

Cimarelli Sculp.

MARCI AURELII SEVERINI

APUD NEAPOLITANOS MEDICI AC PHILOSOPHI REGII

D E

ABSCESSUM

RECONDITA NATURA,

LIBRI VIII.

- I. DE ABSCESU CRITICO, CUM CONSULTATIONE SINGULARI.
- II. DE ABCESSIBUS PER CONGESTUM,
- III. DE ABCESSIBUS ANOMALIS.
- IV. DE NOVISSIME OBSERVATIS ABCESSIBUS.
- V. DE PAEDARTHROCAE, ABCESSU PUERORUM PROPRIO.
- VI. DE GIBBIS, VALGIS, VARIS, ET ALIIS AB INTERNA VI VARIE LUXATIS.
- VII. DE EPINYCTIDIBUS, ROSEOLIS SALTANTIBUS ET PERNIONIBUS.
- VIII. DE ΠΑΙΔΑΓΧΟΝΗ ΔΟΙΜΩΔΕΙ.

Editio novissima, multis Iconibus aere incisis ornata, ac locupletior rerum, verborum, & historiarum, indice donata.

Accedunt & Clarissimorum Virorum judicia super hunc de recondita Abscessuum natura Tractatum.

NEAPOLI, MDCCLXIII.

Typis VINCENTII MANFREDII.

Expensis STEPHANI MANFREDII.

SUPERIORUM FACULTATE.

*Ex libris
Alhanazij
Melissae*

ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED

DATE 10/13/2011 BY 60322 UCBAW/STP

REASON: 25XCFR 172.162

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

10/13/2011

V I R I S

CLARISSIMIS ET EXCELLENTISSIMIS
VARIA DOCTRINA ET EXIMIA
ERUDITIONE INSIGNIBUS
PER ORBEM TERRARUM CELEBERRIMIS
ARTIS MEDICAE PRINCIPIBUS ·

D. HERMANNO BOERHAAVE

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORI
MEDICINAE BOTANICES CHEMIAE
ET COLLEGII PRACTICI
IN ACADEMIA LUGDUNO BATAVA
PROFESSORI
COLLEGII CHIRURGICI PRAESIDI.

D. H. OOSTERDYK SCHACHT

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORI
MEDICINAE THEORETICAE ET PRACTICAE
PROFESSORI.

D. BERN. SIEGFRIED ALBINO

MEDICINAE DOCTORI
ANATOMES ET CHIRURGIAE
IN ACADEMIA LUGDUNO BATAVA
PROFESSORI.

H O C
MARCI AURELII SEVERINI
THARSIENSIS PHILOSOPHI MEDICI
REGIO IN GYMNASIO NEAPOLITANO ANATOMES
ET CHIRURGIAE
PROFESSORIS
DE RECONDITA ABSCESSUUM NATURA
ERUDITISSIMUM
MULTIS NOMINIBUS PRAESTANTISSIMUM
MEDICINAE HINC CULTORIBUS UTILISSIMUM
A LONGO TEMPORE LAUDATISSIMUM

O P U S
QUAM POTUIT NITIDISSIME ET ORNATISSIME
EORUM EXHORTATU PRAESIDIO
AB INTEGRO EDITUM
IN OBSERVANTIAE EORUMQUE NOMINUM
EXISTIMATIONIS TESSERAM OMNI QUA
PAR EST ANIMI REVERENTIA
HUMILLIME OFFERT ET DEVOVET.

JOANNES à KERKHEM.

ARTIS

ARTIS MEDICAE CULTORIBUS

S.

Lerorumque jam Vestrum ; qui , illorum , quae ad Vestram , generi humano in primis salutarem , summe excolendam & omnibus numeris ampliandam Scientiam spectant , avidi , hocce Magni SEVERINI , omnium quae nobis legavit praestantissimum , Opus exoptastis , voto & desiderio respondetur . Comperta quippe vobis Artis Chirurgicae praestantia & nobilitate ; quod suo industrio & dextero cultu terricolis , alias saepe perituris , adeo feliciter opituletur ; tum quod accurato ejus perspectu ad externa attendens mala animus veritatibus hisce , quibus internas , & abditas , corporis nostri laesiones cognoscet , imbuatur ; tanti Viri operam arripere , & in usus convertere Vestros , cupivistis , cui in hac arte par Vobis non innotuerat . Sed obstabat Vestro scopo Operis hujus exemplarium penuria ; cum plus semel licet excusus liber , vernalis amplius reperiri non poterat , nisi hinc inde , & magno pretio , forte arcessendus , praesertim qui Francofurti editus , A. 1643 ; verum , quod pessimum , propter enormes mendas , numero certe non facili creditu , Tyronibus vix usum praestans , & aliis maximum movens taedium . Neapolitana insuper editio , forte paulo purior licet , commodis Vestris neutiquam sufficiebat ; pauciora longe equidem haec , quam illa modo indicata , ab ipso Auctore tum adaucta , octavo simul addito libro , egregio opusculo , referebat . Aliae porro , si exstent , editiones , ut Patavinae una A. 1651. & altera A. 1668. adeo certe latent , ut , potius quam quis has adipiscatur , harum in libro de Script. Med. A. van der Linden , modo superesse videantur Tituli . Quae jam omnia remota incommoda ; ubi Neapolitana nitidiorem & locupletiore multo , atque Francofurtensi squalida castigatam magis , obtinebitis . Decoram Summi Viri effigiem , qua aliae carebant editiones , Operi praepositam non despicietis ; cum simul , eo , gratum Viri vultum , dum acutissimum ejus evolutum Opus praedicat ingenium , mirari occasio detur ! Accipite ergo Opus , in Vestram quod prodit gratiam ! nec Vestrum , fidem habeatis , frustrabitur expectationem . Placebit admodum , praeter Romanae Linguae puritatem , omnium fere Tumorum , caeterorumque malorum , exquisitissimus describendi modus ; placebit sedula adeo , & vix exspectanda , omnium phaenomenon & circumstantiarum , in perscrutandae mali naturae tend-

dentium investigationem, adnotatio. Miraturi estis acutissimi, simulque dexterrimi, in malis debellandis Viri, methodum, faustumque successum. Et, quod iis in primis, quæ artis suæ certa fundamenta jacta volunt, pergratum erit, quam plurimum Tumorum, Ulcerum, &c. variis incorporis partibus repletorum, selectissimi exhibentur Casus & Historiæ. Quid pluribus? ubi adeo excellentium omnium, doctorum, ore pervulgata huc usque Viri fama; ultroque de ejus meritis Vobis certi testes, Praeclari Viri, quorum auspiciis, denovo exit Opus, esse poterunt. Valete!

PRIORIS EDITIONIS DEDICATORIA
ILLUSTRISSIMO, AC EXCELLENTISSIMO, DOMINO,
Dr FERDINANDO ENRIQUEZ
R I B E R A E,
ALCALANORUM DUCI, &c.

*Consilii supremi ordinis apud Regem Hispan. Consiliario,
nunc in Siciliae Regno Proregi,*

MARCUS AURELIUS SEVERINUS.

F.

I quod argumentum ad scribendum, hoc tempore accommodatum, aut aliis, aut mihi, multis nominibus aggradiendum fuit; illud est unum, quod Generosa tua filia natu minor, Princeps Excellentissime, male valens hisce diebus exhibuit. Nam hoc plurimis ex causis peropportunum visum est. Prima enim dignitas est rei, quae plane admirabilis, & multis ab hinc annis, ne seculis dicam, nova visa est. In morbo, inquam, phoenomena quaedam, quorum adeo occultae causae, ut in singulares & arcanos gubernantis naturae conatus referre opus fuerit multis; itemque varias, difficiles, ac perplexas opiniones comminisci, quo exitus enodationi pateret. Altera causa est personae claritas, atque splendor; cujus, ut in Illustrissimo loco consistentis status, quicumque cognitus omnibus sit oportet: nec dico tantum genti nostrae ac popularibus, quos tua nunc prudentia moderatur; sed & Tuis Hispanis, aliisque, qui tuas res omnes vel ut spectatissimi Principis attentis auribus hauriunt. Ad haec, cum de omni Republica, deque universa ditione Neapolitana, tam egregie, tam prope divinae, meritis sis: officii nostri, qui cives sumus, ratio, gratitudinisque obligatio, poscit; ut, quacumque tandem ratione possimus, gratiam aliquam referamus singuli cujusque ordinis. E Medico autem, qui noster ordo est, cum mihi, te jam approbante contingerit, ut lepidissimae Heroinae insolenti morbo gravatae meam medendi operam impenderim; cassam hanc equidem nullamque putem, nisi & multum meum in hac re studium ac sollicitudinem, quam Principi bene merentissimo, totaque Europa Clarissimo, debuerim, ad posteros, exterosque quantum liceat, transmittam. Quamquam, quid haec ad tot ac tanta beneficia, qui-

quibus seu singulari tua bonitate, seu Patrio exemplo patriam nostram regionem admirabiliter cumulasti, atque in dies cumulas, salutem & libertatem vendicas;

Res Italas armis tutaris; moribus ornas;

Legibus emendas;

Rectos vivendi mores revocas; justitiam, & pietatem caeterasque virtutes, bonasque artes excolendas facis; ita, ut, quod D. Alphonli tempore factum legimus, id nunc sub Tuis gubernaculis experiamur: quo statu rerum quid optarius? quid praestabilius? quid felicius excogitari queat? Habes jam causas, quae tum ad rem ipsam; tum ad Heroinae filiae personam; tum ad nos ipsos spectantes, modis omnibus ad scribendum jam nos impulere. Utinam autem pro dignitate magno functi munere fuerimus! Verum tamen curationis felicitas una ipsa sit, quae caeteris suppleat, & inelegantiam nostram exaequet; quam quidem tumultuaria scriptio non nutrire non potuit, alias fortasse plenius excolenda. Interim vale, ac diu feliciterque apud nos regna, Princeps regnare dignissime.

D. MARCO AURELIO SEVERINO,

In Regia Universitate Neapolitana Doctori ac
Professori primario ,
Salut. & observ.

Uasi Genio aliquo impulsore ad Exc. T. scribo . Tametsi enim inter eam , ac me , nondum ulla intercesserit notitia , ullave epistolii transmissio , aut commutatio ; rara tamen doctrina tua , quam exasctissimus Tractatus de recondita Abscessuum natura solibus hisce , ex Italia (ubi triennium fere studiorum gratia ante haec contrivi) allatus , ubertim nobis adaperuit , arcana lentoque vinculo Tibi me conjungit .

Rem decumanam , fidem mihi habe , molitus es ; nec dumtaxat molitus sed & perfecisti , invidendam ocyus quam imitandam . Auribus hic nil quidquam do , cum ab hac re voluntas mea longissime abhorreat , nec eruditissimi desint Viri , qui mihi adhinniant . Sive namque materiem , nondum quartam quidem partem ab alio ullo elaboratam , sive stili elegantiam ac differtitudinem , sive rerum ordinem , sive rationum momenta , seu denique alia coagitata mensura , seduloque intertexta , expenderim ; non est , quod singularem ac vere salutarem , ubique praedicabilem , ac vix intermorituram , Te navasse operam , cunctosque expleffe numeros , ullatenus addubitetur .

Quo nomine , cum provinciam tuam , tam egregia cum laude & bono publico hic ita sustinueris , bancque tam compte ornaveris Spartam , nemo certe esse debet literarum amans , quin Tuo , mi SEVERINE , assurgere nomini , gratiasque agere & debere immortales , velit .

Verum , invidis , quibus minusquam quam minusquam facilius , & qui , Te ampiruante , redantuare ignorant , valere jussis , ulteriori commendationi supersedeo , re ipsa ,

(rumpantur ut ilia Momis ,)

loquente & Poetae Claudiani in pareg. 6. de cons. Honor. me retrahente paroinesi , dicentis ,

Fucati sermonis opes , mens conscia laudis
Abnuir .

Unum nos qui in umbilico Teutidos agimus , queritamus Exemplarium penuriam ! Quocirca ut hic denuo , praelo Chalcographico subjiciendi veniam ac licentiam nobis des , simulque ea , quae forsitan adjicienda aut inferenda
Tom. I.

videbuntur, haud gravatim transmittas, nostrisque imo cunctorum studiis optuleris, oro ut exorem; hoc namque factu, aeternantibus ingenii monumentis Theatrum posteritatis tanto uberius, replebis, Tibique eriges

Monumentum aere perennius,
Regalique situ Pyramidum altius,
Quod nec imber edax, nec aquilo impotens
Possit diruere.

Hisce felicissime vive, amussinato opere Tuo, spretis quotquot adversantibus, secundum abagionem illam:

Ἀχμῶν μέγιστος ἐ ποβεῖται τὸς ἴσους.

GERMANOS, Germanorum amator ac Favitor, exbilara, optimeque vale!

Scrib. Francofurti ad Moenum, prid. Kalend. Novembr. salutiferi Virginei partus, Anno 1642.

Nominis & Amplit. T.

Colentissimus

L. AB HORNICK,

U. Juris, Med. & Phil. D.

EDITIONIS SECUNDAE DEDICATORIA

Amplissimo Viro

Rerum naturae, Medicae Facultatis, Civilis sapientiae
consultissimo, eruditione ac virtutibus
excultissimo,

Dr LUDOVICO AB HORNIGK,

S. Pal. Comiti, Consiliario Caesareo, Palatino & Solmensi;
nec non Dynastiae Solmejo-Rode-heimensi Praefecto;

MARCUS AURELIUS SEVERINUS

*PROFESSOR Jatrophysicus Neapolitanus, se, suumque
monumentum hoc*

D. D. D.

PISTOLA tua mente sagacissima, quasi Pallas in Jovis cerebro concepta, Venere & amoribus fata, inter Charites nata, à Mercurio suscepta, per Suadam dictata, & *πέρσεται* *Ἀμαλθείας* donis ditata, h. e. cunctis eloquentiae, prudentiae, officii, studii, candoris, urbanitatis numeris, exornata; tametsi grande quippiam voto suo molita, nullum tamen obtinendae rei negotium, nullum laborem experta est, ut optatum Legationis & postulationis suae fructum referret: non alio sane modo, quam magna beneque instructa classis, vel ingens ac fulminatrix belli machina murorum oppugnatrice, vix in prospectu consistens, vix accedens, modicum ambitum propugnaculum continuo ad deditionem compellit. Nam quod ego non obviis, ut ajunt ulnis, animo non exporrecto, monumentum illud meum sic bene auspicato, sic bene feriato, in manus Excellentiae Tuae traderem etiam cum accentario? Nam neque minorem proclivitatem ex me poscit, tum promeriti Tui exuberantia, tum compar officii debitorumque mei magnitudo. Taceo, quod summi mihi decori est, incomparabi ornamento, per tantum Virum interpellari, reculam humilem negari, tuaeque nae vivam! honorificentiae fuit potius, quam mea dignitatis, tam multum honori Te meo velificari. Debebamque porro, quod petiisti, prior ego quam Tua, LUDOVIGE, gravitas contendere; Donum scilicet ac Bonum, quod si plerisque, est utile, mihi sane quam honestissimum cadit. Quemadmodum

dum homini rustico magnum quid contigisse visum est, quod Alexandro Macedoni potum perenti de aquae cyatho licuerit gratificari.

Jam vero, quod ego plurimum hac petitione Tua lucrifecerim, neque ipsa parum es foeneratus. Nimirum pro pisciculo retulisti didrachma: quinimo (amicitiae studio facile tanti feceris) pyropum, h. e. meum de Te flagrans cor, Tibique jam expositam voluntatem atque arbitratum; verum tamen vide, Mi LUDOVICE, ne non secus, quam ego, captus & ipse fueris hac piscis fabri captura; nam piscantis jam venati donax & fera cum reliquo apparatu, sic manet operi, implicata, piscisque praecordiis illigata, ut neque haec suae tum spontis videantur. Verum captiva restant captivi. Sic igitur cum me meaque obnoxia tute Tibi feceris; & ipse mihi obnoxius factus es; nimirum libro potitus non sic liber evasisti, ut non ejus Tu quoque sarcinam tibi aggregaveris atque coemeris, i. e. tutelam, defensionem, propugnationem, perinde ac (Juris-Consultum alloquor) cum quis adoptivum sibi adsciscit. Ad hunc modum vides irrigatam Nomini tuo praeclaro voluminis istius Dedicationem. Quam cum incautus ipse subjeris; ego non improvidus confirmarim: aequo jam debes animo suscipere nec gravate retinere; seu fato quidem id evenierit, seu sic volentibus maximo tuo erga bonas artes studio, tuaque nos humanitate, comitate, bonitate, caeterisque causis honestissimis; quae omnes in has Te tricas conjecere. Verum, quid dixi tricas? quando suavissima haec Tibi debet esse provincia, nec ab instituto tuo, qui bonas literas ex animo colis, aliena. Accedit, quod decorum & gloriosum putas, bonorum aliorum suscipere clientelas rerumque bonarum patrocinia; nec non omnia, quae probari solent à probatissimis Viris, quaeque noris Superis esse grata: haec amplecti gaudes attentissime, quod enim sic longe peregrinatum Librum meum tam benigne, tam liberaliter exceperis; hospitalitati profecto servivisti; quam Juppiter in terris cum Mercurio praeambulans aureis temporibus primam humano generi commendasse visus est.

Jam vero dum hac inclyta Tua virtute gestis ac vigilas longinquis & ITALIS adjuvandis; videris & ipse Diis coelitibus unice adjutus, qui generis splendore, nominis claritate, praefecturarum dignitate, Imperatoris summi gratia, imperandi in S. Palatiis & Dynastiis potestate, suadendi felicitate, plurima in collegia collegasque auctoritate, amicorum & asseclarum copia sic abundas, ut plane adfluas; ut quid igitur tanti Tua praestantia pari cum nostrarum rerum studio conjuncta, non valeat, aut non debeat hoc tibi dicatu opus amice excipere? res inter suas habere? tutari atque fovere;

Foveas igitur, amplifies, protegas, defendas, & Tuae Magnanimitati proprium & Tua virtute dignum opus! Vale feliciter! Neapoli Idibus Februarii M. DC. XLIII.

I L L U S T R I V I R O
MARCO AURELIO SEVERINO

Efficacis Chirurgiae instauratori,

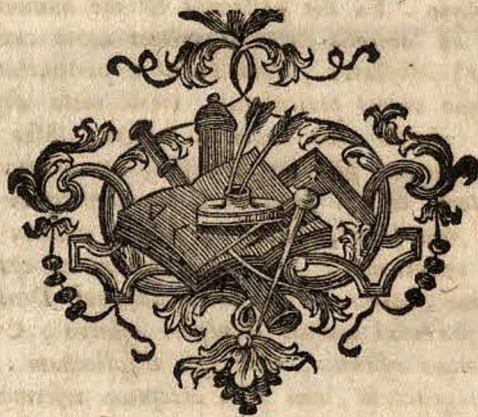
JOANNES BAPTISTA FERRARIUS,

Medicus Vergianensis, Telesianae Philosophiae
Professor, de feliciter repertis bene gaudere.

*Emo verbis complecti queat, Vir Clarissime, quam tibi multum Chirurgia debeat: quae foeda nostrorum temporum inscitia, & miseranda bonarum artium calamitate vilissimo loco habita, ab imperitis detractata, & multis jam seculis corrupta, & mutila, jacens, Tuo nunc beneficio atque improbo labore instaurata, dignitati integritatique suae, quae multa est, restituta & modis omnibus exornata, rediuviae velut Phaenicia modo novissime resurgit. Debent & Tibi Poeni terrarum nostrarum chiliades hominum liberatorum à doloribus, à languoribus, à morborum exagitatu, à marcove, à desperatione salutis, & à morte: ad minimum certe plurimi sub moerore, & incommodis vitam finissent, qui nunc integri valent, vigentque. Ex his postremis & me dudum esse vere confite-ri possum, qui diu ab accretis intra superiores nares carunculis (polypum majores apte dixerunt) infestatus, dum hujus importunitatem ferre non dis-fero, virili intrepidoque animo periculorum omni metu deposito, id in me ipso praestiti, quod vix in aliis expertus fuisset. Mea enim ipsius manu forficula in impeditos meatus penitus immissa, non multo profuso sanguine, neque iniquo cum dolore, odibile sarcoma, circumplexum excidi, firmisque de radicibus evulsi: rem sane, quam ne somnio quidem sperassem, tam e voto tamque feliciter eventuram: sed tamen ita re ad optatum exitum per-ducta comprobavi plane, quod collaborantes adjuvet Deus. Exinde igitur spiritus libertate recepta vixi compos inculpati effatus, & anapnoeae, qui prius secundum utrumque offensus, mihi ipse displicebam. Quod vitae com- modum, quamque integritatem, uni Tibi acceptum referam necesse est, SE-
VERINE praestantissime, qui res omnes, apparatus, & agendi rationem, ostendisti, difficultates expedisti, trepidanti animum auxisti, manumque dire-xisti sic, ut rite reſteque rem absolvere, quivissem; soluta semel culpa, quod alios medendo juvare contenderem, qui mihimet ipsi succurrere non pos-sem. Accesserunt & ad eam rem adjumenta alia, siquidem te & de effica-ci saepe Chirurgia differentem audiverim, & intrepidam hanc ratamque fa-ctitantem in plurimis observavi. Porro assuetus ante hac frigidis Medico-
rum*

rum nostratum cautelis , qui languentes prius ad tabem perducere sinunt , quam quidquam adjuvent : primum apud Te , Virum vere Asclepiadam , studium ac rationem medendorum morborum inmanium generosam comperi , vidi- que mirum in modum ea de re , tamquam de comperto maximo thesauro , laetatus . Bene igitur auspicatum illum diem voco , à quo primum tempore curiosus cognoscendi tui , quem fama erat , jam oblitterata & altis obducta , priscorum Asclepiadarum placita , voce non solum & calamo adserere , ve- rum etiam experimentis , usuque felicissimo , revocare : tum cominus visurus observaturusve medentem adii , ductus , credo equidem ammonito genii , qui non poenitendos , sed claros fructus inde promiserat . Qua ipsa fiducia non me frustratum , sed expletum magna ex parte declarant , & quod mihi per me , sine aliorum ope , recuperarim functionis immunitatem , & quod corru- ptum jam vetus medentium institutum , deseruerim , novae meliorque Tuae methodo adhaerens ; quam retenturus equidem sum , donec Apollinaris ars mihi fuerit exercenda . Interim , quod me ad genuinam medendi rationem cognoscendam , excolendamque , auctor fueris , quibus verbis tibi gratias agam , non reperio , immortalem alioqui gratiam habeo , habeboque , dum vivam : nam relaturum , me affirmare non possum ; cum merito res non patiat , ut satis fecerim unquam . Vale ! & ad gloriam non tentatarum alicui rerum feli- citer perge .

FRANCISCI ROMANI A CONTURSIO,

In amplissimo Incurabilium Valetudinario, Medici Professoris,

*Super hoc opere de Recondita Abscessuum Natura, ad
ingenuum Lectorem Epistola.*

Orborum omnium, qui miseros mortales infestant, supra trecentos crediti Plinio, duplex est genus: *alterum* quidem est eorum, qui quadam veluti comitate curari se permittunt; *alterum* est eorum, qui sunt insanabiles putati vulgo. Posteriores hos omnes communis medendi mos tamquam feras, quae nunquam cicurantur, nedum non attingit, sed plane destituit; & sane injuria, quando malis omnibus sua respondere remedia confessum est, & à doctis Viris abunde monstratum. Illud tamen non diffiteor, quod graviore quadam ratione, strenuisque omnino praesidiis, sunt eadem opugnanda: nimirum ut paria sint obsistendi momenta; immo major etiam si in evincendo modus; ut prudentissimi Viri requisivere. Hoc igitur studium, & has morborum ferme insanabilium vindicias, Marcus Aurelius Severinus Philosophus, & Medicus plane doctissimus, primus & solus jam pridem instituit; heroico scilicet animi robore, atque consilio; quale fuit Herculi, felicibus seculis, ad debellanda monstra, atque ad purgandas belluis immanibus omnes terras, sic in amplissimis Incurabilium Valetudinariis, aliisque sodalitiis, & universo populo Neapolitano, civibus & advenis refertissimo, velut in vasto campo magnanimum hoc suum institutum, & munus, ad hanc diem exercuit, morbos curans, ex internis quidem *verustas & implacabiles cephalaeas, manias, morbum sacrum & attonitum, imminensem coecitatem, phthoen, empyema, phthisin, hydropem, & languores alios*. Ex externis vero vitiis averruncavit *vasta hydrocephala, horrendas capitis exostoses, spiritum abrumpentes polypos, jam jam strangulantes anginas, coalitos natura digitos, dirupta ulceribus intestina, atque vesicam, rhyadicos, & hoc genus*. Quid dicam autem *septemplices fistulas, ulcera chironia, telephia, amplivagas phagedaenas, absumentes nomas, theriomata dira, exitiales siderationes, atque gangraenas*? quot autem liberavit *annis ulceribus oppressos, frigidis abscessibus confectos, carcinomatis tortos, saevissima Syphilidis lue correptos ac pene corruptos*? denique conclamatos ac depositos, quot & quales hac oratione referre non possum: ut haec quidem facta non hominis, sed Indigetis cujusdam, divinitus inter mortales immissi, dicere non dubitem. Equidem, qui saepe illum

illum in arduis , & omni spe orbatis , allaborantem quotidie non tam vidi , quam demiratus sum . At quibus , dices , artibus & modis , insuperabilia tot sunt ab hoc Viro mala superata ? instrumentis inquam & operis exquisitis atque magnificis ; quae sunt *arteriarum sectio , jugularium & nova venarum apertio , excellens scarificationis ac sectionis usus , paracentesis* , ac denique *ignis* ; non ille quidem retorridus solum , sed suavior , ac novis suis repertis tolerabilior : qualem ipse auctor in *Protechnias opere* palam faciet . Est autem agendi ratio nova , & certa quaedam Medicinae forma , quam efficacem ipse primus appellavit ; traductam ex primo Hippocrate , atque Asclepiadis ; deinde Alexandrinis Medicis , & Latino Celso ; tertiis Oribasio , Aretaeo , Aetio , Paulo , & postremo Albucasi , Arabum primario . Quam Medicinam maleferiati Medici succedentes , tum obscurarunt , tum corruerunt , à sexcentis ferme annis , ut auctor hic supputat , ad hanc aetatem : quanta autem cum artis injuria , quanto cum profitentium detrimento , quandoque cum languentium incommodo , dici sane non potest . Caeterum hanc artem Severinus ruinosa instaurat , mancā integrat , exercitam falso corrigit , concisam amplificat , ac veteri cum suo splendore conciliat ; non doctrina solum & scriptis , sed quotidianis etiam observationibus , experimentisque , multiplicibus . Atque adea praestat suus hic medendi mos aliis ; quantum nugis seria ; verbis effecta ; ambagibus evidētia ; factis tectis ostensionibus experimenta ; testimonium oculatum traditione ; scientia opinione . Porro Severini si perpendaris in investigando solertiam , in meditando profunditatem , in scribendo facundiam , in aggrediendis arduis fiduciam , in evincendis non tam morbis , quam monstris dexteritatem ac felicitatem ; profecto non invenies in re Chirurgica parem . Itaque cedunt Severino Guidonii , Vigonii , Fallopii , Vesalii , Tagaultii , Vidii , Fabricii , & qui non hujus farinae Viri ? Sed in Anatomica functione , quis hunc pro dignitate praedicet ? referat pro me schola Neapolitana , quae jam à Philippi Ingrassiae , Professoris laudatissimi , temporibus dissectionis amissam dignitatem diu quaesta , sub Severino Doctore coepit revivere nobiles observationes : unde Neapolitanum Herophilum saepe declamavit universus sexcentorum spectatorum coetus . Quae hominis observationes , cum multae sint & magnae ; illa inter omnes singularis est & maxima , qua via docetur hactenus ignota , per quam collecta in thoracis cavitate suppuratio per urinae canales expurgari queat . Sed haec , & illustria alia , Severini reperta satius est , adpareant non alia demonstratione , quam ejusdem Viri commentariis ; qui ipsi quot & qui sint , neque te lateat velim . Enimvero plurimam , ex certa horum expectatione , voluptatem capies , confido . Primum enim hic Vir multis ab hinc annis bonam Chirurgiae formam , quae per Barbaros labefactata , & per juniores infinite concisa fuerat , restaurare ac restituere meditatus , legitimumque ac absolutum hujus Professore in formare adgressus ; opus de constitutione artis Chirurgicae proposuit , *Chirurgiam*

giam illustratam inscriptum propterea , quod ejusdem principia , partes & proprietates , res non haecenus ab ullo demonstratas , edocuit . Deinde sic doctum , ac praeparatum , Chirurgum , rationem curandorum ulcerum tum recentium , tum vetustorum , plerisque voluminibus erudiit , id est , tum in Hippocratem , & Celsum , scriptis ; tum aliis privarim de *Vulneraria restituta* compositis , & de *inermi Chirurgia* & de *chirurgicis adjumentis* , quae diaeta sunt & pharmacia . Tertio *Chirurgicam* ipsam medendi rationem *efficacem* à se vocatam condidit , opus plane divinum ; in quo de sectione , atque unctione , cumulate pertractatum est sic , ut in hac re desiderari nihil possit . Accedit ad haec *Zootomia Democritea* , quo opere ad exercitationem anatomicam nil videris , optaverisque , praestantius . Opera , inquam , quae quoniam ipse vidi , perlegique omnia ; propterea mira quidem de his affirmare , at non omnia , quae subsunt , attingere nunc ausim . Tantum habeto , certusque esto , minimum Severineorum Operum esse hoc , quod nunc primum editum de *Recondita Abscessuum Natura* legis : primum inquam , evulgatum , vel quod Alcalaea occasio sic tulit ; vel quod compendiosissimum excusum volumen ; vel quod auditorum , qui rogaverant , usui sensuique accommodatissimum visum est . Caeterum Opus est tale , ex quo satis igenium Severini vel probaveris , vel expenderis . Vale .

M. AURELIO SEVERINO,

Operis de Recondita Abscessuum Natura Auctore, judicia.

Joannes Rhodii, in dissertatione de *Acia* ad Corn. Celsi mentem pag. 119. Horum sententiam cum Fabricio ab Aquapendente probavit accuratus juxta ac ingeniosus vir Marcus Aurelius Severinus Neapoli Primarius Anatomos & Chirurgiae Professor.

Petrii Castelli in l. de optimo Medico, sect. 6. pag. 12. Ego, si Deo placuerit, typis edam Sepulchretum, sive Anatomicas observationes, quas in centum Cadaveribus Romae sectis adnotare licuit: quod opus M. Aurel. Severinus, in Neapolitano Licaeo Anatomicus peritissimus, pluries tum privatim exposulavit, tum publice in aureo suo Tractatu de Recondita Abscessuum Natura.

Idem Castellus. in l. Epistolarum medicinalium eruditissimo Severino, unam epistolam de Ciborum in ventriculo fermentatione nuncupavit pagina 139.

Idem Castellus, in Tripode Delphico, quem librum auditorum suorum, alioquin ingeniosorum, nomine publicavit; pag. 61. Quam honorifice de Castello nostro loquatur, in Neapolitano Gymnasio Anatomos & Chirurgiae Professor eximius, & Medicus insignis, M. Aurel. Severinus, legere est in libr. de noviss. observatis Abscessibus cap. 23. & in historia Anatomica Cadaveris Illustrissimi Marcelli Sacchetti &c.

Pauli Zacchiae, Medici Romani, Quaestionum Medico-legalium lib. VI. pag. 9. Exstat hujus erroris exemplum apud Amatam Lusitanum, Curat. medicinal. Cent. VI. Curat. 82. relatum ex ipso Amato a doctissimo viro Marco Aurelio Severino, in opere vere recondito, cui titulum fecit de Recondita Abscessuum Natura, l. 4. c. 7. &c.

Meminit & saepius auctoris nostri M. Aurel. Severini, recensuitque hunc inter Illustres aetatis nostrae Scriptores, in Syllabo Apium Urbanarum, id est, virorum Illustrium, qui ab An. 1630. per totum 1632. Romae adfuerunt, ac typis aliquid ediderunt.

Meminit & Severini, & per antonomasiam plurium numero nominati, Polyhistor gravissimus Julius Caesar Capacius, in Opere de regni Neapolitani praerogativis, cui titulum fecit *Compendium del Forestiere*.

J O A N N I S B A P T I S T Æ C A R N E V A L I S

*Doct̃oris Medici Carmen , exponens quæ septem primis libris
singulis traduntur .*

A Mplis ex opibus, Chironis in arte magistri,
Lect̃a Severini arcana recludit opus.

Morborum scatebras collecto tubere in altum

Pulsas, natura vindice, Primus habet.

Alter congestos, per longa silentia, succos

Dat Liber oppresso viscere tabificos.

Tertia multiplici foetos ratione tumores:

Abscessusque novos pagina Quarta docet.

Quinta utero primum exortam causantia labem

Mollia, quæ caries attigit, ossa refert.

Eluxos sponte articulos pars Sexta retexit:

Postremo roseus codice languor abit.

Vin aliud? foret ars Marci num cognita? tantum

Versa opus: ars Marci sic erit inde tibi.

Ejusdem aliter summo compendio .

Sub criticis congesta leges; & anomala, post hæc

Sorte, nova Abscessus, puerorumque ossa peresa:

Mox gibbos, & ducta rosas ulcuscula noctu.

Audieris graviore nota quandoque tumores?

Videris hisce magis Cedro vel Apolline digna?

Ad Momum pro libri Auctore .

Naturam & superos suetus reprehendere Mome,

Pones in nostris improbe perfidiam?

J U L I I C A E S A R I S C A P A C I I

Musagetæ Neapolitani.

Mira docet Marcus, scribit mira, atque medendo

Mira agit, ingenio prodita mirifico:

Quæ non audita Heroum melioribus annis,

Quæ neque sunt ulli tempore visa novo.

Ut ne mireris posthæc Asclepton, ambos

Natos, Chironem, & Pæona Parthenope.

H I E R O N Y M I G E N U I N I;

Jurisconsulti Neapolitani, De Domina Joanna Ribera, Alcalanaeorum Ducis, &

Proregis Neapolitani, filia à Severino persanata.

Joanna è Ribera Alcalanaeorum Ducis & Proregis filia.

Anagramma purum.

Clara, fulgida Heroïna ob opem Clari Severini rite sana.

Quod sic hexastico explicatur.

Pæone vir major raptos languoribus artus

Scribit, & una manus nomen opemque parit.

Sic Ob Opem Clari Heroïna hæc Sana medentis

Rite Severini est Fulgida Clara magis.

Quis non ergo manu curari hac languidus optet?

Protinus ex qua una lausque, salusque, venit.

*In Marci Aurelii Severini, Physicochirurgi clarissimi, mirificum
opus de Abscessibus.*

Hieronymi Genuini Jurisconsulti Neapolitani.

Anagramma purum.

Marcus Aurelius è Severino Tharhensis.

Vir mirus re sanas: vae sine te ulcerosis.

In haec endecasyllabum.

Aegris depositis salus es una;

Doctas sive adhibes manus ad ulcus,

Abscessus, & hians malum omne, & ictus;

Et languentia membra vis fovere;

Scriptis tubera seu doces fovere.

Re sanas subito adapplicans medelas.

Aptas & miseris doces medelas.

Re mirus calamo, manumque mirus.

Vae cunctis sine, Marce, te ulcerosis.

C A E S A R I S M O N I T I I

Calabri Doctoris medici.

De Marco Aurelio Severino, morborum insanabilium

extirpatione, carmen.

Morborum tacitos fluxus, non cognita seclis

Tubera, caeca luis semina prompta legis.

Sed prelusa puta haec; nam stant majora sub istis,

Gesta manu magni, ac tradita Philliridis.

Ut numeres herosa, novas qui contudit hydras,

Thiriaque imposita contumulavit humo.

Ergo alter surgit nostris Tirynthius oris:

Qui face, qui ferro, turpia monstra domet.

Sic tamen amborum in terris praestabile robur.

Crathigena immensis transvolat hunc spatii.

Biffena Alcides pressit capita alta ferarum,

Myriadas vicit noster Alexicacos.

Ille semel quondam praesenti contulit aeo;

Hic cunctis nullo sine paravit opem.

Ille neci obstrictos dedit aras carpere vitae.

Hic etiam aeternum vivere post cineres.

F A B I I A L B I N I

Poetae disertissimi, carmen.

Cous ope excellit medica, ingenioque Galenus:

Dives Aristoreli mens sociata Sopho est.

Arte Archimedes manet immortalibus annis:

Vis fuit Alcidi corporis; atque animi.

Chironem manus importavit in aethera Divum:

Ante omnes Plinium grandia scripta ferunt.

At simul exornant unum te, Marce, medelae,

Ingenium, mens, ars, vis, manus, & calamus.

M. AURELII SEVERINI
I N L I B R U M
D E
ABSCESSE CRITICO.
P R Æ F A T I O.

DE Abscessu critico definito quidem partis cujuspiam affectu, sed totius corporis valetudinem, vitamque, aut mortem saepenumero decernente, scripturus, equidem video, quod singularem & summam disputationis hujus utilitatem exponere debeam: verum an plene sim hoc facturus haud facile confido. Siquidem vix dici potest, quam plane frugifera, & infinite conducibilis in plurimos usus medendi sit haec tractatio; & sic quidem ampla, ut ipso magis incidente negotio, ac monstratrice pragmatia, quam verbis, & descriptione, sit pernoscenda. Intelligenda insuper ex lectione operum Hippocratis, in quorum plurimis & optimis nil frequentius, abscessum acceptione ac mentione compereris. Nimirum quando morbis in longis omnibus consueti sit epigenomenon haec species. Quanto igitur ad Hippocraticam illam rerum exercitationem consulturam, & usui futuram speculationem hanc, credis? si ve quidem contemplandi, ac judicandi studium excolenti, si ve curandi, & si ve chirurgica medendi occupatione, si ve clinica facultate delectetur quispiam; & in clinica quidem medicinae parte in promptu per haec cognoscere licebit causas, unde proficiscatur abscessus, simulque naturae morbi que delitigantium consiliis, studia, conatus, vices dubias, certa decreta, rationes, quibus haec distinguuntur, & quibus natura, vel opus exsequens adjuvetur, vel impedita levetur. Plurima autem parte decretoria haec erit agendi ratio, tum ad acutos, tum ad longos morbos pertinens:

Tom. I.

A

quid

quid autem gravius aut medico gravi dignius, quam quae sint, quae fuerint, quae mox ventura, trahantur in abscessibus, rite, recteque perdiscere. Sed haec ordine lucido Tractatus hic expedit, ac tradit; namque diagnosis, ac prognosis enucleata contabit ex his. Patebit, autem, & difficilis morbi therapia, recta inquam, & legitima, & ad sententiam summi omnium magistri, qui est Hippocrates, exponenda; non qualem hodie tractant, factitantque plerique, genus hoc, quod privaram, & propriam curationem exigit, velut ulcerum promiscuam, & calidorum apostematum communem, transigentes. Nimirum à paucis, & ab Hippocratis studiosis duntaxat intellectum hoc argumentum: propterea, quod Physiatrī curam ejus rei rejecerunt in Chirurgos; hi vero latentium causarum, & Hippocraticae doctrinae sunt ignari. Jam ergo quis tertius, nisi physico Chirurgus, & in Hippocrate multum excultus professor? Quae causa certe fuit, ut in hunc nos laborem incumbere primi, multis, & docendi, & medendi negotiis, distracti. Ad summam enim putavimus, quam maxime necessariam aegrotantium salutē, ac medentium gloriae commodoque, futuram hanc explicationem, quae plerarumque omnium, & amplissima, & gravissima, est, & usu frequentissima.

C A P I.

De variis Abscessus appellationibus atque harum usibus.

Nomina rebus accommodata lege quadam naturae, censuit Hippocrates *lib. de Arte*, & hunc fortasse sequutus Plato *in Cratilo*. Quod cum ad omnia promiscue nomina spectet, pleraque tamen hac maxime conditione participant; atque ita, ut disquisita istorum ratio pressam quandam definitionis vim contineat; absit autem oportet homonymia; cujus certe vitio fit perpetuo, ut in ea vel offendantur, vel erretur. Quare ne illa, quae multa quidem est in Abscessus vocabulo, quemquam incautem occupet: hanc nos primum ambiguitatis enarratione, ac distinctione, removebimus.

Hujusmodi sunt duo haec, Abscessus, & Apostema; quorum hoc à Graecis, alterum à Latinis, & horum praecipuo Cornelio Celso, inventum est. Vocabula quidem ad unguem sibi mutuo respondentia, sive secundum compositionem vocularum, sive discretam singularum significationem expendas, ἀπὸ τοῦ σώματος ἢ ἀπὸ τοῦ αἵματος abscedere est: Unde ἀπὸ τοῦ σώματος ἢ ἀπὸ τοῦ αἵματος οὖλα abscedentes gingivas dixit Galenus *lib. 6. de comp. med. per loc. c. 2. & lib. ad Glauc. cap. 5.* cum, ait, abscessum esse, ubi, intercedente quapiam substantia, humidu, halituoſa, vel mixta, non amplius se contingunt, quae se contingebant corpora. Et quia parrium haec diductio sub abscessibus est, tum interventu quidem tunicae aliena corpora continentis, ut in atheromate, steatomate, meliceride; tum humoribus partes distrahentibus sine tunica; quod utrumque fit, sive cum solida, sive cum fluida substantia: factum est, ut Abscessus proniſcue diceretur de utrisque, licet non sine ambiguitate, nisi discrimen illud notetur; Ego quidem Abscessus sine tunica suppurationes cum Plinio, & Cornelio, vocandos puto: Abscessus vero cum tunica, cysticos, & anomalos, in tractatu peculiari nuncupavi. Atque haec una notio, & usurpatio, est Abscessus vulgata.

Sed & Abscessus, qualem indicavi modo, saepe pro quocunque tumore αὐτομάτως, i. e. sua sponte erumpente; phymate, inquam, exanthemate, ecstymate, pustula, phlegmone, eryſipelate, & caeteris majusculis collectionibus. Ad haec suppurationum sensus est exemplo illo, quod legitur *lib. 1. prog. sect. 1. sententia 36. tumores in ventre minus faciunt abscessum, quam in praecordiis*. Porro abscessus suppurationis est

est loco, Galeni interpretatione. Insuper ἀφίστασθαι abscedere Hippocrati *lib. de Medico* est alienum fieri p. n. legem; Galeno vero *de Medico, sive Isagoges*, qua de Chirurgia τὸ ἰδίως λεγόμενον ἄλλτριον est fere alienum proprie dictum.

Hi sunt usus τοῦ ἀποστήματος, atque Abscessus nominando plurimum consueti. Caeterum nomen est ἀποστάσις καὶ ἀποστήσις, cujus, & alius usus est secretior, atque apud Hippocratem, & suos observatores, notus, quem ex ejusdem sententia ad hunc modum expono. Natura cum obsessam aliquam partem principem, aut principi servientem humoribus infestis obsessam agnoscit, omni quo potest studio languentem levare meditata, tandem ad id consilii devenit, ut vel universa materia, vel pars aliqua suo labore sit inde transferenda, & longius abducenda. Sic abductionem, ac transmissionem istam molitur ad partes remotiores, viliores, debiliores; Quae transductio duplex est, vel per sinus, & cavitates naturales, aures, inquam, oculos, palatum, & fauces, vesicam urinariam, umbilicum, & cutis denique poros, pure, sanie, lachrymis, sanguine, sputo, menstruis, lotio, sudore, ac superflua qualibet materia, foras eductis. Haec ἰατρικῶς dicta est Graecis, excretio Latinis; alter vero est cum denegato exitu de cavitatibus, finibusque naturalibus, infestus humor de loco uno corporis in alterum, & viliorē transfertur, qui motus & abscessus, apothesis, & metastasis, ab Hippocrate ἀποσκήσις, & ἀποσκήμα Gal. *l. 2. epid. C'* alibi dicti sunt, qui si sint ad articulos, & coxendices κήδεμα proprie ab Hippocrate, sunt appellata.

Est & alia Abscessus significatio, cum accipitur pro una in alterum morbum transmutatione, ut cum angina transmigrat in peripneumoniam, exemplo tradito ab Hipp. *2. epid. sect. prima*, quibus non paucis, ex aliis febribus & morbis, abscessus in quartanas fiebant.

Hae sunt τοῦ ἀποστήματος, καὶ ἀποστάσεως significationes privatae, & consuetae: haud tamen dissimulare velim, & apostasin in phlegmones significationem saepenumero ivisse, quod est apud Hipp. *l. 6. epid. sect. 2. sent. 7.* ubi inquit, ἀποστάσεις αὐτὸν βουβάνες; contra vero ἀπόστημα ἀπόσασιν abisse, commutatis, & confusis hisce vocabulis, ut à Gal. factitatum advertit Laurentius Jubertus *l. 1. de diff. morb. dictato 7. F.* apud quem, & alia hujusmodi leges: ἀπόστημα vero, & ἀποσκήμα variarum rerum esse nomina monuit Jo. Andernacus in *lib. 4. Pauli cap. 18.*

C A P. I I.

Quid Hippocrati multiplex Abscessus usus, quisve nobis ex multis unus esse debeat in hoc tractatu.

HArum omnium appellationum, atque usuum cum primus auctor fuerit Hippocrates, licet nunc (neque enim importune) perquirere, & quid simplicissimae doctrinae magister, tam vario Abscessus nomine fuerit usus? Sed neque mirum id esse debet, quamvis enim multiplices sint abscessus hae notiones, & usurpationes; nihilominus si recte attenderis ad singularem simplicitatem, docendi normam redeunt, quae est mutatio morbi. Quippe in hanc unice spectare debet quicunque progressus, stationem, & finem morbi praevidere, aut formam alio qui sensus retrusam tenere studet. Tam multi autem haec momenti videtur propterea, quod legitimam morbi curationem refert; quam affectus anticipata perceptione dedas, seu morbi, seu naturae vires, accommodatissima est; quemadmodum sane ex his, aut illis apparatus, & conversionibus utriusvis insidiantis exercitus conatus,

& praestantiam alterutrius, facile coniecteris. Sed multo clarius hoc quidem didiceris in rebus naturae, quae magis certae, constitutaeque sunt. Igitur mea quidem interpretatione, tam varia, tamque multiplex abscessus acceptio fuit apud Hippocratem ea sola una re, quod inter omnia praecipuo sit usui, pro discernendis aegrotantium rebus mutationes singulas in corpore consequi studiose: quod eo notavi libentius, tum ut Hipp. ratio salva constaret; tum ut hanc quoque subtilitatem diligenter observent studiosi.

Nunc ad nos attinet, quem significatum Abscessus sequamur, aperire. Scire licet Abscessus, quos Causa praeceptor perpetuo memoravit, aut cum crisi legitima, aut cum imperfecta, factos; alios vero, qui post inflammationem suppurati sunt, non tanti fecit idem Hippocrates neque illos admodum tradidit; sic nos, ubi cunctorum meminimus, haud quidem Abscessus, qui ab inflammatis tumoribus venire, tractandos hic tantopere suscipimus, quantum eos, qui sunt Hippocrati solemnes, seu cum effluxu, seu cum decubitu. Verum cum decubitus significatio sit potior auctore Gal. *com. 3. l. epid. 3.* hanc nos potissimum exequemur, itemque eos, qui praecedente nulla inflammatione nascuntur ab aliis causis producta, quam quos phlegmonae inducunt. Porro utrumque genus, & quod ad diagnosin pertinet, & quod ad prognosin, atque therapiam, difficilia, & gravi adversione digna: & eo magis, quod hactenus nemo omnium hominum quos norim, argumentum hoc ex professo tractavit.

C A P. I I I.

Quot, & quae consideranda sint circa Abscessum.

AD hunc quidem modum summam Abscessus notitiam vi nominis expressam veluti figura quadam adumbravimus. Ab his nunc ad exacte delineandum eundem progredimur: exposituri primum, quae sint in hoc argumento pertractanda: videntur autem haec. Abscessus universim expensi duo sunt tempora, duove modi; dum producit scilicet, & postquam productus est. Utrumque suis affectionibus, circumstantiisve definitur, atque distinguitur, quae & aliqua parte communes esse possunt. Dum procreatur, quia motus, & generatio quaedam est, causas nanciscitur quatuor, effectricem, materiam, formam, finem. Deinde quia motus hic est quidem materiae secundum locum, ut ante apparuit: sunt & termini sub quibus haec loci mutatio perficitur: termini, inquam, à quo, & ad quem dicti, nec non viae. Spectat ad loci conditionem situs, qui est de superioribus ad inferiora, & contra, & a dexteris ad sinistra, vel contra: quo veniunt & partes utraeque considerandae. Praeter haec sunt, & quae Medicus vere physicus considerat, tempus, & caeli status, itemque regio, quae magis, minusve rem promovent, aut aliquid conferunt boni, malive.

Sunt haec, vixque alia fortasse, quae incuntem Abscessum circumstant. Perfecti vero, tum substantia, tum accidentia disquisitioni se subjiciunt, & substantiae abscessus parti videlicet concreti; pars est materia, cujus accidentia sunt tactiles, viles, & si quae sunt aliae sensiles qualitates, affectusve; magnitudo, forma, figura, habitus, &c. si quae sunt alia. Equidem praeter haec alia non agnosco, quam quae spectant ad hominem, qui tractatur, proprietates quaedam, & passionem. Omnia sunt igitur nostri haec farrago libelli, quae singula si placet ordine pervideamus. Utinam autem pari exequendi felicitate, quae methodi absolutione descripta tradere liceat.

C A P. IV.

De effectoribus & principiis Abscessus.

Natura, quaevis est insita corpori motus ciens in ipso necessariis, quemadmodum, ut animal vivat, alatur, rite sentiat, progrediatur, in secundo sanitatis statu facit; tam sui, quam ejus, in quo est, diligentissima conservatrix: ita etiam in adversa valetudine utilitatum, & opportunitatum omnium captrix sollicita est, ut illud ab insidiis, & machinatu luctifici morbi vindicetur. Et vindicat quidem vere, ni materia prorsus repugnet, praestantibus duobus praesidiis spiritus, atque caloris, quorum est materias morborum, partim coquere, discutereve; partim discretas de principiis facultatum, & longe, quam fieri potest maximo, propellere: nocua enim & aliena quaecunque sint, & circa principes partes potissime, non patitur vitae rectrix natura. Jam vero morbus, ut qui *παρά φύσιν* (recte contra naturam Fernelius, & alii scientissimi viri) suas adversas acies opposuit naturae: atque adeo cum haec contemperamento primorum quatuor corporum instructa, calore nativo se suaeque perpetuo tueatur; concoctiones, & nutritiones probatas, talesque ad haec spectantes excretiones perficiat, unde vivida vis, sensus, motusque partibus inculpatus est. E contrario morbus, ut praesens est, temperamento partis continenter everso, caloreque exfuscitato putredinario, cruditatem, assationem, inquisitionem, & corruptelam alimento; at his quae aluntur partibus atrophiam, stuporem, siderationem, abscessum, facultatibus vero detrimentum quodcumque potest functionum, aut vitae invehit. Ad funnam è diametro pugnant morbi conatus, & naturae. Sanitas quippe naturae quaedam est, at hujus corruptio morbus. Adversantiaque item sunt opera morbi semper, & naturae: utque natura procurat, & evigilat, quae salutaria sunt homini, sic morbus, quae sunt incommoda machinatur. Itaque natura, ut morbo, & hujus insolenti satellitio liberet, Criticos quosdam Abscessus excogitavit, qui sunt omnes ad vindicandam optimam valetudinem corporis accommodati. Similiter morbus suos Abscessus admolitur symptomaticos, qui sunt ejusdem, & acris materiae praevalentis indicia, atque effectus. Ad hunc modum constat utramque vim aemulari quidem Abscessus, sed hujus, id est naturae salutiferos esse, cum exempli causa peripneumoniae materiam in crurum abscessus rapit: Morbos vero esse lethales, quos, fatigato nimium & languente homine, vis malignae febris crudos ad posticas aures tumores, parotidas vocant, exfuscitat.

Tam autem adversi, & contrarii cum sint horum duorum hostium in corpore functiones, & motus: dubitari potest num praeter absolute criticum, ac symptomaticum, tertius esse possit. Sed, enim adhuc supposita contrariorum actione, videtur, quod quoddam compositum dari liceat; tum secundum materiae coctionem, & cruditatem, tum secundum formam, tum, secundum situm, & alias conditiones; exemplo autem sit pus, quod cum à duobus iisdem adversariis conficiatur, utriusque servat actionis vestigium, & naturam, quemadmodum declaravit Galenus *Com. 47. 2. aph.* Haec quidem secundum materiam est consideratio. Verum enim vero si effectorem, ac finem spectemus, à quibus universa rei ratio arguenda est; utpote, qui rem dirimit, ac distinguit; utique docebitur, ab hoc uno non posse duo illa coire: sed quoniam, aut naturae, aut morbi effectus unus est, propterea, vel criticus, vel symptomaticus appellandus, atque censendus erit. Verum ut equidem secundum opificum, & effectae rei spectatas rationes, censeam haud dandam mistam quandam critici, & symptomatici speciem, ubi sive

ad terminos sive ad media, quae vulgo dicunt, & alia, quae intercedunt accidentia spectemus; erit quidem modus qui Criticus simul, & Symptomaticus Abscessus asseri possit. Verum tamen participatione, aut neutra conditione potius quam permissione, ac temperatione, quemadmodum in epexegeſi poſterius explicabo.

C A P. V.

De materia Abscessus.

Quoniam Abscessus materia defluxionis necessitatem agnoscit inter duos oppositos terminos, quos poſterius explicabimus; illa ex humorum genere ſit, oportet, ſive quidem hi ſint primi, quod dicunt, generis, ſive ſecundi, & ſive alimentitii, ſive excrementitii. Poſſunt autem omnes peccare tum copia, tum qualitate, ſeu quidem discretis utriſque vitiis, ſeu conjunctis. Hi porro, qui cum affluxu ſunt, materiam interdum nanciscuntur ſola multitudine culpabilem, ut ſi in plenitudine, ſeu quoad vires, ſeu quoad vaſa; ſanguis e naribus effluat: interdum etiam vitio, ut ſi homini, ſeu cacoſchymia, ſeu febre laboranti, bilioſae dejectiones obveniant. Sed hi, qui cum decubitu ſunt, vitiatos ſemper humores, & ſuperfluitates, agnoscunt. Quod duorum diſcrimen propterea ſit, quia meliores conditiones ſunt effluxus, qui propter levandam plurimam e copia ſarcinam a natura ordinatur: propter quam cauſam minime committitur decubitus, ſed vitio ſaepe perpetuo ſcaturigine proſciſcitur. Sunt autem haec, quae dico vitia putredinis, aduſtionis, falſedinis, nitroſitatis, cruditatis, craſſitiei, viſcoſitatis, lentoris, virulentiae, malignitatis, & uno verbo dicam, alienae ſubſtantiae, ſive quidem ſint humores ipſi, ſive reſpondentes ichores.

C A P. VI.

De terminis Defluxionis in Abscessu.

Quoniam, quidem fluidorum corporum, ſeu copia, ſeu qualitate, ſive utroque nocentium, diſpoſitiones & relationes quaedam ſunt Abscessus, item διαδοχαι καὶ μεταστάσεις ſunt quaedam, auctore Hipp. libr. 2. aph. 27. id eſt tranſitus, & tranſmigration: ob haec neceſſe eſt plane, ut ſede una ex qua, atque altera in quam, ſiant ipſi, contineantur, interjectis adhuc viis, per quas humor tranſcurrat, ac deſſuat: non aliter ſane, quam fluxionibus omnibus accedit, de qua re primus Hipp. 6. epidem. ſect. 2. locutus videtur, cum ait, *consideranda autem haec; Quod, & unde, & per quod*: generatim autem nos utroſque terminos Abscessus, ac brevi demonſtrabimus, primo dicturi de termino primario, & ſuperiori, deinde de ſecundo & inferiori: ſuperiorem enim a quo, inferiorem ad quem intelligi volumus cum Galeno, in lib. meth. 14. Locus, unde primo deducitur Abscessus ad effluxum, plane definiri non poteſt, tam mire multiplex eſt, & late patens, ut omnis ſcaturigo, locusque morbi, qui tum intra venas, tum extra, tum in cavitatibus, ſinubusque parvis, tum in magnis tribus receptaculis, ac ventribus eſſe poteſt, capite, inquam, pectore, & abdomine.

Loca vero ad quem humor devolvi conſuevit, aliquanto certior, definitiorque eſt: ſunt enim, aures, oculi, nares, os, ſedes, vulva, penis, umbilicus, & uni-verſa pervia cutis; item vulnus, ut 4. de morb. 24. Quamquam autem haec, vere

vere potius emissaria, quam termini defluxus sunt; nihilominus terminos dici licet, utpote per quos, & in quos, fluxio terminatur.

Venio nunc ad Abscessum per ducubitum, cujus utraque sedes, & indefinita, & multiplex est, atque adeo relatu non facilis, nisi generatim id fiat. Sunt enim à quibus transmittitur humor, partes quaeque robustae, aut Principes, aut Principibus servientes, ac necessario aliquo munere nobiles, & quae laesae laederent insigniter, & superiores. Quae vero recipiunt, sunt partes viliores, debiles, laxae, cavae, in proclivi posita, consentientes ductibus viae rectitudine, ac syntimoria. Hujusmodi sunt glandulae emunctoria vocata, intercapedines musculorum, articuli, pudenda, crura, loca corporis subcutanea omnia, & inanes cavitates pectoris, & abdominis; quas partes exponit Galenus *Comm. primo in 6. epid. tex. 13.*

Inter haec spectatur, & aliquando situs in transferenda abscessuum materia; nempe de superioribus ad inferiora, & contra, de inferioribus ad superiora: seu via sit ista recta, seu secus. Quorum omnium meminere, tum Hippocrates in *l. 6. epidem. com. 2. tex. 13. ac. 14.* tum Galenus in *ea loca*; Ad haec, ex interioribus ad exteriores juxta illud *Aphor. 25. l. 6.* & cum viscera repurgantur in glandulas; Praeclare autem de his, & brevi tradidit Hippocrates *l. 6. epid. sect. 2. par. 11. & 12.* per haec; *Abscessus velut glandularum tumores, signum quidem sunt earum partium, quae germina habent.* Expedit autem semel declarari, quid rectitudo saepius memorata sit. Explicatque hanc Franc. Vallesius *l. 2. epid. sect. 3.* per haec; *Rectitudo est dextrorum cum dextris, sinistrorum cum sinistris, superiorum cum superioribus, inferiorum cum inferioribus.* Dextera, & sinistra dicuntur secundum hominis: latera superna, & inferna distinguuntur, qua hepar est. Ex inferioribus ad superiora secundum rectum est abscessus, ut ex hepate partis dextera, aut fluxus sanguinis ex dextra, ita & qui ex supernis ad infernas id est infra hepar positas partes. Porro Abscessus secundum rectum, à superioribus ad inferiora, lucida exempla habes apud Hipp. *6. epid. sect. 3. in historia Herophontis*, pro qua re lege Vallesium. Hactenus autem cum una, & simplex apostasis humores sit; etiam plures una translationes à natura fiunt, id quod primo per Hippocratem adversum est *l. 2. epid. sect. 5.* dicentem, *si caput doleat, in pectus descendit, deinde in hypochondrium, deinde in coxam*; ut intelligas monitore Vallesio Abscessus postrema futuros ad articulos.

C A P. VII.

De Viis per quas dimittitur humor.

TERMINUM Abscessus inferiorem etiam si facile sit cognosci, tamen perpetuo neque terminum superiorem, neque vias, quae interiectae sunt, praefertim ubi longum spatium intercedit, cognoscere promptum est. Verum ubi superiorem terminum conjectari detur ab hujus plenitudine, & affectu, & affidentibus aliis; vias, per quas humor deponitur non aequè pernoscamus, sed ignorantiam nostram ingenue fatemur, illud asserentes ex Hipp. quod *confluxus, unus, conspiratio una, consentientia omnia*; itemque adstruentes illud ex Gal. *com. 55. l. 7. aph. quod natura invenit sibi vias expellendis materiis.* Nempe, ut ait aliacubi Ludovicus Duretus; *in ciendo, & propellendo tanta vis lucet naturae oppresae, ut saepe viam inveniat, qua ducatur ad vacationem cujusque humoris morbi- fici, licet ipse crassior sit, & meatus angustiores; modo valeant ejus vires ad for- tem in expellendo contentionem: unde illud Gal. com. praedict. naturam abscessus moliri per ossa: quod ante omnes proposuerat Hippocrates.* Difficultas igitur co-
gno-

gnoscerendi terminum superiorem, ut multa sit; nihilominus inquirendi labor non detrectandus est; & indagatio diligens est adhibenda. Duces autem erunt, & directrices prima, & potissima, & singularis magistra, anatome, quae docet partium singularum nobiles sympathias: ad quam rem adjuvabit traditio de sympathiis proposita à Sanctorio Sanctorio in *com. artis medic.* res etiam ex anatome petita. Deinde serviet observatio propria, atque experimentum saepe comprobatum, quo firmiter ipse ad asseverandum quidpiam accedas. Tertia erit doctrina bonorum Auctorum, qui rem tradiderint, hoc, aut illo modo. Ita quidem Galenus viam aperuit; qua fit expurgatio humorum in renes, & qua ad alvum ab eadem parte, fiat humorum transmissio, *libro videlicet 6. de loc. aff. c. 4.* & post hunc Gabriel Fallop. in *Observ. Anatom.* atque hujus auditor Hieronymus Fabricius, in *Opere chirurgicarum Administrationum*, & in *tract. de Vulu. cap. de suppuratis*; itemque Petrus Andreas Matthiolus in *Epist.* atque alii apud Joannem Schenchiū, in *Opere Medicinalium observationum.*

C A P. VIII.

De duplici Forma, tum quidem adspectabili, tum interna.

Formam Abscessus appello, tum externum omnem partis affectae habitum, tum tumoris dimensum, tum circumscriptionem, ac figuram; horum autem pleraque attigit Hippocrates, qui *libro 4. epid. sect. prima*, prodidit haec; *tubercula extrorsum extumescunt, & acuta, & acuminata, quae & aequaliter maturescunt, & non circumdura, & declivia, & non bifida, meliora: contraria vero mala, & quae valde contraria pessima.* Quod, idem, & in *prognost.* qua de abscessibus repetiit. Porro vides primo propositum in hac dictione tumoris eminentiam, & projecturam. Secundo acumen, & in turbinem gracilescantiam. Tertio aequabilem maturitatem. Quarto mollitiem. Quinto declivitatem. Sexto simplicem extuberantiam; quae singulae bonae sunt Abscessus notae; Contra vero malae sunt, non elatus; neque foras eminens tumor; passa, & compressa ejusdem forma, inaequalis maturitas, durities, acclivitas, & bifida capitulatio: quorum singulorum causas discere si cupis, en tibi Franciscus Vallesius, qui has tradidit, dicens sc. *quae aequaliter secundum se tota tendunt in suppurationem, nec sunt circumdura, hoc est, quadam parte incipientia suppurare, & circum circa dura; ex materia pendent mitiori & simpliciori: ut contra, quae inaequaliter suppurantur existentia circum dura, aut etiam bifida, hoc est extuberantia in dubio cacumine, pendent ex materia diversa, & inaequaliter contumaci: commendantur etiam declivia tubercula, id est, quae in declivi suppurantur, nam sive à Chirurgo secantur, sive sponte rumpantur, qua cutis gracilior facta est, ut solent, optime ex purgabuntur, scissura in declive spectante: haec bona sunt; contraria vero mala.*

Sed Galenus in eodem *com. qui est tex. 13.* Bona acuminata tubercula propterea, quod sub his vigent humores calidi, ac tenuiores, ac proinde celerius suppurantes: nam ex crassiss, tenacibusque, constantia, utpote frigidis, & lata sunt, & aegre coquuntur, quin etiam putrescunt, potiusquam coquantur longiori tempore.

Sed idem Hipp. *com. primo prognost. 40.* contractiore sententia pronuntiavit; suppurationes, quae foras vertuntur aptae sunt, si parvae sunt, maximeque egrediuntur, & in mucronem sunt fastigiatæ; si vero magnae sunt, & latae, minimeque in mucronem contractae. pessimae sunt, Quae declarans Galenus mucronem ejus-

ejusmodi fastigiatum, ait, indicare robur foras expellentis facultatis, itemque non magnam sedis corruptionem, & erosionem.

Ad has autem Hippocratis conditiones tumoris addendae sunt & eae, quae spectant ad simplices tactiles qualitates. Calidiores nempe bonae, frigiores vero malae propter humoris, scilicet, abscessusque, contumaciam. Sunt & praeterea spectandae visibiles aliae: nam livor, & fuscado, albor, & concolor species, non parum improbantur, istae, quod longitudinem, & difficultatem curationis ostendant; illae vero malitiam, & discrimen.

Hactenus haec exterior forma censita est: ratio nunc interior evolvenda: quae uno verbo est translatio (*μετάστασις*) humoris partem nobiliorem molestantis, quem crisi videlicet excerni non licuit. Ad hunc autem modum successio est haec crisis: atque haec proinde cognosci secundum suam praestantiam oportet, qua caret Abscessus.

Crisis igitur character (ut brevi delineetur) esteductio alienae, quae morbum faciebat, materiae, quae naturam corporis infestabat. Sic porro natura paratis his, quae necessaria sunt, diebus institutis decernit se morbum soluturam, & finituram; qui veluti triumphus est integrae victoriae. Est autem in excludendo humore magnus apparatus, certaue ratio, ut adsit euphoria, id est, rerum expeditio felix. Primus autem est materiae pepasmus, & concoctio brevi elaborata. Secunda est agitatio vehemens: Inde monitum à Dictatore nostro est; *Quibus crisis futura est, his nox praecedens molesta; tum enim gravitas, vertigo, & caligo, mentis perturbatio, dyspnoea, cardialgia, aestus, anxietudo, jaetatio, doloris, symptomatumque, commotio est.*

Ab his omni, quo licet, conatu, materiae totius plena & liberalis est effusio per partes exteriores, & per propria emissaria, quae secundum morbi speciem, & viciniam, immo etiam secundum opportunitatem natura delegit; quam exclusionem, ut dixi, liberalem, si semel exhaurire nequit, procuratrix intima corporis frequentes, & oppido repetitas, facit.

Ita quidem plenis, & facilibus excretionibus fit probata crisis, & eo quidem minus, quo minor morbi contumacia, minorque vis naturae fuerit, cum minus secundo rerum consentientium apparatu. Semper autem in qualibet excretionem, & crisi etiam mediocri, micat naturae vigor, morbificique humoris coctio plurima parte, sequiturque hunc eductum continuo euphoria, & levitas corpori placidissima.

Sed haec (ut ad Abscessum jam veniam) cum ipso non conjungitur, quae causa est, ut natura non exclusum materiae molliatur, cui difficilis pepasmus fuit; sed translatum duntaxat. Hic etiam non celeritas, hic non vehementia, non euphoria est, siquidem non conjuncta concoctio est. Ad haec in corpore consistit morbus; licet non interioribus partibus semper, & latens.

C A P. IX.

De multiplici Naturae fine, & in hoc assequendo delectu.

MOrbi, ut qui sunt quaedam corporis in corruptionem abitio, finem boni non agnoscunt: namque dyscrasiae, inflammationes, fiderationes, paralysis, atrophiae, marcores, hydropes, cancri, phagedenae, teredines ossium, & fracturae, mali conditionem, & naturam, ut exuant, soli Abscessus privato quodam

dam naturae privilegio quempiam sibi finem utilitatis adscribere: nimirum qui malo deteriore oppressos liberant, & in vita plerumque nos tuentur.

Quae res, ut fiat, paucis accipe. Naturae calor natus, & temperatura substantialis est animalium, ideo forma intrinsecus conjuncta cum animante, & inseparabilis substantia viventis ipsius ejusdem. Intelligentissima item boni animantis, cujus & sui conservatio eadem. Hanc autem tuetur facultatibus, viribusque attractrice, retentrice, concoctrice, secretrice, expultrice, tum valetudinis bonae, tum malae, tempore; sed malae tempore morbum abigere valentius curat.

Quoniam autem morbus substantia, vel solida, vel humoribus everfis, animalis integritatem est corruptura; hoc utrumque genus malorum sedula corporis tutatrix accurate corrigit, & castigat: nam & unitatis solutae, malaeque conformationis species omnes componit. Verum quod ad succorum materiam pertinet; natura quidem effectus omnes morbosos, qui crudis humoribus haerentes se offerunt, concoquere, & in consentaneam sanguinis speciem modificare, continuo studet. Verum hoc, ubi non assequitur negotii contumacia, aut impedimento aliquo magno; non propterea desit, aut pertaesa, sed commodo corporis fervida semper, & nava, rursus alteram rationem aggreditur, quae est Abscessus multiplicis: ac primum, id quod nocuum est e corpore foras expellit, seu totum, seu quamplurima portione fas est. Id si neque permittitur, Hippocrate teste *l. 2. epid. sect. prima*, molitur abscessum per *ἀποθῆον*, id est, depositionem morbi, seu tota humoris copia, seu parte, quae succedit, transposita. Quod ipsum adhuc si facile non est, morbum alium excitat in eo firma, ut animal levet, omnem lapidem movendum, atque omnem conditionem accipiendam: atque adeo pro toto incolumi corpore servando, partis commodum nullo loco habet interdum. Sic, ut nocentibus effluxus detur, locum, qui paratior est, certo quodam acris ichoris terebro pertundit, & fistulat, ut *l. 6. epid. com. 3. & lib. de humoribus*. Ita sane mirabile naturae studium in custodiendo, cui praeest; ita diligens ejusdem, & infinita procuratio est.

C A P. X.

De differentiis, & primo de critici, symptomaticique Abscessus, discretionem.

INter omnes Abscessus modos, ac differentias, potissima & vulgarissima est critici & symptomatici; quam nos dignitate primam ante omnia exponemus. Criticus quidem est, quem paulo ante definivimus, crisis naturam licet imperfecte participans. Est autem crisis perfecta, quam *com. 20. l. 2. Aph.* declaravit Galenus, collatis ad alteram conditionibus. Prima est melior, quae per vacationem, quam per abscessum. Secunda, quae infestantem, & redundantem humorem, quam, quae alium evacuat. Tertia, quae e directo, quam quae aliter fit, laudabilior; sic enim expellit, quae recto sit viscerum processu, ac directione. Quarta, quae euphoriam habet, id est, toleratu est facilis. Quinta, quae cum humorum coctione, & die critico. Haec enim omnia si adsint omnibus numeris absolutam, perfectamque crisin fore est necesse: Quum vero &c. Haec Galenus: cujus enunciatione vides non excipi Abscessum a crisi, licet hic non cum evacuatione, neque cum coctione, & hujusmodi aliis, fiat plerumque.

Sed symptomaticus est, qui ad morbum praesubsistentem, velut appendix, & affectus, succedit; unde est symptomatici nomen; germen videlicet morbi ex multo, & valido, hujus apparatu, decisum.

Ad

Ad summam si recte perspicias, symptomaticus critici falsa est imago apud imprudentes: quam facile prudens homo dignoverit ex collatis hujus cum critico conditionibus, & causis: dispares enim, & adversas has omnes invenies. Primo enim symptomaticus fit a morbo, non a natura: haec enim & si intervenire videtur expultrice facultate transferendo; haud tamen pro libito, & arbitrato suo intervenit, & expellit, sed coacta erothismo, id est, humoris acris qualitate, & copia, valentis irritatu; quippe morbis suis aliquibus functionibus, ac viribus, qui accidens est niti vere non potest, sed materia sola est, quae naturam laceffit, in qua item materia non omnino corrupta & natura ex adverso inest: quae si valet ipsa praeest, sin minus transversim agitur, & cum ipsa vellet movere, a materia in qua subest valentiore movetur: ut is scilicet, qui immersus aqua, ut natans hanc commoveat, ab aestu fluenti movetur, id est, vincitur sic, ut obruatur, aut transversus agatur; aut si quis institutus custos domus, pro servandis vastigalibus a furum rapinis, hic interdum ab his, qui viribus sunt superiores, cogatur, ut ipse dilapidet etiam bona, faciatque per vim, id quod instituti sui non erat: ita & natura, quae vis est quaedam ordinans bona corporis, si materia quidem obediat, hanc accommodate disponit, ac procurat; sin materia prae-polleat, vincitur, & a nutu ejusdem trahitur. Sic apparet, quis sit Abscessus auctor symptomatici.

Materiam nunc dispiciamus: haec transferendo modificata semper est naturae critice procuranti, id est, etsi omnino non concocta, & subacta, suisque placitis omnino consona: tamen aliquam nacta est commodationem, & mitificatum; ut poma, quae ni sunt matura, nihilominus non sunt lignosa, & fatua. Quapropter & intrinsecus requisita forma Abscessus critici carebit haec a morbo producta. Quippe confarctum, conculcatumque immitium particularum stupet, riget, liver, & ad suppurationem omnem inepta, atque immobilis, ut lapis est. Caret & modo decumbendi, qui visitur semper in bono Abscessu, qui fit apothesi, i. e. transpositione, hic vero fit epigenesi, i. e. novi effectus additione. Caret etiam fine, qui solvit morbum, quique est ad levandum animal cum rerum omnium opportunitate conjuncta. Est autem opportunitas, ut fiat in die critica, praecedentibus aliquot indicibus salubribus, in partes a principibus distitas, per conferentes vias, & secundum rectitudinem, & secundum rationem boni, salutisque est: at non ita quidem in symptomatico, neque enim in hoc solutio, sed exsolutio: nulla coctionis, temporis, viarum, loci, situsque partium opportunitas delecta: sunt. Vides jam quantis intervallis distet a critico symptomaticus Abscessus, & quam adeo exlex & enormis sit ejusdem vastitas.

C A P. XI.

De differentiis aliis Abscessus.

AD causas effectrices relatae accedunt & aliae differentiae: nam Abscessus alii epidemici, alii endemii, alii sporadici, alii pestilentes, alii non pestilentes, alii ad acutos morbos, alii ad diuturnos, alii ad febres, alii ad morbos alios, succedunt.

A materia, alii sanguinei, quos maxime probavit Hipp. in l. de praedict. num. 6.

A forma, alii foras exstantes, fastigiati, & uno quasi capitulo; alii vero pressi, & humiles, bifidi, seu bicipites, variciformes, *cyrtomata* ab Hippocrate dicti.

A generationis modo, hi acervatim facti, hi semirepentes, ut vocat Hippocrates, & semisui. Hi per excretionem, hi per transpositionem sunt.

A fine, alii ut morbum solvant, & aegros levant, & in tuto ponant, comparati sunt a procuratrice natura; alii vero vi morbi, ut hominem praecipitent ipsi vitio, & materiae corruptione praevalente.

A quantitate, alii magni, & pro dignitate materiae morbificae provenientes; alii parvi minusque respondentes dignitati morbi. Itemque majores, quam ut praeferri queant; minores, quam ut prodesse valeant. Debent enim abscessus neque paucitate inutiles, neque magnitudine intolerabiles esse. Atque hi sunt, a quantitate continua; a discreta vero alii unitate contenti, alii plures, atque dispersi.

A qualitate, alii calidi, alii frigidi, molles, duri, crudi, maturi, tuti, periculosi, benigni, maligni.

Ab actione, passioneve dolorifici, sedati, anxietudinem, euporiam, inducentes; faciles, contumaces; suppurabiles non suppurabiles; recidivam facientes, & non facientes; morbum judicantes, & non judicantes, sive irriti: cujus posterioris membri exemplum reliquit Hipp. l. primo Coacarum dicens, *in febribus dolor bubonis ad diuturnitatem morbi pertinet.*

A tempore alii per initia, & primum insultum morbi, exorti; alii per diadochen & fugaces, ut exponit Duretus l. 2. Coac. cap. 11. §. 3. alii breves, alii diurni, alii medio modo se habentes; hyberni, aestivi, autumnales, verni; quidam sunt sub ineunte, & crudo morbo, nascentes; quidam sub progressu, vel inclinate eodem. Abscessus autem ipsius sunt tria tempora; quod morbum praecedat, quod in morbo est, & quod a morbo subsequitur, id est convalescentiae tempus. Ad haec tardi, citi, Hipp. Coac. A situ meteorii, ut Duretus loquitur, & additi.

Itemque a locis, & situ corporis, in quibus constitere sua, sunt etiam Abscessuum discernicula. Nam alii superiores partes, alii inferiores; interiores, aut exteriores; dextras aut sinistras, occupare; alii ad glandulas, aures, alas, inguina, alii ad articulos, ad caput, pectus, abdomen, erupere. Videtur autem, ut particularis, ita & universalis quidam Abscessus dari per ea, quae scribit Galenus com. 4. in l. de ratione victus in morbo acutis, particula prima. *Si in una quapiam corporis parte affectio ea fiat, in ea solum, qui erysipelas referat affectus quispiam erit. Verum si venae totius corporis supra modum exsiccatae calidae e carnosissimis partibus humiditates traxerint, in toto corpore fiet affectio, quae causam referet.*

Ad haec abscessuum alii, qui pus effundunt intro, alii, qui extra viscera; Hipp. l. 2. Coac. cap. 11. §. 8.

Ab habitu, alii livescentes, & emortui, alii concolores, aut secus; suppurati non suppurati, pus, saniem, aut ichores crudos continentes; alii non pus quidem habentes, sed aliam quandam putredinem, ut in tempestate pestifera ab Hippocrate descripta.

Abscessus cum febre, sine febre, quam ipsi vel praecedunt, vel comitantur, vel sequuntur. Ad haec inflammatorii, vel secus. Abscessus per decubitus quam plurimum per morbos longos visi consueverunt, qui frigidi sunt omnes; non autem per morbos acutos, & calidos, ut paulo posterius, ubi de proprietatibus explicabimus. Plurimum etiam sine phlegmone praecedenti oboriuntur Abscessus per decubitus: itaque tarde accedunt tardeque suppurantur, atque curantur.

Suppuratorum etiam, quae sursum sunt, alia quidem in tunica stabulantur collecta, alia vero sunt in visceribus ipsis diffusa, Hipp. sect. 2. Coac. cap. 11. §. 7.

C A P. XII.

Definitio Abscessus.

His quidem omnibus rite tam expositis, productisque causis Abscessus, hunc definire difficile non est; commode autem multiplex simul Abscessus species finiri nequit, nisi prius ambiguitas removeatur lege definitionis ab Aristotele proposita, quae vult, ut omne aequivocum ante sit distinguendum, postea definiendum. Sic qui per excellentiam dicitur, per decubitum adveniens, nunc sumitur. Hic igitur ab eo, qui per effluxum est, differt transpositionis forma: propterea genus ejus nobis erit *translatio*, diadoche dicta Hippocrati ac Galeno. Quoniam autem ea, quae transferenda, non excusanda fuit materia, est (oportet) non calida, neque tenuis, non tamen simpliciter frigida crudaque, quae agitari nequeat: ideo subdetur *humoris frigidi, semicrudi*. Quoniam autem translationis ratio in hac actione desideratur audiri; haec autem est copia, & qualitas simul, sed *copia* magis, quae morbis in longis frequentior est: propterea quod difficilior victu, quam qualitas: ob id addemus *in morbo longo facultati principi nocentis*. Verum quia mentio terminorum intercedat oportet in translatione necessariarum; huc spectantes aliud adjiciemus, quod est *a parte nobiliore ad viliorem*. Postremo, ne causa effectrix exponenda desideretur, supplendum duximus, *naturae consilio comparata*.

Itaque si clausularum omnis summa colligatur, definitionem habebis, quae est; Abscessus est translatio humoris frigidi, semicrudi, copiosi, sub longo morbo facultati principi praegravantis, de parte superiori ad inferiorem, a natura providente facta.

C A P. XIII.

De Causis speciatim.

Causas omnes in homine, qui tractatur, recognoscemus secundum ordinem rerum naturalium, non naturalium, praeter naturam. Quod ad res naturales attinet; humores, qui huic affectus generi suffragantur, sunt in Abscessu quidem per effluxum calidi, qui sunt sanguis, bilis; in decubitu vero frigidi, atque humidi, ut qui morbis longis magis dominantur, quae sunt pituitae pleraeque species.

Similique modo temperaturae ex his humoribus conflatae. Ad haec intervenit facultas expultrix, quae in parte quidem mittente valens sit, oportet; in recipiente debilis: quibus utrisque facultatibus spiritus memorato modo respondeant necesse est: partes vero consentiant munere, consortio, proclivitate, laxitate, imbecillitate. Sanguinis fluorem junioribus potius, quantum & trigessimum annum aetatem sanguis plurimus, docet Hipp. in Coacis: etenim, ait Galenus, per hanc aetatem sanguis plurimus, est facultas validior atque etiam calor exsuperans; in quibus autem aetatibus magis fiant, legitur in prognost. com. 3. tex. 24. Adversum autem est ab Hieronymo Mercuriali in com. ad prog. Abscessus in pueris citius, quam in senibus ac viris, citius, quam in foeminis, maturari.

Ex ordine vero rerum non naturalium, aeris status imprimis considerandus, quae nulla frequentior Hippocratis est doctrina: causa hybernus magis, quam aestivus, praeterquam si debeat Abscessus esse per effluxum. Aer vero frigidus, subdialis, & sublunaris, item decubitus in solo per noctem, & locus quicunque udus, & uli-

uliginosus, qui incolatur, Abscessus frigidus creat: argumento sunt inopes, & varie peregrinati, qui non admodum se tueri valent. Pestilens item aeris constitutio Abscessus invehere solet externos: quin etiam & internos in ephemeris pestilentibus creat interdum, ut adnotavit Thomas Jordanus *lib. de peste tr. c. 8.* Ex partibus autem anni, autumno maxime fiunt dyscrisiae, praecipue per Abscessus, ut adnotavit Fr. Valles. *in 7. epid. 11.*

Post haec ob malos cibos Abscessus putredinosi fiunt, ut scriptum est Galen. *de cib. boni, & mali succi c. 4.* item ob crassos dulcesque cibos, ibidem; sed & crassa vina, limosa, eosdem inducere possunt. Labores item, ac motus nimii, ut *com. 4. aph. 44. & 4. aph. 31.* Repletio etiam multa materiam adferre Abscessibus solet.

E genere praeter naturam, unus & maximus dolor est: cujus occasione fit, ut Abscessus in dolentem ipsam partem incurrat, ut alibi hoc eodem tractatu explicui: unde Hippocrates *in lib. 4. aphorism. 66.* Abscessus faciunt viscerum dolores.

Ad haec imbecillitas partis e verbere, & casu priori; mutilatio membri, vulnus, ulcus, fractura, vel ex his cicatrix, ancyle, apoplexia, distensio, paralysis.

C A P. XIV.

De proprietatibus quibusdam Abscessus.

His, quae jam exposuimus de natura deque causis Abscessus, nunc quasdam horum proprietates, vocataeque a philosophis passionis adjicimus eo consilio, ut post substantiae discretionem accidentia quoque patefiant: praesertim quae maxime declarare rem ipsam possunt, atque ad absolutam diagnosin praeordinari. Neque vero nos ineptiae quispiam accuset, quod substantiam, & accidentia morbis, qui in subiecto sunt, & nulli substant, attribuamus. Praeterquam enim hoc docendi studio concedi licet: ad haec nos illa referimus diathesi, & habitudini corporis, male affecti: cujus subiecti virtute fit saepe, ut morbi ejusmodi nomenclaturas bene recipiant. Erit autem haec particula inter omnes locupletissima: quam ex optimis, & principibus viris sic congestimus, ut tabula quadam descriprae videantur, ad hunc scilicet modum.

Abscessus per effluxum in morbis acutis saepius visuntur, quam in diuturnis: Abscessus vero per decubitus non fiunt per morbos biliosos, sed per longos, *prognost. com. 2. text. 65.* nempe per hos finiunt, judicanturque, morbi crassarum materiarum, *progn. com. 2. text. 85. & com. 3. text. 23. & sequent. & com. 4. Aph. 26. & l. de ratione vitus in acutis com. 4. text. 46.* Hinc autem est, quod hyeme potius accidunt, tardius desinunt, & minus retrocedunt, *progn. com. 3. text. 28.* Addidit Gal. *in com. rationem* dicens; Abscessus per hyemem potius accidunt, siquidem per excretionem calidi, per Abscessum frigidi, vacuantur humores: tardius desinunt ob ambientis aeris frigus; & ob crassitatem, ac frigiditatem humor aegrius discutitur: ob quas causas, & minus recurrunt, siue retrocedunt, quia frigidus, humor difficilius moveri potest. Hinc etiam Abscessus quibus recidivae, Hipp. *5. epid.* Per decubitum Abscessus fit interdum primis diebus, ut erysipelas, & hoc genus. Marinellus *in com. ad Hipp.* sed Gal. *l. 1. de dieb. decret.* ait in morbis, qui subito solvi debent, excretiones, & Abscessus requiruntur.

Abscessus raro fiunt in febribus cum rigore incipientibus, *in 6. epid. com. primo.*

Abscessus cito fiunt in febribus cum lassitudine conjunctis, *com. 4. aph. 74. 36.*

Abscessu judicantur febres molliores, *2. de art. cur. ad Glauc.* Abscessus in quar-
tanam mutantur, *lib. 1. epid. com. 2. tex. 21.*

Affectus partium judicatione facti multo facilius curantur, quam cum ob mul-
titudinem, & cacochymiam fiunt. Ita morbus regius in febris solutione ortus, per
quem urina & dejectio sunt; quales in benevalentibus facillime solvuntur; ac bre-
vi; qui vero ob biliosam fit cacochymiam, non nisi saepe, ac vehementer, expur-
gato corpore; Franc. Valles. *7. epid. 11.*

Evenit nonnunquam Abscessum fieri in partem contrapositam, aut effluxum per
viam nullius rectitudinis, participem propterea, quod omnia sunt confluxilia. Lu-
dov. Duretus.

Abscessibus suppurantibus rigor fit, *6. epid. com. 3. de qua re lege Vallesium
in com. ad 4. epid. text. 124.*

Abscessus ad articulos fiunt aliquando citra articulorum dolores, ac tumores,
qui solis effaeminationibus, seu luxationibus, cognoscuntur, Franc. Valles. *l. 6. epid.
sect. primae text. 11.* Attigit, & brevi rem hanc Antonius Santorellus, scholae
Neapolitanae novus Argenterius, *11. Antepraxis cap. 6.*

Abscessus raro fiunt lege critica in dominatu biliosi humoris, Duretus *l. 2. in
Coac. c. 16.* quod est de pleuritide, & peripneumonia. Ratio autem assertionis est,
siquidem Abscessus non fiunt validi quibus rigores veniunt, atque quos excitare
frequentissime consuevit biliosae materia dominatus; & ad summam quemadmodum
humores crassi procreandis Abscessibus sunt accomodati, sic sane tenues ad excre-
tionem non ad Abscessum sunt nati.

Peracuti, atque acuti, excretionem maxime finem inveniunt a quadragesima die
raro id evenit; nam coctione longa evincuntur, vel languidam, & repetitam ex-
cretionem, movent. Joan. Heurn. *Inst. med. l. 11. c. 5.*

Abscessu qui finiuntur morbi, comitem istam perturbationem criticam non agno-
sunt: ut nulli longi morbi; nisi postmodum in acutum degenerent morbum. Idem
ibidem.

Sunt aliquando volubiles Abscessus conversiones, tum ad salutem, tum ad mor-
tem, mutatis vicibus. Ut in angina, cum strangulatio fortis, saevique doloris cru-
ciatus, & orthopnoea, cito venturae mortis causas in promptu testantur: despera-
tio vertitur in spem, si erysipelas in cervice & sterno, per metaptosin, exortum
laryngis deorsum minuat, unaque liberiolem faciat spirationem. Eadem spes rur-
sum desperationis habet successionem, si erysipelas intro reversum peripneumoniam
faciat, vel anginam. Ita Duretus in *Coacas. l. 2. C. 16.* qui & *l. 1. text. 149.* tra-
didit haec, non dissimili sententia. Plerumque Abscessus fugaces sunt, id est, de
loco uno leviter in alium transferuntur: ut *Histor. 3. libri primi epid.* Herophonti
doluit quidem bubo, sed doloris fugacis materia derivationem facilem habuit ad
crura, totius morbosae cacochymiae capacia.

Inter omnes, pueri habent saepissime Abscessus, quia ob voracitatem congerunt
succos crassos, & habent per eam aetatem magnum facultatis naturalis robur.
Vallesius in *progn. Hipp.*

Tres Abscessus per excretionem necessariae sunt opportunitates: libertas meatuum,
validae vires, & materiae praeparatio, ut sit meabilis. Duretus in *lib. 1. Coa-
car. 149.*

Fuit illud Hippocratis iudicium de Abscessibus criticis, ut eos non agnoverit,
nisi in febris assiduitate, nunquam vero in febris vacuitate; sic enim ait in *pro-
gno-*

gnostic. Abscessum porro expectare oportet, si continua est febris; ex Dureto l. 1. Coacar. text. 149.

C A P. XV.

De ratione dignoscendorum Abscessuum promiscua.

Dignotionem Abscessuum tradituri primum inquisitionem faciemus differentiarum, quae sunt per excretionem, & transpositionem, excretiones cognoscere docemur ab humorum propensione, & cursu, per meatus sibi evacuandis destinatos: de qua re Gal. lib. 3. de crisib. sed 3. prog. com. 26. tradidit normam. morbos a calidioribus succis profectos, cum naturæ valenti robore conjunctos, per excretionem judicari; in quibus vero facultas debilis est, & frigidus humor, nec excretionem, nec abscessu levare: verum in corruptionem abeunt, aut vix longinquitate temporis miraculo coquuntur, & finiuntur. Abscessus vero praeterquam cognoscuntur negatione naturalium propensionum ad excretum, ad haec praesentiri poterunt ex habitudine humorum, qui sint accommodati solum ad translationem, qui vel coctiores debilem habeant transmotricem, vel crassi robustam.

Ad haec spectandus morbus est; nam si calidus, & acutus, primis periodis crisis expectat, excretionem judicandam; si vero frigidus, tardus, & diuturnus affectus sit, urinis tenuibus & crudis. Gal. 3. Cris. ult.

Ad dignoscendos vero Abscessus per effluxum, aut per decubitus, haec habet. Abscessus non validi quibus rigores, Hipp. l. 6. Epid. sect. 1. Crises fiunt excretionem, vel abscessu. Si excretionem, id fiet quatuordecim dierum spatio extra vel intro; idque in juvenibus quorum meabiles sunt succi, corpora, & motus naturae juveniles: sed praerepta crisis occasione, & causa per excretionem, hoc est, in cruda, & contumaci materia, inclinatio fit ad Abscessum, modo natura viribus integris propugnet. Heur. inst. med. l. 11. cap. 5.

Ni sint per effluxum Abscessus, caeteris constantibus, per decubitus erunt. Ita quidem apparet voluisse Hippocr. l. 2. de morbis vulg. Sect. 1. & Galen. in l. 1. ejusdem operis, Sect. 2. text. 44. super illa sententia (murationes excrementorum omnes undique tempestivae, aut bonae, & decretorii Abscessus sunt considerandi) profiteretur apertius ad negatos Abscessus per excretionem, alteros per decubitus succedere.

Didicerunt autem longae fieri hae febres, & Abscessus habere, si frigidae sint partes infernae circa aures, & cervices; si vero non sint frigidae habent alias mutationes sive autem sanguis ex naribus, & alvi his conturbantur; Hipp. 1. de ratione victus, & Valles. in com. Suppurationum umbilicus terminus est, quibus autem rumpi suppurationes debent, ventres his turbantur; Hipp. l. 6. epid. 6.

In cruda, & contumaci materia, & meatuum angustia, non crisis quidem, sed Abscessus potius fiet; modo natura viribus integris propugnet. Si illa fatiscat cachexiam expecta, & corruptionem, nisi tamen post exacerbentur, ut in Cleonactide octogesimo, ex Heurnio 21. Inst. med. c. 5.

Abscessum per effluxum, secundum singulas suas species praenoscendorum, quae sint signa, expositum habes fusc, ac distincte ab Hieron. Montuo in compendio curatricis, a Prosp. Alpino in l. 6. de medico praesag. & ab And. Laurent. l. 1. de crisis, & ab aliis: instituti porro nostri fuit potius de his, qui ad decubitus pertinent, differuisse.

C A P. XVI.

Signa Abscessus per decubitus.

SI febris detinet, & dolor non definit, excreatio non excernitur ex ratione, neque biliosae fuerint alvi dejectiones, neque solutiores, & sinceriores, nec urina admodum crassa, ac plenius sedimentum; salubriter vero a cacteris partibus ministratur: his tales fore Abscessus sperandum est. Hipp. *com. 2. progn. text. 65.*

Si vigesimum diem excefferit morbus, tunc Abscessus, si nullus dolor affligat ob inflammationem, aut ob aliam manifestam causam. Hipp. *l. prog. sect. 3. text. 23. 24. 25. & 26.*

Quibus inveteratio est morbi, dolorificum in his in partibus expectare oportet, potissimum vero junioribus. Hipp. *In diuturnis febribus, aut phymata fieri solent, aut in articulis Abscessus.*

Quibus febres longae, iis tubercula ad articulos, vel dolores fiunt, Hipp. *l. 4. aph. 44.*

Sunt & Abscessus futuri signa urinae tenues, & crudae, toto morbi decursu, cum salutaribus signis apparentes, *l. 2. Aph. 34.* Si eorum, quae excernuntur, superfit pars aliqua: tunc in Abscessum morbus est facilis.

Per Abscessum futura crisis quomodo cognoscatur, *3. de crisib. cap. ultimo*, doceris.

C A P. XVII.

Qua aetate, ac tempore anni, morbique, adveniant Abscessus.

ABscessus senibus haud eveniunt; hominibus qui trigesimo sunt anno minores, citius apparent. Jo. Heurnius *inst. med. l. 11. cap. 5.* quamquam Hipp. *l. coac. ubi de dolore capitis*, ait, maxime vero triginta quinque annis minoribus profluvia sanguinis; senioribus vero Abscessus expectare oportet; sed enim aliud est senibus non accidere, senioribus triginta quinque annis accidere. Admodum, inquam, senibus Abscessus rarissime accidit: siquidem robur virium his naturaliter debile. Ad haec, sub diuturnitate Abscessibus solenni, fracta natura ad propellendum nullam vim habet: humoris vero contumacia, & compactorum meatuum ariditate, resistit; quas ob causas sub senectute nil ejusmodi a natura suscipitur, aut ne tentatur quidem. Sicut in minoribus natu, trigessimum annum agentibus, Abscessus consistunt; ita quartanae potius agentibus annum quadragesimum, aut, etiam senioribus accidit; *com. 3. progn. text. 28.*

Oportet autem expectare Abscessum per febrem continuam; in quartanam vero discessuram quoties intermittat prehendantque errabilem modum, atque ita agendo autumno propinquet. *Com. 3. progn. part. 27.*

Dignotio situs partium, aetatis, Abscessusque specierum, ex I. Sylvio.

Signa crisis futurae per Abscessum, in febre mitiore, & diuturniore

In quamvis partem

In articulos vel glandulas, aut alias partes.

Superiores, ut glandulas colli, & quae parotides dicuntur.

Inferiores.

Febris salubris, & cum signis salubribus, sed protracta non soluta, ut ad diem vigesimum, & diuturna ac tarda, sine dolore a phlegmone vel causa externa, hyeme magis.

Morbus aut calidus, sed cum viribus imbecillibus: aut frigidus, sed cum viribus robustis. Nam si calidus, & vires robustae per excretionem solvetur; si frigidus, & vires imbecillae, aut aegrum jugulat, aut tardissime vix coquetur.

Aetas minor annis 30. aut 35.

Nam senibus minus fiunt Abscessus, ob virium imbecillitatem, etiam si febris sit diuturnior. Infra autem annos 30. magis & citius fit Abscessus.

Urinae tenues & crudeae longo tempore. Nam multa, & cum plurima hypostasi, paulatim coqui & solvi morbum significat.

Morbus praecipue non diuturnus. Somnus gravis.

Dolor capitis vehemens.

Capitis & temporum gravitas. Surditas repentina & praeter rationem.

Respirandi difficultas aliquandiu sine causa manifesta.

Hypochondria semper mollia & indolentia.

Respiratio aliquandiu difficilis, subita, sine causa manifesta, mox quiescens.

Morbus diu duravit.

Urina tenuis, cruda, multo tempore micta.

Circa hypochondria aliquid phlegmonis & caloris in peripneumonia, huc repere humores significat.

Gravitas, tensio, phlegmone, dolor inferiorum partium.

Nullum ex signis parotidum apparuit.

C A P. XIX.

Methodus dignoscendorum situs, & partium obnoxiarum Abscessus communis.

CONSTAT autem partium, quae obnoxiae sint Abscessibus, & situs cognoscendorum aliqua methodus, ex conjecto subsistentis humoris organo, & motu naturae facultate, ac ductuum sursum, ac deorsum spectantium habitudine, ac situ; si succus quidem tenuis substantiae sit, potius ad superiora, si vero crassior ad inferiora promptior erit, si valens natura sit, & viribus cumulata, deorsum & procul ab affecta sede, & morbi dignitate molestem humorem extrudet. Conferet autem, & partium male affectarum dispositio, quae prona sit ad recipiendum, docente Hipp. *l. 4. aph. 33.* quod si ante morbum pars aliqua laboraverit in eum morbum decumbet. Item conferet vasorum sive sursum, sive deorsum vergentium commoditas: quippe in rectum proprio quodam naturae nutu levis humor debet ascendere, gravis descendere, si viae sint expeditae.

C A P. XX.

Dignoscendi situs ratio privata.

EXORIENTUR ad inferas quidem partes, quibus hypochondria incandescunt, ad superas vero, quibus hypochondrium quidem molle est, ac doloris expers; ipsi vero paulisper suspiriosi quiescunt sine causa; Hipp. *com. 2. progn. text. 66.* consule autem Galenum *in com.*

In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime Abscessus fiunt: prope sane dolores unius cujusque ad supernam partem magis, & in totum, si vero lentus fuerit morbus, & deorsum tendens; inferne etiam Abscessus fiunt, maxime autem pedes calidi, inferne significant, frigidi superne; Hipp. *l. de hum. num. 3.* vide autem, quae Gal. *in com.* scribit scitu plane digna.

Qui tenuem crudamque urinam diutius mingunt, his Abscessus expectari oportet in partes diaphragmate inferiores. Hipp. *lib. progn. n. 11.*

Qui diutius secure ex febre continua laborant citra dolorem, aut inflammationem, aut aliam causam, his Abscessus expectandus est, cum dolore, ac tumore, ac magis in infernis partibus, *lib. progn. com. text. 23.*

Abscessus his, qui nyctalopae vocantur profunt insuper apparentes, & ad infernas partes erumpentes: verum non valde accedunt per juventutem. Hipp. *l. 2. prorrh. num. 40.*

Abscessus autem inferius erupturi cognitio traditur *com. 2. prognost. 4. text. 66.*

Quibus jam nephriticis ex renibus affectis praedicta signa accidunt, doloresque circa musculos spinales fiunt, si quidem circa locos externos fiant, etiam Abscessus intrinsecus futuros expecto, *l. 7. aph. 36.*

C A P. XXI.

Dignotio partium privata.

ABSCESSUS maxime incumbunt in partes dolentes, inutiles, claudas, imbecilles, atque lassatos; ita Hipp. *l. 6. Epid. sect. 7.* dixit; *Tusses laboriosae incumbunt in partes laesas, sed maximae in articulos;* & quidem *sect. 7.* primo qui vo-

cibus amplius, quam par erat, sed fatigarunt, aut riguerunt: in anginam magis inciderunt: qui manibus laboraverunt, manibus ipsis facti sunt paraplecti: qui vero equitaverunt, aut amplius iter fecerunt cruribus sunt fatigati. Idem fere 4. *aph.* 33.

Quibuscunque in febribus tremores citra judicationem cessant: his in progressu Abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & vesica dolorosa, Hipp. *progn.*

Quibus alvus ab initio turbatur, urinae vero paucae sunt, & progressu alvus siccatur, urina vero tenuis redundat, his Abscessus ad articulos fiunt. Hipp. *l. progn.*

Dysenteria in tempestive suppressa Abscessum in costis, aut visceribus, aut articulis, facit. Hipp. *Coacis.*

Quibus ex morbo se erigentibus statim in manibus, vel pedibus, dolores fiunt; in his Abscessus sunt futuri. Hipp. *l. de humor.* Aetius Tetrabibl. 2. *lib.* 1. C. 11.

Abscessus velut glandularum tumores signum quidem partium, quae germina habent: sed & aliarum maxime vero circa viscera; Hipp. *l. 6. Epid. sect.* 2.

Urinae cum rigore malae, & convulsoriae, tum alias, tum si quidem antea gravi sopore pressus fuit: spes autem in his est Abscessum retro aures futurum. Hipp. *lib. coac. praen.*

Somnus gravis cum dolore capitis, & surditas statim adveniens, parotidum sunt signa: ex eod. Hipp.

Ubi morbus non fuerit valde diuturnus, si subit difficultas, ac halitus laboranti superveniens mox quiescat, eamque gravitas capitis, ac dolor subsequatur, & gravis somnus, & surditas, huic in glandibus post aures necesse est Abscessus fieri, Gal. *l. 3. de cris. & com.* 75. 76. 77. *l. 1. prorrh.* & ipse Hipp. *l. 1. prorrh.* Abscessus circa aurem attollit praecordiorum distensio cum sopore anxioso. Hipp. *l. progn.*

Abscessus juxta aures emergunt ex egestionibus desinentibus spumosas Hipp. *progn.*

Abscessus post aures significatur colore faciei; primo *prorrh.* *com.* 2. *text.* 14. & 6. *epid. com.* 2.

C A P. XXII.

De ratione praesagiendi Abscessus.

Supra, qua de fine molientis Abscessum naturae differtum est, fundamenta secimus, & summa tradidimus capita bene instituendae praesagationis; porro quemadmodum se res habet ad esse, ita etiam ad cognosci: praeterquam, quod praenotio nihil ad summam est aliud, quam consilii naturae architectantis praesentia. Quas ob res, quae ibi proposita sunt a nobis, ea nunc in memoriam revocari oportet: atque adeo perpendi num morbus is sit, quem excutere natura concoctione valeat, vel secus. Valebit autem si firmus humo tum aetate, tum viribus morbo sit faciliore correptus. Facilis autem morbus erit, si calidis; mitibusque succis, sit sultus, quales nimirum e sanguinis genere sunt.

Quod si biliosus sit apparatus, & aliquanto turgidior: robore naturae, sicut dixi, constante, & notis, quas paulo posterius adjiciam, praemonstrantibus; probabile credideris futurum effluxum, seu materiae totius, seu plurimae, pro ut naturae facultates, & morbi lenitas, se ostenderint. Atque ejusmodi quidem est praesagatio, si calido sit in genere morbus

Quod

Quod si frigidis, crassis, lentisque materiis stipatus sit; hyeme praesertim, & autumno; doctus proprietates Abscessus, quas suo capite legisti, certus eris hoc genus morbi futurum, ut per decubitus finiatur perfectus, non perfectus; salubris, exitiosus; difficilis, dubius; prout & secuturae te docebunt normae, naturaeque & morbi virium sese exhibuerit aestimatio. Nempe si materia, quae morbum facit, eo redacta sit a natura, ut educi possit per loca conferentia tempore, & loco expulsionis opportunis: hoc pacto conducibilis erit Abscessus: si morbus, aut materia, aut uterque naturae superiores sint, contra aestimandum. Rationem autem dignoscendi rem hanc fuisse docuit Vidus Vidi in *Artis med. tom. 2. part. 1. l. 10.* & hunc imitatus Prosper Alpinus in *l. primo de medico praefatio.*

Haec quidem generalis, & summa fuerit praesagiendi ratio. Caeterum praesagitor ipse per multum, & non vulgariter versatus sis, oportet, in uno Hippocrate, qui mirificentissime, ac diligentissime omnium, qui ad hanc aetatem extiterent, rem prognosticam assequutus est: ut qui cum natura, & ejus consilio maxime fuit conjunctus. Non levis autem opera, neque perfunctoria, sed singularis, & exacta; navanda est, ut hujus Viri doctrinam attingere liceat, cujus nos aliqua definitius tradere jam incipiamus.

C A P. XXIII.

De lege salutaris Abscessus.

Monstratum ante per nos fuit, Abscessum esse metastasin, ac transpositum quendam humoris, naturae gubernantis studio procuratam. In transpositus porro sunt haec; humor transpositus; pars unde migrat, itemque pars quae recipit; viae; per quas humor transfertur; ac finis, cujus gratia transfertur: haec quidem singula recte comparata sint oportet, si salutaris esse debet Abscessus.

Primo quidem humor coctus, aut semicoctus sit oportet; etenim si crudus sit, praeterquam ineptus est transmotioni, & naturam potius vi symptomatica irritaret. Ad haec, ut adnotet Hipp. *l. 1. epid. sect. 2. cruda, & incocta, & in malos Abscessus conversa*, aut morbi longitudinem, aut judicationis vacuitatem, aut recidivas, aut mortem inducunt: & *l. 2. prognost. sect. 2. text. 66. si sputum*, inquit, non facile excernatur, neque urina hypostasim habeat laudabilem; periculum est, ne ab Abscessu claudicet articulus, aut multum molestiarum exhibeat. Praeter hanc qualitatis conditionem, est & alia proposita per Galen. *com. 2. progn. part. 65.* quae est, ut succi sint non-omnino exitiosi.

Haec ad qualitatem materiae pertinent; caeterum, & quantitate debet esse moderata i. e. non pauca, nec valde multa; quocirca magnus Hippocrates statuit hujus terminos non minorem copiam, quam ut morbum non solvat, nec majorem, quam ut tolerari possit; paucae quidem, & semitluae materiae meminit *l. 1. epid. text. 2.* cum ait: *exanthemata apparebant parva, nec digne morborum excretioni respondentia, inde mors rursus evanescentibus*, & *l. 2. Coac. c. 15. text. 4. parotides pravae sunt paraplecticis*. Durerus inter caetera causam ad semitluam translationem humoris refert, quamquam vero *com. 1. l. progn. text. 40.* parvam abscessionem laudavit, dicens, *suppuratio, quae foras vertitur, optima est, si parva &c.* tamen parvitas hic moderata intelligenda, non exilis, & vere paucifera. At vero uberioris plusquam par est effusionis meminit eadem particula, dicens; *multi Abscessus abortiebantur, aut minores, quam ut quicquam proderent, aut majores, quam ut ferri possent.*

Prae-

Praeter humoris modum ita requisitum, debet & pars, unde is elicitur, rite delecta esse: nimirum, ut sit ea, cujus salus ad universitatem corporis spectet, ac proinde munere praestans, ac digna sit: secus enim nulla esset necessitas transponendi. Est autem animalis corpus qualis civitas, & exercitus, in quo, ut servetur Imperator, & Princeps, expedit vilissimum quemque hominem occumbere: & ad summam is est ordo dignitatis a natura in omnibus demonstratus, ut abjectorum incolumitas perpetuo cedere debeat nobilioribus.

Est & pars Abscessum receptura videnda, quae viribus infirmior, munere inferior, situ corporis humilior, loco remotior, & materiae sufficienter transmissae capax esse debet: quod autem interna, & dissita pars Abscessui sit opportuna, summus medendi Magister indicavit *l. 2. progn. text. 76.* dicens, *Abscessus, qui erumpunt ad crura in pulmonia vehementi utiles omnes: & l. 6. epid. sect. 1. parte 17. si e superioribus partibus infra umbilicum inferioribus articulis confliterit, bonum.* Enucleatissime vero *l. 2. epid. sect. 1. optimi sunt Abscessus, qui infra fiunt, & longissime infra ventrem, & remotissimi a morbo.* Ita Duretus Hippocratis, ut vocant aliqui, Genius, *l. 3. Coac. Appen. de phymatis, quod cap. est 26. ait; Abscessus non boni nota, prope abesse a morbi domicilio.* Praeterea capax esto pars, quae Abscessui sustinendo destinatur: alioquin is, qui a parte non admittitur, ad interiora recurret prompto mortis periculo. Inde dictum est, *in prorrh. & Coacis; quae apud aures extuberant in paraplecticis suspecta sunt: quia magnitudini morbi non respondent:* est autem legere plures in hanc rem ab Hippocrate descriptas historias. In *epid. Aegr. 9. sect. 3. l. 1. Crito abscessum habuit in magno pedis digito nocte deliravit, postridie interiit; & l. 2. epid. sect. 3. Calvus Larifseus femur dextrum doluit, quarta die circa meridiem mortuus est celerrime, & acutissime: & sect. prima l. 2. ejusdem operis, Temeni neptis ex vehementi, & acuto morbo Abscessum habuit in digito; cumque pars totius materiae capax non esset, recurrente eadem ad superiores, & nobiliores partes, interiit. Itaque & recursus materiae ne fiat, requiritur in optimo Abscessu. Porro semitui & recurrentes affectus parotidum modo, fere funesti sunt exitus omnes.*

Superfunt exponendae viae, situsque transpositionis: nam ubi pars dextra laboravit, in dexterum item latus deducenda materia est; sinistrum vero accipiet a sinistra. Porro qualis in Abscessibus per effluxum, par & in eo, qui est per decubitum, rectitudinis ratio requiritur, το καλῶς dicere consuevit Hippocrates, hac re declarata tum in aliis, tum in Hierophonte, *hist. 3. l. 1. epid.* qui jam pessime habens ex lienis amplo tumore, suscitato ad femur, quod respondebat, Abscessu, praeter spem, evasit. Sunt igitur leges Abscessus laudabilis, ipsum fieri pro dignitate, deorsum, sine recurso, cum partium sympathia κατ' ἴκιν: quarum quidem omnium, qui majorem summam participaverit, is utique praestantior futurus est; ex una quidem aut duabus minime bonus affirmandus, sed e quam pluribus: optimus autem qui & consummatus, & numeros omnes expleverit. Lege autem & quae in hanc rem diserte scripsit Vidus Florentinus, *Art. medic. tom. 1. l. 9. cap. 5.* quod est de crisi.

C A P. XXIV.

Praesagia.

POst communiores istas praesagiendi formulas, subjungemus & alteras speciales, ab omnibus Abscessus locis ante recensitis repetitas, duplicem ipsorum eventum

tum exposituri, secundum Veterum testimonia, singulis capitibus accommodata : exordiemur autem ab his, quae morbos judicant, aut secus.

Signa Abscessuum perfecte judicantium.

Decubitus cum deterior sit Abscessus species, hinc interdum effluxus solvit : quod docuit Hipp. *l. 4. Aph. 74.* qui est, quibus spes est Abscessum fore ad articulos, hos liberat ab Abscessu urina multa, & crassa, & alba, prodicens, qualis in febribus laboriosis, quarta die quibusdam fieri incipit : si vero etiam ex naribus sanguis eruperit, brevi admodum solvitur. Ejusdem simile & *l. 4. epid. sect. 4.*

An judicent autem maturi in morbis Abscessus, signum est ; si dum fervida sunt mala, non febricitarint, & dum molesta sunt facile portarint : velut quae in sede accederunt Charioni. Hipp. *l. 4. epid. 12.* Quibus in febre assidua pustulae toto pullulant corpore, mortiferum : nisi purulento Abscessu, qui his potissimum ad aures assurgit, periculo defungantur. Hipp. in *Coac.*

Cum Abscessus aliquis suppuravit, ac ruptus est, tum maxime evadit homo, cum ruptura idonea est, ut pus expurgetur nequaquam retrocedens : haec vero est declivis, & deorsum facta. Quam Hippocrates solet vocare *εὐπορ*, i. e. facile fluentem. Vallesius in *prognost. Hipp.*

C A P. XXV.

Praesagia eventus boni.

Abscessus optimi sunt, qui maxime sanguinei : Hipp. *primo epid. & secundo prorrh.*

Concoctiones celere judicium, & securitatem promittunt, ita quidem Hippocr. *alicubi.* Est tamen illud pervidendum, sententia Gal. *comm. 1. epid.* ut, toto morbo concocto simul, fiat : etenim Cratistionactae, & ancillae pictoris suppurabiles apparuerunt, sub quibus tamen mortui sunt ipsi. Pauca haec quidem ad materiam attinent : Quod vero ad formam, haec habe.

Exitus humorum, quī multos hac, & illac Abscessus faciunt, optimus esse consuevit multas in partes dispergi, & in quemcunque Abscessum portione aliqua insumpta ita consumi longo tempore. Valles. in *com. lib. de ratione victus in acutis partic. quibus per febres fiunt tubercula*, pag. 569.

Suppuratio, quae foras vertitur, optimi, si parva ; maxime, quae egreditur, & in sublime refurgit : si vero magna & lata, minimeque in mucronem subducitur, pessima ; *com. 1. prog. partic. 40.*

Erunt & commendabiles Abscessus, qui interne extrorsum erumpunt ; ob id, erysipelas, ab interioribus ad exteriora verti, bonum, ait Hipp. *l. 6. aph. 25. & ab angina detento tumore foris in collo fieri bonum. aph. 37. ejusdem.* Vide autem & quae in hanc eandem sententiam scripta sunt in *l. progn. num. 23.* Verumtamen quod ad posteriorem aphor. spectat, non perpetuam hanc normam primus advertit, & ut intelligendum id sit, enarravit exacte celebratissimus Guastavinus, in *24. locorum select. tom 20.*

Abscessus ex superioribus ad inferiores umbilico salubres, *comm. 1. l. 6. epid.*

Abscessus ad crura in pulmonis inflammationibus fortibus, ac periculosis, omne quidem utiles sunt ; optimi vero, qui dum sputum in mutatione est, sunt. Hipp. *l. progn. n. 18. & l. Coac. praenot.*

Quae-

Quaecunque intro rumpitur, optima est suppuratio; si cum exteriori sede nihil communicet, sed adducta est, nec dolet, & omnis exterior locus unicolor apparet. Hipp. *com. 1. progn. text. 41.*

Suppuratio prope canales securior: quia ad expulsionem sola naturali facultate indiget: quae enim concoquere, etiam expellere potest. Cardanus in *Arte parva* 146.

Tubercula foras extumescencia, & acuminata in turbinemque gracilescencia, aequabiliter maturescencia, non circum dura, declivia, & non bifida, meliora; contraria vero mala: & si quam plurimum contraria, pessima. Hipp. *lib. 6. epid. com. 1. text. 13.* simile vero protulit, & hoc in *progn. com. 1. text. 40.*

Quaecumque exterius vergunt, optima sunt quam maxime extrorsum spectantia, & in aciem turbinata; sed quaecumque introrsum rumpuntur optima sunt, quae externas partes attingunt. Hipp. *progn.*

Molles boni, crudi vero mali. Hipp. *lib. 3. aph. 67.* Optimi sunt Abscessus, si maxime deorsum, & quam longissime ab aegrotante parte absistant. Galen. in *opere de cris.*

C A P. XXVI.

Praesagia Abscessuum male judicantium.

Abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina, diuturni, atque aegre curabiles sunt. Hipp. *l. 1. de artic. sect. 3. paulo post initia.*

In febre Abscessus, qui ad primas judicationes non solvunt, diuturnitatem ostendunt morbi. Hipp. *4. aph. 51.*

Quibus Abscessus circa aurem, ad judicationem fientes, non suppurantur; his submotis recidiva fit. Hipp. *lib. de judicat.*

Cum in morbo aliquo, judicationis tempore, tumores, priusquam suppurentur evanescent, expectari recidivam oportet. Hipp.

Quae relinquuntur post judicationem reversiva sunt: Hipp. *l. 1. epid. sect. 3.*

Quaecumque sine signo judicationis disparent, male judicata sunt; velut ancillae Polemarchi. 2. *epid. sect. 3.*

C A P. XXVII.

Praesagia eventus mali.

Nunc Abscessus malos exitus enarremus: quorum primi sint, quos dat materiae modus: sequentur autem materiae quantitatem salus, aut mors: nam pauca Abscessus quantitas semper mala apud Hipp. qui *primo epid.* inquit de Sileno; papulae cum sudore rubentes, rotundae, parvae, varis similes, permanebant, nec Abscessum efficiebant, & *l. Coac. praenot. dixit*; quibus in febre continua pustulae toto corpore excitantur, lethale, nisi superveniat parulentus Abscessus. Verum & pauca quantitas etiam mala est. Abscessus enim acervatim fluentes, & non semirepentes, si non pro ratione, & excretionis dignitate fiant, recurrunt; velut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, & mortua est, *l. 2. epid. sect. 1.*

Sed & materia cruda semper mala est, de qua Gal. in *com. 1. epid.* haec prodidit;

didit; omnium, quae tum inciderent, incommodorum caput erat, cruditas humorum; quod si quandoque natura per vim ad aliquos eorum excutiendos aggressa esset, nihil proficiebat; immo vero ab iis superata, aut in profundum recurrere permisit, aut propter paucitatem excretionum Abscessum moliebatur: alias enim a nobis demonstratum est, nullam excretionem, aut Abscessum, fidelem esse, qui cum signis cruditatis apparet, etiamsi ad probam maturationem perveniant.

Deinde, & secundum formae condiciones erunt mali, & insalubres, omnes Abscessus, qui decumbunt diebus non criticis: nimirum non prae se ferunt motum naturae regulatim agitantis humorem; sed hic vincens materiae multitudine, aut pravitate, intempestive praevenit anticipatque pugnam.

Abscessus maligni cum febre continua, exitiosi omnes. Sic Hipp. *l. 3. epid. com.* 3. scribit ignes malignos multis hominibus vitae finem intulisse, tuberculis, carbunculis, defluxibus, ad pudenda.

Pertinet ad formam etiam constantia, stabilitasque, non fluxa conditio. Nempe maligniora, quae cito disparent, ait Hipp. *l. 2. epid. sect.* exemplum autem in *7. epid. textu 9.* Timonactis pueri; cui duorum ventrum exanthemata in cruribus, & coxis, & lumbis, & hypogastrio, ac tumores valde rubicundi, quibus sublatis convulsionem, & epilepsia fiebant, sine febre multis diebus, & mortuus est.

Quibusdam in articulos, praesertim in coxendicem, decumbebant, paucis decretorie cessabant, statimque superati, ad priorem statum redire. In Anaxenore splenico, & mali coloris homine, animadvertit Hippoc. *l. 1. epid.* tumorem coxendicum, quo evanescente mortuus est.

Tumores praeter rationem allevantes, pravam: velut Andronici filio erysipelas recurrit, si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet: Hipp. *l. 2. epid. sect. 3.*

In febribus glandularum tumores deteriores, qui in acutis ab initio vigorem remiserunt. Hipp. *l. 2. epid. sect. 3.*

Cum dixi malos evanescentes tumores, peiores eos intellige, qui postquam apparuerunt, subinde delituere: siquidem hoc ait Gal. in *primum prorrhetic. naturam impenso languidam indicat; quae ceptam excretionem perficere non valet.* Sic Ephraioris filius, cdi exanthemata exorta parum profecerunt, etenim absque ratione disparuerunt; inde mortuus est: ait autem inibi Galenus talium signorum genus deterrimum esse: nempe, quae tubercula, vel pustulae, ex imo ad cutim enata, recurrerunt, gravissima omnium sunt, omniumque maxime, ubi Abscessus non ob humoris fluxus tenuitatem, aut partis laxitatem, aut aeris caliditatem, aut adhibiti medicamenti discutientis potestatem, sed ob virium maxime lapsum, intus re-
currunt.

Morbi in alios mutati semper fere necant, siquidem corpus imbecille, morbus alius superveniens nactus illa imbecillitate tollit, priusquam superveniens finiat: ut palam est de ascite, qui hepatis vel lienis affectum consequitur. Hieronymus Montuus in *comp. curatricis scientiae*: quamquam hoc viro prior Actuarius idem censuit, in *libro 2. meth. med.* quem locum alias notavi.

Abscessus mali sunt, si dolorem acerbum, acrisiam, vel diuturnitatem, secum afferant; Jo. Heurnius *lib. 11. instit. medic. c. 5.*

Cum multis signis conjuncti nulli Abscessus esse boni possunt: sunt enim judicatoria non judicantia. Prosper Alpinus *l. 7. de med. praesag. F.*

Non mediocris periculi sunt tumores admodum rubentes, atque omnium maxime liventes, & nigricantes: quem pravam colorem in exanthematis ne mulierculae quidem ignorant. Porro in Critione moribundo pustulas nigras advertit Hip-

poc. l. 1. epid. & text. 68. tubercula secundum aures nigricantes grassata, in pestilenti illo statu, descripsit.

C A P. XXVIII.

Praesagia futurarum Parotidum.

IN anxiosis quibusdam vigiliis Abscessus circa aures maxime. Hippocr. l. 2. prorrh. n. 22.

Et sordiditate leniter Abscessus circa aures fiunt, tum alias, tum si anxiosum quidpiam succedat, & soporosis inter hos adhuc magis. Idem *ibidem*.

Quae convulsorio modo exacerbant cum stuporis detentione, Abscessus juxta aures producunt. Hipp. lib. 1. prorrh. n. 23.

Convulsio, tremor, anxietas cum stuporis detentione, parvos circa aures Abscessus exacerbant. Hipp. l. 1. prorrh. n. 23.

Aquosae urinae alba innatantia habentes, & quae varie exalbidae sunt, ac foetidae, Abscessus juxta aures faciunt. Idem *ibidem*.

In capitis dolore sopor, & surditas circa aures, Abscessum aliquem eructat, Hipp. l. 2. prorrh. Fine.

Haec, atque alia de Parotidibus, Hipp. eodem n. 22. & 23.

C A P. XXIX.

Prognostica Parotidum salutarium.

Parotides, quae suppurant cum signis coctionis, & pus habent album, salutare; Hipp. in l. Coac.

Optimae sunt, vel saltem non pravae Parotides, quae praegressis evacuationibus, aut purgationibus, resolvuntur; & praesertim cum bonis urinis, quales fortasse fuerunt, quae Clazomenio extuberarunt. Prosper Alpinus l. 7. de med. praesag. F.

Tussiculae, quae sunt cum sputatione Abscessum circa aurem submovent: Hipp. l. 1. prorrh. Fine.

Tubercula juxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibusdam febre judicatorio modo deficiente, neque sedantur, neque suppurantur: haec biliosum alvi profluvium, aut dysenteria, aut crassarum urinarum subsidencia solvit. Hipp. l. 1. epid. constit. 3.

C A P. XXX.

Prognostica Parotidum malarum.

Tubercula circa aurem, quibus circa judicationem exorta non suppurata fuerint, his disparentibus, recidiva fit pro ratione recidivarum. Recidiva vero siente rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidivae in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere; Hipp. l. 6. epid. sect. 4. Princ.

Ex volvulis graveolentibus, in febre acuta, praecordiis sublimibus, diutius permanentibus, Abscessus circa aures oborti occidunt. Hipp. l. 1. prorrh. num. 22.

Tubercula secundum aures, quae in febre cum dolore extuberant, nonnullis cum

cum febris decretorie sedatur, non resident, neque suppurant. Hipp. *l. 1. epid.*

Tumores circa aures maxime ex acutis in febribus ardentibus fiunt, si morbum non solvant, neque maturent, aut ex naribus sanguis fluat, vel urinae depellant sedimentum crassum, moriuntur. Hipp. *in prorrh.*

Quibus humores circa aures facti non suppurantur in ardente febre; hi non valde servantur. Hipp. *in coacis.*

Tumores circa aures post expurgata plurima graviter olentia, acuta febre, hypochondrio intento, tardius excitati interficiunt. Hipp. *in coacis.*

Abscessus circa aures in morbis diuturnis suppurati, non valde albo, & inodoro pure, occidunt, & maxime mulieres. Hipp. *progn.*

In suppuratis Parotidibus pure non albo effluente lethale. Hipp. *in prorrh.* Itemque cum urinis parum coctis apparere Parotides, pravam est.

Abscessus juxta aures laeviter syderatis, mali: Hipp. *prorrh.* 1. F.

Abscessus post aures perpetuo sunt suspecti: nam fere superveniunt fractis viribus, & videntur novas morbi causas attexere. P. Alpinus *l. 7. de med. praesag. c. ult.*

Parotides suspectae, absque signis coctionis, probe suppuratae ipsae. Tales ab Hipp. *l. 1. epid. sect. 2. in Cratistonaete*, ancilla fullonis, observatae, quorum uterque mortuus est. P. Alpinus *ibidem.*

Dolorosi aurium Abscessus citra judicationem dissipati, mali sunt; Hipp. *l. 1. prorrh. fine.*

C A P. XXXI.

Curandi ratio.

Intelligentiae plane non errantis naturae sunt quaelibet operae: quod dixit alibi Philosophus. Abscessus igitur à prima naturae facultate instituti, absolutique, nulla non inconsulta est, quae conficiatur extrinsecus amolitio: neque ad opus criticum dum adornatur, aliqua medentis esse debet admolitio; praeterquam in recurrentis Abscessus metu; quo tempore impedita procuratrix interior nullis conatibus, valer suo munere defungi. Sed desideratur etiam medentis adjumentum, si ab imperio altero Medico praeversus fuerit effluxus, decubitusque ordo, quorum uterque salutares erant: nam hi denuo sunt artis industria provocandi, restaurandique quoad ejus fieri potest. Adjuvandi sunt inquam eodem modo, quo processuri fuerant, Abscessus critici. Itaque si effluxus per vias alvi, & intestinorum, praesentias factururus, tunc praesto debetis esse per clysmos, qui eo pertrahere valeant, & per alvum cientia. Si in renes, & vesicam propendeat humor, continuo per haec, quae offeruntur tum Esculenta, tum potulenta urinam movebis. Si ad sudorum eruptiones extenuata materia se ostenderit, crebris infricatis, & potissime medicatis, cutis forulos praeparabis. Si in mensibus aut haemorrhoidibus spes sit, has item vias providus expedies. Denique purulentas aures laxante suo vaporatu excitabis nares ad haemorrhagiam praeritas accommodo medicamento percelli curabis; & deinceps aliis alia.

Hac cura quidem effluxus naturae varios promovebis. Caeterum Abscessus alios in parte aliqua designatos pari ratione vel anticipaveris, vel alio tempore irritaveris; ac tantum non currentem incitaveris. Ad hunc quidem modum hoc saeculo nostrae foeminae pueros suos, quibus variolae morbillive instant, pannis coccyneis undique contegunt in calido conclavi repositos. Ita etiam Medici febrilibus homi-

hominibus, qui podagram alias experti sunt, articulos fomentis, & cucurbitulis, & omni qua licet ratione pertentant, prudentes & in hoc consulti, pro servanda corporis incolumitate, membris vilioribus non parcere, quin partem morbi deferre. Ita etiam sub pestilentia nos bubones, accretosque adenes in lue venerea, fovemus; quantae autem, aut quam certe, offensae foret Abscessus hos avertere, retrudereque? Similiter igitur, & Abscessus omnes, qui vel in febribus vel in affectibus aliis longis, serio naturae decreto sunt erupturi e visceribus, non est fas aliquo pacto repellere, revellere, interrumpere, inturbare, minuere, inanitionibus labefactare; monente Hipp. *l. 2. epid. sect. 3.* Abscessus horum facere oportet, eos vero, qui item fiunt, declinare: eos autem excipere si prodierint jam: & qualia oportet, & qua parte oportet: qui vero non valde, eos coadjuvare; eos vero avertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi adfuturi sint: sin minus si jam veniunt.

His multis, & gravissimis, Hippocratis de Abscessu rite curando, praeceptionibus intelligendis, adeas oportet praeclaros suos enarratores, quales fuere Perrus Jacobus Stene, & Franc. Vallesius. Summa est haec, natura morborum medicatrix est, nos administrari duntaxat, & contra morbum, & suas adversas motiones, opitulatores: quare, quid cogitamus, quae prae se ferat, aut innuat natura, nos contra aliterque facere? certum sit errare nos haud posse, cum ipsam sequimur: nam quo natura vergit, eo ducere oportet. Utinam autem medendo, tam hanc affuisceremus observare, atque imitari vere, quam verbis profiteremur: sed nos in argutiolis, & falsis deceptorisque artis subtilitatibus occupati, nil magis vulgare vile, facimus magis, quam Duce nostram sequi, quo plus ex nobis sapere videamur, & ut aegros magnificentius occidamus.

Atque haec quidem dicta sunt maxime, si succus transferendus a natura, inclinet in regionem convenientem: secus enim non oportet impetum juvare, sed revellere, avocareque, ut idem Hipp. *6. epidem.* his verbis; *Revellere si quo non oportet, vergant; si autem quo oportet, aperire, ut singula vergant.* Quare si Abscessus fiat ad partes inferas, & adenosas, non est tentanda revulsio; neque enim abscessus pars est incommoda: si vero videtur succus in internam, & principem, partem irruere, revellendus, avocandusque est: de quibus quidem operibus rite recteque perficiendis, scriptum leges uberrime, a Vido Vidio *tom. 2. part. 1. l. 16. cap. 10.* & sequentibus aliis ad libri calcem.

His summis capitibus de Abscessu prophylactice jam traditis: addo nunc adversionem, & admoneo nostros, hic non exequi me curationem Abscessus jam suppurati, atque perfecti, quando pars haec ad therapiam communem pertinet apostematum, quae plene pertractata est a primo Gal. *l. 13. meth. med. cap. praesertim 5. & l. 9. ad Glauc. c. 6.* a Cornelio Celso *l. 7. cap. 2.* ab Aetio *Tertrabibl. 4. ser. 2. cap. 32.* & e junioribus optime a Vido Vidio, *tom. 2. part. 2. l. 12. c. 3.* item a Gabr. Fallopio, ab Hieron. Fabricio, & a quo non scriptore chirurgico? Nos theoriam Abscessus critici singularem instituiimus, quod cum fecerimus in universum, satis huic rei jam fecisse videmur. Recte autem fortasse, si qui hoc exoptent, tradi de Parotide, cujus curationem ex opere nostro de Efficaci Chirurgia. laboris compendio, transtulimus, quae est haec.

C A P. XXXII.

De Parotide maligna.

UNiversis Parotidis tres esse exitus comperimus: aliis enim febre laborantibus suppurantur, & effuso pure sanescunt; aliis evanescunt, hoc est repente atque

que insperato, disparent; aliis neque evanescunt neque suppurantur, sed persistunt usque dum homo interit, aut ipsis paulatim resolutis liberatur. Ego quid in huiusmodi aegrotis, quibus per febres malignas Parotides oriuntur, facere solem, dicere hoc loco non gravabor quandoquidem censeo multos esse servatos, qui alioquin interiissent. Mox ac oriri incipiunt partem laxante oleo foveo, ut chamaemelino: atque si exire cunctentur; loco ipsi curcurbitam affigo, ne Abscessus sit minor, quam ut possit conferre; ubi autem satis manifestus jam factus sit, si brevi increseat, plurimum mitto rursus sanguinem, ne sit major quam possit sustinere: mox vero durum adhuc tumorem, neque ulla suppuratione expectata, ignito ferro aperio, altera quidem in parte, si alteram solum obsederit tumor, in utraque vero si utramque, & cataplasma suppurans appono. Plerumque res cedit bene: nam brevi computrescente, post inusitam escharam tumore, manare pus incipit, & per id orificium caput, & reliqua viscera perpurgantur. Neque hoc cuiquam videri debet atrox; pars enim adenoſa per sese quidem vilis est, quamque ob id licet urere, & secare, & utrumque contemnere. Haec Franciscus Vallesius *comm. in l. 7. epidem. particula 92.* quae quidem omnia propterea quod efficaci nostrae medicinae mire favent, non dubitavi integre recitare; quemadmodum neque illa, quae scripta *commentario 6. epidemiorum particula 16.* sunt haec; *Quanti usus fuerit Hippocrati usque saepe jam animadvertimus, ego quoque jam in Parotidibus, quae ex morbis aliis non levibus fiunt, cito, vel nulla expectata suppuratione, in ipso tumore; nulla enim melius ratione providetur, ne tumor recurat, sed materia, per ipsum ulcus quod infligitur, expurgetur.* Eadem quae Vallesio sententia fuit Ludovico Mercato *in l. 7. de febre pestilenti, & maligna c. ult.* licet hic fortasse timidius agens candenti auro, vel levi aliquo ferramento, eas unico foramine aperit, ut veneni vis, aut immodica humorum copia facilius exspiret: quo sane auxilio plurimos veluti deploratos sanitati fuisse restitutos compertum est, inquit. Huic ad unguem decreto adhaesit & Thomas Grossius Professor Ferrariensis primarius, *in comment. de febribus, ubi de Parotide pestilenti.*

Peroratio.

HAftenus multa equidem ex Hippocratis, familiaeque suae Virorum optimorum, campo collegi, selegi, digessi. In qua re facienda consilii mei ratio, praescriptumque, fuit, ut viam quandam sicuti vides, ad singulare exemplum, id est, ad Illustrissimae puellae morbum examinandum, praeltruerem; non ut amplissimam materiam, quantumcumque capit illa, complecterer, aut curiosorum hominum arduam speculandi cupiditatem explerem. Caeterum capitum summa necessariorum; modica rerum tractatio; lucidus ordo, aequabilis dispositio, resque omnis a nobis composita, aut mediocribus ingeniis nostrae gentis placitura sit non diffido: quando scilicet primi fuimus, quibus hunc vacuum in medicina locum implere, & particulam hanc ordinare, in mentem venerit.

Jam vero quod plerosque multorum auctorum locos, & sententias, operi inseruimus, vide quaeso lector; praeterquam quod summa ocii egestas, praeceptisque descriptionis festinatio, illud ut efficeretur coegit: ad haec & stabilioris doctrinae gratia, non intempestivum etiam bonorum uti testimoniis visum est. Quibus certe singulis & enarratiunculas addere mens erat, memoratae causae offensioni fuissent. Erit autem fortasse quando supplementa haec ex mea opera desideres. Vale.

F I N I S.

AL-

f:briculam hi quidem ad auram saniei morbificam ; hi ad latentem aliquem focum putredinis diversum ; alii ad aliud retulere : de qua re suum posterius erit iudicium .

Restat enarratio remediorum , quae varia multipliciaque fuere . Primum enim ex ritu suo cathartico praesenti salubrium , insalubrium , & neutrorum conditioni commenso , repurgatum tenue corpusculum , usu *decocti radice Chinae , tum in aqua , tum in jure pulli , Electuario ex diarrhod. ac prisanæ succo* . Haec per priora tempora ; deinde vero postquam urinae purulentae extiterunt , tum ad harum quidem , tum ad ulceris expurgationem , accommodatissimus a Doctore Sanctorello , excogitatus est usus *Trebintinae Cypriae , Venetae* : quae lota multoties aqua *Fabarum vel Hordei , in jussulo dissoluta* , absorberetur , quod oblatum saepe medicamentum non parum expurgationi purulentorum consuluit ; post repetitas etiam atque etiam multas doses amaritudine sua fastidio fuit puellae .

Quoniam autem unicuique Physiolorum nostrorum , ad recuperandam sarcosin corporis universi , macie labefactam , in mentem venerat usus lactis : huic tamen refragari visa est nimium in dies fere soluta alvus ; praeterquam quod rigentissimae tempestatis adhuc constitutio fuit . Nullus autem non motus lapis , nulla non res excogitata , atque provisa , quatenus Illustrissima puella proficeret in secundam , & optatam ab omnibus , valetudinem . Sed nihilominus , praeter unam aliquo pacto collectas vires , vigoremque membris adauctum , constans tum febricul , tum idem ulceris & lotiorum purulentiae modus , ad haec usque tempora ; nihilque insuper tentari placitum est ,

*Donec ver placidum tepidis insurgeret auris ,
Quaeis commota suum reparat natura vigorem .*

Adumbratio Crasis, & Habitus corporis, Illustrissimae Heroinae.

Hic quidem ortus , hic progressus , haec universa conditio morbi fuit . Quibus jam relatis , id , quod primum ad causam hanc expendendam , & iudicandam , se offert , est constitutio naturalis , crasis , & habitus corporis , puellae : inde enim & nativi roboris & ex hoc facti recessus momenta cognoscere licebit . Transigam autem hanc partem cum Gal. *l. artis medicae* , qua de signis corporis , ad hunc modum oeconomiam tum universi corporis , tum partium quarundam principum , designans .

Corpus igitur Illustrissimae puellae inter bonam malamque valetudinem neutrum videtur vicissitudinis , ac , sicut Galen. loquitur , tertii significati , utpote aliquando salubre , aliquando insalubre per vices exstitit , usque ad hanc diem , qua decimum agit annum . Referunt enim varia valetudine fuisse , nec unquam satis firma sanitate , donec Hispali caepit gravius aegrotare .

Nunc partes principes , & officio praestantes , sunt expendendae . Caput pro corporis ratione majore , & insigni projectura anteriore ; posteriore vero quantum capilli videre permiserunt , modica ; fronte bene ampla , cervicibus exilibus .

Ex his conjectari licet multam , nec optimam , exordio materiam , a facultate insidente non bene formatam fuisse , neque etiam optimam parencephali constitutionem a facultate , & ab eo oxortorum spinalis medullae , & nervorum ejusdem motorum , itemque principium imbecillum . Quod autem ad cerebri temperaturam , hanc puto paulo calidiorem , & multo humidioram ; quod offensio prompta a calefacientibus , & humectantibus , ut ab austro , declarat , excrementorum interdum ad glandulas colli provenientium copia , vigiliatum longarum impotentia , somnus gravis , interruptusque vigiliis .

Sub

Sub haec vero cor temperatum, aut aliquanto calidius ratione qualitarum aliarum: quando placida circa functiones, & vivida sit. Sed hepar iusto calidius, sicciusque crediderim, quando gracilior habitus, totumque corpus sicciusculum est.

Ut autem indiscussus ventriculus non relinquatur: hic aliquando frigidior est: quandoquidem appetentia vehementior, quam coctio, siquidem a cibo moderatiore, aut competenti, non satuta; dejectiones molles, & aliquanto chylosas admodum expellere consuevit, alio semper ad mollitudinem respondente gaudet cibo, potuque frigido, sed horum usu immodico, & externis frigidis, prompte laeditur.

De Sede affectus, atque ejusdem Noxa, Opinio prima.

Jam vero, quod primum occurrit inquirendum communius, in hac tractatione, est sedes affectus: cujus quidem tametsi locus, situsque, in conspectu positus ambigi non deberet, nihilominus, quia locus is in consinio est spiritalis, nutritoriaeque, officinae, atque etiam quia spectans ad exteriora ulcus ductum non rectum, sed obliquum, habet, qualem, & de vulueris Ducis Terranova sede, inter Siculos doctos Medicos fuisse, litteris prodidit Phil. Ingrassias: omnibus modis variae super hanc rem exitere sententiae. Nonnulli, & plures non incidisse in cavitatem utramlibet ulcus sed inter cutem, & musculum abdominis transversum, aut obliquos sive adscendentem, sive descendentem, latirare consistereque, sibi persuadere: faveatque his (dixi equidem) historia exposita per Galenum, *de loco affect. c. 7.* reterens de abscessu Stesiani, cujus affectum opinati fuerant Medici Galeno suppares internam hepatis inflammationem: ipse vero luculenter his demonstravit abscessum inter musculos infimi ventris existere. Quod autem in cavitatem nullam penetrans esset, addebant nostri Medici probationes, quod nulla quantum ad thoracem, tussis, nulla molestia; quod vero ad ventrem infimum, nulli aut alienae rei gravitas, aut circa inguen abscessus, qui accidentem ad has partes humorem subsequi solet.

Altera Opinio.

Alii deinde pertusum ulcere abdomen sibi persuadere; quod, compressa sub costis notus ventris mollitudine, continuo resuleret ulcere sanies, & ea plerumque graviter halens. Ad haec, quod nullus externe tumor appareret, nullaque in superficie nota: prodit enim se visibilibus, tactilibusque, indicibus quaecunque, praeter naturam est, subdita constitutio; compertumque saepe est mihi pustulas miliares, aut alias asperitates, pruriginem, alienum colorem, & fermenti subterioris denique notas, movere.

Tertia Opinio.

Sunt ad hos alii Viri certe gravissimi, qui in thoracis angulos ivisse vitium contendunt. Suadentes autem sic primo, sunt causae deflexionesque faciles de capite in ventrem medium; unde conflare suppuratio potuit, quae, in thoracis angulo collecta, latus proximum fistulaverit. Deinde, quod haec suppuratio partito solita sit excerni per urinas; quod evenire facile posse, docuit Gal. *l. 6. de loc. affect. c. 4.* Petrus Andreas Matthiolus *l. 1. epist.*, Amarus Lusit. *in centuriis: Andr. Laurent. in histor. anatom. lib. 9. quaest. 12.* Gabriel Fallopius, *in obs. anatom. partic. de venis*; Hieron. Fabricius, *in utroque opere chirurgico*, atque alii Medici.

dici , Anatomicque , praeclari , quorum enarrationem , ut referam nunc non esse necesse . Tertio , anatomica regula docet , septum transversum descendens excurrere ad secundam lumborum vertebam , & ad costarum notharum extrema , hoc autem ulcus in ultima costa patens , ad duas alias superiores ascendit ; ut cognoscas sc. sedem affectam a locis spiritus esse . Praeterea contestatur id & febricula , quam extare perpetuam constantur omnes , hanc enim quae aptius utique causa fovere possit , quam assidens vicinis cordis laribus sanies ? maciem quoque corporis , quae clarius alat vitii vim , quam , quae in spiritali subest conceptaculo peccatoris ?

Haec sic confirmata opinio non sic mihi difficilis , videtur , ut multis : verum maxime consentanea nostris atque probabilis , praesertim in qua reddi problema-tum , & apparentium rationes possint magis , quam in ante citatis ; ad quam ego si potior alia non occurrat , non illibenter accedam .

Neque vero nos moveat quod nulla vexet puellam tussis . Saepè enim fit , ut cum asperam arteriam , & pulmones longe praetervadat sanies , & aut per arterias laeves transcurrat , aut in fundo thoracis sit , in angulis videlicet septi transversi : sic non infestet tussi suppuratio . Porro sicuti Antipater , referente Galeno , l. 4. de loc. affect. c. ult. pulsus actiones depravatas habens , dyspnoea non augebatur propterea , quod per laeves arterias transcurrerebat noxia materia , non per asperas : ad eum modum non sentit tussim puella , quod asperas arterias minime tentavit hic humor . Sed & nos multos curavimus e vulnere suppuratos , qui nullam unquam tussim experti sunt . Imo & suppurati alio quocunque defluxu ad pectus , vivunt hodie , qui fateri vero possunt se nullam ex hoc affectu tussim cognovisse : inter caeteros mihi subit in mentem Tabellio nobilis Neapoli , in foro Charitatis , cui nomen Octavio , quam rem novit & Doctor Petrus Antonius Provensanus , Medicus , qui me ad hominem curandum deduxit , Anno 1620. quo item collegam Josephum Laudatum , ex vulnere empyematicum , curavi , quem nil tussis unquam incessit .

Jam vero quod , compresso vehementer abdomine per manum , propterea resul-tet ex ulcere sanies : haud certi sint assertores , ex abdomine intro propelli contendam : nimirum hoc signum decipit : namque si abdomen sedes esset , utique delapsa , suo nutu , sanies gravis , ad inferiora , neutiquam ad superiora , recurreret . Verum compressio facta super hepar , & attiguas partes , comprimit , & diaphragma secundum angulos , unde cogitur eructare , quod continet , in proximum emis-sarium . Atque ita patet non abdomen , & peritoneum , sed thoracem & pleuram corrosam esse , ut sanies hinc evomatur .

Quarta Opinio,

Fuit etiam qui diceret , ulcus hoc in regione renum excitatum , ad ipsos tendere ; quod ostendunt & praecedens dolor , & situs , & urinarum purulentarum , epiphenomenon : opinio sane , quae vel ipsius Hipp. oraculo , l. 4. 75. suadeatur , quod est , si quis sanguinem aut pus mejat , renum aut vesicae exulceratio significatur .

Coordinatio modo narratarum Opinionum .

JAM vero nobis summam colligentibus omnium opinionum , hae omnes numero quatuor se offerunt , una quidem , quod intercapedine muscutorum abdominis de-

descendentium, adscendentium, transversorumque facta fuerit humoris collectio, suppuratioque. Altera, quod per abdomen quidem sit malum, sed pertuso huius pariete sit intra cavitatem saniei collectio. Tertia est volentium ulcus esse ad regionem renum quidem exterius, ipsi vero renes exulcerati sint interius. Quarta est dicentium, ex inflammatione pleuritica, infimo thoracis loco factam suppurationem, quae postea per vias a Galeno, & Anatomicis, Medicisque aliis, expositas derivata sit per urinam.

Haec placita omnia quoniam Medicorum arte, & scientia, probatorum sunt, probabile quidem est multo cum iudicio prolata, atque sancita. Verum quas conjecturis nostras, de sedibus affectis, opiniones Medici prodimus, haec nisi ad amussim normam constant, haud admittendae. Enimvero amarem equidem, ut has diffinitiones vel magnus aliquis Asclepiades componeret, & nisi quidem hoc fieri posset, rem omnem pro veritatis vindictis iudicaret. Quod quia nemo facit, equidem exercitandi mei, non aliorum sensuum gratia, calamum arripui, dicturus candide id, quod sentiam. Quare candide etiam meum hoc quaecumque iudicium accipiant (rogo) collegae, quod doctores quidem meos, & praemonstratores habeo, atque appello; tantum abest, ut prae ipsorum intelligentia quicquam mihi arrogem. Quod si quaequam in re praeclaris viris contradicere videar, amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas; huic uni sicut studia mea omnia nuncupavi, sic & scripta, & enunciata omnia.

Sunt hae omnes opiniones duplicis ordinis: duae priores, sedem nullam, quae affecta sit, enunciant; sed suam edisserunt alterae. Priorum vero altera sinum in habitu carni exteriori docet, interiore vero altera, de quarum omnium iudicio posterius equidem dicam, si prius meam sententiam aperiam.

Morbi causa, Generationis modus, & Sedes affecta.

TEmpus est nunc, ut propius ad exponendam opinionem, quae placet, accedamus, rem plane arduam, & laboriosam, in tanta sc. praeclarissimorum Virorum diffensione, in re tam obscura, & comprehensu difficili; in tam multiplici rerum implexu, in negotio naturae tam secreto, quantum cognoscunt & admirantur omnes: unde confessa est toto Medicorum nostrorum collegio res usque quaque gravis, ac nisi quidem insolens, omnino rara, & qua vix alia major nisi hoc genere produci queat. Puellam accurate altam, vividam, omni rerum occursum lactam, atque etiam laetificam (quod commode rationem humorum, & suavitatem ostendunt) tam varie multis ab hinc annis saevo malorum incursum petitam; febriculis, doloribus, abscessibus, faedis istis lotiorum excretionibus, tentatam; & in his quidem duobus postremo memoratis admiratio nullum finem invenit; quando satis esse poterat excretio primum Hispali facta; sed mox etiam ad nostras oras exiit, erupitque abscessus: quo neque etiam satisfaciente, lotia jam tres menses extiterunt coinquinata, atque adhuc ulcus, febricula, macies non refert pedem: cum tamen, quod ad functiones omnes attinet, incolumis puella aspectu primo, atque immunis a morbo videatur: & ulcus quidem modo siccum, modo madens; & interdum cum aret ipsum, urina tetrior, & cum urina purior, illud suum virus eructat; ita ut vices servant aequas: nunc vero perinde, ut ordinis oblitus uterque sinus, confusis suis momentis manat usque adeo, ut observantes curantesque Medicos in magna opinionum perplexitate, ambiguitate, haesitatione, titubatione contineant. Sed nihilominus difficultas haud inquirendi taedium nobis adferet, neque auferet propterea, sed potius inter haec augebit, philosophandi cupid-

piditatem. Nam quid veritatis sine dulcius? quid praestantius, quam in theorematibus apprimè nobilibus versari cogitatus, ac sensus nostros? At hoc argumento quale aliud hoc tempore charius, exquisitius, illustrius: in quo rei gravitas & personae amplitudo pariter certant.

Verum ne quae mea videatur audacia, quod doctissimos inter Medicos, charissimosque in Academia nostra, Professores, quales sunt Zuccari, Santorelli, Cannizzarii; Ex aulicis vero Supini, Coronelli, Sublierii, quasi anser equidem inter olores obstrepere non dubitaverim: dicam equidem unde & nil arrogasse mihi supra magistros, & studio ductus haec intulisse appaream. Abundant hi quippe gloria Lycei, literis & disciplinis undique sunt clari, quid igitur hoc scribendi aculeo sollicitentur hi, quorum splendor tam multus est? Deinde quid valeant incidentia pleraque commentari, tot medendi profitendique laboribus quotidie distenti atque distracti. Soli igitur mihi, qui sim obscurior & ocoisior, haec sparta servata restitit; ego, qui junior, rectissime laborem hunc infumere, & gloriolam venari debui; si qua tamen laus ex his attendenda sit, ac non erga Principem officium tantummodo sit spectandum. Hoc sane potissimum nostrum studium, haec praecipua cura fuit: praeterquam quod omnibus modis Excellentissimae Heroinae casus, atque discrimina, Medicorumque Illustrium, in hanc rem praeclare gesta, manere utique in silentio non debuere, quin longae, quam maxime fieri possit, memoriae commendari. Jam igitur nos ad pensum, & ad exponendam nostram opinionem revertamur.

Generosi Medici est (ait alicubi Galenus) praeteritorum reminisci, praesentia perpendere, futura praevidere. Exsequimur id nos in praesenti quoad nobis licet. Morbus Illusterrimae puellae perquam polychronius est. Principio enim conceptus in patrio Hispalensi solo, jam secundus est annus: deinde resedit Barcinonae: tertio exfuscitatus est in urbe Neapoli jam quartus est mensis; jamque secundus est, a quo tempore productus est altero latere Abscessus, seu natura, seu morbo excitante: sed mea quidem opinione magis auctor fuit morbus, quam natura: siquidem haud vera crisis haec fuit, sed morbi proprius orgasmus prae materiae copia, ut suo jam loco fuit ostensum,

Morbos hos annuos duplici causa semper fieri didicimus, tum ab auctore Hippocrate, tum observatione nostra: vel quod foventur, conservanturque affusione; vel quod materiam nacti fuerint frigidam crassamque, qualis pituita est. Utraque Illusterrimae puellae morbi causa fuit (nisi mea me conjectura fallit). Fluxionis fomenta suadentur primum cerebri dyscrasia, quam monstrarunt capitis, *κεφαλαλγία*, & magnitudo impar; quamquam & magnitudo per se incommodare potest ad iriganda superfluis inferiora.

Porro cerebrum magnam glandulam dixit Hippocrates, glandulam quidem, quia naturam eam, id est, humidam, & pituitosam, qualis est glandulis, recepit cerebrum.

Igitur quo major ejusdem ubertas, eo capiti laxior excrementorum proventus. Argumento autem est, quod adenum sub cervicibus nonnullum turgorem experta haec Domina fuit.

Sed intemperatura quidem calida incommoda est, propterea, quod attrahat in sese materiam prae calore, ut *l. 1. de morb. sect. 1. vers. 269.* prodidit Hippocrates. Cum quo extrinsecus attracto humore, quae conjuncta proxime est humiditas, proventum exsuperantem colluviei faciunt; quam ipsam non continens neque dirigens caput prae imbecillitate, plurimum deorsum superfluitatis dimittere potuit. Hanc autem, cum non dimisissent ad ordinatas vias, & naturalia emissaria, qua-

quales oculi sunt; aures, nares, palatum, atque os, caeterum deposuerunt ad loca pectoris, & ventris inferioris media, sicut dixi; nec non ad hujus venas, quae, turgentes ejus humoris copia, revomuerunt eundem in proximos musculos.

Fuit autem locus is, qui thoracem infimum attingit; fortasse, quod ad istum longissimum ejus regionis locum natura cavuit ablegari materiam, quam alioquin per infima, & ad artuum loca, non valuit propellere: atque ibi locorum creatum est tuberculum, quod externa parte se prodens, post aliquod tempus suppurationem edidit.

Aliud etiam indicium fuit, quod & principio, & Hispali dolor ad manus, digitos, ischia, crura, vagos dolores velut arthritidos persentiit: Neapoli vero digitos manuum, maxime pollices, interdum etiam genua dolere, atque extumescere conquesta est: quae fieri quidem non possunt absque culpa, & rheumate capitis, quod Metropolim pituitae vocavit Hippoc. *l. de carnib. & l. 4. de morb.* Hactenus fluxionis incurfus satis apparuerit.

Nunc de pituitoso apparatu dicam. Hujus effector potissimus est ventriculus, primus pituitae fons appellatus a Gal. *l. 2. de nat. facult.* quamquam aliter scriptum est ab auctore *l. de atrabile*. Sed haec pars, & haec officina Illustrissimae puellae frigida, & humida, ut suo loco monstravi: a quo promptuario pars plurime derivavit in aliquot cavitatulas ventris, & in eam praecipue, quam mox explicabo. Ad quam etiam cavitatem neque non ire colligique potuit eadem pituitae copia; siquidem haec in mesaraei venis, & hepatis cavo, propria sua officina conficitur: quae Joannis Costaei, *l. 4. disquisit. physiol.* fuit opinio. Sed satis est commune placitum, & Galenicum praecipue, sequi.

Ab his autem ad ostensionem animo conceptam pergo, quam sic instituo proponere, ut necessario sit assensus unusquisque vi scilicet inductionis exactae, quam admoliturus sum annuente numine. Primum autem ostendo, quod non in habitu carni, & musculorum externo, sit Abscessus, & saniei sinus.

Primo propterea, quod compressis, longius ab ulceris osculo, partibus, solitum est pus exprimi; circum ulcus vero non item. At necesse quidem esset, has partes unquam douisse, praesertim ad contrectatum: atqui non doluerunt unquam, vel leviter quidem. Praeterea musculorum haec cavitas quaecunque sit, quae modica est, medicamentis apprime resiccantibus, & discutientibus perpetuo forata, suis adhuc manentibus manationibus fuisset exhausta.

Sed neque periculum aliquod vitae afferret musculorum abdominis suppuratio. Enimvero Galenus ait; tumores hypochondriorum duri, ac dolorifici, mortem haudquaquam brevi futuram denunciabant, nisi partium quoque interiorum aliqua simul affecta fuerit. Interiores vero esse novimus, ventriculum, jecur, lienem. Musculi namque hypochondriorum phlegmone obsessi tollere hominem e vita non possunt; nisi, quod raro accidit, vel magnitudo phlegmones eximia fuerit, vel imbecillae admodum vires, vel perperam aeger curetur a Medicis, vel ipsemet in commoda sua peccarit.

Hac demonstratione peracta, quod non in musculis vitium consistat, secundo sum ostensurus, quod perrufa sit capsula, membranaeque costarum interne extrorsum; hoc evidendi signo, quod nisi hoc esset, non constaret reciprocatio puris ad ulcus, dum urina sanie non perfunditur; & vice versa, dum lotium sanie suffunditur, non esset ad ulcus impuritas, ut centies observatum est: praeterea id ostenditur per assidua, perque symptomata gravissima, quae externae suppurationi sunt imparia, id est, longe majora. Tertio quod tussi studiose facta, modo ad extremas

ulce-

ulceris oras pus visum est saepe sua sponte recurrisset: quod alia causa non evenit, nisi, quod pertusus est utrinque locus. Quarto demonstro, quod non in cavitate magna abdominis existeret. Nimirum si cavitas naturalis saniem contineret utcunque profectam (arguam equidem cum Marino apud Galenum *in com. 54. l. aph. 7.*) qui fiat, ut non ad pubis ossa descendat? Atque etiam addam & qui fiat, ut ad superiora licet compressa contendat, ut exeat potius, quam persistet intro? Adhaec ut fiat, ut non Abscessum inguine moveat? ut non dolorem, ut non pondus exciret? ut intestina non abradat quatuor jam mensibus affusum? & postremo qua causa, rogo, ut nunc per urinam, nunc per ulcus exeat sanies?

Sed quod non renis interni sit affectio, neque ulcus, neque per naturalia viscera factus Abscessus interaneus, probandum est; & quidem non in hepate, nam exitiosum id fuisset: reliquum est, quod haec renis regio sit, quae primo doluerit, & nunc fistulata sit; & quod purulenta plurimum urina corrivetur. Quibus addi licet, quod pus naturae quadam expellentis libidine, aut materiae raptu temerario nunc quidem per ulcus, nunc per urinam, feratur. Haec quidem facile probabilia cuiquam adspectu primo, sed non mihi videntur. Neque enim haec ita se habent, ut dictum est; atque nos insuper aliis nominibus falsam hanc rei speciem demonstrabimus.

Primum quidem superior haec reni dextro sedes est ulceris; quod ex anatomica norma monstrari licet. Sed neque dissiliens nunc quidem per ulcus, nunc per urinam, puris conjectatio quicquam facit: atque alia est hujus rei causa, quemadmodum paulo posterius enarrabo. Illud si verum esset, utique necessum esset, ut pertusum externe introrsum, & contra, usque ad cavum renis corpus esset: ad quod vitium, & solutionem continui, peragendum, & magna inflammatio, & acerbissimi dolores, ac febres, ac necessario cum virus confusus cruor, apparuissent; quae utique non existerent. Quod si, dum primum procreatum est, vitium doluit renem, & nunc, quando ulceratus est, etiam pariter doleret: & eo amplius, quod crescentes in dies sordes, & putrilago, ulcere interno non repurgato, majoris essent doloris causae.

Postremo quae vis, aut quae causa, vitium atque ulcus hoc excitasset, proferri non potest, praeterquam inflammatio renis, cujus unquam nullae fuerunt notae.

Sed equidem libenter resciverim, an a rene quidem externo carni habitui, an ab hoc reni vitium & corrosio communicata sit: nam utrumque difficile, cum haec se loca non contingant invicem, qua eadem loci vacui intercapedine neque fieri potest, ut a rene ad externam fistulam pus, aut sanies, transmeat, sed evomit de rene eluvies suoapte nutu non in alium, quam in inferum locum, demitteretur perpetuo: quare inutilis est argumentatio super vicissitudine manantis nunc materiae per ulcus, nunc per vesicam, in hac opinione; neque enim inter fistulatum latum, & renem, pons est, per quem ultro citroque manatio illa feratur.

His additur evincens a natura, officioque partis, argumentum, quod non item urina a cavo renis in ipsum illapsa per fistulatum renem exiens, in fistulatum item latum exiliret: nam par utique, quae de sanie asseritur, esset ratio.

Alterum etiam evincens est argumentum, quod ulcere renis constante, nunquam non purulenta descenderet urina, atque quod saepissime visum est, nunc mundam & puram, nunc purulentam observavimus cuncti, qui curando adstitimus: ergo iam aliquando renem neque ulcere affectum, neque fistulatum esse. Ad summam is casus ipse est, quem descripsit Aetivarius in *l. 1. meth. medend. c. 11.* per haec: *Nam quod Abscessus alibi collectus per urinam expurgetur accidit quidem variis:*

atque hi in renibus, & vesica dolorem nullum sentiunt, nisi si aliena quædam mate ja eo transfluxerit, neque hoc semper; adhæc, quæ antea partem aliquam dolore infestabat, ea pars non amplius dolet; quod qui eam creabat humor, jam sit absumptus. Haec ille, quæ ferme in casu nostro comprobantur omnia; nam nullus unquam decumbentis dolor, & qui primum circa artus, atque articulos, vagabatur, expurgatione purulenta discussus est.

Quod non in thorace pus contentum, jam sum ostensurus: quod non intra tetitudinem pectoris, & cavitatem spiritali sit vomica, pluribus argumentis probatur: quod minora sunt atque fuerunt symptomata, quam, ut vitio magno pectoris hæc consentiant, respondeantque. Deinde inflammationem in interno thorace, tum ante tempus suppurationis, tum postea, nulla signa demonstrarunt: contra autem est Hippocr. qui progn. ait, ad superas quidem partes futurum Abscessum, quibus hypochondrium molle ac doloris expertus; & contra si doleat, hoc Abscessum experturum. Atqui molle fuit abdomen, sed hoc suprema parte doluit, non ergo pectus, sed epigastrium potius vim mali sustinuit.

His sic constantibus apparet jam, quod supra peritonæi cavitatem, infra septi ac thoracis conceptacula sit sedes Abscessus; atque adeo, quod reliquum est, in medio duorum istorum finium spatio, si tantum aliqua vacuitas sit, ac loci commoditas, ad id rei accommodata; sed si hæc existat, ex una demonstratione anatonies exploremus.

Docuit Galenus l. 7. de usu part. cap. 21. diaphragma duabus tunicis constare, superiore quidem pleura, inferiore peritonæo, tectum: quam nos duarum compositionem, cum non obscuro nec parvo sinu circa medium utriusque membranae occursum, ostendimus, nuper exacto Februario secantes cadaver publicæ scholæ, præsentibus D. Balthasaro Cannizario Archigymnasii Professore, & Joanne Dominico Maglioccho, & Donato Antonio Stella, & Hieronymo Fortunato, Doctoribus & Professoribus rei medicæ selectissimis, atque anatomicæ scientissimis; qui novitatis, ut fit, rumore cum suis singulorum discipulis visum rem venerant. Illud autem intelligendum est, quod oesophagus huic septo adnexus, & utrasque tunicas attingens, per venulas, quibus carnosa pars exterior hujus habet, potuit, ad intercapedinem membranarum, aliquam pituitæ copiam eructare. Neque difficile id quidem est mihi, quando & in omento videmus sæpe tuberculum, vesiculasque concretas; quanto igitur facilius in carnosiore memorata particula? Hoc igitur loco, qui cavus est, qui naturali coquendi officinae proximus, quique venis confertus, facile fieri potuit, ut collecta pituita cruda sanguinis inchoamentum computruerit. Sed audi nunc placiti nostri confirmationes: quot enim & quales, tum ex Hippocrate tum ex Galeno? Hic lib. 6. de locis affectis cap. 4. scriptum reliquit, Abscessus septi transversus per urinas expurgari copiosa puris effusione, quæ res & in nostra causâ visæ sunt omnes. Facit etiam in hanc rem non leviter, quod scriptum est ab Hipp. lib. prognost. n. 11. Abscessum scilicet ad septum transversum expectari debere, quibus urinae tenues, & crudæ, mejuntur diurnæ, si alia signa tanquam evasuris adsuerint. Quasi cruditas, inquam, diaphragmate collecta ad proxima ista loca decumbere debeat. Res, quæ mea quidem opinione Generosæ puellæ ad unguem advenit; fuerunt autem & principio urinae tenues, & crudæ, ut audio.

Verum quamdiu differo singulare, & indubitabile, Hippocratis suffragium? Hic enim in lib. 7. aph. 34. pronunciavit; Quibus inter ventriculum, & septum transversum, pituita reposita est, & dolorem adfert, non habens exitum, neque ad alterum ventrem; in iis per venas ad vesicam, pituita versa, solvitur morbus. Expenda-

datur quippe hic aphorismus, & cum nostra causa conferantur ejusdem particulae: non erit difficile singula, quae morbus hic offert, ad verum Hippocratis sensum accommodare. Huic autem aphorismo proximum est enunciatum, quod ab Joanne Actuário propositum, in *primo methodi med. c. 11.* nos paulo superius recitavimus. Sic & opificii naturalis evidenti conspectu, & optimorum medicinae Dictatorum testimonio, jam apparet, hunc locum affectui procreando fuisse satis opportunum.

Praeter has autem offensiones neque sunt argumenta alia, quae repugnent, & multa sunt etiam, quae maxime persuadeant. Non sunt inquam, quae repugnent, i. e. non situs, non ulcus, non assidentia, non affectus circumstans aliquis, nec symptomatum, nec causarum apparentia aliqua: nam si sint, haec rogo proferrantur.

Sed pleraque, quae dixi, atque alia, non item nulla sunt, quae maximopere confirmant. Primo quod hac ratione facile solvitur problema sedimenti crassioris per lotia apparentis, sed una illa singularis testificatio videtur, quod Illustrissima puella solita est impuram per lotia excretionem alias pati, cum Hispali decumberet. Expertus & eandem est Illustrissimus Marchio Tarisae germanus ejusdem frater. Id quod attuli, non quod dicam morbosam eandem his fuisse affectionem; sed, ut inde comprobem familiarem hisce principibus pueris ex cruditate ventriculi perirrhœam. Ita, ut cognoscatur jam non difficile fieri potuisse, imo fortasse factum esse, ut res extiterit; affectus inquam ab Hippocrate praemonstratus.

Confirmant & ulceris generatio. Siquidem ab hac intercapedine facto excursu, qui mos est abscessuum non rarus, facile potuit ad partem, quae ulcerata est, e directo respondens humor trajici: quod quidem si est, vides, quam multum conveniant tres Collegarum nostrorum opiniones, quamque mire conciliari dissidia possunt omnia: quam ob causam anceps ego primum quid facerem, ut nemini contradicerem, postquam a fausta hac anatome se modus obtulit: ingentes protinus numini gratias egi, immortales insuper acturus; non minus sane, quam nosse Italicus, ut ne Calaber dicam Pythagoras, de illustrato apud Euclidis librum primum Elementorum Theoremate 47.

Confirmant & praegressa judicia; quorum unum est dolor, qui hanc eandem partem tentavit, quo tempore adortum est malum. Confirmant & partes, quae affinitate, atque aliqua mali communicatione solent dolere. Interdum enim cummulata intus, & non prodeunte assatim sanie, factum est, ut doluerit pars illorum suprema lateris ulcerati non leviter; nimirum quod muscoli ab Hippocrate dicti psoae septi descendentes infime particulam angulo similem attingunt. Fit autem mea sententia dolor alterius psoae, quod distento per puris copiam diaphragmatis isto latere, qui musculo incumbit, distractisque hac causa fibris, non potest hic plane non dolere. Persentitur autem hic molestia magis, quam in diaphragmate: siquidem interior pars integriores etiam sentiendi vires retinere debet.

Confirmant, & alia, quae consequuta sunt; prius quidem illud, quod compressa hac privata parte, continuo pus ab ulceris ore resultat.

Sed & aliud hujusmodi, cujus causam admirantur Medici referam, apud me quidem, secundum meum placitum, non admirabile. Videtur enim comprimendo pus prius quidem ascendere, mox descendere: quod fit, quia comprimens manus sursum diaphragma, & humorem pellit, quem deinde descendere par est. Adde quod septi ductus situsque is est, ut parte quidem omni anteriori sublimior, quae comprimitur: parte vero exteriori & secundum angulos descendit.

Adde, quod satisfieri problemati de apparente urina nulla prorsus ratione potest

test, nisi per hanc nostram, uti mox sum ostensurus. Quid enim quaeso requiritur, ut ire, redire, sanies, id est, nunc quidem per lotia, nunc per ulcus possit? certe viae communes, & mediae sunt necessariae. Sed hae non desunt; ipsae nempe venae, quae ad abscessum externe conficiendum, & ad saniem eructandam per ulcus, & per vesicam, aequae patent. Hae sunt mea sententia venae phrenicae, quae per septum ad costas distentum reflexae, sive humorem integrum, sive pus ad externum corporis habitum, expromere, sicut vides, sunt comparatae: deinde vero, & ad inferiora dimittere refluentem humorem, id est, primum ad venam cavam, & hinc ad emulgentes, & hinc ad ureteres, & hinc ad vesicam, & deinceps: sic ut nulla sit amplius haesitatio, & quia sursum, & quia deorsum possit meare, remeareque humor, quicumque sit demum is, sanies, pus, purulentus, virulentus, limosus, crudus, aut secus: & sive hunc consideres antequam corruptus est, sive postea quam corruptus, omnino enim unus idemque videtur, qui & per ulcus, & qui per lotia deducitur. Atque adeo mirum in modum congruit, quod proponit Hipp. *aphor.* 54. l. 7. & quanto hercules exactius pronunciatum ejus ad unguem atque ad literam accipies, eo etiam quadratius congruent omnes pene clausulae. Idem nempe locus est, qui primum a magno Hippocrate mox a nobis, positus est, a quo pituita reposita dolorem principio Heroinae nostrae fecit: quo pituita in alterutrum ventrem exitum non habente, & per venas in vesicam versa, morbi solutio singulariter facta est. Quid igitur in causa nostra desideres, cuius non meminerit Hippocrates? aut quid Hipp. in *aphor.* proposuit, quod nostra hac causa non contineatur?

Neque vero impropria ventris est appellatio, quae peritoneae tribuitur, voce *γαστήρ*: siquidem haec, cum ventrem maximum, id est, ab infimo sterno ad pubem usque contentum, significet, haec ipsa peritoneae synonymos est, secundum Hippocratem, ut Joannes Gorraeus, Andreas Laurentius, & Anutius Foësius, adnotarunt; sed neque stomachi vulgo dicti, nisi per excellentiam, & antonomasiam est appellatio.

Neque enim te turbet, quod pituitam per vesicam dixit verti Praeceptor, & nostro in hoc affectu purulenta mejitur substantia: materiam quippe magis, quam immutationem ejus, & formam, spectavit Hippocrates, an non autem pituitam hanc nos posuimus? sic ad Hippocraticam normam comprobata restant omnia: ut jam appareat germanus, & genuinus Hippocratis aphorismus, & vera hujus hypothesis, etiam contra sententiam ipsius Galeni, qui favit aperte Marino vetustissimo aphorismorum interpreti, qui impossibile existimavit inter septum transversum, & ventrem pituitae repositum: deflueret enim, inquit, usque ad ossa pubis. En vero quod inter septum & ventrem continetur, neque ad pubis ossa defluit.

Arguendus quoque Marinus, quod putarit impossibile, ut in venas trajiciatur, sicut in hydropse tenuis, & aquosus, humor transsumptus excernitur per venas. Jure autem reprehendit hunc Galenus, quod inter septi corpus carnosum, & interioris membranae abdominis verticem, pituitam locarit is homo; jure, inquam, quod neque sic ullo pacto facilis per urinas humoris effusio est.

Sed neque propterea satisfacit interpretatio Galeni, qui posita pituita in toto abdominis receptaculo, & laxiore spatio ventris, & epigastrii, caecos ductus, caecamque naturae transmittentis industriam, & facultatem proponit nobis, quippe communis est ea ratio, indefinita, & vulgata, quam admittere quidem aliquis aequae possit; sed non, ut acquiescat, & finem dubitandi faciat.

Fallitur item & Joannes Heurnius, qui dolorem flatuosum a pituita elatum interpretatus, non advertit dolorem aperte accidens positum ab Hippocrate, qui de

morbi quasi diu praelapsi solutione professus est. Sunt & aliae ambiguitates, & tricae, apud Brasavolam, & expositores alios omnes; infinita autem aberratio sit oportet, quibus vera via, & veritas una sit ignota. Sed nullius hercle rei mirari licet, quam Viros Anatomicos, qui naturale partium hoc divortium nunquam offenderunt. Nos autem gratias agimus Illustratori Deo Optimo Maximo, qui suam aphorismi auctoritatem restituimus & offensionem omnem sustulimus. Sed neque tamen haec dicimus tam, ut nos una inventa re gloriemur, quam ut profiteamur nostram hominum imbecillitatem, qui in apertis saepe caecutire solemus, & quod prae oculis est, aliquando, non perspicimus.

Non possum tamen non admirari, quod Galenus & Anatomici omnes, habentes hanc phrenicarum venarum viam, quae brevis, prompta, expedita, facilis, est, nihilominus longinquas, operosas, intricatas, difficiles alias, sunt commenti. Galenus quippe *libr. 6. de loc. male affectis cap. 4. sub finem*, aperte proficitur pulmonis vomica rupta, pus ad levem pulmonis arteriam ingressum, & ad sinistram cordis ventriculum fusum, hinc ad magnam arteriam descendente[m] repere, ut inde ad venales arterias, mox ad ureteres, postremo ad vesicam deducatur, ut cum lotio excernatur. Quam opinionem etiam Diocli attribuit Andr. Laurent. *lib. 9. hist. anat. quæst. 12.* similiter & Galen. 5. *eiusdem operis*, pus in thoracis vacuitate contentum arbitratus est, primo transfundi in propagines venae sine pari, mox ad cavam venam, & ad dextrum cordis sinum, & inde ad emulgentes: & deinceps sequitur & Galenum Desider. Jacotius *ad aphor. lib. 4. sect. 2. Coac. praenot. Hippoc.*

Sed Gabriel Falloppius, Vir in anatome peritissimus, aliam per azygon viam exposuit, *libr. de obser. anat.* eo proposito, quod pars aliqua venae *azygos* tribus, aut quatuor, ramulis superioribus, posterioribus, & infimis, ad emulgentem adeat, frequentius tamen in ipsam immediate, unico tamen implantetur: quam ob rem, si aliquando per lotium expurgari pleuritim videris, non amplius dices per venam cavam, inquit. Eidem opinioni adhaesit & Hieronymus Fabricius *libro de oper. chirurg. capit. de thoracis sectione in empyemate*; qui tamen & *tractat. de vulner. cap. 22.* non Fallopium Praeceptorem suum, sed Nicolaum Novocomensem, auctorem ejus inventi fecit.

Verum quod ad Galeni placitum spectat, difficile non solum, verum etiam absurdum, visum est nonnullis acutus insipientibus. Primum enim repugnare videtur dignitas cordis, & sinistri praesertim sinus ejusdem, atque utriusque robur & praepotentia: qua quid potius appropinquantem noxam accipiant, quam expellant? quid autem ut pulmo servetur, cor gravari debeat? quae autem haec via, quisve locus a natura selectus sit? importunus sc. & minime conveniens, contra rationem omnem crisis, quidquid puritas spirituum hoc minime consentit, quomodo enim vitalem illum fontem non conspurcabit illuvies purulenta?

At dices non esse, quod vereamur harum partium detrimentum & contaminatum, quod nullum, aut ne quidem dignum commemoratu[m] est a transcurrente tantum, & non confidente humore. Sed insto adhuc, quod fieri non possit, quin spiritus aura tenuis, & substantiae raritas, & possibilis qualitas, proprie afficiatur, perpetiaturque contagionem? potest autem fieri, ut penetrabilis, ac plane liquida utraque substantia non commisceantur & confundantur. An miraculo id faciendum voluit Galenus, qui miraculum in natura nullum admisit?

At memorabis naturam duarum materierum secretionem cum delectu facere. Sed pugnabo rursus, quod in summo illo sanguinis aestu, in tanto vasorum agitato, neque hoc licet: deinde decursus ille in anfractuoso loco pro mora est, qui diuturnus alioquin est, & perennis.

Quae

Quae autem non symptomata, quae non mala consequantur ex appulsu puris in arcana penetralia, recessusque cordis intaminatos, & spiritus officinam vitalem? primum enim interrumpatur, ac distrahatur functio pulsifica, discursusque spirituum, oportet; quod si intercidentia sanguinis in arteriis Erasfiltrataeis phlegmonem, & febrem continuo pariebat, ut *lib. de tumoribus*, & *lib. de sanguinis missione* Gal. refert, quid non longus puris adhaesus in impedito conclavi cordis?

Deinde si obstructio arteriarum apud Petrum Salium *cap. 31. lib. de affectibus particularibus*, tam gravis, & detrimentosa est: quid non etiam purulentae materiae supra plenitudinem sanguinis arterialis infarctus?

Praeterea si fuligines, quae putridae non sunt & a naturali materia creatae, tam multum incommodae sunt spiritibus & vitae ipsi: quid putredo ipsa faciat actuosa? quod si Galenus impossibile putavit ei occurrere putredini, quae est circa cor, quid non difficile sit cor putredinem sustinere, quae intra ipsum sit.

Narrat Philotheus *lib. 2. aph. 41.* ex putri faetidoque intra pericardium coactento pure, creberrimas animi defectiones homini fuisse: qui mortuus etiam inde est. Quid igitur intra cor ipsum faciat purulenta colluvies, & in ejus sinu longa coinquinatio? Audi autem Jo. Fernelium *lib. 5. path. cap. 10.* narrantem, ex pulmonis vomica rupta, & pure ad cor penetrante ejusdemque facultates opprimere, quemdam intra horae quadrantem ex improvviso nullis antegressis symptomatibus mortuum.

Haec & aliorum testimonia, & argumenta sunt nostra. Verum anatomica fide compertum est, arteriae magnae vestibulo tres adstare membranulas semilunares, intus quidem apertas, ut spiritui vitali exeunti pateant; foris vero clausas, ne in laevum cordis ventriculum idem remeare possit, quod si penetrabilis, inquam, & naturalis spiritus, in limen aortae penetrare non potest; quid tetra & corpulenta materia? An vero nescius ejus structurae, vel oblitus fuit, Galenus?

Haec, licet & alia possint, contra modo narratam opinionem attulisse sit satis: non parcemus autem his referendis, quae nonnulli produdere pro Galeni defensione quae brevibus fuit haec; aliud esse criticos, aliud symptomaticos, fieri abscessus: atqui est haec expurgatio criticorum, quod cum afferunt hi, videntur quidem aut non advertere, aut oblitos esse criticarum admolitionum verarum adeo, ut de crisi faciant non crisin: & quae sit insuper omnino contraria crisi, cedatque res symptomatica vere, quae patabatur critica; nam quid cieri putredinosum humorem per superiora, perque digniora? majus autem quod memorant (inter hos Andr. Laurentius) eos, quibus ea facta affluxio est, commortuos: neque vident, ut ostendant posse rem evenire, monstrare se, quod evenit cum morte: quae major ineptia sit: quid igitur moliri naturam, quod funeste cessurum sit? ejusmodi igitur opinio sit sequenda, quae tot mala invehat crisis?

Sed Galenica jam recognita opinione secundam recentiorum sententiam dijudicemus. Illa quippe non videtur probanda complures ob rationes: primo, quia cum vena haec singularis ad latus tantum spectet dexterum, non est accommodata haec via, praeterquam in abscessu, & empyemate partis ejusdem privato, par est autem transmittendae materiae viam ad utraque partes communiter se habere: nam contra in sinistris condita materia eo naturae beneficio careret. Secundo non est, neque assignari potest, aliqua ratio, per quam venae debeant, aut possint attrahere vel absorbere purulentum illum humorem: vel cum non attrahant illum ad se se, difficile est declaratu, ut pateant ad ingressum, transcursumque humoris.

Tertio neque opportunus venae sine conjuge videtur situs, qui medii thoracis est, & longe superius septo transversus: quem locum pus aliqui grave, quale om-

nes requirunt, infima petens praetergreditur, super diaphragmatis facie quietem, & consistentiam, habiturum.

Taceo, quod cum Fallopius statuatur propagines hujus venae desinere in venam adiposam, & conterminas venas; hae quidem non pertinent ad interiores sinus renis, sed ad exteriores ejusdem tunicas: quapropter via non est, quae satisfaciat. Rectius fortasse fuerit opinari nos ab osculis venae sine pari pus elicatum, hinc transferri ad truncum venae magnae ascendens, & inde demitti ad descendentem & emulgentes &c. sed hoc nequiquam est a junioribus cogitatum aut expressum.

Restat nunc ut aliam, si quae est, viam nos inveniamus atque tradamus. Est autem mea quidem opinione nobilissima atque accommodatissima per venas phrenicas. Commoditas, inquam, prima, quia descendens ad ima pus, a subtenso diaphragmatis corpore colligitur, & hospitur, ultima veluti statione & quiete. Secunda quia crassitudo puris extenuari potest ac praeparari sic, ut facile venas subire possit, interveniente motu perpetuo septi transversi.

Praeterea cum in systole dilatatur septum, tunc belle possunt adaperiri venarum oscula quaque parte, atque ad se rapere materiam sive sponte, sive natura procurante, & humoris transmissum admoliente; omnibus autem modis attractus succedere potest, facilius sub perenni diaphragmatis motu. Hunc autem, ut & hoc notem, plurimum adjuvare solet agitatus proximi musculi psoae: cujus plerumque causa equidem adverti frigidos Abscessus ad has partes creari. Nempe ad musculos universos polychronii, fiunt Abscessus insignes, quemadmodum in sacro; regioque, Valetudinario Incurabilium experimentis quotidianis observavi.

Objicient fortasse, memorata primum crassitudine puris, minores has septi venas, quam, ut patere transcurribus hisce possint: verum praeterquam, quod non tam parva sunt haec vasa, adjuvat, ut dixi, puris transitum motus. Quid, quod melancholicus humor, qui crassus est, per exiles stomachi venas discurrit ad excitandum in ore ventriculi ciborum appetitum? quare cur per haec certe majora vasa discurre pus non possit? Postremo natura parat quacunque vult sibi vias. Quod si per ossa etiam expedit sibi callem, quid non & per venas septi transversi non obscuras?

Ad has argumentationes, ad has rationes meas omnes (licet Arist. auctore 3. topic. a prudentium approbatione rem deduci) accedit & complurium Virorum in Urbe nostra Gravissimorum assensus: quibus communicata primum haec nostra excogitatio digna visa est, quae in lucem exposita iudicium commune multorum, tum medicae, tum anatomicae rei, studiosorum, experiretur. Sunt autem praeter principio memoratos Gymnasii nostri Professores, si se nominari patiantur, hi;

Tyberius Carnevalis purgati Vir iudicii, ac doctrinae.

Martius Schipanus, Vir arte, & facundia, clarus.

Stephanus Rivaldus, qui Caes. Scannapicum Praeceptorem suum celebrem usu medendi refert.

Franciscus a Ponte Philosophus, ac Medicus, proflendo laudatissimus.

Franciscus Nola praeter medicam quidem, & astronomicam rem, egregie professus.

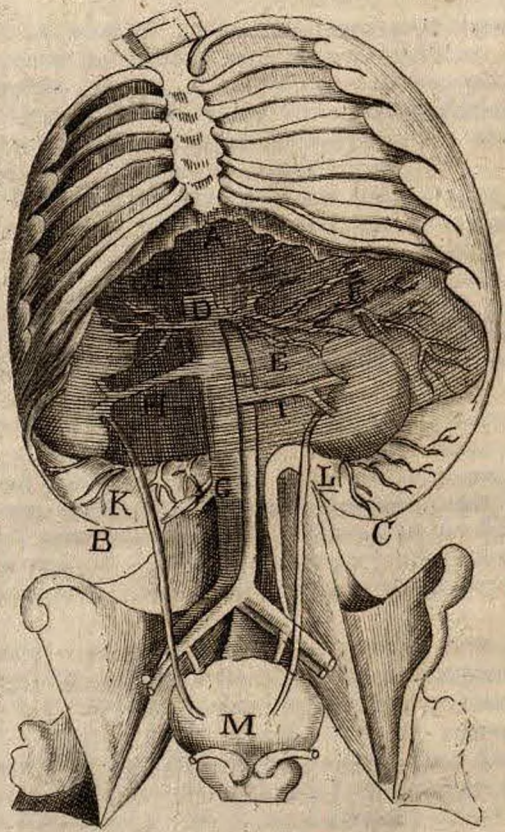
Joan. Dominicus Magliocchus, qui scriptis doctissimis medicinam locupletabit.

Franciscus de Curtis, cujus Epistolas medicinales, vel ab exteris, experti legimus.

Franciscus Ascellonus, qui Galenicam & Arabicam doctrinam cum Philosophia conjunxit.

Horatius Thesaurerius antiquissimi Collegii Salernitani Doctor, & Medicus Neapol. excellens.

Est

Est autem Anatomica Demonstratio nostra haec.

A B C Subtensum praecordiis diaphragma.

D Foramen diaphragmatis, per quod excurrit ad superiora elata vena magna.

E Lacuna & intercapedo diaphragmatis & peritonaei crudam sanguinem eluvientem continens.

F F Rami primi assurgentis venae magnae, qui venae phrenicae sunt a loco nominatae, quae & angulares diaphragmatis portiones B C signatas perrigant.

G Truncus venae magnae descendens.

H I Venae renales emulgentes distae.

K L Urinae ductus.

M Vesica.

ITaque patet facile fieri, ut per phrenicas illas venas fluere pus e superioribus delatum ad vias urinae possit; difficile vero & incommode per alias duas superiores vias permeare materia queat.

His alia quaedam pro coronide subnectemus. Propositum enim est indicare, quod ad plerasque multas effluxiones purulentas communis est & haec via; adeo autem communis, ut & toti corpori possit esse, nempe ventribus omnibus etiam, capiti, inquam, pectori, abdomini, neque injuria meo quidem iudicio corporis medium centrum obtinuit haec pars. Itaque si rite possunt suprema, rite possunt & media, riteque etiam infima; si haec & media via opus habeant. Quas ob causas neque angina, neque peripneumonia, neque empyema quodcumque, neque corporis totius cacochymia, cujus meminit Hippocr. lib. 1. epidem. com. 2. text. 8. quomodo per vias urinae repurgari possint, dubium nunc est. Quoniam autem peripneumonia crurium abscessus saepe finitur, neque humoris tam longa translatio, comprehensu difficilis erit his, qui norint delapsum pus ad cavam venam per iliacos ramos tractum ad crurales venas posse pervenire. Quam rem statuenti mihi venit in mentem historia Vincentii Canavacioli, qui cum emphyematicus ex vulnere jam a nobis curatus longo labore fuisset, post aliquod tempus abscessum ad crus dexterum expertus est.

Ex demonstratis autem credere par est, quod reliqua, quae in fundo thoracis & diaphragmate haesere, natura per phrenicas ad iliacas venas transmittit. Quod & Nicolao Angelo ab Elysaecis Medico & Scriptori Neapolitano doctissimo visum est.

Nanciscitur & hac via resolutionem quaestio, cur fiat, ut (quod docuit Hippocrates in coacis) abrupta in medio progressu dysenteria transmigret in Abscessum circa costas; humoris quippe facto transcursu: nempe de venis mesentericis, & intestinalibus, ad cavam, & hinc ad phrenicas, ut fiat Abscessus in costis inferioribus, aut ad azygon, ut fiat in superioribus.

Solvitur & hac eadem ratione problema, quod referam, exposita prius observatione frequentissima pariter & certissima, quae est haec. Compertum est pueris impuberibus aut puberibus consuevisse Abscessus ad latus dexterum, praecipue paulo superius cinctum, excitari: ita quidem accedit filio Antonii Bagnes, quem cum egregio Medico Sebastiano Vechiono curavi: itemque filio Josuae Amicangeli, cui cum collega Viro Jacobo Ferraiolo medicatus sum: atque etiam Margaritae Blanchinae, quam in nostra vicinia curavit, a me sectam, minister meus. Passus & ibidem loci suppurationem longam quidam adolescens, cui praestitit operam medicam Petrus Paulus Pinachius genere Graecus: & inter omnes generis claritate

nominandus Ferrandus Caracciolus Foroleti Dux Illustrissimus, de quo Viro abunde testificari potest Marius Schipanus, Vir in re medica aequae & in bonis literis exculatissimus. Qui omnes vel ad diaphragmatis angulos, vel ad fines ejusdem, abscessum sunt experti: taceo quod eodem loco licet opinari tuberculum lateris, ab Hippocr. *l. 2. de morb.* 58. descriptum atque enarratum. An autem causam ob aliam, quam quod a septi memoratis venis prompte ac facile potuit humor ad proxima derivari.

Adversantium argumentorum depulsiones.

HAec nos quidem aliquandiu meditati non approbare atque amplecti sensibus omnibus non potuimus; quando difficultatibus implexa nullis, multa praeter haec probabilitate firmata videntur: sed probabilitatem quidem ostendimus; incommodum autem huic nostro placito nunquid unum sit, jam denuo perquiremus. Fuit quidem, qui diceret & non necessarium hoc afflictae partis excogitatum, & improbabile etiam. Non necessarium quidem, quia satis esset effectum, omne referre ad unam causam antecedentem, quae venis contenta, ac bipartita, duas in vias secesserit diversas, altera quidem portio in Abscessum, altera vero per ureteres, & vesicam. Neque inquit, aliquid facit, quod puriore apparente urina madentius sit ulcus, aut contra. Namque dolentem unam partem, per venas factus defluxus alter in alterum accedens, levat, omnesque etiam vacuationes e corpore alia quaecunque minuit, materiam in diversum trahens.

Praeter haec & alio nomine probabilis haec opinio non videtur, propterea, quod ponitur extra venas putris materia nullo argumento aut indicio. Purulentae autem materiae, quae extra venas constitit, perpetua etiam per exteriora sit educio: empyematis quippe, cujus pars per urinas effluit, nunquam certi effemus, nisi & per expuitionem effusio existeret. Tertia animadversio fuit, quod extra venas positam materiam non dubitavimus intro easdem deducere: rem quae per difficilis & apprimè dura oppugnatore nostro videbatur.

Haec ille: quibus equidem omnibus a nobis & ante provisus ita satisfaciendum cenfui; inertis ignavique ingenii, paucique & vulgati negotii videri, communibus & universalibus causis insiltere contentumque esse, cum definitas, & certas cognoscere detur. Quid autem logiatros & dialecticos speculatores facit magis, quam summa rerum indagine philosophari? quidve justius reprehendit in methodicis Galenus, quam, relicta partis affectae constitutione ac notitia, laxitatem illam consequi causarum? quidve clarum Medicum, praesertim in abditis morbis, facit, quam afflictae sedis inventio? porro Galenus ad Hippocraticam doctrinam nihil addere dignius visus est, quam locorum, qui male sunt affecti, dignoscendorum artem. Unde nullum sane majus operae pretium in Hippocratica medicina fecit meo judicio, quam suo illo Topognosias opere.

Itaque qua nos prudentia sedem affectam nacti cum fuerimus, & ut credo equidem, praeter meam aliquam industriam, divinitus demonstratam; hanc pro communi & vulgata ratione relinquamus? satuum hoc quidem & viro sapiente indignum. Quod si viam utramque speculandi commetiamur, incomparabiliter praestantior haec nostra futura est. Tantum enim abest, ut nullum usum exhibeat, ut maxime necessaria sit haec, extra venas consistens, cavitas: quo modo enim putrida in promptu, & in actu, materia, quae alterne per matutinas, vespertinasque horas alternos locos inear, & commutet? quin immo expressa mane vel vespere sanie multa de ulcere, continuo prima quaeque lotia clariora: ita videtur, tam

ram brevi neutiquam putrefactam intra venas materiam, sed potius extra venas paratam eandem; quid autem, quod tam diu stabulata atque hospitata, non per transmissum discurrens haec, intra venas actualis & confarcta putredo, minime tam debilis puellae sustentari potuisset, calamitosiusque cessisset. Quam enim febrem, & quae symptomata non intulisset?

Adde, quod sub actuali intra venas putredine febre aliquando vacare generosa puella non potuisset: atqui saepe vacavit, utique doctissimorum hominum, qui observarunt, testimonio, atque in praesenti, qui decimus est Martii dies evidenter vacat. Quo tempore cum adhuc urinae purulentae manent; quaeso explices, ut interim nitidus puellae color est & caro plurima reparata, cum virulentae isti intra venarum sinum putredini conjungantur? Interea mitto num intra venas confici pus possit & num ad Hippocratis, Galenique sententiam hoc asseri liceat. Prudentes ergo nos, qui extra venas consistentem hanc virulentiam posuimus, aut verius a natura positam observavimus; e ventriculo scilicet, & ejus ductibus ad eam partem transmissam. In nullo autem loco praeterquam in hoc sane persistere, neque aliunde, quam inde procedere sanies illa potest, ut discurrenti per singulas partes naturales facile pater.

Sed occurrimus argumento, quo adstruitur falsitas opinionis nostrae propterea, quod nunquam extare possit extra venas materia purulenta, cujus effusio etiam per ductus extra venas positos monstrata non sit: exemplo producto empyematis, quod nunquam adesse monstrabitur per urinas excretum, nisi & tussi rejectum: immo dicimus hoc aperte falsum vel experientia testante, per quam observare licuit vulnere thoracis diu vexatos a me superius nominatos, qui vivunt, remque narrare possunt; empyos aliquando nil tussi rejecisse praeter quos & innumeros alios in valetudinario nostro vidimus, videreque in dies licet vulneratos empyos nil pectore rejectantes. An non autem hi sunt ex vulnere empyematici: sed tales vel ipse Hippocrates, nominavit, *lib. 2. de morbis*.

Quamquam qui ego has rationes produxi paritatem admittens, quippe & multum discriminis intercedit inter cavitatem, quae respondere non potest venis (haec in empyemate thoracis est vacuitas) & inter cavitatem, quae venis respondere potest: certe intercapedo diaphragmatis, & peritonaei a primo Severino observata, ac publica in anatome demonstrata, haec obducta est, nec alias vias, quam venas ad expurgandum habens; illa detecta quae ductus alios, quam venarum nata est: hanc autem Galenus in *lib. 4. de loc. aff.* exposuit: altera ad hanc diem quidem omnes, at Magnum Hippocratem & nos hujus observatores, magno Dei munere, non latuit. Amabunt autem de invento me exteri, sicut confido, si minus populares & Comproffessores nostri quidam: complures autem, qui candide plauderent, comperi; sed longe plurimos qui pedem ferant futuros alios non diffido.

Sed ad alias argumentationes devenio, quarum illa ressat a simili contendens, Solam ad rem ostendendam antecedentis materiae rationem esse satis: propterea quod facta in dextris fluxio, vel vacuatio, statim a sinistris avertit; itemque suprema ab infimis revocant; & anteriora a posterioribus, & contra. Ajo equidem etiam si hoc detur, quod saepissime non succedit, ut experimento quotidiano docemur: nihilominus non ob stare, quo minus haec nostra reciprocatus investigatio vera sit: estque etiam multa disparitas, quando in causa materiae antecedentis non est ea reciprocatio, saltem tam prompta ac subita. Atque etiam in parte unde fit retractio, remanet semper materiae pars plurima; in nostra vero causa pura saepe apparet urina cum manavit ulcus, siccumque fuit ulcus cum lutulenta fuit.

fuit urina ; prompta scilicet & expedita , quasi vicinorum & affinium vicissitudine ; quae necessitudo profecto non est inter partes diversas , quibus materia communicat antecedens.

Sed jam occurrimus tertiae animadversioni , quae contendit humores extra venas non posse remeare . Dicimus enim hoc difficile non esse , rationem ostensuri multorum principum Auctorum. 3. *aphor.* 12. Galenus meminit *expressu* destillationis humorum a capite in venas , & arterias : atque , ait , intelligimus per destillationes omnes fluxiones , quae feruntur a capite per venas & arterias ad partes inferiores : ergo materia extra venas recipitur per venas . Et 3. *progn.* 38. ait Hippocrates , si abscessus deletur , & repetit periculum delirii , & mortis : ubi Galenus per repetere explicat materiam extra venas retrocedere in profundum corporis aut in aliam sedem principem , unde commoti sunt succi per vasa , quia non potest fieri per aliam viam haec transmutatio ; imo si in cerebrum , advenit delirium &c. quae seq. Et 4. *aphor.* 75. si sanguinem aut pus mejat ; ubi Galenus ait , mingi interdum pus , cum aliquod apostema in superioribus disrumpitur , & pus ad urinae instrumenta emittitur : apostema autem sit extra venas , vel in substantia hepatis , vel septi transversi &c. Ergo potest pus extra venas genitum per venas expurgari a natura . Et 3. *acut.* 10. ait Galenus sanguinem in phlegmone contentum , qui demigratus est totus propter partis accensionem vena secta evacuari : ergo potest sanguis extravasatus iterum in venas recipi . Sed satis aperte definit rem hanc Gal. 7. *aphor. comm.* 30. ubi ait , humorem destillantem a capite in asperam arteriam posse expurgari , vel per arterias ad vias urinae , aut alvum. Itaque humor hic transsumitur in venas , & 7. *aph.* 55. ait Galenus , aquam collectam in ventre hydropici purgari posse per vias urinae : ergo nihil prohibet humorem extravasatum a septo per venas emitti . Et 6. *de locis aff.* c. 4. ait , apostema septi transversi suppuratum , & disruptum , per urinas purgatum copiosa puris evacuatione , & quibus aut renes dolebant , aut hepar , cum febre , deinde , rupta vomica in loco dolenti , vidit emitti pus per renes . Ergo nihil clarius , quod apostema sit extra venas . Et paulo infra in eodem capite ait , nos autem pulmonis vomicam sive abscessum per vesicam expurgari vidimus : & ibi statuit Galenus viam per ramos arteriae descendentes ad renes ; pus etiam a thorace per cavam venam mediante vena , quae arboris caudici proportionem respondet , in alvum ducitur : quare nil mirum a septo , a pulmonis vomica descendere pus in venas & arterias . Haec est conclusio Galeni in hoc cap. Verum admirandus est locus Hippocr. 1. *epid. sect.* 2. *text.* 84. ubi ait , parotides defluerunt ad vesicam , sic tubercula post aures non suppurarunt , sed ad vesicam defluerunt ; & Galen. in *commentario* , exemplum hoc , ait , parum frequens est , & memoria tenendum ; ergo eo magis tuberculum in septo transverso potest ad vesicam defluere : & 3. *epid. sect.* 3. *textu* 29. etiam in *Coacis praenot.* ait Hippocrates vomicam pulmonis expurgari per alvum lethale : & *ibidem* , abscessus , qui descendunt ad crura in peripneumonicis utiles omnes sunt.

Haecenus jam objectis adversus nostram sententiam argumentantibus satis fecimus . Aliae nunc supersunt , quas nos ipsi praevidimus ; futuros nempe aliquos , qui sedem hanc affectam non admittant propterea , quod spiritale organum non sine discrimine experietur abscessum , nimirum tum inflammatio , aestus , dyspnoea , febris acuta , dolor , & hujusmodi gravia symptomata , non deerunt .

Cui objectioni occurrimus praeterquam , quod haec principio non defuere : ad haec discerni oportet affectus calidos a frigidis : nempe nos abscessum hunc frigidiorum , quam calidiorum statuimus , cum quo alioquin sedato affectu turbulenta illa

illa symptomata non conjunguntur; praesertim quando abscessus ille non superna, sed inferna parte subortum est. Sed praestabit etiam quaedam, quae Petrus Salius, *l. de partium affect.* scripta reliquit.

Diaphragma cum tumore afficitur; dupliciter hoc pati solet: nam irruentibus excrementi ad ipsum potest tumorem & sine febre, & cum febre pati. Si sine febre afficiatur a principio dolor, & respirandi difficultas, continget; praeterea pulsus parvulus accedit, & durus. Quod autem ad crebritatem; quoniam in his necessitas non est adaucta, vel quid vel nullo modo mutatur, ut docet Gal. *l. 4. de praesagitione ex pulsibus cap. de septo transverso*; & haec excrementa debemus judicare esse cruda, & tenuia; quoniam crassa non possunt infigi in substantiam nervosam diaphragmatis. Quoniam autem haec excrementa carent nimia caliditate, hi tumores non possunt esse non tantum longi, sed etiam diuturni sicuti experientia vidi in Nobili aegrotante, cui ex crudiore, & subtiliore sanguine tactus est tumor in septo transverso diuturnus; in quo cum dolor, & spirandi difficultas, pulsusque durities, & parvitas, adessent: ad eum tamen non subsequutum est delirium, cum hoc videretur rationabile ex eo, quod haec pars ad mentem, unde phrenes appellata est, plurimum faciat, quasi quod ad sapientiam conferat: quoniam materia & tumor erat frigidus & crudus: ex quo tandem mortuus est, cum prius fere ad tabem decurrisset, & in ultimo disrupto abscessu expuisset cruenta, & cruda, aliquo modo tenuia, & quae nullam coctionem indicarent. Ad hunc eundem tumorem sequitur necessario tensio praecordiorum subvacua, quoniam tenduntur muscoli ad diaphragma nulla existente in hypochondriis inflammatione, vel alio simili tumore. Et ut paucis hanc partem concludam: tumores hi longi, & diuturni, generantur a materia tenui, & frigida, quae tamen temporis diuturnitate in loco affecto crassescit; & ad hos sequitur dolor, difficultas respirandi, pulsus durus, & parvus, qui ad crebritatem vel parum, vel nihil, mutatur, & tensio hypochondriorum, nullo apparente in his tumore ad tactum. Et si his tumoribus aliquando adjungatur febris ut experientia pluries adnotavimus, non tamen acuta, nec delirium necessario subsequitur: quod tamen aliquando in adpropinquante morte vidi accessisse. Et hi tumores cum perseverant, & non solvuntur, patientes ad tabem deducunt: quod licet non fuerit a Galeno notatum, tamen testor ego verum esse hoc accidere. Et haec de tumoribus longis sine febre causatis a materia frigida.

Haec ille; quibus apparet, etiam affecto diaphragmate secundum proprium sui ipsius corpus, placatiore interdum evenire symptomata; quid igitur si illud ipsum secundum contiguum tantum ambitum affectum sit?

An Puris fuerit substantia, quae per urinas excreta est.

DUbitatum autem est, num pus censendum id sit, quod per lotia solitum est excerni? difficile alioquin & incertum, ubi collectum, & unde ad has vias traheretur. Cum enim necessum esset alicubi scatere longum saniei proventum; pars haec sane, quae vitii fomes esset, nulli se declaravit, aperuitque. In cavitatem porro magna & naturali videbatur alienam affervari; in alia vero, praeterquam in abscessu, par non erat, ut quis aditrueret, unde ad vesicam derivaretur: reliquum igitur, ut per venas, per quas ipsas cum insolens sit ferri pus, reliquum est ut saniem, sic enim cum antiquis appello nunc succum crudum, adhaec infrequens per urinae vias puris est expurgatio, ex qualibet vero alias quam purulenta, frequentissima, succus autem crudus, aut limosa & inquinata coctione

residencia poterat adpectu primo videri multis, praesertim quando virulentior excretior desisteret. Adde, quod pueris, & mulieribus, & ociosis omnibus hominibus, & qui plusquam coquendo par est, esitant, compertum est sublidere plurimum excrementi, quod quia putredinis virium non sentit, haud puris nomine tractandum est leviter.

Haec & alia hujusmodi suaserint quibusdam crudum esse succum, qui per urinas spectatum fuit: verum enimvero, ut non inficiat sub polychronio morbo fuisset cruditatem plurimam, quae & puri alicubi gignendo materiam exhibuerit: & ut non negem etiam interdum succum crudum apparuisse per easdem urinas; quo scilicet tempore pus alio tractum secesserit: tamen judico pus merum existisse, quod cum ulcere reciprocationem habuit. In qua re certum me fecit Galenus *l. 1. de aliment. facult.* qua disputat de tritico, qui notas succi crudioris, & puris discretrices, proposuit has: nempe verum pus, inquit, graveolens est, & lentum: crassus vero succus crassitie, & dolore illi duntaxat est similis, ut qui neque graveolens est, neque lentus. At qui quod nos quotidie spectavimus sedimentum, varia hercle specie se exhibuit: nam gravis halitus per colum transfuso humore saepe nares feriit; reclinato vero eodem ichore, fundo adhaerescens visus est lentor quidam, qui productiore reclinatu recedebat, alius vero non item. Praeter haec & aliud signum, quod comprobari haud quidem licuit, Jo. Baptista Donatus proposuit *l. 2. de matur. materiae in morbis cap. 24.* quod est: Pus si noctu depellitur, lumen causa est, ut pus fulvum appareat, id est, eo plane colore praeditum, quo aurum apparet.

Sed de pure in urina nostra haec fuerunt experimenta. Lotium quidem Heroinae inculpatius, ubi accommodata in vasculum filtri ligula destillavit; residuum sedimentum expositum Soli, exilem, & vix adspectabilem, sui portionem reliquit.

Lotium vero virulentius colo transmissum hypostasim reliquit crassiusculam, quae camino supposita calido crassitie ichthiocollae pressa est.

Sanies, quae manare ex ulcere solita est, in urinam puram alius puellae indita, similem ad unguem excretae naturaliter urinae purulentae speciem reddidit.

Ex his igitur omnibus suum de purulenta iudicium elici facile potest.

Sed aliquis nunc objectabit mihi memorans pus, Galeno docente, in *com. 47. l. 2. aphor.* ex sanguine ortum habere, qui humor calidus & humidus, diversa autem ab hac pituita. Cui argumentationi bifariam occurritur. Primum quidem hoc etiam esse pituitam in pus verti apud Hippocratem, qui *libr. de morb. 1. c. 2.* ex distillatione a capite suppurationem in inferiore ventre persaepe posuit: quod & Galen. in *commentariis de ratione victus*, etiam professus est. Joannes vero Fernellius Medicus, quidem non solum doctrinae amplitudine, sed experientia clarissimus, in senibus praesertim pituitosis empyema quoddam ex suppurato in pulmonibus phlegmate colligi affirmavit. Deinde si obtrudant, quod non verum sit ejusmodi pus, neque ego item tale assevero fuisse, sed purulentum & virulentum utrumque, tum ab ulcere, tum ab urina, recrementum appello; nam verum mea sententia pus nusquam existit: aequale autem, aut vix dissimile quod utrinque prodiit, dum corruptitiam elaviem urina retulisset.

Quod Abscessus vere ac proprie sit hic appellandus affectus.

Nominum usus rectis disciplinis rite tradendis necessarius, nedum conducibilis est. Etenim hae notae sunt rerum: & nisi secundum sensum principio positum usurpentur ambiguitatem longe maximam, & fortasse etiam infinitam parere que-

queunt. Qua causa fit etiam ut unum pro alio nomen accipi non debeat: nimirum ita sensus temere confunderentur, & lux sua rebus, & doctrina non esset. Ob id quidem Graeci, Latinique, cultissimae nationes notas, & momenta nominum, exactissime distinxerunt, distinctosque sensus e vocibus elici voluerunt. Quam legem in medicina, ut servarunt optimi quique, ita non desunt barbari, & solacii, & minus accurati, qui negligant & contemnant. Cujus rei persaepe notatae facere non possum, ut me non pigeat; atque adeo affectum hunc, qui vere ac proprie Abscessus est, non patior ulcus laxa & vulgari voce dicatur. Equidem nescius non sum ulcus esse, quodcumque praeter naturam hiat: verum haec generalis nimium vox est, ac tyronibus digna. Ulcus vere non est, quod perennem & uberem non ex se quidem, sed ex ambitu manationem eructat, rectius is sinus, qui ulterior est character, appellandus videtur. Verum anim vero placet maxime Abscessum vocari, quo nomine dependens ab alio suus ortus arguatur: id enim (*από*) vel (*ab*) praepositio, terminum a quo, & radicem unde propagatus est, non obscure arguit. A qua relatione ut non separantur Abscessus cum sua causa conjuncti: sic etiam voce tenus separari non debent. Quod autem Abscessus hic principio fuit, causae, materia, forma, generatio, per me jam explicata, monstrarunt, ac deinde etiam conditiones Abscessus nunquam abiecit; sed retinet adhuc firme, quemadmodum auctor ejusdem, seu morbus, seu natura, voluere.

An Abscessus frigidus per Congestionem hic fuerit, an vero per Decubitus?

Non difficile nunc dubitatio cadet in hominis cujuspiam curiosi mentem, num a *Congestu* sit hic Abscessus, quem secundum latus incurrit Illustrissima Puella. Enim vero cum hepar intemperatum, quemadmodum jam constituimus, illi sit, potuit humor ab ipso genitus crudior a natura repudiatus, in vicino loco paulatim congeri sic, ut demum in aliquam magnitudinem, quantam vidimus, coacervatus fuerit. Non dissentit autem hoc morbi genus a languesciente habitu Puellae, quam audii ex Excellentissimo Prorege, jam Hispali morbo gravi correptam in cachexiam, & in tumorem totius ferme corpusculi eruriumque, devenisse. Visitur autem in hisce affectibus hujusmodi Abscessus.

Accedit, quod planus tumor, concolor, indolens, crudus, intime reconditus, ignavus, ut ita dicam, & usque ad extremum sedatus fuit. Praeterea hic Abscessus, (quae superius dictorum omnium symptomatum causa fuit) nullam caloris sensum exhibuit, & nulli inflammationi, pulsationive successit; sed tum se ipsum prodidit, cum in aliquem cumulum acervatus humor tumorem evidenter extulit: quae omnia quidem *Congestus* signa posuit Gabr. Fallopius, in 6. de tumorib. praet. natur. c. 15.

Verum his nil operantibus, tamen Abscessus haud per *Congestionem* evincitur propterea, quod sequutus est febrem, cum qua necessaria conjuncta est inflammatio; materia autem, quae hunc Abscessum produxit, copiosa fuit, & acervatim fluens. Signa autem fuere dolores acres, gravitas circa latus, febris, atque vexatio: atqui singulis hisce symptomatibus caret Abscessus e *Congestu*, nullo neque vigore, neque dolore, sed neque febre, notatus, ut nostra est observatio. Neque tamen haec difficilia videri debent; quando, quod sensim fit, nullam invehit affatu dignam, at neque sensibilem immutationem atque molestiam: sic neque rigor est, quandoquidem is humor fusc non transcurrit: febris potius a congelito toto succo, quam a paulatim defluente cieri debet. Confirmatur insuper haec opinio testimonio magni Hippocratis, qui dixit, Abscessum praecedere labores, dolores.

ac lassitudines : quae res quidem non insunt Abscessui per congestum. Experta autem principio Generosa Puella fuit nonnullos dolores, ut retuli.

Sed neque aliquid facit, quod nullam externo tumore passa est inflammationem. Porro Galenus *l. de tumor. praet. nat. c. 4.* scripta reliquit haec; *Abscessus non perpetuo inflammationes sequitur; sed ultro etiam gignitur, & a principio, siquidem intro collectus humor temporis processu partes excoriat, ac deducit.* Verum enim vero, ut haec vera sint, suppetit ratio, qua factum utrumque suadeatur; illo primum proposito fieri posse, ut materia uno in loco jam diu collecta sit frigida quidem primo, sed postmodum accessione calida ferverefacta, sive quidem calida per se, ut biliosa, sive per accidens reddita calida, ut per infarctum computrescentium humorum, & naturae nunquam vacantis agitata. Igitur si humoris hujusmodi coacervatio sit circa locum nobiliorem, & principi parti proximum; fieri, inquam, poterit, & non difficile, ut natura partes munere digniores levans, ad viliores alias partes humorem eum transmittat; quod factum alioqui vere demonstraturus sum posterius, ut meam opinionem producam; quae est scilicet coacervatum alibi diu succum computrescentem, ad aliam minus praestabilem expulsum, atque transmissum.

Criticusne an symptomaticus fuerit hic Abscessus?

JAm autem quando, quid sit hic affectus, expositum est, qualis idem sit, edisserendum succedit; hoc est criticusne, an symptomaticus? *Criticus* autem a nostris dicitur, qui productus a natura materiae translatione, morbum ad salutem determinat, atque praejudicat: non aliter, quam decreto ejus, qui praesidet, reus absolvitur. *Symptomaticus* vero est, qui peculiariter a vi morbi, & uberrate materiae proficiscitur: neque enim natura ad eum producendum intervenit expellendi functione, praeter quam irritata, & ad opus alienum, & quod ad se non attinet, exsequendum per vim, & orgasmo succorum insolentium compulsa; sed nos supra plenius utraque discrevimus: igitur si nunc velimus utrumque dignoscere, cunctas in hoc *critici* leges expendamus oportet. Vere autem non videtur opus criticum, aut crisis fuisse, quod ostenditur secundum crisis inculptae conditiones, propositas a Gal. in *com. 20. l. 2. aph.* quae sunt videlicet.

Prima, ut fiat per inferiorem evacuationem magis, quam per superiorem Abscessus. Deinde per quam humor noxius, aut redundans, quam alius quispiam evacuetur. Tertio, quae recto sit tramite, quam quae non recto. Quarto, qui facile toleratur. Quinto, qui sit cum concoctione, & in decretorio die. Hos omnes operum crisis numeros non habuit hic Abscessus. Primo enim est in superiore parte potius, quam inferiore, & partis quidem ulceratae osculum exterius naturalem regionem attingit; interius vero extremum ad angulos adscendit diaphragmatis; locus scilicet a quo putredo exhalans febriculam fovere facile potest. Est autem hic locus opportunus in fluxionibus pectoris, in quem venae sine pari surculi private disperguntur: unde licet facile suspicari, focum putredinis primum fuisse circa haec loca; sic locus apparet minime laudabilis, & certe quis non exhorreat perfoctum Abscessu latus, in quod digitalis magnitudinis peniculus adaptetur.

Adde quod Franc. Valesius, in *com. prog.* ad alias Abscessus boni conditiones, requirit promptum effluxum, qui hic certe desideratur, neque haberi potest, ut pote sub cavitatem vadente ulcere, nisi valida, & vehementi abdominis, & subinde diaphragmatis, ut diximus, compressione.

Sed quod ad secundum caput spectat, est & humoris morbifici nulla excussa substantia: etenim & morbum finiisset, & tolerantia sequuta plenior fuisset; febricula abiisset, & omnes aegrae Puellae res meliores jam essent. Quo pacto autem sint haec quando minime cum coctione res acta est. Quinimo si rite summam subducimus, assatim magna cruditas a principio fuit, atque nunc est, Argumento est insignis morbi contumacia; deinde cruditas in pure. Cruditas in excretis, interdum etiam in dejectionibus, sed maxime, in urinis, quas mane ac vespere cum succo crudo visere consuevimus: quid autem, primam Abscessus cruditatem non memoro, per quam unam nulla unquam apparuit in Abscessu coctio; sed immaturatio longa fuit tanta, ut vix se ostendisset Abscessus, nisi post longa tempora. Porro ut dicam, quod sentio, non minus valuisse morbus, quam natura, super hac Illustrissima Domina, videtur: febris; urina cruda, & purulenta; Abscessus; macies; fluxus ventris; & alia. Natura vero nullos aut sudores, aut hujus generis expulsionem molita est; quae poterant apprimere conducere.

Sed, ut multitudinem Abscessus expendam; quis quæso non videt imparem aetatem novenni Puellae fuisse, ad Abscessum tot jam menses inexhaustum? deinde cui non displiceat, quod perirrhæa, quae ad articulos Abscessus, tum quidem futuros, tum factos, tollit; nihilominus in hac nostra Generosissima languente, neque Abscessum anteverterit, neque minuerit? Hactenus quidem effectores, ac materiam Abscessus prodidimus: forma jam restat, de qua Hipp. l. 6. epid. sect. 1. text. 31. *tubercula foras extumescuntia, & acuminata, in turbinemque gracilescuntia, aequaliter maturescuntia, non circumdura, declivia, & non bifida, meliora; contraria vero mala.* Atqui tumor minime acuminatus, aut declivis, sed planus, & retusus fuit; ergo malus, & *symptomaticus non criticus* vere fuit, neque ulceratus. Porro *cruda & incotta*, ait idem Hippocrat. l. 1. epid. 2. *& in malos Abscessus conversa, aut judicationis ablationem, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut recidivas denunciant.*

Tertio interna ratio *critici* Abscessus non adest, quae est, ut ostendimus, humoris translatio. Nempe si verum est, ut verissimum apparuit, sedem mali primam diaphragma fuisse, & infimum hoc quidem, atque ubi primo conceptum est, ibidem etiam consedit, & hospitatum est vitium. Notam autem omnino bonam ostendemus, proximum esse Abscessum morbi domicilio: quare deficit & hac lege alia crisis.

Quarto quod ad finem institutum Abscessus pertinet, neque levasse visus est admodum: quando & febricula eadem & macies persistat, quod si aliquam euphoriam aditruat quis, id quidem non ulceris, sed potius perirrhæae merito tribuerim; quemadmodum paulo posterius explicabo: deinde si levamentum concedamus Abscessui relatum, id quidem per accidens admittamus oportet: quia manans, extorrumque effluens colluvies morbosa, se ipsam minuit & exhaurit, non quod naturae fuerit haec procuratio.

Haec quidem omnia non difficulter suadent Abscessum *symptomaticum* fuisse: quod equidem admittere non dubito, si de Abscessu per decubitum, quo fistulatum est latus, quaestio sit. Verum si effluxum alterum ex adverso spectemus; mea est opinio *criticum* illum esse propterea, quod non aliis quam curatricis naturae viribus factus est: quae vias accommodatas excogitarit ac delegerit; quae per vasa utilis humoris receptacula purulentam substantiam secernat, quae studiose accurateque diu noctuque propellat, & maxime quum exitum per ulcus materia non habuit.

Confirmat autem illud praeclare admodum & singulariter, quod l. 1. epid. sect. 2. pro-

proposuit Hippocrates ; multi urinas profundeabant cum dolore biliosas , aqueas , purulentas , abradentes , stranguriosas , quae tamen nephriticae non erant . Quod si plurimi unquam evaserunt ea perirrhaea , quae gravis , & acerbata fuit , sub mala illa tempestate constitutis ; quid haec expurgatio , quae nullo cum dolore , neque anxietate conficitur ? Vides hoc pacto conspicue *criticum hunc effluxum esse , sicut aliqui symptomaticum decubitus* . Atque adeo tum *criticum* , tum *symptomaticum* Abscessum *ἐπιχειρῶς* asserere licet , diversa tamen hac , aut illa ratione , sicut audisti : quamquam est contra Ludovicus Duretus , in l. 2. *Coac. praen. c. 4. sect. 45.* per haec ; *Natura si sua sponte res gerit Abscessum alterutrum procurabit , non utrumque & decubitu factum & effluxu* : verum non injuria sic Duretus , qui de absoluta & perfecta crisi pronunciatum id voluit , non de optabili quacumque : omnibus autem modis purulentus is effluxus immeritam mali Puellam servavit , ut equidem judico certus , sine ipso succubituram ; ut mihi quidem visi sexcenti Neapoli succubuisse salutaris ejus effluxus expertes . Recte igitur Yvannes Doctor Hispanus , qui summam in hac expurgatione fiduciam ponebat , Excellentissimam Puellam curans . Sed en , quod Hippocrates prodidit , modo citato loco *Coacarum sect. 11. Tumores hypochondriorum recens obortos , inflammationis expertes , & inde dolores natos , solvit borborygmus fremens sub hypochondrio ; maxime si aut ipse per se secedat , aut cum urinis & dejectionibus : quin juvat is ipse , si modo descendit* . Atqui simile habet nostra causa : nam & urinae , dejectionesque , quales diximus , existere .

Praesagium .

Praesagium nos eventus venari volentes , complura suadent , ut deliberate salubrem concipiamus ; toridemque etiam sunt , quae spei tutae nonnullam diffidentiam offundunt . Illa quae terrent sunt haec : in morbo longo tum naturae imbecillitas , tum vis morbi ; quae morbi virium exsuperantia cognoscitur ex Abscessu symptomatico , & excretionem symptomatica , talibus a me judicatis propterea , quod a materiae morbificae copia videntur profecta ; deinde quia neuter Abscessus , id est , cum excretorius , tum per decubitus , inclitam puellam non levarunt febricula , quae & suo etiam nomine periculosa est , ne per hanc longe progredientem dissipetur humidum nativum particularum , atque adeo corpus tabescat . Praeterea Abscessus , & excretionem istae , per urinam perpetuo majores videntur , quam ut a pusillis naturae viribus tolerari , aut vinci possint . In quam rem Ludovicus Duretus in lib. 3. *Coac. praenot. tit. de urinis num. 5.* ait ; *longa tempora , & multi labores morbi infracti , tum colliquatio mala naturae , Abscessuum causae sunt , vel minorum , quam ut prodesse possint , vel etiam saepe majorum , quam , ut perferri queant* . Ipsa autem irrita proritatio in nulla spe crisis , nec judicata prius , ut certe judicari non potest sine morbi infractione diebus iudiciis ; semper cietur discretice , non raro etiam funeste .

Neque etiam dissimulandum illud est , quod scriptum reliquit Hippocrat. *sect. 2. Coac. c. 11. sect. 8. Abscessum lethales sunt illi , qui pus effundunt intro* . Namque Duretus ait , hypochondriacarum partium suppurata diffusa , ut omnia fere sunt impura , ac magis a corruptione nata , quam a pepasmo , proptereaque pessima , ut ne dicantur lethalia ; sic etiam majore motu terrifica esse solent , effusione non tam purulentae , quam virulentae materiae , quae introrsum delata , non minus ruinosa etiam partibus , quam illis , unde manat , noxam contractam ostendit .

Ad haec *sect. 14. de hypochondriorum Abscessibus* , ait Hippocrates , *quae cadunt*

in hypochondrium dolorifica mala, tum alias prava sunt, tum vero si faciunt profusiores alvos; propterea quod ferantur chylosae feces ab inflammatione jejuni, aut saniosa proluvie, cum ab inveteratione causae morbificae jam taedet hepar sui officii. Ita Duretus in eo loco. Atqui observatum est, saepe Generosam Puellam in dies fere tentatam liquidis fluxionibus alvi, & nunc quidem liquido chylosis, nunc subobscuris. Itaque non contemnendum est testimonium, hypochondriacum Abscessum esse, quo correpta est Illustrissima Puella.

Verum confirmant nostram spem aliqua ab eodem Hippocrate prolata. Primum ex Coacis, etiamnum illud proxime succedens; sed tamen eorum, quae introrsum feruntur optimum quidem illud, quod neque dolore neque tumore, neque colore conspicuum quicquam foris exhibet; contrarium vero pessimum. Vide autem, quae in haec Ludovicus Duretus. Deinde Hipp. eod. tit. de hypoch. sect. 1. hypochondrium esse decet molle, doloris expertum, aequale: tale autem semper decumbenti nostrae. Tertium illud in l. 4. epid. 22. an judicent autem maturi in morbis Abscessus signum est, si dum fervida sunt mala non febricitarint, & dum molesta sunt, facile portarint. Videtur simile quiddam evenisse Generosae Puellae.

Cui, quantum ipsa fassa est, atque ex functionibus apparet, nullus sibi dolor neque noxa est, praeterquam haec tria modo memorata, id est, ulcus, urina lurida, & febricula, distant: sed enim febricula putribus haeret humoribus, & crudae illi pituitae redundanti, non solidarum partium ariditati, noctu dormit, & alia signa securissima habet.

Sed illud Francisci Vallesii prognostica exponentis ante omnia placet, quod est; inter omnes pueri habent saepissime Abscessus; quia ob voracitatem congerunt succos crassos, & habent per eam aetatem magnum facultatis naturalis robur. Id autem, quod maxime nostros animos in spem erigit, est rei similis eventus, relatus a Marcello Donato in l. 3. mirabilis historiae medicae c. 9. cujus hominis etsi aliquanto fusiora sint verba, libet, ut Illustrissimo Excellentissimoque Proregi Puellae amantissimo Parenti gratificemur, hoc producere; Vidimus Mag. Domini Romani Aragi amicissimi nostri nepotem, annum duodecimum natum, post diuturnam a capite ad pectus decumbentem fluxionem, in qua in maciem universi corporis indeficienter associante perductus fuit, derepente in saevam pleuritidem delapsus; qua suppurata, per tussim sanies plurima excreta. Nihilominus ejusdem affatu digna quantitas collecta in interiori thoracis cavitate; cujus expurgationem dum omni ingenio tentaremus, subortus in eadem parte inter quintam, & sextam costam tumor insignis, ab internis partibus ad externas, protuberans, qui suppuratus est: aperto, non solum ex tumore ipso, sed & ab interna cavitate, pus fluere cognovimus: qua de re opportunis medicamentis applicatis, & syphone injectis, lacinisque & turundis, foramine ampliato, & adaperto servato, per multos dies, tandem argentea cannula imposita, sanies quotidie effluxit; qua cessante cannulas demimus: consolidatum sponiae foramen, & puer impinguatus pristinam sanitatem non solum recepit, sed & habitum meliorem corporis adeptus est. Haec ille; cui similem etiamnum pueri historiam, feliciter ex umbilici Abscessu sanitati redditi, retulit Dio-med. Cornarius, obs. 31.

Sunt jam pro spei, metusque, causa relata bina praesagia: verum non ita ut nostram sententiam deliberatos aperiremus. Hoc igitur ut libere faciamus, illud primo distinguimus, eventuros casus morborum esse triplices, sententia Celsi, lib. 5. c. 26. insanabiles, promptam curationem habentes, & difficilem. Equidem ajo, e neutro externo genere affectionem hanc, sed aegre curabilem esse sic, ut periculosa sit, ne vires evacuationi tam multae succubiturae sint, & colliquatio sit a fe-

febricula sequutura; nihilominus nil vacillans, sed Hippocratis moniti reminiscens statuum; Abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudinem diuturnos, atque aegre curabiles. Quoniam autem ita tempus definitur, non exitus; si finem atque modum urges enunciem, eo proposito, quod docuit Joannes Heurnius, citato loco, in cruda, & contumaci materia, & meatuum angustia, non crisis quidem, sed Abscessus potius fit, modo natura viribus integris propugnet: si illa fatiscat cachexiam expecta & corruptionem, nisi tamen postea exacerbentur, ut in Cleonastide octogesimo. Revoco in memoriam Puellam hanc ad augmentum properare virium, & ad caloris nativi modum acutiorem. Itaque fieri poterit, ut adveniente majori robore naturae crudiusculam hanc materiam subigat, concoquat, expellat. Adjuvabit autem ad hoc rei proximum ver, quod hoc nostro coelo est tepidissimum, & suavissimum. Favebunt & remedia, quae mox referam annuente numine. Sed prius indicationes inveniamus.

Indicationes curandi.

QUoniam quidem principio constitutum fuit, caput, & ventriculum huic Illustriissimae Puellae non nihil a mediocritate qualitatum, & aqua temperie recessisse, debilitatemque nonnullam adscivisse, unde cerebrum quidem fluxiones ad subiectas partes saepe mittit; ventriculus vero, & naturalis haec oeconomia diminute concoquit; unde e caeliaca interdum, & crudum in urinis excrementum emanat: interea vero sic ulcus, & febriculam obstructions in infero ventre, sovent. Ob haec consentaneum rationi fuerit, & maxime requisitum, ut caput & ventriculus roborentur; quo vividior redditus calor nativus, alimentum & primum, & secundum, tertiumque, concoquat, emundet superfluitatibus ventres ductusque; ut quae inde alitur febris retrosublatur ac deleatur.

At ulcus interim ut coalescat, debent exhauriri fomenta, purgari ambitus eadem, & intemperies omnes eximi.

Curandi ratio.

HI quidem omnes scopi multa, & gravia remedia postulant. Verum quia tenuissimo corpore viribusque pusillis est, quassata bienni malo Puella: commodum fuerit, & maxime commendabile, si & paucae numero sint medelae, & sine vi praestabiles & efficaces: adhaec magis ut naturam defatigatam & languidam instaurant, reficiant, roborent, atque confirment, quam conturbent, vacuent, fastidiant, & humores cum vi percellant. Sunt quidem assumenda per os pharmaca, quae crassa incidunt, obstructa referant, superflua vacuent: sed lenia sunt, & quae a natura non inique ferantur. Hujusmodi fuerint *Serapium Nicol. Florentini*, compositum e *Cichorio*, &c. qui omnibus nostris votis satisfaciet. Hoc ad omnia vix aliud inveneris praestantius: poterit autem si libeat duplicata dosi commisceri *rhobarbarum*, quod tam probatum est, & a doctissimo nostro Archiatro audio tam impense laudari. Hoc, in hebdomada bis aut semel, modica licebit offerri portione, dum interim *aquam decoctae rad. Chinae* & ad febriculam & ad maciem tum in prandio, tum in caena potarit. Roborabitur caput interne *Julapio Myrobalanorum*, vel *Myrobalanis ipsis*, conditis *Cebulis*. Externe ad stephanaceam emplastro *Dialimacum Alexan. Tralliani*: stomachi regio scriptores. Hisce medicamentis transiget hyberna, quae restant, tempora. Appetente autem jam vere, & mense Majo, & Junio, cum erumpent Aenariae remedia,

dia, ad haec accedito; Puella mergenda in multos dies Balneo Gurgitelli, cui mirae sunt dores restituendi lapsa corpora, vindicantque a malis multiplicibus. Porro naturalia non immerito dicta sunt haec remedia, tum quod naturales vires habeant instaurandae salutis humanae, tum quod naturam corporis languentem ab omni periculo rueantur. Has ob res confidenter his uti praesidiis debet: fiet enim per haec rite recteque adhibita, ut optatam opem sentiat.

Post haec in balneum, quod dicitur fontanae, triduo se demerget: cujus aquae natura medicatae, corporis omnem intemperantiam coequare creduntur.

Hanc equidem confido futuram rationem, qua dignissima salute Puella plenissime convalescat, & sua Parentes Illustrissimos, Excellentissimosque, & nos omnes addictissimos suos homines, compleat immensum duratura laetitia.

Exitus morbi supremus.

Hoc quidem universum nostrum affectionis examen, iudiciumque fuit, nulla fui parte, sic me Deus amet, immutatum, neque recusum hoc tempore, quae inclinatio est morbi. Cujus ejusdem status praesens ne in ancipiti relinquatur, docendus est quisquis historiam curiose legit. Scire igitur licet Excellentissimae Puellae hodie, qui decimus est Martii, post multa quidem, abiit febris, obductumque est ulcus sua sponte, neque impeditum propterea, quod nil ad dies viginti duos manaret, contractumque in se apparuit, sed nihilominus loria nec dum hypostasim abjicere limosam, interdumque violentam: quam rem advertens doctissimus Santorellus, & expurgandum residuis superfuitatibus corpus, & *lac Asininum, serumve Caprinum*, propinandum proposuit; aliis volentibus totum naturae negotium permittendum, cauteriumque excitandum. Sed hi quidem in tibia, hi vero in brachio, capiti consulentes, excavandum volebant. Ego praeter haec usum *Aloes lotae in catapotia*, quod praestantissimum adversus urinarum virulentiam, a Carolo Clusio, historiae stirpium exoticarum scriptori, positum est medicamentum plane mirificum; nec non *decoctum Rusci*, quod ad ducendas urinas, a Dioiscoride propositum est, laudavi; caeteris omnibus ad primam meam sententiam remissis.

Atqui his extremis diebus saturnalibus status fuit, usque ad nonas Aprilis, quae mensis aut paulo amplior intercapedo fuit; quo tempore non adhuc plene obducta cicatrice (quod equidem aliquando suspicatus fueram, sed ne malum ominarer aperire abstinui) dirupit ex improvise nocturna manatio, qua fasciolae & interula non leviter maduere; verum tamen sine ulla vel praecedente, vel subsequente febricula, vel dolore: & quae vetus non tam admiratio, quam observatio, nostra fuit, purissima & inculcata urina mare prodiit; non sic autem putridie, ac deinceps, quibus diebus non tantopere manavit ulcus, quod tamen expresso ambitu non nihil reddidit exili forulo, ac vix adspectabili. Interim Puella nil ulla parte mutari, vel quid incommodi sentire, sed quasi nihil obtrigisse, laeta vivere, colludere cum suis, & joculari, salire etiam rithmice & cursitare, sicut animi gratia fit, & agilis esse, quod Excellentissimis Parentibus nullo non solatio fuit.

Adeo scilicet ex crudis superfuitatibus; & e locis ventriculo affinis, manatio haec subputrida proficiscitur, ut equidem principio statui: neque aliquid in dies novum apparet aut fit, quod nostram de affectus sede, deque affectus generatione, opinionem etiam atque etiam non confirmet.

F I N I S.

Tom. I.

H

DE

DE ABSCESU PER CONGESTUM

Liber Unus, qui est Operis de Abscessibus II.

MARCO AURELIO SEVERINO

A U C T O R E.

Commendatoria Libri Praefatio.

Criptores, qui de re medica, miseraque aegrotantium forte bene mereri student, eos maxime affectus enarrare, recteque curandos docere debent, qui plurimum seu gravitate, seu contumacia torquent: de mediocribus malis satis esse possunt, quae vel unusquisque tradiderit. Non est me iudice leviter, & obvia quaque mentis cupidine, inficienda pagina. Quae plurimi momenti sunt, ea duntaxat ad posteros sunt transmittenda. In re medica chirurgicaque qualem hodie faciunt, vitium est solenne multorum in his, quae perviae sunt notitiae, laborem, & operam, ponere; quae remotiora sunt a vulgata plurium comprehensione non attingunt. Itaque tumores secundum quaternionem unum humorum ordinaria ratione conscribunt, atque disceptant: selectiores, & usu vel dignoscendi vel curandi difficiles, minime pervestigant, aut tradunt. Calidos igitur unusquisque versat, &, qui sunt per influxum, frigidos: at vero qui private creantur congestu, neque norunt omnes, neque aliis noscendos est qui curet. Desideratur autem haec contemplatio non parum, tum quod obscuri sunt hi, tum quod mediocri diligentia tractati, vix elevantur quicquam, & infringuntur; nimirum obsistentiore causa nituntur. Horum igitur comprehensio cum tanti referat curando, visi nobis sumus operae pretium facturi, si quae comperta sunt nobis e re ista, nostros homines, qui dignarum rerum studio tenentur, non celarem, verum accommodate quantum licet, rem aperirem; licet autem brevi & simpliciter: nam satis est indicasse necessaria. Porro non mea fuit unquam scribendi ratio, quae non summo pere in rem faciunt undique corradere, & comportare; veluti, qui stomacho, & gulae quaecunque sapiunt, immittit vorax: sed faciam, ut qui sobrie tantum accipit, quantum est satis.

C A P. I,

An sit ejusmodi Congestio.

Est nostrum argumentum Tumor a Congestu, cujus thesis particula prior quantum exploratissima est, tantundem obscura est altera; quae, iudicio meliorum, est coacervatio humoris vitiosa paulatim in aliqua parte corporis facta, dum tumorem creet; res, inquam, adeo incomperta, ut fictitiam & imaginariam censuerit Joan. Argenterius: cujus quidem rationes nisi nos audiamus principio, frustra fortasse nostrum totum opificium exstruamus: praesertim quando sunt ejusdem firmamenta tam solida, ut rem videantur evicisse; praeterquam quod haec contro-

troverfia, & alio nobis utilitatis usu, cernenda est: nam quemadmodum ex chalybe, ac silice, collis invicem salit ignis, sic ex discussa plurimum, & exercita, duarum opinionum ambiguitate, vivida quaesiti veritas elucescit.

Est Argenterii prima ratio descripta in *commentariis artis medic.* quod novus hic in partem casus tumoris, non a parte oriri, vere censendus sit; quando quidem haec sibi similis fuit: nisi autem fuit perpetuo, ac paulo etiam ante similis, unde quaeso nova illa labe fuit? Si ergo constans diu sibi ipse fuit pars, huic extrinsecus aegrotandi fuit occasio, non intrinsecus. Igitur ab affluxu, non a congestu. Rursus si vitio corruptae nutritionis fit tumor parti, quomodo idem non & interiori substantiae partis innascitur, sed externe inducitur? Item quomodo non excrevit in immensum, si non emendatum est semel nutritionis ejusdem vitium? Has ob res contendit hic vir figmentum hoc esse rationis, non constans opus: a quo errore maxime cavere jubemur monito Hippocr. *lib. de decenti ornatu*, & *l. de praeceptis*.

Haec, & alia quaedam, congestionis evertunt modum. Nihilominus Galen. 2. *diff. febr. c. ult.* & 13. *meth. c. 3.* & in *c. de therapia per sang. mission.* & *l. de causis morb. c. 7.* in primis vero in *l. 2. ad Glauc. c. 10.* perspicue profitetur, & congestionem, & defluxione procreari tumores, his certe verbis; sive inflammationibus etiam Abscessuum affectio constitit ex multitudine quorundam humorum, aut spirituum vaporosorum, sive in ipsis patientibus partibus generentur, aut ex aliis confluat ea ratione, qua fiunt illa, quae decubitus vocant.

Nec tantum Galenus, sed & exteri, & contrariae factionis viri, congestionis rationem tuentur. Primum nomino Fernelium virum, qui Galeno nulla in re parcit *l. 7. pathologiae cap. 1.* haec scribentem. *Congestio praeter naturam sensim fit ex humoribus in partem alimenti vice distributis.* Quum enim pars vel ita imbecilla est, ut id ipsum corrumpere, nec genita excrementa a se propellere queat; necessario praeter naturam congestio quaedam fit. Meminit & per congestum tumoris Ludov. Duretus gravissimus enarrator Hippocr. *coacorum praenot. l. 11. c. de hypoch. §. 2.* cum tumorem definiens ait; Moles contra naturam, vel quae humoris affluxu vel congestionem affurgit. Hujus etiam sententiae videtur, & Avicenna *c. 1. sen. 2. doct. 2.* & *c. 1. sent. 4. do. 5. c. 25.* & hunc auctorem sequuti enarratores omnes, Dinus, Gentilis, Jacobus de Partibus, Nicolaus & Thadeus, in *artis medicae l. 3. text. 155.* Petrus Aponensis in *commentariis ad probl. Aristot.* sed quid Medicos nomino, quos possem numerare quam plurimos? Favent & ipsi Philosophi; primus Averrhoes qui *l. 7. colligit c. 5.* inquit, apostemata generari in membris duobus modis; uno modo quando expellitur vel defluit ad aliquod membrum humor; alio modo generantur apostemata, quando membrum non potest dirigere cibum, quod ei mittitur, nec ipsum permurare in quantitate, aut qualitate, nec ipsum potest expellere: tunc materia augmentatur in membro illo taliter, vel accipit dilationem in omnes tres dimensiones, & extinguitur ejus calor naturalis ejusdem membri; & generatur in eo calor praeternaturalis, propter necessitatem materiae extraneae.

Sed & ipse Aristot. *sect. 9. problem. ult.* ut & Nicolaus Florentinus interpretatus est, collectionem humoris citra defluxum confirmavit apertis verbis, quae non erit abs re plenioris testimonii gratia recitare. Cur ictus (ait Philosophus) tumorem livoremque suscipiunt? An quod de loco percusso humores disiecti in loca proxima ruunt, in quibus offendentes retorquentur? Itaque conjuncta, conglutinataque humorum copia, tumor per collectionem exsurgit, &c. In quo loco Petrus Aponensis tradidit & suam sententiam, quae est. Fit tumor in parte vulnerata, quia

quia cum membrum sit infirmum, sit aliorum membrorum superfluitatum receptivum. Rursus, quia suum non potest dirigere nutrimentum, & sibi assimilare, convertitur in superfluitatem apostemantem &c. Eiusdem ferme sententiae fuit & Jul. Guastavinus Professor Pisanus, Philosophus & Medicus aetatis nostrae praecipuus. Habes jam Philosophorum, Medicorumque, suffragia: quibus omnibus constabilitatem de necessitate congestionis opinionem, velis ipse propter unum dissentientem Argenterium non amplecti? objecta autem hujus viri dilues facile, si non dubitaveris illud firme tenere, quod est; non e partis vitio praecise humoris evenire generationem, sed ex adveniente etiam alimento, aut recremento ejusdem tum modice, tum etiam maxime, peccante, cieri Congestum. Conficeret autem argumenti vis, si quando nos a parte tantum formaliter vitium evenire statuissimus: ad illud autem, quod excitaretur intimae partis substantiae tumor, equidem dico, & ita interdum evenire, ut in Abscessibus ossium, quae & apostema pati controversi quidem acure, sed non negari, vere, potest. Ph. Ingrassiam legite ea de re *l. de tumor praeter natur. sed & Conciliatorem diff. 96.* Demum quod ad illud attinet, quod excreceret in immensum tumor, similiter & hoc aliquando fieri concedimus. Nempe videre licet Neapoli *naptam* in illo cujusdam egeni, quae utrem ex arietis corio aequat.

Caeterum Argenterius neque meminisse videtur ejus Congestus, qui debilitato jam, sed sano post istum membro, diutissime succedit. Hunc autem si inficietur, nemo est, qui pervicaciae intolerabilis hominem non insimulet.

C A P. II.

Congestus aliquot genera, & Tumorum ejusmodi plurimorum enumeratio.

HAec pro defendendo communis sententiae Congestu produxi; jam non dubius, quod impar tot Virorum testimoniis unius Argenterii apparuerit opinio. Quod si quis homini suffragatus obitinate placitum ejus retineat, anne igitur ex toto, rogaverim, Congestus nomen est abolendum? An vero secundum idem nomen non displicebit foras se quod possit esse Congestus quidam cum paucifluo aliquo, sed longo, deluxu: ad hunc modum Hippocrati, 3. *epid.* & Lud. Dureto, in *lib. 2. coac. c. 11. §. 10.* duplex est fluxus, *ipsiusque & sursusque*, id est, concitatus, & consistens: concitatus quidem est, qui paulatim & sensim, sed neque sensibilibiter fit adeo, ut post multum temporis tandem, non ante, adspectabile cognoscatur ejusdem incrementum. An igitur hos ex lento affluxu Congestus concefferimus? quid ni, inquam? sed appellativos, & ut dicunt denominative generationis via productos tumores plane quam plurimos, quos postea recensēbimus, admissos, ut videtur a Fallopio, *l. de tumor. c. 15.* Joannes quoque Heurnius in *comment. aph. 60. l. 6.* congestionem mucorum in Ischiade cognoscit.

Post hos erunt & alteri proprie dicti: id est, quos legitimus, & evidens Congestus, constituit.

Tertii autem erunt utriusque, id est, tum Influxus, tum Congestus veri participes, & promiscui.

Quarti dubii quidam fuerint, id est, num hujus, num illius soboles.

Haec equidem ita distribuere visum est, ut cunctis medicae rei studiosis unum quemlibet istorum ordinem, veniente usu, distinguere, discernereve, sit facile. Placuit autem eadem doctrinae perspicuitate, atque evidentia, singulorum digestis quasi tabulis seriem aliquam exponere ad hunc modum.

Ex paulatino, quem dicunt, influxu.

Rhaeas.
Palpebrarum scirrhī, verrucae, chalcia, ordeoli.
Polypus, & verrucae, narium.
Strumae, glandulae, bronchocelae.
Haemorrhoides vulvae, condylomata, mariscae.
Therminthi, tophi articulorum.
Unguium fici.
Scirrhī, & verrucae partium extremarum.

Ganglium Aeginetae.
Tubercula in ulceribus subnascentia per hyperfarcosin quandam: cum quibus ulceribus tum fistulas, tum vulnera, comprehendo.
Verrucae unguium.
Cornua.
Cercosis, nymphomegethos, mola scirrhus a crebro, taedioſoque, partu.
Perniones, & calli pedum.
Luis Venereae gummi.

Proprie dicti.

Promiscui.

Tumores ex imbecillitate partis etiam post longum tempus ictae.
Atheroma, stektōma, meliceris, ut ſenſit Fallopius, *Tr. de tumor. cap. 4. 9° cap. de nodis, quod est ordine XV.*

Tinea.
Parulis, epulis, ventositas spinae.
Napta vastissima.
Thymia.
Varices.
Scroti recidiva ad hydrocelem, & farcocelem.

Dubii.

Hydrocephalon.

Talpa, & testudo.
Abscessus frigidi vulgo dicti.

C A P. III.

De materia Congestus propria.

Quidam opinati sunt Congestionis nullam esse materiam forma gaudentem humoris, sive nutrititii, sive excrementitii naturalis; sed omnino esse superfluitatem improbam, quum reduci tamen possit in formam humoris analogi ad alimentum, cuius est superfluitas: secundum quam analogiam quaedam superfluitas dicetur biliosa, quia refert naturam bilis; decisa scilicet de alimento maxime bilioso. Alia superfluitas est sanguinea, quae referet naturam sanguinis; decisa scilicet de alimento maxime sanguineo. Alia est superfluitas pituitosa, quae referet naturam pituitae; decisa scilicet de alimento maxime pituitoso. Alia demum est superfluitas melancholica, quae referet naturam melancholiae; decisa quippe ab alimento maxime melancholico. Profecto scripsit alicubi Avicenna superfluitatem omnem referre semper id, cuius est superfluitas.

Alii voluerunt, materiam congestam esse superfluitatem unam e tribus humoribus; puta biliosam, pituitosam, melancholicam, at non certe sanguineam: ex hac enim materia nequaquam dant fieri congestionem phlegmonem. In quam rem, inquit, inspiciens Galenus, 13. *meth. med.* dixerat, phlegmonem omnem ex defluxu fieri sanguinis. Quem locum ex aduerso interpretantes alii, quorum primo facta est mentio, dicunt id intelligi secundum plurimum fieri phlegmonem ex defluxione; raro autem congestionem.

Alii tertio crediderunt congestionis omnem materiam esse pituitosam superfluitatem, persuasi ab eo, quod potissime congestionis causa est imbecillitas partis, quam imbecillitatem copia sequitur pituitae, non aliorum humorum. Ipterim non advertunt hi materiam, quae in cavitatibus & conceptaculis corporis communibus acervatur, postquam adaucta capi ab his aut contineri non potest, refundi statim ad cavitates, & poros loci particulares, & huc coniectam excitare larga congestionem tumorem. Horum mihi sententia omnium probatissima videtur.

Haec materiae sunt Congestus secundum sententias aliorum; qui tamen haec asferentes, intellexisse videntur ichores humorum, qua autem causa certum non est; at fortasse, quia tenuiore substantia minime videntur accommodati, ut loco consistant, & compingantur: ad quem effectum crassities, & lentor, apprime facit, sed enim possunt ichores ex crassis humoribus deducti, tum consistere, tum adhaerere; praesertim cum extra locum proprium refriguerint: dicuntur autem hi tenues non simpliciter, sed ad suas primigeniorum humorum substantias comparati; nam & sudores crassi sunt interdum, etiamsi dicantur ichores: itemque puerorum achores, ceria, faviq; sunt quidem sanguinis, & humorum ichores; tamen crassi sunt ita, ut crustulas, & squamulas, producant. Denique ichores humorum mali ad externum habitum corporis propulsi, cutaneos affectus, graves, & contumaces parere consueverunt; qui non fierent utique, nisi crassitiem nonnullam haberent iidem. Jam igitur si crassities requiritur Congestibus, & haec ichoribus non deest, potest & ex ichoribus Congestum esse materia. Atque hactenus naturalis omnis humorum systasis substrata jam apparuit Congestibus, & comparata.

Praeter haec autem & spirituosam horum affectuum interdum dari materiam, non est quod vetet; deprehendi autem hujus rei notitiam, quod ex ictu debilis reddita pars restat inflata diu, atque etiam in longam aetatem, & perpetuo: quae res evenit Reverendo Sacerdoti Benedicino, D. Petro Neapolitano, cui ex fortuito casu disruptum transversum mentum, qua dentium & barbae confinium est, coalito jam ulcere, post multos annos restitit aedemate sic, ut multis remediis tractatum insigni perduret extumescencia notabile.

Superfunt humores a natura alieni, & jam putres, quos dubites, num ad Congestum faceffere possint; sed videtur tamen affirmandum propterea, quod tubercula exurgentia in ulceribus ex Congestu saepe, non ex influxu videntur profecta. Item eorundem ulcerum sordes, quemadmodum observatione quotidiana comperimus & ipsi, in tuber coalescit: ad haec, humores Venereae luis inquinamenta etiam in Congestum, abductumque mediorum ossium, abire fassus est Gabriel Fallopius, princeps nostri saeculi Physicochirurgus.

Est inter haec ventositas spinae connumeranda; tumor ex congestionem nascens humoris putridi, partim pituitosi, partim sanguini respondentis. Argumento est, quod vitium pueris est familiare, de quo si dabitur, etiam post haec tractabo.

His ostensionibus omnibus constat, vix aliquem esse succum a natura alienum, qui congestionem ad eum, quem dixi modum, committere non possit.

C A P. IV.

De Causis effectricibus.

HUc usque de his fere, quae pertinent ad materiam pleraque disputavimus: succedit nunc, ut causas effectrices explicemus, quas effectrices, quoniam quidem ante dixeramus facultates particulae malae affectae praesidentes. Tempestivum erit in praesenti definire, quarum vitio fiat Congestus; neque enim omnes auctores una in re consenserunt, & in varias sententias abjurerunt. Galenus enim primus, & hunc sequutus Avicenna; locis a me principio recitatis, causas non agnoverunt alias, quam imbecillitatem concoctricis, & expultricis facultatis, ad particulam incubantis. Alii vero, inter quos est Jacobus Vecherius, in *pract. medic. generali*, vitium retulerunt ad alteratricem. Alii vero ad assimilatricem, incerta suorum sententia an secreverint has potentias a concoctrice. Sed & Gabriel Fallopius, *lib. de tumor. praeter nat. c. 3.* causam aliam recensuit angustiam meatuum, qui non pateant excrementis excutiendis; atque ita, inquit, extumescere comperti sunt testes obstructione meatuum naturalium; atque, addit ad deficientem transmissum excrementi crassitiem, exemplum ponens seminis, quod, cum sua ineptitudine non expellitur, testium excitat tumorem. Ad haec numeravit & validam retentricem, quae non solum id quod utile, sed etiam id, quod inutile retineat. Verum ego Fallopium quaero, quare & non validam attractricem accensuerit pariter, cum nullum sit inter utrasque discrimen; neque major ratio sit unius, quam alterius? Mea brevibus est opinio, cum antiquis sentiendum, id est, in concoctrice & expultrice consistendum: viae autem ad expultricem referri commode possunt.

C A P. V.

De Causis aliis speciatim.

HAec de praedictis causarum generibus satis sunt, quae communiores & promptiores habent apud omnes contemplandi rationem; secretiores enim & exquisitiores sunt, quae mox sequuntur. Enimvero una est cachexia, quae veluti fons uber solet plerumque materiam subministrare crebrorum abscessuum, sive sit vitio male affecti pulmonis, ventriculi, jecinoris, lienis, uteri; quam unam causam attigisse visus est Hippocr. *l. 2. prorrh. 17.* Porro ex phthisi observavi equidem multos, tuberculis externo pectore infestatos, inter quos unus quidam adolescens auditor meus, cui mirum quam multi hinc atque hinc exsurgerent: propterea crede, quod aura illa venenata quocunque expiraret, humores, carnesque inficeret, & suo veluti fermento sublevaret: mirum enim ut nulla unquam in abdomine atque inferioribus artubus Phymata, sed solo thorace anteriore, posterioreve, & brachiis, creherrima spectarentur; usque adeo ut esset miserabile, ut uno vix finito mox erumperet alterum. Quam Abscessuum facilem eruptionem etiam observare solitus sum ex vitii internorum ossium, seu brachiorum, seu crurium, ad exteriores horum partes obrepere. Intima quippe mephitis continuo exspirans, similem ad suam putredinem exteriora trahit; neque potest una pars corporis praecipua communitate, quam cum universitate habet, reliquum sanguinem non inficere; ex quo adjecto pro nutritu partis & minime commodo, sed alieno, movetur jam fervescente suppuratio. Itaque partim halitus virulenti coinqui-

natione, partim sanguinis & humorum putrium materia, ut & malus corporis habitus, isthaec *Phymata* procreare potest. Item potest, & causa est, sanguis infectus a lue Venerea confirmata, cum quo marcescens etiam corporis habitus conjungitur proprius.

Ad haec & veneni, quod non occidit quidem residua vis, sed, quod corporis intimi statum dexterum evertit: potest sinistre coaffectum alterum externum pravorum succorum affusu, & fermento, *Phymata* suscitare; sic & morticinae carnes, & cibi cacochymi, cacochymiam parientes.

Postremo, quando causae omnes hae desint, est una & a paucis (ut a nullo ne dicam) observata, quam primus Hippocrates docuit, sui que studiosi comprehendunt; tradux, inquam, a parentibus character, quibus scilicet genitura fuit humidior & vitiosa: quemadmodum enim figuram partium communicant genitor, genitumque, ita & aliis conditionibus, quae ad bonam malamque valerudinem, robur & infirmitatem, spectent; ad summam enim semen materia est, quae manet & a mala semine non est laeta seges exspectanda: quo Mantuanus Poeta posterior,

Qui viret in foliis, venit ab radicibus humor;

Sic patrum in natos veniunt cum semine morbi.

Fit tamen interdum, ut cum neque pater apostemosus fuerit, tamen apostematum patiendorum materiam filio tribuerit; cacochymo alioqui, spermate. Et fieri etiam potest, & cum apostemosus sit parens, talem etiam filium produxerit: quam utramque rem observavi quidem non semel.

Praeterieram, quae tamen affinitate rerum subiit, causam aliam, neque etiam a nostris animadversam, aut saltem nunquam, quod audiverim, memoratam, male perpurgatorum exanthematum i. e. variolarum & morbillorum, itemque supertuitatum, quae pueris & infantibus solennes sunt, naturae valentis excretiones: quas, qui non experiuntur, eorum nemo peculiare quosdam Abscessus (poedarthrocacen a nobis vocatam affectionem) evadit: tamque mihi certa & explorata res est, ut cum pueri offeruntur hisce malis vexati, continuo divinare possim, certus easdem vel paucas vel relapsas intro sensisse hujusmodi excretiones: fit autem ut, suppressis hisce putridis excrementis, coinquinatus sanguis, cum a natura vividior percipitur est & adversus, dissimulari non possit labes; sed e verriculo quodam ad habitum carniū, coacta congestionis aliqua summa, trudatur.

C A P. VI.

De Forma, & Proprietatibus istorum Abscessuum.

A Vicenna l. 4. sen. 4. tr. c. 1. cum ad differentias tumorum descendit, hanc Abscessus divisionem prodidit; nobis Apostemata omnia aut calida sunt, aut non calida; quasi volens quidem Abscessum omnem esse, aut ex humore calido, aut frigido; extremis istis qualitatibus absolute ornatum: verum quod equidem adverti velim, dicere maluit non calidum, significans, ut metipse l. 1. sen. 2. doctr. 1. cap. 5. declaravit, Apostemata omnia non calida; quidem per essentiam, sed ex continentis frigida causa profecta non sic omnino esse frigida, ut putrescendo ac suppurando nequeant reddi calida; quemadmodum multa temperamento quidem frigido, verustate fiunt rancida, atque adeo calida: quippe sicut haec materiae ratione sunt frigida, ita accidens nomine sunt aliquo pacto calida. Sic porro admisit ex accidenti calidos, & eos, qui perpetuo perdurant frigidi, non exclusit e tumorum genere.

Por-

Porro nos congestiles hos Abscessus frigidos natura ponimus ; quippe qui diuturni perpetuo frigidas causas agnoscant, oportet. Deinde videtur & ipsorum propria peculiarisque ratio frigiditas ; propterea quod nullus generando dolor , nulla-que febris, aut febris praenuncius rigor, insequitur . Hae quidem a causis , & a generatione sunt a priori ostensiones : sunt autem & a posteriori , quod frigidas omnes symptomatum exhibent notas, & nullas omnino calidas ; puta doloris, inflammationis, ruboris, pulsationis, atque uno verbo dicam , fervoris , & acrimoniae ; verum diuturno tempore si in suppurationem abire debeant, hoc tacite facient ; concolores erunt, compressi planique facie, minimeque secundum cutem extenuati : saniem vero crudam , ichoresque aperti reddent ; seu duri seu molles in parte corporis laxa, proclivi, debili, & manus digna, nati ; est & his peculiare insensibile incrementum ; *crescit occulto velut arbor aëro*, quod alicubi Flaccus ait . Contra vero se habent, qui fluxione procreantur : siquidem haec , ut praemonuit Fernellius affatim fit, & sensum sui permover, & mutationes graves, & non occultas refert, maxime si calida sit : nam & clara etiam indicia sui profert a succo frigidiore manans.

Habes jam de frigida Congestorum natura demonstrationem ; verum ideo non inficiamur hos interdum accendi sic , ut colorem concipiant , & suppurationem experiantur. Etenim in aliqua paratiore multiplicis humoris congesti portione fuscitata ex obliquo putredo, fermenti modo totam & sui ipsius permissione & halitu massam infarctam in suam , quae calida & semiputris est , naturam trahit ac rapit ; verum accidit etiam ejusdem materiae inertia , & acrimoniae vacuitate, ut nullum unquam ad putridam affectionem arripiat gradum : quod utrumque tum in Abscessibus atheromatum, tum in luis Venereae gummi videre licet .

Alius quoque character istorum Abscessuum est , quod in una quapiam civitate private se congerunt iidem, id est, inter cutem, & carnem ; inter carnem & vasa ; inter spacia musculorum & alia. Porro sunt & alterius generis Abscessus, qui calidi cum sint insigniter, carnes inflammatione correptas, & in pus versas, atque liquatas cum nobili substantiae detrimento relinquunt : quod in Abscessibus sub cavitate naturali congestis non reperies ; nisi si ex longa saniei coinquinatione, & contrectatu, id venerit . Porro *Cyrtomata* haec appellasse mihi visus est Hippocrates, quod sublata e carnibus cute, gibbosin quandam varicibus similem referunt .

C A P. VII.

De Generationis modo.

Philosophi, disquisitores naturae rerum exacti, lapidibus, metallis, unguibus, & pilis, corporibus nimirum, quorum nulla vegetatio est ; etiam si vulgo appareant augeri, nihilominus legitimum augmentum denegantes, decreverunt illa, quae sensus monstrat, incrementa fieri ; quod his substantia consimiles particulae . a sua singulorum scaturigine, aggregentur, & compositae compingantur, extrinsecus quidem non intrinsecus additis incrementis . An igitur ad hunc modum sit Congestus nostri procreatio ? sed certe secus apparet insipientibus nobis intimerem : differunt autem utraque in pluribus. Primum enim ante suppositio, quod in re nostra generatio est, & nutritio : sic succus nutritorius, quamvis inquinatus sit, & superfluous, tamen adhuc est in naturae sinu . Quare dirigitur ab ista, & per poros intrinsecos effunditur agiturque alimenti vice ; sicuti loquutus est Joan.
Tom. I. I Fer-

Fernelius, & hoc quidem citra congestionem : quando vero supra sphaeram particulæ congeritur, & coagmentatur, hic humor, neque etiam indilcrete ac temere fit, & vulgo ; sed præfenti calore commassatur, & componitur utilis materiae modo. Argumenta sunt anomali tumores, atheromatum, steatomatum, & meliceridum ; quibus non sine congestu creatis, propterea cystis inducitur, quod non destituit ista calor. Itaque vides discrimen longe vastissimum inter imperfecta, meteoræque, corpora, & congestionis nostræ materiam cognoscis insuper & modum, quo generatio ista procedit.

C A P. VIII.

Definitio Congestus.

ESt ex his omnibus ante productis una definitio colligenda, quæ veluti compendium quoddam, & summa sit omnium, quæ contemplatur homo, suo nomine *Congestus* intelligere debeat. Si igitur memoria nos non fallit eorum, quæ ante statuimus ; *Congestio est coacervatio lenta humoris in parte, quæ nutritur, inquinati, ac superflui, vel vitio advenientis materiae, vel uniuscujusque facultatis naturalis, sive quæ non perficiat, sive quæ non expellat, vitio : hæc Congestus morbosus definitio est ad sententiam Aristotelis, lib. 4. meteor. & Galeni, in opere de naturalibus facultatibus, tradita ; quam facile ad tumorem ipsum congestilem, ubi lubeat, accommodaveris.*

C A P. IX.

De differentiis Tumorum a Congestu.

JAm dixi duplicem *Congestus* modum : alterum, qui solius concoctricis facultatis vitio commissus est ; qui simplex *Congestus*, & proprie dictus est : alterum vero, cum congerit quidem pars non a se manantem humorem, sed aliunde profectum, & non concitatum quidem, sed consistentem. Si placet igitur hæc divisio, poterit hæc ex his doctrina constitui. Uterque modus & suppurabilis est, & supurationis expers : hoc in Libro nos eum, qui suppurabilis est, potissimum exponemus ; quippe qui minime tractatus ab aliis est ; & majoris momenti videtur.

Addidit, & Gabriel Fallopius in tract. de tum. cap. 5. differentiam alteram, quæ est : congestionis tumores alii sunt ab intemperie occulta, qualia luis Venereæ sunt gummi ; alii sunt vitio debilis expultricis, valentisque retentricis ; quam rem in tumoribus ex semine diu retento se dicit observasse. Hæc sunt inter plurimas differentiae *Congestus*, quas semper spectantes singulariter ad curationem nos Medici deligimus.

C A P. X.

De modis Magnitudinis, & Formis.

HOrum Abscessuum univærse commensurum mea quidem observatione modi, qui ad magnitudinem spectant, sunt quadruplices ; singuli sedibus, causis, & symptomatis, distincti. Quidam vasti sunt ita, ut si artus corporis occuparint, plu-

plurimam horum partem sint circumplexi. Manum homini Eubaeo usque ad cubitum suppuratam meminit Hipp. in 5. *epid. num. 16*. Si vero corpus medium, quod infrequentius est, oblederint, late se exporrigent; sub cutem, ut plurimum, integram fusi, neque intra musculorum interstitium defixi: de quibus haud equidem ullum comperi de Graecis auctoribus, qui explicite scripserit. Secundi magni sunt quidem, sed istis plerumque minores, quorum effluvium e media musculorum intercapedine videtur exilire, *Aposcemmata* vocata Veteribus; febrium longarum foboles. Maximus ex hoc genere praesectus est a me, sub inguen, Reverendo Patri Bibae Sacerdoti Jesuitae, cum copiosa saniei viridis manatione, cujus nulla apud quosdam alios Medicos fuerat opinio. Tertiū sunt mediocres, atque exstantes, quam alii magis, certis tuborum capitibus interstincti; quos propterea equidem *Cyrtomata* consuevi dicere; non autem generali significatione tumorum omnium praeter naturam: quae vocata per Hipp. ut censuit Gal. 2. *prognost. comm.* 4. sunt quaedam *Phymata*, non plus ovo intra asferinum, & gallinaeum excedentia, ut parotis: sunt autem, & qui multo minores sunt, sed crebritate parvirudinem compensantes; qui plurimum per superiores partes corporis visuntur, suppuranturque non sine rubore, cum ad id, quod non brevi sit tempore, perveniunt; ut in Iosepho Thomae Portii filio, & in Josuaci Amicangeli Neapolitani causarum Patroni filio: sunt autem, & hi recidivi Abscessus plerumque; quod in Francisco Antonio puero Vincentii Vulturalis filio, atque in aliis nonnullis, comperi. Subest autem his (quod Celsus ait) ex sanguine & sanie concreta caruncula, putris fungeum & mucosum concrementum ferme referens; unde & strumosa vulgaribus putatur affectio.

Posteriorēs hi duplices cum febre non sunt necessaria conjuncti, quae priores perpetuo solet insequi; postremi cacochymis, alii, si aposcemmata exemeris, cachecticis, & inopibus; qui duriter cubant, frigorisque & ventorum, & subdiales patiuntur injurias, per famem omnia ingerentes, laboribus ad summam, & aspero vivendi genere, confecti. Ex his obigit nobis in Valetudinario curandus quidam, qui & in summo capite, & facie, id est, gena & oculorum angulis, & cervicibus, & jugulo multos ejusmodi abscessus, pertulit: res, quae plurimam admirationem paremque misericordiam plerisque movit, homo palustris in Capuono cultor & incola. Adnumerari & his praecipue mediocribus spinam Arabum, & gnummi Venereae contagis, licet, quae utraque peculiari quadam & insolenti conditione tumoris ossa prius, quam carnes, vitiant & corrumpunt.

Sunt hi quidem vitii contumacia mali, sed nihilominus vitae sua natura vim non inferunt.

Haec brevi de frigidorum Abscessuum formis, & necessaria tota dignotione. Interim vides, esse nobis longe aliam opinionem, quam Eustachio Rudio; qui *Congestionem* ad tumores, quidem magnos raro, frequentissime vero ad exiles, censuit spectare.

C A P. XI.

De Sedibus Congestus communibus.

Quas autem partes corporis obnoxias, & subditas huic affectioni dicemus? certe illas, quae debiles, & imbecillae suapte natura fuerint, id est, quae calore nativo, & carne, ac sanguine, laetissimis fabricae nostrae portionibus, minime participant: talia autem sunt ossa, cartilaginacea, membranea, nervea,

& ut semel dicam, partium albarum omne genus. Praeter intemperiem nativamque debilitatem, est laxitas, utpote articularum & adenum, adenosorumque locorum, intercapedinum omnium, compaginum, & contexturarum, & praecipue muscularum, & vasorum. Tertio, quae sunt in extremo, & infimo corporis loco; quae veluti Septemtrionis partes a Sole, sic ipsae maxime distant a fonte caloris. Ad haec, quae agitantur, & motui sunt obnoxia, ut carpi manuum, in quibus recte dicunt omnes fieri ganglia, lupias vulgo dictas, melicerides, atheromata, steatomata & hoc genus. Postremo loco omnia, quae doluerunt, aut aegrotarunt impense; ictus, allisus, contritus, graves contrectatus, distractus, distentus, gravatus, exagitatus, & violatus ex vulnere, ulcere, fractura, & Abscessu, omnes denique offensas recipere, ac sustinere: hoc omne genus non naturale, ac naturale, partium sic descriptum, consuevit esse Congestibus opportunum.

C A P. XII.

De signis Congestus.

Indicia, quae Congestilem Tumorem ostendunt, auctore Nicolao Florentino, Viro in describendis tumoribus omnium disertissimo, sunt haec.

Primum praegressa causa, quae non proximo tempore partem infirmavit, debilitaveritve.

Secundum, lenta progressio de minima extumescencia ad maiorem, sed occultis tamen incrementorum momentis; atque haec, ubi apparuerint non in dies, sed in menses, & longa temporum curricula.

Tertium, nulla extumescencia venarum, quae in ambitu sunt, insignium aut mediocrium. Verum enimvero venarum capillarium, quae prius quidem non exstabant, jam exstant; non sine istarum, licet exiguo, propter distensionem, dolore.

Quartum, nulla apparens plenitudo corporis, aut partis superioris sive situ sive dignitate.

Quintum, pars a principio, usque ad computresfactionem humoris, concolor cum toto, & aequalis temperiei: a putresfactione vero, non concolor, & inaequali intemperie, dolens impense. Coge haec versibus, dices;

Haud praeit; augetur lente; non vena tumescit;

Non plethora subest pars concolor undique toti.

C A P. XIII.

De signis suppurati Congestus.

Quoniam vero praemonstratum fuit ad suppurationem plerumque verti Congestus, quod nos genus institimus praecipue curaturi; ob id trademus hic brevem dignoscendorum eorundem rationem: quae quidem facilis admodum non est, neque aliorum communis: vidi equidem plerosque Viros in arte medendi non parum exercitatos in hac re falsos, nimirum, qui suppurationem non cognovissent, quae jam erat; usus autem, ut aliorum multorum, sic & istius rei magnus magister, & demonstrator, est. Quaeres autem unde difficultas? sed hanc docet Hipp. in aph. dicens; quod pus in Abscessu latens, vel propter loci crassitiam, vel propter profunditatem, percipi non potest. Nihilominus praefens aliena-

materia se declaret oportet aliqua sui affectione, pertinente ad sensum tactus, visus, auditus, vel ad sensum interiorem: unde inquit Hipp. *lib. de off. med. princ.* Aut similia aut dissimilia, a principio, a maximis, a facillimis, ab his, quae undique penitus cognoscuntur, quae & videre, & tangere, & audire licet, quae & visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia sentire licet: quae & quibus cognoscuntur omnibus cognoscere licet. Itaque quod ad tactum pertinet, impositis utriusque manus digitis, & vicissim nunc illic compressis, atque sublati, fluctuatio inter utrosque exploratores sese monstrabit humoris: deinde unius etiam manus digitis prioribus longis cedentem aliquem molitudine locum comperies: sic & visus aliquam inaequalitatem cognoscet: auditu vero rescies ab aegroto, si quod pondus aut mobile, vel respondentem his aliquam affectionem per id loci perfentiat. Ad deprehendendam vero suppurationem Hipp. *l. 1. de morb. n. 12. & l. 3. n. 27. & Celsus l. 8. c. 9.* docuerunt imponendam terram figulinam aqua commassatam, ut hac post aliquod tempus abstracta, cognoscatur, qua parte magis resiccata se monstret: ubi enim siccior reddita fuerit, ibi suppuratio respondebit. Disertius autem de hac eadem re nos in opere de *Inermi Chirurgia* pertractavimus.

C A P. XIV.

De Praefagio.

Praefagiendi ratio, quae communis est Abscessibus aliis, non est, ut a me pluribus attingatur; Praefagia duntaxat majoris momenti persequar.

Non carent periculo Abscessus omnes a *Congestu*, qui cum cachexia sunt conjuncti; sic horum propago mala est, & veluti radix.

Febricula, quae his assistit & mala est ipsa, & malos etiam Abscessus arguit. Rari autem sunt Abscessus diuturni, quibus febris non sit adjuncta: & partim quidem communi utriusque causa cachexia, partim puris inexhausti perenni exspiratu; quod quidem pus in magno Abscessus sinu affluat.

Declarat pus infinite manans commoriturum cum morbo aegrum; praesertim si cum malis aliis indicii enervas hominis vires appareant.

Circa spinam dorsi mali sunt omnes Abscessus magni. Apostema magnum dorsi spinam attingens, hanc plerumque distorquet in gibbum, ut observavi in Margaritha Blanchina; in scoliosis vero, ut in Jo. Baptista Josuae Amicangeli filio.

Circa articulos ac nervos consistens hoc vitium, ni mature praeventatur, mutilet membri mobilitatem time.

In diuturnis exile malum est fistula, si vitae periculum nullum sit, ut in Abscessu nostrae Heroinae RIBERAE.

Si febris absit minime perniciosus est morbus.

Tumores per Congestum singula sua tempora quam longissima habent, Roder. *Fons. com. 1. conf. 31. p. 111.*

C A P. XV.

De Praeservatione.

Quoniam quidem duplex Medici providentia est; altera praesentem morbum eximendi, altera vero futurum, aut recidivum, praeventendi: cadit haec posterior cura singulariter in liberandam congestili vitio particulam; utpote quae

facile redire in ejusdem mali servitutem, & incursum potest: nam si debilis a primordio vitium subire potuit, quanto etiam magis cum a morbo reddita est multo debilissima; itaque & hoc quoque studium exercendum in hac re est, ut ne recidivam aliquando recipiat particula: quod ubi facere volueris, via prompta est, occurrendo causis opificibus, & eas turbando, ne Congestum perficiant; quoniam autem affectus procreatio ad concoctricis, expultricisque, debilitatem refertur, utraque autem, ut Hieron. Fabricius in *l. de tumor.* advertit, ad unam intemperiem cadunt, eapropter inventam hujus qualitatem sui contrarii remedii usu corriges. Quoniam autem ut plurimum frigida est, quippe quae una cruditatis & torporis faultrix, & alitrix est; deinde non sicca, sed humida, propterea quod cum materia non expulsa conjuncta: ob haec remediis aliquanto calidioribus, & siccioribus uteris; verum ea lege, ut cum adstringendi roborandique alia facultate sint conjuncta: tale singulariter Indum *Gummi Tacamahaca*; & *Gummi Guajacan*, est, *Agallochum*, *Bryonia*, *Calamus aromaticus*, *Crocus*, *Cyperus*, *Cyperus*, *Leontiscina resina*, *Rosmarinus*, *Succinum*, *Vernix*, & alia hujus generis. E compositis maxime probantur *oleum e Lateribus*, *Crocinum* & *juniperium*, *exstillata*.

C A P. XVI.

Curatio Tumoris a Congestu in universum.

Tumori quidem a Congestu, licet, quatenus tumor est, conveniat materiae transpositio, de qua re fuisse Nicolaus Florent. ubi de curatione Apotematum generali; nihilominus haec, praeterquam quod plane non succedit, etiam detrimentosa esset: siquidem eo concessio, quod *Congestilis* quicumque tumor produci- tur plurimum vitio concoctricis, & expultricis, partis ejus, in qua est; sic humor tumorem creans frigidus, & pituitosus est, itaque crassus, viscidusque, & valde impactus, quem quidem in spatiis mediis partis, & extra vasa, contineri diximus; ex quo loco sic haerentem, quae repellens medicina transponat? Quin etiam si repullus successerit, incommodus erit: quandoquidem applicitus frigidorum, concoctricem partis alioqui debilem, amplius debilitare posset, & nonnullam Congestioni causam addere. Adde quod posteaquam congestus totus esset humor, tumorque redditus magnus, aliud ex pulsu sequeretur incommodum: nam dato, quod succederet per pulsum evacuatio, haec & dicta humoris crassitie, & loci profunditate, & partis impotentia, fieret admodum pauca; & interim residua portio magis incrassaretur, addensareturque, ad alias tum artis, tum naturae vacationes, contumax: quas ob res major ex his esset noxa, quam adjutatio.

Similiter & tractus in Congestis inutilis est, vanusque perspicue; nam si pulsus proxime non cedit humor, quo pacto cesserit tractus e longinquo?

Verum enim vero transmissus in Congestione tollenda non vulgariter commendatur, quin necessarius est, & singulariter proficiuus; quo scilicet & partis infirmitas roboratur, & laxitas cogitur: quibus adjumentis ipsa & quod congestum est aliqua parte trudere, & quod congerendum erat, caltigato vitio non concipit. Veruntamen ut haec vera sint adhuc, nonnulli voluerunt in tribus casibus administrari posse transpositum, in unoquoque tumore per Congestionem creato.

Primum quando certus esset Medicus, quod per transponendi operam congesta materia derivaret ad membra viliora.

Secundo cum nulla existente plenitudine in universo corpore, etiam neque haec inesset parti communicanti cum extumescente loco, & tumor interim esset parvus.

Ter-

Tertio cum materia congesta esset calidior ac tenuior, & a causa calidiorē producta, puta intemperie; quamquam casus hic perrarus est, & insolens. Adde si eadem materia sit pauca, sic enim tuto liceret hanc repellere.

Addunt & nonnulli quartum, quando scilicet esset dubitatio de complicatione fluxionis a parte aliqua, quo casu licet uti tractu, licet & uti transmissu; nec alii excludunt repulsum, praesertim in viis mediis, cum aliqua stypticorum admixtione parato medicamento.

Verum enim vero misso transposito, qualis est descriptus, tutissima inter omnes, atque expeditissima curatio est per discussum humoris & excussum. Discutientia autem late pateant, ut in nostro *Pharmacochirurgico* expositum est; illa intelligo, quae conjuncta sunt cum attrahendi facultate. Talia autem uno nomine dixerunt Veteres absorbentia, quae raptum a se humorem ea, quae gaudent dissolvendi vi dissipant & absumunt sic, ut exhausta, & libera, pars restet; sunt haec *cit. l.* descripta.

C A P. XVII.

Curatio specialis Abscessus a Congestu suppurati.

Proprium, & peculiare est Abscessuum, quos primo posui mole maximorum, ut subsit his profundior alienus humor sub cute: haec vero nil vitio subjacente detrita, vel extenuata, quin plerumque turgidior, altiorque sit humor aliquo in se ipsam absorpto. Admirabile id quidem, at non ei, qui consideret ignavum, & minime acrem, aut erodentem, ichorem adversus densum compactumque corium nil posse praevalere; sed stagnantium aquarum modo potius in latum, quam in sublime, divagatur. Ob id igitur quod crassa, & inviolata cutis est, sub hac altius infixio scalpro, distractisque incisione partibus, gravis excitaretur dolor. Quam ob causam consultius visum est fieri nostris Professoribus, si candente ferramento aperiantur hi Abscessus. Quam rem cum & nos approbamus, illud tamen observandum volumus, ut, simul ac suppuratio prima appareat timidus non sit, neque tardus unctionem admoliri, Chirurgus; quin etiam si me audiat, comperiet saepe numero suppuratam plane materiam, quam vix suspicatus fuisset Abscessui propinquam. Illud ad unguem comprobatum est in Abscessu, qui sub homoplata ortus est Caroli Francisci Mirabilis Medici vigilantissimi filio: in quo cum suppuratam materiam minime crediderunt omnes, adhibito per me acuto cauterio, copiosa reddita est a vomica sanies; quantum autem periculi, dum dormitat Chirurgus, si exterior Abscessus cum interioribus communicet, & in ventrem finiat anabrosis. Quo Cardanus *in arte parva* p. 251. exteriores Abscessus, qui interioribus communicant, antequam suppurent, sunt secandi: minus enim periculum est in difficultate sagationis exterioris ulceris, quam in corruptione viscerum a sanie. Haec ille, quae res ad unguem comprobata est jampridem in Matthia Cedrato Marilianensi perillustri Viri Domini Prosperi Suardi famulo, cui natum, juxta superiores vertebrae lumborum, Abscessum, cum crudum judicasset famatissimus quidam Chirurgus Neapolitanus, in nosocomium nostrum advecto secantes nos scalpro candente penetrantem in cava pectoris invenimus; argumento quod in cruentam & albam saniem vis compulsi spiritus identidem redderet. At neque si crudior sit Abscessus, nihilominus per ignitum scalprum aliquid detrimenti feceris: verum inimicae putredini fomentum, qui calor est conclusus, abstuleris, & partem in dies exhauriendo, atque exsiccando, nervos, tendines, musculos a vitii

contage vindicaveris. Imo si vero de gummi syphillis sermo sit, & cariem anteverteris ossium subjectorum, quae mirum quidem ut vitata reperiantur saepe, nullo forinsus apparente, quod te id docere teredinisque certum reddere potuisset. Comprobatur autem & ratione, ut id fieri possit non difficile, & re ipsa factum persaepe vidimus. Ratio quidem ea est, quod interdum humor antipathiam habeat peculiariter ad os, quemadmodum usu venit, & in spina morbo ab Avenzoar, *l. 2. c. ult.* vocato, in quibus utrisque morbis, spinae inquam, & Venero, visum est per virulenta illa semina prius ossa vitata, quam carnem aut cutem, ut propterea mirum non sit vitata primum dura quam mollia, sive id factum sit computrescendo, sive corrodendo; quod in Agnello Josephi Pagani filio vidimus, cum Francisco Nola Medico Neapolitano, quem honoris causa nomino; atque in Josepho quadrimo filio Thomae Portii, cum Mario Schipano Medico plane nobili. Sed & Catharinae filiae Joannis Gregorii Bibliopolae, sedtem annos natae, duplices Abscessus & in sinistra gena, & in pectoris oise, procreati; vix crediti fuerant ab ullo suppurabiles, nec dum jam vere suppurati, cum a me discessi ferro candente reperti sunt os vitiatum continentes: adeo scilicet imponit ejusmodi causa continens multis. Res autem dum ageretur & postquam acta est, cognovere probatissimi nostrae Urbis Medici, Joannes Dominicus Comes, Matthias Magliocchus, & Horatius Thesaurerius, Collegii Salernitani Medicus; qui testificari alias potest, me sibi filium primogenitum ex immaturo brachii Abscessu, maturo id est praepropero, ne muscoli contererentur, insectu praeservasse.

Haec prima curandi ratio chirurgica est ad Abscessus, cute adhuc integra obduetos: medicamentaria ad jam apertos restat exponenda, quae suas etiam adversiones recipit; praesertim vero penes nostros Medicos, qui vel non discreta vel neglecta causae continentis, & morbi, natura, contraria atque inversa, quam indicationis recta ratio petat, medicamenta adhibent. Incredibile apparet, quin potius miserabile, quando non intelligunt contraria contrariis esse adhibenda; axioma, quod nemo agyrtarum, & circumforaneorum Medicorum ignorat. Sed hoc ignorare videntur aperte propterea, quod Abscessus calidos ac frigidos unis eisdemque pharomaticis aequae tractant: nimirum ex oleo Rosaceo, atque Ovi luteo, misturam utrique tumorum generi inflammatorio, postquam aperuerint, indiscriminatim adhibentes. Digestivum igitur hoc, quod vocant, vel calidum, vel frigidum: utrumque dixerint, vel calida calidis, vel frigida frigidis curant hi homines. Dicent hoc neutrum extremorumque medium, sed nihilominus instabo; & quomodo absolute extrema neutris aequae curanda? an exquisitae medium est illud? sed hoc plane falsum, nam frigidum verius, quam calidum; nec dico quidem actu, quod etiam problema exercitari posset, sed etiam potestate quippe & numero, & quantitate superant & praeponderant frigida, id est, rosaceum ovi vitello. An non igitur horum mixtura, quam adversus calidos Abscessus usitarunt, ad frigidos saltem intendere calidis additamentis, quale *Crocus*, & *Propolis*, & *Styrax*, & *Mel*, est deberent? Sed quod inexcusabilem istorum imperitiam facit, est, quod non quadri-duo vel octiduo medicamenti finiunt usum, sed ad unum alterumque etiam mensem. Etenim, ut tum humoris assidui conditione, tum medicamenti, non coquirit sanies, sed tenuis in longum manat: ipsi, qui credunt concoctorum medicamentum, ut coquat, etiam in longum tempus imponunt; id quod cum praestare nequeat, infinite etiam adhibeant oportet; donec, quod saepe fit, aut errata mens dendis corrigat natura, vel in fistulosam speciem abeat ulcus; quod quale detrimentum malumque sit iudices Lector. Ita quidem hi homines, quod Gal. *l. 3. meth. meden.* de Thessaliis conquerebatur, sanabile brevi sua natura vitium reddunt

dunt insanabile. Estque hoc quod narro non raro quidem a Chirurgis nostratibus patratum, sed vulgo etiam & quotidie; atque id equidem adversus celebrem quendam hominem, nam Medicum appellare religio est, adverti Februario paulo prius exacto cum doctissimo Medico N. N. nostri Gymnasii Professores; qui ut homo est tam ingenuus, quam eruditus, non admirari non potuit turpem hominis ignorantem, nostrumque seculum, gentemque nostram, qui nomine omni praeterquam recta scientiae aestimatione moventur, ut indoctos homines pro praestantibus habeant atque praedicent; praestantes vero iudicii ineptitudine, & perversitate, pro iis, quales vere sunt, non agnoscant. Sed mortuos sinamus, ut ait Servator, sepelire mortuos suos, ad causam nostram redimus. Debent emmota, quae frigidis Abscessibus imponuntur, constare calidis, quae tum concoquant, tum expurgent. Sed prius quidem concoctoria exiguntur, tum humoris frigidi, qui creavit Abscessum, nomine; tum etiam quia praematura fuit operatio, quae paulo minus quam crudum tumorem aperuit, ejus rei studio & cautione, quam dixi. De concoctoriis nos in nostro *Pharmacochirurgico*, quod propediem edetur plene differimus: itemque & de expurgatoriis, quae concoctoriis succedunt. Ibi locorum pleraque usu maxima de hac re leges. Interim scire licet ulceri ambusto tres dies, *Olei Amygdal.* & caeteri compositione curato, mox immittendum in penicillo *ceratum aureum oleo cerae*, vel si id non placet *oleo ovorum*, dilutum; quibus satis nutritum, ut Celsus vult emollitumque vulnus, post haec expurgantibus vacuandum. Usus ego saepe feliciter sum *Barba capri madefacta per oleum, aut cum succo Cyclaminis*, si medicamenti vires intendere velis. Quo purgato ulcere sequitur, ut impleatur, id quod pulvere sarcotico belle fiet: aegroti, commodam, honorificam tibi, viam hanc experieris.

P E R O R A T I O.

HAec ego raptim quantum ingenii mei tenuitas comprehendere potuit, conscripsi: quae equidem proferre libuit non tam ab exacta rerum commeditatione, quam fida in multis hominibus observatione profecta, cum autem ego primus, & sine duce rem hanc tractarim, si qua in re minus satisfecerim, aequior mihi iudex esse debebis Lector.

F I N I S.

DE ABSCESSIBUS ANOMALIS

LIBER UNUS.

Qui est Operis, de selectis Abscessibus, III.

EODEM SEVERINO AUCTORE

P R A E F A T I O.

Abscessuum praeter naturam omnium duplex ego genus facio; *Simplicium* scilicet & *Multiformium*. Sed simplices quidem nullos opinati sunt alii, qui censuerunt Abscessuum naturam eam esse, ut comprehendat omne genus morborum in unum acervum aggregatorum. Verum aliter nos, qui volumus simplices esse, quorum omne vitium fluxile est, & qui ad unum praevanicatum, atque etiam alienatum; referuntur humorum, qui de conceptaculis exierint vasorum, & in loco quopiam coacti fuerint, sive per *Effluxum* sive per *Congestum*. Multiformes vero diximus eos, qui praeter humorum interventum, qui obscurus & discors a communi plurimum est, substantiae insuper solidae praeter naturam praesentia sunt instructi; quod, quia praeter communem omnium rationem legemque fit, ob id placuit *Anomalos* appellare: de quorum insolenti natura, causis, procreatione, atque universa ratione, nemo ante nos plene disputavit; sed pauca admodum, & obiter unusquisque de his attigit: quod factum iudico non sine artis detrimento, atque injuria rei, quidem inter multas dignissimae ac plane mirandae adeo, ut, propter enormium contentorum varietatem, Magicis haec artibus fieri vulgus opinetur. Quam ob causam adverti in hanc rem animum, notavique aliquot, quae tubiere, sic ut libellum confecerim. Utinam autem, ut non parum laboravi in argumento difficili ac novo, sic eam rem pro dignitate fuerim assequutus! utcunque exercebis tu me legens iudicium amice, suscitaverim ego tuum, aut aliorum, ingenium, ad excogitanda meliora.

C A P. I.

Divisio Abscessuum, & qui sint ex his pertractandi.

EX solutae unitatis, & magnitudinis auctae, genere composito, (quod communis Medicorum omnium decretum fuit) conflatur apostema, sive apostasis graece, Abscessus latine: sic quidem dictus auctore Galeno, in l. 2. ad *Glauc. cap. 5.* quod hujus vitio abscedant a se ipsis, quae se invicem contingebant corpora, humida, vel alitiosa, vel mista, substantia dissolvente. Et humor quidem contiguas partes distrahit, vel dilatata cavitare, in quam incidit, naturali, vel alio, & insolenti sibi comparato sinu, postquam suppuratas carnes liquavit, quas prima inflammatio corripuit: hoc quidem usu frequentissimum genus Abscessus est, cum phlegmone conjunctum. Alterum vero, ipso adnotante Galeno, lib. 14. *meth. med. cap. 12.* est cum, nulla praecedente phlegmone, humor aliquis statim ab initio,

isque

isque alius specie alius, caeterum omnino acris, in parte aliqua colligitur. Porro excoriat hic circumposita corpora, spatium videlicet sibi moliens, vel inter duas tunicas, vel sub certis membranis. Excoriat autem omnino ipsa copia distendens; interim vero acrimoniam quandam putredinosam tempore contrahens. Sane inveniuntur in hujusmodi Abscessibus, cum scalpello sunt divisi, proprietates quaedam non paucae, nec humorum modo, sed etiam solidorum quorundam corporum. Si quidem unguium, pilorum, ossium, testarum, lapidum, & pori, fragmentorum similia, inventa in his corpora quaedam sunt. Ac humorum ipsorum alius veluti lutum, vel coenum, vel olei quidam limus, vel vini faex; alius adeo graviter olens, ut omnes averfentur: verum haec rarius incidunt. Frequentissima vero hujus morbi sunt tria genera, quorum singula propriam appellationem graece sunt sortita. Ea sunt Atheroma, Steatoma, & Meliceris, a similitudine contentarum in tumoribus substantiarum dicta; est enim aliud eorum veluti sebum, aliud veluti mel, aliud pulciculae, quam atheram vocant, simile; quae quidem teste eodem *l. de tumoribus p. n.* ab aliis inter Abscessus reponuntur, ab aliis vero ad aliud genus referuntur: haec ille; quae verba quidem autographi modo semel in hanc rem producere visum est nobis, qui pertractantes istiusmodi Abscessus sine phlegmone nascentes, quando communi nomine careant, operae pretium rati sumus facere, si illud adinveniremus. Ad extremum autem unum vocavimus *anomalorum* propterea, quod ad unam aliquam quaternionis sive humorum, sive tumorum, principum speciem referri, praeterquam per aliquas ambages, non possunt; quos eisdem Abscessus vocavimus & *Foetabula*; cuius nominis ratio commodiore mox loco referretur, prius enim aliqua praemonstrare oportuit.

C A P. II.

Ad secundum naturam, an praeter naturam sit haec affectio.

Difficile autem deliberatu videtur, num secundum naturam, aut praeter naturam, censenda sit corporis haec affectio; utrumque enim affirmari fas est: secundum naturam affectum aemulari apparet propterea, quod inter omnes tumores maxime ad naturam accedunt, amiceque, aut minime omnium hostiliter, in multos annos, nobiscum hospitantur: quod si ullam aliquando molestiam inducunt, id quidem non pravitate sua, sed incremento ac distentione accidit. Deinde membranis amiculis veluti res utiles, & veluti foetus momenti est, ut venis hisce nutriculis perpetua suggeratur alimenti materia, veluti matrix quaedam subdita est. quam & radicem interdum appellavimus: quod conservandae rei studium in natura provida non minimum arguit: quas ob res non inepte neque inconsulto puto factum, ut *natae* graeco *phymati* respondente nomine fuerint designata; quam vocabuli rationem amplexus est & Fallopius, *lib. de tumor. praeter natur. c. 10.* Alit Natam Joannes Manardus & Jo. Tagaultius sub Steatomate censuerunt; falso autem & citra etymologiae dignitatem *naptae* ab aliis quibusdam; *naphae* vero Jo. Manardo *l. 7. epist. 2.* & a Jo. Lang. *l. 3. epistol. 4.* sunt dictae. Licet autem quidam hanc ipsam *natae* nomine, ut Joan. Langius; alii *naptae* ut Theophrasti interpretes Dornaeus; alii vero *nasae*, & *naphae*, ut Conf. Tigurinus vocaverint: attamen cum hujus nomen nullius certae originis videatur, nisi quod ipsa naturae nomine se tueatur, hinc docti Viri, quo referrent nomen, incerti fuerunt. Illud tamen demonstrationes omnes superat, quod causae in his procreandis sunt omnes naturales; efficiens, quae natura formatrix; materia, quae suavis & mitis, ut pinguedo & mellea substantia; forma, quae membraneum opificium; finis, qui

Foetabulum quoddam, & Germen est. Verum enim vero, contra est Galenus, qui *lib. 3. meth. med. cap. 1. & l. 14. ejusdem cap. 13. & 17.* tumores hos dixit toto genere praeter naturam, & totis substantiis, ut ipsemet explicet, dispares, id est, a constituta naturae corporis idea diffiti; heterogenea & aequivoca solidae substantiae concrementa, quod uno verbo alienum proprie dictum, appellavit auctor *Isagogici c. postremo*. Aliud etiam retulit Hieronymus Fabricius memorato jamdudum loco, quod est, quia vena sola nutrix observatur sine arteria; unde fit, ut materia, quae his Abscessibus est, non vertatur in naturam humorum, aut formam ipsius partis, quae destituta est calore naturali, ac vitali, qui communicatur per arterias, qui in his Abscessibus nullae sunt; haec ille. Verumtamen haec non faciunt, ut *Germina & Foetabula* quaedam, secundum aliam communio rem naturam, esse non possint eadem.

Ad summam autem mihi videtur illorum natura inter alienam & animatam conditionem media: nempe natura procreatrix neque hanc in animantium sortem, in quam comparata non erat, dignata est: neque prorsus abalienavit, quae nil in cassum abire permittit: eam excogitavit formam, quae conjugium utriusque retinuit; materia scilicet se sustentente, quae non sic ex humida proprietate infirma sit, quae calori putrido subjeceretur; neque tam firma, quae plena valeret obfistendi virtute. Itaque cum visciditate non nihil etiam utilis succi comprehendentem hanc massulam, neque in totum a natura dissentaneam, aliquando dignatus calor, qui corpori nutricando, & his quae ad nutricatum spectant, praeest, non abiecit; sed sepositam suis interdum radiis illustravit, atque aliqua formationis forte donavit. Quibus apparere communem formantem facultatem ab ipso formationis tempore non destitisse, sed ad omnem vitam munus suum extendisse; quemadmodum acute monstravit Laurentius Jubertus, *in paradoxis*; nil contra operantibus quibusdam doctis, qui placitum exercuere: cui placito nisi fallor & Gabriel Fallopius accessisse videtur, *l. de tumor. c. 15.* Ad hunc modum membrana, quae in tunicam servitura Germinis illius erat, conformationem accepit. Hac item ratione fit, ut peculiare laudabilioribus hisce *phymatis* radices sint, id est, venae & fibrae; unde perpetuum incrementum capestant eadem.

C A P. III.

Ad Animantium, an ad stirpium, naturam accedant hi Abscessus?

Investigantibus igitur jam nobis Abscessuum istorum naturam, & conditionem, id, quod primo se offert est ipsorum auctio a parvulo; quae auctio quemadmodum inspectio docuit, non est quidem per continuam particularem appositionem, vel per dilatationem, impletionemque, pororum, & ex infarctu distentionem; sed per nutritus veri conditionem, qui dubius tamen, & anceps, est, num plantarum, num animalium modo fiat. Animatae quidem rei videtur generatio, quia vena quadam nutricula, velut umbilicalibus vasis, suggeritur in hoc nutrimentum; sed nihilominus non animatae rei nutritio est, siquidem arteria venae comes deest: quod acute advertit Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, *lib. de tum. append.* Quoniam igitur appendiculum quoddam est hocce genus; an sit veluti muscus in arbore, vel viscum, quod non sua seminat arbor? atque adeo stirpium instar erit hujusmodi accretio? praesertim, quando ad extremum corporis habitum plurimum excitari consueverint haec Phymata. *Phymata*, inquam, proprie dicta, secundum graecam literaturam, id est, communia quidem illa, non qualia speciatim a nostris

Me-

Medicis usurpari consuevere . Rursus autem , quia germen est quaedam fructus species , ad stirpium privatas partes referemus ; qualis vel ulmi folliculus est , vel pruni fructus sine semine , quae anticipans est arboris luxuries . At satius rectiusque fuerit fortasse utramque & stirpis , & animantis , agnoscere productionem . Non stirpis quidem solius , quia vena subest , non animantis vero solius , quia germen praefert & fructum proprie dictum . Omnibus autem modis *Foetabula* magis , quam *Germina* , mihi videntur haec appellanda ; siquidem in animante sunt genita .

C A P. IV.

De proprietatibus Cysticorum Abscessuum , & horum definitio .

His sic expositis , apparet quatuor proprietates inesse his Abscessibus . Prima , quod substantia quaedam solida sit eorundem materia : quod & Gabriel Fallopius ex Galeni sententia testatus est , *l. de tum praeter nat. cap. 15.* itaque ad numerum auctum referri liquido possunt eadem : quo factum est , ut Gal. 3. *meth. med. c. 1. & cap. 13.* professus fuerit , hos toto genere praeter naturam . Deinde proprium est horum Abscessuum comprehendi folliculo , sive cysti : qui ipse quo consilio , quave materia , productus sit posterius inquiremus . Adhaec venis quibusdā suppositis nutriuntur atque augefcunt foetabuli modo . His autem venis , & hoc postremo notem , ortus & scaturigo est ex una ; quae seu radix , seu matrix est , quemadmodum ante audisti . Ex quibus omnibus constari potest facile definitio , quae sit ; *Abscessus Anomali sunt concrementa quaedam substantiae solidae , quae , foetus cujusdam modo , venis suppositis nutriuntur , augefcunt , & folliculo comprehenduntur .*

Haftenus istorum Germinum dum vivunt , & nihil manu violata fuerunt , proprietates audisti : caeterum exemptorum aliam , quam equidem observavi , singularem conditionem accipe .

Namque ipsorum nulla longos in annos corrumpuntur ; ego autem maximos , quos abstraxi folliculos , quorum picturas paulo posterius vides , hoc eodem opere exculptas , jam ad septem annos , & supra servo . Argumento scilicet non obscuro , quod sint substantia sicca ; quamobrem judiciose Fallopius refert omnium originem , tum ad pituitam siccam , tum ad melancholiae portionem ; auctoritate usus Aetii , *l. 6. cap. 68.* & Avicennae in *l. 1. fen. 2. doct. 1. & in l. 4. fen. 3.* unde neque absurde vulgus hominum , omnis medicinae rude , Tubercula haec omnia melancholicum humorem appellare consuevit .

Quod autem Steatoma privatim adiposae rei speciem referat , id non te moveat , neque perturbet ; quando & ossa ex pingui plurima , sed exusta materia , constare nos certos fecit Hipp. *l. de carnibus* . Quamquam autem neque ipse nego pinguedinem inesse Steatomati (aestivo namque tempore resolutam adipem & Steatmate , quod assero domi , manasse comperi) nihilominus est cum eodem adipe plurima fibrosa portio conjuncta . Verum enim vero aliud relatu dignum adnotabo , neque Steatomata omnia singularis ejusdem semper substantiae , vel formae videri ; sed aliud istorum uvidius & pinguius , aliud exsuccius & densius esse , quod enim Caenobitae Franciscanae juniore de jugulo exemptum est , pinguius ; quod Monacho Carmelitae seniori , de poplite resolvimus , exsuccum est magis , quasi secundum sexus , aetates , corporis loca , diversa esse debeant haec concrementa . Sed & Fallopius in Steatmate , quod ipse aperuit , medio liquorem quandam cry-

stallo, & adamante lucidiorem, reperisse testatus est: ita multiformis substantiae sunt haec omnia. Atque hactenus materialis, & causae aliae, & procreandi modus, secundum nostram opinionem, tibi patuere.

C A P. V.

An Melicerides tunicatae?

Illud nunc expendi subit, ad rectam curandi rationem non inutile futurum, num omnibus his aequae Abscessibus sua membranula indita sit; enim vero sicut aliquorum certissima, sic cuiuspiam obscura & dubia est. Atheromati inquam, quae materiam pultaceam continet, & Steatomati, quae sebacea constat, longo nostro experimento semper amiculum comperimus: quod ipsum etiam auctores omnes veteres ac posteriores affirmavere: verum Meliceridi num necessarium sit involucrum, haud plane discerno. Nimirum omnes uno consensu volunt; si curatis, id est, excisis hisce tuberibus, tuniculae vel pauca portio restet, fieri, ut quasi residuis radicibus exsulet rursus germinatio, recidivusque fiat Abscessus: id equidem in Atheromate Alexandri Beltrami Petiliani, viri legum periti, licuit observare; quod ab ineunte aetate secundum supercilium exterius gestatum, & medicamentis omnibus ab uno quodam Chirurgo exagitatum, nunquam curari potuit: a me vero cauteriolo perustum visum est ex toto cessisse; nam plene siccatum, & obductum est cicatrice ulcus: sed nihilominus uno post anno sponte erupit, & donec discriptim membranae portiunculae prodiissent e suo sinu omnes, neque unquam exsiccato facile, neque ad obducendum comparatum fuit ulcus: quod ultro tamen fieri visum est, cum desit vitium. Rem quidem, quam accurate mecum observavit Horatius Lumbifanus, Medicus, qui sui ipsius scriptis inclauit. Contra Meliceris ad carpum nata, & mihi mea ipsius manu per aculeum pastinacae marinae compuncta, vix exacto quatrinduo curata est sic, ut nunquam redierit: quod & sorori Andreae Mansi Scribae Praetoriani, & aliis accidisse comperi. Quid autem, quaeso te, responderis, quod affricatu vehementi disruptae saepe Melicerides ac discussae sunt, neque amplius recurrisse sunt visae: nosti autem & nonnullos Auctores ad demolendas, atque delendas easdem, plumbeos verticillos impositos tradidisse: quin vero & alia istiusmodi tubercula, & Gal. l. 14. *meth. med. c. 13.* & Aetius *tetrab. 4. sem. 3. cap. 78.* & Paulus l. 4. *cap. 34.* medicamentis quibusdam, exsolvenda proposuere. Qui idem Paulus & strumas, quod etiam mirum est, tunica velut Melicerides, Atheromata, Steatomata, contextas & medicamentis discutientibus exhaurit; ut & modo citato loco, & *cap. 25.* ejusdem libri docuit: quo autem pacto, nisi educta fuerit universa membranae portio, nunquam curabiles easdem dixit, l. 6. *cap. 35.* An igitur ineuntibus duntaxat his, sunt aliqua valentia folliculum atterere, ut dissolvatur? inveteratis vero his, & obduratis, non item? quod etiam judicasse propemodum visus est Hieron. Fabricius, in *c. de Meliceride*.

Verumtamen, quod experti nos sumus, id affirmare profiterique possumus; neque aliud asseverandum audemus. Adde, quod Gal. *de tum.* ut plurimum tunicas posuit.

C A P. VI.

Quid commune habeant hae tres Abscessus species: & in qua re differant.

PRae monstratum antea fuit, praecipuos tres istos tumores, quos nos *foetabuli* nomine designavimus, singulos sua peculiari, & propria materia constantes. Atheroma, quod pulvem frumenti, & castaneae fructus moliti materiam refert. Steatoma, quod sebacea. Meliceris, quae mel referente substantia constat. Tria haec commune illud habent, quod suo singula folliculo sunt amicta, testimonio Galeni, Aetii, Pauli, & juniorum omnium; sed discrimen ex adverso illad habent, quod Atheroma, & Steatoma solidam nata fuerunt substantiam; Meliceris vero fluidam naturam retulit: tamen si vero Gal. 14. *meth. c. 11.* causam omnium humorum posuit; nihilominus recto suo sensu intelligendus est hic auctor: nimirum principio frigidus, & pituitosus humor est, qui se procreandis hisce tumoribus subiecit; quod postea concreto, & crassiore in dies facto, tum agitato caloribus, qui parti insidet, tum membranarum amplexu frigido, sortem aliam compararunt, concrementi, atque foetabuli, qualia nos saepe descripsimus. Una tamen Meliceris in absolutum, atque perfectum crassamentum non abscessit, materiae certe liquidioris conditione. Major & admirabilior differentia fuit Atheromatis, & Steatomatis, quorum hoc inculpatius, & naturalius, si dici conceditur, ex pingui crassamento formam tulit; alterum vero magis alienum, & corruptius concrementum, accepit: usque adeo, ut saepe vermes, muscas, pilos, unguis, carnem hebetem, soleas, calcem, carbonem, apud quosdam exhibeat: quae quidem omnia jure merito Galenus toto genere praeter naturam aestimavit, *citatis loc. meth. therapeut.* Quod quidem judicium, cum ad mitiores alios duos Abscessus extendit, injuriam his profecto videtur fecisse; nisi fortasse vis, quod & tunicam cum singulis hisce conjunctam spectavit; quae sane alienum quid est proprie dictum, ac propterea per Chirurgiam eximendum. Praeter haec istorum Abscessuum discrimina secundum alios haec sunt: Abscessus cum folliculo alii habent materiam in unico, & continuo, folliculo, qui non habet exitum; alii, qui habent materiam fluxilem, habent illam inter duas tunicas, ut illi, qui non habent materiam fluxilem, sed coactam. Haec Hieron. Fabricius.

Verum digna sunt haec animadversione: commentum enim videtur, quod ullis, id est, compacti concrementi Abscessibus, duplex tunica sit; seu verius, ut ipse loquitur, duae sint tunicae, justius autem fluxili meliceriae substantiae debita esset diplois. Quod autem Fabricio imposuit, oratio fuit Galeni, *l. 14. meth. cap. 12.* sub his verbis: Porro excoriat hic circumposita corpora, spatium videlicet sibi moliens, vel inter duas tunicas, vel sub certis membranarum. Sensus est, ut possint Abscessus, adurgentis vi materiae, deduxisse spatium inter duas tunicas, puta inter duram, & tenuem cerebri membranam, & possit diduxisse spatium sub membrana, exempli causa, tenui cerebri: sermo autem Galeno est de Abscessu primi significati, non autem de anomalo, ut putasse Fabricium certus sum. Confirmatur autem interpretatio nostra vel ejusdem Galeni verbis proxime subiectis, quae sunt; excoriat autem omnino, &c. quae nequeunt adaptari Anomalis, quorum acris, & putredinosa conditio non est; Steatomatis praesertim. Quamquam objicies, quod subinde meminit Galenus contentorum in Abscessibus unguium, pilorum, ossium, testarum, lapidum, & porri, fragmentorum; quae omnia reperiuntur in Abscessibus quibuscumque.

At hic communis multorum error est, inquam, & hallucinatio credentium, haec

haec per Galenum inesse Anomalis. Substantia Meliceridis sola est mellica; Atheromatis propria pultea; Steatomatis peculiaris sebacea: fallimur autem facile, cum his alia, quam assignata per singulorum voces contenta, tribuimus; confundimusque sic Anomalos cum praedicti significati Abscessibus, & utrorumque naturas, ignorare nos ipsos prodimus. Discrevit autem haec genera Galenus manifeste, cum subdidit; verum haec rarius incidunt; frequentissima vero hujus morbi sunt tria genera, quorum singula propriam appellationem graece sunt solita, &c. sed ad differentiarum rem redeo. Aetius tumores ait quidam sunt elevati, & ad motum, & contactum expositi, facileque curabiles; quidam vero inserti, & ad motum non expositi, & in Chirurgiae aggressionem summam diligentiam expetentes, propter imminentes Unguinis eruptiones, ac nervorum puncturas.

Praeter has, & alia differentia est; quod Steatoma suppurationem nunquam subire paratum est; cujus non sunt expertes Atheroma, atque Meliceris.

Postrima est & alia, sed ad curationem spectans Steatomatis, a reliquis differentia notata per Aetium, *Tetrab. 4. ser. 3. c. 8.* quod in Steatmate praefecundo non sic, ut in Atheromate, ac Meliceride, tunicae sectionem timemus: nimirum adeps, quidcunque feceris, effluere paratus non est; sed communitates & discrimina Cyllicorum Abscessuum habet jam omnes.

C A P. VII.

An praeter tria celebria Foetabula sint Strumae, Bronchocelaeve?

INter haec omnia nobilis se offert quaestio; num Strumae de Foetabulorum ordine sint, & cum Anomalis Abscessibus accipiendae? porro si Galenum audimus, qui 14. *meth. med.* Strumas dixit esse scirrhus in glandulis, videbuntur & Strumae ad certum humoris pituitosi, vel melancholici vitium referendae; atque adeo intra quaternionem esse humorum: cui testimonium accedit Celsi, qui 1. 6. *rei medicae cap. 28.* dixit, Strumas esse tumorem, in quo subter quaedam ex pure, & sanguine, quasi glandulae oriuntur: quo auctore vides Strumas ad sanguinem referri.

Tamen ex adverso Paulus Aegineta 1. 6. *cap. 35.* disertis verbis pronuntiavit, Strumam intra tunicam contineri, quemadmodum Atheromata, & Steatomata, & Melicerides; & quemadmodum etiam haec curari, nec curabilem quidem, ubi excisorum portio quantalacunque remanserit: & Aetius *ex Leonida lib. 13. cap. 5.* cum voluit Strumas esse carnes subcandidas, facile aegrescentes, in membrana contentas, etiam aperte videtur fassus, Strumas folliculo contineri, atque augescere. Accedit autem ad haec testimonium & tertium Guidonis Cauliaci, qui testas membranarum Strumas admonuit; ut cum haec curantur, nulla restet portio membranae continentis. Sed & folliculum provide detrahendum esse Strumis admonuit Hieron. Mercurialis 1. *de morb. puer. c. proprio.* Nos vero Strumas cum folliculis, & pultea substantia, observamus in Hieronymo Caphorio, Calabro Oriolensi. Experimentum autem abunde monstrat, quod, nisi tota membranae portio eximatur, non succedit curatio; ac si obducatur ulcus, denuo recrudescit, & recidivum fit vitium id: quod comperimus cum doctissimo Medico Francisco Noma, anno 1630. in filia Marcelli Muscettolae, Viri Patricii Neapolitani: cui adolescentulae ample patefacto ulcere, & impositis acerrimis medicamentis, atque trochiscis, visum est quidem satisfactum extirpationi radicum: sed fibrae tamen exilissimae sub carne latitantes intimius oculis imposuere, atque, occluso jam ulcere, post aliquod tempus vitium instaurare. Verum enim vero siquidem recte inspicimus conditiones Anomalorum, quae sunt concrementa substantiae solidae, quae foetus cujusdam modo venis sup-

posi-

positis nutriuntur, & augentur folliculo comprehensa; certe pleraque istorum Strumis defunt, nam ne nutriuntur quidem Strumae; siquidem vena nulla ad nutriendum est subdita: quod autem augeantur apparet quidem; verum per pororum infarctum est ejusmodi accretio, non per legitimum augmentum; ut ego autumo.

Major ambiguitas est de Bronchocelis, quae videntur etiam sub *Foetabuli* genere concludendae, quandoquidem & solidae partes sunt tunicae comprehensae; & cum in immensum excrescant, neque per pororum infarctum augeri, sed per suggestum alimentum, est probabile: insuper etiam mellea, pultacea, & sebacea, substantia contineantur, ut credit Aetius l. 4. sect. 3. quod etiam asserit de gumi Syphillis Fallop. l. de morbo Gallico, ubi de gummis agit. Verum neque ad Anomalorum aliquam speciem Bronchocelas referemus, (cum multifidae sint & glandulas contineant praeduras & rubentes, ut observavimus 1625. in cadavere cujusdam puellae, per nos in domo templi, Visita Pauperes dicti, dissecto) sed ad carnosos tumores, quod in praesenti non explico: suus enim de his sermo paulo posterius erit. Simile quippiam videtur de Batrachio, quod Celsus l. 7. c. 12. §. 4. sub Abscessuum genere reponit; ejusdemque materiam ad Meliceridis naturam accedentem; membranula seu folliculo contineri expresse *ibidem* testatur: ob quam causam fortasse *παλινδρῖον* recidivum fuit Clerico Neapolitano cuidam, Acolyto templi sanctimonialium D. Pobiti; itemque infantulae cuidam, cui bis pariter recurrit; utrumque candente scalpro confectum; sed compresso abunde tuberculo, sentientes se liberos & immunes, medicam subinde manum ambo spreverunt, nec ante vitii recursum ad me redierunt; qui, *spuma duorum draconum* imposita, fibras cysticas convulsi ac delevi, quoniam secundam ex obtuso ferramento ulsionem non ferebant: evomuit hians Clerici ranula aquatum ovi rancidulum, infantulae vero praenigrum; cui rei astitit Paulus Aemilius Ferillus, Archiater Gallorum Reginae meritissimus.

De Nodis autem quid sentiendum; cum & hi ipsi colem non praetererant, verum eundem saepe offendant, ut scriptis prodidit Petrus Argelata l. 2. c. 4. tract. 3. Sunt autem Nodi Arabibus auctoribus, & Arabistis, idem fere quod Anomala tubercula nobis & Galenice sentientibus.

C A P. VIII.

De triplicis Abscessus materia communis scholae placitum.

PRODUCTURI nos hoc loco tum nostram, tum aliorum, novam opinionem de natura Foetabulorum, & materia; factum iri rectius putamus, si communem etiam multorum sententiam prius exponamus: quorum primus Galenus differens hac de re, lib. 4. meth. med. c. 12. Fallopio interprete, statuit humorem, qui gignendis his Abscessibus praebet materiam, esse varium; id est, qui triplicem, triplici Foetabulo producendo, materiam subternat; crassissimam scilicet, & pinguis- simam Steatoma; fluxilem, & lenem Meliceridi; mediam, & inter omnes siccissimam Atheromati: est tamen antequam concreseat in Abscessum unus humor, e-
strina prima, sermone instituto de tumoribus a melancholico succo profectis, in his recenset Nodos, e quibus sunt Abscessus, a nobis in praesenti tractati: quae opinio videtur & Aetii, propterea, quod lib. 6. cap. 68. Meliceridem curans cataplasma, offert pro purgando corpore *serum caprinum cum Epithymo*, quod accommodatum est humori melancholico perpurgando medicamentum. Sed enim Avicenna

lib. 4. fen. 4. ad curationem Nodorum ait ; etiamsi nonnihil humoris melancholici contineant, tamen plurima constant pituita sicca : in quam sententiam ivisse videtur & Aetius, qui, loco citato, *Colocynthis* dilutum in curationem approbat, peculiari naturae conditione, phlegmagogum. Quid igitur, contradicuntne sibi auctores isti? Non opinor equidem ; sed quod elici ex utrisque posse videtur, illud est ; pituitam potissimam esse causam, quae modo crassior, modo dilutior sit : accidit autem non raro, ut cum plurimae pituitae nonnulla portio se inferat humoris atri, a quibus succis exclusos habet, tum sanguinem, tum bilis quamcunque speciem : atque ex huiusmodi materia variam coctionem, aut corruptionem, nacta fiunt humores specie varii, ex quibus Abscessus isti proficiuntur.

C A P. IX.

De naturae consilio, in obducendis tunica Foetabulis.

Illud vero plerisque ancipites habebit ; quod opifex natura non vulgari videtur studio membranam hisce Foetabulis induxisse : tegmentum alioquin utilis, ac necessariae, rei cuiuspiam, qualis certe trium Abscessuum nullus est ; quin etiam materiae faedae plurimum, & abjectae : Sed enim huius scirpi nodus sic solvitur.

Haec concrementa veluti monstra sunt, corporis suam aliqua parte fabricationem nacta. Aut dicamus, naturam sibi ex hisce fomitibus proponere quaedam animalcula, atque foeturas.

Ova, membranulis obiecta tenuissimis, visa refert Laurentius Scholzius, apud Joannem Schenckium, *observ. medic. l. 5.* ; & ab Abscessu femoris ejectum ovum majusculum, refert Marcellus Donatus, *l. 4. med. hist. mirab. cap. 30.* & Ambrosius Paraeus, *l. 9. Chirurgic. operum cap. 3.* scripsit ova etiam reperta in Abscessu dorsi. Atqui huic rerum generi universo membrana veluti chorion requirebatur. Aut (quod omnium est maxime probabile) dicamus ; necessariam omnino visam opifici membranam, qua & Foetabulum illud suis ipsius terminis concluderetur, discluderenturque a proximo ambitu partes inculptae : quod autem ad priorem huius placiti partem attinet, confirmatur ; siquidem natura quidquid initio gignit, suo semper involucri, sive quidem discreto, sive cum corpore cohaerente, concludit : quam rem quidem rite cognoscere licet in Animantibus quibuslibet & harum partibus ; in ovis horumque particulis, in fructibus, pomisque, & horum partibus, & in seminibus : quin etiam in pomorum interiorum quibusdam plicaturis, mirum est sane, ut parens omnium communis, minuta illa segmenta ex integro convestiverit suis membranulis perinde, ut periculum aliquod incurfuris tunicam, & munimentum, adponens. Quod vero ad discludendos affinium terminos, ante assertos, spectat, facit in hanc rem illud, quod adnotavit eruditissimus Ambrosius Paraeus, *l. 6. sine* ; concreari circa aneurismata cartilagineam, aut etiam osseam tunicam, quae, aggeris modo, furentis sanguinis, spirituum vitalium copia turgentis, impetum frenet ; ita curante Dei ministra natura.

C A P. X.

De procreatione Cysticorum Abscessuum opinio Ambrosii Paraei.

Jam autem requiri videor, ut disputetur, quid de horum Abscessuum generatione, generandique modo, sentiendum sit. In qua re primus de his, quos le-
ge-

gerim, Ambr. Paraeus memorat nobis, quod in homine mirabilis est omnium, quae naturae lege, imperioque, continentur, amplexus; atque adeo, quae magnus mundus amplissimo suo sinu coercent, hic parva, velut tabula, compendioque, cogit, atque aemulatur. In hoc enim non archetypa, non coelestis, non elementaris regio defuit; quas res, qui non intelligunt, hi nullis philosophiae partibus sunt imbuti. Praeterea ut meteorum, ita & mistorum omnium in se & abditas imagines refert, & per saepe etiam aperte retexit: quare & animantium vim omnem continet, & stirpium lapidumque formas, & quae supra terram, infraque gignuntur, ea omnia mira quadam ratione in se gestat, & profert. Itaque quid miremur, inquit, quod seu Foetabula, seu Germina ista quacunque sui parte, & varia in his, & enormia contenta gignat, & servet, homo; in quo foecundissima parens natura universae materiae, qua macrocosmus constitit, varias particulas, & semina, condidit? Itaque in eo sibi placere, ut omnes actiones, motusque, quos obire, atque edere in majoris illius Mundi scena solet, in hoc parvo etiam effingat; nunquam in nobis ociosa, modo ne materia desit.

C A P. XI.

De materia Foetabulorum opinio Felicis Plateri.

ALIAM opinionem amplexus est Felix Platerus, diligens naturae vestigator, qui *Prax. medicae tract. 3. c. 3. §. de causis*, decrevit crudiores succum, quam carni nutriendae convenit, hujusmodi concrementorum materiam esse; quod autem aliena pleraque connascantur, fit, inquit, quod nutrimenti alterius partis, quae crasso admodum succo ali debuit, portio ab ea abscedens in carnosas sedes, cum illarum nutrimento delata, talem duritiem in illis gignat. Quae res inde comprobari potest, quod in ejusmodi Abscessibus, ex illis tumoribus genitis; aliquid aliarum partium substantiae simile invenitur; nunc pilum, nunc unguem, nunc os, nunc glandulam, referens; quae vix dum ex aliis, quam ex succo, hasce partes illic in cute, vel carne vicina nutriente, huc cum proprio carnis nutrimento delato, nasci potuissent; uti & si saevum referat, pinguiorem sanguinis partem, quae pinguedinem efficit, huc quoque pervenisset, ex eoque sic concrevisse verisimile videtur: vel si pulsem, aut mel exprimat succum carneum non in pus tale, quale in calidis tumoribus per suppurationem nascitur, sed ejusmodi humorem magis tenacem maturatione, vi caloris excoctum fuisse: qui si ulterius torreatur, succusque ille magis terreus sit, aliud quid, ut carbonem, vel calculos similiaque referet. Haec si propria inclusa sint membrana, & illa quoque a membranoso succo similiter, uti de caeteris partibus dictum, huc perveniente nascetur. Quae ut in tumore in Abscessum degenerante ita fieri possunt, sic & alterius crassioris, duriorisque partis, succus carni insertus. Addidit & his denique confirmationem Platerus; nam si ex ejusmodi, melancholiae scilicet, & pituitae, excrementis, tale quid misceretur, non tam stabile, sed putredini, & corruptioni obnoxium esset; sicuti etiam in aliis tumoribus, quos ab iisdem humoribus proficisci existimarunt, ostendimus; haec ille; quorum postrema ratio non parum insolens, & improbabilis, futura est apud multos; propterea, quod omnium a communi schola despectit; nisi, quod non melancholicum aut pituitosum ipsum succum, sed horum excrementa refutavit hic auctor.

C A P. XII.

De eadem re singularis opinio Gabrielis Ferrarii.

SED & de materia nova est opinio Gabrielis Ferrarii, viri quidem & si non omnibus medicinae partibus exculti, nihilominus scriptarum rerum firmitudine sic approbati multis, ut & omnes ejusdem libros pluribus editionibus visendos Itali, & latine lectitandos voluerint Germani. Ita non indignus visus est nobis, qui scriptis interdum nostris citaretur. Hic *libr. primo chir. adversione 27.* professus est Natas dictos Abscessus oriri ex superfluitate copiosi spermatis. Indicia sunt: primum, quod hae in vultum excrescunt; sumptio videlicet alimento ex venis capillaribus deducuntibus (quae secunda est ratio) sanguinem substantiae coactioris, ex quali & sperma procreatur. Tertio, quemadmodum in prima embryonis conceptione, ex tenuissimis, & varie confluentibus, venulis, unus veluti caudex constat, indeque haurit perpetuo nutritum foetus; ad eum prope modum, venularum, si dici licet, radicatio est his hemizootis. Quarto, reperiuntur in horum conceptaculis, aut digitus cum ungue unus vel alter, aut brachiolum, aut pes, aut auricula, aut mamma, nunc pilis obducta, nunc simplex, interdum, & qualis, spinæ dorsi medulla innascitur. Haec ejus viri sunt argumenta, firma quidem parum, verumtamen haud continenter explodenda, quin prope interpretanda, aut castiganda, cum sua ejusdem prolepsi; nimirum, quod non spermatica sit aliqua cystularum substantia, sed spermatis certe materiam, & suggermina, aemulantur.

C A P. XIII.

De procreatione istorum Phymatum, & Tunicularum, Opinio nostra.

NOSTRA nunc inter has omnes proferenda sententia est, quam equidem confido Viris candidis simul, & doctis non vulgariter placituram; sic vestigiis haeret naturae, sic probabili nititur observatione rerum. Constat affectum hunc oriri semper ob plenitudinem, vel non sine ipsa; esse tum, ut tumores quidem omnes communiter, tum privata etiam ratione. Porro plurimum hominibus inexercitatis, ociosis, ac plenis saltem excrementorum, quales Coenobitae sunt, etiam corporibus partibusque horum venosis, & laxis, & in quas ad summam promptior est defluxu, atque luxuries, Phymata ista nascuntur.

Alterum etiam advertendum est, humorem jam memoratum, qui exuberat, substantia crassum esse propterea, quod observatione longa comperimus, succum hunc e cute effluere non posse, sed infra ipsam perpetuo constitisse; fortasse autem a natura plerumque ad effluxum destinatus erat: at vero, quia nimius, & crassus est, quoniam discuti, aut dissili nequit, consistat in se ipsum oportet. Insuper vero crassitudo monstratur, quod ex ejusdem sui ipsius substantia tunica constat crassa, & corpulenta; quod utique non fieret, nisi crassities inesset.

Tertio statuendum superfluam quidem, sed nutritoriam hanc materiam plurima parte esse. Argumento est, quod placida, & miti praedita est natura. Verum contempta superfluitate, tandem a naturae complexu recipitur, & in aliquod concrementum praeparatur. Quoniam autem in legitimam corporis humani partem abire non potest, quia semel rejecta est ab unaquaque parte aliena; ob id in eam formam deducitur, quae maxime substratae materiae consentanea est; seu tenuior,

eademque viscida, & pituitosa sit, qualis mucilago e mucaginosis stirpium seminibus, partibusque aliis ipsarum, elicitor; seu crassior est species excrementii sanguinis; seu crassa, & incocta, & luculenta, qua pituitae glasteae responderet. Triplicem enim hanc effusam materiam agitando calor partis cuiuspiam, potissimum a proximis arteriis adjectus, commodiorem in aliquam formam immutat; quae sane rotunda est, aut ad hanc accedens alia. Illud autem cum sit, quoniam unicuique suam vivendi sortem jam nanciscenti, observatione a nobis ante producta, tunicula sua debetur: ob eam rem sedula natura, seu de lenta tenacique suppositae materiae portione, spiritus vi sufflantis, opificis vitrarii modo, sicut Hippocrates, in *l. de carnibus*, docuit, vesiculam exhibere: seu quod Hieronymo Fabricio placuit non exordio, nec plane funditus id rei creat; sed cum adversam illam substantiam sentit, continuo de membraneis nexibus tunicam extendit. Jam vero venula, vocata nutricula, suboritur ex eructato primum copioso sanguine, quem natura, nil utile abiciens, & omnia meliorem in formam trahens, & sua etiam adoptata custodiens, vi spiritus, ut modo diximus, in vasculi formam educit; ut educatum suum foetabulum in vita manere queat, & a caeteris partibus discludatur. Nata etiam ex nutrimentitiis propriis membri liquoribus originem ducit, eorumque a quibus provenit liquoribus, similitudinem recipit, ut inde sequatur, aliquas esse cartilaginosas, aliquas carnosas, & nonnullas ligamentosas, aut aliis membris similes, ut ossibus & articulis: Haec Paracelsus, *Chirurg. min. l. 3. de Steatmate c. 15. quod inscriptum est de Glandulis & Naptis*. Caeterum ut in his Abscessibus venae suboriantur, operae pretium est dignosci: equidem non ita certa fide cum Hieronymo ab Aquapendente sentio, sicut arterias hisce Abscessibus negatas, ita venas iisdem datas nutriculas asserit; ut non credam posse dubitari non inepte, num aequivoca sint vasa ista; atque adeo dico probabile, ut similes sint ista conditionis cum venis Zebel vel Sebel, Arabibus Medicis auctoribus dictis, quae in tunica oculi adnata saepe solent oriri. Sunt autem auctore Avenzoar, in *1. theisur. tract. 8. cap. 28.* contextura quaedam rubra, facta in superficie conjunctivae sive albi oculorum, & nominantur in Arabico venae Altheben, & non sunt venae procedentes ab hepate, nec arteriae a corde venientes, sed assimilantes, quae involutae sunt, & contextae supra albedinem; & aliquando in tantum extenduntur, quod nigrum cooperire reperiuntur: haec Avenzoar, quem secutus videtur Averrhoes, in *secunda parte cantic. comm. 87.* per haec; Zebel est quaedam textura venarum innaturalium super conjunctivam oculi facta: Hunc vasorum fortuitum exortum cum professi fuerint uterque auctor, nihilominus haud quidquam de generandi modo prodiderunt; quem modum explicatius aperuit Philip. Ingrassias, in *lib. de tumoribus p. n.* ubi ait. Quoniam scilicet tam venae, quam arteriae, naturales ibi existentes, mirum in modum crassiori sanguine replentur: dein vero ex residente paulatim e vasis glutinoso sanguine, in primis iuxta illas venas & arterias, quaedam exterius lineae ac tanquam novae venae & arteriae depinguntur; non quidem, quod verae venae aut arteriae sint, sed cum rubeae lineae supra venas jam arteriasque exterius emineant, illarum penitus vel gyros, vel rectitudinem, conservantes, earum quoque effigiem minus exquisite in-tuentibus repraesentant. Ita quidem Philip. Ingrassias, cujus eandem rationem gignendis Anomalorum vicibus accommodari, nihil esse, quod veter, arbitror: quod si naturalem istorum exortum retinere placet, certe me non latet, Galenum in *1. de sem. c. 3. P. & 14. m. m. cap. 17. F.* professum, saepe sibi visas venas & multas & amplas in ulceribus renatas. Quod si calor nativus id praestare potest solus, quidni valeat idem cum extraneo conjunctus? Haec sunt, quae in obscura,

atque arcana alioqui re, ut gratis equidem in commenta non abeam, certiora judico, & de venarum procreatione sufficientia Lectori existimo: quod vero spectat ad radicum primum exortum, quemadmodum creatis ex putri materia fungis, & aliis plerisque, sponte ac sine seminio, sed ab humoris genio nascentibus, natura fibras & radices, quibus alimentum e terra trahunt, summittit; ita & Atheromatium, Steatomatumque.

C A P. XIV.

De varia magnitudine istorum Abscessuum.

Post haec vero magnitudinem, ac formam, quae in his Abscessibus saepe visi consueverunt, expediemus. Parvum quidem est *Steatoma* trium librarum, de quo retulit Joannes Schenckius *l. 5. cap. de Strumis*: sed idem narrat *eodem lib. cap. de cervice*, natum homini cuidam ea parte tuber rotundum capitis humani ferme magnitudine, bicipitis hominis specie. Ad haec Lupiam octo librarum, etiam capitis magnitudine, cervicibus exsectam narrat Ambr. Paraeus, *l. 6. suorum operum cap. 20*. Itemque Jacobus Hollerius refert *in observat.* de Ganglio concreto in inguine, quod pueri caput aequabat. In qua parte, & viginti quatuor librarum alteram observasse scribit Amat. Lusit. *cent. 5. c. 88*. Aliam vero Naptham septem librarum, veluti pulvinar expansam, in humero se vidisse professus est Theodoricus, *lib. 3. chirurg. cap. 31*. vastam, ac immanem visam adeo, ut ipse reformidaret rescindere. Aliam, quae sextarium aequabat, gestandi labore intolerabilem, exsectam a Chirurgis sui temporis, scriptum reliquit Antonius Musa Brasavolus *ad aphor. 27. lib. 6. aphor. Hippocr.* Vastissimas denique alias hujus generis excrementas scripsit Marc. Donatus, *mirabilis historiae medicae libro 5. c. 3*. Sed extra normam omnem, & fines, evagata videtur fuisse illa, quam Anton. Benivenius, *l. de additis*, & Jo. Langius *l. 3. epist. 4.* narravit sexaginta usque libras pendentem. Ad summam, quod ad magnitudinem eorundem spectat, has in tantum saepe vidimus excrecentes, ut admiratione fuerint omnibus, & incredibiles sint relatu. Haec tibi de Abscessuum istorum magnitudine sufficiant.

C A P. XV.

De varia eorundem Forma.

Formae vero apprimae variae sunt a nobis observatae, & ab auctoribus ante descriptae. Guido enim *tract. 2. doct. prima cap. 3.* retulit aliquando referre melonem, aut cucurbitam, aut natem; unde *natas* dici volunt nonnulli, quamquam hoc etymon alii alio referunt. Praeterea vel lata basi sunt, ut mammae, vel tenuiore pedunculo exortae in majorem assurgunt molem, quo fit, ut ficus, aut piri, aut fructus cujuspiam figuram propemodum habeant. Interdum etiam compressae sunt adeo, ut non facile se prodant; longo etiam schemate observare licuit; itemque tuberosos, ut pleraeque *bronchocelae*; aliquando rotundos; aliquando forma nucis castaneae, nucis juglandis, ac testiculi; alias lupini; alias glandis modo subsistentes; non raro etiam multiformis, & compositae figurae, se proferunt cum appendiculis, & striamentis quibusdam, qualia Franciscanae, & Carmelitae, Coenobitis, ejecta tubera depinguntur. Adeo videbis multa Foetabuiorum, luxurie ac varietate, incertas istorum formas.

CAP.

C A P. XVI.

De enormibus contentis, atque foeturis.

ETfi equidem aliquando dixi, consentaneos non nihil humanae conditioni tunicatos Abscessus; nihilominus hoc, facta collatione ad alios cum dolore, inflammacione, putredine conjunctos, & de recentibus, & maxime de privatis, *Steatomatis* dixisse volui; nam neque desunt etiam in his alienae ac praeternaturalis conditionis argumenta. Quorum illud maximum; quod tanta his interdum inclusa putredo est, ut extreme foeteat adaperto folliculo; quod nos experti sumus in *Atheromate Tyberii Coppulae*, alias a nobis memorato in *physico chirurgicis cap. 12.* cuius per novendecim annos conclusae materiae tam gravis exhalabat odor, ut non, nisi applicitis ad nares odoris, potuerim equidem fibrarum laboriose evellendarum operam administrare. Qua tanta Abscessuum exstante putredine, cui mirum in his innasci vermes, & animalcula, quae semper ex putri subdita materia proveniunt. *Strumam* amplam pediculis refertam casu curatam memoriae prodidit Jo. Schenckius, *libr. 5. tit. de cervic.* & alibi. In inguinis Abscessu vermes reperit Gabriel Fallopius; & in alio etiam animalcula multa Bartholomaeus Cabrolus, *observat. 27.* Praeter autem animalcula ex putri genita, quot & quae, tum insolentis materiae vitio, tum putrifici caloris opera, substantiae non coalescunt sub his lacunis? Dicam de mirabilibus quibusdam rebus innatis, quando nulla fere spurcitiei species est, quae, his veluti stagnis & matricibus, concretas non offendatur: ungues, inquam, ossa, pili, testae, lapides, & porri similia fragmenta, & ligni ramenta; humidorum vero generi respondentia & lutum, & coenum, & olei amurca, & vini faecula; item substantia rase cartilaginis, carnis hebetis, & cruentae. Item cuidam adolescenti, famulo Alexandri Pellicciae Tropiensi, eductus, adunco scalpro de gena subiecta, folliculus cum inserto ovo pusillo, nascente jam in matrice gallinae, reticulatus, & implexus amphiblistroidi membranae, modo; in cuius ulcere die quinto & septimo, atque deinceps, secuta sanguinis profusio vix compressa est; sic motibus obnoxio loco, non prius autem quam quadragesimo sanitas restituta. Sic carnosam in Abscessibus materiam vidisse testatus est Philip. Ingrassias *l. de tumoribus, in fine.* Ad haec creta, limacum cochleae, spicae, cornua, carnes tum duras, tum spongiosas, atque alia complura: & quia carnis hebetis, cruentae, mentio facta est, similis rei narrabo historiam, quae est. Carunculas, muci lutei concrementa, expressi de *Atheromate* supra genu, quod duos jam annos conquesta fuerat venerabilis in Christo Soror Antonia de Siano, Pharthenophilacii Spiritus sancti Abbatissa: de qua re compertum est Aloysio de Gratia, & Francisco Laviano, praestantissimis ejus domus Medicis, atque etiam Joan. Andreae Basilio, Medico Collegii Neapolitani, atque urbis, primario.

Atheromatis vitio concretas albas crustulas desquamates, & ovorum testulas, si tantum has molliores animo conceperis, offendi in homine, quem Jacobus a Salvatore, Chirurgus Herniarius Neapoli percelebris, curaverat, & ad me relegaverat An. Christi circiter 1615. Dictum vero cum est, de stoebe multiplici, lapideas item inesse quis credat? at nihilominus omni figura sunt in his repertae, id est, varia sorte effigatae, quadrangulae, triangulae, ovaes, multiformis & incertae figurae; quemadmodum Joannes Centimanus in *libello de calculis*, Marcus Donatus, Ambrosius Paraeus, & Joannes Schenckius, suis scriptis prodidere.

Nullum corporis esse locum, qui hisce Tuberculis non sit obnoxius.

NAscuntur quidem hoc genus Tubercula variis in locis corporis. Verum secundum caput visuntur, tam frequenter, ut plures sint, quam ut memorari debeant, singulares homines, qui secundum id loci sunt haec experti. Fronte media, sed qua capillus attingit, *Atheroma* excussi Thomae Lautitio Lucano, ex oppido Sancti Mauri.

De intima superiori palpebra, visum oculo integro praecudentem *Meliceridem*, testudinis ovo majorem, Romano cuidam advenae, nostro in Valerudinario, detraxi; cujus alioquin magnitudine memorabilis exsculptam aere imaginem suo loco dabimus. Itemque pone canthum oculi anteriorem *Atheroma* Vincentio Caesario, adolescenti ex oppido Sancti Anthymi. Ad externum angulum oculi dextri *Atheroma* palumbino minus ovo gestat Iosephus Albasis Neapolitanus, vir & legum scientia, & hac nota conspicuus: contentus autem abunde sua studii claritate posset esse, qui jam pridem invenerat hominem, qui facile tuberculum exemisset.

Atheroma Aureliae Vitalianae, M. Antonii filiae, post autem excussi, rem approbante Joanne Thoma Jovino, docto Philosopho, ac Medico Neapolitano. In auriculae vero pinna Paulo Nannio, Jurisperito, & civi Tarentino ornatissimo.

Sed & sub maxilla inferiore *Steatoma* natum est Moniali cuidam D. Potiti, Coenobii Neapolitani vetustissimi, cui cum efficaci Medico Francisco Ferruccio consultavimus.

Vitalianae in cervicibus *Atheroma*, longos jam annos, gestat spectabilis patricius Neapolitanus Octavius Laynus, quod a parvae avellanae magnitudine in semipugnum excrevit.

Muthaeo Soccolino Caesenati Theatino, Pictori Illustri, viroque ingenioso, qui rheumate diuturno atque asthmate, non sine phthisis suspicione, vexatus fuerat, *Atheromata* duo de paristhmiis extraxi, in Sacris aedibus SS. Apostolorum, Sebastiano Vecchiono Medico clarissimo spectante. Sed & calculos ab hisce partibus excidisse refert Langius, l. 2. *epist.* 57.

Atheromatis sub lingua meminit Conradus, *histor. gener. animant.* pag. 8. & Felix Platerus *Prax. medic. tract. 3. tit. de exuberantia* pag. 224.

De jugulo rescissum *Steatoma* Gratiae de Philipis, sodali Franciscanae, in Sacris aedibus Jesu Neapolis, pictura expressum paulo posterius dabo.

Cujus ejusdem Coenobii vetula sacra virgo, Eugenia Suarda *Steatoma*, sub spatula, habuit.

In dorso *Atheroma* curavi Lucretiae Cacaci Moniali Parthenophilacii Spiritus sancti, cujus materia alba foliata velut artocreae.

Super ensiformi positum *Steatoma* Dominico Riccardo, puero Abellinati.

Toto costarum spatio exteriori plurima Ferrandus Brunus, Francisci filius, in Valerudinarium curanda derulit; quorum unum testudinis terrestri majusculae magnitudine costas medias occupabat.

In media manus vola ex ictu, collisive, multo ante praegresso, *Atheroma* grani Indici modo Ursulae, sodali Franciscanae sacri Coenobii Jesu Virginum, exemi.

In cubiti flexura *Atheroma* curavi Joanni Alphonso Gryllo, Calabro, viro podagrico.

Ad

Ad interiorem pollicis supremi canthum , qua manus tuber maximum attingit, *Meliceridem* gestaverat Adamus Marchius Valetudinarii nostri Medicus excellens.

In metacarpi flexura nascuntur saepissime *Melicerides* ; ex quo genere unam mihi met ipse radio pastinacae marinae Pithecusis aperui : humor autem prodiit albuminis ovi tenuitatem , mellis albi colorem (inde *Meliceridem* dictam puta) olei vero amygdalini lenitatem , referens . Aliam ibidem corporis Leonardo Ciccono Abellinati , rei medicae doctori . Aliam Andreae Mansi forori .

In digito vero Joanni Fontanae , picturarum ex minio coloratori .

In extremo indice *Meliceridem* Julio Caesari Capacio , clarissimo Musagetae nostro Neapolitano , curavi .

Aliud e genu Capucino , cui nomen Stephano Calacensi , detraxi ; cujus imaginem paulo posterius sub conspectum dabo . In genu etiam utroque non mediocriter *Steatoma* sustuli Domino Francisco Antonio , Principi reverendo , Sacerdoti Neapolitano ; ex cujus tuberculi apertione moriturum hominem convulsionem praedixerant inexpectati Medici quidam .

Inguibus & Abscessus hujus generis exactos se vidisse perhibet Jo. Arculanus , in com. ad Razem cap. 69.

In crure vero compertos eosdem refert Joh. Centimanus , libello de calculis .

De poplite magnum *Steatoma* Eugenio Callesano , Madritensi , Carmelitano Sacerdoti , detraxi ; de cujus forma , & magnitudine , posterius te docebo , viva ad hanc rem imagine representata .

Haecenus habes Abscessuum Anomalorum locos , quibus quidem certis partibus , & numero definitis , contentos nos esse decet . Enimvero partem corporis , quae ab hisce Tuberculis immunis sit , siquidem exactus in pervidendo fueris , prorsus invenies nullum .

C A P. XVIII.

De Causis externis , quae praenarratos Abscessus interdum inducere solent .

Satis jam de praecipua rei natura : deinceps ad caeteras affectiones , & proprietates enucleandas accedamus . Quoniam quidem Anomalis his Abscessibus *Phymatum* nomen accommodavimus ; continuo se spontaneam declarat rerum istiusmodi procreatio . Nihilominus non desunt , mea quidem observatione , ac judicio , quorum ab exterioribus causis primus fuit initus , & origo . Sic a verberibus , & allisu crebro , jumentis praesertim equini generis , per aliqua membra corporis exstantes , & pendulas , has formas saepe vidi . Sed ut privatum de nostra hominum gente sermonem faciamus ; specta primum ad quosdam religiosos , orationi genibus ad terram demissis factitandae assuetos , sic , ut articuli diu fatigentur , & obstupescant : ex hoc vitae genere maxime Capucini , atque observantioris voti Augustiniani , Carmelitanique , sunt . Hi , quam saepissime , genus hoc mali solent incurere . Sed ex percussu etiam , qui parvulum *Atheroma* retulerit nuperrime narravi ; praeterquam quod & Ganglion , consimile Tuberculum , in carpum ex vi , atque ictu , proficisci testantur Graeci omnes , & Paulus Aegineta , l. 4. At si Ganglia ex silva nostra rejicis , sunt & *Melicerides* , quas ex oblata similiter causa , plerisque sub carpo , nasci comperi ; affectu videlicet consentaneo , qui ad dolentes , infirmatasque particulas , praesertim ad articulos , qui laxi sunt , succos evocet e corpore : qui succi postmodum , decernente calore , in hanc , aut illam

mam transeunt; atque ita, & *Atheromata*, & *Melicerides*, exhibita extrinsecus occasione, accidere posse jam apparet: de *Steatoma* idem, quod neque hactenus observavi, aut ausim dicere.

C A P. XIX.

Normae discrettrices Anomalorum.

Generales autem Istorum notae sunt haec. Ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque crescunt, & tunica sua includuntur, fereque sine dolore sunt: quid intus habent ut conjectura praesagiri potest; sed ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non potest: maxime autem in his, quae si rescinduntur, aut lapillis quaedam similia, aut concreti confertique pili, reperiuntur. In his vero, quae cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulticulae, aut quasi rasae cartilaginis, aut carni hebeti, & cruentae; quibus aliqui dolores esse consueverunt. *Atheromati* humor ideoque pressum circumfluit. *Steatoma* pingue quiddam, idque latissime patere consuevit, resolvitque totam cutem superpositam sic, ut ea sabet; cum in caeteris sit adstrictior. Haec Cornelius l. 7. cap. 6. Sed hos omnes ita distinxit Aetius Tetrab. 4. serm. 3. cap. 7. & 8. Est *Atheromatis* tumor specie, & figura, oblongus, sublatusque, & ad compressionem digitorum ob humoris crassitudinem tarde cedens, & amotis digitis tarde revertens. *Meliceris* differt ab *Atheromate* figura, & humoris essentia; nam & figura rotundior est, & humoris essentia tenuior, & huius tumor magis revertitur. *Steatoma* est tumor tactu levis, & in principio quidem pusillus, sed temporis progressu amplior.

Sed Paulus Aegineta l. 6. cap. 36. Abscessuum istorum notas, & indicia, brevissime descripsit his verbis. *Steatoma* aliis durius est, tactui renititur, & basin habet solidiorem. *Meliceris* laxi cujusdam corporis modo subsidet, & tarde quidem funditur, cito vero rursus succrescit.

C A P. XX.

Quae ad futura spectant iudicia.

Abscessuum istorum praesagia summatim, & paucis, attigerunt omnes, qui de his tradidere: nos autem de universis optima describemus. Quod ad eventum pertinet, hos omnes periculo non carere pronuntiavit Celsus: verum non ita quidem alii posteriores, e quibus unus Julius Caesar Arantius, in l. de tumor. praeter natur. cap. 3. refert, tum caustico medicamento, tum ferro frigido, aut candente, tractatos ex his aliquos interiisse; propterea, quod inflammato pericranio, crassa cerebri membrana coacta est. Et Vidus Florentinus, in oper. de curat. gener. part. 2. l. 12. c. 11. eventus, ait, salubris expectari debet, ubi curetur Abscessus, priusquam valde increseat: qui admodum grandis est, vel non curatur, vel hominem diu torquet, vel cum periculo curatur, ne venae, & arteriae magnae, violentur, & homo effuso sanguine decedat. Sed Gabriel Fallopius, loco saepius memorato; si capitis, inquit, aliqua parte occupata sic haeserint, ut loco moveri non possint, ossis timenda corruptio est; maxime ex *Atheromatis*, luis Venerae frustibus; manet, inquam, vel ossis, vel membranae, corruptio, ni mature succurrat, praeveniatque, Medicus. Est item difficilis, & verenda curatio, si tumores hi guttur adorti sint, ampli potissimum. Ex adverso, qui se quocunque

trahi sinunt tutissimi sunt omnes; si tantum eos, qui tenui discludente membrana, cavis corporis locis incumbunt, exemeris. Caeterum sunt interdum Abscessus isti suppurabiles; quod cognoveris ex colore rubente, & aliquantulum accenso: unde & curationis brevitatem praenunciare licebit.

Quod ad *curationis* attinet *tempus*; hoc quidem medicamentis longum; chirurgia vero expedita est. Sed via, qua tolluntur haec Tubera, paulo posterius exponetur.

C A P. XXI.

Sint Abscessus hi curandi? & de Curationis necessitate.

HAc nostra tempestate Medicorum omne decretum in eo constitit, ut neuti- quam per scalprum atrectanda judicent haec Apostemata, utpote quae non urgeant. Verumtamen incommoda multa, quae genus hoc afferre solet, inconsulte transcurrunt. Taceo formae turpitudinem, quae multis est supplicio, siquidem in locum corporis, oculis adspectabilem, inciderint, praecipue vero foeminis & mollibus hominibus; quibus, ut notat Celsus, eripi cura cultus sui non potest. Sed enim, quis horum molestiam, quis alienae substantiae inhaesum dissimulet, totis vitae curculis stabilem? Sunt autem horum materiae *toto genere praeter naturam*, ut notat Gal. l. 3. *meth. med.* non semel.

Praeterea vastitatis incommodum interdum est tale, ut motiones corporis, & musculorum, impediat; perpetuum autem illud, quod in unum latus decubitu privant homines; si de majusculis tamen hoc dictum intelligas. Porro videre licuit saepe Neapoli mendicum, cui Abscessus erat in sinistra nate (*napam* & *nasdam* vocat Conradus Tigurinus) major, quam totum abdomen sit communis mensurae hominis, undosus, fluctuans; tota sua comprehensione concolor; indolens, & mobilis, velut utris: homo habitu strigoso, & squalenti, atque etiam quasi confecto. Plures quoque relati sunt a me ante, quibus incommoda vita erat, & qui principio sanari potuerant facile, jam insanabiles.

Tertio etiam, ad plenilunia atque interlunia, dolent acriter, atque efferaunt ita distenti, ut discerpi sibi membra sentiant laborantes. Ad haec per extremos brumae rigores difficile non est, ut rigorem nigroremve obeant. Etenim aestate media, licuit observare in fronte cujusdam hominis Atheroma, quod attactum persentiretur frigus; adeo scilicet a natura, & comite calore, distat inclusus fomes.

Postremo, si locum excarnem infimi, vel medii, ventris Atheroma prehenderit, aliquot annorum curculis, non est difficile, ut, factis erosione cuniculis, interdum in cava penetret viscerum: quod Dominico, adolescenti Abellinati, evenisse comperi, eventu plane funesto. Etenim, ulcerato circa xyphoidem Atheromate, post aliquod facta sinuatio in ultimam membranam, & claustra pectoris, sensim, exhausto spiritu, finiit puerum alioquin imbecillum.

Ad haec mala omnia illud accedit maximum, & difficillimum; quod sub longa contagio saniei, atque putredinis, ad usque os subjectum conteri solet: ut si in caput vitium inciderit, pericranium, & cranium, *infectionem* mancant; ut evenire solet e gummi Venereo, quod adnotavit Fallopius, loco saepius citato; itemque e Talparia, testimonio Lanfranci Mediolanensis, Guidonis Cauliaci, *tratt. 2. doct. 6. 1. Amati Lusitani, centur. 1. curat. 16.*

Cum igitur, inquam, putridi vitii pericula foveant hi Abscessus; cum men-

struis incrementis, distentionum, & molis, onerisque, molestia fatigent; detrimentum adferentes amictus, infessus, decubitus, motus, item plerisque vitae muneribus; nec non majestati vultus, cui tantopere natura studuit, incommodent: denique cum non semel ad usque mortem insolentia sint; quid non amputandos eosdem, & quacunq; licet arte demoliendos, existimet quispiam? vel quis etiam nunc deliberate rescindendos abnuat? Suasum hoc quippe nobis per Veteres auctores Graecos, Latinos, Poenos, Mauros, Arabas, & Arabistas omnes, seu Medicos, seu Chirurgicos. Suasum etiam novissime a Gabriele Fallopio, Joanne Tagautio, Hieronymo Fabricio, Joanne Riolano, in *Chirurgia*, cap. de bronchocele, nata, testudine, talpa; Bartholomaeo Cabrollo obs. 30. & Fabricio Hildano, observatione 63. Illud autem frugis consequitur, si declinetur, differaturque Chirurgia; sive gestantium hominum, qui non permittunt, sive Medicorum, qui operam attrectare non audent, culpa; ut saepe cum allaborare velint, non possit. Notus est homo Neapoli, qui circumseptas cervices, & collum, quatuor Atheromatis, folliculi luforii magnitudinem aequantibus, habet, jam jam, ut apparet, strangulaturis. Notus &, in eadem urbe, Ferrandus Laudifella, sophista, doctorque adolescentium eruditus, qui cum Steatomatis, in gena exstantis, excisionem, multajam annis, ab experientis Medici manu refugerit, jam accretum ad magnitudinem mali infani tumorem habet; & amictu insolenti nunc obtegere coactus est, & vix aliquem reperit, qui tuto ab eo se malo liberare confidat. Itaque negles etiam in arduis Chirurgiam, poenitentia semper sequitur. Quod si me audient, aut medentes, aut vitium hoc ferentes, cum primum se prodiderit exultans cute tuberculum; e vestigio succidant nil veriti. Facile tenella revellitur arbuscula, quae cum altas in patrio solo fixerit radices, & revellentis omnes vires ridet, & resecta repullulascit.

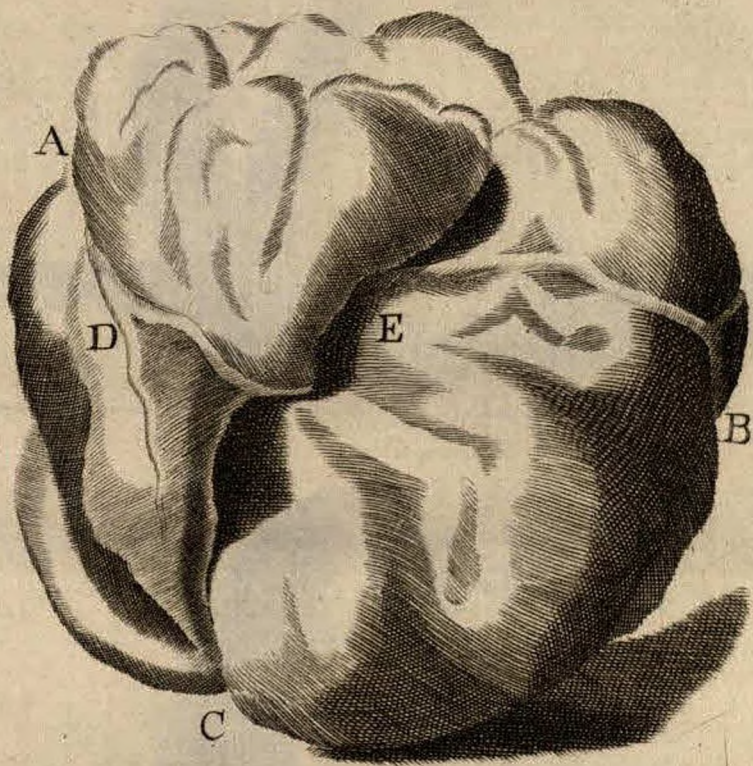
C A P. XXII.

Excisorum aliquot Abscessuum Historiae memorabiles.

SEd hos, qui ne arduas quidem, sed mediocres operas, tam multum reformidant, inertes ac degeneres nostros homines, productis aliquot extremarum quidem, sed felicitum curationum exemplis, confirmemus. Nempe nos, eventu prospere, nonnullos ejusmodi tumores excidimus, quorum omnium non solum excisionem, sed etiam apertionem, nemo unus non credidit exitio futuram. Quatuor ex his memorabiles Historias, tota propemodum urbe nota, exposuimus in nostro *Physico chirurgico*, cap. 12. ex quo transcriptas hic habe Atheromatum, ac Steatomatum narrationes.

Historia Steatomatis una.

STeatoma, quatuor librarum pondo, decem jam annos, pro insanabili destitutum, de poplite pendulum excidimus, Reverendo cuidam, e Carmelitis novae formae Sodalibus, cui nomen Eugenio Callesano, Hispano Madritensi, pro insanabili tot annos, a Medicis permultis Europaeis, destituto; qui ponderis, quo ferre deiciebatur, impatiens, multa se mihi prece, atque obsecratione, curandum commiserat: curavique, secta ampla cute, ac Tubere cystico circumquaque resolutum, mox ulcere repurgato, & intra quadraginta dies obducto: intervenientibus ad eam rem Adamo Marchio, Medico perdocto, Francisco Mosca, Francisco Roma-

A.B.C. *Steatoma de poplite revulsum*

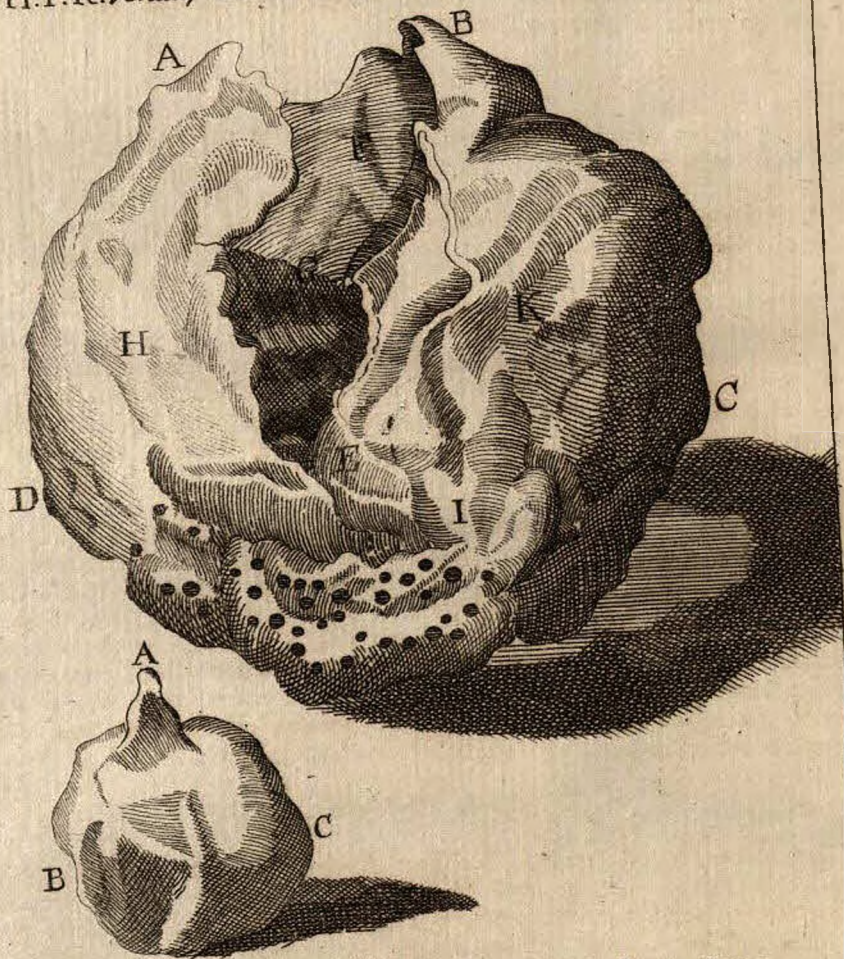
D.E. *Vina ad alendum discurrens*

A B C D E
F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

A.B.C.D. *Cystis atheromatis* genu revulsi tripondio P.
 C. D. *Radix aliquo concrementi tubere sublata.*
 A.B.E. *Scissura.* F. G. *Sinus inanis.*
 H.I.K. *Venule nutritive apud prima radice profectæ.*

A.B.C. *Meliceris de intima superiore palpebra resecta.*
 A. *Radix atque pedunculus.*

mano. & Bartholomaeo Calova, in nostro Incurabilium Nosocomio Chirurgis assiduus, ac multos annos exercitis.

Steatomatis historia altera.

GRatiae de Philippis, virgini Deo sacrae, in Coenobio Jesu Neapoli, spectante Mario Schipano, Viro quidem non sine honore nominando, exsectum est per me, sub jugulum, Steatoma, quod selibram pendit; Abscessus, qui sex jam annos, nullo medicamentorum fructu, continenter crescens sacram foeminam perpetuo torserat, ac pene jugulaverat.

Historia Atheromatis.

IN genu sinistro, duodecim jam annos, gestaverat Tuber, folliculi luforsi minoris magnitudinem aequans, Fr. Stephanus a Calatio Capucinus; vir quantae in Deum pietatis, vel hoc argumento cognoscendus; quod cum lethiferam, hanc in articulo dissectionem celebratissimi nostri Medici, uno omnes ore, pronunciaissent; nihilominus hic tam diu privatus ea, quae solo defixis utrisque genibus fieri consuevit a Sodalibus, Sancti Numinis adoratione frequenti, facultatem hanc etiam cum tormento ac discrimine vitae maluit consequi, quam officio suo cedere, ac sanctorum exercitationum carere fructibus. Hujus igitur viri, tam pio desiderio gratificatus; cunctis ex ordine provisis, praecautisque his, quae curationis cursum inturbare potuissent; rem instituto cominus, acuto scasprio cutem ample, quae maxime exstabat, infeco, dividoque quoad pateret membrana. Quae subsecta circum, tandem in manus venit, & media discissa saniem reddidit subnigram faecis vini substantia, cartilagineis ferme crustis interne obsita. Qua cavitatis quidem, & externa aliqua parte carunculae putres, & boleti formam referentes, extumescebant. In universum erat membrana uterini chorii modo densa, dura, crassa; quae postquam est deterfa ministri manu, vellere infarcta, & ad caminum deposita, vendicata jam a putredine, talis apud me ad hanc diem asservatur. Chirurgiam ferme nihil insequentum est mali; nisi si paucum effusum sanguinem admemoraveris. Atque haec de primo illo excisionis actu; caeterum quod ad reliquam curationem pertinet; in ulcere medicamentis primum digerentibus, mox expurgantibus rite procurato; paulatim accreta caro vacuum orbem implevit, sanatusque est homo quadraginta dierum spatio, sine ulla incessus offensa, Deo bene favente: cui quidem auctori medicationis omnis felicitas accepta esto.

Historia Steatomatis.

NNeapoli urbe cunctis artibus, bonisque, florentissima, ex honesta Coppularum familia juvenis fuit, ac modo est, cui Tyberio nomen: ortum huic, sexdecim jam annis, supra laevam mammam Tuberculum, principio pusillum pili instar, quod singulos in annos aggeratum, tandem excreverat in ovi gallinacei magnitudinem, concolor, mobile, aequale, duriusculum, dolorem non inferens, nisi cum vehementer premeretur. Toto decennio sollicitè Chirurgicos, qui sunt in urbe, omnes consuevit, requisivitque de tollendo vitio. Respondere alii, nihil ut adhibens rem naturae committeret; quippe vitium irritare periculosum. Alii vel ut balsamelaeo, vel appressa plumbea laminula excuteretur. Nullus e plerisque in multis chirurgiae meminit, quam nemo non ex auctoribus hujus disciplinae pro-

ponit. Demum me, ac sex e principibus Medicis congregat domi, singuli, ut diceremus sententiam. Scirrhum dixere quidam: quidam occultum cancrum, qui tentandus non esset ad Hippocratis sententiam, 38. *aphor. lib. 6.*: tertii quidam emphysema absurda quadam opinione: scirrhum oedematofum pronunciavere pluri-
mi. Ego atque alter quidam, qui sententiam incam a consulente resciverat, *Steatoma* pronunciavimus. Consensere in id omnes, ut medicamentis tractaretur chir-
urgia valere iussa. Ego contra chirurgia certum, atque unicum, in hac re prae-
sidium, ut professus fueram semper; ita & in dictione mea peroravi. Refutavere
omnes curandi genus, adhaesitque homo alteri sententiae, ut quae leniora propo-
neret. Verumtamen fatigatus diu remediis, victu tenui, sudoribus, decocto sar-
saeparillae, fonticulis; neque aliquid assequutus ex his, nisi longa laborum taedia,
venit ad me, festine succurrerem; vitam odisse se prae noxa ista corporis. Tan-
tum ne quid ferro agerem, certum se pati quidquid oporteret. Breviter; pyrotico
cutem aperui. Patuit cystis putaminis ovi modo candicans, qua dissecta, promptum
fuit reperire mere putridam, atque artocreae coctae modo laminosam, sed crustam
referentem substantiam, late complentem infarctu suo amplexum omnem folliculi.
Labor fuit in eximendis membranis fibris, quae radicum instar haerebant: quibus
tamen extirpatis, dies circiter quadraginta finita curatio est.

Haerere autem *Abscessus* huiusmodi *Anomalos* plerumque nerveis & cartilagineis
fibris, observationes testantur, qualem contigit observasse aliquando in pedis digito
medio; quales etiam fuere observatae fibrae in Abscessu Marini Caputi & Vicarii,
Archidiaconi vici Equensis viri spectatissimi. Similiter cartilaginearum fibrarum in
Abscessu respectarum exemplum habes, in R. P. D. Andrea Cancellero Carthusia-
no, Monacho probatissimo; cuius rei historiam ab amico fidelissime conscriptam,
huic nostro, de *Abscessibus Anomalis*, tractatui inferere placuit; est autem ex au-
tographo talis.

CLARISSIMO ET EXCELLENTISSIMO VIRO

JOANNI SIMONI DE GRATIA,

Philosopho & Medico praestantissimo,

JOANNES BAPTISTA CAPUCIUS,

Doctor, Medicus, S. P. D.

Quam lepide abs te compellari videor clarissime Simon, quam urbanae, parum
abest, quin dixerim ridicule: sic revocasti ejectas jam pridem, e domo tua phi-
losophica, argutas Curialium nugas; quarum quanto major, & religiosior in
hoc fucato seculo cultus, eo perniciosior est usus, magno cum ingenuitatis opprobrio.
Quid agis cum rythmicis istis alloquiis? amicum, qualem me nosti, stoicum & ri-
gidum [ut tua tibi regeram verba] rogas, precaris, blandimentis excitas? Me fa-
tuum hominem fingis, te Logodaedalum, quo utroque vitio, sicuti revera vacamus
ambo, ita cynice, ac libere effando, uterque nostrum, tali etiam suspitione liber est.
Amicitia quidem, sicuti animorum nexum facit, ita & bonorum omnium commu-
nionem. An fortasse nostrae eutopiae mores oblitus es? an amicitiae transfuga vide-
ri

vi vis ? absit . Quid igitur precario postulare , quod jure tuo tuum est ? tua sunt
 mea studia , tui laborum meorum , si qui sunt , fructus ; siquidem quod viro , &
 spiro , tuum est . Hac igitur eadem epistola nobilem illam , quam tam anxie efflagi-
 tasti , curationis ostracoli tumoris , a nostrae aetatis Chirone , Doctissimo inquam
 M. Aurelio Severino , magno naturae mystae confectae , historiam descriptam habebis :
 utinam tam erudite , quam vere ! potero siquidem oculatus testis de re integra fidem
 facere , qui tunc temporis Carthusianorum hospes vixerim ; quorum ut singularis est
 in bonarum artium , & Musarum , affectus studium & propensio , ita liberalitas , ac
 munificentia compotem reddidit , ut cuncta exactissime adnotarem . Feracia sunt [ut
 hinc exordiar] Carthusianorum corpora , malorum compturium e tartaro ortum ducent-
 tium [tolera interim verbum hoc Paracelsaeum] , sed tumorum in articulis excre-
 scentium feracissima . An ob strictam vivendi regulam , qua carnibus cane pejus , & an-
 guae abtinent ? An ob nocturnarum vigiliarum frequentia ? in quibus Deo psallunt ,
 diutissime recti , vel incurvi , sedentes nunquam . Laboraverat pertinacissima Melice-
 ride , in dextero genu , R. P. D. Dionysius Coccia , Coenobita severiori vitae addi-
 ctus in clauistro , cui post aliorum Medicorum ludibria , auxiliares manus Severinus
 ipse dederat eventum felicissimo , cum V. P. D. Andreas Cancellarius alere se etiam ,
 in dextero genu , tumorem non spernendae magnitudinis , cujus natalia ab anno
 1632. numerabat , veluti per jocum affirmavit : sphaericus iserat , cujus ambitus se-
 squipalmaris fili mensura comprehendebatur , omnino indolens , solo pondere religioso
 viro molestus ; ut proinde mollium , & inermium Chirurgorum , quibus nunc Neapo-
 lis abundat , timiditate eviratus , nihil de illo extirpando cogitaret , quidquid Cla-
 rissimus Severinus pronunciaret de corruptionis periculo . Indulset igitur proprio genio
 natura , sensimque & furtim molem illam adauxit adeo , ut operis veluti sumptuosi
 postmodum pertaesa , coeperit orbis , quem tam sedulo construxerat , ruinam moliri .
 Accersita igitur fermentatione , magno illo separationis instrumento , calorem , & ru-
 borem , & dolorem etiam aliquem , in sui auxilium convocavit , pulsus vero nullum ;
 ob arteriarum defectum , quibus merito carent hujusmodi tumores , Doctissimi Dureri
 sententia . Ubi haec urgere coeperunt , coepit etiam Carthusianus suae salutis integri-
 tatem desiderare , ac Medicorum conventus adire , ut praesentaneo , sed leni aliquo
 remedio , saevienti morbo obviam iret . Deflexit ergo ad comptos illos , & muliebres
 Chirurgo , a quibus , ut pingues aliquas inunctiones impetravit , ita pinguem inquit-
 linum hostem reddidit : adeo ut circa Februarii finem , anni 1646. pustulis aliqui-
 bus in tumore apparentibus , ob vim adauctae intus corruptionis , incoeperit , in eo
 floridus color occidere , ac tenebrae ex inferiori limbo obrepere sursum , & corpus mol-
 lis totum febris incrementum sumpsit , stipatae suis asseclis , lumborum gravedine ,
 stomachi debilitate , virium lapsu . Interim , excavato foramine , ab arsenicali intus
 congesto excremento , in superiori parte materia ab illo emanavit , coloris quidem fae-
 ci vini similis , sed odoris adeo horribilis , & , ut ita dicam , pestiferi , ut etiam ad-
 stantibus , & ipsis Medicis , statim atque in cubiculum ingrediebantur , alioquin pe-
 regrinis suffumigiis odoratum , nauseam , & capitis dolorem , excitaret . Cutis in ni-
 grum abibat ex aliqua parte insensilis . Tunc serio res suas agi animadvertit religio-
 sissimus Pater , ac se ab unguentariis Medicis delusum , sicuti ingenue ab Excellen-
 tissimo Severino praemonitum , agnovit . Interim R. Prior , Jo. Baptista Assantius ,
 incomparabilis in suos pietatis , & zeli , acciri Medicorum consilium voluit , in quo
 sex capita disceptare , ut Neapoli mos est , ad pompam ; tritum enim tempus est
 trium horarum in exquirendis , & conciliandis Galeni locis : quandoquidem in varias
 sententias itum est ; putantibus aliis Steatoma , aliis Meliceridem esse ; cum tamen
 Excell. Severinus demonstrasset Innominarum esse Abscessum , de quo aliqua obiter
 G-

Galen. 14. meth. post carbunculi curam: quod postea confirmavit eventus. Conclufum tandem a senioribus, de aegro jam conclamatum esse, futurumque ut, degenerante gangraena in sphacelum, cita mors adstaret foribus, vel minimo minus, etiam ob alias causas aegrum lenta tabe liquatum iri. Praescripta sunt putida illa Arabum cordialia ad spirituum vim confirmandam: quae si postero die aliquo pacto restituta visa fuisset, poterat de foramine aperiendo e diametro prioris respondente cogitari. His Medicorum conventus solutus est, sub vesperam diei quinti Martii, in cuius nocte subsequente, efficacissime operante cataplasmate, ad intercipiendum gangraenae motum, a Severino praescripto, praeter aliquorum Medicorum spem remissa est febris, & symptomata leviora apparuerunt. Supererat ex Medicorum consilio foraminis apertio, de qua cum Clarissimus Severinus, tanquam inefficaci praesidio, iustis de causis, etiam difficili, male sentiret, coram Reverendissimo Priore, prius causa bene retexta, aegro assentiente magna cum promptitudine, atque animi alacritate, decrevit, postero die regularem curam, potentibus auxiliis, inchoare. Mane igitur, octavi diei Martii, causticum, haud quidem ad planum femoris, sed superius ad duorum digitorum transversorum altitudinem, toti tumori circumduxit; quod intra paucas horas egregiam operam praestitit; adeo ut, die decimatertia, extracta fuerint crustae ad daleri crassitiem, excavato circumcirca vallo; quod sericeo filo, per ligneum vesticulum constrictum, ad diem usque decimum sextum, tandem novacula cumcino exaequatum est, exciso globosi tumoris superiori hemisphaerio, inferiori candente ferro pluries adusto: sic nulla subsecuta est haemorrhagia, doloresque, adhibita prope genu quantum ferre potuit calidissima testa, cum adstantium omnium admiratione, sedati sunt. Pependit amputatum culmen uncias circiter octodecim; atque in ostracofae carnis illius medio, quae novaculae aciem obtundere potuit, observatus est sinus inaequalis, & cavitas, minor quidem quam putabamus, ex proportionem magnitudinis; in quo sinu stagnaverat foetidissimum illud virus. Constitit post recisionem, tumori non fuisse folliculum, ex quo Severini sententia triumphavit. Verum enim vero fuit, inter ministros, Chirurgus, qui subrilis rem disquisiverat; putans, exactiori sua acri via, se reperturum saltem quicquam proportionale cysti; sed utcumque allaboraverit praeter ostracofam carnem, quae variis fibris intertexta erat, ac veluti inaequalibus corticibus composita, nihil aliud notare potuit curiosus ille Anatomicus. Octiduo autem elapso ab hac prima operatione, ex frequenti, & efficaci illitu saturnini butyri, & aliorum emollientium, separata est a viva carne crusta digitalis crassitudinis. Interim bene se habente aegro in omnibus, virido suo naturali colore perfuso, & superflite succulentia illa habitus, qua naturaliter praeditus is erat; coepimus de tam felici eventu omnes laetari, & rem in tuto positam, beneque peractam existimare. Verum Clarissimus Severinus, in subitus derelicta tumoris parte, syrtis latere, hoc est, graves difficultates, & pericula, mussitabat. Nimirum terri seipsum, aiebat ingenue, per rebellem illam duritiem in tumoris radice firmatam; adversus quam etiam validissima caustica, ficulneum robur suum ostendebant. Verum nihil non cadendum tamen animo suadebat, deprompturum se efficacis Chirurgiae suae arma, quibus omnino futurum erat, ut caderet hostis. Vicissim ergo nunc causticis solidis, nunc liquidis, nunc actuali igne, nostri seculi Hercules Lernaeam Hydram tentavit; at illa, sui officii haud immemor, cum supra os patellae jam deventum esset, ex rimis, in quibus tendones vel ad invicem, vel cum osse, coeunt, vel unius noctis spatio fungosa capita emittebat; contra quae etiam Hermeticorum illa Draconum spuma hebes videbatur. Sed tamen excogitavit Clarissimus Vir, malo nodo, malum cuneum; ac liquore quodam, cuius nunc compositionem non scribo, superfuso & agitato, & spongiosa illa carne glutinosum humorem emungebat

prius; inde, arcano suo albo praecipitato desuper adperso, saepius crustulas extraxit; tandem, ad operis compendium, ignito auro radicitus renascentem bestiam occidit; adeo, ut non amplius pullularent capita. Detectus ex parte tendo latus est, ac, non sine admiratione, observatum est, ostracosam carnem, & fungos, intra tendonum fibras radices habuisse, & in medio patellae omnino labem ad os usque pertigisse; unde opus fuit desquamationi vacare, quam egregie praestitit extractum Aristolochiae rotundae, Euphorbii, aliqua portione commixtum. Hujusmodi laboribus Aprilis & Majus menses insumpti; ac jam ulcus ad daleri magnitudinem, quod in prima sectione diametro spithamae mensurabatur, devenerat. Curabatur autem emplastro styptico Paracelsi; cum sub nocte D. Joannis, cujus festum 24. Junii celebramus, descendens aeger lecto, scipione non bene firmo innixus, in pavimentum toto corpore illisit, ac genu affecto praecipue: unde & discissa sunt ulceris labra, & fluxione accersita, recruduit ex parte malum; adeo, ut insudandum pertinacissime fuerit usque ad vigesimam Augusti; qua die jam oculi pertaesus, & suae ipsius salutis bene conscius, Religiosissimus Vir e Monasterio D. Martini, ad officii sui curam discessit; qui vivit nunc pancreatice; motus nullo impedimento notatus; cum Martino Delrio saepe discitans, non pejus esse ab uno lictore morti addici, quam a centum Medicis. Haec est ipsissima curationis Historia. Utinam vero, amice, egregia illa Severini facinora, ut apud exteros gloriam, ita apud Neapolitanos invidiam non excitassent! qua una torpere, tanquam fascino, videtur Clarissimus Vir, ad sua ingrato mundo bona communicanda; maximo cum litterarum, & Hippocraticae Medicinae, detrimento, cujus aliquin reparator esse posset. Caeterum tibi, librorum helluoni, quid nunc in os ingeram non habeo; nam ut nosti, & ut cum Scaligero dicam, Italiae non nisi mercaturae, & forensium librorum chartae, excuduntur; at felicissima illa Germanorum praela, vel ob Martis strepitus quiescunt, vel ad nos sua non transmittunt, licet ad miraculum nunquam satis laudata illa ingenia Teutonica, inter bellorum turbines, & literas profiteantur, & in Medicina exornanda defudent perpetuo: quibus sicuti gratias pro tanto opere debemus, ita Italicae gloriae memores invidere etiam possumus. Vale Vir Clarissime; qui sicut a me coletis unice, ita fac, ut abs te redamer aequae. Neapoli nonis Januarii, Anno 1642.

Historiae Meliceridis.

AD haec Meliceridis historias, memoratu dignas, non fielebo; quarum una est. Petrus Antonius Ruffus Amalphenis, quinque jam annis, ferebat, dextera mamma, Meliceridem, tam magno tubere, ut caput hominis aequasset. Hanc dum Medici Valetudinarii nostri, ferro veterentur attingere, intrepidus ego sectionem aggressus sum; certus Anatome, sub gracilis viri mammae corpore, nihil praeter cutem, & adipem exstare: deinde & fluctuatid suffusum intro fluorem me docebat. Jam igitur huic exsecto tenuis ichor exiit, mellis albi referens speciem; quo in dies exhausto, sanatus est homo non longiore, quam mensis unius, curricula.

Similiter Honofrium Stranerium Neapolitanum, Isabellae nobilis Obstetricis ex fratre Nepotem, duodecim annos natum, ex ingenti Meliceride, circa sinistram mammam inhaerente, vexatum; cum plerique Medici pharmacis internis, & decocto farsaeparillae, & quotidiano sudore, quibus unice confidebant, adhibitis, nulla unquam parte juvissent; sola nos tumoris apertione suae prorsus integritati restitimus. Res nota, pervisaeque, tum tonsoribus ad compita Spiritus Sancti, tum Aloysio de Gratia, & Francisco Laviano. Medicis praestantissimis. Exempla sunt,

huiusmodi, ut non possint esse graviora, tum excessu magnitudinis, tum locorum perdifficili situ, tum vitii gravitate, ac novitate. Quibus tamen nil operantibus, sunt homines integre restituti. Quas ob res, nisi vere sint impotentes, atque omnia tuta timentes; non est, quod similes, ac saepe etiam minores, operas refugiant nostri Chirurgici.

C A P. XXIII.

Indicationes curativae.

ANtequam vero ad ipsam *Anomalorum Abscessuum* Curationem accedamus, mentio quidem esset facienda curationis eorundem prophylacticae; sed quia eandem abunde descriptam nobis reliquit Joannes Langius, in *epist.* 4. l. 10. itaque te eo remitto. Interim tamen absolute plurimos uestione Arabica me curasse, te latere nolo; inter quos etiam est integerrimus Generalis Antistes ordinis Montis Virginei; Reverendus item P. Joannes Baptista Nenna, ejusque sodalis Horatius Tarantellus, utrique e societate Jesu viri; insuper Sacerdotes Templi incurabili duo, ut & Augustinus Saulinus, Doctor Medicus probatus, ac Gregorius Saponelibrarius compositor; ampilo aut ulceri delapsa crusta, & membranula per corrosiva subducta, facilis fuit carnis inductio, & in ejectionem obductio. Haec de *prophylactica Curatione* sufficiant; sequitur nunc altera.

Cum autem triplex is Abscessus alieno constiterit concremento; expletur omnis curandi scopus evacuatu, atque absumptu materiae, quae opera, vel sensu evidens, vel obscura est. Evidens quidem tum putrefaciendo, tum excindendo habetur: obscura medicatio per discussum est lentum, quem medicamenta extreme calida praestant, & absorbentia; qualia sunt inter caetera Galeni *empl. diapyrites*, & *diadictamnium*, & *sacrum*, opere de *comp. med. per gen. descripta*. Itaque horum Abscessuum omnium curatio communis est triplex; per digerentia; per liquantia; per exsectum. Porro uni Meliceridi triplex haec omnis ratio pro libitu, proque ratione affectus, accommodari potest: corruptoria vero, & exsectus Atheromati conveniunt. Solus exsectus Steatomati competit; quippe materiae crassitie, contumacissimum ad medicatum Steatoma, minus Atheroma, est; multo omnium minime Meliceris: de qua Galenus, in l. 14. *meth. med. cap.* 12. Paulus, in l. 13. c. 34. Fallopius, & Fabricius, memoratis locis.

Jam vero, quod Galenus, l. 3. *meth. med.* Meliceridem rescindendam absolute posuit; 14. vero *ejusdem operis* per discussum medendam; contradictionem aliquam non habet. Etenim, eo loco curationem extremam; hic promiscuam, & multiplicem, explicuit. Praeterea meminisse nos oportet, Galenum, in l. de *tumor. praet. natur. cap.* 3. haud perpetuas fecisse tunicas Abscessibus. Fieri ergo potuit, ut tunicata quidem tubercula, per exsectum a scalpro; tunicae vero expertia, per digestum a medicamentis, curaverit. Enimvero diversitas haec & mihi comperta est, qui juveni Romano Meliceridem de palpebra detraxi cysti circumseptam: in carpo vero mihi, & aliis eandem curavi praeter eductum rei solidae. Sed & Atheromati non unus est modus: interdum enim adhaerens levius tunica cuti, interdum adjacens laxa, reperta est. Sic & Steatomatis variam madore, pinguedine, densitate, compagine, toto habitu, systasin adverti superius.

Vides jam non dissensisse sibi Galenum, productis locis. Major ambiguitas est apud Aetium Amidenum, qui *Tetrabib. l.* 4. *serm.* 3. *cap.* 7. proposuit medicamenta, quae Meliceridas, & Steatomata, citra Chirurgiam exsolvere valent; sed pro eis,

eis, qui chirurgiam recusant ea verba protulit: quasi vero, condocesfactos hos faciamus in medicamentis utendis taedium, non veram curandi efficacitatem esse. Vel dixeris, tentanda omnia sub tumorum initiis. Et Galenus *Myrmecias* discutere docuit *l. 6. epid. com. 2. qui meth. cap. 1. & l. 14. cap. 13. & 17.* censuit excindendas; nimirum, quia toto sunt genere praeter naturam. Sed & Paulus Aegineta *l. 3. c. 34.* remedia digerentia potissimum ad Meliceridas exposuit, quia alia operis parte tradidit excindendas.

C A P. XXIV.

Curatio per Medicamenta.

Quoniam igitur in Cysticis Abscessibus, una Meliceris curationem per medicamenta discutientia sibi praerogat, septica vero exposcit Atheroma; de horum utrorumque delectu necesse est, ut dicamus. Quod autem ad Meliceridem spectat; curatio per medicamenta difficilis, plurimumque fallens, usu comperitur: nihilominus, quia tumoris initio debita, omnibus semper optabilis, & a scriptoribus plerisque proposita est: exsequemur etiam hic nos medicamentorum ejusmodi descriptiones, auctore primum adscito Galeno, qui *l. 6. de compositione medicam. per gen. cap. 14.* exposuit Alexandri unum, quod.

℞. Salis Hispani,
Argenti spumae,
Cerussae, ana ℞. j.
Cerae,
Terebinthinae, ana unc. j.
Galbani, &
Opopanax,
Visci querc. ana unc. ij.
Sinapeos, unc. vj.
Olei veteris, ℞. iij.
Aceti, sextarios octo.

Describit & sic Fallopius. Alterum descripsit ex Democrate, quod sic conficitur.

Libram salis laevissimam
Tenuis, duas Cerussae, tot & Galbani,
Fac unicas, totidem purae Propoleos.
Aristolochiae binas pariter uncias,
Praestantis Olei libras annosi duas.
Crassissimum si fuerit, addes alteram.
Coquito similiter, temperatumque probe
Ab igne tollito: laevigatam tunc quoque
Aristolochiam insperges; injeceris ubi
Mollita, Propolim scilicet, atque Galbanum.
Haec Galenus. Aetius vero proposuit & suum aliud, quod
℞. Cerae,
Terebinthinae,
Squamae aeris, sing. sextantem,
Sulphuris vivi,

Nitri, sing. unc. j.

Radicum siccarum Cannabis sylvestris, drach. xxxv. & si defuerint, Aristolochiae tantundem.

Olei antiqui ℞. i.

Radices per triduum aqua madefactas, & contusas in oleo coquito, donec torrescant. Deinde ipsis abjectis, caetera, quae liquari debent, liquata admisceto, & arida ex Aceto tria adjicito; atque utitor.

Sed Paulus Aegineta l. 4. cap. 34. praeter alia multa, commendat unum ab Archigene excogitatum, quod

℞. Aphronitri, & Veratri, partem duplam, cum Cerato duriore impositam.

Haec isti Veteres. E Junioribus vero Joannes Langius l. 3. epist. & Evonymus Philiatrus, tum in operis parte priori, tum in posteriore, & post hoc alii, celebrarunt Oleum subtiliore ignis arte (Chemicam vocant) extusum. De quo haec ille.

Aqua mirabilis, quae delet Napas Tubercula, seu pustulas, Papulasque, aliqui Napas vocant [Itali puto] Lupias, glandulas, Scrophulas, Porros, id est, Verrucas; & omnia nascentia mala, ubivis in corpore tollit.

℞. Olei Laurini, ℞. ij.

Thuris albi,

Mastiche electae,

Gummi Arabici,

Terebinthinae clarae, ana drach. iij.

Tritis terendis, misce omnia, & destilla per alembicum; & in aqua ista sic destillata infunde.

Cineris terrae ℞. β.

Et iterum destilla, & serva aquam tanquam thesaurum. Innominatus. Cinerem terrae Calcem puto.

C A P. XXV.

De Chirurgica curandi ratione.

DEvenit jam sermo ad rationem administrandae rei Chirurgicae, quam Cornelius Celsus, omnium post Hippocratem vetustissimus, absolutissimusque, auctor scriptam reliquit, libro 7. rei medicae c. 6. his verbis.

„ Si capillis conteguntur, per medium oportet incidere: sed Steatomatis tunica quoque secanda est, ut effundatur quicquid intus coit; quia non facile a cute subiecta carne ea separatur: in caeteris ipsa tunica inviolata servanda est. Protinus autem alba, & intenta, se ostendit. Tum scalpelli manubriolo diducenda a cute, & carne est, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicae musculus inhaesit, ne is laedatur, superior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda est; ubi tota exempta est, committendae orae, fibulaeque his injicienda, & super medicamentum glutinans dandum est, ubi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum est: pus moventia adhibenda sunt. Haec ille. Addidit Paulus praecipuam emundandae tunicae diligentiam servandam esse in brachiali, in talo, & articulamentis motui dicatis: in quibus

bus locis, relicta membranae portio confuevit occasionem exsuscitandi vitii præbere.

Sed nos adscribemus his utiles quasdam agendi rationes, & observationes.

Primum Abscessus cum tunica, qui manibus atrectati, permotique, sese exhibent circumfluos, id est, quoquoersum sub cute mobiles: hos confidentius arripi curandos licet. In alteros vero, qui firmitus haerent, jam apertos, materiaque opplente exhaustos, candentia ferramenta tutius immittuntur; qui ignis insuper, ubi minus evulsæ videantur fibræ, quibus Abscessus nititur, atque ubi periculum est, vel profluxuri sanguinis, vel accessuræ corruptionis, opportunissimus erit. Ad inscandum autem, cauteria, non vulgariter acuta, desiderantur. Smilion, id est, recurvum scalprum requirit Hieronymus Fabricius Aquapend. in *Tract. de tum. c. de Atheromate*, &c. Sed interim homo, qui tractandus est, Hippocratis præcepto, in *l. de offic. medic.* paulo post initia, tum ad lumen illustre, tum ad te curantem, quam commodissime collocandus est; qui si timidus sit, sive puer, sive foemina, manibus ad dorsum retractis, religandus; nimirum ne doloris impatiens Medicum agentem, actis varie manibus, impediat; aut pavens, quoquoersum agitur. Post hæc, ordinatis, quæ sunt ex usu rituque, potissimum habere paratam spongiam, qua inter secandum effluens turbator sanguis exstergatur; notabisque apte per atramentum scriptorium dissectionis necessariæ situm, magnitudinem, figuram: quæ festio, qua tumor exporrigitur, aut paulo ulterius extendi debet: sic enim & commodius diduci fibræ, & apprehendi tunicam, & purgari ventriculum, licebit; tam obverso scalpro rem peragas licet, tentans obliqua manu discissionem; atque ita etiam excorians cutem, ne folliculum, id est, vestientem membranam convulneres. Incisione facta, præcipit Cornelius, ut tunica scapelli manubriolo diducenda sit ex cute, & carne, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Sed nihilominus compertum est mihi, firmitus hanc adhaerescere, quam ut obtusæ rei scalpro divellatur; quapropter acie ferramenti sub tunicam immissi subsecanda est, rotaque detrahenda: vel si hoc aeger non patitur, medicamentis causticis exedenda; in qua sæpius laborare Medicum contigit.

C A P. XXVI.

Adversiones circa singula istorum genera, & primo de Meliceride.

Meliceris, quæ carpo paulo superius oboritur, his, qui rem minime sunt experti, pierumque imponit sic, ut credant scirrhum esse tuberculum, gangliumve; atque adeo dissectionem execrantur medentes. Sed nihilominus scire licet hanc duritiem evenire distentione humoris copiosi, qui candidum ovi, aut, ut verius fortasse dicam, mel album refert. Hunc igitur mobilem circumquaque tumorem non contrectaveris, confidenter, si me audis, aperueris, sive phlebotomo, sive patinacæ marinae radio, quem homines timidi minus exhorrebunt. Comperita hæc observatio mihi fuit in multis. Primum in me ipso, qui, Pitheculæ degens, unam ex his in metacarpo natam discidi; deinde in aliis, & in Leonardo Ciccono Civi, Abellinati Doctore jam Medico, qui tum usum medendi sub Mario Schipano, Medico celebri, erudiebatur; cujus sinistrae manus initio natum Tuberculum, licet aliquibus ganglii speciem referret, nihilominus a me subpunctum, pellucida effusa pituita, Meliceridem manifestam fecit. Cui operæ interfuit principio, Dominus Coccia Neapolitanus, Medicus eruditus. Meliceridis, super carpo superiore natae, folliculus inhaerens nullus, quantum ego in plurimis ob-

observavi: quare neque ampliozem illius causa sectionem feceris; neque ab infecta illa cystis exsolvenda fueris sollicitus, quam curam multi falso volunt habendam.

Adversiones de Steatmate.

Steatoma cum abscideris, memento intemperiem nonnullam, praecipue si majusculum fuerit idem, in parte relictam curare. Consilium autem tui medentis erit, eandem, medicamentis naturae amicis, fovere: ubi vero fibras aliquot residuas inspexeris, consultum his fuerit induci causticum, vel ignem leviculum. Haec equidem a me comprobata sunt omnia, in eo, quod curavimus Gratiae a Philippis, Caenobitae minori; cujus in hoc libro plus semel mentio facta est. Atque haec quidem curatio est, si lata sit basi Steatoma; namque si tenue sit, pedunculo propendens, satis erit ad imum exsectio. Corrosivis contentus est Fallopius.

Illud etiam ex Aetio negligendum non est, quod in Strumis servatur, si Steatoma sublevatum fuerit, in circuitu, per scalpellum: subter vero digitis, insertum vero in ambitu, & subter incidendum esse. Caeterum ex ejusdem Viri doctrina scire licet, in Atheromate, ac Meliceride, tunicae sectionem formidari: in Steatomate, quia solidioris est substantiae, quae non effluit, nullam ejus rei necessariam cautionem esse.

Adversiones de Atheromate.

Sed in Atheromatis genere, illud inter caetera maxime advertendum est, ab aliis quidem nullis admonitum, a me vero dum haec saepe tracto, non semel observatum; detectam ample tuniculam Abscessus haud semper oportere totam a cute revelli, conclusum tum infarctu integram: quippe peracerba revulsio, & ab omnibus vix tolerabilis. Satis est, ut latiuscule dissecta cute, potissimum autem decussatim, quam maximam licet membranae partem forficulis, aut scalpro, rescindas; ceteram portionem medicamentis, non dico equidem causticis, sed digerentibus & erodentibus, detractus. Id equidem comperi primum in Valerudinario, curans Dominicum Riccardum adolescentulum Abellinatem, qui Atheroma obtulerat, super ensiformi cartilagine, sexto plus mense natum: in quo adolescente, nulla etiamnum facta resectione, folliculus ample apertus computruit, & partim abstergentibus, partim catharticis extritus est, & liquatus. Non dissentit autem a me Paulus l. 6. cap. 36. Verum enimvero non te lateat velim, hujus fortis non esse crassiores folliculos, & cartilagineos fere. Ejusmodi fuit is, quem Capucino de genu sub tuli; porro par non omnium est conditio, etiam ejusdem generis. Ergo prudens Medicus, exercitusque sit oportet, qui perspicieret omnia discernat in singulis. Aliud etiam a me comprobatum super eodem adolescente rescias velim. Circa pectus exsecta haec tubercula distentionem aliquam lacertis thoracis induxisse; quapropter sollicitus esto laxandorum continuo musculorum, tum ad ipsos datis medicamentis, tum ad axillas & inguina.

Aliud ex Aetio servandum est. Post ablatam pelliculam, si labia plus aequae laxa fuerint, redundans cutis exsecanda, deinde futuris labia connectenda. Atque illud insuper animadversione dignum est, eodem auctore; ut si in capite hujusmodi tumor fuerit, post ablatam pelliculam os ambientem secemus, & calvariam diligenter abradamus: qua in re facienda, quid consilii sit, Aetius quidem ipse non expressit; sed nos illud interpretamur, aut quia sic omnis mali fomes eluitur,

scantensque quasi fons ejusdem occoecatur ; nimirum in pericranium , & cranium inducto per deraſionem poro, calloque ; aut quia ſecurius ſic exteritur omnis , a vitio primum inducta, labes, nullusque recidivae relinquitur locus. Confirmat autem opinionem ſimile quiddam apud Joan. Riolanum , atque alios etiam antiquiores , qui talparium capitis vitium , ut perfecte curetur, etiam pericranium excindunt , & os deradunt, ne aliquando vitiatum, plagae coalitum remoretur.

C A P. XXVII.

An, exempta tunica, conſuenda plaga ſit?

Quaestio nunc ad extremum hunc locum occurrit ; num, folliculo ad unguem extracto, futura conſicienda ſit ; nimirum, quia vulneris cruenti ratio conglutinatum exigit ſui ipſius? Cujus rei determinatio non ita facilis eſt: nam ſi magnitudinem conſulas, & ſecundum hanc requiri futuram velis , parvus quidem hiatus ex plaga ſolis medicamentis conglutinantibus contentus eſt ; ſi magnus eſt ſinus, quantum quidem amplitudo vulneris adjuvamentum conglutinandi requirit, tantundem etiam difficultatis exhibet, & ambiguitatis, ne, fornice aliqua remanente, per antiquum cutis habitum ex antea ſubſtrata materia Abſceſſus falſus fiat , & irritus coalitus : itaque neceſſum eſſet evagantem , & cohaerentem cum carne, cutim prius abſcindere, deinde conſuere ; ſed hoc ſaepe homines, qui tractantur, doloribus multis pertaeſi, non concedunt : poſſunt autem, ſi conceſſerint, futura uti. Liberam autem, ut conſuas, vel abſtineas , poteſtatem fecit Aetius ; qui inquit, peracta opera, vulneris labia futuris conſtringantur, ut melius glutinentur, aut linamenta profunda indantur , & curatio ad uris generationem adhibeatur. Tradidit & de futura idem Vir, *Tetrabibl. 2. ſerm. 3. cap. 33. & Tetrab. 4. ſerm. 3. c. 7. & 8.* At Celfus *l. 7. cap. 6.* tradidit haec ; ubi tota (tunica) exempta, committendae orae, fibulaeque his injicienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt. Approbavit & futuram Paulus Aegineta , *lib. 6. cap. 36.* praeterquam (addens) ſi quid membranulae reſtituiſſe fuerit depreheſum, tum enim erodentibus medicamentis reliquiae ſunt abſumendae. His & Hieron. Fabricius adhaeſit.

CAPUT POSTREMUM.

De Nata, Abſceſſu, ex tenuiore baſi propendulo.

Privatam, & peculiarem curationem nanciſcitur Nata, ſeu *Nafda*, quod plerique dixerunt ; Tuberculum ex Anomalis unum, quod interdum ex graciliore baſi, velut ex pedunculo ficus, propendet. Ad Steatoma quidem retulit Joannes Tagautius, *inſtit. chirurg. l. 1. cap. 13.* verum ego potius de genere Meliceridis fecerim ; quippe Steatoma baſi nititur ampliore, ſi credimus Aetio : id quod de Meliceride atque de Atheromate, neque idem ipſe, neque alius quiſpiam, dixit. Utcunque cum hoc tenuiore baſi dependeat, circumſeſſione, atque amputatione, tractandum eſt, non ſimplici apertione. Ita enim Brunus Calaber, Longoburgensis, *lib. 2. chir. magnae cap. 8.* quae caeteroquin, exciſo ſive adſtriſto ſilo in puſillanimis, ad ſtupefactum uſque partem, ſive etiam ſine innodatu, quod Bruno viſum eſt, fiat, in noſtra eſt manu. Inuſtionis vero neque ille meminit, neque neceſſitas ulla eſt, niſi cum, aut profluviſ ſanguinis, aut reſuſus vitii, metus ſuadet.

P E R O R A T I O.

JAmque *Abscessus Anomalous*, & incompertos adeo, ut ne genus quidem, aut forma, aut causae, aut generationis modus, aut exortus, aut incrementa, aut augendi vis, cognita prius essent, explicavimus, illustravimusque, quantum unicuique sit satis. Opus, ita me Deus amet, quod, ut multi laboris fuit, sic & non pauci credam operae pretii: nam quid exleges naturae res, & inordinatas (si quae sunt tamen hujusmodi a se veraciter emissae aliquae) ad legem, normamque, id est, ad notitiam lucemque, revocari? quod igitur id jam praestiterim, ut fatear, mihi ipse non gaudere non possum, defunctus hoc commentationis genere, quod nemo hactenus attigit. Bene autem de re ipsa meritis, ansecus, aliorum esto iudicium; mihi satis esse potuit, elaborasse argumentum, quod dignum suo proposito sit, ut legatur. Quaecumque igitur illud sit, mea nunc opella frui, Deumque bonorum omnium auctorem mecum commenda, Lector.

F I N I S.

DE NOVISSIME OBSERVATIS
ABSCCESSIBUS,

QUORUM GENERA SUNT,

PROGERMINI, CARNIFORMES, MUCOCARNEI, SPONGIFORMES, SANGUIFLUI, PUSILLO SCHEMATE, ATQUE ALII.

LIBER UNUS,

Qui est Operis, de selectis Abscessibus, IV.

EODEM SEVERINO AUCTORE

P R Æ F A T I O.

Ifferentias has Abscessuum, quas recenti lemmate praelusimus, haud scio equidem, quam libenter, aut prompte sint aliqui accepturi, qui novas res omnes in Medicinam inventas, quaecunque tamen illae sint, aut qualibet ratione, aut quovis auctore propositae, continuo respuunt; mancipati videlicet his, quae tradita ab incuriosis, ignavisque magistris, & usu quotidiano prodita noverunt. Verumtamen par est, aequos iudices productas in medium res quaslibet placide primum audire, mox easdem diligenter expendere, expensasque judicare. Ostendam equidem praeter eas formas Abscessuum, quas antiquitas advertit, & aliam quampiam assignari fas esse. Neque interim temerarium, aut insolens videri debet, si paulo aliter, quam venerandi Viri priores consuevere, nos aliquando commentemur, philosophemurque. Primum enim nova multa fert libido variabilis aevi: atque morborum novitatem, suis quibusdam seculis incidentem, monstravit plenissime Plinius, *l. 26. nat. hist. cap. 1.* nec non Corn. Celsus in *proemio l. 1.* atque alii complures, qui luem Veneream novum & antiquis ignotum affectum credidere. Deinde neque omnia vel observare, vel literis adnotare, potuerunt illi primi disciplinarum conditores; probabile autem est multa, & composito, reliquisse excolenda, perpoliendaque nostrae adlaborantium industriae. Quis autem sani vir iudicii reputet omnia statim, & cumulate, cuiquam absolvenda? O nos inopes & poenitendae sortis homines! si, quae tantum antiqui cognovere, non alia, debuissimus ex universo rerum ordine comprehendere. Infelices, inquam, nos! si non pulchrum aliquid, aut inclytum, totis annuis occupationibus nostris, assequi, praeterquam tradita per majores nostros, ediscere valeremus; frustrata nimirum ingeniorum bonorum feracitate, naturalique alios aemulandi, superandique, cupiditate, jacuissent sane artes pleraeque omnes. Siquidem ipsae non promotae, retro semper actae fuissent, amissa in dies etiam atque etiam praestandi, atque excellendi, caeteris gloria. Tantum abest, ut mansissent semper eadem, quemadmodum sydera, elementa, maria; quanquam terrae ac maria etiamnum aliquando se ampli-

minuuntque, accedentes, & recedentes, si majorum observata non fallunt. Adeo verum est scilicet, nil semper sui simile, ex mundanis hisce rebus, existere. Ad extremum, vastum est hominis ingenium, vastusque mundus, in quo & specierum productio, & productorum indago, apud mortales nunquam limitata fuit; sic principio decernente potestatis inexhaustae Creatore numine. Quas ob res si illud unum, quod inertes homines volunt, interdum concederetur, plurimarum rerum ordo concideret, & ratio corrueret humanae naturae, ad sciendum, atque ad investigandum, natae. Infinitae denique, quas prosequi non omnes licet, consequerentur rerum absurditates. Sic apparet fas esse omnibus, si tantum ingenio valeant, nec temere philosophentur, plerasque res supra eas, quae a prioribus adinventae fuerunt, audere, comminisci, excogitare, atque in lucem producere: quod non dico solum, ut approbem, sed ita approbo, ut summam hanc laudem putem, quae sunt in natura rerum inaudita, atque invisa, sic assequi, ut videaris tenebris eruisse. Itaque cum nos quotidie medentes, tum in Valetudinariis frequentissimis, tum in urbe, rerum omnium plenissima, pleraque observavimus de Abscessuum generibus, quae apud nostros omnes non legerimus, intelligentiis ipsorum haud scio comprehensa; visum est mihi necessarium, atque hominis erga alios bene affecti officium, si haec ordine disposita, & scriptis adnotata vulgarem: quod cum in praesenti facimus, accipies haec candide Lector, atque a benevolo animo profecta, etiam benevole prosequeris.

C A P. I.

De Abscessibus Progerminis.

RESTE illud a Galeno propositum est, *l. 13. meth. med. cap. 4.* principium, scilicet, apprime firmum in doctrina de Abscessibus, quod omnium tumorum, qui praeter naturam sunt, varietas, ex ejus, quod influit, natura nascitur, &c. qui idem Vir *l. 10. de com. medic. per loc. cap. 2.* quod est interiptum de *Ischiade*, meminit humoris pituitosi, crudi, crassique, ad similitudinem puris crassioris. Sed Corn. Celsus, *l. 5. rei medic. c. 28.* Strumas fecit concrementum sanguinis, & saniei. An igitur ex hoc humoris genere, secundum hunc aut illum auctorem, explicato, censeamus non tumores, & Abscessus eos, quos *Progerminos* appellavimus? quasi dicas ex tetra humoris luxurie germinantia Tubera. Rectius autem, ac planius ex lenta, & corrupta, aut si mavis semiputri, pituita, aut hujus superfluitate, quae diutissime stagnantibus aquis palustribus, aut lacustribus, aut tactis multo lentore situque locis aliis, & arboribus vetustis, respondent, provenire dixeris limosa haec, & fungea concrementa; quae saepe in laxis, debilibusque, corporis locis extuberare peculiariter consueverunt: in manibus, inquam, pedibus, labiis, auribus, facie, partibus obscaenis, anticis, posticis, virorum, foeminarum. Sed haec, accommodatis ad rem exemplis, declarare, commodius erit.

Siculum quendam hominem quadraginta quinque circiter annos natum, licuit vidisse Valetudinarii nostri lectis decumbentem; qui, cum exesa late per ulcus altera bucca, Tuberculum castaneae nucis magnitudine obtulisset, exsectum hoc & ustum denuo repullulavit in numerosam sobolem majorem, quae incrementa rursus, ferro & igne, detracta novos similiter suos stolones emisere. Cujus quidem excursus non factus est finis, donec faciei partem illam totam, & oculum, frontemque, occupassent; enormi quadam, & horrenda, specie, renata Tuberum incrementa. Interim autem cibi provoluru, demissuque, intercepto, hisque imbecillitate virium, & se-

& febre, conjunctis, miserabilis homo semel morbo concessit.

Sed & in femore supremo externe, qua vacuitas illorum incumbit, & in manu, digitis, exstantia ejusmodi verticilla, ac tubera vidi, non aliter, quam humiles colliculos aliqua terrae planitie superantes. In coxa, inquam, Cataneo e Cataneis, nobili Januensi, inaequalia tria mala punica hortensia, tum magnitudine, tum colore, referentia; e quibus omnibus resectum id, quod maximum erat, plus libra pendit. Caetera autem ignava caro, quae sesquilibrae pondo fuisset, velut Q. Marius Imperator varicosum alterum crus, concidi sibi non permisit. Erant autem singula fomitibus, & radicibus nixa, quae distentis circum venis alebantur, dura, putida, perpetuum ichorem tenuem atque aqueum reddentia; pusilla comite febre, ac dolore interdum punctorio, interdum tensivo, molesta; color homini pallens & subalbidus, qualis in leucophlegmatia visitur, aut qualis his, qui diuturnis quibusque fluxibus diu tenentur.

Simili ferme forte Hieronymus Damianus, Rochae Mondraconis, adolescens, vigesimum secundum annum natus, gibber, strigosus, & pusillo virium robore, dexteram manum, secundum quatuor phalangis digitos, gravem ita, ut sustinere non posset, cubans quidem capiti innixam, stans vero, subjecta altera manu sustulam, gestabat. Comparaffes dura tubera, partim magnitudine limoniis corticosis, partim etiam colore non adhuc maturis malis infans; sic alte turgebant; sic particulis quibusdam livescebant. Una alteris implicata, secundum digitorum nodos, excreverant adeo circa extremos ungues, ut hi summis apicibus vix apparerent.

Affectum, quod ad nomen attinet, *Atheroma nodosum*: quod vero ad figuram, subiit interdum animo mihi comparare, vel tuberosis ample, difformibusque, radicibus Chamaecirios latifoliae Lobelli; vel fructibus fici Opuntiae; vel complexui Tuberum radiciformium, quae, vocata nostris Hispanica, cocta igne sunt esu multis non insuavi; vel monstrosis belluarum secundum digitos nodis, quos sepulchralibus urnis sculptores appingere consueverunt. Reliquum descriptionis secus apposita dabit pictura. Huic monstroso vitio haud scio equidem, an ulla parte respondeat id, quod scripsit Joannes Schenckius, *observat. med. lib. 5. tit. de manu*, his verbis. *Vidimus nos puellae cujusdam, annum decimum tertium agentis, manum sinistram, non quidem natura, seu prima uteri conformatione, talem, sed post octavum aetatis suae annum a postbrachiali ad digitos, & ungues usque, sensim incrementum autem, tumidam, sordidi, luridique coloris, subalbidis etiam maculis respersam, adeoque foedam evasisse, ut primo cujusvis aspectu, grandis alicujus buffonis imaginem referret; nullo prorsus dolore, aut manus usus offensa; ad tactum mollem, veluti substratam cuti spongiam; articulis digitorum, ob laxam elevatamque cutem, minime conspicuis.* Haec ille.

Verum enim vero, quodcunque vitii fuerit illud, amputatum per nos secundum primos digitorum phalangis articulos, ac perustum, ad sanitatem integram brevi perduximus. Quam rem, tota urbe famosam, videre quamplurimi; inter caeteros Nicolaus Angelus Elisaeus, acris ingenii Medicus, Jo. Baptista Ferrarius, Alexius Alonia, Medici. Caeterum materia, quae sub inciso vitio reperta est, veluti coctae carnis bulbi Cyclamis apparuit, friabilis insuper, & lenissimo quoque contactu cessilis.

Alius, alterius, non exiguis defoedatae Tuberibus manus, a Clarissimo Medico

NICOLA O L A R C H E O,

Roma nobis, cum alterius hujus generis Abscessus schemate, transmissae Historiam, his nostris lucubrationibus, inferere placuit.

Prioris Historia est talis.

ECce tibi nuper sponsam manum deformem, ac tuberosam, mi Marce Aureli, tuis Abscessibus conferendam, mitto; quae paulatim congestione in tantam molem crevit, ut septem librarum Romanarum cum unciis tribus pondus aequaret. Tanti affectus ipsemet patiens exordium ignoravit, sed si a parentibus acceptum nunciavit, id a morsu verris principium traxisse, eoque increvisse; donec materiae multitudine obruta natura succubuerit. Cum itaque tantam molem moderari non posset, in medio metacarpo computruit, non ipsa cutis aut caro duntaxat, verum etiam ipsamet ossa. Unde febris miserum corripuit, ut indies in deterius progrediretur: quae causa fuit, cur infelix in Nosocomium S. Jacobi incurabilem sese contulerit, ibique sibi amputari manum lubenter passus fuerit; secus, nisi mortem timuisset, haud annuisset, cum ex tam portentosa manu sibi, vitum compararet, faciliq; negotio pias mentes ad eleemosynam flecteret, a quibus annuos redditus exigebat.

Hanc habes triplici icone depictam, pronam videlicet, supinam & adversam: quarum prior notatur litera A. posterior lit. B. tertia lit. C. cujuslibet rursus partes, suis certis zipheris & literis.

NICOLAUS LARCHE

*Romae, in Nosocomio incurabilium
S. Jacobi, Chirurgus.*

Posterioris, sequens.

MARCO AURELIO SEVERINO

Nicolaus Larcheus, Medicus Romanus,

S. D.

QUod diu literas ad te non dederim, non est, quod, Eruditissime Marce Aureli, mireris; sibi equidem, tam quia nihil novi foret, quod offerrem te, tuisque sensibus, dignum, tum etiam, ne te minus gravibus, minusque seriis rebus, distinerem, Virum, quem novi equidem in medendo, profitendo, scribendoque, continenter occupatum. Jam vero gratissimis tuis literis excitatus, oblaraque novae historiologiae occasione, confestim arripui calamum atque parumper ad te diversari volui. Historia sive observatio nostra, cujus memineram, haec est.

Puella, quinque annos nata, concrementum carneum oculo dextero subnatum

ha-

1. *Truncus brachii carpum versus*
 2.2. *Cubiti et radii ossa*
 3. *Foramen à corruptione grassante*
excavatum in metacarpa

Pag. 107.

4. *Pollex.* 5. *Index.* 6. *Medius.*
 7. *Auricularis annulare non apparente*

habuit, pugnum contractum aequans, a plerisque nostrorum Chirurgorum pro *carcinomate* curatum: tum vitii contumacia, tum inopia, pressi parentes, quibus numerosa, natorum, natarumque, soboles alenda erat, miseram hanc puellam ad Valetudinarium D. Jacobi deferunt, meis manibus tractandam; qui post aliquot dies, nulla propemodum habita medicamentorum fiducia, *Sarcoma* resecai simul & inultus, quod brevi coalitum est: septimo vero aut octavo a resectu die, Tumor sublividus, inaequalis, indolens, tactui nonnihil cedens, multis undique circum venulis septus, sub oculi sinistri palpebra, subortus est; qui paulatim adauctum jam totum lateris sinistri tempus & auriculam, nec non cervicem, late occupabat, quin & genam adeo, ut os obstrinxerit ad capiendam escam angustissime: eodem ipso tempore ex adversa parte simillimus huic, tum figura, tum colore, tum etiam progressus more, modoque, erupit; quae itidem Tubercula maximam colli partem sic obsederant, ut junctis utrisque operis, cervicem humeris exaequassent: quod vitii complementum, duorum cum semisse mensium curriculo, peractum est. Illud autem silentio non obducendum est; quantumvis Tubera naturae modos excefferint, tantundem incomparabilem puellae patientiam perituisse, quae nunquam fuit vel de morbo conquesta, vel vagitibus molesta. Verumtamen erat illi satis esurienti, si vel panis, vel casei, vel castaneae, vel ossa quaelibet, offerretur; quibus resecta, caeterum omne tempus piscibus mutior ducebat. Tandem, pridie Galend. Novembres, e terris jam felicior coelo puella discessit. Tubera haec infecta, fungosam & pituitosam, suo folliculo contextam, substantiam nobis aperuerunt.

Ad haec aliud relatu dignum offensum est, cranium tractantibus nobis: mirum foramen e rimis calvariae peramplum a dura meninge ad Tubercula ista petens, per quod videlicet materia de cerebro ad tumores alendos transmitti fuerat consueti: postremum, dictu mirum ad haec cuncta erit, pedes utrosque puellae negatos, directosque, primordio; alimento scilicet amplo a superioribus usibus ad se rapti: Quorum omnium testes fidissimi aequae ac gravissimi fuerunt excellentes viri, tuique amantissimi, D. Angelus Colius, D. Paulus Zachias, qui tum confirmandi Chirographi nostri, tum salutandi tui gratia, subscripserunt. V. feliciter. ex aedibus nostris Romae 3. Idus Novembr. 1636.

Tuorum.

humillimus

NICOLAUS LARCHEUS.

E Go Angelus Colius, in Archospitali Incurabilium *ιατρός*, praevia *αυτο-λίσ* singula enarrata confirmo *αυτογράφῳ*, quo etiam perpetuam tibi observantiam exhibeo.

Ego Paulus Zachias, Medicus, singula, a D. Nicolao observata, & diligentissime enarrata, eo modo se habere affirmo, tibi quoque addictum ex animo me in tui memoriam redigo.

Haec cum non solum cognitu sed etiam visu dignissima judicaverimus, duabus aeneis Tabulis ob oculos ponere volumus,

Hi-

Historia alia.

HOratio Bergazano, in foro magno Neapolis, opera nostra sectus, & uſtus, *Absceſſus* in umbilico *progerminus* magnus, qui, quadraginta jam annos nutritus, libras novem pendit; a nullis tamen unquam Medicis attrectatus, ut pote qui periclitari ſuam exiſtimationem, in tam ardua re, minime vellent. Vivit autem hic homo liber, ad hunc uſque diem, ceu nihil unquam mali perpeſſus fuiſſet, ſexagenario major; *progerminum* autem *ulcus* deſcripſit Marcellus Donatus *lib. 3. mirab. hiſtor. medic. c. 5.*

Obveniunt hujus generis Germina potiſſimum oculis graviter ulceratis, at perperam principio curatis; illud autem certum eſſe debet, quod ſaepenumero mihi compertum proſiteor, ubicunque tuberculum aut exarcoſis ex ulcere exſurrexerit, ibi putrilaginem aut humoris ſcaturiginem ſubeſſe, ab oſſe nimirum carioſo, aut parte alia computreſacta: obnaſcuntur & *ulcera progermina* partibus praefertim cavis, laxis venoſis; quare etiam gingivis, de quarum ſarcomate memorando idem Marc. Donatus *lib. 5. hiſt. med. mirab. c. 3.*

Maximum etiam Germen, palatum Franciſci Firmitani Rherini a Franciſco Moſca, Medico peritiſſimo, ad me miſſi invelliens, curatum a me fuit uſtione.

Ex hoc etiam curata fuit conjux Michaelis Angeli Pinti, collega Joanne Dominico Malliocho.

Obierunt autem ex hoc eodem vitio, per ſola medicamenta, a noſtris medicabulis tractati, Sanctimonialis D. Gaudioſi reſor quidam Holanus, atque alii.

C A P. II.

De Absceſſibus carniſormibus & muſculis.

DE *Absceſſu carnoſo* nemo noſtrorum hominum ad hanc diem ſcripſiſſe viſus eſt: adeo nimirum inſolens, & deprehenſu difficilis, eſt eiſdem ſpecies. Ego vero, ſi Deus adſuerit, illius ideam, & characterem, una ſub naturae luce demonſtrare non diſſido; neque vero id intelligo *Sarcoma*, quod aliqua humorum luxurie extra cutem exultat, memoratum ab auctore definitionum medicarum: neque carnoſum alioqui ſub cute tumorem intelligo, qualis eſt *Sarcocelis* diſſuſus, & laxus nonnulla parte; neque etiam, qualis ſtrumis glanduloſus, tuberoſuſque. Sed ex *carniſormis* noſter *Absceſſus*, coactiore, firmioreque, ſubſtantia; oſtracoſa duritie, ſubjectae particulae affinis; tubere haud multum elato, ſed lato expanſoque; membranis plerumque fibris, filiſve, intertextus, plurimum ad muſculos, ſed qua ſe ad articulos appellant, oriri ſueſus.

Ex quarum plurimis notis perſpicitur melancholicam coactique ſanguinis ſuperfluitatem, in huiuſmodi concrementum ſeceſſiſſe; contra quam tumorum aliae formae modo collatae, quae doctorum hominum iudicio a pituitoſo, mucoſoque, excremento ſolent praecipue proficiſci. Quare cum non *Sarcoma* exterius, non *Sarcocoele*, non *Strumae*, neque hujus generis ſit *carniſormis Absceſſus*; haud videtur hunc cognoviſſe Felix Platerus, licet *praxeos med. tom. 3. c. 3. titulo, quem de exe tuberantia praefixit §. de cauſis, p. 234.* de Tumore carnoſo fuerit profeſſus: nequitem Antonius Benivenius, neque Marcellus Donatus, neque Joannes Schenckius qui variorum huiuſmodi Tuberum meminere.

Quamquam Platerus, *l. de privatis ſuis obſervationibus* retulit, ſibi viſam glandulam in cerebro, ſupra calloſum corpus, inſigni magnitudine, pomiformem, fun-

gosa scirrhusaque substantia, quae peculiari tunica convestita, venulis erat confita; a cerebri corpore sic laxa, & libera, ut digiti solius abstractu resoluta, foveam insignem aqueo humore mox repletam, quo & ventriculi, admodum dilatati, ductisque, referti erant, post se reliquerit: quam glandulam sua mole cerebrum huiusque ductus comprimentem irrigantemque, illius ignaviae & corporis, tandemque exitii causam fuisse homini, cujus cadaver a morte sectum est, deprehendit. Haecenus Plateri observatio, qua monstratur membranas, sanguineasque fibras, interferi saepe carnis concrementis.

Est nunc inquisitione dignum, ecquo pacto tumores hoc creari sit probabile? quam rem equidem paucis expedio. Effunditur sive diapendesi, sive anastomosi, & plenis vasis nonnunquam humor superfluous, praesertim in locos corporis plurimum agitato; & hae cordarum sunt partes lacertorum agiliū fines; qui sanguinis effluxum attenuatu nonnihil promovent. Congestus hic sanguis cum melancholica, ac pituitosa, portione mixtus, & multa sua crassitie non discussus a natura, id est, ab ingenito loci calore nunquam in opus vacante subigitur, & in meliorem, ut alias explicui, formam praeparatur; abit pituita in fibras albas, sanguis vero percoctus, & melancholia, in carneum ostracole concrementum: cujus quia viscidula fuit materia, inhaesit haec subjectis locis non laxe. Ita non est difficile carniformem illum tumorem creari, nonnihil suffragante Platero. Quod si callosae, sub infimo calce, carnis procreatio sit exemplo, facilius hujus rei multam partem comprehendes. Sed haec fortasse plenius illustrabuntur exemplis, quorum perplura memoria servata; en tibi do haec.

Vespasianus Praenestinus, juris utriusque peritus, ab ineunte aetate Tuberculum, dimidiati secundum longum ovi anserini magnitudine, pone carpum, in brachio dextero interne, quadraginta jam annis, pertulerat, pro cacoethe, atque insanabili, ab omnibus Medicis existimatum; quod carnosum, quale appellavi, fuisse declarat; quod caro polyporum modo praedura, tam longis annorum curculis indiffusa persistens, lato tubere, membraneis tunicis contexta, se obtulit.

Fuit & in Sacris Conceptionis aedibus, Neapoli, Capucinus, Innocentius nomine, quem, genus hoc Abscessus manifeste multis annis perpeffum, equidem curare requisitus, sola virium imbecillitate & senio refragante, recusavi.

Fuit & his similis Abscessus, quem in cervice, duodeviginti jam annos, non sine dolore, ac distentione, gestaverat. Joan. Antonius Badius, Romanus, a nobis etiam sectione, & medicamentis cathaereticis, curatus.

Evidentissimus autem, inter omnes ejusmodi fuit Abscessus, quem Pancratius Mostarolus, Turracusiensis, intempestae, ut retulit, atque improbae exercitationis homo, secundum supremum femur, lente jam duos annos in magnam molem accretum, expertus est; auctorem aboliti fere motus, nullis aut internis, aut externis, valentissimis medicamentis, excussum, neque emotum; itaque vel multis cruciatis retorridi ferramenti, vel delectis in loco pyroticis curandum equidem fenseram, si tantum molestiarum admisisset hic homo.

Processit experimentum & in verulo Agasone, qui, in extrema nate, protuberantem ejusmodi Abscessum nobis in Valerudinario curandum obtulit, profunda carnis, quam dixi, fractura oblitum.

His addo Stephanum Terracianum, juvenem rusticum, cui foedum Abscessum habenti, sub aure, & inferiore maxilla, multis ejus materiae carnosae factis excisionibus, multo cum labore, ulcus obduxi.

Denique in aliis multis hoc experiri licuit, aegrotantibus, inquam, nosocomii: quas nostras chirurgias, & animo intrepido factitatas, & eventu semper felices admi-

mirati sunt adstantes omnes, & Medici, qui curiose venerant spectaturi.

Compertum mihi curanti Michaelē Maraxam Samnitē, atque alios, multoties in specie Steatomatis videri tubercula, quae concremento sunt carneo naturali, venulis nutrita & arteriis fota.

In extrema penis glande; qua meatus est, Tuberculum carneum, seu Sarcoma, nucis avellanae magnitudine ac forma, cum depravato mistu, ac sine dolore, habuit puer quadrimus, Holae cum eo vitio natus, cui lotium quodam forulo descendebat, sic ut seipsum commingeret urinam reddens.

Coryli fructus magnitudine & forma, Tuberculum curavi, filio quinquenni Alexandri Carastae, itemque Benedicto Arvino, Lycei Fractensis puero, duodecim annorum, qui sic constans animo fuit, ut accensum fomite pessulum ipse sibi spiritu insufflato excitaret; dignus qui hic cum laude commemoretur puer; non ut alii indigni virilitate, qui vel auditu hoc remedii genus exhorrent.

Dura ani Tubercula innominata tradit Petrus Argelata, l. 2. tr. 2. c. 3. quae ad *ani verticillum* per nos propositum licebit referre.

Sunt & qui carnem, seu carnosam quandam substantiam, prae se ferunt Abscessus, quos credo *cysticos*; schemate oblongo, toroso, musculiformi seu lacerti-formi, concolores sunt, & membra amantes solida, pulposa, fluctuantem intime humorem referunt; supinae manus digitis alterne nunc compressis, nunc sublati, nunquam etiam ad longa tempora extenuata cute.

Talia in femore coxae infima, tum interna parte, tum externa, quandoque etiam sub poplite, *concrementa* huiusmodi vidi plurima, in Illustri Viro D. Alexandro Carmiliano, viro Patricio Neapolitano; in Doctore Medico Joanne Baptista Benenicasa, in quo viro per *decocta Sarsaparillae*, perque cibi ac potus parcitatem, compressus tumor creditus est abiisse discussu. Verum, non longo post tempore recurrit folliculi subsistentis fortasse vitio. Curatus autem a nobis in integrum fuit, ejusmodi Abscessus, in sodali Antonia de Siano, janitrice vetula Parthenophylacii Spiritus S. Neapoli. Apertus autem scalpro candente, pulcem albam, aut gypsum dilutum, referentem emisit; est & cum sub poplite se abdit haec materia; verum sub hisce cavitatibus, aut alarum, hic excrefcit tumor, ut immanis exultat, nec ita facile etiam per doctas manus curetur.

Possē & alias hujus ordinis producere narrationes; sed his quidem non ita paucis possumus etiam contenti esse.

C A P. III.

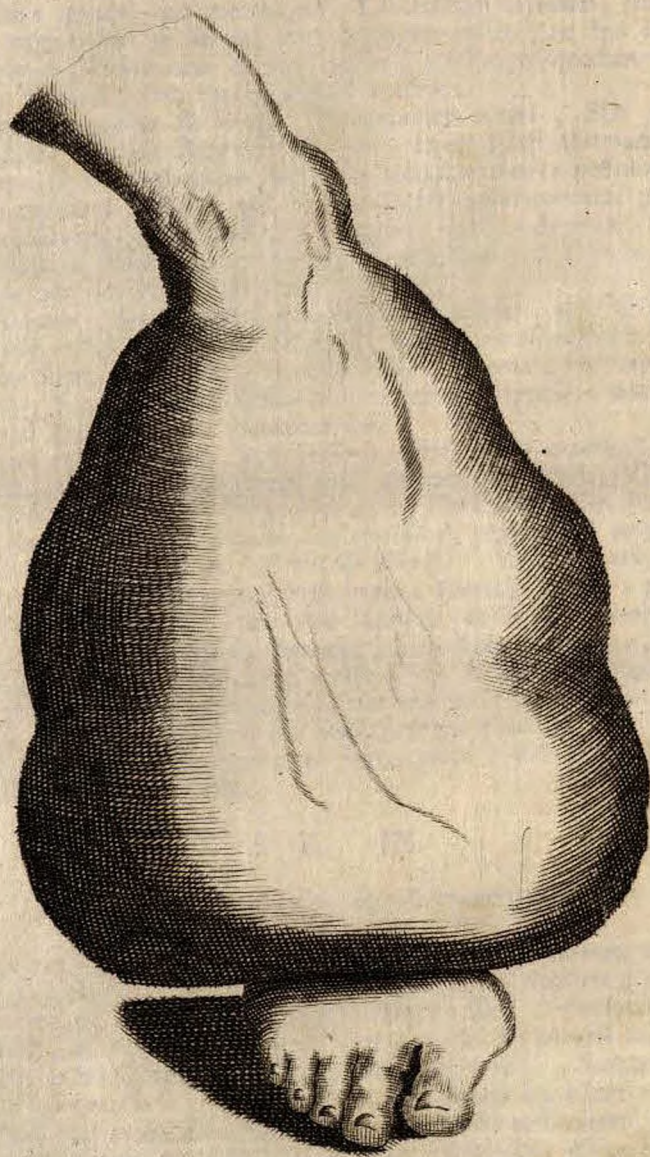
De Abscessibus mucocarneis, myxosarcomatis graece.

Sunt & Tumores quidam Abscessusve, quos secundum communem omnium nomen ignoret profecto, ad quam ipsorum differentiam, speciem, referas: nam neque exacti iudicii est, ad *oedemata* referre formam hanc Abscessuum, qui partim interne carnei, partim interne mucidi sunt, id est, ex mucosa pituita concreti, quae referant exsecta limonia corticosa, medullam acidam, interne conditam, offerentia. Hinc *μυξοσαρκώδεις*, id est, *mucocarneos* placuit appellare. Ex quo ordine facio *myxosarcoma* praeputii, trium librarum pondo aestimatum; quod quia tam magno pondere fumen, testesque pertraheret, ad talosque dejiceret, manu duplici, sex annos, circumferendum, & continendum, fuit Joanni Olivae, Neapolitano homini, quadragesimum circiter annum nato; cui perpetuo languenti, atque opem utcunque successuram in Valetudinario cum precibus, & ejulatu, petenti (exul-

no. 101

ad Pag: 113

(exulceratum enim infra, supraque, tuber punctorios gravesque dolores inferebat) commiseratus ego feliciter, annuente Deo, tum scalpro, tum igne succurri; cauda duos digitos latos a pube relicta. Cujus jam praecisae molis inqulrentes nos materiam, ex qua conflata fuerat, & qua refectura fuit, & altis aliis cultri scissuris, apparuit mucida concreta species, quae densata obdurataque forinsecus scirrhi formam exhibeat. Monstrosam molem, & servatum nostra curatione hominem viderunt eruditissimi nostrae urbis Medici, Marius Schipanus, Stephanus Rinaldus, Joannes Dominicus Malliochus, Donatus Douna, Antoninus Tardinus, Gregorius Scalfatus, Josephus Chiricus, atque alii Valetudinarii nostri Medici, tum Physici, tum Chirurgi, saepe hoc opere nominati. Caeterum hanc mihi curati hominis imaginem expressere Pictores.

Hoc quidem exemplum singulare & admirandum esto *myxosarcomatis* praeputii: caeterum, eorum quae, in nostro Incurabiliu Nosocomio, Syphiliis hominibus frequentissime curamus, infinitus prope numerus est; quae tædiosum esset referri.

Respondet autem his & *myxosarcoma* alarum vulvae, quale unum mox referam. Scorticulo propendebat, in labio pudendi, majoris pineae magnitudine Tuber carneum, basi minore, quam extremo altero pendulum, quod ex parvo, jam annum, assatim extumuerat. Foemina etsi trepidans, tamen partim metu majoris incrementi, partim molestia oneris jam praesentis, urgebat me precibus ad demolitionem. Constrictum vinculo die uno, ac tantum non stupefactum, postridie refecui, cute in ambitu crassissima plus unius digiti latitudine; interne concrementum mucoris, aut visci modo pallidum, licet non admodum multum.

Jam vero discis nunc, consimilibus viri, foeminaeque partibus pudendis, eundem ad unguem affectum advenire; ut veram jam cognoscas anatomicorum opinionem, qui censuere, praeputii virilis modo, usuque pari, vulvae foeminarum esse alas. Ex hoc item genere ponere licet, & *sarcocelen*, quam Paulus Aegineta, scindentibus ferramentis, expurgat, lib. 6. c. 63. nec non inflationem carneam, & phlegmaticam, quae a multis chiragra dicitur; adnotante Guidone, in tract. 2. doct. 2. c. 4. Hanc, observatione mea, potissime foeminae patiuntur; quarum in Parthenophylacio Spiritus Sancti Virgines aluntur duae: in Valetudinario vero Incurabiliu muliebri, vivunt & aliae, quas habitu corporis pallentes omnes viscera, credo, delinquentia reddunt insanabiles.

Sed & articulos genuum, praesertim submucido Abscessu elatos, persaepe vidimus nos, qui cultriformibus scalpellis aperiendos judicavimus, ubi per distensiones acerbissimi cruciatus suasere, ac prope coegere; nam & levamento remedii genus fuit, & a vitio subjectas partes vindicavit puris evocatione.

C A P. IV.

De Quassabili quodam, & Utriformi cruvis Abscessu.

JO. Baptistae Vallo, Sacerdoti Presbytero Panormitae, sexagesimum circiter annum nato, crassi ad sanguineam vergente, sed aliquantulum exusta, coloris propterea vividioris, & crassioris habitus; quadratique corporis homini; ad crus aliquando, concitata fluxione frequentiore, succrevit *Oedema* vastum & supra modum laxum, in quod pituitae mucidae confluxu illuvies talis, ut utrem olei vulgarem fluctuatu, forma, & magnitudine, a genu ad superiorem pedem, & ad malleolum usque descendente, referret; nisi, quod tactu callosa quaedam, extrema facie,

cie, durities plurima sui parte pertentabatur; caetera namque mollior, ac tenuior, cutis erat. Homini tumor omnis tantum indolens, quantum onerosus & ingressu, statuque, gravis. Id vitii, quo nomine designandum, aut in quo tumorum genere reponendum, pronunciato facile non est. Enimvero *Oedema* haud plane apparer exacte rem expendentibus: & *quassabilis* enim affectus, & callea durities, & suffusi humorum sensus, & nulla post impressos digitos fovea consequens, distuant. Nonnulli fuerunt, quibus *Arabum elephantia* videretur: sed suffusus humor, & partita mollities cum blando ac minime tuberoso, neque aspero habitu, qui cum elephantia conjunguntur, diversum ab hoc plane vitium ostendunt. Nobis igitur placet affectum esse, cujus Veteres non meminere, fierique, ut umbilici scrotive *Hydrosarca*, aut *Hydropneumosarca*, & hoc genus. Porro laxata cute corporis, aut alia parte qualibet; quid vetat ad hanc serosum humorem, spiritumque in corpore redundantem, sub cavitatem quidem confluere; in parte vero solida crassiorem succum, carnis ostracosaе specie, concreescere? itaque vocatum a nobis est hoc genus *Oedemofarca* cruris privatum, non aliter, quam *Cancrum Elephantiasin* particulae peculiarem dictitare Medici consueverunt. Huic viro, tametsi saepissime flagitasset, ut periculosa quantumvis curatio exercetur, hanc tamen in homine vetulo experiri cavimus. Id quod licuit, setaceum ad inguen ejusdem lateris oblique transfiximus, & post longum sarfaparillae usum, ad Aenariani litoris medicatas arenas, quibus crus totum obrueret, suo tempore confugiendum sibi diximus.

Hominem viderunt, & tractaverunt, Horatius Carbunctus, Chirurgus Apulus peritus; Johannes Baptista Ferrarius Rogianensis, Alexius Alonia Castelvetranus, Medici; qui me chirurgias administrantem saepe visere consueverunt, rerum novarum studiosissimi.

C A P. V.

De Abscessibus adenosus, & aliis reconditis.

Vidimus saepe per artus, thorace anteriore, posteriore, subque alas, & inguina, prorumpentia quasi Tubercula, glandulas exitare uno eodemque loco confertas, quae in viscerum impuriorum, atque habitus corrupti, hominibus, ac pueris, limosi pituitosique sanguinis sunt soboles, crude, durae, atque omnino discussu contumaces. Hujusmodi Tubercula equidem plus sexaginta, universo corpore dispersas, vidi in nostri Valerudinarii vetulo, gracilioris habitus homine, qui longinquis ab oris venerat curandus. Quod autem maxime admirabile super caetera visum est, exstabant Tubercula quam plurima circa loca, quae glandularum sunt prorsus expertia. Itaque venit in mentem illud Aetii, qui *Tetrabl.* 4. c. 5. quod est de *Strumis*, professus est, ex integro nasci plerumque candidas, & rubras, carunculas in corpore; sed satius erit aliqua prius attingere de *Strumis*.

De Strumarum natura, generatione, materia, loco, & adnexis corporibus, multae ac variae fuerunt Auctorum sententiae. Itaque perplexos nos tenent controversiae; neque enim cum Galeno maxime credamus, cum nec eundem semper in hac re sequi certo possimus: cujus tamen doctrinam principio proponemus, ut haec conferri cum aliis rite queat. Is *lib. 14. meth. med. c. 15.* & *lib. de tumoribus c. 18.* & *plerisque aliis in locis*, tradidit Strumam esse tumorem obduratum, veluti scirrhum in glandula, ex accreto humore frigido, qui vel pituita vehementer exsiccat, vel humor melancholicus, est, ut *13. meth. c. 5.* at in *lib. definitionum medica-*
rum,

rum, si modo is auctor fuit, declaravit; quod *Struma sit caro sicca, quae diffi-*
cultè solvatur.

Celsus vero dixit esse tumorem, in quo subter concretæ quaedam ex pure, & sanguine quasi, glandulae oriuntur. Aetius vero ex Leonida libr. 15. c. 5. voluit Strumas esse carnes & subcandidas facile augeſcentes in membrana contentas, & in summa glandula obduratas, quae in collo, sub alis, atque inguinibus oriuntur, ubi glandulae vasis substratae sunt; aliquando etiam, sed tamen raro, ex carne eorundem locorum fiunt, quae affinitate quadam ad strumarum naturam vertitur, & materiae accessione augetur. Paulus vero lib. 6. c. 35. omnes suis membranæ includi voluit, ut Steatomata, Atheromata, Melicerides. Post hos, Guido Cautiacus Strumas, & Glandulas longe diversas fecit; dicens Glandulas esse mobiles, Strumas vero immobiles, cum tamen nullus ex Veteribus discrimen hoc inter illas statuerit; si recte cunctos observavi.

Sic apparet omnes istos Auctores ab invicem dissentire, quos tamen magno studio multi ex posterioribus voluerunt conciliare: quam rem tamen neutiquam faciunt; ut pote quod diversam vere sententiam illi priores habuerunt: vanum autem studium est, aliud atque aliud intelligentes velle conciliare. Ego enim sic sentio variam esse Strumarum naturam, sive secundum accidentales sui rationes, quas singulas nominati Auctores describere. Quam rem cum monstravero, sic demum finis fiet tot quaestionibus, & ambiguitatibus, quot ad hunc usque diem viguere. Primus enim nobis contigit, Dei favore, ut rem hanc adverteremus; contra quam Manardus, Philippus Ingrassias, Fallopius, & Hieronymus Fabricius, Celsi omnes interpretes, credidere. Sed nihilominus videamus, quae & qualia recentiores pro componendis istis Auctorum dissidiis protulerint.

Primum igitur dissentientes sunt Galenus & Celsus, in assignanda Strumarum natura. Galenus quidem frigidum hunc facit affectum ita, ut sit insuppurabilis; ut qui, vel a pituita nimium exsiccata, vel ab atrabilario succo, nascitur: in summa aut Scirrhum facit, ut 7. aphorism. 8. aut scirrhum affectum, durissimum scilicet, & inexpugnabilem; quod factum est, ut aliqui, inter quos Manardus est, dixerint, Strumas dictas esse Graecis *chaeradas*, a lapillis, qui maris tranquillifundo apparent, globosis, & lenibus, magnitudine parva. Neque mireris tamen ab Hippocrate, libr. de glandulis, has ipsas tangenti velut lanas esse positas: comparatio namque non est ad molliitudinem, sed ad globos lanarum, qui oblongi sunt, coacti, pressiores ac duriores *πυλινκτα* Graecis. Ita equidem Hippocratem interpreter, ut nulla jam restet apud ipsum difficultas.

Phlegmonae igitur Strumae non sunt, ut recte etiam colligit Philippus Ingrassias, neque facile suppurantur. Celsus vero cum credidit Strumam esse concrementum puris, & sanguinis, in glandulae modum conglobatum, sic recte significat Strumam esse calidiorem affectum, & quandoque maturescentem, licet non facile. Addidit praeterea, quod febres movet, halitu nimirum saniosae materiae quoque pacto fervercentis. Galenum igitur, & Cornelium nititur conciliare Philippus, dicitque Celsi sermonem non esse tam amplum, ut comprehendat omne Strumarum genus, sed tantum aliquas, quae maturescunt, sanguinem in se ipsis, & pus, habentes. Itaque de quadam specie Strumarum differuisse Cornelium, vult hic homo. Quae opinio si admittatur necesse est, imperfectam, & diminutam esse Celsi doctrinam, qui de omni Strumarum natura tradere omittens, de una tantum specie sermonem fecit: quae res cum indigna bono scriptore sit, minime probabilis videtur mihi Philippi interpretatio.

Deinde discrepat Aetius a Galeno, qui Strumas dixit esse carnes subcandidas

facile augeſcentes , & in membrana contentas , quorum omnium nullum Galenus attigit dicens, *Strumam eſſe ſcirrhum in glandula, ſive glandulam obduratam*. Certe cum Aetio convenit Auctor definitionum medicarum, qui dixit; *Struma eſt caro ſicca, quae difficulter ſolvitur*. Convenit etiam in genere definiti, neque non conſentit cum Aetio Paulus in eo, quod dicunt ambo *contineri Strumas membranis*. Ad haec igitur dicit Philippus neglectam hanc differentiam Galeno, atque addit, hunc ipſum etiam *libro de morborum differentiis, c. 9.* in fine poſuiſſe Strumas morbum in genere auſtae magnitudinis: auſtis praeter naturam teſtibus, lingua, mammis, atque oculorum angulis aequiparans. Sed neque haec Philippi reſponſio ſatisfacit, dicentis, Galenum neglexiſſe differentias, qui exactus, & profuſus eſt in omnibus: itemque aſſimilaſſe Strumas auſtis praeter naturam carnis linguae, mammarum, oculi angulorum, & teſtium; non eſt Strumas in carnis poſuiſſe; ſed ſi probe Galenum legeris, neque haec ejus eſt ſententia, quod Strumam mammarum, teſtium, oculorum fecerit; ſed longe ſemotus a Strumis eſt Galeni ſermo.

Quid autem ad illud, quod propoſuere Paulus, & Aetius affirmantes Strumas omnes membranis contineri, quemadmodum Atheromata, Steatomata, & Melicerides; hunc nodum porro Philippus non ſolvit; quare digladiantur inter ſe bonorum Auctorum ſententiae. Quas nos inimicitias ſi non patiamur, quid excogitamus ad componendas eaſdem? nimirum ſi concedis haec, quae ſequuntur Theoremata.

Puto equidem plane diverſa eſſe Strumarum genera, quae & Cornelius, & Galenus, propoſuere nobis; quae tamen utraque conſtant pro his, quae ſui Auctores voluere. Porro Galeni Strumae de genere ſunt ſcirrhi, ſive hic quidem tumor ſubjectam habeat glaſteam pituitam, ſive etiam melancholicum humorem, ſive ſimplicem, ſive atrabilarium: qui communiter humores attribuuntur ſcirrhu, in vita Galeni; quique humores apprehendunt, incurruntque glandulas, ſive his attrahentibus aliunde, ſive ab aliis tranſmiſſas recipientibus; dummodo tamen ſint ipſae glandulae, quae recipient, non glanduloſa corpora, ut teſtes, mammae, lingua, & oculorum anguli: quibus non accidere Strumas putavit Galenus, *lib. de morbi. differentiis, c. 9.* ſicut opinatus eſt Ingraſſias; ſed ſimilitudine quadam hoc modo dictarum partium tumores Strumis aequiparavit.

Contraria porro ſunt in definitione Corneli, in qua poſitum eſt non glandulas eſſe Strumas, ſed quaſi glandulas, i. e. glanduloſa potius corpora, aut cava loca, quae vaſis ſubſterountur, uti glandulae: atque ad loca cava facile, deductis humoribus tum frigidis, tum calidis, fit in particula cumulus, ac tumor; cujus materia poſtmodum computreſcens, ſanguinem & ſaniem repraeſentat: ſive cum aliquando matureſcens, longo poſt tempore, per acrimoniam humoris aperitur, ſive cum medicamento, & artificis manu diſrumpitur. Hujusmodi profeſto Strumae difficultate ſua Medicos fatigant: atque his non bene praefcindentibus vitioſas radices, cum coalitae aliquando fuerint, ruruſ juxta cicatrices reſurgunt, & novam curationem expoſtulant. Nihilominus cum febres moveant, & licet cum difficultate matureſcant, fit, ut non ita rebelles, neque ita contumaces ſint, ut alterae Galeni; tum ſi ad cauſſam reſpexeris, quae in toto corpore ſubeſt; tum ſi ad morbum. Naſcuntur quippe in cervice, atque etiam in aliis & inguinibus; in lateribus & in mammis foeminarum, ut etiam adverterunt, praeter ipſum Celſum, Chirurghi: quae loca omnia praeter unam cervicem non addidit Galenus, ſed tantum Paulus. Addidit, inquam, Paulus, ſiquidem ex aliqua parte cum Celſo conſentit, ut dicemus poſtmodum.

Bene autem addiderunt utrique *in lateribus & adjacentibus locis* ; quia experientia comprobatum est, omnes, prope artus capaces esse Strumarum, ubi cava scilicet loca sunt, & valis conferta: ita & nos etiam saepissime observavimus multas, tum in viris, tum in foemellis: quae tamen una potiuntur observatione maxima, quod principio sunt concolores, carni proximae; vix attolluntur, & tactae dolent; mox vero, ut dicit Aetius, accrescunt, & rubrae fiunt, abunde longiores, quam rotundae, ut glandem referant: ob id fortasse, quasi glandulas refert Celsus, & longo, ut ipse inquit, spatio, detinent aegrotantes.

Ab his quippe non admodum differunt Strumae ab Aetio descriptae, nisi quod membranarum contegentium non meminit Cornelius. Et certe mirum est, quod & Aetius, & Paulus munitas membranis Strumas requirunt, sed dicam ego super hac re sententiam meam. Magis autem mirum est, quod Paulus velit esse membranas, quemadmodum Steatomatis, Atheromatis, & Meliceridis. Porro sunt membranae nil aliud nisi summa superficies obdurata Strumarum, quae cum tenuissima, non ita facile a Medicis praecipue imprudentibus observantur: tu vero si dextere, aut manu uteris, aut oculo, si minus id non potes in exteriori Strumae corpore membranam advertere; luculentius hanc deprehendes in pediculo, quem vulgares foeminae solent vocare radicem. Haec autem non nisi difficillimo negotio solet extirpari.

Hujus quidem Celsus non meminit expressis verbis, sed significavit hanc nobis per illud, quod addidit plerumque iterum juxta cicatrices ipsas resurgere; id quod recte fit propter residuas fibras, quae negligenter fuerunt a principio resectae: enimvero Celsus hanc habuit opinionem, Strumarum genera esse duo; corpus apprehendentium profunde, & superficialie, sicut divine scripsit Paulus, in hoc loco, apertis verbis: profundiores quidem maligniores sunt; superficiae vero benignae; de his credo locutum nostrum Cornelium; qua distinctione posita, concordat etiam Guido cum omnibus.

Unus nunc restat scrupulus, vel una difficultas, quam a principio significavi; quid causae sit, quod Celsus unius speciei Strumarum meminerit. Ad quod quaesitum respondetur, id fortasse factum, quod suo tempore alioquin vitae frugalioris non observabantur aliae Strumae, ex crassioribus genitae: subsequente vero aetate, corruptione rerum, etiam atque etiam potuere comperiri.

Alteram difficultatem exhibet Theodorus Priscianus, *libr. primo ad Timotheum c. 9.* qui inquit; *sin vero magno phlegmate superveniente solvi non potuerit furunculus, vel parotis, sed callositate permanente Chaeradas fecerit.* Porro dicit hic Vir, fieri Strumas succedentes ad furunculum, vel parotidem, callosiores & duriores factas. Novum hoc & a nemine unquam productum aut effatum: tamen in promptu dicimus Strumas hic dici improprie, quod vel callosum ulcus, vel fistula aptius diceretur.

Haecenus de perplexa diffidiis Strumarum discussione. Caeterum id, quod maxime institueram, observationem nobilem non te celabo, quae est. Comperta saepe nobis, quae primus Aetius posuit, concrementa ex carnibus eorundem locorum, quae affinitate quadam ad Strumarum naturam accedunt, & materiae accessione augentur. Inter caeteros autem id vidimus in Matthaeo Ristayno, quem Illustris vir Vincentius Strambonus, Dux Salsensium curandum commendaverat, in latere Abscessum diu passum: ex qua re discis etiam, quod in lateribus, veraci Cornelii testimonio, Strumae oriantur.

Tandem & inter reconditae naturae Abscessus illud erit annotandum, *tubercula* quaedam planiora, quae nulli plane visa fuissent sanie vel pure foeda, haec eadem,

dem, aperta per me pyrotyco medicamento, prodierunt pure foedata, tum, inquam, in Doctore Bartholomaeo Lombardo, auditore meo, sub maxilla inferiore; tum in famulo meo, cui nomen Angelo Aitoro, e Mirabellae oppido, sub ala. Retulit autem utrumque glandulosum Abscessum & fortasse *phygethlon*, propterea, quod perdolens natura compertum est utrumque. Item in R. P. Paulo Samblasio, Jesuita, qui Abscessum adeo sub collo vesicae reconditum fovit, ut mirum sit, eundem me divinasse; nam divinatio ferme fuit, imposuisse ignem fomitibus & reclusum absterfisse, & curasse perfoffum ad vacuitatem locum, & ferramento candente, quo demum est mirabiliter obductum ulcus.

Dicam in hanc rem simile; ex ictu, collisive rei gravis, & obtusae, productus Abscessus in superioribus thoracis costis, qui nihil apparens, sed conjectura probatus, a me candente cauteri adaperitus, penetrans in vacuitatem repertus est; adeo prudenter Hipp. *l. de articulis*, collisas costas principio voluit inurendos, ne, provocato per novum lentorem vitio, contererentur costae & malum gravius accerferetur. Aliud *adenosorum Tuberum* genus est, quod inexcussum jure merito vocabimus; quod cum parti cuiquam adhaeserit semel, nulli medicaminum, vel valentissimorum, generi discussile sese exhibet, nec etiam annorum loginquitate; siquidem ad annos viginti, atque amplius, stabiles & firmos hujusmodi vidi Abscessus. Illud autem, cum in plerisque multis observarim, & quod in memet ipso sensi, testificabor; cum ab una capitis lotura, per aetatem obortum, ala sub sinistra, fuisset *adenosum* ovo gallinae par *tuber*; hoc ad viginti quinque annos adhuc fero; quanquam vere non eadem mole, sed sub vigecuplo minor, principio quidem perdolens, ab uno vero mense, nullo dolore molestus.

Puellae undecim annos natae, filiae Marchionis Orioli, nomine Isabellae Sirisalli, sectione atque ustione multiplici curatum *Atheroma*, cujus vitium interiora thoracis tantum non penetraverat, a quibusdam urbis nostrae Medicis famatissimis pro simplici Abscessu habitum, & unguentis liparis tractatum; quod ipsum tamen, nostris pyroticis quam acerrimis principio inculcatis, nec aliqua parte cesserat, nec fuerat quicquam emotum. Quas ob res ad extrema tandem devenire oportuit, collega Francisco Moscha, Medico peritissimo, atque aliis consentientibus multis: quae cum praedixerim, cogor nunc reliquam Abscessus productionem attexere. Passa jam fuerat nobilis puella septimestris nostrae curationis taedia; cum jam immuni ac liberae, ut videbatur, subrepat dexterum in brachium erysipelas; ad quod incurfionis genus praeventendum, fuerat in sinistro fonticulus excavatus primordio; verum, ut dixi, frustra. Adeo, scilicet, memorabili exemplo praevalet assuetudo fluxionis huic nostrae Medicorum providentiae: adeoque etiam fonticuli revulsorii plerumque vana est provisio.

C A P. VI.

De Bronchocele.

B*Bronchocele*, teste Joanne Langio, *l. i. epist. i. 43.* tumor est peudulus circa guttur, a bocii ventrosi poculi similitudine appellatum; inter cutem & asperam arteriam, auctore Celso, increfcit; in quo, modo caro pituitosa, modo humor aliquis melli, adipi, aut pulti, similis, membranula includitur. Interdum etiam pili, minutulis ossibus mixti, reperiuntur diuturna (quod *l. 3. epist. 4.* addidit) alteratione, ac putrefactione: nam lignum Quercinum, sub terra defoffum, mutatum in cotem lapideam, hisce manibus erui. Alterationem autem explicavit Mar-

Martinus Acakia, in *lib. 2. artis curativae ad Glauco*. Pro humoris, tum calore, tum concretionem, & caloris magnitudine, temporisque spatio, aliae atque aliae formae in aliis & diversis Abscessibus fiunt: nempe durae, molles, liquidae, nigrae, rubrae, flavae, albae. Crassam enim materiam in duritiem, temporis processu, cogit calor vehemens, quae si nigra sit, carbonis speciem repraesentabit. Mediocrem vero calor mediocris in pus mutabit, liquidam digeret. Haec quidem, communi omnium sententia, Bronchocele est materia. Verum ego, quae compererim in resectis compluribus defunctorum Bronchocele referam.

Anno Christi 1625. Julio, egesta Bronchocele cadaveris, egesta Struma librae unius pondo, quae sic adstricta gutturis venis, ut nae mirum fuerit quomodo avulsa. Tempora huic homini pressa atque invicem adducta sic, ut confirmaret aperte iudicium physiognomonum nostrorum, qui temporum angustiam naturalem strumarum effectricem ponunt.

Anno 1626. Februario Bronchocele, in homine opifice inauratore, anteriorem totam colli partem, quam *desper* graeci vocant, apprehenderat, alto plus quatuor digitos tumore: qui *aneurisma* existimatus est a compluribus, propterea, quod sub eo, vivente homine, persentiretur pulsatio non exilis. Nihilominus, id equidem retuli ad jugulares arterias, quarum ex suimet compressione necessarius erat sensus. Reperta est cystis sanguineae prope membranae, quae, amplo veluti sacco, ab externa facie ad usque trachaeam arteriam ab ea compressam extendebatur. Intus laminulae, veluti sanguinea concrementa, & carnes, pulmonis atrioris substantiam referentes, universam loci amplitudinem complebant; nisi quod superne concretus humor flavidior, gelatinam vulgarem propemodum referens, existebat. Disces nunc uno nostro parere corollarium, quod est. Non injuria quidem magistro inauratori productum istiusmodi vitium: quod genus opificum, Joannis Langii iudicio, mire subjectum est Bronchocele, viroso argenti vivi contagio.

At Bronchocele, quae multifidae sunt, glandulas continent praerubras, & praeduras. Tales enim visae, in puella Parthenophyllacii D. Mariae visitantis pauperes, per nos secta in domo ejusdem Templi, Anno 1625. spectante Andrea Sgambato, viro digno, qui centum annos vixisset.

De frigidis Abscessibus plura quidem essent inferenda, sed cum nemo celebrius, Petro Argelata, *Chirurgo suo opere, l. 1. tract. 2. de hac materia, & simul de costarum frigidis Abscessibus*, scripserit, tanto libentius, quod Medici nostrates hos non cognoscentes, eosdem credant esse calidos, benevolam Lectorem eo remittere volumus, qui tibi abunde satisfaciat.

C A P. VII.

De Abscessibus Sanguifluis, sive Aneurismate.

Abscessus nos sanguifluos vocavimus, qui ex multo effuso in sinum aliquem sanguine, seu simplici, & solo, seu cum aliis humoribus, superfluitatibusque, & solidarum partium fibris permixto constantur. Ex hoc genere facile, per nostros omnes, *Aneurisma* est, de quo primum dicam mox enim non, praeter hunc, sint & alii *Abscessus sanguifluis*? disputabo. Quod ad *Aneurisma* pertinet, facit vocabuli obscuritas, ut ab ipsius declaratione ducendum sit initium. *Aneurisma*, vox, ab unis Graecis recte propositum, ab Arabibus nostris auctoribus, & hujus factionis amicis, dictum est *Emborisma*, *Aphorisma*, *Hyporisma*, & aliis hujusmodi

cor-

corruptis semper vocabulis: e Latinis quidem primus eorum: quos equidem legi, Hieronymus Montuus enervationem transtulit ab α privativa particula, & τοῦ νεύρου, quod quidem erymon non probatur; tum praeterquam, quod nesciveris, quo referatur; cum specie differant nervus, qui sedes non est affectus, & arteria, quae sedes est affectus. Ego igitur credo dici, *Aneurisma* ἀπὸ δ' ἐνervation, quod est exilire, effluereque; quamquam de nominibus, curiosos nos esse disquisitores non debere, monuit Galen. l. 6. meth. med. cap. 1. & aliis in locis quamplurimis. Quapropter, quae natura sit rei, brevi praestat inquiri. Circa quam rem ita magna fuit scriptorum dissensio, ut etiam de genere controversia fuerit: aliis volentibus affectum hunc esse a causa externa, id est, ab ictu violante, scindenteque, arterias: aliis referentibus humorum irruptioni, quae producat aut inchoatam solutionem, aut tumorem, aut Abcessum: aliis vero, non discretis causis utrisque, dicentibus, dilatata arteriam citra effusionem sui sanguinis: aliis vero cum effusione extra vasculum. Et qui sanguinis effusionem credidere, tum transcolationem arguerunt, quae sine solutione est; tum cum solutione, vel ex perruptu absoluto, vel ex divisione, vel apertione. Hi modi sunt omnes, quibus *Aneurisma* creari dixerere priores. Disputatum a plerisque est, & a Joan. Baptista Sylvatico praesertim, diligentissimo ejus rei scriptore, quae vera & propria sit, ex his cunctis, *Aneurismatis* species & essentia? ego ejus disquisitionis non fumo laborem, praesertim in hoc libro, cujus mihi cancellos perangustos posui. Instituto meo satis est, quod, ex effuso extra vasculum sanguine, possit *Aneurisma* esse; quod sane verum est adeo, ut inter plurimas, hanc maxime sententiam fuerit amplexus, tum ipse Sylvaticus, a quo definitum *Aneurisma* est, tumor a sanguine calidissimo, tenui, vaporosque ex arteria sub cutem effuso, productus: tum Felix Platerus, in tom. 3. prax. med. qua de causis vitiorum ab exuberantia; qui frequentissime nascent ex effusione sanguinis *Aneurisma* confirmavit, his argumentis. Primo, quod extra cutem sinum sibi formaret effusus sanguis: quae quidem effusio facile sit, quia arteriarum oscula desinunt in cutem. Deinde, tumor *Aneurismatis* rotundus est semper, non autem teres, & oblongus, teres autem alioqui deberet esse perpetuo, siquidem a dilatatione, non ab effluxu, esset. Tertio, ex vasculi dilatatione, non humoris effusione, profectum *Aneurisma*, non continuo profluvia sanguinis infrenabilia promeret: atqui promit; indicium scilicet in promptu stagnantis sanguinis. Quod si videtur difficile, ut, extra suum, qui conservabat, locum, effusus sanguis non corrumpatur, huic ambiguitati & Sylvaticus, in eodem tractatu de *Aneurismate*, satisfecit, & nos etiam occurremus. Brevius etiam, & in rem nostram accommodatius, quod corrumpitur quidem sanguis affatim in aliqua cavitate collectus; atque haec fuit mens Hippocratis, lib. prognost. com. 4. & lib. 6. Aphor. 20. At in *Sanguifluis* nos sanguinem, seu communiter dictum, seu ichoroden ac dilutum, statim dispersum, & cum fibris partium aliquo pacto conglutinatum, ingenio, ac vi, naturae; quae sicut in Anomalis explicavimus, unum quodque superfluum, potissime, cum aliqua parte utile est, perpetuo reducit in meliorem quamcumque valet formam, modo ne corrumpatur. Dispersi autem sanguinis, & veluti per grumos conglutinati, nec non universum in hoc affectu praevalentis ipsius, indicia sunt; nulla in tumore fluctuatio, concolor atque ad rubrum vergens habitus exterior cutis, cumque dolore gravante venae, & caetera.

His sic ante propositis, illud contendo; quod si, ex arterioso sanguine, fieri ejusmodi Abcessus, doctorum omnium opinione firmatum est; itemque ex sanguine venoso fieri potest: nam quemadmodum ex arteriarum tubulis suis educi sanguis potest, ita etiam e venis suis. Quod si tenuiorem arterialem sangui-

guinem dicis, qui facile foras erumpere valeat; ego contra duplicem, & ferme cartilagineam, vasorum istorum fabricationem allegabo. Deinde si arteriis perpetuus est motus, ex adverso venis, & laxitas, & porositas, est.

Praeterea aene legisti, quae de *supervomitu* venarum Hippocrates prodidit, l. 2. *de morb. num. 1.* Audi autem, quae Petrus Salius *ad id loci* interpretatus est. Sanguis si qualitate & admixtione pravorum succorum, vel quantitate copiosior, quam sit ex naturae praescripto, peccaverit; vix amplius in venis coercetur a natura, imo saepius irritatione facta, earum aut adaptatis osculis, aut rarefactis tunicis, ad diversas corporis partes effunditur; in qua effusione vel intra membrorum porositates, vel in ampla quaedam, quae inter ipsa sunt, spatia, recipitur; ex quo diversa, vel Tumorum, si in porositates, vel Abscessuum, si in cavitates receptus fuerit, genera oriuntur.

Hunc effusionis modum, per quem sanguis e venis erumpens non in porositates, sed in spatia corporis, partes mediantia, recipitur, vocat Hippocrates *venarum supervomitum*, metaphorice sumpto nomine a vomitu proprie dicto. Qui *supervomit*, si fieri potest, e venis universi corporis ad cerebri sinus, quid ni, inquam, fieri queat in alias ex iisdem vasis cavitates? nam quis, e gravibus causis ad effluendum, sanguini non potest esse motus? Porro, narratum est a Jo. Schenck. lib. 3. *obs. med. tit. de Venis*; Religiosam & nobilem foeminam quandam monialem, cum in irruentium hostium strictos gladios, ac praesentem jam mortem intentantes, incidisset, adeo perterritam fuisse, & totis interne visceribus commotam, ut sanguis ab omnibus corporis partium meatibus continenter efflueret, & exanimis sub hostium oculis concideret. Itemque, notante eodem Schenckio, narravit Gulielmus Rondeletius, cuidam homini per omnes corporis meatus, per oculos, aures, nares, penem, ac partes alias, sanguinem erupisse, adaptatis venis, usu nimio Brasticae marinae.

Porro sunt exundantis sanguinis causae multae notatae, per Galen. 5. *methodi*, perque Sylvaticum in *Aneurismate declavando*. Una autem & prima est, ad raritatem resolutio, a calidis rerum occurribus veniens, igne, inquam; Sole; cursu; ira; furore; cibis acerbis, & nimio aromate conditis; vinorum veterum & odoratorum potu. Praeter quae sunt & ad vasa collisus, percussus, distentus, praegravatus; violentus membri raptus atque discerptus, vincula; de sublimi loco casus; gravissimorum ponderum tractatio, atque sublatio, adjuvant; & plerumque spiritus cohibitio; vehemens efflatio; elamor; & si quae sunt huiusmodi plura. His omnibus atque aliis tum externis, tum internis causis fieri posse *sanguineum* hunc, quem dicimus, *Abscessum* non dubito: neque dubitabunt alii, me iudice, qui re vera non unum aut duos, sed quamplurimos huiusmodi Abscessus vidi.

Primus occurrit Iosephus Palumbus Mercularius, in compito Divae Catharinae, cui, multos menses ingravescentis aequabilis tumor tibiae, disruptus sua sponte fatum acceleravit.

Similis casus fuit Graeci cujusdam hominis, qui distentione acerbissima tumoris, ad femur inferius, pone genu partem anteriorem, multos item menses, vexatus sic, ut nullus vociferandi, ac ejulandi finis esset: tandem his cruciatibus, perpetuisque vigiliis, & irrequiei cessit.

Tertius, ponetur homo Subalpinus, qui Bronchocele praevastam, multos annos cum angore, passus, tandem ab ea strangulatus oppetiit: quam nos vitiatam partem, in Nosocomio, diffecantes, grumos ingentes sanguinis undique circumfusus, cum adnatis quibusdam carunculis, offendimus. Porro sunt mea quidem opi-

nione Bronchocelae pleraeque , cum *supervomitu* vaforum impenſe dilatatorum , complexae .

Quartus, fuit homo Pausilipi villicus, qui a Petro Antonio Provenzano, Medico integerrimo, miſſus in Noſodochium, ſpontaneo ſubalaris Abſceſſus magni diſruptu, acciſuque quotidiano virium, e vivis exceſſit . Conſimilem autem tamorem narravit Amatus Luſitanus , in *centuria 6. cur. 12.* a Chirurgis male cognitum , & perperam apertum , languentem miſerum neci dedidit .

Quintam mirabilis a nobis Curati *Aneurismatis*, cum ingenti tumore ſanguifluo, hiſtoriam , a Francisco de Natali , Doctore Medico ſolertiſſimo , deſcriptam , & noſtris ſcholiis illuſtratam habeas benevole Lector ſequentem .

Accerſitus Doctiſſimus Medicus , Marcus Aurelius Severinus , a R. D. Anſelmo Pagano , hunc invenit magno laborantem tumore , in dextero ſupremo femore juxta inguen , qui cum per quatuor meſes a multis & omnigenis Medicis fuiſſet principio curatus , nullus eſt inventus qui benefecerit ; quin imo , medicati ſunt omnes ſemper in pejor ſuente caſu . Cum enim tumor fuiſſet quidem , principio , magnitudinis nucis avellanae , maxima cum pulſatione , ita , ut cubanti ſublevaret , ſtragula dupla , vel tripla , ſuperiacentia , & quicquid aliud ſuper imponeretur ; cumque jam progreſſu fuiſſet amplior factus , ceſſavit pulſus [veluti mihi retulit aeger] & interim , per paulatinam congeſtionem , devenit tumor ad magnitudinem hyemalis cucurbitae , triplici tubere ſaſtigiatuſ , ſeu triplex monticuli jugum repraeſentans . Quo tempore accedens Illuſtris D. Severinus , invenit R. D. laborantis jam tumorem , ad gangraenam vergentem , ac liviſcentem , phlyctenas plurimas circumferentem ; livor etiam deſcenderat ad magnum uſque pedis digitum , ſenſuque pes totus carebat ; erat autem homo multis & gravibus ſymptomatibus vexatus , vigiliſ ſcilicet ; inſomniis perturbatis ; oculis gravatis veluti in comate vigili ; febre continua & aliquando paraphreniſi ; urina erat turbida ; viresque per tantum gravamen imbecilles ; denique totum crus motus erat expers , magniſque doloribus genu , tibiae , pediſque , vexatus aeger ; ita , ut loco ſtare neſciret , ſemperque clamando adſtantes rogabat , nunc attollerent , nunc deprimerent femur , quo requieſcere poſſet .

Cum haec omnia perpendiſſet animo Cl. Severinus , enunciato de moriſera affectione prognosico , die , qui ſuit 28. Januarii , 1641. vesperti dedit Nepenthes Quercer. gr. vij. tum ad ſopienſulas vigilias , tum ad intercipiendos dolores ; ac praeterea , novum curandi modum inſtituit : namque ut alii fovebant locum oleis lenitivis , ipſe mandavit ut imponeretur Cataplaſma , ex farinis aliisque corroborantibus , & conſtringentibus : impoſito Cataplaſmate , ac factis inunctionibus , ex ol. Maſtichino , roborata hoc modo darte , livor diſcuſſus eſt ; remanente duntaxat , in ſummitate , particula quadam ſenſu privata , quatuor digitorum latitudine . Videns hunc profeſſum , primo Julii expurgavit corpus , decem granis Antimonii , peculiari ſu modo praeparati ; quo ſuperne & inferne evacuavit , per ſuperna quidem maximam humoris phlegmatici , nimis viſcoſi , copiam ; per inferna vero acutiſſimos humores , nempe praſinam , vitellinam , porraceamque bilem , nonnulla cum conferentia ac virium tolerantia . Porro conceſſit continuo febris ; tumor inſigniter decrevit ; ſomnum recepit languens ; & tandem omnia vel abolita , vel immixta ſunt , ſymptomata . Et quoniam , a tumore ad pedem uſque , longe productum erat oedema , adhibita ſunt balnea , ex corroborantibus , & vim exſiccantem habentibus : quibus indies applicatis , ſenſim excuſſus eſt tumor ; licet hic deinde recurrerit , humore aggregante plus juſto , partis tum propria imbecillitate , tum caloris inopia . His jam peractis , poſt tres dies a medicamento , particulam illam emortuam incepit ſegregare natura : qua re per-

perspecta, die Jovis, quarto Julii, super necrosi prehensas partes, imposuit ignem artificialem quibusdam inditum pessulis; qui ignis, a Cl. Viro dictus per scutem, repetitus, & inculcatus, per quinque dies mane & vesperi, donec destructa exstiterit necrosis. Sublata eschara, apparuit membrana carnosa, multis partibus perforata; tumor vero grumoso, & nigro, sanguine plenus. Quo viso die Martis, nono supradicti mensis, imposuit ferramentum ignitum, latum, & deinde cauterium praegrande, itemque ignitum, circumquaque comburendo, & desuper illinendo larido loto, dedit Cataplasma. Die vero sequenti, immisit intro dicta ferrea instrumenta & alia desuper duo, eductaque est plus sanguinis libra, vesperi; deinde tandem Cataplasma imposuit: nocte autem exivit aliquantum sanguinis pravi odoris. Mane Jovis, undecimo ejusdem mensis, eadem candentia ferramenta, quae continenter exstinguiebantur, perinde ut in aquam confecta; quibus cauteriis usus quaternis, tum crassus, tum latus, vesperi sublato Cataplasmate, extraxit grandi cochleari sanguinis plusquam duas libras. Mane vero sequenti, iterum immisit supradicta ferrea instrumenta ignita, continenter educto sanguine grumoso, ac fluido, graviterque olente: qui pravus odor in dies augebatur: vesperi autem, ejusdem, sic descripti sanguinis eductae, cochleari, plures quam duae cum dimidia librae: tunc vero immisit in latam lacunam pulveres corrosivos, id est, chalcantum rubrificatum, squamam viridis aeris, sal Ammoniacum, & alumen scissile: desuper vero immisit unguentum Aegyptiacum, & turundas, eodem Aegyptiaco illitas, superaddito Cataplasmate concoctae facultate excellentie prius. Hoc modo medebatur vigenis, quaternisque horis: interim extrahendo copiam immensam corrupti sanguinis [Tab. a Latinis dicti] intolerabilis prorsus foetoris, usque ad decimum septimum supradicti mensis. Tamen, decimo quarto die, forcipe, excidit frustum carnis cruentae, quam comparasset spongiae, pondere plus minus unius librae: postridie, eundem medicamenti usum retinuit, verum id adhibuit parcius. Die vero Martis, decimo sexto ejusdem mensis, minime se madescit pars ejusmodi sanguine; sed visa tantum putrida caro, apparueruntque funiculi, venarum, arteriarum, tendinum, & musculorum, fibrae computrescentes, foetorem reddentes plane abominabilem; maxima parte extractae, non tam multam portionem, mane sequenti, videns, voluit imponere mundificativum. Die vero Jovis, qui fuit octavus mensis praedicti, tota parte vino, melle, aqua vini, sale, atque Aegyptiaco, quod adhibitum fuerat antea, post extractum nervum putrem, longitudine semipalmari, atque etiam carnem putridam, inventum est ulcus mundum: quam ob rem visum est imponere mundificativum, & sequenti die, qui fuit decimus nonus, ulcus totum apparuit repurgatum, & os denudatum, latitudine unius digiti, & longitudine semipalmari. In quam, versus faciem, & in totam cavitatem, insperisit pulveres catagmaticos, spiritu insufflato per fistulam arundineam: quoniam autem caritas erat vasta, tam ubere copia filamentorum carptorum ex lineis, in turundas, se non suppeditante, jussit ex stuppa Lini subtilissima has praeparari; cujus in qualibet medicatus requirebatur ℥ss. Deinde aucta carne ex gossipio turundas parabat. Quod autem ad os attinet, sic illud curare suetus: inspergesum diffundendos, modico aquae ardentis affuso, postmodum aptabat turundas madentes vino medicato: atque haec diebus his, Solis & Lunae, h. e. vigesimo, vigesimo primo, & vigesimo secundo. Die vero Martis, seu vigesimo tertio, lavit ulcus, aqua gurgirelli. Ossi medens, imposuit, praeter supradicta, ol. cerae rectificatum & unguentum de gummi Elemi, in petiola, ad aequum commensum ossis, h. e. secundum longitudinem ejus, & latitudinem: turundis vero inducebatur mundificativum

vum constans ex melle terebinthina, ac pulveribus ante dictis. Ex priori vero mundificativo, addita pauca farina hordei, confectum est hoc Cataplasma, impositumque ad partes externas; quod medicamentum plurimum eduxit puris. Die vero vigesimo quarto, observatum os aliquantulum nigricans; sed caro, quia jam deterfa, rubidior, pleniorque sinus; quare & minori turundarum apparatu deinde fuit opus: tunc imposita eadem medicamenta; pariter, & die sequenti. Die vero Veneris, qui fuit vicesimus sextus, quoniam ulcus abunde manabat sanie, bis quotidie solvi necessum fuit; quae medendi ratio ad usque secundum Augusti servata est: & quia pes totus a summo genu, dolore nimio, premebatur, nervique apparebant sub poplite convulsi, sunt hi continuo remolliti & illiti, oleo lumbricorum, itemque ol. cerae & terebinthinae & adipe Gallinae. At vero, tertio Augusti, immodica sanie ulceris cogente, impositae sunt turundae siccae, ex carptis filamentis linteorum mundorum, cum frustulis spongiarum; in abstinentia contentus aeger. Hoc modo dolor supradictarum partium multatus est; in lavacrum vero additum centaurium minus, quo victus, & medicamentorum, usu, continenter ulcus proficere visum est, caroque recte ali. Die vero quarto & quinto mensis Augusti, mane, appositae turundae madentes, memorato supra mundificativo: vesperi vero eadem siccae imponebantur, nullo tamen tempore suo ossis medicamento relicto; quod idem repertum, die sexto, carne aliquantulum obductum; quae caro siccioribus nutrita medellis indies accrescere coepit, sinumque complere: usque ad septimum huius, turundae impositae siccae. Quoniam vero die Jovis, octavo, fortassis aegrotantis errato, offensum est ulcus nimio opere madens & caro desoedata; inspersi sunt pulveres consueti, tum sicca filamenta; mundificativum vero vesperi subditum, ejus diei: mane sequenti idem prorsus modus; sed os undequaque contextum carne praepurgata, & belle rubente, impositum oleum cerae & terebinthinae cum pulveribus supradictis: sed & vesperi auctior puris modus, inde & dolor genu, tibiaeque, exacerbatus est. Ideoque ad exsiccandum tantum humorem decretum est, ut ter diu solveretur ulcus; quod & postmodum factum. Vesperi tum, inventum est pus modice cruentum, similiter & die decimo, mane, meridie, & vesperi; madefacta linamenta sunt aqua gurgitelli, in qua decoctum fuerat centaurium minus. Die vero Lunae, gratiori colore repertum ulcus, dolor remissus & reliqua, de more, peracta. Die Martis, duodecimo Augusti, abstersum ulcus Vino in quod immixti pulveres sarcotici supradicti, ex quo Vino expressae turundae in ulcus injectae. Retenta est haec medendi ratio, donec ad unguem repletum est ulcus, nihilque mali fuit reliquum, nisi quod oedema tibiae non abstitit diu. Cui fivento, ceterisque causis foventibus submovendis, mense Octobris & Novembris, expurgatum corpus cathartico; propinataque longa decocta Sarsaparillae; totumque crus totum vinaceis, probataeque inunctiones adhibitae: quibus medicamentis bene se habuit, jamque rectus incedit, inaixus aliquantulum humili baculo, absque quo fultu, suo fruitor incessu etiam aliquando. Directori, ac Auctori, Deo laus & gratia in aevum esto.

Scholium.

EX multis omnibus, quae venire cuiquam in mentem possunt, praecipuum est Problema, qui factum sit, ut principio tumor hic cum pulsatione vehementissima conjunctus, postremo vero, exors illius fuerit? adeo, inquam, vehementem pulsum initio retinuit, ut ne dum manu, sed oculis fuerit conspicuus; ac ne dum quidem una particula, sed & universo Tumoris corpore, praeterea, molestus adeo pulsus, ut etiam auditu perstrepeas aegrotanti misero videretur serra ferrari, fu-

fimibus praetensis discerpi ac lancinari; quid, quod trepidi perpetuo adstantes, ne tantis pulsatoriis doloribus, succumberet aegrotans: quare, faciei jam Hippocraticae homini assiduo adititire custodes domestici, & sacerdotes, pique viri; qui jam discessuro praeforent in officiis memorandae vitae futurae. Ad haec, quod stragula triplicia superiora excussu summo, instar manuum continenter attollentium, deducebantur ac sublecebantur, nocturnae, diurnae. Denique quod sit summum omnium, & confirmatio plenissima, atque certissima; Medici ex universa urbe praecipui, atque indies lectissimi, ad consultationes acciti; hi quidem plumbeas deligationes, cum plumbea lamella; hi Comitissae inscriptum ceratum Varignanae; hi embrochas adstringentes; hi emplastra de pelle arietina, aliaeque ad ramices & hernias celebria; hi denique adusque nivis Nicolai praecepto necessario usum dicebant compulsum; administrarunt. Istorum vero omnium hi continenter abscedere; hi quam citissime sese expedire; hi vix audire & parumper consistere; hi cum protestatione mortis certissimae consultare; hi refugere ab horrore & calumniae periculo; hi vespillonibus hominem & libitinae devovere coeperunt. Fuit & famigeratissimus hercle Medicus, qui, viso statim casu, piament crucis, ut sit pro luce perpetua, tantum aegro praetulerit. Ita rem summe extremam certo crederent omnes; ita nil quidem fuit certius *Aneurismate*. Verumtamen, ipse instans, & quid, dices, abolutus pulsus? nimirum hic *Aneurismatis* perpetuus & pathognomonicus est.

Hanc equidem ambiguitatem, ut dissolvam, ante mihi praestruam aliqua, quae sunt haec. Primum anteaesta vita decumbentis laxa, nimis commestationibus, crapulae, Vini meri potationibus, & Veneri, dedita; intempestivae item corporis agitationes atque iactationes tum a prandio, tum a coena, quotidianae; quae res, scilicet una cum sint cumulae omnes, promptas potuerunt parere cruditates & superfluitates. Porro cum plurima mihi se obtulerint *Aneurismata* visenda, quae quidem *αυτομάτα* suaeque sponte obvenientia fuerunt, voracitatis atque adeo cruditatis, soboles, visa sunt omnia: quanquam, ut vere dicam, sanguineam impuritatem & *ἰλν*, sicut Galenus, ad Glauconem scribens, vocavit, agnoscunt communem parentem. Ita etiam plerumque cachexia quidem omni, sed praesertim aevo nostro Syphilia, proficiscuntur. Sed haec obiter obrepere, dum causas externas sequor, quae Pagano nostro vastum *Aneurisma* peperere. Nunc autem *internas*; verum ex his, paucas & reconditas exponam, quae altius repetendae sunt in hunc modum. Per Galenum, perque Anatomicos doctos, per ipsam Anatomem, & *αυτοψίαν*, constat, nonnullam esse venarum & arteriarum anastomosen, i. e. utrarumque osculorum communionem; quantum enim arteriae materiae sanguinis egent, ad spiritum colligendum & confingendum, tantundem venarum sanguis opus habet, vivida luce, & actu perpetuo, ne corrumpatur, atque adscito quodam nitore ac splendore fruatur: qui quidem usus, quantum per inculpatum corporis statum, atque integritatem, pulcher est & probatus, tantum, per sinistram valetudinem, teter eorundem est abusus & foeda labes. Porro, si copia multa, & inquinamenti multis impurus subeat sanguis in arterias, tum insuper labefactari vitales functiones, & conturbari ferme omnia, circa ternorum principiorum felices gubernatus: ad haec, ipsa vasa arteriarum ample distracta, quae sua sponte dissiliunt, laxanturque, ita ut vim solutionis experiantur.

Hoc in nobili Viro facile per antedictas causas advenire potuit. Quoniam igitur secundum femora, praecipue, dextrum agitabatur, atque exercitabantur hujus lateris partes, & haec vasa subinde debilitari, ac laxari, maxime debuere; atque adeo arteria emenso primo ramo iliaco, postquam cruralem init, hic debuit didu-

ci nimium & percelli; sic ut *Aneurisma* produceretur: quare in eductam jam cavitationem, irreperentes ubertim, & ample, spiritus, sic ingentem palpitationem, & gravem pulsum, initio induxerunt; ut jam non miremur amplius, quod triplicia cubilis stragula, ac tegmina superiora, diffultu perpetuo, magnoque, spirituum, sublevarentur; neque miremur etiam amplius afflictatione inquietum, ac turbatum, nostrum aegrotantem.

Jam vero quod spectat ad abolitam sub fine pulsationem, non fiet sane mirabile, si perpenderit ac discreveris, ex magno quidem morbo pejora incrementa. Nempe arbitror, ex late diffulente intra vas sanguine, & infinito ipsius diffultu, quandoque, factam vel apertionem, vel emissionem, καὶ διαπίδησιν; per longos igitur menses inhaerens extra sanguis, qui computruit, Hippocratis doctrina; qui dixit, sanguinem, in cavitationem quampiam extra venam solum necessario putrescere; sic secum computrefecit & arteriam; siquidem enim durissima praeroduntur adhaesu putrido, quanto magis aut modice dura, aut nonnihil mollia, quale corpus arteriae dixeris? Habes nunc *Problematis* enodationem apertam: quippe ubi dissoluta arteria fuit, dissoluta fuit & pulsatio; subinde verum, quod dissoluta & pene corrupta fuerit arteria; tum gangrenae Abscessu; tum eductis sub ulceris funicule arteriarum; tum eadem ipsa pulsus privatione, dolorumque immanitate: quae omnia symptomata soboles fuere diffultantis & verberantis, perpetim, arteriae.

Alterum nunc superest, quonam pacto, vel non secuta immensa sanguinis profusio post exulcerationem, vel quomodo obductum fuerit jam diffractum arteriae vas? sed omnes hos sedare strepitus argumentationum, vel uno licet objectu valentissimi ignis, quem & principio quidem, antequam aperiretur Tumor, & postquam apertus est, quotidie inculcavimus: ad quod ignis beneficium omnia bona, i. e. primariam hominis & citam, uno mense, libertatem recuperatam referas indubitato.

Porro quod incantamento, vel ope magica, tam insuperabile malum superaverimus (ut quidam nostris ex aemulis dixerunt) tum ridiculum, tum invidentiae ore projectum, apparet: incantamenti certe vim, & magicam praestantiam, aemulatur & exaequat, rite recteque comparata, apte accommodata, & opportune administrata, vividi praesidii, manusque divinae, vis, quod ignem appellamus, energia: hujus quanta sit virtus, amplitudo, & inter cuncta Medici adjumenta, majestas in opere pyrotechnia, fuse ac plene per nos est credo demonstratum.

Hactenus de *Problematum* enodatione, primo propositorum: reliquum esset nunc satisfacere nonnullorum subtilitati, qui quaerent, absolvi se ambiguitate, ac perplexitate, binorum nominum aut appellationum, in unum veluti coalitum, quod huic vitio adscripsimus, tum *Aneurismatis*, tum *Abscessus sanguiflui*! sed hanc difficultatem, si perspexeris acute, nullam & vanam feceris ipse: siquidem *Aneurisma* protogenitum est vitium; *Abscessus* vero *sanguifluus* δευτερογενής: vel *Aneurisma*, dum pulsatio persistit, & dum ex arteria facta non fuit effusio, revomitisque, sanguinis; *Abscessus* vero *sanguifluus*, postquam illa humoris facta est effusio, exundatioque: porro, factam affectionem utramque quid vetat? utrumque vero quis negat? *Aneurisma*, cum prae se tulerit tam grandem, tamque doloriferum, palpitatum; *Abscessum sanguifluum*, cujus humoris tam multa copia per cochlearia multis diebus exhauserimus. At de re ista jam satis.

Alii Casus demonstratu digni.

1. Subpuncto temere *Aneurismate* thoracis a Presbytero, Medicum se proficiente, haud multo post tempore defunctus homo. Chirurgus vero insolens, expulso nullo, sponte de urbe tota in posterum exulavit.

2. *Aneu-*

2. *Aneurismatis* vi, sub poplite abdit, mortuus est misere futor quidam calcearius.

3. *Aneurismate* ad sternum, Syphyllia cachexia, producto, commortuus alius.

4. *Aneurismate*, a prava phlebotome, praereptus Calaber quidam.

5. Micat *Aneurisma* perpetuo, ab perversa phlebotome productum, Religiosissimo P. Puderico, Jesuitae, sub cavum brachii dextri; cujus pulsū, ac distensione, productum alterum *Aneurisma* minus, sub vas cephalicum.

6. Jurisperitus Gallipolita factus gibbus est, *Aneurismate* sub medio sterno, per se ipsum discusso, sive fortassis abducto; quod ovo majus non erat.

7. Ceterum, fuit & qui internum expertus, Aloysius Loapane, Burgundus, arteria coeliaca, ut locus pulsatione perpetua tortus indicare videbatur, dilatata. Inde periodicos hebdomadis dolores acerrimos, nec alio, quam, *nepenthe Quercetani*, placabiles, perpeti fuetus; itemque vigilias; anorexiam: atrophiam denique, & lenta tabe, mortuus est, in Valetudinario incurabilium phthificis dicato; quod in Pompejano prope Taebias, a Galeno memoratas, colitur. Creditur homo miser incurrisse malum, a voracitate, & meracitate, inaudita; consuetus ad sitim venandam, & ad vanam ostentationem, vorare vasculorum, ex rubra argilla tortorum, fragmenta.

8. Curatus autem ab ejusdem arteriae pulsatione molesta, verum non consummata affectione, Carolus Nenna, Joannis Doriati Corregi auriga fuit; qui quantum mero, & esca immodica, primum se compleverat ad morbum excitandum, tantumdem etiam, abstinentiae Cereris & Bacchi paritate longa, ad se restituendum, usus est, me hortatore.

Sed istos omnes facile superat casus Hispani cujusdam, gracili, adustoque habitu, hominis; cui brachium usque ad summum humerum & anteriorem thoracis partem, quae ad alas spectat, tam nimium extumuerat, tam ample distentum fuerat, ut confectus dolore perierit; cujus turgoris immanitatem videre Medici, & Chirurgi, omnes Sacri Incurabilium domicilii, & ad hunc locum proxime habitans, Bernardus de Magistris, Medicus, & Astronomus, non vulgaris. Qui Tumor sic nobis opificum manu repraesentatus est.

C A P. VIII.

De Gangraenode Abscessu.

NE me quis putet ineptire, qui, privatis a me propositis *selectis Abscessibus*, vulgatae nunc cognitionis aliquem interferam, qui *Gangraenodes* est. Equidem longe diversam gangraenae generationem, ac modum, pono, quam plerisque visa videntur. Hanc primus deprehendisse, disertisque verbis exposuisse, creditus a nonnullis est Hieron. Fabricius, qui (licet hunc etiam Fallopius attrigit) *lib. de tumor. praet. nat. 2. partis chirurgicorum operum*, primo *Gangraenam* posuit ex influxu, id est, ex humoribus quibusdam venenosis, ad partem aliquam allapsis; qui calidum ejusdem nativum extinguunt, & membrum in mortem praecipitant (id quod in febre continua maligna, & pestilenti fit) & cum dolore gravissimo, & pustula quadam, sub qua est macula nigra, extremis ut plurimum partibus, ut Pote pedis pollice, ad usque tibiam & totam coxam, brevi transcurrit.

Alium ego *Gangraenae* modum agnosco, ex Abscessu, inquam, & corruptione subjectarum quarumlibet partium solidarum; puta ossis, cartilaginum, chordarum. Et ex osse quidem male habito credo fuisse, quam Illustri viro Domino

Ari-

Arithmano Pignono, Marchionis Oriolensium fratri germano, curavi, secundum totam tibiam sinistram ex talo progressam. Ab osse, inquam, progressam opinor; tum quod perpetuis podagrae incurtibus subditus fuit hic Vir, tum quod confestim, & a principio, se prodidit alienatum os utramque; quapropter, non multo post tempore, necessum fuit totam exsecari serra tibiam, & mutilari; ex quo affectu septuagenarium, & supra hominem evasisse sospitem, mirum etiam atque etiam fuit. Faver autem mihi non parum Ambrosius Paraeus, qui *chirurgicorum operum suorum lib. 11. c. 12.* professus est, in *gangraenis* humorum influxibus interdum ossa primum imbui, atque ab his inflammationis initium habere; quamquam aliter eruditissimo viro Collegae meo, Mario Sculpiano, visum est; qui credidit ex venenato humoris, qui per febrem invaluerat, influxu profectum marcorem. Utcunque apparet *Gangraenam* fuisse ab influxu; res, quae parum est adversa nostris hominibus, qui *Gangraenas* omnes faciunt solum a partis inflammatione consequentes.

Sed & aliud in hoc argumento aperiā; rem quidem, quam a me frequentissime in Nosodochio Incurabilium observatam novere plerique docti, qui me nova quaedam administrantem per saepe viderunt: *Gangraenas*, & cum *neurosi Abscessus*, lente accessisse atque extitisse, ob vitiatos infra tendines ac nervos; qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate potius, & prius quam carnes, aut musculi fuerint obfessi.

C A P. IX.

De certis partium Abscessibus.

HAc jam majorum, & genere vagantium, Abscessuum exposita serie, deinceps alios partibus definitos, & circumscriptos enarremus; sed ita, ut brevitate quidem legentes alliciamus, varietatis vero, & novitatis gratia recreemus. Quis autem perbrevis inspectus pretio, placituras raritate ac lepore narrariunculas non coemerit?

§. I.

De ventricosus Abscessibus.

Tumor mammae ventricosus adeo, ut anguriam aut melopeponem, quam maxime fieri potest, mole adaequaret, ejusdemque formam repraesentaret, observatus a me est, in Sanctimoniali Templi splendoris foeminae, vetula, cognomento de Georgio.

§. II.

De Hydrocephalo.

Est *Hydrocephalon* puerorum quidem affectus proprius; sed non sic, ut grandes aerate non tentet quoque. Hippocrates enim, *lib. 2. de morb.* nulla aetatis distinctione, & si qua est illa in viris maxime proposita, ejus morbi meminit. Quamquam non admittit facile hoc in viris Pet. Salius, ob solidam ligamentorum ossorum firmitudinem. Quod si tamen eveniat, ex malefacta vinculorum materia, suc-

ad Pag. 128.

fuccubiturum ante hominem credit, quam istiusmodi futurarum hiatum passerunt. Nihilominus Hier. Montuus, in *puerorum pragmatia* meminit, opifici furnario caput auctum ad tantam magnitudinem, ut cum naso facies occultaretur; cui simile *hydrocephalum* mihi visum est hoc.

Hydrope extumescens monstrosè caput observare licuit, Anno 1600. in filiolo Magnificae lectissimaeque foeminae Claricis Caraphae, nonum jam mensem nato: cui a quinto natalium mense coepit inire tumor; qui postmodum auctus est adeo, ut circumductus funiculus non brevior esset, quam duorum palmorum, & quinque digitorum transversorum, communis mensurae. Creditus a me tumor est cerebri intercapedinis, multa humorum copia turgentis ita, ut commissuras omnes ossium, & frontis medii aperta vacuitate teneret ample distractas, & circa inferiora disilentum convulsamque crus dexterum. Revulsi ad obtutum inferiorem oculi, ex ulcusculis vero in capite spontaneis, ad denudationem usque ossis, cutis diffusa, quae ipsa capiti praetenuis, nulla extrinsecus mollitudine. Lapsi sponte aliquot dentes, quos ab uteri claustris tulerat. Ad postrema morbi tempora non fugentia lac infundebatur ex cochleari. Infans hebes, & sopitus fere perpetuo, nil unquam obstrepsens, aut ore significans, morbo succubuit non multis ab extreme aucto ipsa diebus; cuius Imaginem hanc mihi Pictores opifices excudere voluere.

His similes Historia scriptis mandarunt Albucasis, 4. *chir. c. 2. F.* & Razes, in *l. de morb. puer. c. 3.* & Philippus Ingrassias, *l. de tumor. praet. nat. pag. 380.* Qui retulit de puero quodam bimulo, cui per *Hydrocephalon* superiores omnes, & legitimae futurae, praeter unam lamboidem, quae parum hiabat, ita erant diductae, ut aqua incumbens cerebro diaphanam per cutem appareret.

Hydrocephalus etiam summae magnitudinis, qui viginti quatuor libras nostrates, certa sectionis fide, contineret aquae, descriptus est a Guiljelmo Fabricio Hildano, *cent. chirurg. l. 1. observ. 10. Edit. Basileae, editae Anno 1606.* In qua sua observatione, cum pleraque digna *Problemata* non enodarit, Vir alioquin eruditus, enucleabimus haec nos libenter.

Quod e robustissimis parentibus ortus puer hic, languido capite prodierit, referendum eo est, quod duro homines corpore, & hac ipsa firmitatis fiducia, arbitrario & prompto qualicunque victu, & potu, quantocunque usi, vim superfluitatum insolentem congerunt; sic observatum est mihi plerumque ex sanis & praefarctis parentibus, morbosos ac tenues obortos fuisse filios.

Se quod non profectus utero *Hydrocephalus*, verum jam septimestri puero iniit malum, eam causam pura; quod sub materni claustri foco, fomentis vegetior pueris se subjicere morbiferis jam paratis lente affuevit.

His vero septimo se mense subdidit, quod iudicationibus aptum est tempus, & prope fatale.

Quod integris jam visceribus reliquum corpus non alebatur, non mirandum fortasse propterea, quod similes noxae non apparent, bene se habentibus alioquin organicis.

Nulla id progressu morbo factum, admitto, quin imo si variolae & morbilli, exanthemata denique alia praecessissent, praecurrisset utique malum, & hunc morbum miser non incurrisset puer.

In lethargum incidit non incongrue sapientibus, nimirum aquis, quae stagnantes, trigesimo jam mense sulphuream anathymiasin & narcosin inducere debuerant. Mature e lethargo decessit, quod & veternus minatus videre potuit, lethaliter jam pressis omnibus cerebri receptaculis.

Tom. I.

R

Aqua

Aqua crystallo clarior parti, videlicet consona sale cerebri resoluta, ut chymia-
tri volunt; & ex his maximus Joannes Petrus Faber, in *Chirurgia spagyrica*,
ubi de *Oedematis*.

Cerebri corpus distendebatur aquosa colluvie; propterea quod spongiforme &
glanduliforme videtur, & ἐγκεφάλῳ, iustantia; non ita parencephalon, quod siccius,
durius, densius, solidius, id est, minus, cavum atque adeo crebris aut axis futu-
rarum hiatibus, aut ossium raritate aut tenuitate patulum; idcirco *pseudocephalon*,
ut *parencephalon* aequè dicitur me auctore: quare &, auctore Hippocrate, par-
tem anticam capitis plus continere cerebri dictum, quasi ipsa vere contineat cere-
brum, non ita vere postica.

Anfractus autem & gyri, seu spirae cerebri, nullae apparebant; quippe quae
nimio opere propter distendentem copia humorem explicatae; quo referri potest, spi-
rarum istarum causam, haud solo usu esse venarum & arteriarum commode appli-
candarum, ut omnes Anatomi voluerunt; verum causas adhuc restare materiam,
effectorem, & formam: materiam inquam dissimilem sibi ipsi, quando septi luci-
di, callosi corporis & intercolumnii densior, pressior & compactior; rarior vero,
laxior, & solutior, spiralis cerebri circumductus: in quas binas materias & for-
mas adaptavit se bisariam effector, ita plicatilis is fabricatus discussus est, facile
explicante hydero cerebrum.

Crassa tenuisque membrana intaminata propterea, quod incumbens aqua inter-
mixta & salsa nonnulla parte, ut salsa sunt omnia excrementa hominis, & foetus
praesertim novelli; utpote, quae sal concoctorum omnium ammoniacum eluerunt,
ac secum abstraxerunt.

Cranium adhuc membranosum non osseum; quippe quod humore multo circum-
fuso, nequiverat addensari; in pueris siquidem omnibus calvariae cartilagineae ma-
gis quam osseae videntur.

Tertius ventriculus cum reliquis anterioribus confusus non apparebat, eadem
distentus vi & insolentia.

In quarto sinu concrementum viscidius & parcius, eadem qua dixi, partis po-
sticae naturae exsucca.

Corpus inferum gracile ac praetenue videbatur, nulla existente laebe viscerum
interiorum; absumpto scilicet & rapto in superioribus alimento; vel quemadmo-
dum, abunde distento splene, caetera membra contabescant. Ea scilicet est oeco-
nomiae corporis communitas, ut uno laeso viscere praecipuo, belle valere nequeat
caeterum corpus.

Brachia, femora, crura, etsi relicta mobilia, convelli sueta; difficile sit id, quod
cerebellum & postica pars cerebri bene se habent; verumtamen & sine labefacta
secundum suam structuram, nihilominus quia necesse fiebat, ut comprimerentur
haec, unde convulsioneis ansam capiebant.

Caeterum febris & dolor nullus: hebetudine & longinquo reductu cerebri.

Ad hunc quidem modum evenerunt singula congruenter, licet tamen nimium
incongruus esset status naturae.

§. III.

De Turgore fervido, laxoque, capitis & faciei.

Nomullis, aut secundum faciem, aut secundum caput superius, qua circum-
sepit capillus, accidit tumor nunc accensus, nunc laxus, quem vulgus homi-
num, & Medicorum *Erysipelam* appellare consuevit. Quam haud satis video num
Ery-

Erysipela sit, multa enim id opinari dissuadent: nam plerumque foeminis accidit id vitium, & his maxime pituitosis, mollibus, & inertibus; deinde cum color non flammeus, sed laxitas, & cessilis digitorum impressio tumori sit; quid non *Oedema* magis, quam *Erysipela*, vociteretur? Si memoraveris adscensum ad superiora humoris, qui propterea levis & biliosus judicandus appareat: occurram equidem dicens; fieri posse etiam, ut illud eveniat, quia caput omnium maxime partium ad defluxum patulum, & debilissimum, est: quare ad hanc partem, veluti ad minime resistantem, prompte collimat expultrix irritata morbo facultas. Verum enim vero illud, quod certe judico, sunt aliquando cum bile commixti simul, & alii succorum ichores omnes; quorum coacervatu, & violento raptu ad caput, hoc aliquando surgere vidi sic undique, quibusdam decumbentibus in nostri Valetudinarii lectis, ut supercilia quidem occultarentur; oculorum vero palpebrae connives vix aperiri possent; qui quidem Abscessus interdum per se discussi, interdum in suppurationem abire: ita falsum apparet *Erysipelam* hanc esse vere, quam dicunt. Confirmat autem & remedii utilitas, etenim provide anticipata foeminis venae sectio tumorem praeventit: ut in uxore Antonii Operarii, Typographi, compertum est, & in Parthenophylacii Spiritus Sancti, virginibus foeminis, natu grandibus plerisque.

§. IV.

De Exostosi.

EST *Exostosis*, definitore Galen. in lib. de tumor. praet. nat. c. 5. *Cujuspiam ossis eminentia intrinsecus a melancholica superfluitate profecta*. Visitur autem, eodem Auctore, in his, qui Elephantiasi laborant secundum utraque tempora, genasve, conspicua, *Dionysisci* appellati, qua scilicet Satyri, quibuselephantici acquirantur, cornua exporrigunt. Sed & aliis absolute hominibus, quibusque partibus observati sunt a nobis ejusmodi ossis excessus: in jumentis omnibus multo frequentissime visi, quos veterinarii *soproffo*, quasi super ossa factos, accessus dicere consuevere. Primum hoc ego genus incrementi vidi, tetigique, veluti clivum exitare in medio fronte filiae natu maximae Viri spectabilis Aloyfi Saggi. Gestavi autem & ego, secundum infimos utrosque cubitos, diu, perpetuo dum his inniterer, incommodantes: qui post aliquot annos nullo remedio sunt discussi: id quod, & memoratae modo puellae evenisse audio. Porro sunt hi nullius interdum praegressi morbi soboles: caeterum enim, lue Venerea confectis hominibus sunt plane frequentissimi, capite, fronte, pectore, brachiis, manibus, tibiis, pedibus, & reliquis pauca carne munitis ossibus. Solent autem *contagiose exostoses*, cum plurimum putredinis fermentum incitat, in ulcus, & manationem, abire: cum pleraeque maneant etiam infractae, & quantum quidem Abscessus immunes, tantundem etiam perdolentes.

§. V.

Hordeoli nova observata materia.

ET *Hordeolum*, tenue Tuberculum, sua servat recte medendi laudis argumenta. Veteres quidem, & in hujus causa continente dignoscenda, & in curatione tradenda, haud satis, quantum debebatur, praestitisse videntur. Nempe curatio, quam

quam ipsi ex panis, & cerae, calentium fomento probant, tamen si multum com-
moda videatur, tamen infrugiferam; & minus felicem usu se prodit. Materia ve-
ro creditus est humor glasteus, & concrementum durum atque scirrhole, quale
ipsum vere non est. Quippe nos unica punctione & curandi virtutem, & causae
notitiam, veraciter affecuti sumus. Namque subpungentes interiorē inverſam pal-
pebram, & materiam continenter expressimus; quae caruncula inutilis cerebri for-
ma visa est, & oculum non semel istiusmodi opera liberavimus. Primus, quem
ad hunc modum curasse obtigit, fuit Leonardus Cyminus, chemicarum rerum non
indiligens administrator, & noster quondam in chirurgia auditor. Secundus, Sal-
vator a Crescentio, Scriba Regiae, quam dicunt, Cancellariae ordinarius. Terti-
us, Franciscana minor Sodalis Sacri Incurabilium templi; atque alii quam pluri-
mi, quos adnotare necessarium non est. Verum enim vero, credidi quidem hacten-
us nemini priorum tractatam hanc curandi rationem; cum legi nuper, tum apud
Alfarabium *tract. 4. pract. c. 8.* tum apud Mesueum *lib. 2. Crabadin*, eandem ex
amulſim descriptam: quod, & purgandarum assertionum noſtrarum, & confirman-
dae administrationis chirurgicae gratia, dictum volui.

§. VI.

De Miliolo, exterioris palpebrae Tuberculo.

SI profitear ingenue, quod sentiam; equidem ignoro, num vel Antiqui scripto-
res Medici meminerint, etsi cognorint; vel nostri cognorint, licet non memi-
nerint, *Tuberculi cujusdam exigui in clivo palpebrae ciliari nascentis, & se cum pi-
lis oblique proferentis; quod magnitudine, duritieque, milii sementulam refert; si tan-
tummodo starum hujus colorem in exquisitum alborem intelligas mutatum.* Ex qua
fane similitudine *ΞΥΧΡΙΔΙΩΝ* Miliolum, seu Miliolum hordeoli modo placuit appel-
lare. Ovo autem tenuissimo formicarum facile comparassem; nisi quod corticulam
durioſam, ac ferme corneolam huic Tuberculo adverti; usque adeo, ut medica-
mentis acerrimis, id est, liquidis causticis tentatum nullam vel tactus, vel colo-
ris, mutationem senserit. Itaque pinnae galli Africani cuspe acuto, cujus iden-
tidem pluma medicamento tincta prius usus fueram, putamen vix ad secundum,
vel tertium ictum penetravi; eduxique molliculam chartae bombycinae madidae si-
mitem portiunculam. Fuit autem is, in quo primum rem expertus fui, mirae in-
dolis puer Antonius Florillus, Jacobi filius, qui, per aultrinum anni statum, *che-
mosis* vix dum elapsae reliquias eodem oculo prae se ferebat,

§. VII.

De Varicula oculi.

REm plane novam, & a nullo priorum hactenus adversam, a me verò non
sine animi voluptate pridem compertam, adnotabo, frugiferam alioquin audi-
tu nostris rei medicae candidatis. Oculi portio candida, quam adnatam tunicam
nominavere majores, venulis alitur sic exilibus, ut sint inadſpectabiles, atque in-
ter omnes universo corpore minimae; quae tamen conspiciuntur redduntur morbo, id
est, inflammatione, qua turgescunt. Haec autem sublevamenti species, quae saepe
visitur, non est amplior, quam muliebris capilli magnitudine in ophthalmia, in
chemosi, in ungula, & pterygio. Et haec quidem cum affectu rubro venarum sunt
exaltationes Medicorum, vulgo cognitae.

Ca-

Caeterum citra inflammationem agnatae tunicae, vehementer ab Iridis terminis extumescences vidi venas, non vividi quidem, & rubelli, sed atri sanguinis distentione; quas sic primum notatas *Variculas* nominavi, atque habui; procreatas ac visas perpetuo mea quidem observatione, in hominibus sanguine crassiore redundantibus, qualis unus fuit, in Valetudinario nostro, decumbens homo Romanus, cui Antonio de Joanne nomen; quem cum Adamo Marchio, Medicophyfico vigilantissimo, & aliis hospitalis ejusdem domus Chirurgis observavimus. Est & ex hoc ordine Franciscus Caesarius Neapolitanus, qui ex hoc vitio, levibus primum initiis in magnos accessus, incurrit tandem oculi Proptosin inemendabilem.

Didicisti nunc, siquidem attentas aures adhibuisti; ex hoc genere *Varicularum*, si negligenter aut perperam curentur, graviora mala proficisci: quae si praevente primum volueris, dicam equidem, quid faciendum sit. Atque illud est, ut haec venulas, quae maxime exporriguntur, (est autem, qua gibberum tollunt torumque induerunt) provisam primum universitate corporis, acu aurea, vel argentea, pupugeris; sanguinemque redundantem detraxeris; mox, quae reprimunt medicamenta seu fluida, seu solida, ad coequandum adhibueris: extrinsecus vero, si sit opus, lamella plumbea, tum diu, tum noctu, sed noctu potissime continenda est.

§. VIII.

De Haemorrhoidis narium.

H*æmorrhoidas narium* Arabes primi nominaverunt, eo consilio, sicut annotavit Jo. Costaeus in *Avicen.* quod caecarum instar haemorrhoidum lateat hic tumor. At Alexander Benedictus l. 5. de morb. c. 10. sic dictas interpretatur, quod statuto tempore sanguinem evomant & eructent. Mihi potius sic appellatae videntur; quod varicosas sedis venas referant, e naribus infimis oblique gibbodem carunculam exerentes. Has quidem cum *Polypo* plerique confundunt, nullum inter hos discrimen agnoscetes: at vero nonnullum interest. Siquidem majoris molis, ac malignioris naturae vitium, apparet *Polypus*; utpote, qui latioribus atque altioribus radicibus nixus, longis intervallis externe atque interne excrescit, pleniluniis praesertim, austro euroque stantibus, incommodus. Ad haec cartilaginea prope duritie *Polypus* est. *Haemorrhoides* vero, eodem Alexandro auctore, Carunculae sunt quaedam similes mulierum papillis, haeque narium imis partibus, quae carnosissimae sunt, cohaerent. Audiendus ergo Gabriel Fallopius non est, qui coloribus tantum distare Tumores istos ait. Rectius vero Petrus Bayrus, qui lib. 5. practicae c. 3. discretis utrisque vitiis, aperte posuit *Haemorrhoidas* carnes molles; quamquam interdum adeo excrescant, ut multum pendeant extra nares: *Polypum* vero carnem habere praeduram, & polypo pisci similem dixit. Quid, quod difficillimum tractatu *Polypus* est, *Haemorrhoides* vero (quantum experimentum ostendit mihi) faciliores, cedentioresque sunt. Porro solum concisae, sanguine multo effuso, deletae sunt semel Franciscanae Minori Sacri Incurabilium templi: quam rem novere Franciscus Romanus, Chirurgus, qui rem ad me delegaverat, ac Scipio Averlanus, ordinarius ejus Coenobii phlebotomus.

§. IX.

De miris duobus faucium & palati Abscessibus.

Faucium Abscessus, loci importunitate & angustia, terrifici, & verendi sunt homines; quorum ego gravissimos & memoratu dignissimos commemoravi duos. Alter, qui tubere inaequali ab hac parte, & ad nares, protendebatur; latus autem ad longa tempora nullo cum incommodo; diruptus excreatu sanguineum exclusit teres, & oblongum hirudinis modo concrementum, quam Hippocratis *bdellam* opinatus, ostendi Schipano, qui meam ad sententiam non illibenter accessit. Ipse autem aliquando monstraverat ejectos cum urina curculiones. Fuit autem is, de quo loquor, puberis tum aetatis filius, si fallor, Procuratoris, quem dicunt, Fiscalis. Sed mirabiliorem alteram audi historiam!

Villicus adolescens, ex frequenti & diu producta subdialis frigidique aeris usura, provocato viscidae pituitae destillatu, sentit sibi primum nescio quid ad palati forolum adhaerescere: quod aliquot post diebus in Tuberculi formam se prodidit, atque ex majoribus indies incrementis, ad eam magnitudinem tandem excrevit; ut totas homini fauces opplens, nedum firmioris alimenti traductum, sed etiam potum, inspiratumque, praecluderet: renixu duro, colore carneo, variis aliquot pliocamentis in ambitu excurrentibus praeruptum. *Decoctum Sarsaparillae* diu potum nil profecerat, ac neque buccatus & gargarismata varia, discussoriis multis succis roborata, cum deposita propemodum spe salutis, ad Incurabilium morborum hoc sacrum asylum translatus est. Cui Tuberculo extenuando cuncta nostri medentes experti nil frugis attulere: cum ego re inspecta nova & insolenti, praefocatum hominem iri certo cognoscens, collegis meis, laryngotomiam non dubitavi proponere; qua sola velut sacra anchora tam miserandae sortis exitio posset occurrere: addens, si periculofum & audax id auxilii videretur, hos demum esse casus, quibus ope dubia foret succurrendum. Nam si res cesserit, opitulatus utique fueris; sin minus, eveniet id, quod futurum erat, id est, interitus. Quod fere oraculum ad hydropis paracentesin amplectendam enunciaverat Hipp. *l. de loc. in homine*. Praeterea proditum est, temerariis ac fortuitis percussionum casibus, insanabilia mala multa sublata: quid igitur a magistra manu faciant secturae certis rebus, omnibus ac modis, accurate provisae?

Haec & alia tum ego. Quae nostra suasio, quid dicam, ut admissa approbatave fuerit; quando sit in promptu Medicis omnibus huiusce seculi non usitatas, & obsoletas, operas quasque refellere: neque enim quadraginta, aut supra scriptorum auctoritas, aut omnis ratio, quos ego tum memoravi; atque ex sermone proprio de laryngotomia singulos citavi, quidquam operata sunt; quid autem operarentur inter homines, qui neque experiendi cupidine, neque rerum viriliter gerendarum gloria, moventur ac ne tanguntur quidem. Itaque, denegatis vitalis aurae fomentis, fato functus est miser homo: quo frigente mox corpore in anatomicam inspectionem vocato, praefectum Tuberculum ostracinum intro repertum est totum, cum aliquo particulae conformatu, & quarundam quasi alarum, & rostri discretu. Itaque non inepte a plerisque adstantibus, & a nobis ipsis aequiparatum est Testudini terrestri parvulae.

Sed ante hanc Tuberis excisionem, experimentum, quod fecimus, laryngotomiae narrabo. Dissecta enim primum cute, secundum longitudinem corporis, ex hoc aditu facto resoluta transversim trachea, qua bronchia per synchondrosin conjunguntur; confertim & subito visus est humor prodiisse cum spuma, auditusque fra-

fragor spiritus veluti dissiliens ab angusto conclusoque loco. Qua re sic plane cognita, docti Viri praesentes plerique, qui visum advenerant, censuerunt valde probabile, ut viventi ad jam prorogandam spiritus viam, ejusmodi pertusio subventura singulariter fuisset. Quod autem magis erat optandum, nunc vero tantum dolendum est; fortasse quotidianis epidemicae anginae casibus conclamatis, eo exemplo, Medici nostrates animati didicissent aliquando succurrere!

Sed hujus ejusdem hominis visceribus exsectis, quae offenderimus utile fuerit etiam enarrare. Reperta dextera cordis auricula durior, & cartilaginea, plurimo atro sanguine distenta sic ut, pugni magnitudinem aequasset: quae dissecta neque refedit, aut repressa est, sed eodem modo fornicata peritit, velut obfirmata huic statui, & velut tigillis affabricata. Sinistra quoque auricula nil a priore varians. Intestina fibris quibusdam veluti lacinis aut appendiculis distincta luteis, quas & in hominis suspensi cadavere secto per nos, Anno 1630. plenis hominum spectaculis, observavimus.

§. X.

De Strumis mammarum.

DUOS quatuor Affectus, ac Tumores, incurrunt mammae; Glandularum, Strumarum, Scirrhi, Cancri. Sed hic quidem ex adultis perpetuo gignitur fucis: quam ob causam, & teterrimus ipse est, & gravissimis symptomatis torquet. Reliqui omnes, ut non ex adultis humoribus proficiantur; sic longe minus infesti sunt. Has ob res, ut hoc utrumque genus facillimi discretus est; ita difficilius aliquanto caeteri distinguuntur: sed Scirrhus totum frequentius mammae corpus occupans, immobilis est propemodum. *Strumae*, Glandulaeque, neque totum mammae corpus occupant, neque immobiles sunt, sed praehensae digitis, huc illucque distrahi possunt. Difficile autem Glandulis & *Strumis* discrimen poni: ac multi facile confuderint utrumque nomen propterea, quod ostenderit Galenus *Strumam esse Scirrhum in Glandula*. Glandula autem quid sit, nisi induratum quasi scirrhone Tuberculum plane non invenies, apud eundem Virum ubilibet. Nihilominus apud Aetium, e posterioribus Graecis memini secundum, *Tetrab. 4. serm. 2. c. 5.* leges accedere aliquid ad *Strumas* Glandulas.

Ad omnem modum deteriores sunt plane *Strumae*, ac difficiliore contumacioresque Glandulis; imo quae longos in annos natura, & medicamentis, inexcussae manent; quanquam autem per dierum intervalla rarum & momentaneum excitant dolorem: caeterum immutationem nullam doloris, aut tactus, inferunt. Itaque falluntur egregie, neque defendi possunt hi, qui affectum ejusmodi sub mammis, Cancrum arbitrantur insanabilem, & curatione tantummodo fucata tractandum volunt. Porro cum non haereat quanquam subjectae carni, concolor sit, venisque turgentibus septus non varifescat, Cancrum nisi quis ineruditus non dixerit. Itaque cum ejusmodi Tubercula mihi se offerunt, extrahenda statim propono, ne vitii mora negotium posthaec incurabile facessant. Nimirum potest Scirrhus in laxa parte, fracto succorum acriorum cumulo, in affinem Cancrum facessere. Meminit autem horum, a se curatorum, Amatus Lusitanus *Cur. 32. cent. tertiae*; & Jo. Schenckius, in *observ. l. 2. tit. de mammis pag. 336*. Fortasse autem haec & Meges antiqui Chirurgici *Struma* est; de qua Cellus, *lib. 5. c. 28*. In mammis quoque foeminarum *Strumas* se reperisse, Chirurgicus Meges auctor est. De hac etiam Ludovicus Mercatus; excindendae, extrahendaeque, ratione has tradita l.

1. c. 17. p. 137. Qua *Struma* subest, particulam digitis utrinque comprehensam acu filum ducente subtus quidem primum transues, mox fili capitibus utrumque eum *Struma* sequente attrahis; hanc adacto scalpro secundum suas radices exsecabis, nulla sui parte relicta membranula, quae Tuberculum investit: qualis & in Steatomatis, Ateromatique, cautio est. Quam quidem excindendi rationem a Paraeo, & in Cancro labiorum, propositam memini: a quo auctore traditam rem mutuatus est fortasse Mercatus. Deducta autem, atque immutata, est ex primo Cornel. Celso, qui hanc l. 7. *clavis oculi estirpandis* proposuit. Addidit autem Ludovicus liberatam mammam, quemadmodum recentia vulnera, consuendam; nisi quid intus remanserit; quo casu non consuendum, sed detergentibus, & purgantibus utendum. Meminit & hujus quoque curationis Joannes Fragosus, in *opere chirurgico tract. de apostem. q. 61.* sub finem nominato, sicuti sua gens consuevit, hoc vitio *Zaratana*.

Hanc ergo curandi rationem cum, in complurium Medicorum convento, proposuissem honestae cuidam foeminae Lucanae, Ducis Illustrissimae Bucinensium ancillae, quae eidem suo vitio consultura Neapolim, e composito, venerat; insolenti quadam, & insulsa, quam Docti riserint, adversione. Medicus quidem senior, negavit haec quaquam attingenda, nedum excindenda Tubercula; propterea, quod corpora sunt mammas quidem glandulosa, aliis vero partibus Glandulae. Unde autem hanc rem didicerit homo sapiens, quis est, qui indicare queat? Ipse nihilominus Hippocratem asseverabat auctorem, qui ne id per somnium quidem: quinvero ait: *ἀλλὰ καὶ ἀδένες οὗ τοιοῦτο στήθους μάλιστα κινεῖνται, καὶ διαίρονται, καὶ γάλα ποιέουσιν*, &c. quae, ad amissim redditam latine per Janum interpretem, sunt haec; *quoniam etiam glandulae in pectoribus mammae appellantur, & attolluntur, & lac faciunt, &c.* Sed & praeter Hippocratem nemo non aliorum omnium glandulosa corpora dixit mammas, non autem adenas ipsas mammarum. Praeterquam quod, si glandulosa corpora sint eadem, quid prohibet, ut excindi vitiatum non possint; quando & ipsas mammas feliciter exsectas tum integras, & inculpatas, in *Amazonum historia l. de aere, aquis, locis, perhibuit* Hippocrates; tum etiam male valentes, ut de complurimis commentus est Jo. Schenckius. Itaque apparet, nil facere ad impediendam chirurgiam, quod glandulosa quaeque sint corpora; contra quam homo iste volebat. Sed his abunde jam cognitis, caeterum, opinionem meam eventus rei singulariter comprobavit. Etenim mulieri medicamentis variis, tum internis, tum externis, & victu tenui, sudoribusque diu multum exagitatae, ac prope lassatae, ne dum non aliquis profectus accessit: quinimo fieri non potuit, ut ne tumor, qui fomitem vitii tamdiu aluerat, demum exulceratus fuerit; quod illi tam impense molestum mox evenit, ut jam rursus ad nos redire, ac discrimen omne subire certa sit. Commisissetque se utique nostris manibus, nisi brumalia frigora, quae testimonio Hippocratis inimica sunt ulceribus, remorata essent.

Interim opinioni nostrae, veritatique, divino quodam numine, casus ad stipulatus est. Scilicet, Aureliae ab Alexandro Ebulitae, foeminae lectissimae, Cancro mammae dexterae duos jam annos vexatae, Glandulam spongiformem putredine laxatam, quae ulceris medio adhaeserat; eodem ipso contradicte, atque aliis Medicis, tum Physicis, tum Chirurgicis, praesentibus; levi forficula exemimus: quare confecta commodius per ea tempora vixit. Hoc unum exemplum esto Glandulae spongiformis in foeminae mamma. Sed & in viro comperta est hujusmodi altera, quam de alae diuturna fistula subsecui, proximis diebus, homini, qui persanatum jam vix se sanum putat: adeo spem ejus rei deiecerat ab aliis omnibus immedicatus. In cujus spongiolae aliqua parte carunculae teretes aduersae duae, pro-

prominulis utrimque labellis, quae rostellum rajae, vel erinacii marini, praeferebant; hiatus scilicet unde eructabat fistulae sanies.

§. XI.

De Zona Herpetis, sive Ignis Sacri specie.

Zonam quidem, ad hoc tempus, nemo tradidit a se observatam usque adeo, ut veram ejusdem formam, ipse, qui vidisset, testificari caeteris posset. Quocirca mihi, amplissimis in Valetudinariis medicinam quotidie facitanti, cum non semel visenda obtigisset ejusmodi species: facinus aut inertis, de novis observatis Abscessibus, ac Tumoribus, sermones, candidatos medicinae celem. Rem alioquin non minimi momenti, quando Plinius admonuerit, extingui hominem hoc affectu; praeterquam quod assequi sensus nostrorum Auctorum, ea de re varie differentium, etiam ad bonum Professorem pertinet. Primus ergo Scribonius Largus, paulo posterior, quantum apparet, Celso vir, atque a Galeno memoratissimus, l. de comp. medic. praemisissis c. 244. 245. & 246. ad ignem sacrum, l. de caput 247. & 248. inscripsit, ad Zonam, quam Graeci Herpetem dicunt. Quibus iisdem verbis usus est & c. 63. qui idem Vir, & c. 166. ejusdem zonae meminit. Itemque Marcellus Empiricus l. de medicamentis c. 20. Sed Plinius, auctor operis de re medica l. 2. c. 33. inscripsit (Ad Circinum, quem Zonam vocant) & subdidit; Circinus, quem alii Zonam vocant, talis est, vesicae tanquam combustae exeunt, & crepant, primum paucae, deinde cito multiplicantur; quae si hominem cinxerint, occidunt. Et c. sequenti ad ignem sacrum inscripto; est, ait, genus Sacri ignis, quod Zoster vocatur, quod occidit eum; quem appetit, si praecingat. Sed Plinius secundus, scriptor historiae naturalis lib. 26. c. 11. F. Ignis, ait, sacri plura sunt genera. Inter quae mediam hominem ambiens, qui Zoster appellatur; & enecat, si cinxerit.

Haec Auctores Latini de Zonae appellatione, more, natura. Quae ejusdem natura plenius ut intelligatur, operae pretium judico, ut inquiratur etiam tum genus ejusdem, tum materia. Certum est quidem calidissimum, & fervidissimum hunc Tumorem, ex tali etiam humore procedere; sed haec bilis una est, quae vel Erysipelas, vel Herpetem parit; quorum appellationes & usus Latinis fuerunt alii, atque alii. Nempe quidam ex his Herpetis, & Erysipelatis nomen graecum attigere; quidam non attigere latino, Ignis sacri, nomine contenti. Incertum autem, an Herpetem cum igni sacro comprehenderint, aut confunderint? nimirum exacti rerum istarum aestimatores, & judices, minime placuit esse Romanis, quorum gravitas minus, quam Graeci consueverant, medicam rem excoluit, aut dignata est, Plinio adnotante, histor. nat. lib. 29. praemio. Unus Cornelius Celsus Erysipelas aperte discrevit ab Igni sacro: quod genus duplicis Herpetis posuit, esthiomeni, & secus. Erysipelati vero atque Ignem sacrum hi, qui subsequuti sunt, aliter atque aliter acceperunt. Nam hi confuderunt, hi discreverunt. Atque alii Sacrum ignem cum Herpete unum eundemque affectum censuerunt; quorum unus est Jo. Monardus, lib. 7. epist. 2. Alii vero sejunxerunt, e quibus est Oribasius ad aphorismum 23. l. 5. Ita scilicet nomina graeca, & latina, distracta atque accepta, varios singulis sensus atque opiniones pepererunt.

Foret autem hic infinitus, aut etiam alienus ab instituto nostro labor, si cunctas componere lites, aut universam rem pertractare vellem: satis huic loco vide-

tar si Latinorum, qui *zonae* meminerunt, sententiae duntaxat expendantur; quam rem sic brevi constituo. Scribonius, Apulejus, Marcellus, uterque Plinius, abjecto graeco *Erysipelatis* vocabulo, *Ignis sacri* nomine sunt usi: *Herpetem* si quando nominavere, graecis etiam characteribus expressere. Apud hos quidem *Zonae* nomen existit non semel; at hoc quidem discrimine: nam apud Scribonium *Herpetis* species est *Zona*; at vero Plinio *Ignis sacri*, hoc est (quae opinio nostra, & Ingrassiae fuit) *Erysipelatis* forma quaedam. Marcellus, vel dubius est, vel ad Scribonium accessit. Cornelius nusquam locorum, seu *Zonae*, seu *Zosteris* meminit: fortasse, quae suo seculo vel non existit, vel non adversa est. Caeterum enim absolutus auctor rem aliquin non contemnendam non contempsisset, aut praeteriisset.

His sic expositis inquirendum nunc occurrit, quem in modum aut situm hoc se cingulum ad corpus accommodet? an transversim scilicet ut baltheum inducitur? an vero satis est, ut secundum se ipsum tantummodo, nullo situ corporis discreto, formam illam orbis adfiscat? Plinius quidem videtur ad usum cinguli posuisse; alium vero fasciae circuitum attribuit *Zonae* Joannes Langius; cum ob nimiam sub febre continua efferventis cholerae copiam, inflammationem a lumbis, umbilico, ac testiculorum oscheo, usque ad genua hominem cingit, atque circumdat.

Verum, quem nos *Zonae* modum, & formam observavimus, audi! Saepius enim haec visa, posteriore thorace, & secundum superiores lumbos circinata: quam in Societatis Jesu Sacerdote sacrarum collegii aedium vidi, cum Mario Schipano, diligentissimo rerum istarum observatore. Alteram cum Francisco Nola, Medico satis industrio, curavi Mario Canello, Sacerdoti integerrimo. In palma similiter cujusdam futoris calceonarii, qui Syphile fuerat affectus, luculenta nuper fuit observata cumprimis *Zona*; qui primum dolorem acrem in pectore perpeffus fuerat. Itemque aliae pleraeque se obtulerunt in Valetudinario, morbis incurabilibus dicto: quas omnes explicare longum esset. Persequitur hic affectus pallidiores, habitu corrupto, ac visceribus malevalentibus, homines: qui his ipsis de causis jugulantur, non autem exilis *zonulae* vi, aut pravitate: quamquam equidem non infrior, malignitatem at perneandum inesse *Zonae*; sed nihilominus a me nulla comperta perniciofa; propterea fortasse, quod hominem secundum utrumque latus praesinxisse visa est nulla; quod ad necem requisisse visus est Plinius.

§. XII.

De Abscessu per umbilicum.

Umbilicus, ut omnes Anatomi definiere, complexus est quidam duarum articularum, & unius venae, praeter unam aponeurosin sive nerveum processum, qui nonnullis quidem cavus est ductus, solidus vero multis: quae vasa mirifico naturae commento sunt instituta, ut per haec alimentum, vitamque, capeffat foetus, dum utero gestatur; quemadmodum per pedunculum poma, & fructus omnes: a quo uteri ergastulo postquam egressus est infans, emerita & vieta reddita ista vasa coalescunt & occaecantur ita, ut in ligamentum hepatis appensi sedecant: quo hepate aut cognatis partibus male habentibus, ac tumore, vel liquore vitioso, scatentibus, madefactum hoc vas, natura procurante hic hiat, ut effluere possit inde quaelibet concepta labes; per quam viam ejecta lotia puellae, cui per multos menses fuerant suppressa, narravit Bartholomeus Cabrolus, *observ. 20.* & ex hoc auctore Andreas Laurentius, *lib. 8. quaest. 17.* Cujus similem historiam retulit Joan. Fernel. *l. 6. c. 13.* Constans vero Varolius memoriae prodidit aquam

Hy-

Hydropici per unam hanc viam effluxum habuisse. Ego vero servo memoria visos a me complures, quibus, in multos annos, expurgatio non hepatis tantum, sed totius etiam corporis facta est; saniem nunc cruentam, nunc solum ichorodem, ducente Abscessu; in hominibus quippe non admodum integris, aut inculcata valetudine. Ex his unus Thomas Carrafa, Ordinis Praedicatorii vir, facundia non minus quam genere clarus: qui longo cum hoc effluxu commortuus est; florentibus adhuc annis, dignus, qui Nestoreos superasset. Alter, qui nunc vivit Honophtius Clarellus adolescens, vigesimum annum natus; qui jam tertium, & amplius hoc Abscessu tenetur. Dubius autem sum, an huiusmodi fuerit *Abscessus umbilici*, quem, decem jam menses, plurimo pure manasse retulit modo citatus Bartholomeus Cabrolus, in *observ. 19.* Tertia fuit mulier natu grandis, quae, ex Abscessu ad eam partem nato, ulcus insanabile gestabat. Sunt porro non obducenda haec ulcera, neque impediendi Abscessus; quos natura instituit, aut plurima humorum copia fovet. Credo autem non ex hoc genere, sed simpliciore Abscessum fuisse, quem Annae Estensi curasse testatus est Antonius Musa Brasavolus, in *commentario lib. 3. Aphor. 22.* Sed neque hic judico silendum a Philippo Ingrassia, *lib. de tumor. praeter naturam*, propositum plus semel, genus quoddam *Abscessus umbilicalis* a sanguine conflati, quod *Aematomphalon* graece vocatum est. Hoc autem in infantibus potissimum visum crediderim: quod ad sanguifluorum Abscessuum genus referri memento.

§. XIII.

De Varicibus infimi ventris, & femorum, mire implicatis.

Aurelius Cornelius Celsus *libr. 7. c. 17.* & Hieronymus Fabricius, in *op. chirurg. volum.* testati sunt insolentes esse ventri *Variculas*. Quod fit propterea, quia exterior abdominis, habitus admodum parvis & paucis irrigatur vasculis; quae trunco circa centrum agitato parum, dilatari non ita facile possunt, magis id eminentibus locis accidit. Quae ut vera sint omnia; nihilominus visae mihi per hypogastrii summa Varices, mirum in modum implicatae, atque distentae, ita, ut venter quidem appareret Medusae caput; interiora vero femora, & crurium excursus, anguibz veluti coeuntibus sub cutem foeti. Quibus affectibus non mediocriter homo gravari se referebat: at vero cum decumberet nihil ejusmodi rerum, totis hisce locis, existere. Juvenis erat ex familiaribus Illustr. Marchionis Macchiegolanae, procerior aliquanto, quam statae mensurae homo; habitu mediocri; colore corpore florentiore, sed diluto; oculis variis, capillitio prope phoenicino. Quas ob res minime melancholicus existimatus est ab omnibus, qui viderunt. Itaque scrutantibus nobis exteriores causas, illud admirationem facti summovit; quod aliquot ante annis, de sublimi admodum loco, casum expertus est, a quo uno quasi quassatus sanguis, & ad inferiora propulsus distendere sua vascula, laxareque facile potuit; ita, ut in posterum imbecilla redderentur. Quid, quod & in partes inferiores factus corporis praegravatus, atque concussus, Varicosas dictas dilatationes onera hajulantibus, cursoribus, ligones exercentibus, excitare compertum est? Quod etiam Arabs Avicenna notavit. Sed & longus, recto corpore status, accessum provocat Varicularum: id quod intellexisse videtur Juvenalis poeta, qui ait,

Varicosus fiet Haruspex.

Ex grandi scilicet constitutione, & quadam quasi stabulatione, ac longo statu.

§. XIV.

De Abscessu tereti, ac ferme trunculato.

Sed & *teretem*, trunculi modo, paulo minus semi spithama productum *Tumorem*, e carne atque adipe exstantem, neque musculos attingentem intus, a putrilagine perinde, ut caniculatim excavatum observari licuit, in sacri nostri Nosocomii languentibus.

Id autem esse videtur vitii genus, quantum equidem conjectura assequor, quod tentare soleat eam hominum sortem, qui inopiam; aeris udi, atque hyberni, proximique attracti corpore soli, dum duriter cubant, injurias; pravosque victus; & aquarum malarum potus; quotidie experiuntur. E multis, quos ex eo morbo curavi, memoria servavi Petrum quendam Leodiensem, tenuis procerique corporis juvenem, qui studiorum gratia suis e laribus Patavium peregre profectus, hic Neapoli & febre, & plerisque tuberculis corruptitiis omnibus, aegrotavit. Inter quos illud ipsum erat, quod modo descripsi; ab interiore supremo femore, ad altum filiorum clivum exporrectus, quem, suppuratu mollem, totum unico scalpri adunci tractu discidi, atque expurgatum brevi curavi. Intus caruncula semiputris, carnis corrosae fibris plerisque locis distenta, & veluti lacer panniculus contrita. Quod Abscessus genus enarratum volui, tum novae formae, tum situs locique observatione. Equidem dubius saepe, an hic ipse de his sit, quos Hipp. *com. 2. progn. text. 25.* *Cyrtomata* vocavit. Verum enim vero & majora, tum mole, tum potestate *Cyrtomata* sunt, siquidem in partes infra cutem abditiore.

§. XV.

De Abscessibus suppurati artuum meliorum.

Abcessus artuum duplici se forma medentibus offerunt; *Alteri* quidem ex una quasi planitie, ac lata basi in angustum papillae modo extenuantur, qui tum aegrotantium incolumitati, tum Medicis hos discreturis, curaturisque, commodissimi sentiuntur: ob eas causas probati, quod alias ostendimus ab Hippocrate. *Alteri* sunt, qui secundum nullam privatam partem, ac neque etiam longo tempore sublati, tota aequabiliter membrorum forma servata, extumescunt. Quorum cum obducta cutis, nullibi sit extenuata, difficilem Abscessus notitiam, aut opinionem facit imperitis his Chirurgis, qui tractandis hisce negotiis minime sunt assueti; qui neque tam multum arguendi essent, si culpam suam cognoscerent. Sed hanc etiam ipsimet infinite augent; cum Valetudinaria, & in his occupatos medentes, obnixè vituperant; quo jure, quave injuria, viderint experti doctique! Alii enim vero me, (quod non meae quidem laudi, sed occupationi tributum volo) perpetuo adfluentibus in aede sacra valetudinariis, mane vespereque medendis, multos jam annos exercitum admirati sunt, non semel, plerique tum nostrates; sed candidi quidem, tum exteri Medici non eruditi; quod planos, & nil existentes illos Abscessus seu ferro frigido, seu per ignem rutilo, certis semper administrationibus, aperuerim. At vero famigerati aliqui nostri, leviter in levi, & medicamentaria chirurgia versati, jampridem genus hoc tumoris in brachio Domini Fernandi de Cardinas, Illustr. Marchionis Layni filii, etiam atque etiam a se contrectatum licet, praemoniti non dignovere: sed ad maturitatem usque suam fovendum, & adjuvandum statuere; a quo jam intus, late stagnante pure, misellus Eques diu lacinatus fuerat sic, ut noctes insonans, dies vero longos in ejulatibus duceret, non

sine

sine gangraenae periculo ; nisi festine succursus fuisset apertura , qua una declaratum est demum , utri recte senserimus in hac re : quam testificari potest & Petrus Foglia , Chirurgus , ut cum honore nominem , in Valetudinario versatus . Quae re volui non ignorare mi homo , qui legis , ut prudens cautusque sis , hisce calibus , qui perperam aut recte discreti , tanti momenti sunt ad vitas sive tuendas , sive perdendas , miserorum mortalium : ad extremum autem , ni vitae sit alea subeunda , musculorum nervorumque mutilatio certa est , si diutius ab acri sanie sinantur hi confici , & abrodi : quem partis organicae violatum , atque abruptum , mutilationem dici recte monstravit Paulus Zacchia , Romanus Medicorum , & Jurisconsultorum , Mercurius , in *lib. 5. quaestionum medico legalium* , tit. 3. *quaest. 1. De Abscessibus* vero hisce articularum mature aperiendis , lege Nic. Florent. l. 7. *sum. 2. tr. 5. c. 68. p. 224. col. 2. F. Galen. lib. de Theriaca ad Pisonem* , v. 90.

§. XVI.

De flatulentis Abscessibus artuum.

Abscessibus , qui nulla praeunte phlegmone nascuntur , a Galeno *libr. 14. meth. c. 12.* memoratis , & ab hominum vulgo frigidis appellatis , duplex , ad cognitionem spectans , difficultas inest : altera , qua suppurati , sive puris profunditate , sive cutis crassitie , non deprehenduntur : altera , qua mollitudine suppurationem emetiantur : quod utrumque discriminofum est . Nos hic de secundo genere magis dicemus , ex quo sunt halituoſi Tumores , *Emphysemata* Graecis dicta , quae plerumque Medicis imponunt , ut credant aperiendos esse , qui minime ferro sunt attingendi : quam rem aliquot expositis exemplis illustremus . Evenit enim non raro , ut Abscessus frigidi sectionem meditati Medici , cum postridie mane rem accedunt administraturi , deletum inveniunt jam affectum . Id quod ad unguem accidit honorato viro Josepho Capovae , tabellioni publico , Bartholi Chirurgi parenti : in cujus genu dextero Abscessus , cum Medicis vesperi fluctuantem sanie contrestantibus ostendisset ; postridie , incertum qua vi , discussus est torus . Idem accidit & Gabriæ (vulgo Caprii) fabri sartoris filiae , quam Dominicus Moscha , diligens in arte Chirurgica vir , me plerumque collega , curavit : quam rem & alii Medici sibi compertum etiam plana fide testantur . Quod ejusdem rei meminit Avicenna *lib. 4. sent. 3. tr. 2. c. 19.* De hisce caute secandis , est tibi legendus Avicenna *apud Nic. Florent. tr. 5. sum. 1. serm. 3. c. 42. p. 204.*

§. XVII.

De Hydrocele praeputii.

Sed & alterum , redundantiae ichorodis Abscessum , non penitendae lectionis , enarrabo ; quem nemo priorum ad hanc diem advertit , nominavit , attigit . Consensu omnium , & Hieronymi Mercurialis testimonio , in *lib. de foetus creatione* , firmatum est ; semen ex serosa sanguinis portione prima proficisci : quae ipsa morbi Veneris contagione accidente inquinatur , & quoquo pacto alienata rejicitur a natura , & formam ichoris nata , in partes infimas amandatur : hujusmodi autem est inter multas praeputium , quod irruente aqua sic distenditur , ut quam amplissime exereſcat : quod compunctum undique scalpello , multam aquam , seu tenuem ichorem , reddere solet ; res , quae per nos in sacro Valetudinario , prope in dis-

angulos, observatur. Quoniam autem evenire facile potest, ut illata vulnuscula valescant; prorinus danda sunt medicamenta, quae id vetent. Est autem inter omnia valentissimum *Sat*, quo Graeci, Latini, Arabes, & posteriores nostri omnes usque ad Chymiatros, multifariam usi sunt in paracentesi hydropis; tum etiam in ancyloblepharo, atque aliis plerisque hoc genus caesuris: de qua re nos fuisse, in operis *de auxiliis chirurgiae*, parte, quae inscripta est *Pharmacochirurgicum*, qua de materia fossili, ac de sale.

§. XVIII.

De Typocèle, seu Tophaceo Abscessu, scroti.

Multiplicibus plane vitiis obnoxium est Scrotum, ut quod & multiforme est ipsum; quaternis intertextum tunicis, & pendula laxitate concussile; in proclivi positum; infirmae conditionis, & exangue. Decursus igitur glasseae pituitae cum ad hosce locos sit, hic exsiccata, ac diu durata, *tophaceam* induit *formam*; in qua suscitatur, aliquando putredo, ob admixtum aliquod acre fermentum, quod diu latuit: sic ulceratur accensus Tumor, & contumax ulcus parit, quod quam difficile curatu sit, cognoscere facile, si durum undique circumstantem offarctum animo proposueris. Sic unus exsectus, qui veterem vanitatem restituere valeat, reliquus est: cuius administrandae rei praecepta quidem tradidit Paulus Aegineta, *lib. 6. c. 63*. Exemplum nos perplura, in *efficaci chirurgia*, proprio suo loco narravimus.

§. XIX.

De Verticillo, ani vitio.

Obrigat mihi vidisse complurimis hominibus circa podicis peripheriam, nescio dicam sarcoma, an intestini recti caput extremum eversum, aliquo, sive suo, sive altiore vitio, corporis obduratum, atque firmatum extra sic, ut a primo exortu nequaquam remeabile, aut discussile fuerit. Nimirum ostracode, ac scirrhone, duritie, exerta, sed pressula planaque forma, laevi facie, ac passaeo plane colore. Ad summam, si dolorem detrahas, ita conformatum, ut *verticillum*, quod mulieres medio fuso appendunt, referat. *Verticillum* igitur *ani* plerisque per me spectatum admissis, & nobis, nominari non inepte visum est; quod credo nulli priorum adversum vitium, aut descriptum. Nam neque Fungus apparet, quem *l. 6. c. 18. F.* descripsit Cornelius Celsus: tum, quod discrepat fungi figura; tum quod *Verticillum* tuberculum est potius, quam ulcus, quale voluit is auctor: ni tamen haud ita studiose, & examussim sint ea, quae Celsus proposuit accipienda. Omnibus autem modis, concrementum opinor a non dissimili, aut communi, condylomatum & hyposarcomatum latorum, quae hisce locis obvenire solent, causa productum. Sed enim, e melancholico succo, & melancholicis naturis, haec observavi semper oborta. Curavi autem, non medicamentis vehementioribus, quorum opera tum inefficacior, tum acerbior est; ferro equidem candenti, quod & Celsus postremo praecepit, malum omne repressi; tum vetulo cuiquam honorando compatriotae Alexii Aloniae, Medici Castelvetrani diligentissimi, qui hominem ad me perduxit; tum Gregorio Carariae, Scribae libellorum Praetorii Neapolitani; tum Calabro cuidam; aliisque compluribus in Nosodochio hospitatis: quarum omnium

curationum exitus felix fuit. Res apprimè notae toto nostro Valetudinario, atque extra.

§. XX.

De Terminthis.

Terminthus species est Phymatis, ait Oribasius; supra quod pustula nigra eminet; qua rupta, inferne similis desquamato aptaret; eo autem dissecto pus invenitur. Dioscorides Alexandraeus scriptis prodidit, Terminthum esse cutis excrecentiam rotundam, ex nigro viridem Terebinthi fructui similem. Id quod etiam Galeno visum est, lib. de oculis usurpatis ab Hippocrate: qui idem Galen. text. 37. comment. 3. lib. 6. epidemiarum, literis mandavit, Terminthorum nomen, nigras quasdam pustulas in cruribus maxime orientes significare, a figurae, coloris, magnitudinisque, similitudine, quam cum Terminthorum, hoc est, Cicerum fructu habent, derivatum. His addere mihi libet, si licet, pleraque, tum quae intelligentia consequutus sum; tum quae observatione, atque experientia, comperi. Difficile autem, etiam atque etiam pronunciare, quid hoc morbi sit ex his, quos aetate nostra cognovimus. Quandoquidem ignorantur hodierna die Terminthis, planeque sunt exoleti, tum nominis, tum notitiae; quasi deserint exstare ab antiquorum aevo, quemadmodum Dracunculi, quorum penitus interiit memoria. Nihilominus & ad nostra tempora existere Terminthos, & frequentissime nobis obtingere, assero; nil prorsus evariantes ab his, quos Antiqui descriptos reliquere. Enimvero duo sunt hujus vitii tempora: non exulcerati quidem nulla apud nostros est appellatio, neque notio; Tuberculum non distinguentes, aut dignoscentes; exulceratum vero, quandoquidem desquamato similis, id est, arrosus est, referunt ad Ulcera contumacia. Mirum autem, quod haec non enarravit aut Fallopius, aut Vidijs, aut Tagautius, aut Fabricius, aut reliqui nostri scriptores industrii. Manardus vero, & Ingrassias, qui argumentum hoc tractarunt, rem hanc exacte non explicantes, majorem admirationem attulere. Arabes, & Barbaros, & horum amicos, non nomino, qui subtiliores res istas Graecorum minime comprehenderunt. Sed nos pauca, quae Veteres proposuerunt, vestigantes, alia, quae desiderantur, eruamus, & adjiciamus.

Prima autem inquisitio esto generis, quod anceps est. Nempe Phyma, id est, tuberculum ponit Oribasius, & Aetius lib. 1. c. 6. & Paul. 4. c. 24. pustulam Galenus loc. cit. Dioscorides vero Alexandrinus dixit ὑπερχαράν, id est, ut Rasarius, Andernacus, & Cornarius verterunt, excrecentiam. Qui Graeci omnes auctores, etiamsi differere appareant; tamen re vera non discrepant. Quippe vides universum vitium constare & Phymate, secundum majorem sui modum, & adnatam pustula; quae cum suppuratio accedit, tum maxime gignitur, atque, extenuata demum cute, disrumpitur. Hanc igitur alii privatim, alii Tuberculum inspexere. Quo factum est, ut Terminthi fructibus aequales, id est, ut Matthiolus censuit, Juniperi baccis compares, nos vero majores Terminthis faciamus; atque eo magis quod Oribasius eminere supra Phyma pustulam dixit. Accedere autem ad Phyma pustulam confirmatur, & quod ἐπιείσθαι ἀνω κάτω φλυκταίναν hanc dixit Paulus. Quamvis autem ἀνω κάτω corrigat Andernacus; nihilominus priori lectioni favet Aetius, qui prior fuit Paulo Aegineta: favit & Manardus l. 7. epistol. 2. Itaque si inferne superne pustulae rotundae incumbunt, liquet majusculum esse Phyma Terminthum.

Sed causas nunc, quae materiam procreandi tumoris exhibent, & aliqua, quae ad has attinent, exponamus. Enunciatum est ab Hippocrate, *l. de humor.* Similem humoribus efflorescere colorem: atqui color suis cum succis respondeat, horum substantiam non declarare non potest, si recte animum adverterimus. Porro colorem alii nigrum, ut Oribasius, Aetius, Paulus: *μελανοχλόρον* nigroviridem retulit Dioscorides Alexandraeus; qui certe, secundum Hippocratem, *l. 2. prorrheticorum*, colores sunt pessimi. Pessimi igitur succi, qui atrae bilis erunt soboles. Quapropter Epinyctidis communem curationem habent apud Aetium, *relato loco*. Aftati vero calidique sanguinis causam expressit Georg. Bertinus, *l. 13. suae medic. c. 3.* & Franc. Vallesius, *in l. 2. epid. sect. 2. text. 6.* Accedit, quod huius vitii proprium est, inopes & malis obsoniis uti consuetos, ac dura omnia patientes homines infectari. Oritur autem in cruribus, qua pronus ab jecinore in partes humiles, exercitas, ac debiles, vitiati sanguinis est excursus.

Ad hunc modum expositus est prior Tumoris status. Restat nunc Ulceris disquisitio, quod natura est ferme maligna: serpit enim tacite labe, & curatione contumax est ita, ut pro *herpete* habeant quidam: fortassis autem hi non male cum *herpete* congruunt *aesbiomeno*; *ἐλκώδες* appellat absolute Cornelius Celsus, adnotante Manardo, *citato loco*. Verum enim vero *Herpetici* dici possunt: naturam herperis re vera non habent, sunt autem Tubercula, Tumoresve, potius quam ulcera, transmigrant autem in haec ex illis, ut quam plurima Phymata. Caeterum, hos principio cognoveris, quia fructus primum baccarumve Oxycedriae, qui virescentes sunt, mox Juniperinarum, inelanochloron colorem maturescentes immutant. Ita formam, figuram, colorem, magnitudinem, ab Antiquis posita singulatim comprobaveris. Illud unum inter omnia maxime advertendum est: Terebintho arbori, cujus fructibus haec Tubercula sunt aequiparata, binos provenire fructus; alteros in ramorum majorum corpore, qui crassiores, fabae & amygdalae forma sunt, secundum Matthiolum; alteros in pericarpio, qui sunt antedictis minores, ciceris, scilicet, magnitudine, qualem fortasse voluit, non ciceris formam, Galenus. Credo equidem *Terminthos*, aut magnitudinis ergo dictos, quales majoribus Terebinthi ramis adnascuntur; vel quales pericarpio quidem sunt, dictos hos tumores propterea, quod, sicut pro variis maturitatis temporibus Terebinthi fructus diversos colores adsciscunt: ad hunc modum haec Tubercula, quae illis comparantur. Atque haec mihi subeunt in praesenti, de *Terminthis*, alias fortasse subtilius explicandis. Pauca nunc, quae ad curationem spectant, exsequar, in hanc etiam demonstratione accommodata.

Terminthos, ne serpant, consuevi quidem scalpro rescindere. Quanto autem magis ab radice, & a sana parte, amputaveris, eo consultius feceris: effluet autem sanguis atrior, & mororum nigrorum succo, interdum etiam vini faeculae, similis. Quod si plurimum rescindi carnis ab homine laborante veteret, maneatque caruncula putris; valenter exsiccantia sunt imponenda, studiosiusque ulcera sunt tractanda: quippe quae & difficilia sunt, & cum sanescere apparuerint, conceptam fiduciam imprudentium subinde ludere consueverunt.

§. XXI.

De flexu supremi pedis, alto, ac toroso, Tubere velut torquato.

Cingulum pedis supremi, qua flectitur, pollicis duplicati crassitudine vidimus, in homine rustico, qui se curandum, in sacrum nostrum Incurabilem Nosodochion, receperat. Tuber quidem insolens atque haecenus a nemine observatum, aut

aut certe descriptum, facile judicasset a longo gestatu compedum inductum. Sed neque ejusmodi quidquam compertum in his, qui, toto vitae decursu, compedes duros pertrahere consueverunt. Ortum autem illud ab erumpente pituita crassa, & melancholico succo; asperum autem extime velut in elephantico tumore cutis, & subnigrum. Hunc nos circumsectum, & exultum, facile curavimus. Qualem ad amulum *torosum* pedis *cingulum* nos & in alio etiam inope vidimus, in *Valedudinario*, qui chirurgicae se manus committere nullis functionibus passus est.

C A P. X.

De percolentibus, Abscessu nullo apparente, Impressuris.

DUm, *novos Abscessus* consequi pergo, duo mihi post alios adhuc se offerunt Abscessus modi, multis nominibus digni, qui describantur. Praeter enim unam novitatem, inest & vitii exilitas, in aperto alioquin loco non adspectabilis, & cacoethia, ac praeterea contumacia, quae mortales ad mortem usque comitatur. Res quae praeter alia, difficultate investigationis, & obscuritate, nulli secunda videtur; enormitate vero plerisque omnibus anteponenda.

Antonius a Cavo Provinciae Romanae oppido, Sacerdos sodalis Franciscanus ex his, quos Conventuales appellant; homo vigesimum quintum, aut circiter, annum natus; pusillo corpore; habitu gracili, dejecto plane colore, crassi omnino bilioli & non nihil exulta; id sibi molestiarum & morbi, decem jam annos, questus est incurrisse. Ad medium inferioris maxillae locum, qua cum labro, item inferiore mediis membranis connectitur, nullo unquam apparente tumore, vel alieno colore, prurigo insultat in dies, saepe sic gravis & effera, ut necessum sibi sit, ut dolor ejusmodi prehendar, nunc dextera, nunc laeva manu, partitis scilicet quasi vicibus laboris, locum, qua mentum inchoat, vehementissime quater, pressumque huc illuc varie deducere; quo facto in horas particulae defricatu sic posse quiescere, ut furiente illo dolore non deprimatur, atque dispareat! Quamquam qualis illa quies, aut qualis illa levatio sit, cui supersit amaritudo incomparabiliter potior! Cui malo nullae pares corporis aut inanitiones, aut expurgationes, aut assae sudationes: ut neque diversiora remedia, fonticuli, externa epithemata, intus medicamentorum acerrimi, & quae denique non medelae! Adde neque disruptus, concisusque, particulae, quae perpetuo, credo, lancinatu callum obdlexerat. Quid plura? sed neque vis ignis ex ferro diaphano, & scintillante, vitii virus excoquere, quid dicam autem extirpare valens fuit: adeo scilicet atrox fomes altis nixus radicibus intime se reduxerat. Cui contumaciae, quid remedii reliquum, praeterquam, resolutis omnibus operimentis pateret os, abraderetur, atque ad medullam (siquidem opus esset) effoderetur, unde manaret demum atque exhauriretur caeca vis mali. Sed haec quis adeat? quis sustineat? qui suasset, aut ministravisset, certe non defuit. Sed etiam si idem ipse Vir huic operae, pro defungendis quoquo pacto doloribus non difficile annuisset: caeterum sodales, & in D. Laurentii Sacris adibus antistites sui, nequaquam id atrectandum permisere. Quamobrem vivit adhuc vitae pertaesus homo, vigiliis nocturnis, molestiisque diurnis, quassus, astusque, sic, ut aridus, & squalens toto corpore, futurum sit aliquando, ut doloribus salis in modum, quod Plautus ait, liquecat. Res nota nullis non Coenobii fratribus, Medicisque Neapolitanis, quo homo miserabilis singulos consuluit, Patavinis, & Venetis, & Romanis etiam exacto tempore immedicabilis. I nunc, & asserere, malum exile loco perexiguo circumscriptum,

externum, & quasi hilum in se coactum, multis & magnis medicamentis omnis generis, & exquisitis cessurum! Sed enim opinor spiritale malum, id est, auram fumidam & nitrosam, diu aliquando collectam, periostium aut os ipsum vitiasse, interim autem, ut foveatur & conservetur ab effluente & perenni sub venis materia perpetuari, atque persistere. Quapropter remediis semper exsiccantibus agitarum malum, nedum non elevatum est aut fractum, sed forum etiam atque auctum; fortassis autem serapia Fumariae majoris compositionis; ex aqua fontana balnea; aut lactis asinini usus; commodiora fuissent.

Sed venio jam ad *alteram*, quam relaturus promiseram, Affectus consimilis *enarrationem*. Dominus Antonius Lombardus, venerabilis Sacerdos, & curator Plebanus, in Sacris aedibus Sancti Angeli ad signum, septuagesimum annum attingens, homo plane melancholicus, habitu mediocri, sed dimensu procero, corporis: septem ab hinc annis dolorem, prunae modo flagrantem, ac perurentem persentire perpetuum; apud Franciscum Nolam, & me Medicos amicos, saepe conquestus est. Qui omni remedium genere pulsus, nusquam excussus est aut levatus; tantum venarum summis per commissa rite multa Cardui pericarpia compunctis, molliori tantisper acerbum fervorem asserebat; sed mox tamen recurrebat infractus dolor; ut gravius torqueret; ita ferox ejusdem, ita solida semper persistit, causa, quam equidem ad scaturiginem, & ad affluxum interiorum referendam certus sum. Porro seni sub umbilicum affatim irrequieta micabat arteria; indicio scilicet, quod fumidus ille spiritus ater, teterque, plurimus utraque vasa, sed maxime arterias distringat, atque distineat; ex qua aura discoquente suggeritur perenniter alimonia morbo. Hunc ego sane, quemadmodum & priorem hominem, curassem: sed vetulo, nescio quam ob causam, nostra exaudita suasio non est. Ita scilicet ad sensum hominum cadere darique consilia debent, ut suscipiantur, & ineantur. Habes jam duos mirificos, & sortis agnatae casus, quos equidem *Impressuras* afficientis mali vocavi propterea, quod impressum semel parti vitium, tum causa assidua fovente, tum remedio non attingente, nusquam emotum perstat, etiam si a spiritu natum.

His adjicimus sequentia. *Perdolens impressura* & contumax, ex non cognita, vel causa, vel generationis modo, nobis observata supra vesicam, quae, post tentata in cassum multa praesidia generosa, brevi fomitis igne discussa est, in melancholico quodam viro, cujus nomen non annotavi.

Scipioni de los Previte, Fraetenensi tonsori, *perdolens Impressura* fuit ad indicem digitum extremum, quam ex usu *gummi*, seu *spuma venenata duorum draconum*, sustuli: adeo haec mala grandia medicamenta requirunt.

Atrabilaria impressura in vulva uxoris Caesaris Fortunati, nullis unquam vel valentissimis medicamentis emota, post diuturnos lancinatus foeminae misellae mortifera. Porro tam ope medica indelebilis haec noxa, ut ad *Βαρυσταλ* fascinum nos aut incantamentum magicum dicemus, retulerint plerique. R.P. Benigno minoritae observanti, ex oppido Castellucii, intra podicem, *perdolens impressura* sic pertinax fuit & infesta, ut candens ferramentum passus imminui fuerit, in Coenobio crucis, non sine cruce. Verum hoc praesidio sic constanter est sanatus, ut nunquam amplius ad se redierit dolor.

C A P. XI.

De Carunculis, ad exulceratos abditos canales corporis adnascentibus.

EXulceratis particulis plerumque visum exsurgere carnem superfluum, quod fit, scilicet, quia multa veniens in alimentum portio, quae viscida est, coagmentata saepe cumulum aliquem facit. Verum substantia, aut modus non unus ubilibet est. Canalibus, qui membranei, nerveique sunt, suus & proprius est accretus. Sic ad urethram, quam acris & faeda, sub Venerea contagio, proluvies exasperavit; frequentissime succrescunt carneae quaedam ligulae. Quamquam autem auctor est Jo. Riolanus, l. 3. *anthropologiae* c. 30. chirurgicis indolis catheterem adurgentibus imponere renixu carunculam naturalem, quae valvulae instar orificium utrumque claudit; ne urina in urinarium meatum effusa, posthaec in vasa seminaria refluat; nihilominus & hoc eodem loco vitiosas gliscere ligulas, experimento quotidiano comprobatum est ita, ut haec inficiari prudens homo non possit. Sed & infimo intestino, post ulcera, subortas carneas appendiculas, & tactu digitorum, & dioptra saepenumero compertum est. Majus his omnibus est, quod enarrare nunc instituo.

Delatum ex Capuano marmoream statuam, opificis egregii manu laboratam, sed pulvere caenoque propterea, quod obruta diu fuerat, obsitam & faedatam, Josepho Riberae pictori praecipuo perpoliendam, & exornandam, commiserat Illustrissimus & Excellentissimus Dux Alcala, meus utique Dominus, rerum omnium inclitarum, & antiquitatis, investigator, inter Principes Viros maximus; cui operae rite peragenda pictor induitrius lixivium primum opificis saponarii parari jusserat: quod famulus ad horam quartam aut quintam in vitrea phiala delatum, & alicubi repositum, alter puer, forte vinum ratus, in stratam mensulam transtulit. Ad quam accedens primus Petrus Panus de los Reyes, Madritensis, pictoris alumnus, & contubernalis, parum multae experientiae, juvenis, lixivii rubelli pro vino protropo plenum haustum (imprudencia commiseranda, an excusanda magis?) in stomachum demisit: quae potio quas gulae acerbitates, quae ventriculo detrimenta, invexerit, potes ipse tecum reputare: nimirum praeter dolorem ab ustilagine flammum, cordis aestum, spiritus angorem: ad haec ulceratio toto oesophago late restitit, quae medicamentis ad usturam accommodatis, ex *aceto*, inquam, *oxycrato*, *lacte*, *sero*, gargarisatu, ac pitissatu, non nihil quidem principio confedit. Verum fieri non potuit, ut brevi obduceretur, quin late circum, ad nudata cute loca, succreverit inutilis caro: cujus illud experimentum fuit, quod per cereum funaliculum saepe adactum nonnulla extrita portio, & per vomitum ejecta est, hic quidem spongiosa, hic fungae forma. Quo subit id, quod narravit Albucasis, *part. 2. chirurg. c. 36.* sic saepe recurrisse in exulceratas gulae radices hyperfarcosin, ut haec igne perurenda denique fuerit in muliere, quae jam Abscessum hoc loco fuerat experta. Quod aegro nostro *hyperfarcoma* tantum molliarium, & in cibo deducendo difficultatis, peperit, ut solis apalis ovis, & jusculis discoctarum pulli carni, etiam cum vi, & manu forinsecus impellente vix delabentibus, ac saepe etiam recurrentibus, pendula de tenui filo vita sustentetur, extenuato nimis & exsucco reddito jam corpore; quod plumbeus color investit. Curatus primum ab Andrea Tamajo, Serenissimae Ungarorum Reginae Chirurgo diligentissimo, & a Jacobo Sublier, medicinae scientissimo, postremum ad me delatus est, quem hisce remedium generibus tutatus sum.

Principio, quoniam prima se offert indicatio ampliandae viae, per quam ali-

menta necessaria, & horum vehicula, quae potulenta sunt, libere atque expedite ferantur: huc duo sunt a nobis excogitata remediorum genera, alterum per cucurbitulas, ad locum scilicet, qui maximam angustiam sentit, quod superius sternum ad secundam, tertiamque, collas est, ostensore aegro. Porro cucurbitulis, & ad anginam dilatandam vim esse, *sermone de cucurbitulis in Pyrotechnia nostra monstravimus*, testimonio Aretaei, Mesuaci, Guidonis Cauliacensis, Gulielmi Brixienfis, Joannis Arculani, Felicis Plateri. Sed & Jacobus Hollerius, & hujus imitator Ludovicus Duretus, similibus in causis idem consuevere. Deinde quoniam in angustis urget solertia rebus, commentus sum membraneum oesophagi ductum inflatu recurvae fistulae diduci non mediocriter posse: quod cum proposuerim plus semel; neque ad hanc diem aut paratum, aut administratum, est instrumentum. Quod autem ad ulcus spectat; ut hoc exsiccaretur, ad exteriora datae spongiae novae, nunc aridae, nunc ex lixivio falso, aut aqua nitrata expressae, interne vero pitissimum *decoctum ligni Guajacini*, quindecies inextinctis, crassissimis aeramentis inalteratum. Praeterea *fumus cinnabaris* per tubiforme instrumentum ore haustus. Denique candente auro tres circuminustae crustulae. Quae remedia atque alia dum fastidantur quotidie, spes est restitutum iri hominem: quandoquidem ad hoc tempus, quo scribo, haec Typographo mox committenda, profecisse non parum is homo videtur.

C A P. XII.

De Rosa capitis, ulcere rotundo, planoque.

Nunc e spina quidem natam *Rosam*, roridam, rubore nobilem, ambitu flexili circumductam; sed minime tamen aut suave halantem, aut verno decore atque elegantia perplacentem, exponam, id est, nullo adhuc nomine donatum Ulcus; *Rosae* nomen nunc primum auspdatum, propterea, quod ad declive caput, & super aurem, ex parva quae abscessit pustula, vel thymio maligno, vel parvo herpete profectum, rotundum, inversis plerumque oris, planum, & in tenues verrucas identidem sublatum, se objicit: quod scaturigine forum humoris mali saniem non reddit pittaciis, praeterquam ichoroden: perdolens ad aliqua tempora; nullis remediis quantumvis praestantibus cedere suctum; propterea, quod altius infixus fomes pericranion, aut cranion, ne dum cutem & carneam membranam, inficit. Adde, quod a vasis partes bregmatis irrigantibus, quae a jugularibus profecta in anteriora capitis inflectuntur, alitur & conservatur perpetuo. Sic vitium apparet valentibus multis causis immortale, vel verius cum morte finiturum, ni Chironia manus occurrerit: quod ut fiat, enimvero licebit caustica quidem primum experiri: sed enim scalper & ignis hi fuerint, qui vehementer haerentes mali radices extirpare queant. Quae observata comprobataque sunt a me, in viris quidem pluribus, sed praecipue foeminis, Valetudinarii nostri, decumbentibus. Quam rem D. minico Moschae, Francisco Romano, & Bartholo Capovae, Chirurgis Incurabiliu assiduus, indicavi.

C A P. XIII.

De ossea Tuberculi capitis duritie.

INter omnia symptomatum humanorum, affectuumque genere; si summam recte subducimus; apparebit sane rimantibus, nil non etiam incredibile in Abscessibus, Tumoribusque fieri. Ostensus equidem sum, paulo posterius, *osseiformes* humano corpori fieri *Abscessus*; sed hos praecurrit *osseum* ad bregma *Tuberculum*, quod in vestali foemina, Parthenophylacii Spiritus sancti Delubri Neapolitani clarissimi, primum vidi, magnitudine mali mediocris. At dixi equidem *osseum*, ut a finito genere non discederem: sed enim insolens illa durities nulli secunda visa est: quae causa fuit, ut adnotandam ipsam hoc loco judicaverim. Ex qua una re didiceris interdum, haud mirum esse, quod Ovidius, mythologiarum arcanus textor, in metamorphosi, Pythagorae nostro consentiens, versos in saxa homines fecerit.

C A P. XIV.

De Oculorum Abscessibus.

SUMMA boni est, acres homini contingere visus, in *hexametra medicina* Q. Sere-nus ait: quod cum fortasse miraris extreme dictum; te quaeso refer ad id, quod propositum est metaphysicorum initio: cognosces suapte natura affectum esse hominem ad scientiam, argumentum autem praebet sensuum dilectio, & inter caeteros oculorum, qui plurimas nobis rerum formas ostendunt. Siquidem igitur ad bene beateque vivendum adeo conducit videndi sensus; in hoc autem, cum ad caecitatem laborat, curando; quoniam maxime caecutiunt quam plurimi: ob eam rem de *Oculorum Abscessibus* inopinatis, peculiariter hoc sermone dicendum volui; natura partis sic primum adumbrata.

Sunt oculi natura sic debiles, ut ab unaquaque causarum facile offendantur, quod Hipp. *l. de medico*, prodidit. Verum ab internis multo maxime perturbantur: nam & conceptaculo magno cerebri plurimum humido substant; & laxi sunt non solidi; tenuissimis cavis & multiplicibus tunicis intertexti, vasisque duplicibus, & nervorum maxime ductibus pervii; post haec agiles, & perciti musculis ad unam quamque loci differentiam; glandularum affectu, gravibus, malis, plerisque opportuni: denique in orbita subciliari conditi, ut sint inter alia superfluitatum capitis emissaria. Quibus omnibus rebus fit, ut humorum praecipue calidorum in capite oberrantium decubitus in ipsos facile fiant; atque adeo quemadmodum Cassius, 66. *suorum problematum*, arbitratus est, humores in meatibus oculi designantur, atque offarciuntur ita, ut, calore per obstructum intro coercito, cum perspirare non possint, vehementer exardescant & effervescent; quam ob rem oculi, qui sub his sunt, gravissima phlegmonarum & Abscessuum pericula sunt incuriuri: quae pericula quidem Hippoc. *l. de veter. medic. num. 32.* prodidit haec; *quaecumque fluxiones ad oculos vertuntur, ut fortes, & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & sub oculis, & partes ad quascunque tandem influxerint, rumpunt; ac peredunt eam, quae oculum ambit tunicam; dolores autem & ardor & inflammatio extremae adsunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctae, & crassiores redditae, & lemae ab ipsis exsiterint; fit autem concoctio permistione, temperaturaque mutua, & quasi coctura.* Haec Hippo-

pocrates. Atque haec una quidem ratio, sed aliquanto mitior est malorum, quibus oculi nostri parent.

Alter modus est. Celsi verbis dicam, *oculos inflammatione occupante, ubi cum tumore, in his dolor est, sequiturque pituitae cursus nonnunquam copiosior, vel acrior, nonnunquam utraque parte moderatior; cognitam hanc M. T. Cicero 23. epist. l. 16. Epiphoram vocavit*. Differt igitur hic modus ab illo, quod in posteriore confectus, & praecipuus est ex capite pituitae raptus in oculos; in priore vero semel simulque non fit omnis affluxus. Haec secundum influxus modos expensae *Ophthalmiae* prima diorasis est. Altera secundum Celsum partitio est, qui *triplicem omnem Ophthalmiam* fecit, *πλωδν*, fluidam, *ξηραν*, aridam, *φθινώδν*, corruptivam: imitatus primum Hippocratem, qui alia praeter haec genera non cognovit. Sed nos singulas explicemus, Cornelii sententiis, si quando incidit, incidit autem saepe productis atque expositis. Humida seu fluxilis *Ophthalmia* discreta est tumore ac fluxione. Tumor has habet differentias, modicus amplius; mollis durus; longus brevis; oculum occupans alterutrum, vel utrumque. Fluxio duplex, lema, & lachryma; haec quidem ex serosa portione sanguinis; illa vero ex crassa, & glutinosa. Lema sic dirimitur, alba, mollis, sicca, multa, pauca. Lachryma vero sic distinguitur, multa, longa, calida, falsa. Horum quidem hi sunt modi, circa quos suos eventus, & temporis & viae terminique praedictiones, tradidit Cornelius; pro ut varie miscentur, sibi que ipsis occurrunt, notatae differentiae. Si enim simul haec coeperint, id est, lema alba, & mollis, lachrymae calidae multa, tumore minime duro perstante, longi morbi metus non est; quod evenit, quia simul convenientia haec robor virtutis expultricis ostendunt, non sine humorum lenitate ac benignitate; & quia ex laxo tumore effluit tum crassa, tum tenuis portio recrementi; non potest non breviusculus esse morbus.

Videtur autem in hoc Celsi prognostico aliquid, quod discrepat ab Hippocrate: siquidem hic ponit in hypothesi lachrymam non valde calidam; Celsus vero simpliciter calidam: si igitur legatur, ut Hippocrati placuit, multo certior est problematis nostra ratio. Aliud addidit Hippocrates, quod oculus agglutinatur: idque fit propter lemam mollem, & agitaram. Ex adverso, inquit Cornelius, *si lachryma multa sit & calida, lema pauca, tumor modicus, unum utraque oculum occupans, longum vitium erit, sed periculo tamen vacans, & dolor vix ante vigesimum finitur; nonnunquam duos menses protrahitur, sed quandoque finitur*. Fit autem id potissime, quod materiae satis in capite corporeve subsit, minime autem foras educatur, praesertim per unum oculum; longe autem a periculis est homo; quippe qui effluxum habet omnibus modis, neque etiam urgetur dolore, qui ex adducta ad oculum & non educta fit superfluitate. Est autem diversa non nihil haec praedictio apud Hippocratem; quod hic observans vigesimum indicationis diem, cum non finitur, transcurrit ad quadragesimum: qui si non iudicatur, ad sexagesimum diem producit. Aliud addidit Senex, interea temporis, cum ad vigesimum perventum est, sordem sive lemam observari oportere: nam cum defitura haec est, alba & mollis apparet quasi concoctionem consequuta.

Pergit Cornelius; *si lema, alba, & mollis esse incipit, lachrymaeque miscentur, aut hae simul utrumque oculum invaserint: poterit quidem affectio brevior esse, sed periculum ulcerum est*. Verborum haec sententia nullam, me iudice, rationem reperit: quin contrarium dicat eventum ejus, qui expressus est in codice, quando lema alba & mollis, quae caloris nativi vigentis est soboles, & concoctionis persee comes; ulces adferre non debet. Quodque difficultatem, auger, cum hae praedictiones translatae ex *Prorrh.* Hippocr. dicto loco, sint: longe ali-

aliter quam, ut ibi leguntur, fiunt hic expositae; quare facient haec, ut homo titubet facile super Cornelii doctrina. Sed equidem hoc non committam, qui videam sectatorem hunc inter omnes Hippocratis fidelissimum; dicam vero mendum in hac lectione valde probabile, tum inquam interpunctione, tum depravatione ipsa verborum. Interpunctione quidem. Namque ubi haec sententia primum incipiens distinguitur per finale punctum; debet eadem legi dependens à superiori sic, (*sed quandoque finitur, si pituita alba, & mollis esse incipit; lachrymaeque miscentur*) deinde ubi legitur (*Aut*) reponendum est (*At*) tanquam contrarium aut diversum quidpiam subsequatur. Quam codicis lectionem eo equidem affirmatius judico retinendam, quod & nullam jam, aut priorem patitur difficultatem, atque illa ipsa est, quam Hippocrates reliquit. Quid igitur hac re certius? aut opinione nostra verius? Difficultatem, inquam, non sentit lectio: & praeterea ratione non caret sua: quae ratio est haec. *Quandoque finitur, & vincitur diuturnitas ophthalmiae, si pituita alba & mollis esse incipit, subeunte scilicet maturitate humoris morbofi*. Id vere, quod sequitur; *si lachrymaeque miscentur* (equidem interpretor) *si serosa lachrymae tenuitas, crassitudinem nata, viscidior sit reddita*: id quod Hippocrates dixerat; *εν τῷ δακτύλῳ μύσγεται*.

Deinde cum dixit ex nostra castigatione Celsus; *At si simul hae utrumque oculum invaserunt, potest esse brevior*: consentaneum id rationi vides: quando divisa in duos oculos materia facilius excuti potest: *Sed periculum est*. Hoc extulit Hippocrates comparata *ἐπιχειρήματα γινώσκειν ἐκαστῶν*, quod moderatius est, & explicatius. Sed enim utrumque sua ratione fulcitur. Nam multa materia longinquo tempore pergens, & utrumque oculum occupans, ut aliquid nitrositatis, aut uredinis, nanciscatur est facile; quapropter exulcerare potest.

Pituita autem sicca, & arida, &c. Jam ab his transit Celsus ad praedictiones *Ophthalmiae siccae*, dicitque, si lema sit arida, *duo futura*; & quod dolorem inducet vitium, & quod citius expeditur: idem nisi tamen interea exulceraverit; atque ita succedat *tertia Ophthalmiae species*. Demonstrabimus haec nos vera. Dolor quippe sequitur *Ophthalmiam siccam*: quod partes occupatae tumore sunt adstrictiores, non laxae: adeoque cum sit eadem intentio, feret haec continuo tristificum sensum; erit tamen valerudo brevior, quod humoris fluxione parciore manente, nihil est, quod prorogare malum possit. Verum tamen id periculi subest; ne ulcus obrepit, quippe cum aspera sua natura sit fluxio: quid mirum, si exasperare possit? magis autem, quod humor expeditum in horas exitum non habens, nitrositatis & uredinis initurus est aliquid. Vel dico cum siccitate conjunctam esse posse falsedinem, quae suapte natura exulcerat.

Tumor magnus. Altera Celsi praedictio. *Ophthalmia sicca*, doloremque non movens, periculo vacat. Rationem habes ex proxime superioribus, dicens; periculum quidem exulcerationis est omne, haec autem ex una proficiscitur acrimonia, quae nulla potest esse cum dolor non est: ergo &c. Atque haec prima praedictio est de *ophthalmia ulcerosa*. Sequitur alter fluxionis modus.

Si siccus quidem, sed cum dolore est, fere exulcerat; & nonnunquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Hujus ipsius sententiae haec est ratio: quod dolor oriri cum non possit ex nulla solutione, ac distentione: est enim tumor ille siccus: caeterum oportet acrimonia agnoscat, adeoque exulcerabit: atque inde fieri poterit, ut oculus cum palpebra conglutinetur; sicut perfectio conglutinari consueverunt, quae mutuo se contingunt ulceratae proxime partes, ut anguli labiorum, digitorum, &c.

Ejusdem ulcerationis. Sed & malos adhuc eventus docet praesentiri: quorum pri-

primus est . Si praeter magnum dolorem lachrymae salsae, & calidae fuerint, aut si tumore nullum finem habente, lachrymae diu cum pituita profluant, periculum est, ne palpebrae simul, & pupilla exulcerentur. Haec quidem difficilia persuasum non sunt, expensa symptomatum vi, & superfluitatum oculi nitrositate, & caliditate. (Aut etiam si, tumore jam finito, diu lachryma cum pituita profluit) si cum dolore conjuncta sit in arida Ophthalmia, lachryma salsa calidaque aut si tumori non excusso lachryma cum lema diutius effundatur, idem ulceris periculum oculum manet.

Harum praedictionum prior pars facile suadetur ex calidae salsaeque lachrymae erosione. Posterior vero pars plana sit ex communi ratione excrementorum; quae cum putridi nonnihil habent, per sanam partem adluentes exulcerant, ut in fonticulis vulgo dictis. Exulceratum autem iri pupillam periculum est propterea, quod tumore per oculum manente diu, ex hoc lachryma profluens; acris, per pupillam descendens nil contineat, ne hanc exulceret. Notandum autem, quod Hippocrates per species, & distribute, protulit, Celsum complexim enunciaisse. Dixit enim ille viris quidem palpebrarum eversionem, mulieribus vero, ac pueris, exulcerationem, & palpebrarum eversionem. Dixit vero hic infinite, exulcerationis tumor in palpebris pupillive est, non sine artificio scilicet compendii; licet explicatio Hippocrates. *Pejus etiamnum est ubi &c.* Praedictio sequitur absolutae ulcerationis non evitabilis ex hac hypothese; si lema sit calida (fortasse palida) namque Hipp. *χλωδαί*; lachryma calida, aut multa, in capite persentitur aestus; descendere de temporibus ad oculos dolor videatur; vigilia comitetur: sub his necesse fuerit oculum disrumpi, ac tandem non exulcerari. Horum certe necessitas est haec. Siquidem maximopere consentiunt ad oculi exitium omnes causae, tum partis mittendis, tum excipientis, tum viarum, & humoris. Mittens quidem pars, est princeps, propterea robusta: recipiens vero cum exanguis & excarnis, ex adversa debilis, capax, laxa, subdita in proclivi; viae apertae, & natura ad transmissum humorum expeditae; humores ipsi, cum copia multi, tum qualitate acres, & erosivi. Jam igitur haec omnia collecta quasi manu si conspirent; quae vis obstitit contra? quid auxilii succurrere possit?

Addit; *Intus ruptum oculum febricula juvat.* Aliter Hippocrates in *lib. 6. aphor. 17.* in quo monstratum est, solvi hanc Ophthalmiam alvi profluvio. Sed quod Celsus rupturae verbo est, taxat Marsilius Cagnatus, *lib. 7. var. obser. 27.* & ex hoc Viro transcribens Hieronymus Rubeus, dicit, haec ex Hippocrate translata, non recte satis suam ad sententiam expressa: nimirum Hippocrates scripsit febrem conducere ad oculi tutelam, ne rumpatur, non ad rupti medelam. Sed solvit tamen idem ipse suum nodum; quod oculum rumpi Celsus intellexit, id quod ait Hippocrates ulcus fieri: & idcirco non simpliciter dixit rumpi; sed intus rumpi, id est, continuum solvi, quod autem sequitur apud Celsum, (si foras jam ruptus procedit sine auxilio est) idem esse, interpretatur Hieronymus, quod apud Hippocratem *ρυσίνης* rumpi, & pertundi, velut acinum uvae pedunculo educto. Hanc autem praedictionem Hippocrates ad hunc modum extulit. Quibus rumpuntur oculi, & postea prominent, ut extra locum oculus sit, his & tempore, & arte opem ferri non datur ad hoc, ut videant. Cujus utriusque rei communis ratio plana est: quod effusus humor, & oculi substantiae pars, nullo unquam modo redimuntur; disrupto autem oculo, substantiam hujus abjici necessarium unusquisque videt.

Si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. Cum dixisset de aliquo oculi ulcere sanabili; subdit nunc de cicatricibus ab ulcere relictis, quam rem expressit Hippocrates ita: si splendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, par-

tem

tem aliquam nigredinis dealbat adeo, ut si multo tempore permaneat, & aspera, & crassa, memoriam sui relinquat. Differunt autem haec Auctorum sensa, quod Hippocratis una praedictionis est sententia, quam Celsus divisit: deinde *ει παλιν χρόνον παραμένει* per hypothesein dictum, Celsus fecit eventus. Ratio autem Celsiani dicti est; quod extrema cum sit mutatio de nigro in album, tempore brevi non videtur posse restituere oculum. Deinde addit; si asperum, & crassum est: id est, si cicatrix aspera, & crassa incumbit, etiam curatus oculus hanc non deponit. Per id enim extreme ulceratus oculus apparet. Atque hactenus bona malae, seu fluidae, seu siccae oculorum affectionis, & inflammationis, habes omnia.

Post quae si placet, & *Curationis modos*, quos Hippocrates tradidit enarremus.

Ait is, *aph. 31. l. 6. Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venae sectio, aut medicamentum epotum solvit*. Qui aphorismus, ut dicam, quod sentio, visus est inter omnes lapis offensionis: sic in eodem enarrando titubarunt plerique. Primus Celsus auctorem suum propemodum accusavit *ἀσεβήσας*, & neglectae distinctionis & absolutionis. Galenus vero, quasi non ausus magistrum reprehendere, vel diffusus a reprehensione defendere, professus est, haec eidem empirice collecta, nec non experiendo singulatim tentanda. Sed Aetius quasi reformidans vinum merum, quod Hippocrates explicite tradidit; praecepit, ut diluatur aqua: deinde monet, ne si expandatur in caput hominis lippientis facile lacdatur. Quae mōnita sequitur & Jac. Hollerius. Ad hos vero Hieron. Mercurialis miratur, e quo pacto Hippocrates solo proferat enumeratum genus omne remedium, quae conducunt oculis male affectis. Id autem aut solenne vulgaribus, & indoctis, qui nulla sibi proposita medendi norma, nullisque perquisitis, aut rite consultis variorum affectuum indicationibus, iis offerunt remedia, quae tantum usus medendi comprobarit. Post haec aliud quasi denuo meditatus Mercurialis, non dubitat suadere nobis, Hippocratem haec scripsisse ad Medicos oculos, & empiricos, qui plerisque maximis indifferetis corporum circumstantiis, certa quaedam remedia ad eorum affectus adhibebant.

Sic isti omnes: post quos alius quispiam & rationes meditatus proponat, quae sint propemodum ejusmodi. Primum enim, quod de mero proponitur, insolens videtur, quandoquidem Homero *l. 5. Iliados* appellante *αἶθρα εἶνον*, ardens vinum, inflammationem augere, nedum non levare natura comparatum est, qua causa & venenum oculis dixit Valerius Martialis. Quod si devenis ad nostros Medicos: Archigenes apud Galen. *l. 4. de comp. medic. per loca cap. 1.* decrevit oculorum phlegmonis aquae potum inter caetera, quae memorat, in primis convenire. Quin etiam idem ipsemer Hippocrates, in *l. de affect. num. 2.* scripta reliquit haec, vinum in capitis doloribus per partem illam calefactam, & humori attrahendo aptam, non est exhibendum. Haec & hujusmodi, quaedam non obscure laesa, summi Dictatoris auctoritate, tum isti, tum alii nostri Professores adtruxerunt; qui suam inconstantiam liquido monstrarunt. Non ita quidem nos, sed medicinae parentis effata oraculi loco suspicientis optimam ejus particulae interpretationem allaboravimus; relatis interim aliis omnibus, quas alii quilibet in medium protulere.

Galenus quidem partitas fecit ophthalmiae curationes ex mero, ex fomento, ex balneo, ex detractōne sanguinis, ex pharmaco, distinctis secundum causam antecedentem conjunctam, defluxus tempora; secundum, in summa, quantitatem, aut qualitatem humorum: nam ubi peccent humores acrimonia, plenitudine non conjuncta corporis, tum conducibile balneum est. Si vero succi crassiores oculorum venulas distenderint, nulla toto corpore plenitudinis affectione apparente; meri

potus hos excutiet, ut quod attenuare, ac vacuare, motusque vehementia obstrukciones expedire queat. Ad firmitatem autem curationis, & certitudinem proponitur & fomentum, vel usu dignoscendi, vel curandi, gnosticum quidem via tentativa, ut cum usu praesentis medelae levatur homo, moxque recurrit dolor: argumentum est fluxionem adhuc vigere; quare affectu jam cognito ad inanitionem aliquam corporis converti scopum oportet: nam si plenitudo subsit, necessaria est sanguinis detractio: si vero cacochymia se prodatur, purgatio. Ut vero therapeuticum aliquod probatur fomentum, cum partem infestat fluxio. Tunc enim humorem in angusto contentum digerit & abducit. Hic Galeni logismus, & haec expositio est. Alia methodo viaque progressus est Ludovicus Duretus gravissimus Hippocraticae doctrinae Professor, quae est. Fit Ophthalmia multis de causis; primum ex decubitu acrioris & erodentis humoris, cum affectu vitioso corporis & capitis; ad hanc opus est cathartico. Deinde ex distensione tunicae adnaeae ob vehementem sanguinis affluxum; cui commoda sanguinis est missio, tum universalis, tum particularis. Ad haec ex implicitis ad oculos atque irretitis crassis humoribus, aut flatuoso coemento; his remedio erit meri potio, alias vero balneum, quod materiam primo fundat, mox resolvat. Postremo ex humorum biliosorum atque acrium impactu: huic affectui fomentum aliqua commodandi virtute conducit, quod communi omnium, & solenni ritu, fit ex decocto foenigraeci, meliloti, & hoc genus.

Aliam rationem adiit Jac. Hollerius, laudatissimus Hippocratis interpres: quae est; scilicet variae sunt oculorum dolentium causae, quibus suae singulis occurrunt medendi formae. Causa primum antecedens amolienda; quasi plethora quidem est, haec sanguinis missione tollitur: si cacochymia sit, haec purgante medicamento resolveretur: eadem vero causa conjunctae, si crassus & tenax humor sit, meri potione tum attenuabitur, tum discutietur. Si tenuis, & acris, & mordax is humor sit; accommodato suo fomento castigabitur. Si vapor aut fumida materia sit, quae organo se misceuerit; balneum ad hanc rem commodissime deligetur. Hae multorum interpretum enarrationes sunt: per quas omnes neque recitatae nuper ambiguitates eluuntur.

Alia igitur ineunda via est, quae luculentam huic Problemati conferat enodationem. Primum igitur statuendum est, dolores oculorum aliis acceptos, pro doloris latissimo quodam vocabulo, qui ad morbosam affectionem se extendit: ita Jac. Hollerius, & Jo. Heurnius. Vel minus late, & speciatim pro *Ophthalmia*: quod Celsus, & Galenus fecere. Nos dolores oculorum intelligimus pro *Ophthalmia* diuturne, & pertinaci, conjuncta cum pluribus affectibus, id est, plenitudinis, & cacochymiae; cum apparatu succorum acrium, & crassorum: plenitudo autem non solum sit corporis, sed totius corporis, & capitis; ex quarum causarum omnium incursum facili negotio ruptum iri debeat oculus: quemadmodum ex eodem Hippocrate ostensum est. Quocirca dolores intelligas discriminis nomine propositos.

Secundo suppones in hac Ophthalmia tantum esse causae conjunctae, ut venulae oculorum distentae turgeant humore plurimo.

Tertio non ignorabis, vinum Veteres cum usu balnei miscuisse: quam rem testatur Andreas Baccius in ultimo libro de Thermis, & Jac. Hollerius hoc eodem loco.

Quarto scire licet, vinum veterum, meracum & vetustissimum fuisse, & subtilitate partium cuncta medicamenta superare potuisse; praesertim, quod potum alimenti causa natura hoc amice complectitur.

Quin-

Quinto vero constitue balneum esse corporis universi remedium ; fomentum vero particulare. Sed balneum liquat funditque succos ; fomentum discutit : hoc quidem minime cognoscente sensu ; illud vero tum cognoscente, tum secus.

His omnibus ante propositis videbis, discrimen inter nostram & aliorum expositionem esse, maximum, nimirum plerique omnes volunt singula illa remedia distinctim administranda : nos vero, vel distinctim omnia, vel plurima. Siquidem ex hypothesi Ophthalmia haec discriminosa plurimum est, tot tantarumque causarum, & affectuum concursu ; plenitudine corporis totius, & capitis, causa antecedente ; conjuncta, infestante secundum quantitatem, & qualitatem ; tum crassam, tum tenuem. Ad plenitudinem autem sanguinis valet sanguinis detractio ; ad universale vero vitium humorum in corpore redundantium, conducit purgatio. His, de more, praemissis universalibus & communibus medicamentis : caeterum humores crassi ac viscerati stabulantur intra venas ; adversus quos peccantes conferet meri potio : ad evocandos autem extra venas mirifica vis est balnei, quod tum evacuat, tum revellit, tum a corpore, tum a capite, quo capite inanito, ad tumorem hujus excutiendum usus summi fomentum est. Ita suum singulis beneficium pro vario Medici scopo adimplentibus, solvitur Ophthalmiae diutinus dolor. Id quod confirmatur. Nam illa tandem est felix methodus curandi longas & periculosas Ophthalmias, quae ipsam mali causam exhaurit & ex toto undique corpore confertim, & ex ipsa singulariter parte, simul revellendo : obsecundat autem trahenti libenter evocatus humor, & viae patent. Atqui methodus Hippocratis praestat haec singula, sicut ostensum est : igitur, &c.

Deinde confirmatur, quod vinum, quale deligebat Hippocrates, vetustate elaboratum, atque, ut ita dicam, aethereum redditum, non laedit, aut ferit caput, quemadmodum, neque spiritus vini : verum tamen eadem tenuitate permeat facile per vias urinae : atque ita serosos acres humores Ophthalmiae causas educit, ut in diaetetico chirurgico demonstravi.

Tertio confirmatur nostra haec expositio : nam per hanc maxime servatur auctoritas Hippocratis veneranda, tollunturque singulae obrectationes, quae derogabant fidei aphorismi. Prima Celsi, qui imputat Hippocrati inexplicationem : atqui sic satis explicita videtur ejusdem sententia. Secunda Galeni, qui voluit hunc empirice traditum aphorismum, constare autem ratione munitissimum eundem esse. Tertia eorum, qui vinum volebant aqua diluendum & modificandum, metu fortasse inflammationis. Est quidem merum abstinendum ad inflammationes, & Ophthalmias recentes, non ad eas, quae sunt inveteratae, pendentque plurima parte ex crassis succis. Atque adeo non contradicit sibi Hippocrates, aliter loquutus in secundo de affectu. nec eidem Hippocrati incommodant allegatae adversus oculos vini noxae ; quando apud antiquos medicatus usus meri longe alius fuit. Jam igitur si constant haec, ut constare satis possunt : quis est jam, qui de aphorismi veritate ambigat ? quis Hippocrati non applaudit, & accinat ?

C A P. XV.

De aurium Abscessibus.

Auriculae, quae nulla prorsus carne participant, quibus modis Abscessus ineant, & in quo sinu primum excitam saniem, quae in dies multa fluit, contineant : & a nemine video satis explicatum, & difficile id expeditu sentio. Comprehendit autem & haec res problemata perobscura, minimeque a nostris adversa : quae

quae tamen resolvi nonnullius momenti sit. Quas ob causas in talibus periclitari meum ingenium facile passus sum, qui res tritas atque vulgatas non sequor. In universum ergo mihi videtur externus hic affectus, & a causis cieri solitus item externis; si id quod plurimum accidit, intelligas: nam & interne consentiunt interdum. Ad hunc autem modum, ut puto, se res habet. Ubi calida vi conciti succorum ichores ad exteriora, & superiora sunt elati: tunc hos frigidum succedens exprimit: quos natura, quae parti infidet, in locum maxime pervium & sinuosum remittit, hae sunt auris partiumque suarum laxitates atque compagines: enim vero Anatomica fide cognitum est, auriculam velut extremum tubae, quod ipsum resectum concipe; commissum quidem cum pericranio, sed cum hoc admodum laxè coagmentatum & conjunctum; quam rem ostendit luculenter mobilitas quoquo versum actae particulae. Inter haec igitur auris internae praefegmina sese colligit humor e venarum osculis effusus, cujus pars & in declivem organi tubulum refunditur. Neque enim, ut multi sibi met ipsis suaserunt, ex internis auriculae latebris humor elusus prodit. Sic enim plane muti, surdique omnes, quibus secundum interiores aures illuvies purulenta fuerit. Verum enim vero quarenti, num aliqua sit pars, quae peculiariter Abscessum concipiat: protinus responderim, illam non deesse. Refert enim Jul. Caesar Arantius tum in *libro de tumor. cap. 25.* tum *l. de anat. observ. cap. 29.* in auris anteriore particula situm quoddam adenosum corpus solidae substantiae replens cavitatem, quae supra masseterem est, multis usibus serviens. Primum vaporum jugularium ad summum caput contendendum diremptui muniendo. Deinde articuli motui per maiorem perpetuo refusum conservando. Tertio ad retrimenta, quae ex eisdem vasis emanant, suo sinu colligenda. Haec igitur una sedes est, & hic locus, quo primum adventae materiae suppurantur. Argumento autem est, quod si stagnantes hi sinus manu comprimantur, pulsus humor sursum ex auris concha efferetur facile.

Est autem affectus subcutanei plus centesima observatio per me facta: quorum experimentorum jam aliquot memoriae servata narrabo. Primus fuit sodalis Franciscanus Conventualis in Divae Annae, cui Dionysio nomen, patria Cremenensis, atque alii duo Incurabilium Valerudinario decumbentes, Anno 1624. quorum alter Josephus de Eriodo Eubulita homo; alter Josephus Sanna adolescens Apulus Thranensis. Quartus Leonardus Durandus, Jatrochymiae & rerum naturae studiosus, qui ex parotide, ac maligna febre mortuus est. Porro, quod ad parotidas, scire licet; has raro, quae extuberant, aperiri per sese, sed per viam obliqui ductus effundi: quemadmodum ante de purulentis auribus explicui.

Verum enimvero non dissimulabo, quae transvadentes introrsum extrorsumque meatus in auriculis persuadent. Primo compressis naribus, atque ore sursum compulso spiritu, purulentas aures exhauriri prodiderunt & Razes, qua de hoc eodem affectu tradit; & Mesueus *l. 2. Grabadin partis primae sum. 2. c. 8.* quos sequitur & Nicolaus Florentinus *serm. 7. tract. 4. sum. 2. cap. 54.* quam nos rem, periculo in multis facto, veram comprobavimus. Inter caeteros memini Domini Hieronymi Montaquilae Sacerdotis Regularis, quem apostema post aurem expertum, cum Excellentissimo Medico Sebastiano Vecchiono, curavimus. Itemque comperimus in Felice Paduano Tabularum aenearum sculptore, & in modo memoratis hominibus, atque aliis compluribus. Deinde Alchmaeon Calaber Crotoniata rei Anatomicae primus auctor, Philosophusque, vel ab Aristotele celebratus: sicuti scriptum est in *libr. 1. de natur. animal. c. 11.* capras non ore solum, & naribus, verum & auribus spirare sentiit. Quam rem aliquando admonitus Bartholomaeus Eustachius, seculi nostri studiosissimus, idemque subactissimus Ana-

tomicus inventis explore viis spiritus, hoc ipso sermone de auditus organis mirum in modum admiratus est, habet autem usus in medicina praeclaros. Horum unum, & admirabilem indicavit Auctor *l. de rem. fac. parab. ad Solo. c. 10.* qui vel ex hoc Galen. aut magnus homo cognoscitur, quod ad dolentes Aures citra ulcus sulphur ignem non expertum per nares inventu calami inspirat. Sed & Guljelmus Rondeletius in *practica method. c. sexto* scripsit, maxime conferre sternutamenta tinnitibus aurium resolvendis, si frequenter excitentur: nam status, ait, cerebri non minus per aures, quam per nares discutuntur.

Haec illi: quae quanti sint ad nostra deprimenda momenti jam vides. Spirare apud Alchmaeonem nostrum interpretor, & spiritum auribus allidentem, & ejus omnes modos sentire: quod Virgilius fortasse cum Crotoniaca consentiens dixit haurire. Donata vero capreis nimirum ardua petentibus, ac de summa rupe pendentibus, (unde capriciosa dicuntur ingenia) *καὶ ἰσχυρὴν* disciplina, quae alioquin est & damis, cervis, leporibus, ut per hunc exactissimum sensum se suamque vitam maxime tueantur. Sed & animantibus omnibus ad disciplinam aptis haec dos non deest. Equus quippe meus inter multos sagacissimus, sed quia cantherius, & nigro universo tegmine amictus, id est, exustus, & melancholicus: ob haec pavidae naturae, & ad omnia antrorsum semper arrectis auribus incedit, ut differentias omnes spiritus, id est, rerum captet. His jam apparet nil nobis Alchmaeonem nostrum contradicere.

Sed neque Rondeletii doctrina quicquam adversus nos facit: quandoquidem infinite tenuior est spiritus, quam humoris purulenti substantia. Post haec autem cum Razae, & caeterorum Arabistarum huc producit experimentum: illud hac ratione explico. Siquidem ore naribusque compressis compulsus ad superiora spiritus partim tenduntur muscoli temporum auribus affinium; partim interne dicitur auriculae tympanum: itaque compressa externe, expulsa interne, sanies, sic foras non exilire non potest. Non igitur illud fit, quod ex inferioribus tympano sinibus erumpat per obtensam organo membranam, ut falso quidam existimarunt.

Caeterum, quod dixi, parte auriculae subcutanea procreari solitum Abscessum, & quod super tympanum externe conscendens sanies expressa pellitur, non ex interioribus venit (nempe sic prompta furditas) non sic intelligendum est absolute, ut non interna etiam sub auricula creari possit Abscessus: quo tempore occupatis a sanie membranis, neque etiam sequitur furditas perpetuo; quippe quod interdum educitur sanies vel per rarefactam membranam, vel per rimam inter porum auditorium, & os calvariae. Scribit autem Fallopius annulum, quo tympanum continetur, esse cartilagineum non osseum, nec conjunctum sic cum osse calvariae, ut non sit contiguum: in pueris autem separari facile posse. Confirmat haec & Rodericus Fonseca in *consil. 39. tom. 1.* quae propterea retulimus, ut ne videantur contradicere nostris. Quamquam nihil in Medicina perpetuum dixit Celsus in prooemio generali: & nos ea, quae plurimum, & frequentius accidunt, produeta volumus. Sic de aurium abscessibus, & horum problematis expeditam brevi rem habes.

C A P. XVI.

De Scirosarcomatis gingivarum.

PROditum est a Bartholomeo Eustachio id de dentibus; ad horum praesepiola saepe, tum multum effluere gypseae pituitae, ut sinibus ipsorum repletis dentes a vinculis exsolvantur, forasque sensim propellantur. Mea vero est observatio,

tio, ex eadem eluvie pituitae concrementum enasci carneum; subrubrum, progerminum, quod interdum galli coronam, interdum ostracodermi carnem purpuream refert. Hoc genus *epulidem* nostrates Medici nominant, verum qua recte viderint. Et si enim epulis excrecentia quaedam est carnis: haec tamen succedit ad male purgatam & minime rescicatam *Parulidem*, quae, Paulo & Aetio testibus, inflammatio quaedam est particulae cujuscumque gingivarum. Utraque autem expullulatio quaedam est sanguinis, & calida ἀποσημασία quae Pauli est doctrina partim in l. 3. partim in l. 6. descripta. At vero, quod nos proponimus Germen, est carnis nulla unquam praegressa phlegmone, sed sola humoris viscidum crassique scabrebra profectum: quod genus σαρκώδη βλαήματα Galenus vocavit lib. de tumor. praet. nat. c. 21. παρόντιδας vero, latino non invento nomine, dixit Cornelius Celsus, libr. 6. rei medicae c. 13. Non difficile autem est, ut Germen latiusculum intellexerit carnis; quandoquidem ait; si major is tumor est, commodius totus exciditur sic, ut ex utraque parte dens liberetur. Quod si minor interdum etiam hic tumor a Celso describitur: id propterea non facit, quo minus & major hoc genere comprehendatur.

Recte igitur Aldinus uterque codex, id est, Venetus, & Romanus παρόντιδας, non *parulidas* legit: quod nomen perperam reponunt primus Joannes Manardus l. 7. Epist. 2. mox Gulielmus Pantinus, & Robertus Constantius in scholiis. Neque enim quicquam facit, quod apud Graecos id nominis non extet. Nempe fieri potuit, ut neque omnes istorum libri ad nos pervenerint; praesertim Alexandrinorum, quos ubique citavit Latinorum antiquissimus Celsus. Jam vero, quod asseruit hic Auctor vocatas a Graecis *parontidas*: id adstruit & vere vocatas, quippe suum nobis abunde testimonium satisfacere potest. Quid quod recte formatum, apteque impositum nomen videtur *parontidum*, id est, positi juxta dentes affectus, vitii; qua de re laudo summopere constantiam Balduini Ronsei, viri medius fidius de Medicina bene meriti, qui *parentidon* nomen mutari nullo modo passus est. Quod ego Germen, tum ex substantia, tum ex duritie *Scliosarcoma* vocandum judico: quale ferme descripsit idem Balduinus in histor. medicinal. miscellaneorum 7. aut quale narravit Felix Platerus, in observat. Sed & quaecumque nos ejus generis curavimus, omnia citra phlegmonem evenere. Quae, si placet, experimenta de plurimis selecta narremus.

Persiae Peregrinae conjugii Michaelis Angeli Pinti, trigessimum annum natae, ad antepenultimum molarem oblique nata caruncula, principio lentis magnitudine, mox dimidia fabae modo. Quod concrementum a Medicis, & Chirurgis, leniter tractatum, & per medicamenta plurima non repressum, intus, extraque septa dentium excrevit sic, ut molarem altera parte revulserit, & contorserit; quo tempore infrenabilia profluvia sanguinis exstiterunt: atque eo magis verenda, quod cumulatissime praegnantem offenderunt, a qua jam sarcina diu levata; sed incremento latiore sarcomatis, & putore saniei, quam grypi duxerant, afflicta & peritae: jam me ferramenta liquido adhibiturum accersit. Quibus ego tum frigidis, & rescindentibus, tum igne retorridis varie, atque apte, administratis, viraginem alioqui foeminam ab annua, & amplivaga noxa liberavi; collega ad eam rem Joanne Dominico Mallocho efficaciae Medicinae cumprimis amico. Quo ipso item praesente, & Jo. Baptistae filio Adreae Piscicelli, octavum annum nato; scirrhum istiusmodi carunculam, mole quidem aliquanto minorem, sed pro immedicabili ab aliis summis Chirurgis relictam, semel igneo discindente scalpello curavi. Post hos erit tertia filia Tonsoris, Antonii Fusci, quam rem in l. privatae chirurgiae c. de sarcomatis gingivarum exposui. Sed aliis nominibus admiranda narratio

fue-

fuerit de Victoria Antonii Conradi Sartoris filia, quae ad hunc se modum habuit. Maxilla inferior dextri lateris mirum in modum turgida vitium alebat; quae molaris secundus est. Hic si ferro plusculum attrectaretur, audiri tum fragor, & resonitus vaginulae veluti quassae. Ita scilicet minus amicus dentium complexus erat, quamobrem de excutiendo saltem uno molari alioquin infirmiore significatum a me est: qui sic quidem haerebat laxo, ut matris manu per filum fuerit exemptus. Sic carnis inutile glomer, quod radicibus extracti dentis exultaverat, tractari commodius fuit adeoque refectum primo per scalprum, mox ignito auro repressum est: quae cum semel opera exhauriendo vitio non satisfecisset; rursus ac tertio repetita est. Mirumque fuit, ut extumescens diu facies, atque etiam maxillae turgor residere, brevi sunt visae; quamquam ad exteriorem malae faciem & medicatae cinnabaris fumo spongiolae, & diapyriti emplastra, & ex plumbo hydrargyroque conflatae lamellae, nonnihil adjumenti dedere. Quas meas omnes administrationes, & curationes confidenter admittendas, atque exsequendas, parentibus suaserat excellens in arte medica vir, Horatius Thesaurerius Salernitani Collegii Doctor. Ad haec exempla possem & de caruncula spongiformi dicere, quam Illustri foeminae Victoriae Pyrrhoniae de primo molari dente subduxi. Quibus jam omnibus expositis experimentis, satis perdiscere potuistis, initiis, materia, substantia, magnitudine, more, atque aliis accedentibus propriis, & privatis *Sclerofarcoma* esse. Tantum abest, ut de *Parulidis* genere sit, quod firmatum aliorum opinione fuerat.

C A P. XVII.

De Genuini Dentis eruptu, eminenti Abscessum.

GRaves, ac perdolentes singulorum Dentium omni aetate sentiuntur exortus: in quibus scilicet excludendis, magnus in dies a natura commissus apparet conatus. Ex qua causa febres, aestus, convulsiones, languor, & immutatio multa corporis visuntur: in pueris maxime; de quibus Hippocrat *in libr. 3. aphor. 25.* Narravit autem Ambrosius Paraeus, *in lib. 23. suorum operum cap. 57.* complures teneros suos natos ad usque fauces orci perductos, una vi prorumpentium denticulorum: usque adeo ut scalpri necessitas fuerit expediendis obicibus, & habenis ipsorum. Quam rem & Andreas Vesalius *in l. 1. de fabrica corpor. humani c. 11.* docuit; atque etiam Alexander Benedictus *in 8. lib. de cur. morb. c. 18.* & post hos omnes Jacobus Fontanus *in l. 1. pract. med. F.*

Sed ne minus quidem molestus est proruptus dentis prudentiam ducentis (*sophronisterem* Graeci dixerunt), sub obduratis aevo membranis, dum vigesimo post anno, aut etiam trigesimo contingit; sub quo tum inchoante, tum in dies auge-scente, Abscessus, musculorum masseterum distentus, & genarum gingivarumque tumor non exiguus, cum oris maxillarumque impedimentis, adveniunt. Quibus omnibus fit, ut parum experiri Medici nil discernentes aetatem, affectiones habitudinemque corporis, circumstantias denique rerum obtuse perspicientes, ad multas sanguinis detractiones, ad solennes corporis expurgationes, protinus accedentes, illud operis, quod a natura sedulo curatur, pro Phymate, proque inflammatorio Abscessu, tractant: ex quo genere, quod hisce diebus evenit nobili Decio Favillae, Neapolitano, supra quintum & vigesimum annum nato juveni, narrabo. Doluerat homini diu multumque forinssecus commissura malarum, interne vero molarium utrorumque confinium parte sinistra, propterea scilicet, quod extremi mola-

ris nuper exerti mensula parum exerta, ac tantum non gingivae fibrulae contexta, cibos solidiores nedum commandere non posset, sed graves etiam distentus noctu diuque sentiret. Cum vero, sub semitecta particulae lacuna, sanies aliqua collecta putorem redderet; opinio multis fuit ulceris, aut fistulae. Ego vero, perspecta re, continuo suspicionem exurgentis Dentis *sophronisteris* objeci; qua tunc, ut absurda re audita, decursum est ad demolendam incumbentis gingivae particulam, qua contexta re continuo quidem putor, ac dolor, abjicere: verum ad extremum luculenter apparuit, affectiones omnes malas ab una dentis eruptione productas. Sic lufae saepe sententiae, quae firmamento nituntur aliquo, praestabiles exitu seipsas produnt: & contra falsa, quae primum specie probatae fuerunt: ad extremum leves & inanes deprehenduntur. Quae de senilis dentis eruptu primo relata volui; ut ementitam Abscessus imaginem praemoniti sint inexperiti quicunque. Porro quemadmodum Gemmarius artifex lapides Orientis pretiosos ab his omnibus, qui nexiles, aut culti non sunt, secernit, atque secludit; ita & qui de morbosus affectibus agit, ementitos a legitimis sejungere debet.

C A P. XVIII.

De lepidio Sarcomate, seu squamiformi Tumore bucci interioris.

POst illud vero, quod modo audisti, semiputridae pituitae Germen: tradam & alterum loco quidem proximum, forma vero, & materia, longe distitum. Homini cuidam statae aetatis, corporis aliquanto procerioris, nigris oculis nigri-sque capillis, venis ad brachia manusque extantibus, colore fusco, melancholico ad summam habitu; gena tenus dextera interne, magna velut inclusa ossa, sublatum Tuber carneum, globosum quidem initio, mox, ligulae cujusdam crassioris modo, ad guttur oblique flexum, multos jam annos, cum incommodo multiplici loquendi, mandendi, deglutendi, perlatum fuerat, a Medicis omnibus pro immedicabili relictum: cum ad me, & ad Flamminium Crassum, Calabrum Tropiensem, Curtorum instaurandorum peritum ab homine, qui nostram operam etiam in arduo negotio expertus fuerat, missus est; quem nos inito consilio curandum suscepimus, iustum interim, & suavem, firma spe ut esset sui brevissime restituendi. Quibus ille malum, ait, omne futurum sua miseria levius. Ventum ad agendi commenta, ac rite paratis omnibus, quae necessaria visa fuerant, collocato jam in humili sella homine, diductoque ad proximam operam ampliter ore, per ministri manus, & lignea forficula contextum est glomerum carneum, acuto scalpro, qui primum obtusus est, cum offendit ad aliqua, quae mox referam. Nempe rescisso per vim majorem & firmiorem toto *Sarcomatis* corpore, in conspectum se dedere squamae propemodum osseae, perspersae per ipsum, nulloque ordine dispositae sic, ut hirtum hortensis brassicae thyrsus referret. Res ostensa multis amicis Medicis, qui nulla non admiratione sunt completi. Sub exsectionem, aut post ipsam, offensa nulla praeterquam aliquid sanguinis effusum est, e reticulata quadam vena, quam vitii creditam nutriculam, cauteriolo ad id parato, facile repressi. Vixit autem exinde homo minus pro mense liber, famulus & pedisequus Illustri Viri Fr. Horatii Majorani, ex ordine militum Melitaeorum, jam vetuli. Rem quam, annorum duodeviginti memoria, vidit Joannes Baptista Nauclerius, vir praeter multam rei physicae scientiam optimis moribus excultus.

C A P. XIX.

De subatro Farcimini simili Tumore.

PROdidit memoriae Thomas Cneulinus auctor, ab Joanne Schenckio, *in opere medicin. observat.* saepe relatus, puello nuper in lucem edito, vivido & eleganti, sub dorsi finem paulo supra coccygem; visum *tumorem Farciminis* modo exstantem, e quo, Chirurgica manu aperto, saniei modicum effluxit, quo rursus, aliorum Medicorum consilio, funditus exsecto, quarto post die puer jam novissime relictum revisit Orcum. Id ad unguem, ut nil ferme detrahas. An. 1621. evenit filiolo Domini Flaminii Constantii, criminum Quaestoris, in magno praetorio probatissimi, quem *atro cruentum intestinulum*, cum contra sentiente Tarquinio Mokio, Chirurgus satis perito, discidisset alter quidam, non postremae notae Chirurgus; lepidissimo protinus puello (proh facinus) tenue vitae flamen incidit. Vidi & ejusmodi aliam quasi *jecinoris subatri fibrulam* fronti appensam, in puellulo nuper nato Antonii de Luca, in Valetudinarii Sancti Angeli ad Nilum ordinarii nosoduli. Item in tenerrimo infantulo Hieronymi Dentil, quotidiani in Parthenophylacio Spiritus Sancti obsonatoris. Atque item filio Francisci Albini, Fabri stannarii, ad subsellia Porrus Neapolitana: atque in aliis aetatis primae puellulis, sed maribus perpetuo. Ut jam conjicere liceat ex multa tum materiae, tum facultatis attrahentis vi, talia concrementa nasci: quae aceti ego faecula, & diluto vividae calcis spongiolis accommodatis & hujusmodi medicamentis exsiccantibus saepe discussi.

Atque haecenus quidem de lacteolorum homuncionum *atro sanguineis Abscessibus*: nam & natu grandibus, ac bene firmis hac coloris specie vidi nonnullos; inter caeteros quale morum seminaturum coloratus, varicosus, & pulmonis instar laxus tumor de superioris labri angulo Escharae marinae specie pendulus est, illustris & integerrimi Consiliarii Sanfelicii, sorori germanae; qui tumor cum vulgare mulierum verticillum in praesenti superet magnitudinem, fuit & quo tempore vix etiam Juniperi baccam attigit: arbitror autem, (quod nemo propter atechniam referendo discrevit) ortum habuisse ex tenui varicula, quam affluxus postmodum humoris multus ampliavit, atque distendit sic, ut formanti voces, & manducanti nonnihil incommodum, & grave sit additamentum.

C A P. XX.

De Faviformibus Abscessibus.

FAViformes Abscessus vocavi subputria quaedam & caeca ulcera, quae circum adductis digitis primoribus expressa saniosum mucorem forulatum reddunt, ad eum prope modum, quo favus mel. Adveniunt autem plurimum postica corporis parte a cervicibus pone dorsum ad usque coccygem, senibus, aut grandi jam aetate hominibus, qui crassum & semiputrem sanguinem cumularunt. Ego vetulos homines, qui labem hanc subiere possem numerare quam plurimos: sed paucis ero contentus.

Primus, quem adhuc juvenis ad curantem magistrum Julium Jasolinum observavi, fuit Horatii Cytharellae Medici pater septuagenarius: qui cum eo morbo in dies proserpente commortuus est.

Secundus ab eodem praeceptore curatus Hieronymus Albertinus, Vir patri-

tius octogenario non minor, qui ab eodem affectu spathulas grassato praereptus est.

Tertius Martius Cinnamus, sexagesimum annum natus, qui secundum cervices id vitii perpeffus dilentiones exitiales jam a Medicis interminatas incurrifset, nisi Chironia, per nos, opera succursum esset; cuius rei descripta plene legitur Historia libro *Pyrotechniae nostrae Chirurgicae cap. de Anthracibus*; enimvero sic ibi cum vulgo Medicorum appellare libuit eos, qui nonnullam cum Anthracibus cognationem habent.

Quarta vetula fuit monacha veneranda Parthenophylacii Spiritus Sancti, cui Franciscæ Castigliæ nomen, secundum cervices etiam experta saevituram in mortem affectionem; nisi, provido equidem consilio, totum ulceris ambitum ad radices usque praefecissem.

Quintus Melchior de Gaudio, supra sexagesimum quintum annum natus; qui vir etiam ad inion foraminosum hoc malum sensit, liberatus item a me vi scalpri.

Sextus Marcellus Ferrellius, custos nostri Valetudinarii, septuagenario major; qui binis ad nates *amaris* ejusmodi *favis* post importune suppressam a se scabiem, postque diram, in seroro, sedeque, feliciter a nobis curatam gangraenam, gravatus est.

Post hos omnes, ultima recensetur Catharina Scarpata Cler. Francisci Antonii Masulli mater, quinquagenaria; quæ ab amico quodam nostro, in Chirurgia satis exercito, valentissimis quidem medicamentis, sed sine respectu diu curata, vitam prius, quam sinuosum mali fomitem reliquit.

Porro sis admonitus velim, malum hoc spongiae, faviq; modo, perfractum; propterea, quod secundum omnes suos cuniculos expurgari probe non potest, putredinem nutrire latentem; qua sensim *ἀπο κατω* proserpens, assatim ampliato vitio serpit, ac debiles homines febre, doloribusque, opprimit; quamquam non ita eos, qui robore valentes reperit. Adversus quæ discrimina nostrum est experimentum, vel ab initio scalprium; & post hunc, si multa vitii, vis exegerit, ignem etiam salutariter adhiberi; paucò & momentaneo doloris saepe dispendio, periculis praesentibus inclusam vitam facile vindicaveris.

C A P. XXI.

De vastissima Omphalocèle atque Enterocèle.

Patiemur & in hos quoque sermones aliquando veniant *Abscessus*, qui sunt cum *illapsu partium certarum corporis*: has *κίηλας* veteres Graeci nominaverunt. Ex his autem omnibus formis commemoranda esto, multo ante tempore a me notata, *Omphalocèle* atque *Enterocèle*, quotquot cernere licuit vastissimæ: nos umbilicarium *Ramicem* prius exponamus. In Parthenophylacio Spiritus Sancti, Virgo fuit adolescentula, (Sabellæ Carbonæ nomen) cui ab assumpto leviter veneno, concitatis cum vi plurima vomitibus, & inconsultis, sicut in casibus hisce fit, ejusmodi concussibus corporis: ad umbilici laxitatem, partem agitato ventriculo proximam, disruptum est principio, parte tenus aliqua diploidis, peritonaeum; quam inchoatam unitatis solutionem imprudens puella victu promiscuo ciborum flatulentorum, & frigidæ potibus intempestivis; nec non ex catarrho, cui se subdidit, & consequente, quam acetariis fovit, tussi; non mediocriter promovit; usque adeo, ut ab *Exomphalo* in luculentam devenerit *Omphalocelen*: quam fatua puel-

puella, prae rubore, nulli Medicorum ostendente, ac negligente, sub pannis etiam fuit facile deprehendere nobiliter extuberantem : quo tempore admonita (sodales etiam ad suadendum hortatae) ut obligaculis *Abscessum* reprimeret, & cohiberet, atque etiam, ut se curari permitteret : levitate nescio dicam in foeminis miranda magis, an miserranda, rem in contemptum in dies ponens; tandem supplicium incuriae plenissime tulit. Porro *Abscessus* in magnitudinem excrevit non mediocris utris, aut distenti potius ferrarii folliis, ut Figura refertur. Nam mirum est sane quantum impellentibus interne intestinis possit distendi cutis. Visus enim Neapoli, plurimos annos, inops homo; qui nudata publicitus *Enterocoele* medio tritici pari, stipem in trivis emendicabat. Itemque fuit alter, cui laxatum cum hypogastrio ferotum, obiecto undique pene, ad media usque femora, lato circumambitu, descendebat. Illud autem non dubito, ex distracto, seu quod perdoleat, seu quod praegravet, tum epigastrio, tum hypogastrio, concitatos ex superioribus, interioribusque confluxus humorum assiduos; unde tam multa Sarcomati facta fuerit accessio. Quod idem in Bronchocelis compertum a nobis alias narravimus. Sic major admiratio Sarcomatis, quam ingentis intestinorum dilapsus esto, ejus rei Picturam apposita Figura, offendes.

C A P. XXII.

De Abscessibus perinaei, ani, & partium proximarum.

NON sunt autem in his omnibus praetereundi Perinaei, affiniumque partium, Abscessus: quorum & naturae consideratio, & propria curandi ratio gravissima est. Prius autem agendum est de natura ad quam conditio partis privata, causa, & effectus modi, pertinent. Sunt hae partes, ut quae distendi ad usus, mox contrahi debent, ad spiritus excursuros, recursurosque, porosae, ac laxae, summo Naturae studio comparatae; ad quos ipsos meatus cum illuvies putrida, seu corrupti seminis, seu materiae purulentae, quae de vesica, aut urethra exulceratis pervenerit: haec visciditate sua prompte sub angustis locis adhaerente, ac quotidianis se additamentis tollet sic, ut aliquo post tempore computrescens Abscessum faciat Cujus & carunculis, quae per tubulum colis expullularit, saepe causa est. Siquidem obstructa per se fistula, quae per hanc effluxura fuerat, sanies subiens alio, quae proximae viae sunt; huc divertens, atque consilens Apostema creat, cujus jam procreandi modum quaesieras ante.

Sed illud insuper intelliges eisdem, quas retuli, causis naturalibus nimirum, & praeter naturam, vocatis fieri; ut non uno ejusmodi Phymate contenta sit materia, quae diffluit: verum pluribus etiam excursus faciat: usque adeo, ut cum unum scilicet ex his summa cura perpurgaveris, subinde Tuberculum aliud proximo loco appareat. Idque tertio, quarto, quintoque, viferis. Quae res curatori Medico fiduciae plurimum adempserit. Quam ob rem natura in curando, seu potius praeventendo providentia opus est, quae, meo quidem experimento, multis constat adversationibus.

Prima ut simul ac hisce partibus quid vitii dolorisque senserit is, qui difficultatem mictus experitur: has continuo fluxiones revulseris ac diverteris vomitionibus, dejectionibus, sudoribus, vinculis, frictionibus, omnibus denique averfionum generibus: victus quoque modum praescripseris, quo minus alimenti causae morbosae suggeratur. Ad haec & affectus hic morbosus tollendus est, ingenti cura destructis ulcerum carunculis, expeditisque viis &c. Atque hi quidem occurrendi

modi sunt adventanti malo : sed enim, ubi vel non principio curaveris hominem, vel sic curato facere non poteris, quo minus *Abcessus* plenis se incrementis provexerit : tum alter prudentiae modus est, in effluxu festine dando, nam neque ad ultimam maturitatem sinendus est idem. Verum, ubi se suppuratae subitantiæ portio sub cute prodiderit, continuo per scalprum aperies *Phyma* : quod tu quidem, tum accommodatis medicamentis exacte expurgabis ; tum victus potusque parcitate siccabis. Non nimium autem utili est expressio, qua pari doloris detrectatu nonnulli medentes abstinant.

Multo autem omnium maxime necessaria est sinuum quorumlibet praesertim ad alterum respondentium. Ad hunc quidem modum Joannem Donatum Corregium, Bergomatem Civem, industria & virtute sua nobilem, septuagenarium prope hominem, ex multiplicibus ad scrotum, atque interfemineum, *Abcessibus* ; per quos ampliter urina defluebat ; ex vicennali vesicae purulentia profectis, liberavi. Cui curationi interfuerunt ab initio, Marius Schipanus, & Aloysius de Gratia, Medici nostrae urbis consultissimi. Aliter vero curatus Surrentinus ille Patritius, Cognatus Illustris viri Domini Antonii de Bologna, fistulam in medio cole, longos in annos duraturam, servat. Quod dictum volui propter eos, qui lenissima curandi ratione delectantur. Caeterum istiusmodi fistulas, per quas urina destillaverat, in Valetudinario nonnullis ad unitatem perduximus ; quod Thomas Zampalia, civis Montecalvensis, Chirurgus diligens, pro re admiranda praedicat, habetque inter omnia vere maxima. Haec jam de Perinaei *Abcessibus*, & vomiciis ; monitus easdem ferme de ano statues observationes. De his autem Langius *l. 3. epist. 4.*

C A P. XXIII.

De Elephantia privato pedum Tumore.

Cum de vasis quibusdam Tibiarum *Abcessibus* aliquando retulerim : consensaneum rationi visum est, ut dicendum esset quod de *Tumore pedis* amplissimo, calli modo praeduro, intime crasso, concolore, ac non perdolente : in quo si quidem ulcus, aut prurigne, aut extrinsecus aliter, excitatum sit ; hoc cum prioro malo sit insanabile. Accidit autem hoc mali genus melancholicae quidem crassis hominibus, cujusque vitae generis & instituti ; sed potissimum inopibus & victu quocunque contentis. Hujusmodi autem, in Valetudinario, nobis occurrerunt complures. Inter caeteros unus, cui vis *Abcessus* pollicem admodum ad interiora retraxerat. Hujus autem causa continens non omnibus iudiciis una est : aliis referentibus ad humorem melancholicum ; e quibus est Haliabbas in 8. *Theoricae* : aliis, quorum unus est Avenzoar. 2. *Theisir. tr. 7. c. 26. P.* ad crassos humores promissive : aliis ad phlegma gypseum, aut glasteum. Avicenna vero *l. 3. fen. 21. tr. 1. c. 16.* dixit *Elephantiam* additionem esse ad pedes accidentem modo varicum. At vero Guido Cauliacus in *tract. 2. doct. c. 7.* singulari quadam opinione censuit, *Elephantiam* esse carneum quoddam additamentum in pedes ac tibias, ultra dimensum proprium, sed similem pedibus elephantum.

Cui placito firmiter adhaesit Rembertus Dodonaeus, professus insuper incrementum hoc esse, non ex humoribus quidem qualitate peccantibus, qui sint ad eum locum affusi, sed ex superfluo ad partem illapso alimento nondum tamen rite agglutinato ; quo copiosius huc adjecto, pes crassior ac veluti praeturgidus redditur superioribus particulis, ut alimento destitutis, magna ex parte extenuatis. Quamquam autem Guidoni placuit, & tibias esse his iisdem affluxibus incrementi par-

ticipes; nihilo tamen minus, ait Dodonaeus, sibi perpetuo partes superiores vifas extenuatas. Addit autem ad haec Rembertus, pro modo praevalentis auctricis facultatis, haec incrementa pedum evenire; quae quidem opinio, nisi fallor, & ex Felice Platero videtur deducta, rem hanc ex profeſſo diſcutiente, in *tomo 3. prax. medicae, titulo de Extuberantia*, qua de cauſis affectus diſputatur; opinio profeſſo non aſpernenda: quam propterea retuli libentius, quod noſtrae de carniſormibus Abſceſſibus ſententiae non parum ſuffragatur. Suadet autem, & ad confirmationem facit; quod gracilibus corporibus accidiffe nunquam viſa eſt affectio: plurimum autem ſupra mediocritatem plenis corporibus gaudet, quam tum equidem obſervatione mea conſequor. Qua cauſa mihi viſus eſt hoc morbi genus expertus, aliquot ab hinc annis, Dominus Franciſcus Caracciolus, Binetti Marchio, vir alioqui belle procerus, atque aequae ſecundum latum perſarcto corpore: cujus morbi curationem, quam reſcripſi conſultus; tum quia plurimum huic loco congruit eadem; tum, ut me multorum labore levem, huc libuit referre, quae fuit.

Hippocr. *l. 2. prorr. num. 17.* conſtituit, Abſceſſus, & ulcera, rite dignoturis, ſpectandas eſſe primum hominum naturas, aetates, & habitudines, quae meliores ad eadem perferenda ſint, aut deteriores: deinde perſpiciendos eſſe locos, quibus haec acciderint. Subdidit autem ſpecies hominum commendari, quae leves ſunt, & commodatae, quaeque viſceribus non ſint vitiatis, aut malis obductae coloribus. Horum aliqua, ſi nos obſervare curemus in Illuſt. Viro; difficiles hercle curandi conditiones offendemus. Nam, quod ad naturam corporis ſpectat, haec non levis, & commodata, ſed contraria proriſus apparet. Ex viſceribus vero ſi ſit unum aliquod, quod non bene habeat oportet, quale equidem puto jecur, cujus vitio proferentis humores ineptos ſit, ut hos natura non amplexetur, ſed ad ſubjectas ſibi partes deponat; quam tranſmiſſionem promovent, ſoventque, multa primum humorum plethora, cum ſuperfluitate multa conjuncta; exemplo vini, cum dolium magnum complentis multa ſubſidet faecula. Praeterea favet Abſceſſui proclivitas & imbecillitas partis recipientis, unde dixit Hippocrates, quod morae ſiant in iſſis & recidivae. Favet & robur partis mittentis, quod eſt jecur impenſe vegetum ac magnum. Adjuvant & vicinitas; & viae brevitās; & humoris gravitas, & hypoſtaſis, quae nutu facili vergit, ac pene procumbit ad inferiora. Ita conſentiunt ad hunc unum deſluxum cauſae multae, quas omnes, aut plurimas quantumcunque, licet Medicus prudens incumbere, aut etiam retundere debet.

Igitur, ut jam ad Curationem deveniam; appetente proxime vere, quod commodiſſimum tempus puto: minuenda nimietas eſt, & plethora, ſanguinis pluſculis detractationibus ex utroque brachio: & poſtquam etiam cacoſymia fuerit elevata per accommodatos corporis eruderatus: ſub haec ex venis ſedis etiam eliciendus eſt ſanguis; deinde decocto *Sarſae-parillae* & *Chinae radicum*, & *Rhapontici*, quod a Dioſcoride ſuiſque maxime commendatum eſt, ad deſluxiones cohibendas, atque ad humores fervidos contemperandos; additis herbis aliquot aliis, aut harum ſuccis peccantes viſcerum dyſcrasias commoderautibus, ad viginti dies utetur: at non ſine ſudatione competente; quam plenitudini minuendae neceſſariam ſtatuo: quas ſudationes eodem inanitionis nomine ad Anianae Cryptae, quae in agro Puteolano eſt, miriſcos evaporatus captabit. Interim optima victus ratio ciborumque paritas anice colitor. Vinum pauciferum cum *lixae Rhapontici* portione, tum prandio, tum coena bibitor. Omnibus autem modis ſi contra radix recens, vel conſervae, vel zulaſpii, vel aquae ſtillatitiae, vel lixae modo parata, uſui eſſo quotidiano; eſto magno hanc uſui futuram conducibile & pro comperto habetur.

Atque haec quidem universi corporis Medicamenta sunt. Caeterum extumescens membrum procurandum ita videtur. Primum fonticulus, ut cum praeclearissimo collega Stephano de Rinaldis decrevimus, de loco inferiori tibiae, qui nimis humorum incurfibus patet, ad supremum femur interceptus gratia transferendus. Spongiis vero ex aqua nitrata expressis fovendus, in singulos dies, crebro pes est. Rondeletius ad pedum oedemata *lixivium* commendat *cinerum farmentorum*, & huiusmodi, ex quo etiam madefactum exsiccatumque tibiale, dies ac noctes, indurum geret. Sed duo subeunt hic advertenda: alterum quidem, ut topici medicatus non administrentur, praeterquam ubi diu multumque, tum plethorae, tum cacochymiae consultum, satisfactumque, fuerit: alterum, ut ab hoc tempore nullus sit metus superdandorum exteriorum, quantumvis adstringentia, atque exsiccantia, sint. Etenim non placet consilium illorum medentium, qui, postquam corpori providerint, unis, quibus unice confidunt catholicis remediis, caeterum partem, quae languore pressa est, immedicatam relinquunt, per epithemata praecaventem ad interiora recursum humoris, qui longo jam tempore fuit castigatus, atque repressus; atqui, ut unaquaeque pars de universitate corporis est: sic junctim cum illa gaudet curari. Haec quidem ego in Illustri persona; qualis quidem, ut Celsus ait, fieri non potest, ut sine verecundia curetur: verum durioribus efficacissime medicatus sum, ad inguina setis affixis Chirurgicis, & ad partem extumescentem facto crebro scarificatu, & per fomitem a me dictis ulla: de quarum omnium rerum administratione mox in *Efficaci Chirurgia* nostra, propediem edenda, leges.

C A P. XXIV.

Super Syphylide morbo, selectae aliquot Adversiones.

§. I.

POst haec omnia non indictus abibit mihi *Venerereus*, qui totus *abscessorius* est *Affectus*; dignus profecto, qui, dum consistat perpetuo, ab optimis ingeniis observetur, ab industriis quibusque scriptoribus pertractetur. Primum autem Theorema esto de natura ejus & vi, quae summam ob suam insolentiam atque atrociam nulli morbo comparabilis, sed super omnes admirabilis visa est ita, ut veneno contulerint plerique. Alii vero crediderunt affectum totius substantiae, id est, qualitatum omnium exsuperantiis exercentem, ac labefacientem, temperamentum humanum; nempe nulla ex his, quas primas appellant, facultatibus circumscriptus; & fervidos evagatus, & frigidos infirmatus, laxos madores & graciles squalores, aequae parit. Ad hos accesserunt & alii, qui scripserunt affectum, ut secundum singula quidem symptomata nulla non parte perspicuum; ita secundum formam humanae menti abditum & incomprehensum. Mihi vero, post magnos Viros, explicandus, quando certe non demonstrandus, sic brevi videtur. *Syphylis*, est *impressura* prodiens ab inquinabulo, impense putri, crassoque, & a tota substantia, oppugnantem temperamentum humanum; ad partes primum spermaticas spectante, mox alias acris fermenti facultate, ac virulentae aurae transmissu pervadente; quod si intro perslitterit, nec effluxu aliquo abscesserit, hepate occupato, corpus omne conterit & tabefacit. Scire licet per *impressuram* exprimi formam ac vim apprimae fixam, quae *infectura* vocata per Theophrastum, *infectio* vulgo; nobis alioquin insigni vehementia & inaudita contumacia rectius *impressurae* nomine cen-

cenfetur. Primum quod extrinsecus inducta, ut nota quaedam inusta est: deinde velut ictus morsusque ferae venenatus, latius sese promover ac propagat; eandemque vim deleteriam conservans, varia producit toto corpore symptomata, quae multo negotio vix delentur, in filios usque traducta. Quamquam hoc utique necessarium aut perpetuum non est, ut Ludovicus Mercatus in *libr. de morbis haereditariis*, ostendit.

Aptissime autem inter omnes morbos, *Elephantiasi* propter easdem causas aequiparatur sic, ut a multis pro illa fuerit habita; revera tamen *Elephantiasis* non est. Siquidem haec definitae facultatis, & actionis est, semper cum calore conjunctae. At vero *Morbus Venereus*, quemadmodum inferius exacte demonstrabimus, summe varius, secundum primas alterationes sentitur: itemque diffusa, nec unius ordinis, sed omnis generis, symptomata profert: quorum sua, & probabilis non invenitur causa. At vero effectorum omnium, ab *Elephantiasi* productorum, sua & certa apud omnes est causa. Praeterea *Syphilis* partes omnes tum spermaticas aequae tentat, causis morborum, & morbis omnibus, ad has investis. Et, quod maxime mirum est; in una eademque particula, puta membrana varios & acres humores, praesente frigido, dolores; in diversis vero membris plurimos cruciatus modo creat; qua res in *Elephantiasi* visuntur nullae; sicut cuique discurrenti per se ipsum est facile comprobare. Taceo discrimina duorum complura, quae Gabriel Fallopius exposuit, leviora non dubito, ac minutior, quam antedita.

(*Ab inquinamento, seu majoris inquinamento*) causa scilicet electrice atque materia, tanta est necessitas eaque vis, ut Hieronymus Capivaccius, seminarii solius interveni judicavit, omnia primum mala fieri, & ab hoc uno vitio succos utiles corrumpi; hac facultates impediri; indeque caetera detrimenta in corpus derivare singula. Verum enimvero, quod non causa, sed morbus vere *Syphilis* est, hoc nonnulli demonstraverunt; inter quos Thomas Minadous & Fabius Pacius fuerunt.

(*Impense putri, crassoque.*) Hae sunt conditiones inquinamenti *Syphilis* perspectae; caeterum enim ejusdem antipathia & admiranda proprietas non perspectae. Putredo, inquam, manifeste se prodit ex universo sui fervoris, & acrimoniae complexu, qui Phymata, Abscessus, ulcera, & caries usque ossium excitat. Advertendum autem cum duplex putredo sit; consummata, qualis ab Aristotele definita est; semiperfecta, qualis a Galeno, suisque proposita est: hanc nos, qui Galeni dogmata profiteamur, intelligi volumus: quam ipsam intensa quadam ratione valentem nos statuimus, propterea, quod usque ossa sublevar & erodit, quid mollia & cedentia dicam? Adhaec & universum corpus absumit, nisi quemlibet effluxum nata fuerit. Alterum putredinis indicium est contagiosa natura; a qua putredo non sejungitur; ut diserte quidem Fabius Pacius *l. de morbo Gallico*, sed multo satius id ostendit, exactissimus inter nostros multos, Hieronymus Fracastorius, qui *l. 5. de contagio c. 1.* definiit contagionem esse, consimilem quandam misti secundum substantiam corruptionem, de uno in aliud transeuntem; infectione in particulis insensibilibus primo facta. Sed Fracastorio quidem auctor Aristoteles, in *problematis*, fuit.

(*Partes spermaticas*, &c. Hac re porro nihil certius esse debet; quando sic maxime servatur analogia Venereae materiae; quod semen est, ad partes ex hac substantia constatas, quam rem oculatus homo Franciscus Vallesius in *librum tertium epidemiorum sect. 3. super historia aegrotorum decima*, disertis hisce verbis expressit; *Venere putrescit semen, quod computrescit rores partium, utpote succos analogos*. Confirmatur & quod partibus spermaticis, id est, cuti, membranis, ner-

nervis, unguibus, articulis, dentibus, ossibus, infesta plurimum est *Syphilitis*; minus vero sanguineis, & carnosis. Quod si neque jecinori parcit: illud quidem non ista, sed abdita, & excellenti quadam alia ratione fit; quae veneni est antipathia, per hac affectum principium hominem peritura: quam rei subtilitatem nescio an attigerit alius quispiam. Interim ea re sic exposita cognovisti, duplici nobis usu significationis esse spermaticas. Verum enimvero e partibus spermaticis, i. e. usui seminis universo dicatis, praecipuum *Syphilitis* confidentis diverforium pono glandulas prostates, vesiculasque parastatas; utpote quae loco, structura, & usu, ad alienam excrementitiamque rem, omnem suo sinu excipiendam sese exhibent accommodatissimas. Jam vero sic non omnes universi corporis glandulas complector, quas Pacius adstruxit propterea, quod his adstantia perpetuo vasa transcursum labi ductus paratos praebere possunt. Porro fit alia ratione, ut etiam non seminariis quibusque viis conceptum vitium, in alias partes omnes transfundatur, nempe quod, ut adverti principio, plurima fermenti vi, & mirifica energia, differam hic cum Petro Castello, Romanae scholae doctore, & scriptore, in evincendis suis placitis acerrimo atque efficacissimo; in *epistolarum*, inquam, *medicinalium* 3. 4. 5. in quibus unis divinum hominis ingenium facile respexerint docti. Quos enim in his disputationibus maximos ex omnibus Theologos, Philosophos, Hermeticos, Medicos, confirmatores, ac testes suos non produxit? aut, ut rectius dicam, quos horum locos ad hanc diem incomprehensos non attigit? aut quos eorum abditos sensus non aperuit? aut quae subtilissima naturae secreta non evestigavit? de *αὐτοξήνη* plaste, discretore, formatore, perfectore, panturgo spiritu philosophatus, sed nos pathologiam hujus potius, quam physiologiam comminiscemur.

Est fermentum secundum praecipuam, atque energeticam suam naturam, *acidum*: lic enim, ut ipsum est, & alia coalescere facit, est autem acidi participatio certe ab aceto, quod paronymiae fundamentum praebuit, profecta. Sed aceti mira profecto est natura, quod calidi simul, & frigidi, potestatem atque effectus complectitur & comprehendit; ut a Galeno monstratum est 3. *de temperam.* & *lib. 1. de simpl. medic. facult.* Ad haec, acetum & humidum est, ut Hippocr. 2. *de diaeta*, & eodem ibidem auctore, humiditatem consumit. Sic sitim sedat & infert. *end. 1. de simpl.* Vulgata autem opinione etiam adusque tertium ordinem arefacit. Item adstricta laxat, quae methodicorum, & Prosperi Alpini, fuit opinio *l. 19. de medic. method. c. 15.* atque ex adverso adstringit, siquidem phthoae subvenit, quae ad unguem sententia fuit Aureolo Theophrasto *tract. 3. Paragraphi*. Ad haec acute perrodit, ut 8. *simpl.* & acute perrodentes humores obtundit, densatque & gracilia reddit corpora, quod Jo. Mesueo visum est. Reprimit quoque putredinem, & corpora conservat, deinde substantiam a nonnullis exprimit, extrahitque; quod quotidianum Alchymistarum est experimentum; sed praeterquam detrahit *l. 1. & 8. simpl.* etiam reprimit *1. de comp. medic. per loca*. Praeter haec & venas aperit, & sanguinem provocat: quam rem Ambrosius Paraeus, alicubi suorum operum, ostendit; nec non cohibet, cogitque, postremo exasperat, excitatque, dolorem, ut 5. *simpl.* & mitigat etiam: nempe podagram Agrippae sedavit, ut est apud Plinium. Itaque si recte summam subducimus a primo qualitatum ordine, ad usque quartas, in singulis contrarios effectus acetum promit.

Illud autem fit multas ob causas. Primum quod unum ad unguem non est: quin etiam e contrariis constat partibus, ut primo simplicium. Deinde & praeteriti status energiam, quae vini fuit, retineat conservetque nonnihil, quemadmodum ligni ab extincto igne cinis: mirum autem atque etiam mirum, quod vini calorem putredine amiserit & calorem ipsum ex putredine retinet, ut *primo* &

quar-

quarto simpl. & alibi. Sic & lac postquam acidum redditum est, & dulcia ac-
scentia omnia, contrarias & mirificas complectuntur in se conditiones: quas &
fermentum quoque refert, & quae ab ipso sunt homologa contacta. Item & quae
acetum acida & fermentum aemulantur omnia. Sic una quidem atra bilis est,
sed quid ipsa multiplicius & inaequalius est? nimirum haec calida simul & frigi-
da; humens & sicca; varia & inaequalis; neque ad unum morem determinata.
Atque illud maxime fit, quia fermento, acidis, & aceto per similem naturam
est nata. Quid igitur si his respondeat *Syphilis*? sed respondet utique pluri-
mum, si recte singula pervisantur.

Porro, si *Venerem lucem* qualitatibus & affectionibus comprehensam accipias,
harum nulla *Syphilidi* determinata est: verum nunc sub hujus, nunc sub illius
est forma, veluti Protheus, & Hyle, quam singularem, atque admirabilem, con-
ditionem, ut indicaret Theophrastus Paracelsus, etiam cum duplicibus antithesi-
bus expressit 2. *de orig. morbi Gallici*, dicens: in frigido quidem corpore cali-
dum, in calido frigidum. Similiter autem siccus est in humido, quandoquidem
obesa plane corpora marcere conficit, quae res Dominico Antonio de Alexiis ac-
cidit. Itemque siccus multam in plenitudinem perducit: quod expertus Doctor
Fulgentius Phasianarius, testari veraciter potest. Usque adeo, ut ne mirum qui-
dem sit, quod intelligentissimi rerum scriptores; alii quidem ad exsuperantiam ca-
lidam; alii vero ad frigidam retulerint, mire nocentem hominibus: hique madi-
datu multo, hi squalore intrinsecus indito, corrumpentem corpora dixerint. Dein-
de sicut putredo inchoata in acido multarum est virium, ac potestatis: ad eundem
prope modum computrefactum *Syphilide* semen, & ad hoc attinentes partes alias
praeterea contaminat, & coarctat. Sed & progressilem fermenti vim adscivit *Sy-
philis*, qua se celeriter in omne corpus didit, lateque diffundit: atque id quidem
cum subiecta feminarii materia calidior, accommodatiorque, secundum caetera se
obtulerit. Fit autem & cum segnior ipsa est, ubi torpidiores & obtusiores succos
offenderit, sub quibus sane vim suam omnem expedite & cito exerere non po-
test, velut ignis nimirum, qui lignis implicitus viridibus, festine flammam edere
non valet.

Quae communis morbis omnibus est una, unde *Syphilis* nos incurset, ratio.
Caeterum est & alia trivenefica propria, quae per inexplicabilem antipathiam sym-
ptomata plane contraria, tum in uno eodemque homine, eademque corporis par-
te, (quid autem in multis & diversis?) producit. Haec autem apte comparari
potest aceto & acidi succi portioni, qui solidos uniones, corallia, metalla, silices
resolvunt ac molliunt; mollia vero adstringunt & indurant.

Praeter quae sunt & alia subtilius eruta: in quibus conferri bina rerum capi-
ta reliquum sit? nam quae *Syphilidi* potestas ac varia vis inest: haec & in uno
fermenti acore reperitur plane plurima: quae res futuro mox sermone patefecit.
Deinde quaeso te qualis, & unde illa per exilem, ne indivisibilem dicamus, mi-
cam propagatio? ut exanthematum instar in corporis usque summa se rapiat, &
unde? nisi a praepotenti seminis semicorrupti fermento; proruptus autem quis,
aut qualis; in ampullatus varios toto corpore papularum, verrucarum; elephantia-
ca tubera; bubones; terminthos; adenas; strumas; atque, ut unum pro multis
argumentum feram, in Satyricos, Dionysiscos, atque Exostoses, Gummi vulgo vo-
cata? quam quorum ossium duritiem ac soliditatem quid in altum extulerit, prae-
terquam unica fermenti vivida vis? quam cognosces insuper & *Syphilidi* praece-
lenter inesse propterea, quod eadem & sua symptomata, febrem etiam, ut Capi-
vaccius notavit, hydrargyri, tum liquor fluorque tum υπαρτικος intimusve dul-

cor exsolvet? nam quid ptyalissimus sub hydrargyro tam conducibilis, quam laxata per ipsum acoris putridi vis & compago?

Jam vero, quid fermentum apud nos, si recte sententiam assequutus fueris, quam invec̃ta, sub parte plurima, vel praecipua corporis praepotens, licet non absoluta putredo? Atqui hanc *Syphilidi* summam esse, quis homo doctus inficietur? de qua dicerem quidem quantum satis; sed rem relegari satius est ad Fabium Pacium, qui disertissime super omnes de hac ipsa re disputavit peculiari, quem alias memoravi, *libello de morbo Gallico*. At ne sic quidem illud assero, quem alias memoravi, *libello de morbo Gallico*. At ne sic quidem illud assero, voloque, ut putredinem cum *Syphilde* conjunctam opiner solam mali causam effẽtricem, longe gravior, ac sensibus nostris abstrusior vis ejus omnis est, quam totius substantiae scriptores optimi censuerunt. Nam quid praeterquam abditae naturae medicamentis non expelli? vides etiam quos *Syphilis* tabefacit, suis alexipharmacis, non aliis medicamentis restitutos? Deinde ut tam effera, tam inemendabilis putredo, temporis momento, subeat corpus, & complexu Venereo, basiatu, compotatu, convictu, lactatu, supra communem omnem putredinis morem, modumque, communicetur? Qui tot ac tanta & insolentia & admiranda & contraria proferat & producat? Putredo autem humoris quomodoque constituti vis, siquidem in elephanticis, & melancholicis, affectibus mira facit: horum utique causae rimantibus notae; sed insolentiae *Syphiliae*, non prorsus ignota; nisi quantum cum admiranda fermenti natura, & cum acidi varia & multiplici conditione sit collata; hac enim unice ratione patefcere posse contendo, quamquam alius aliorum est modus. Ad extremum hoc, nostra traditione lucrifeceris, ut singulari, & incomparabili hujus naturae satius intellecta non sic offenderis, ac torquearis, quando rei cuiquam inveneris hanc plurima parte correspondentem.

(*Quod si intro perstiterit.*) Declarandum hoc a me posterius, & experimentis usque monstrandum, sustine tantisper amice Lector. Caeteras autem omnes definitionis particulas quoniam planae sunt & a plerisque nostris expositae, declarare non sum sollicitus.

Post haec, si grata futura sit definitio Chymistarum, quae nostrae nonnulla parte respondeat; hanc dabimus ex Petri Joannis Fabri *Chirurgia spagyrica* translata; quae est; *Morbus Venereus, corruptio universalis trium substantiarum i. e. salis, sulphuris, Mercurii; cum alteratione, & corruptione spirituum vitalium, & calcinatione ac desiccatione salis balsami naturalis*. Ita ut lepram imitetur, & communem cum ea curationem delucetur; ubi scilicet absoluta fuerit corruptio trium substantiarum, quas dixi.

§. II.

DEscriptus autem & enarratus sic *Aphrodisias* peculiares, & proprios suos humores, habet: quorum ego species seu modos fecerim quaternos. Unus, qui ad intemperiem spectat, licet materiae non expertem, exustorium appellatum; sub quo sunt phlogosis, & aestus, manuum praecipue; erysipela; fervor urinae, penisque, quae *pise chaude* dicta est Gallis; pustulae; exanthemata; pruritus; scabies; psora; alopecia; de quibus lege commentarium Joannis Baptistae Montani; qui calidam siccam intemperiem morbo Venereo tribuit. Alterum genus est ficosorum, sub quo sunt mariscae; thymi; verrucae; fungi; tubercula; gummi; atheromata; sarcomata; sycoses; tonsillae; carunculae praesertim urethrae, interfemineorum, interstitiorumque, in digitis maxime pedum. Ab hac symptomatum idea, qui *lue Venerea* correpti sunt, *ficosos* perpetuo vocavit Levinus Lemnius,

in opere de naturae miraculis; non aliter, quam nos Syphilios, alii putide Gallicosos appellant. Sic vidicus universo corpore verrucosus, avellanae magnitudinem exsuperantibus verrucis visus est, & descriptus a Leonardo Botallo, lib. de morbo Gallico c. 8. itemque ab aliis & a Marcello Donato l. 5. medie. histor. c. 5.

Tertius censeri potest pustulosus; sive quidem hae pustulae sint minutae, ac variolarum modo per corpus perspersae, quales erumpere consueverunt in suppressa Pseudogonorrhoea; sive sint papulae majores, ac latiores, quae saepe crustis renascentibus & recidivis obstitae visuntur: has hispanice *bubas*, gallice *dartres*, apud vulgus hominum nostrorum Scabies Gallica dicuntur.

Quartus corrosivus est character: sub quo equidem observo penis ulcuscula, herpetem, phagedenas, mutilationes narium, &c. de quo genere cecinit haec aptissime Fracastorius:

*Quin etiam erodens alte, & se funditus abdens,
Corpora pascebat misere; nam saepius ipsi
Carne sua exutos artus, squalentiaque ossa,
Vidimus, & faedo rosa ora dehiscere hiato;
Ora, atque exiles reddentia guttura voces.*

Ad hunc accedit proxime rimosus Venereae contagis affectus: qui loca post aures, linguam, angulos labiorum, mammas, umbilicum, penem, vulvam, anum, sed maxime palmas manuum plantasque pedum, & interstitia digitorum occupare consuevit. Mirum autem, ut manus acerbe findit ac multifariam arat; rhagades seu rhagadia fissuras ejusmodi graece dicimus; ex quibus mire molestis, ac jam annuis & recidivis, Illustrem quendam Virum patriciae gentis Neapolitanum, hoc titulo non dehonestandum liberavi; collega Marco Antonio Galterio, gymnasi nostri Professore, ac Medico, multis nominibus ornatissimo, ipse autem semet editis plerisque libris declaravit. Jam autem hos ordines omnes affectionum disposueris ad hunc modum. Comprehenduntur simul aestuosus, corrosivus, rimosus; quippe qui veniunt ab unis humoribus fervidis; sed eo tamen discrimine, quod corrosivus & rimosus aguntur a vi quadam falsa & nitrosa, quanquam corruptorius eum humido, rimosus cum arido, conjunctus est, ut alias ostendimus. At vero nitredinis inesse aliquid aestuosae affectioni non est necesse. Haec omnia partim ad sulphur, partim ad salem, referret facile Theophrastus Bombastius; ad Argentum vero vivum revocaret ficosum & pustulosum; quamquam in pustuloso videtur plus sulphuris apud nos fermenti subesse. Sed doloribus gravem ideam, ad crassamenta salis, qui ad sublime corpus ex interioribus agi non potuit, acriorem agitati caloris perpetuo redditum, refert Petrus Jo. Faber, in sect. 3. c. 13. apud quem auctorem haec & alia perpulcra de hac re leges. Nos enim vulgatae Philosophiae causis, rerum compendio consulentes, abstinere satius esse duximus.

Alius mos dolorum & vigiliarum est *sator*: cujus vis haerere videtur halituosae simul & crassae materiae, quae sub perioestii & muscutorum membranis intime se defigit, ut has perinde ut ampullata lancinet ac divellat, sed & juncturas ossium, seu qua finiunt, seu circa intercapedines inflatu distendens, quotidie nobis observantibus, in vespere ferit, laceffitque ita, ut de his apte cecinerit Fracastorius, in l. primo Syphilidos.

*Illis nulla quies aderat, sopor omnis in auras
Fugerat; his oriens ingrata Aurora rubebat,
His inimica dies, inimicaque noctis imago.
Nulla Ceres illos, Bacchi, non ulla juvant
Munera; non dulces epulae; non copia rerum;*

Non urbis, non ruris opas; non ulla voluptas.

Quamvis saepe amnes nitidos, jucundaque Tempe,

Et placidas summis quaesissent montibus auras.

Hae c ille: qui descripsit etiam quo pacto & ad Solis occasum invadant ejusmodi cruciatus. Aliam partitionem plane prolixam, & longe diversam exposuit Antonius Musa Brasavolus, in opere de morbo Gallico; quae, meo quidem iudicio, ad nostram hanc facili negotio redigi ac replicari potest. Nam lapsus capillorum, dentium, unguum, ad calidam laxitatem proxime referentur.

§. III.

Post haec intelliges miram naturae providentiam in teterrimo ac viroso fomite abigendo ac profligando esse: peripicitur autem a principio summum hoc ejusdem studium. Nempe gubernatrix nostri tota in hoc est; ut per quamprimum loca vitium venit, genitales inquam & his attiguas partes: per has easdem vias quasi facto recurso pellat. Sic parat lurida per penem effluvia: quae falso quidam, si subitantiū rite spectes, *Gonorrhoeam* appellant: aut etiam proximo quasi bivio per inguina Bubonum orditur Abscessus. Vidi autem saepe per expeditas ani venulas erupisse virulentam materiam, quae primum inguinibus fuerat concepta: contra vero per sedem, quae prima contagia senserat aliquo facto gyro ad bubonas, aut ad colis vias, illuviei transcurfus est factus. Facient autem, ut in ejusmodi re non dubites, impuberes pueri innuptaeque puellae, qui contacti postica *Syphilitide*, saepe per antica subeunte lue, seu turgidas adnas inguinibus, seu suppurabiles bubonas, seu perpetuas, intersemineorum uligines, seu thymos eruptiles, seu effluxus denique luridis per naturalia, sentire. Ita conversis quasi vicibus sibi mutuo communicant quidpiam alterutrae partes.

Quonium autem id me locus admonuit, referam huc Abscessum, ut mole quidem adipernabilem, ita conditione mirificum. Etenim vero nescias primum plus ulcus an tumor sit? deinde cum tumores quilibet novi non sint, quos ducit *aphrodisia lues*, praeterquam in hac una duntaxat, non in alia qualibet affectione tuberculum, ulcusculumve, quod praedico videris: ut mirum sit, cur illud nemo nostrorum ad hanc diem adverterit. Haec autem humoris est eruptio pinguis & semiputris, odore viroso, & rancido, propemodum; ab epidermide nudata, & exultata, parvo lupini gyro cute manans: pustulam aut verruculum planam dixeris, *pachas* a vulgo vocatas, non absurda hercules voce; quando *παχὺν* crassum aliquid & pingue significet, atqui crassus est humor, quem ejusmodi verrucae ducunt, ac pinguis etiam & glutinosus, ut adhaesus ostendit.

Ad haec, ut de caeteris eruptionibus dicam: ubi vel habitudo materiae vel locorum aptitudo sic requisiverit: per sudores excretionem amplexa est saepe natura, qui sudores si uberes fuerint sic satisfecisse vili sunt, ut hominem ab omni labe liberarint: quin & si Bubo unus aut alter initiatus etiam erit, materia per aliquot corporis exsudationes fusa, & extra cutem acta, etiam ipsa abiit forte felici laborantis. Quae mea quidem observatio non semel, sed plus sexcenties comprobata est: qua una nixus equidem saepe non mitto sciscitari, eum discussum bubonem: quaeritur quispiam, num per infinitos cutis extimae canales exturbata prodierit clandestina tabes, ut possim scilicet judicare, bonus, an suspiciosus, fuerit Tumoris ille discessus.

Dixi de sudoribus. At neque per sedem difficilis excretio est, licet admodum rara, neque adeo felix: quando scilicet a venis ad intestina non sic opportuna tran-

transitio sit, etiamsi non sum nescius, quando ipsa deligat tutrix unamquamque commodam esse viam languenti. Audi vero quam singularis, quam admirabilis in hac re perspicientia in se sit: nempe, si quando sic correptus homo fuerit; ut ab his protinus excretionibus adjuvari nequiverit; neque in praesenti possit, propterea scilicet quod hae partes apprime densae coactaeque sint; continuo toto lustrato corpore, atque artubus, qua laxitas major apparet, hac humoris exitialis exitum machinatur. Sic & post aures, perque jugulorum fossulas; per umbilicum; per interfemina; per glandis urethrae meatus insensiles; per scrotum; per digitorum pedum intercapedines, & per ungues manuum & pedum, aphthis veluti quibusdam, aut pustulis exluscitatis, ichorodem ac terram illuviem diu exhaustit. Vidi autem & cum per carpos interiores, exterioresque, virus insectum elui procuravit. Porro Ametho Barbaro, nunquam satis laudandi viri Scipionis Roviti, Regii supremorum libellorum & caussarum Regentis, servo sellulario; qui conceptam hanc lumen, nulla primum excretionem levaverat: post aliquod tempus, natura sagax ad simos ulnarum fines exasperata cute veluti per lichenas, & achores artuum novas, putrilaginem intro, extulcerantem expromere, multos menses, conata est. Quin haec ipsa emissaria adobstruentibus quibusdam Chirurgis, qui rem hanc minime perviderant, ipsa nihilominus suum institutum perpetuo retinuit, atque recrustata per aquas fortes ulcera saepe redintegravit. Rem quidem, quam serio advertere debebunt hi, qui *Syphiliorum* haec symptomata curant. Quam omisso- rum achorem viam cognovit unus lectissimus poeta Hieronymus Fracastorius, qui l. 1. *Syphilidos*, ad hunc modum cecinit;

*Protinus informes totum per corpus achores
Rumpebant: faciemque, horrendum, & pectora foede
Turpabant.*

Et rursus l. 2. Curationem istorum attingens ait.

*Verum ipsos ope non alia consumere achores,
Uentum quam vi poteris: quibus addere debes
Pingue aliquid, quod secum intro succantia portet.*

Sed & per phlyctaeas atque psyracia (quod adnotavit Joannes Langius, in epistola 42. l. 1.) consuevit optima curatrix obsessorum corpora levare. Descripsimus autem nos superius hydrocelem praeputii, quo de spermaticis sedibus derivat labes maligna, non aliter, quam saepe etiam in hydrocele simpliciter dicta.

Sunt jam plurimi narrati loci, quos in emissaria torquet natura. Jam vero, qui fieri posse videatur, ut per plantas pedum noxius humor effundatur? at nihilo tamen minus novi ego adolescentem, familiarem ejusdem Illustriss. Regentis, cui manantibus in dies singulos affatim pedibus per sesquimenssem, & amplius, discussio Bubonum facta est felix: quem perniciosum ille regressum certo crediderat. Rem quam plurima animi delectatione cognovit Alexander Alexius, philosophicas & medicas res non vulgariter professus. Ita suis opificiis satagit natura parens; ita in adversis prospicit; ita nullam viam relinquit intentatam, ut nos adjuvet.

§. IV.

Atque hi quidem Abscessus sunt fluidarum effusionum, quas extra corpus omnino molitur natura: ad haec autem alterum effluxus est genus; humorum, inquam, e partibus principibus atque intimis effusorum, nam ubi cutim alioqui densiorem succi crassiores attigerunt: utraque hac causa fit, ut si b extima pellucula constant, formam glandularum, tonsillarum, sycosum, nodorum, termintho-

rum, tuberum, clymatumque duriafculorum, verrucarum, & usque strumarum. Quas res omnes ad levanda lue viscera, quis non videt maxime commodas? Ad hunc equidem modum non raro vidi homines, quibus suppressa pseudogonorrhoea fuerat, extrema corporis ejusmodi defaedatione levatos. Atque ita etiam aliqui docti, bono laborantis indicio, perhibent, quod principio defluerint his capilli: diffuso scilicet extrorsum, vel ab incunabilis vitio, quod natura non tulerat intro.

Aliud inter haec privatim enarrandus est affectus, plerumque cum bonis quidem aegri rebus eveniens; sed profligatu contumax, & refractarium: quod est scilicet, *Scliroma* testibus utrique, vel alterutri circumjectum. Hoc praeterquam collisu, equitatu, post calidam affectionem refrigeratu, & caeteris caussis externis, saepissime proficiscitur, ex congressu Venereo seu perperam exercito, seu *Syphilo*, quem nos dicimus, alii *Gallicum*. Nimirum, ut notat G. Rondeletius, in *meth. pract. c. de ardore urinae*; semen coeuntis interdum agitaturn, & non emissum, ad laxatas scroti partes per venas, quae sunt ibi multae, confluit, & ibidem haeret; ut extra suum locum perfrigeratum in durum tumorem abeat, & persistat.

Jam autem hujusmodi *Scliroma* in pueris interdum automa, cum insuetum, & extra genus omne sarcocelarum statuunt, observatione Francisci Hildesii Joannes Schenckius in l. 3. *Paratiriseon medicarum*: quid & nos praeter ramicum omne genus non faciamus? Cui demoliendo mirabile sane cataplasma descripsit ipse Guilielmus, eodem opere c. de testibus, & *scroti inflammatione*. Gravioris autem notae symptoma est, quod referam. Porro solent ad articulos manuum superne transversi quidem obnafei tumores propemodum oviformes, itemque genubus, & malleolis, qui neque corpus levant & perdolent: non levant, inquam propterea, quod ex multa materiae ubertate sunt. Indicium autem est, quod praeterquam sudoribus aut spontaneis, aut Laconico prolectis non exhauriuntur. *Arthritin* hanc *Syphiliam* vocare possis; cujus materiam frigidam, viscidam, crassam facile concipis; pituitam nimirum vitream aut hujusmodi. Atque haec quidem exposita sunt cum effunditur ad exteriora *Syphilidis* materia. Caeterum enim cum eadem intra corpus consistit: haec accipe.

Luis Venereae duo sunt status & summa tempora: interminati, sive inchoantis unus, absoluti jam & late grassati alter; in *schesi*, & in *hexi* dixere Graeci. Ab absoluto, nulla primum manatione, sed multo languore sequutis marcescit corpus, vel faedis excretionibus exercetur, sive per penem, sive per uterum, sive per intestini ac sedis ulceratae vias; quae effluvia certe sunt tanta, ut vix fieri posse videatur: praeferrim si ad ulcera referas. Sed nihilominus sunt manationes non ex ulcusculis privatim, sed ex universo corpore; quemadmodum scilicet alba foeminarum profluvia, non ex utero privatim; quod Altimarus noster advertit, sed ex corporis universitate eluuntur. Has tu nullo pacto cohibeas oportet; praeterquam si labem omnem, & causam, prius exemeris atque deleveris. Quod dum facturus meditaris sedulus expende, num rite fidem opinata merentur. Nimirum etiam atque etiam difficile, ut tantae proluvie causae, quae summa intemperie fit viscerum, paucis negotio fuerit abolita. Ipse tamen interea videris, an cachexia, vel quod Cornelio malus est corporis habitus, vel quae Hippocrati κακοπλάνησις ἢ κακόχρεια sit: sub his enim nulla unquam recta fiducia fuerit. Caeterum si juvenutis vigore aut firma aetate, aut virium robore munitus homo sit; nonnihil subire spei possis. Haec, observatione mea longa firmata, fac comprehenderis. Plurimum ad usum medendi compereris ipsa facere.

§. V.

Extremis his memoratis statibus, tertius & medius est quidam; id est, neque adeo gravis, neque adeo commodus, qualis est excretio periodicæ *Pseudogonorrhoeæ*, quæ statis temporum intervallis obrepit: cujus equidem haud novi, qui meminerit. Quamquam nescius non sum equidem, Joanni Langio quadruplicem discretum fluxum, ex quo viro mutuatum Hieronymum Fabricium certus sum. Verum periodicam *Pseudogonorrhoeam*, quæ contagio *Syphilia* profecta non est, ambo explicarunt; primus ego de periodica, aut etiam inordinate recurrente, fermonem feci; quam plerisque tum viris, tum foeminis in singulos, binos, ternos, quaternos, senosque, menses accedit interdum, cum levibus subculæ inquinamentis, interdum etiam cum majoribus & longioribus. Sunt & quibus in annum refurgit; cujus quidem circuitus causâs difficillimum est assequi sic, ut probabiles appareant: quas tamen facillime prodixerint hi, qui congenitis ex causis evenire *Syphilidem* opinati sunt, Theophrastus, inquam, Paracelsus, dein Alexander Petronius, & Gregorius Vella Brixienfis, & si qui sunt alii: nimirum, in horum placito recursus istos habuerit *Syphilia Pseudogonorrhoea* non aliter, quam collectis suo tempore saniebus, in *Pseudogonorrhoea* septemtrionalium incolarum, quas memorant Langius & Fabricius, vel in istis muliebrum mensium anaphoris. Sed enim hac eadem ratione, & in *Syphilia Pseudogonorrhoea* pariter uti commodum non est; propterea, quod morbosior & enormis hæc plane, neque tam ex peculiari quatuor humorum statu & conditione, quam privata sua coactitia, & fortasse totius substantiæ proprietate, nititur *Syphili*; nisi quod fortasse servata humorum, & sui quaternionis, legitima, rataque. Systasi etiam vero potest ad hæc accommodari *Syphilia anomalia*.

Atqui ego cum plerisque doctis sentio *Venerium* hunc affectum, & si propriis privatisque suis prærogativis, exlegibusque conditionibus, censeatur gaudere, certaque sua specie consistere, quæ humoribus analoga non est: tamen hæc analogia sua vacuitas in humorum subjacentium areas cadens; horum etiam affectiones & motiones non suam absolute hyperchen sequetur; quemadmodum vigor æthereus stellarum rebus hisce generalibus accedens, horum se materiae qualitatibus accommodat: aut ut pestilens omnis causâ & divinum, quod Hippocrates dixit, ad eadem nostra corpora, & ad humores lapsa, sic agitant, ut subjectorum diatheses poposcerit: verum ejus rei causam Medicus eruditus agnoscer; quod *Syphilia* vis omnis, & inexplicabilis forma, principio adalligata & concreta fuit corpori substrato seminis, cujus & secundum se discreti, & corrupti per morbum, affectiones atque elementarias qualitates omnes non sequi non potest, impressa forma: quemadmodum indita flamma ligni ac subjecti cujusque corporis protogonas conditiones, naturali quodam formarum concilio, mutuoque transitu, necesse est sequatur. Itaque, quid est quod dubitemus *Syphilidem* morbum eximium, praevalentibus singulis humoribus, & horum apparatus variisque flexibus coaptari: ut expe ditum jam habeas Problema de istis *Syphiliae Pseudogonorrhoeæ* recursibus.

Sub his aliud non ignorare te velim, duos a me poni modos morbi Veneri, sanabilem, & insanabilem, hujusmodi quidem *Syphilis* est consummata atque perfecta: ante quod tempus & ante quem terminum sanabilis ipsa est. Porro perfecti morbi subjecta sedes hepar est, ut quod aptum est veluti fons, & scaturigo ad diffundendum, perpetuandumque, malum cum vita finiturum, non ita quidem inchoatus: qui quoniam in fluxu est, & non permanet, (etenim vel ad confirmandum se pergit, vel a natura per excretionem exercetur) sic morbus adhuc non

est, sed passio vel pathema, quod Galeno vocabulum est *in meth.* Hujus nulla certa sedes est, quam statuere quis possit: sed satis est, vel ut toto sanguine, & humorum universitate, vagetur: ex solidis vero partibus nunc cuti, cum primum exoritur, nunc altius extimo carniui habitui, nunc membranis, nunc vasis particulisque spermaticis inhaeret. Fabius quidem Pacius, in commentario de *morbo Gallico*, quem tractatum ad expositiones librorum sex methodi priorum appendit; glandulas adaequatum, ut ipse vocat, *Gallici morbi* subiectum posuit: id quod plurimum ego verum affirmo tum in morbo confectis, tum in nuper expertis; tamen in utrisque non semper, verum in confectis quidem frequentissime: porro, quotquot *Syphilitorum* nos cadavera insecuimus, qui fuerunt certe quam plurimi; in omnibus fere, aut maxima istorum parte, vitiatas quoquo modo partes has offendimus. Atque haec nostra sententia, rataque observatio, de partibus *Syphilitide* correptis esto. Ad alia nunc experimenta nostra recensenda transeamus.

§. VI.

Hic ordo felicitis effluxus est. Verum cum hi modis omnibus allaborati non eveniunt: alteri succedunt illa quidem invita progressi; sed sic tamen, ut causam ipsorum non negligat, interdum enim vi materiae productos in halitum primo, si datur, quo ad ejus fieri potest, dispergit: vel si illud non conceditur, ad apostemoden aliquem maturatum perducit; aliaque item operas & conatus edit, in his, gubernatrix corporis, in quibus mira sui studii vis elucet; ut in discludendis emarcidis ossibus, quae sub gummosis suppuratibus abscedunt: in procreando item & promovendo porro sarcoide, & in obductu demum ulceris procurando. Quoniam autem de Abscessibus cum ossis marcore suppuratis, incidit sermo; placeat, ut hic explicetur Problema inter caetera hujus argumenti omnia nobilissimum, cujus expositionem scribentes omnes de *morbo Gallico* neglexere: rem alioqui nedum quidem non negligendam, sed maxime curandam & pertractandam.

Scire licet, affecto capite per hos Abscessus, sic uberes aliquando subesse puris & saniei manationes, ut cerebri membranas attatim alluant: quae res quidem exi-
rio multis fuisse deberet: illud observantibus nobis, siquidem Abscessus ab illato vulnere fiat circa cerebrum, aut ejus membranas, e sanguine de venis effuso per-
niciosum hoc esse. Cujus tamen causae discrimen commentus est unus, ni memo-
ria fallit, Baptista Leo, qui in opere de *vuln. capitis* dixit a *Syphilitis* capitis *Abs-*
cessibus aliquod periculum non esse, propterea, quod huic vitio aliquin automa-
to, non autem per vim illato, assuescit natura sic, ut non laedatur extremo vi-
tae dispendio. At quae laetalem vim inferunt, illae sunt confectae ac subjectae
mutationes, non quae sensim modice se insinuant graduque testudineo, id est, le-
nibus quasi momentis obrepunt. Hoc judicium, haec dividendi ratio visa est mul-
tis satisfecisse, sed enim ambiguitatem parit, quod cerebrum omnibus modis aeri
circumfluo subditum, omni coelo patefactum; hujus vim ad immutandam prom-
ptam, ac non lentam, neque inefficacem, sentire deberet: at nihilominus non
sentit.

Sed occurritur, quod fortasse obduratum antea cerebrum ad suppurationis atta-
ctum videtur, ob id, &c. Atque illud quoque te perturbet, quod narrat Vidius
Florentinus in opere de *curatione gener. tract. de morbo Gallico* c. 18. homini cui-
dam a putrida ossis calvariae ac tere dine curato, non multo post tempore, fre-
quentem ac vehementem Epilepsiam accessisse; mox vero sanitatem restitutam
unctione per ferrum candens administrata, qua parte guttula saniei, tam prava
quam

quam parva, supra crassam cerebri tunicam defluebat. Quod si guttula, inquam, in cerebri membranam insidens, Epilepsiae, ministraverat; quid est, quod plurima incumbens sanies epileptica cunctis non est? an peculiaris locus & capitis privati crasis aliquid facit? sed neque sanies, ad membranas vulnerati capitis interdum accidens, hominem perdit. Quae faciunt omnia, ut quae particulas circa cerebri repente permovent ac transmutant: hae discriminum maximae sint causae: quae sensim obrepunt & latenter obtruduntur, non item.

§. VII.

INter haec omnia, & pulchrae indaginis usu, & optato curationis fructu, praecipuum est *Theorema contumaciae*; qua super omnes affectus teterrima & odiosa summe fit *Syphilis*. Noveris igitur *Syphilidis* duas esse summas facultates: alteram, quam suae qualitates effectusque produnt; nititur enim hac parte temperamentis singularium corporum & humorum; atque hoc sic afficit, prout habentes invenerit. Alteram cujus *σωματικὴν* energiam admirati quidem sunt omnes semper; comprehendit hucusque nemo. Ita nimirum abdita est, ita sensuum omnium nostrorum & intelligentiae vim exsuperat. Ex hujus igitur vehementia; tum, quod minime nota, quatenus his aut aliis remediis expugnatur; tum quod omnino summæ potestatis est totius substantiae morbus, proficisci pertinaciam posse quis non videt? ex altero vero qualitatum & humorum apparatu proficisci eandem posse monstratur.

Primum; *Aphrodisius* morbus exercet homines, pro modo temperamenti, proque more materię praevalentis. Sic *melancholici* cumprimis hoc affectu correpti vexantur: secundi sunt *biliosi*; minus his *sanguinei*; multo minime *pituitosi*; quae opinio, quaeque gradatio; fuit Joannis Almenaris Hispani, in libello de morbo Gallico: cujus quidem rei ratio, ac norma, nititur in eo, quod tradidit mirus Hippocrates, initio lib. de loc. in homine, per haec. Quod enim siccus est, morbos magis recipere, ac magis dolere, a natura solet; humidum vero minus: morbus enim, qui in sicco est, stabilitur & non cessat; qui vero in humido, diffluit, & alius aliam corporis partem occupat; semper transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, utpote non stabilitus.

Haec ille: quam quidem hominis doctrinam, ut universo de statu corporis latam approbas, ita & de parte ejusdem principe veram existima: quippe cum siccus, calidiusque, jecur exstiterit, neque imperiti dubitant tunc efferatorem vim *Syphilidis* futuram.

Accedit ad haec textura, quam dicunt, habitumque corporis, qui si vel densus vel gracilis, sive natura, sive exercitatione fuerit, haec firmitus hanc labem sunt receptura, quod scite advertit Jacobus Catanaeus, Genuensis, non contemnendus de morbo Gallico scriptor; non absimili scilicet ratione, quam quae producta fuit nuper ex Hippocrate.

Sed humoris crassitudinem ac visciditatem quid non memoro? quae si, quod alium morbo quemcunque fovere, diuque conservare & hunc maxime possunt. Atque ita Hieronymus Fracastorius propterea valentissimam hanc contagem facit, quod phlegmati crasso, sordidoque, putat haerere; quamquam difficilis percuratu visa est eadem Joanni Baptistae Montano, cui calida quidem, sed magis sicca, intemperies censita est. Succedunt his aetates: ex quibus omnibus senilis accommodatissima est; nimirum quae melancholica est & sicca. Deinde etiam quia Razes docuit, senibus lallos plurimum succos provenire; praeterea crassos humores esse; poros fuimet coalitu angustos; expultricem vero vim debilem. Sed & imbecillitas

concoctricis multum facit, ut minus dextere discuti possit *Syphilis*; nam quae bona, aut quae verius non mala, proferat *Syphilis*? His adde postremas morbi causas, malaeque corporis diatheses, quae sunt scilicet viscerum tum obstructio vetus, tum debilitas, cacochymia, cachexia, gibbosis ad tabem propensio, congeniti morbi: de quibus Hippocr. in *l. Coac. praenot. & in aliis*. His comprehensis, utique possis & contumacissimae *Syphilidos* causas cognoscere, & eventus insuper, solvendaque ejusdem tempus & modos, praefentire.

§. VIII.

Syphiliae metamorphosis.

Nunc super omnia maximum praevalentis in nostrum genus *Syphilidis* monumentum exponam: quod est, scilicet, cum male feriatum, direque interminatum a se hominem, in satyricam usque formam immurat: quam quidem nonnullorum scribentium narrationem fabulae cujusdam loco admirationis excitandae libidine confictam, juvenis adhuc habueram: verum ab hinc longo medendorum ejusmodi Valetudinariorum usu comperi; tam verum id esse, quod circumferebatur, quam nulla nunc ratione vellem, spectata nostri mortalium miseria. Inter caeteros enim occurrit unus Neapoli, qui potuit a multis adverti; praeter omnem modum ad hyrcinam speciem facie tenus abreptus. Utinam autem par mihi styli dexteritas, quae graphice talem exprimere queat: utcunque illum ego meo modulo describam. In memoriam autem revocandum est primum, *Syphilidi* vocato morbo fermenti plurimum inesse: cujus vis in sublimem faciem, rerum ita ferente conditione, cum attollitur, enormem plane deformitatem inducit: sic alicui nasum verrucis undique turgidum, limonii corticosi magnitudine vidi. Aliis tuberosa undique facies ac frons est notata. Alii rictu prope canino se obtulerunt: sic labia foras extulerat tumor. Quae cum singulatim immutata, tantum admirationis pariant: quid, cum omnia simul perversionum modos faciei partes singulae coaccervarint? Primum enim homini misero, circa frontis utramque partem, quae temporibus responderet, projectura quaedam veluti nodosa, subsultantis inferne ossis, gummi dixerunt aliqui; cujusmodi & alia complura, sub cutem obducta, glabrum caput oblique dextra, levaque, coronae modo praecinxerant. In cuius capitis utroque lobos vidisses, ample distractos. Sed *episcenium*, quod oculis attrahimus, cum deglubratis superciliis atque glabella, tuberculis uno quasi clivo confertis sic exstabat; ut *subgrundium* utrimque ingens appareret: sub quibus, & verrucosis, depilibusque palpebris occultebantur a nimia viscerum ariditate retracti oculi, fibris quibusdam veluti sanguineis tincti. Inter quos nasi jugum plus semisse desiderat: nimirum ossis firmamento, quod interseptum vocant, per Abcessum collapsio. Caeterum autem nasi globus flammeo circum rubore oblitus, & ad philtrum humile depressus, cum labiis nescio quo madore turgentibus; rictum Delphini, vel nescio cujusmodi pecudum, efficiebant. Consonum etiam universo faciei vitio mentum, quod lichene scabrum & pugni modo praeturgidum, infesto pondere, maxillam ad infera distrahebat; quod proxime loco dictus anthereon ludibundas barbae reliquias ostendebat. Sed malas quas dico, vel quales nunc adumbro, cum reliquis partibus? porro, liquatis circum carnibus exertisque pene ossibus; oris musculi convulsi sic, ut risum ludere videretur homo ridendus, quin vero miserandus; qui caetero corpore qua quidem abrosus, & phagedaenis infossus, qua sca-

her ac tuberosus, languidus ad summum totus, squallens ac dolorosus, ut etiam commemorantem ac describentem me compleat horror. Satiùs igitur lepidissimi poetae Fracastorii sit audire rapsodiam.

*Ipse ego Caenomanum memini, qua pingua drives
Pascua Sebina praeterfluit Ollius unda:
Vidisse insignem juvenem; quo clarior alter
Non fuit, Ausonia, nec fortunatior omni.
Vix pubescentis florebat vere juventa,
Divitiis, proavisque potens, & corpore pulchro.
Cui studia, aut pernicious equi compescere cursum,
Aut galeam induere, & pictis splendere in armis;
Aut juvenile gravi corpus durare palaestra,
Venatuque feras agere, & praevertere cervos.
Illum omnes Ollique Deae, Eridanique puellae
Optarunt, nemorumque Deae, rurisque puellae:
Omnes optatos suspiravere Hymenaeos.
Forsan & ultiores superos neglecta vocavit,
Nonne quicquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimium fidentem animis, nec tanta timentem
Invasit miserum lates; qua saevior usquam
Nulla fuit; nulla unquam aliis spectabitur annis.
Paulatim ver id nitidum, flos ille juventa,
Disparuit; vis illa animi; tum squalida tabes
Artus (horrendum) miseros obduxit: & alte
Grandia turgabant foedis abscessibus ossa.
Ulcerata (proh Divum pietatem) informia pulchros
Pascabant oculos, & diae lucis amorem,
Pascabantque acri corrosas ulcere nares.
Quo tandem infelix fato, post tempore parvo,
Aetheris invisas auras lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinae, illum vaga flumina sterunt.
Illum omnes Ollique Deae, Eridanique puellae,
Fleverunt nemorumque Deae, rurisque puellae:
Sebinusque alto gemitum Lacus edidit amne.*

Hi blandae scilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum sunt fructus: heu tragici tantum & miserabiles! quantum inter multiplices cruciatus amisisse vitae dulcedinem? & quantum ex humana specie transmigrasse in brutam? cujus ejusdem haec adumbrata vobis esto figura.

§. IX.

JAM autem ad exactas Syphilias adversiones incertus equidem sum, an ab ullis Medicinae candidatis requirar, ut ejusdem morbi Curationem exponam. Dubius etiam, quod vulgata jam sunt haec, & nullis non antehac pertractata: ad quae aliqui longe plurima, quis aliquid addere, vel audeat, vel possit? verumtamen praereptam cuiquam, ad hoc tempus ea de re tradendi, facultatem haud opinor; qui videam vastissimam exhiberi materiam a morbo, qui, ad hanc aetatem ad usitata remedia plerumque contumax & inexcussus manet; quapropter ad insueta & nova transire saepe necessum fuit. Ex quo genere cum sint Chemica

& ad Hermetem primum experimenta relata: de his est animus inquirere, quæ præstantissima puto, rem autem cum experientissimis aliquot Doctoribus exsequar; qualem, inter caeteros, existimo Josephum Quercetanum, & Rodericum Fonsecam, qui de hoc argumento tradidere, scriptis ea de re consiliis, quæ tu vias opto.

Fonseca quidem illam ingressus fortasse viam, quam præmonstraverat Hippocr. in lib. de alimento, pharmaciae modum in escas induxit; ad has adjectis alexipharmacis, abdita quadam facultate valentibus adversus *Luem*, cogitatum, ut equidem arbitror, amplexatu dignum. Enimvero, dum partes solidæ nutrimentum adveniens in sui substantiam applicant, & convertunt: medicata vis, quæ subest, morbosam partium affectionem paulatim corrigit, munitque ipsas, ut cum sublevato calore nativo vitium omne depellant: ita panem initio confici docet cum diluto, decoctove, *Sparti parilis Indici* vel *ligni Quajac.* vel *radicis Chinæ*; cum quibus & carnes pullorum, atque aliorum, præcepit incoqui, ptisanam item ac necessariam omnem escam, præparat autem & *Vinum Indici Sparti radicis medicatum* ad hunc modum.

Cape Sparti parilis Indici concisi. lib. ij.

Vini albi mediocris non dulcis. lib. xxx.

Vase, quod receperit, ad ignem admoto, vino primum infervescenti præparatum *Spartum* immittito, quorum ebullitione competenti facta, removendum ab igne vas, pannisque obvolutum triduo servandum, & rursus igni subjiciendum, quoad ferveat, quo tempore transcolatum *Vinum* infundito in dosiolum, quod capiat libras centum: & de hoc, tribus diebus obturato, atque intacto, deinceps hauri, quod necessarium est, mane vespereque, tum in prandium, tum in coenam.

Haec in victu curatio est, quæ continenter in longos menses servari debet. Post hæc cogitandum est de medicamentis, quæ nullo non iudice viro docto, vel experto, non alia sunt, quam, quæ gens omnis amplexa principia retinet ad hanc diem: *lignum* inquam *Quajacinum* dictum, & *Hydrargyrium*; seu quidem hæc a prudentibus experimento seu ratione primum excogitata fuerint.

Nempe Dei hæc pietas terras non posse malorum,

Nec simul expertas vindicis esse manus.

Verum enimvero, Quercetano delectus horum & apparatus est, qui requiritur solum. Itaque reiectis vulgatis, hominum modis, exquisitas aliquot horum præparationes proponit, tum experimentis, tum rationis suffragio maxime commendabiles. Primum autem statuit, ut in rebus quidem omnibus, ita & ligno *Quajacino* spiritus esse acidus plurimum necessarios, qui vi sua extenuent, eleventque mali constabilita concrementa; non aliter, quam acidus fermenti spiritus panis crudi crassamentum leve reddit ac sublevar. Indicium autem est clarissimo, quod elicitus ex eodem *Quajacino*, sicut ex Quercino, Juniperinoque, ligno spiritus Calcanthinus non minus, quam ipsius Calcanthi spiritus corallia, margaritas & alia dissolvere visus est: quod quotidianum Chemicarum est experimentum. Accedit, quod præstabilis ejusdem spiritus aciduli virtus est extenuandi crassas humorum materias, in sudores elevandi, ac per corpus omne diffundendi. Adeo autem præstans aciduli, ejusque spirituum, est vis, ut hujus ex *Quajacino*, Junipero, Sulphure, Calcantho atque Hydrotica, omni materia secreti guttulas decoctis, quibusque Quajacini vulgo paratis, anteponat longe Josephus: id quod, suo non semel facto periculo, testatus est. Deinde, supposito quod iisdem simplicibus medicamentis spiritus faciles exsolutu, dissipatuque, sunt, diu ad ignem exercitu, sine cautione fervorisque retorridi moderatione: sic tertio damnato more nostrorum hominum, qui

qui ad quadrantis aut semissis absumptionem dilutum igne urgent, sic enim ut tenuissima atque optima medicamenti pars non in auras rapta dissolvatur & exspiret?

Praeterquam halituosam Calcanthi portionem, & alterae Mercurialis, Sulphureaque sunt ad sudores exprimendos apprime nobiles; quae perperam usitatis illis ligni decoctionibus, quo pacto non dissentur rapaci & longo ignis adhaesu? Sic probatissimam suam apparandi rationem exposuit Quercetanus, quae est. *Principio tum scobe ligni, tum aqua quanta suffecerit, coniecta in retortum vitrum, quod post; hoc Hermetico luto conclusum igni, cinerum vel ad halitum aquae ferventis impone. Exstillabit tum aquea quaedam, tum acida, portio, Mercurialis & spiritiosa; atque hac tenuior etiam sulphurea sive oleagina, tertia haec & preciosa, & palato non insuavis, Quajacini secretio suo ipsius decocto millenis momentis praece- lit, ut uncias hujus binas aut ternas, libra vulgaris decocti potiores sis experturus. Licebit etiam universum humorem destillare ad semissem, & quod exsuperis cum decocti reliqua parte percolata commiscere. Caeterum in sedimentum ex prima destillatione residuum, affusam rursus aquam plurimam, per horas duodecim, cum primis caementis ad coalitum relictam secundo premes igne; ut qui proliciatur humor saccharo vel cinnamomo conditus, tum prandio, tum coena, & reliquo etiam tempore, possit usui potus esse.*

Ad haec residuis illis Einos jam ignis adhaesus expertis, & Mercuriali suo simbolo exutis, si tertium ignis furorem immiseris, oleum inde recipies ex nigro rubens, quod gummi, phagedaenis ulceribusque Syphiliis & cancris percommodum erit. Sed neque faeculas illas post inculcatos tot ignei caloris impressus, sua carentes gratia, reperies; has enim modo cinerum aresactas atque contritas, si ultimae destillationis aqua principio per te servata dilueris saepe ac saepius; praegnantem cremoris utilis aqua reclinata & separata; salem demum habebis ad sudores ciendos praecipuum, ad alvum vero bis terve deiciendam non contemnendum.

Post haec Argenti vivi praeparamenta sunt recensenda: quorum Turbith minerale primum ab eodem auctore Quercetano, in *Pharmacopaea restituta*, descriptum ad unguem est, non recitandum hic a me superfluo labore, quod illud opus omnium manibus teri videam. Est & altera Turbith mineralis descriptio apud Oswaldum Crollium, libro quem *Basilicae chemiae* inscripsit. Alterum est *Spiritus Mercurii*, qui, Quercetano auctore, parabitur facile; si super fluidum Argenti oleum ammoniaci salis affuseris, hoc enim metalli compages continuo resolvitur, cujus resoluti portio cum interne cum Vini haustu, tum externe illita mira praestabit eorum, quae tu quaesieris Syphilidem, & ejus symptomata, propellens. Praeter haec & illo medicamento Strumae dissolventur, si credimus experimentis, quae multa Josephus exposuit. An autem homini praeterea crediderimus, qui scripsit, oleo Mercurii palmis, plantisque pedum, illito, *Luem* hanc discuti per sudores? Id certe confessum ab omnibus ad Syphilios quoslibet contumaces affectus expugnandos, nil praestantius existare Mercurio: cujus etiam varios apparandi modos descripserunt Oswaldus Crollius, Bernardus Penodus, Jacobus Veecherius, Philippus Mullerius, & Joannes Beguinus, & horum omnium postremus Petrus Joannes Faber, in *Chirurgiae Spagyricae sect.* 3. c. 13. Quorum omnium Auctorum singulos locos, in *Chirurgiae chymiatría* nostra, produximus.

C A P. XXIV.

Hisce novissime observatis Abscessibus adjicimus & alios, non minus lectu jucundos, quam scitu necessarios, in superiori editione promissos.

C A P. XXV.

De Cornu referentibus Abscessibus.

Cum Jacobo Rigitano Locrensi, Medico Doctore, probato, vidimus *Corniculum*, in frontis angulo subortum, Carolo factore, ad D. Dominici factorem officinam habente, *Corniculum*, inquam, parum eductum, quale vel cervae vel vitulae primordio exsurgit. Tale quidem mire depinxit Flaccus, ad Julum Antonii Triumviri filium scribens, l. 4. *carmin.* 2. *per haec.*

Me tener solvet vitulus relicta

Matre, quae largis juvenescit herbis

In mea vota

Fronte curvatos ignes

Tertium Lunae referentis ortum.

C A P. XXVI.

De Abscessibus naturalibus, h. e. inoffensa sanitate, inculpatae materiae turgore, venientibus.

Restant e tot multis Abscessuum generibus quidam, qui, me iudice & adversore, nullo cum hominis detrimento, quin etiam augmento, fieri consueverunt; quos vel hoc ipso titulo, quod solius naturae praestantia & accessu meliore proficiantur, statim cum admiratione excipiant non pauci; verum si me audient, & mecum ipsi concordabunt, & admirabilis naturae factum, posita jam admiratione, collaudebunt. Cum primum indunt ephebi ac sentiunt sese hircitallos, h. e. crassescere sibi vocem, & inter acutum & grave modis inaequalibus, aspersique, stridescere, quemadmodum natura sit hircis graece *τραχιλεῖν*, sub hoc *inguina*, sponte sua, sibi distendi atque extumescere advertent: durabit autem hic tumor Luna una vel circiter, donec sua itidem sponte secedat; similiter & puellae, quae pubescunt, jam jamque nobiles fiunt, in unanimis, adenas in globulum exaltari experientur, & sua sororiandi primordia, quam rem non intelligentes Medici vulgares medicamentis providi tractant, stultitiam natura ridente. Porro sunt utraque glandularum incrementa, capeffente jam hominis natura, praestabiliorem conditionem & usum, qui est viro quidem ad seminandum, foeminae vero ad excipiendum non praematurae semen. Ratio autem *συμβεβηκή* pueris quidem dum ad loca generationis proxima commotus derivat succus; puellis vero dum plusculus ad mammas adfluit humor, alimento pueri *παρασκευαστικός*: qui adfluxus a nostris dicitur *la sava*, quod fabae nimirum vocentur ab his glandulae universae: quod genus quidem tumoris, in Parthenophylacio Spiritus S. Neapolitano, plus centies observatum, & a nobis comprobatum, fuit.

Quoniam vero de foeminis & de bubone criticum eminenti dictum est; utrumque mentione ac rerum similitudine factum est, ut alius jam succurrerit animo memorandus & criticis accensendus bubo; qui mulieribus jam grandibus ex

men-

menſium mora naſci ſuetus eſt; de quo Hippocr. in *l. de nat. pueri*, & principio de morbis mulierum, ſcripſit haec; quibuſdam ubi bimeſtres aut trimeſtres, aut diuturniores fuerint menſes & ad lateris mollitudinem allapſi fuerint, cum non ſuppurati ſint menſes, velut Tuberculum fit ſupra inguen, ſine capite magnum, rubrum; & vulgus Medicorum ignarum quid hoc eſſet, jam ſaepe ſecuerunt, & ſic rem in periculum induxerunt. Caeterum illud, quod veluti Tuberculum fit, tali modo fruitur ſanguine caro ipſa, utpote oſculo uterorum lateris mollitudini adjacenti, & impletur caro ab ipſo, & inſurgit, & eminet velut ſanguine repleta; & aliquando ſi tranſmotum fuerit os uterorum, & ad pudendum converſum, & menſes proceſſerint per pudendum, id quod circa lateris mollitudinem emittit, ſedatur: in uteros enim diſtribuitur, hi vero foras laxantur. Haecenus Hippocrates de bubonis foeminei generatione & modo.

Vias autem Abſceſſus proprias adſtruxit Julius Caesar Arantius, in *libr. de Tumoribus* p. 11. c. 46. per haec; ſcire enim licet vaſa, quae per inguina feruntur, maioris illius jam ſoboles eſſe, a quo vaſa in uterum propagantur, ut ab utero ad inguina turgens in venis humor facile derivari queat, haecenus nos de triplici bubone ſalubri.

C A P. XXVII.

De Abſceſſu ἐπιγονῆς dicto, Morbum originarium elevante.

Hippocrates, in *l. de Morbo ſacro*, n. 9. ſcripta reliquit haec. Si vero modica exiſtens pituita in utraſque venas deſluxum fecerit, aut in alterius partis, ſupervivunt, nota ex morbo impreſſa relictæ; aut enim os corvelliſſit, aut oculus, aut cervix, aut manus; ubicunque ſane vena pituita repleta ſuperata fuerit, aut gracilis reddita. Hanc itaque venam neceſſe eſt debiliorem eſſe, & hanc corporis partem laeſam deſectuoſiorem. Verum ad longius tempus plerumque prodeſt; non enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel Notam impreſſam ſuſceperit.

Et numero 10. Quibuſcumque aut imperfectis & valde modica pituita deſluxerit, & ea in dexterar partes; hi citra notae impreſſionem, ſupervivunt: verum periculum eſt, ne morbus connutriatur, & ſimul augeſcat, ſi non his, quae commoda ſunt, curetur. Haec quidem ille cum aliis plerique ſuperius traditis. Quae divini hominis effata ſi perpenderis, ſi plene comprehenderis, vides Leſtor, materiam Morbi ſacri, quae pituita eſt, ut plurimum ſuſſuſa in tenues infantium venas, atque his ſucci craſſitudine & copia conſarctis, obſtruſtiſque ſic, ut via ſpiritus praeccludatur, ſanguisque congeletur, perimi pueros. Sic ex adverſo, modica pituita in utriuſque lateris venas, aut in alterutras, delapſa, non perimi pueros, verum ipſos in vita relinqui; Nota, quam ἐπιγονῆς vocavit, a morbo impreſſa relictæ, hoc eſt, oculo, ore, cervice, manu, convulſis: quae cauſa interim eſt, ut pars venam ambiens reddatur debilior, venis ſcilicet reliquis ſimul repletis, & gracilibus factis. Dixi jam, ſi modica irruens pituita Notam reliquerit in infantibus. Quod ſi valde modica pituita deſluxerit, praefertim in dexterar corporis partes, vides etiam per Hippocratem ἀσυνῶς, id eſt, citra Notae impreſſuram pueros ſupervivētiuros; quamquam non ſine periculo, ne morbus connutriatur: & cum augeſcentibus pueris ſimul augeſcat, niſi arte praevertatur.

Itaque jam noſcis, quae ſit ejuſmodi Nota, ac quanti in morbo ſacro momenti ſit; quatenus aut ferme liberet, aut pueros retineat ſub periculo, ne connutriantur. Verum enim vero, ſi licet novum quidpiam cum Hippocratis norma ſtatue-

re *Notam* hanc, ne dum in morbo sacro, sed etiam in apoplexia, comate, caro, catoche, catalepsi, & in alia quacunque, sed gravi cerebri noxa, si relicta in subiecta aliqua parte fuerit a morbo impressa; credam equidem hanc pari pacto benefacturam, nec solum *Notam* convulsionis, sed & paralysis, tremoris, atrophiae, languoris, & cujusque contracturae, qualem Aureolus Theophrastus nominavit. Quas ob res, siquidem Abscessum, *επισπμα* graece, latine *Notam*, notare scriptis hisce nostris & inter alios multos reponere voluerim, ne ineptum quidem illud videatur; praesertim quando ex divi Magistri placitis petita observatio fuit: sed haec, ut neque incongrue videamur fecisse, qui notas istas inter Abscessus reposuerimus. En ipsius magni Dictatoris exemplum; qui l. 2. praedict. scripsit, *impetigines & leprae & vitiligines albae leucae appellatae, quibus quidem juvenibus, aut pueris aliquod horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augefcit, his non putare oportet, Abscessum tam popularem eruptionem aut morbum*. Quae quidem Hippocratis verba ut plene intelligantur, est annotatio lucida Hieronymi Mercurialis, qui subdit haec; quid sit Abscessum esse & non morbum, atque e converso forsitan non omnes intelligunt; verum intelligunt facillime, si sciant, Tumores vel sponte oriri atque ex sese operationes laedere, si enim primo modo fiant, morbi sunt; ut docet Galenus l. de differentiis morborum c. 9. sin autem secundo modo, symptomata potius, quam morbi sunt appellandi; quod itidem in lichenibus & lepris statuendum est; quae si sint symptomata, Abscessus esse scribit auctor, sicuti si fiant citra alias aegritudines, vocat morbos.

C A P. XXVIII.

De Tuberculis lapidicondis.

Retulerunt quidem priores rei medicae scriptores, in Abscessibus anomalis repperta corpora lapidiformia, factis scilicet his heterogeneis & pluriformibus. Verum, qui Tuberculum; praesertim exteriori habitu corporis, ex unica uniformi lapidea substantia constans memoriae prodiderit, haecenus legi neminem. Hoc autem genus obtigit vidisse mihi anno hujus seculi quadragesimo, mense Majo. Porro, speciosa quaedam & honesta foemina oppidana Fractensis, cui Arboreellae nomen, a viro suo, & a Damiano de lo Proite Doctore, Chirurgo perito, meo quondam auditore, ad me perducta, qui scirrhum foeminae Tuberculum pone jugularia vasa situm dextera extirparem. Attrectato equidem Tuberculo, profectus sum confestim, supra quam *scirrhum* esse *duritiem*, atque adeo *lapideam* videri, quod meum enunciatum continuo Medicus confirmavit; nimirum, quod diceret propemodum incredibile, quam multis, quamve valentibus, malacticis tentatum, tamen indies solidius permanisset: tandem ventum est ad id, ut omnibus modis vellent mulier eximi sibi malum, etiam cum respectu, quippe quae informem affectum in tota vita pati noller. Nempe apposite Celsus, in sexto *foeminis quidem ornandi sui cura eripi non potest*.

Itaque aperta per semilunarem sectionem cute, deinde pollicum binorum expressu, facile sectum est, castaneae forma & magnitudine Concrementum, at inaequale & semisepultis quasi borris undique discretum, lapidea duritie ac densitate, quod in aquam coniectum rubellum perstitit propterea, quod amiculum praetenue, venulis & fibris oblitum, pusillulis secum protraxisset adstrictissime obdustum. Interim una ad aequalitatem recepta fibula, & eccrissi enaema sanguinis microcosmi tractata plagula brevi est coalita. Quod lapidis genus vidit & hoc anno 1641.

dum

dum apud me degeret Neapoli, solertissimus naturae investigator Joannes Georgius Volkamerus, Norinbergensis, atque alii plerique maxime admirati. Alias autem vidimus & de brachio detractum lapillum coryli forma Jurisperito, cui Octavio nomen. Qua mea jam observatione demonstrata, idem modo memoratus Vir retulit, continuo visum a se lapillum nuclei dactulari formam repraesentantem, quem dexterrimus & sagacissimus Anatomicus ac peritissimus Chirurgus, Johannes Georgius Wurfung, Bavarus, Practicus Medicus Patavinus, foeminae cuiusdam anno praeterlapso 1640. Patavii extraxerat ex angulo linguae subdito, secundum ductum ejusdem linguae locatum.

Haec dum accepisti, Lector erudite, credo discevesti duos jam modos considerandarum lapidearum materierum esse Abscessibus; alterum quidem eorum, qui immergantur & innatent propemodum, in sinu cystive anomalorum, sub infarctu pultaceo adipeve pleniore; qui totum sinus ambitum complet, adeoque haec illorum substantia omni undique superficiei cavae conceptaculi non arcte adhaeret, neque idem conceptaculum una complet aut exaequat.

Alterum modum continendi vides, qui est, quantum sinus arcte materiam comprehendit, & vicissim hic comprehenditur ab eadem; qui modus a priori distat, tum quidem in eo modo complectendi, quem modo dixi cum mutuo adhaesu perfecto, tum etiam quia modus hic est cum simplicitate materiae conjunctus; quare privatus est anomali calculus, ille vero promiscuus. Verum enim vero nec tantum homogeneae & heterogeneae substantiae varietas est, nec solum inhaesus, receptusve, discrimen est, verum etiam generis anomalorum nobilis est diversitas, quando novum hoc genus duricundum videatur, non autem species sub Atheromate vel Steatomate comprehensa. Quod enim tria tantum genera non plura priscis sint prodita, credo equidem factum, quod praecipua haec genera voluerint trinario solum anomala conclusa, praeterquam quod omnia semel simulque mortales consequi divinitatis potius videtur quam humanitatis. Atque hoc περι ε φύματος λιθορρύς nostrum esto judicium.

Jam vero quod lapidum interiore corpore concretorum memini nolens, de his jam volens dissero paucis. Hippocrates quidem in 5. *epidem.* 2. lapidis asperi in utero concreti meminit. Paulus vero Aegineta, l. 3. c. 41. ejus, qui in tenebroso rejectus est; sic calculus sub lingua procreatus Avenzoari l. 2. *Theyzir.* tr. 2. c. 2. & Gentili referente Nicolao serm. 4. tr. 1. c. 6. Jacob. Foroliv. l. 4. *aph.* c. 29. Montuus l. 4. c. 1. Joubert. *decad.* 2. *paradox.* 8. Forestus l. 14. *observ.* 26. Zavitus Lusitanus l. 1. *de princip. med. histor.* 10. Aetius *Tetrabibl.* 3. *serm.* 1. c. 30. natos raro licet calculos in colo testatus est. Joannes Centimanus l. huic ipsi narrationi dicato, duodena lapidum genera variis humani corporis locis accreta prodidit. Nos duas hujus generis exploratissimas historias trademus.

Prior haec esto. Franciscus Compagnus auditor quondam meus, nunc Medicus & Chirurgus, arte probatus, certa fide narrabat, Scipionem Pelusium, qui dolorem intensivum in mendo acerrimum, tetrae ac viscidae spurcitiei emissu, sentire consueverat, calculos per anum tres nucis juglandis forma excrevisse. Hanc autem, & omnes, superat tum rei magnitudine, tum fide probatissima, traditio lapidis, qui apud nos est, anserini ovi magnitudine & forma; hunc in colo demortui cujusdam hominis dissecti Romae in Valerudinario D. Jacobi Incurabili, oculis & mente rimatus reperiit Anatomicus exercitatissimus, & Physico-Chirurgus praestantissimus, Nicolaus Larcheus; qui, qua est humanitate & animi candore, pleraque hujusmodi sua observata solitus est ad me transmittere, quippe

qui rara & nova gesta jam indies adnotare ; sed de lapidiformibus concrementis nolim jam plura quam satis.

C A P. XXIX.

De atro cruento labii Tuberculo.

Sed & lacteolae infantis, vix semestri spatium emensae, Andreae cujusdam ho-
loferici Mercatoris filiolae, *atro cruentum Tuberculum* labio inferiori agglutina-
tum nedom observare mihi contigit, sed & curare, molliusculum, non aequabile,
interne etiam prominulum, testudinis terrestris ovo majus ; cujus objectu laborio-
se, cumque ejulatu, simul & exsuctu minus felici, remixtis, infantula victum at-
tingebat. Ac ne attingebat quidem, ne proinde adjutans nutrix prumpta manu,
compressis assidue mammis, quaesitam nectaris guttulam aridum in os infunderet :
ad quum calamitatem diurnam, nocturnamque, levandam accitus ego, miseris in
rebus adhiberi solitus sum, non tam Poeniam quam Chironiam opem necessariam
denuncio ; cui decreto remissus a parentibus nuncius continuo fuit, qui tamen,
post aliquod tempus, auxilii cujusque puellulam videntes exsortem infortunioque
obnoxiam, perpetuo per Deum, perque homines, orarunt me supplices mature
succurrerem, ferre nec se nec misellulam infantulam posse longiora supplicia.

Tum accedens paratis omnibus, quae de more requiruntur, aureis ignitis scal-
pellis, sanguineum offensamentum omne sum demolitus ; sanguis quidem fluere pa-
ratus & abunde fluens nostris nonnullis adminiculis retrocessit ; Curatum emphy-
reuma per dies plusculos ; interea dum expressa de papilla per manum lacte susti-
neretur infantulae vita, perpurgata caro, cicatriculam recepit, vivitque puella
laeta jam annis & libera. Illud jam non est omittendum, natam infantem de ma-
tre sanguineae plenitudinis & corpore sane praefarcto ; ut videantur jam apte re-
spondisse, superflua foetus concrementa generationi & sanguinis affluentis undique
primordiis.

Alter infans mihi sese obtulit, hoc anno 1642. sexto plus minus mense natus,
cujus labium item inferius mirabile visu fuit ; nam magnitudine praealtum, ut
pueri ipsius pugillum aequaret, naturalem formam tum interne, tum externe ex-
cedens, colore violaceo, aliquando dilutius, venarum furculis quam creberrimis
distinctum ; figura linguae testudinis marinae, id est, crassis seu bucca seu mento
tenus initiis in quoddam quasi rostrum & in sinum dedolatum ad summam de ore
infimo exstabat, modo pinnulae pulmonis leporini ; quae quidem animantis pinnu-
la, objecta matri fuerat cum utero gestaret in esum appetita medici mensibus :
extra autem opinionem nostram de suctu infantis sciscitatio rescivimus, in tam ma-
gno offensamento neque amissum infanti suctum, & hoc etiam lac sibi prolucere
non difficile : sic edocti scilicet & instructi a natura procedimus ad exsuctum,
quam rem adulti vix ullo possumus ingenio comparare. De vitii vero curatione
requisiti respondimus, praeterquam ablactatum infantem non adigendum in Chi-
rurgi manus, nisi grandiusculum factum, tum futuram tutiorem curationem,
quando vita pultibus & forbilibus sustineatur ; in cujus alioquin discrimen facile,
hoc praecipue tempore, & per ulcus, & per sanguinis compescendi, necessitates,
sublato suctu liquido conjiceretur ; qui puer, & matre prognatus est summe me-
lancholica atque hepate retorrido : ut peracri phantasia illud monstri pareret in
suo genito ; sed de hisce *natis* infantium sub utero impressis alias fortasse pri-
vatim.

C A P . XXX.

De Abscessibus natura fistulatis.

Quantum quidem observavi, diu fastitans Medicinam, terna sunt a totidem causis prodita *fistularum* genera; *Unum* quidem eorum, quae fiunt malo medentium consilio, qui, Tubercula, collectiones & ulcera curantes, sinunt haec facile fistulari, vel in cavitatem quampiam serpere & penetrare, desito vitio, vel quod ante callus obducatur ulceribus sinubusque, quam hos sanie depleverint aut carne repleverint. Hujus generis meminit Ludovicus Duretus in Hippoc. *coacas praenotiones, corollario de fistulis*. Aliud genus est earum, quae producuntur a morbi vi, quae vinci non potuit, utpote cum amplissimus sinus & vasta lacuna vel exauriri superfuitatum affluxu, vel carne jam longe lateque absumpta compleri, atque adeo coalescere, nequit. *Tertium* genus est earum, quae naturae, vitae, & sospitatem homini satagentis & providentis consilio, parantur; materia scilicet mala de toto corpore, vel de hujus obfesso viscere, per destinatas huic operi vias in viliores, ac laxiores, partem quampiam amandata, sine cujus effluvio deterius malum futurum animali fuisset. Itaque sunt hae *fistulae* rei statufve melioris, si recte naturae prospicientis arbitrium intueri noverimus: quod institutum, quoniam a Magistra nostra, bonorum nostrorum discretrice, parente proficiscitur, facinus hercle sit, aut antevertere, aut divertere, aut retrorahere, aut amoliri, aut cohibere, conarit: tametsi enim haud criticum est illud opus, nihilominus, quia cum profectu est animalis, amplectendum est beneficium & a parente benefica agnoscendum. Porro, praeterquam in cacheticis, i. e. habitus corrupti hominibus id non fit, aut fit nova succedente affectione sub morbi prioris superfuitatibus & reliquiis: de quo secundo genere professus Avicenna fuit haec; *ulcera generata successione aegritudinum sunt mala, quoniam natura repellit ad ea residuum corruptionis superfuitatum*. Mala autem haec Germina censuit Avicenna, quia sanationem non sunt adeptura, haec autem fistulas non malas visus est judicasse Hippocrates, qui lib. de humoribus 28. & l. epidem. sect. 3. §. 35. *fistulae*, dixit, *Abscessuum aliorum medellae*. Ab his enim fistulis, inquit Galenus, in com. de humoribus; sicut etiam ab haemorrhoidibus repurgatur redundantia humorum in animantis corpore collectorum, ac plerique non secus quam ex haemorrhoidum excretionem, hujus evacuationis beneficio integra valetudine perfruuntur; ut igitur neque oscitanter neque sine magna diligentia curare haemorrhoides oportet, ita, ne fistulas quidem: necesse enim est, ut humores suppressi & dolores & morbos pariant; eosque ejusmodi, cujusmodi sunt humores, qui redundant: non igitur a ratione alienum est, quod dixit, fistulas esse alicrum morborum remedia, sicut de haemorrhoidibus loquens, affirmavit eos, in quibus illae essent, neque lateris dolore, neque pulmonis inflammatione, neque caeteris corripui morbis posse. Haec ille; caeterum, ut discernantur haec *Fistulae*, naturae providentia paratae ab his, quas vel prava medentium curatio, vel morbi vis peperit, operae pretium erit exponere. Utinam autem id tradere nobis primis hujusce rei auctoris liceat; sed allaboremus. Haec igitur discrimina, tum corporum status varii, tum morbi vitiaque docebunt. De corporum habitudine nunc pauca. Si haec bene colorata, si bonis visceribus, succisque praedita; sive per haec, sive per evidentes causas *fistulas* promant, a Medicis parum scientibus curata, dicito fistulas ab homine non autem a naturae opera factas; si minus intueri naturas patientium oportet, quemadmodum docuerit nos Hipp. in l. praedict. 2. num. 17. professus haec; *species*

hominum bonae sunt, hae leves & commodatae & bonis visceribus praeditae, & neque valde carnosae, neque durae: juxta colorem vero sit species alba, aut nigra, aut rubens; hae enim omnes bonae sunt, si purae sint; si vero pallidus color admixtus fuerit, aut color ipse pallidus aut lividus fuerit, pejus est: species vero, quae praedictis contrariae sunt, eas deteriores esse scito. Haec naturae discernicula si tite recteque spectaveris, Lector, facile discreturus es & corpora, quae *fistulatis Abscessibus* sunt parata: atque ita, si me Deus bene amet, nonnullos & divina vi malo huic obnoxios, qui vere jam erant, nec quicquam aperuerant; & praeterea nonnullos ex his curari se volentes dimisi, monitos, ne se curent, quibus tamen ulcus obduci fuerat facile.

Narrabo huc auditu non indignam & memorabilem Historiam, quae est. Sacerdos quidam apprime pius, cujus nomen reverentia E. non audeo publicare, perpeti solitus *haemorrhoidas* lenes, ex Tuberculo pone podicem residuas, curandas obtulerat *fistulas*, doloribus diurnis ac nocturnis afflictae adeo; secundum pubem, atque os coccygis, ut nulla se miser consolatione-tueretur; nisi quod haec quasi martyria reciperet voveretque Servatori Christo. Exhorrescere suetus fecum excernendarum necessitatem propterea, quod supplicii modo torqueretur in his reddendis. Hanc ob causam emetico levi stomachum imbecillo viro perpurgo; secuto levamento pereductam bilem amaram, ad fistularum negotium appello manus, quas fistulas cum judicaverim respondentes ex altero orificio in alterum deducto, specillo stanneo funiculum ducente, relinquo funiculum, *Cerato ecpyritico*, tinctum: mirum visu fuit, quam subinde levare dolores ceperint omnes, retroagi febricula, somni diu expetiti obrepere, ventriculus reconciliari, vires denique restitui, non triduo vel quadriduo, verum etiam in dies; quare non tam laudandum funiculum medicatum quam suscipiendum *θεοδωρον* ac divinitus missam existimavi sic, ut eundem provisioni malorum & cautioni perenni decreverim: de curandis vero assatim fistulis cura renunciata. Quod consilium ut sequeretur, multa suaserē, atque ut in unum complura referam physiognomonica: Pusillus & macer homo; voce exili; pene glaber, tum mento, tum superciliis, tum toto corpore; fronte perampla; pulsus artieriarum exiguo; colore inter plumbeum & pallefcentem medio; paucae escae ventriculus & pauci potus; quamquam ad potum propensior, quam ad escam; actiones omnes lentae, laxantibus quibuscumque citatior alvus. Haec homini naturalia fuere, ex his vero quae p. 11. praesertim quae circa ulcus superfuitates, ichorodes quamplurimae; quod unum inter multa fuit argumento, sanguinem huic viro crudum & ichorodem fore: venit autem hac observatione in mentem mihi, quam accurate Hippocrates melancholicam cruditatem appellaverit; quas ob res itaque maxime confirmatus sum, ut *fistulas* hasce crederem morbum congenitum, indelebilem, incurabilem, sicut curandum non attrectarim, Hippocrati monitori parens, & suasionibus naturae jam dictis.

C A P. XXXI.

De Abscessibus forulatis.

Sunt Abscessus, qui sponte disrupti forulum relinquunt, qui forulus vix stabilis est: quare ut curentur expressione sola, velut furunculi contenti sunt; curantur autem cito propterea, quod carniū natura minimum fuerit extrita suppuratu; materia quippe substrata plurimum ichorosa: *forulatos* hos jure vocaveris ad eum prope modum, quo natura fistulatos Abscessus dixit Hipp. l. de humori-

bus;

bus; sic linguae tumorem magnum, adeo, ut os totum oppleret, cum collega Josepho Civella Benincata, solertis ingenii Medico curavi, qui Abscessus quidem suppuratus & diruptus, eo quem dixi modo, compressus refedit.

C A P. XXXII.

De Abscessibus, qui in partes solidas putredinem invexere.

In puella bima Ferrantis de Afflicto filia post apertum Abscessum, qui viginti quinque diebus suppuratus fuerat, repertum ligamentum humeri & radii jam diruptum, qua calamitate in tenellula infantula quid miserius? In Joannis Domini Mammoli Florentini Atheromate, quod genam prehenderat, ossis jugalis caries. Itemque sub Atheromate selectae matronae Aureliae de Ligorio, verticis o-labefactatum, & cancrusus affectus est inductus, qui postmodum a me vividi ignis praesidio curatus est: sic etiam in aliis plerisque, longo Atheromatis inhaesu cas-riem & teredinem ossi subitrato convectam vidi. Quam rem discant hi, qui, quod nihil molestant hi Abscessus, neutiquam attrectari volunt; quando autem solidissimis ossibus non parcat vitium, qui caeteras partes spermaticas praetereat innocuum?

C A P. XXXIII.

Steatoma, in coxa, cancriformi specie, mulieri cuidam, in Valetudinario nostro decumbenti, redditum, ex carnosio perperam curato Abscessu. Talis fortassis fuit, quae descripta est a Benevinio *l. de abd. c. 13.* Itemque Aureliae de Ligorio, nobili foeminae Neapolitanae, ex male curati Steatomatis reliquiis obve-nerat *cancrosum ulcus*, quod nos igne compressimus & obduximus.

C A P. XXXIV.

De Abscessibus qui sua vel vi, vel mole, peremerunt.

Joannes Saltus Glavenus *sanguifluo* sub poplite Abscessu peremptus est. Itemque Sutor vestium Magister, prope Palatinas aedes. Celebris genere Isabella Garilia, Lucae de Alimentis uxor, ex *sanguifluo* in crure Abscessu mortua, quam ad Hospitale nostrum, ulcerosorum domum, duxerat tonsor quidam amicus. Vi-ctoriae Carinolae *Bronchocele livens* mortifera. R. P. D. Stephanus Tuccius, So-cietatis Jesu Sacerdos ac Theologus, ex *appendula* ad collum *Naptha* alias Bron-chocele, quae 18. fl. pependit praefocatus est. Itemque Presbyter spectatissimus, in aedibus Domini Clementis N. amici nostri, fuerat hospitio receptus. Puellam nuper natam, quae de materni uteri claustris detulit ad postremum *juvon molle Tuberculum*, sanguinis concreti colore, pomi Aurantii mediocris magnitudine, se-cunda a partu hebdomade sepeliit parens.

Abscessus omnes magni, quae nostra est observatio, proferunt mala symptoma-ta vel mortem.

C A P. XXXV.

Anatomicae de Abscessibus observationes.

POST haec, & comitatos ad mortem Abscessus corporis interioris describi par est. Nam si qui oculis & manuum administrationi non se subdixerunt, sed se cominus obrulerunt; hos enarrari pretio fuit; quid non & latentes atque altiores, qui mentem medentemque torxere? gratiora profecto scitu fuerint haec, quae praeterquam Orcus & umbrae, non fuerat aliquis inspecturus. Ea igitur his gratia esto; quae jam erutis a caligine monumentis esse solet.

C A P. XXXVI.

§. I.

Hydropicus, in utero, tum abdomine, tum pectore, collectis aquis.

PRINCIPIO rem exponam nulli hominum ad hoc tempus aut visam aut auditam, quae dextera nobis sorte sub Junium, anno labentis seculi trigesimo primo, Neapoli visenda obtigit. Quis opinetur acerba *Hydropis* illuvie vixdum vitam, nedum non lucem, expertum puellum; non plenum adhuc uteri gestamen & crudum jam hominis rudimentum, in ipso non tam mortalis matris, quam foventis, & educantis, naturae sinu correptum? quomodo enim, integro jam, & vivido, & late, se diffundente calore naturali, ubertimque vigente spiritu aethereo & vitali, solidissimis & firmissimis formationis nostrae principiis & fundamentis, mire munitum & custoditum agalma novum; invida morbi vis attigerit, & insolens intercus penetrarit? profecto non debuerant infestae aquae tantum virium & facultatis habuisse, ut congenito visceribus igni praevaluerint: sed tamen ita demum evenit, ut plus molitus, plusque potentiae nactus, morbus naturam vicerit, ac symptoma produxerit, quod est hydrops. Itaque quod difficile visum est, id plane necessarium & verum apparet: nimirum ut praesidia corporis, & ad haec spectans omnis apparatus, labefactati prius fuerint; sic incredibilis ille morbi languor accesserit. Anne igitur res evenit toto habitu & ipsa crasi uteri complectentis eversa? An male habitis utrorumque principiorum seu quidem efficientium, seu subtrahentium generationi circumstantiis? praecipue quando relatum est, ternas aut quaternas abortiones, exactis annis, tenuem aliqui foeminam commisisse. An denique anteaetae vitae, victusque ratio, & sine lege potus omni tempore plurimis, qualis quantusque solennis mulieri fuisse dicitur, hoc mali peperit? non attinet autem ad nos haec disquiri tantum, ut vere narrari. In qua re facienda nomina quidem parentum aut historiae lege, aut fidei cumulandae necessitate, pandenda essent: verum quia dubito, quam aequo animo rem tulissent parentes, illustres in urbe Neapoli Viri: parcendum nominibus existimavi. Satis est ad sub illa Nili, cum integerrimis atque optimis testibus rem ad hanc peractam, inter quos alter est omni reverentia colendus Andreas Albertinus, e Societate Jesu Sacerdos; alter Marius Schipanus, omni literarum genere spectatissimus. Foetura fuerat abortiva osthimestris, distento sic abdomine, ut magnitudine reliquum corpus exsuperari facile dixisses. Qui venter discissus, e vestigio, fluentem affatim reddidit aquam, qua patinae argenteae, quam amplissimae, vacuitas repleta est, sed & totum pectus eodem humore perfusum erat; ex abdominis, quod Fernellius in l. 5.

Pathologiae c. 11. credit, caecis ductibus profecto illuc. Quod autem oppido mirum fuit, hepatis nulla labes aut vitium; nisi quod scissurae omnis expers ac pendulis lobis nullis: sed globosum & obtusae non praeruptae rupi simile: ualem huic speciei fides anatomica refert esse.

§. II.

De Phthisi non exulcerati pulmonis.

SCribentium omnium calculo comprobatum est, & communi sermone vulgatum; Phthisis pulmonis ideam, & diorismum, esse ulcus ipsius; citra quem terminum & consummationem haud Phthisin aliquam dici patiuntur nostri, sic re sancta per Galenum, in *com. 7. aph. 16. & 3. de praesagit. ex pulsib.* Verum enimvero, ne quidquam quod verum ratumque sit, etiam contra principum auctorum opinionem latum, dissimuletur, aut sileatur: id quod alias in una quadam epistola ad Petrum Naëtam, Medicum Romanum, anatomicae rei studiosissimum, me fecisse memini, monstrabo brevi citra exulcerationem exstare; languore scilicet & marcere, id est, putrida quadam laxitate tacto pulmone, quod sit nimirum, ubi mucore pituitoso ac semiputri diu multumque alluente distabunt; quemadmodum scilicet folium longo lentoris immaceratu flaccescit. De qua re ita Hieronymus Fracastorius *l. 2. de morbis contag. c. 9.* Verum & illam quoque possumus Phthisin satis proprie appellare, quae corruptis putrescentisque pituitis ita pulmonem affecit; ut si non ulceratus est, at flaccidus, tamen & putridus jam reddatur. Quippe factis dissectionibus quorundam, vidimus interdum partem pulmonis sinceram, & nullatenus vitiatam: partem admodum exacte putridam, noudumque ulceratam, sed tamen flaccidam, mollemque atque in marcerem tendentem, quandoque & totum pulmonem talem vidimus, &c. quae ille. Praeter quem Virum ejusdem rei meminit, & Desiderius Jacotius, in *com. ad aphor. 13. sect. 2. praenot. Coacarum Hippocrat.* Quod Phthisis vitio, atque aliis mire multis Abscessibus, enectum illustrem Virum Marcellum Sacchetum, Ann. 1629. Neapoli per nos dissecto corpore, non dissimili quam Francisci primi Gallorum Regis forte comperimus; cujus rei historiam alias per nos ipsos private editam; propterea, quod in hos sermones accommodatissime cadit: ad hos etiam attexere placuit.

Historia anatomica, Observatioque Medica, eviscerati corporis incliti Viri

MARCELLI SACCHETTI.

per nos confecta.

ANatomica observatio si probatur exercita super corporibus eorum hominum, qui non intellini vitio, sed extrinsecus illata causa periire: multo maxime praestabilis videri debet confecta super his, qui morbo gravi, longoque, victi concidere: quam rem equidem eo libentius assero, quod video primitus Aegyptiorum Reges, corpora mortuorum ad scrutandos morbos inscasse; quae Plinii sunt verba *lib. 14. natur. c. 1.* descripta. Eoque apparet, non omittenda fuisse inspectio demortui corporis, Illustrissimi Viri Marcelli Sacchetti, qui sinistra valetudine diu, varieque, quae usque, arte nulla nobilium Medicorum Urbis primum,

mox

mox nostratum fieri potuit, quin abreptus fato fuerit demum. Exsequenda inquam propterea fuerat extincti Viri evisceratio, ut causis multis exitii rite perspectis, & consolabilis redderetur ejusdem casus, qui necessarius; & excusabilis medica res nostra, quae ineluctabili vi morbi superandae par non esset. Enim vero si magnus Hipp. *Prorrhetic.* quae male valent corpora docuit *δυσίατα, καὶ ἐπ' ἀνίατα εἶναι, ἃ μὲν κακοχρόα δεικνύει μέλι χλωρά, ἢ χλωρά ἢ πελιδνά τὸ χρυτὰ τ' δὲ εἰδ' ὅτι χιρῆς σκληρά, καὶ λεπτά, καὶ κακὶ ὠλαγχχῆαι*: in hoc sane corpore, cujus exa pervidimus, praeter *φθινάδην μὲν*, & strigosum habitum, nullum ex triplici ordine, quorum nos Medici facimus, viscus fuit, quod suo non tentatum vitio, sua non tabe correptum privata inveniretur. Quibus omnibus factum est, ut quemadmodum stirpes in sabuloso, & exsucco solo, suae naturae alieno cretae vigescere haudquaquam possunt; sed marcescentes ac languidae, tum aridis, tum deciduis & foliis & floribus inornatae, dilabuntur: ad eum propemodum Vir eximius, incertum, ut offensis Charitibus, Hebe, atque Hygiaea (sunt & qui *ἡ βασκανίαν* fuspicientur) sub plurima infirmitudine, subque languoribus aevum omnia, Aristotele auctore, Ex his tamen omnibus cognoscendus homo felix, quod malae valetudinis incommodis fortior, & nullis ejusmodi offensamentis retardatus, virtutem, gloriaeque suorum aemulationem, admirabili contentione atque irrevocabili constantia, prosequutus est. Caeterum autem, quod adversa valetudine fuerit, id etiam laudi dari potest, si summos sapientiae magistros audiamus, horumque rationes expendamus. Principio enim constare potest, quod muruo se oppugnant, exturbantque, robor corporis, atque animi vigor, quippe cum vita & hujus analoga aevum omnia, Aristotele auctore, caloris & humoris vividi copia consent; intelligentia vero & mentis agitatio, quae ad meliorem attinent vitam, frigida siccaque exsuperantia melancholiam dicunt, gaudeant, polleantque: horum plane contrariis studiis item contraria contenditibus fit, ut alterum praeponderans alteri fruatur insidias, protritum & labefactum denique quaquavalet, continenter, intentet. Advertit hoc Marsilius Ficinus, in *lib. de valetudine Studiosorum tuenda*; iremque alii ingeniorum aestimandorum Doctores. Prior vero Galenus in *commentario ad Timaeum Platonis*, quin etiam Plato ipse in eo dialogo; quando, inquit, anima corpore potentior est, exultatque in eo atque effertur, totum ipsum intrinsecus quatiens languoribus implet: quando etiam ad discendum investigandumque, collectis in unum viribus, vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Sed haec quidem scripto tenus, & meditatione Plato: namque pragmateia per se servata nos idem docuit, qui Academiae suae locum, extra urbem, sub insalubri coelo locavit: nimirum ut depressis viribus corporis, ea quae sunt intelligentiae vim capefferent. Intellexit & hoc quoque (res profecto mira! quae cujuslibet testimonii superat auctoritatem, divino afflatus numine) Bernhardus, qui suo Coenobitarum ordini sacra septa exstruens, haud quidem, ut fieri solet, in elato perlatoque coeli prospectu, non in laetifico atque ad orientem Solem exposito jugo, non in promontoriolo maritimaque ora firmitatem undique corporis promittente; sed in humili valde, in uliginosa lacuna, in aspernabili, in tristi, in horrido & in pestilenti, loco, subcoelo exquisite turbido & in caliginoso suas sedes locavit, atque eo nimirum, ut genus vitae coelesti, quae corporis mors est, manipatus, tum incolatus incommodis, tum terrarum omnium rerum obtutu deprimeretur perpetuo, non erigeretur. Sic & Cornelius Celsus in *rei medicae prooemio*, qui sapientium aliquot Virorum mentionem faciens; *qui corpus*, inquit, *suorum robora irrequieta cogitatione, nocturnaue vigilia, minuerant*; quasi illud spectasset Aurelius, quod antiqui Romani Minervam dixerint, quae minuat nervos. Sed nemo

clarius hanc rem expressit Caelio Aureliano, qui *lib. 5. Chronicorum F. videmus*, ait, ob has causas, & studentium corpora fieri tenuiora, limitatione quadam animi, jugi cogitatione ac disquisitione; eorum vero, qui seni ac pigro ductu vitam trahunt, solidiora ac pleniora fieri corpora, ob contrariam rationem. Requireretur pro conficienda re nunc, ut talem, id est, agitatum semper in arduis & gravissimis, ad religionem & ad rem publicam spectantibus, facinoribus Marcelli animum & sensus omnes exponerem, verum notiora sunt haec omnibus, quam ut referri oporteat: deinde cavendum est mihi, ne viventis potius, quam ejusdem fato functi, videar Historiam contexere.

Jam igitur hac universae rei praemonstratione proposita, penetralia deinceps corporis invisentes, primum alentis officinae statum enarremus, mox alias ordine partes percurramus. Omentum & Mensenterium, adipe nulla perfusum; utriusque vero color saeculentus, atque subcroceus; Intestina squalientia, coloris janthini, & quasi fistula inflata fuissent, praeturgida; Pancreas semiscirrhosum; Jecur ple-
risque maculis distinctum, quas cultro discissas nonnihil penetrare compertum est; Lienis aliqua particula lato quodam callo candidiore notata; Vesica propemodum ostracofae carnis instar obdurata; Parastatae cyrsoides, ac Vesicae *σπερματοφίλακες* exhaustae, ae vietae; Sub pectore Pulmones submucidi fuscis quibusdam maculis assatim respersi, neque enim ulla ex parte cinerei, quem his secundum naturam habentibus colorem attribuit Hippocrates, in libello de anatome. Circa Cor nul-
lus omnino adeps, quem tamen visceri proprium atque essentialem adversus Ari-
stotelis, Galenique, placita contendit Realdus Columbus, VII. rei anatomicae, sed ipsum viscus praeterquam usus ejusdem poscit, flaccidum, & marsupii pellicei modo in se recidens. Pericardium inane conceptaculum, neque enim vel ullus aquae, mador observatus est, qui dignus effatu visus fuerit.

Supereff nunc de Capite dicere, seu potius de Cerebro: quod inculpatum qui-
dem incipite tenuis apparuit; nisi quod in ventriculis anterioribus, excedens mul-
titudine repertus humor tenuis ac pellucidus, quem ob id aquam appellare con-
suevimus. Illud equidem existimavi quam plurimi, malorum fortasse Capitis cun-
ctorum principium, quod rubore suo purpureo defloratus ac dilutus emicuit cho-
roides plexus; quem in quatruiduanis alioquin, ac serius etiam tractatis, cadaveri-
bus, tum publice, tum private, confectis omnibus nitidiorem, ac si dici licet,
vividiorem ac laetiosem semper offendi; argumentum scilicet praevalentis aquosi,
co inquinatique, sanguinis, quam *saniem* antiqui vocabant. Ubertatem autem ejus
humoris inde cognovisses, quod distenta, turgentiaque, eadem vascula varicosis
quibusdam eruptionibus, ac toris identidem, subsultare vidisses. Sunt haec qui-
dem magna, sed illud, quod mox referetur, est longe maximum. Nempe se ob-
tulit nobis ex infima calvaria, basin Cerebri residuam eximentibus, qua nervus
auditorius in exsculpti ossis auriculae forulum excurrit, quantus minoris hirudi-
nis, aut millepedae, ductus est, hinc atque hinc, sed dextera major, fibra san-
guinea aut sanguinis concrementum: quod cum auditorio nervo oblique pergens
ad antedictum foramen finiebat. Hanc nobis rem cum admiratione inquirentibus,
quid aliud videretur, quam *Bdella* Hippocratis *secundo prorrhetic.* memorata, pro-
fus non fuit: de qua re diserte Marsilius Cagnatus Romanae Scholae Professor
elegantissimus, *lib. 11. variar. lect. 11.*

Haec quidem circa Cerebri partem anticam; caeterum postica parencephalon,
quod suapte natura firmitus & compactius est, ut pote nervorum similiter propa-
gandorum principium molle nimis ac flaccidum, fibris velut diffluentibus constans:
humore nimirum, quod plurimo scatebat, confectum. Mitto, quod colore ferme

pullo, atque sublivido, quale haftenus in nullo cadaverum ex tot multis, quot in nosocomio Incurabilium & in publicis theatris dissecuimus, videre obrigit, etiamnum plusculis ab interitu diebus. Porro sciri velim egregii Viri corpus non pluribus, quam tribus ab efflato spiritu horis, eviscerari coeptum a nobis: quibus a principio rem administrantibus adstiteret & Medici, qui curaverant, vigilantissimi pariter ac eruditissimi, Tyberius, inquam, Carnevalis, Marius Schipanus, & Aloysius Gratia; post hos vero & genere, & litteris, & omni virtute, ornatissimus Laelius Guidiccionius, & Joannes Baptista Valentius, Fisci patronus in Curia Illustriss. ac Reverendissimi Viri Alexandri Bichi, Nuncii apud Neapolitanos non satis unquam pro dignitate laudari; e familiaribus vero Marcelli, qui continenter interfuit, Octavius Everardus atque alii plurimi. Caeterum sic levati visceribus corporis curam alteram suscipientes, & eidem Antistiti, qui rem exsequendam pie commiserat, pareremus, embammate precioso per ministrorum manus idem industrie condivimus; tutatique adeo sumus, ut quod vivens languoribus & putredinis vitio subditum jam fuerat, mortuum deinceps in aevum immortale maneret.

Haftenus haec opera tum Anatomica, tum Chirurgica nostra fuit; caeterum pro rei coronide illud requiri videtur, ut brevi verborum serie comprehensa medicinalis aliqua observatio accedat; qua dispositis nam velut altera parte sedibus affectis, morbi & symptomata, quae immeritum heroem exercuerunt, exercitum denique sustulerunt: quae quibus responderint sigillatim collata, ad cognoscendam vim omnium, & conspiratum in mortem inveniatur. Corruptus corporis habitus, & grandi macie torridus; lacertis excussus vigor; coloris amissus decor; multiplex ac varia corporis universi divexatio; proculcata ad summam ventis, corruptarum & chylosis & anadosis, & haematosis sunt peccata: quae omnia partim invexere gracile mesenterium atque omentum; partim scirrhomides pancreas; partim inquinatum hepatis parenchyma; ossarctusque & callis obductus lien: quo congruit apte illud Hippocr. in 6. *Epidemiorum*, sect. 3. *Ventris torpor omnium confusio, vasorum immunditia, &c.* Haec interanea cum aberrarint a suo tramite omnia; principium tamen malorum Pancreati refero, qui alimenti in omne corpus distribuendi primus emissor est, & janua: sive quod Fernelio, Augerio, Varolio placet, limosi sanguinis locus praepurgatorius, & sentina; sive, quod Piccolomineo visum est, calidum & humidum elixaturo, cibos ventriculo per subiectum vasculum diploma vaporarium; quali Galen. in *Methodo medendi*, ad conficiendum ceratum refrigerans est usus. Adstipulatur huic nostrae sententiae Joannes Riolanus, qui secundo *anthropologiae*; pancreas, ait, *inebriatum & scirrhomides factum truncum portae constringit, affluxumque & anadosin chyli interrumpit, quippe chylus in mesaraicis sanguinis rudimentum & initia mentum adeptus, cum non possit ad hepar permeare, rubefactus refluit in intestina, unde corpus contabescit suo genio defraudatum.* Fert suum, & in hac re, calculum Antonius Benivenius, lib. 6. *de abditis* c. 37. narrans, ex hac una visceris duritie adolescentem quempiam maturae sublatum, cujus ab obitu dissecto corpore caussam, quam dixi, deprehendit.

Ad hos omnes affectus accessit lenta erransque febris, cruditas, melancholia hypochondriaca, lithiasis, nephritis, diarrhoea, abstrusi denique alii morbi. Quorum omnium problematum adversas causas complexus est Joannes Fernelius, vir sane, inter suas alias in re medica virtutes, abditorum observator acerrimus, qui lib. 6. *patholog.* c. 7. scripta reliquit haec; *Ego tamen hoc affirmo, & profiteor, cholerae, melancholiae, diarrhoeae, dysenteriae, cachexiae, atrophiae, languoris, lentarum er-*

rantiumque febrium causas, me in his plerunque sedibus animadvertisse, quorum depulsione deploratis salus redderetur, &c.

Restat nunc stranguriae, vesicaeque, paralytis, & utrarumque superfluitatum excretus inconsulti disquirendae causae: quas facile quidem aperient ea, quae nuper in historia descripsi, si memoria repetantur. Paralytis quidem vesicae, ac depravatus mictus, multiplices agnoscit causas; tum vasis, inquam, duritiem ostracoden: tum sphincteris emarcescentis insignem maciem; tum si Bauhini observatione credimus, adenum parastatarum vitium. Potuit & citra haec paresis a superiori nervi unius, sextae conjugationis, & per hunc spinalis alterius resolutione propagari: haec autem, a communi nervorum moventium vitio, cujus radix prima enarratus cerebelli languor fuit, facile promoveri.

Adscendimus nunc ad regiam cordis, ac denegatum involucro humorem expendimus. Hujus quidem defectum haud miraretur Matthaeus Curtius, atque alii; qui tum viventibus, tum confestim ab obitu dissectis animantibus, nullum a natura inditam aquam inanitati vasculi concedunt; spirituum concretorum in aqueam substantiam conversionem a succedaneo mortis frigore cogente profectam hanc adstruentes. Verum contra Vesalius, cum quo & Columbus & humanae fabricae scrutatores alii consentiunt; asseverat, non confectum unquam a se cadaver & cordis amiculum, in quo non is humor extiterit; confessus alioqui perpetuo plus incunctatae, quam impropertatae fecturae, cadaveribus adversam aquam. Observatam item in cane vivo madentem quidem hanc capsulam, sed non aqua diffuentem ipse testatur. Sed haec partim ad Julii Jасolini, praeceptoris mei clarissimi, decreta in disputatione de aqua in pericardio, partim ad doctos alios relegantur. Inter caeteros, siquidem ad urbem Romam deferretur haec historia, ejus rei judicium optarim maxime faciendum a Vincentio Alсario Crucio, Medico, scriptore claro, a Josepho Trulliero, Medico insigni, gentis alias regiae nunc Pontificiae, a doctore celebri Fonseca, a Petro Castello, a Joanne Mario Castellano, Professoribus item Pontificiis, Virisque ut rei medicae, ita etiam anatomicae consultissimis, quorum duos posteriores audio, praeter exercitationem νεκροτηρίστων exquisitam composita de hisce rebus volumina propediem edituros.

Nunc ad cerebri loca cum devenimus, praeter ea, quae de ipso jam pridem indicata fuere; sunt jam noxae sensuum edifferendae. Surditatis & auris perpetui quidem, sed nunc se remittentis, nunc ingravescentis soni, tum bdellae incrementa ac decrementa, sub Lunae praesertim recessibus & synodis; tum aqueos in cerebro redundantes ichores, causas facimus: qui iidem ichores, & amblyopiae, censendi sunt opifices: quae res fit & ea ratione probabilior, quod generosus vir a Romano coelo, quae Galeno in lib. 5. *methodi meden.* & in 2. *temperamentis*, humidior est habitatio, ad nostram, & potissime ad maritimam dictam plagam, translatus, tum audiendi, tum videndi functionibus omnino melius habuit; quam autem longe optime, cum ad sulphurea Puteolorum loca, & ad assas, quae sunt in myrteris, sudationes, curandum se recepit; Integer Hercules capite, nisi excitati ad os sacrum, & ad coxendicem, & ad Ischii loca, vetusti dolores inchoata feliciter nostra vota festine interrupissent: a quibus subinde consequentes vigiliae, cruditas, febris; diarrhoea, virium enervatio, desiderabilem virum eripuerunt. Excitati, inquam, dolores non injuria: quippe mesenterium enatum e ligamentis vertebrae lumbare, ex hac parte cum deorsum extenditur, nimirum pondere turgentis & obdurati pancreatis, deprimente: facit soluta unitas, ut necessarius insequatur dolor: praecipue si ejusmodi distentio ac distractio cum compressione partium conjugatur. Confirmatur autem, quod indoluere partes iliorum nedum

superiores, sed & infernae aliae, propterea scilicet, quod ex ligamentis os illi cum ossē sacro committentibus, exoritur etiam mesenterium.

Sed ad id unde digressus fueram, id est, ad sensum ob laesas officinas revertor. Qui unius oculi strabismus, resolutamque superiorem palpebram, admiratur, meminerit nervos oculorum motores ab illuente cerebri humore multo, quem diximus, imbutos, & secundum longitudinem, dum crassitudo cedit, contractos, in alterutram partem contorqueri, & convelli facile potuisse; sic ad utriusque partis vitium, & sui situs emotionem efficiendam, uni se comparant hi nervi. Quae item humoris eluvies de supremo capite ac subdita choana in fauces & tracheam & inde ad pulmones delapsa, corrupta jam, & emarcida spongioden horum substantiam sic affecit, ut non ulcarosum quidem ipsum, sed flaccidum putidumque reddiderit; quae Phthisis ad unguem ea est ratio, quam primus explicavit Hieronymus Fracastorius *lib. 2. de morb. contag. cap. 9.* Ex quo Phthisis contagio plane non longinquo contractum, profectumque & consummatum est postremo & cordis, & vitalium omnium viscerum detrimentum. Qua tota cordis curia, sedeque, plurimis rationibus viisque tentata, subtractaque in dies ab auxiliariis principiis necessarij fomenti communione vita perstiterit? Ita fato functus est Vir, qui Nestorem, nisi immortalem concesseris, vitam vivere dignus erat.

Haec equidem, quantum ad susceptam enarrationem attinet, brevi & perfunctorie: nam quod quaesitum ex nobis est per familiares magnatis hujus & amicos, historica prorsus rerum adnotatio fuit. Nos autem hanc particulam de nostro, ne jejuna nimis, quin ut magis fructuosa res esset, adjecimus; si qui sine nostris, praeter Illustrissimos consanguineos, haec aliquando lecturi. *Neapoli in nostro Museo.*

§. III.

De Coli inflammatione mirabili.

Homini cuidam, qui ex colico diuturno, id est, viginti dierum dolore afflatus, & omni remediorum genere nihil, adjutus, in Valetudinario decesserat, mox exsecto, sic ample turgens inventum est intestinum, ut ocreas itinerarias magnitudine superasset, qua mesenterij complexus est, inflammatum totum, caetera parte cyaneum, & pene ad gangrenae modum emortuum: distentum quidem mire foecibus, sed maxime flatibus, quibus & omnes item intestinorum ductus extumescebant; quam ob rem fortasse suppressa lotia postremis vitae diebus. Ad haec iliorum vacuitas & mollitudo contage viscerum utrinque nigrescentes, & flaccidae: venter antequam infecaretur, hydropis in modum elatus, qui ex subito flatus exsulti fragorem edidit, administro pungenti, terrificum. Sed hepatis flaccidum, subnigrumque aqua sub liene crocea multa; subque intestinis sanies crassa putidaque: qui putor etiam undequaque multus. Observationi dissecti corporis interfuerunt Medici, Chirurgique, Valetudinarii nostri omnes, qui sunt Adamus Marchius, Josephus Chiricus, Dominicus Moscha, Franciscus Romanus & Bartholus Capova, viri quidem omnes a me, suas ob virtutes, plurimum honorandi. Narrat autem ejusmodi quoddam Franciscus Tidicaeus, apud Joannem Schenckium, *tom. 3. medicarum observ. tit. de gravidis pag. 625.* cum qua sua observatione nostram conferre non erit ab re.

§. IV.

De Abscessu putrido, callosoque, vesicae.

ANno 1624. April. 26. interierat, in sacro Crucis Coenobio Neapolitano, Sodalis quidam Franciscanus ex abolito mistu, cui dissecto cadaveri, curante Antonio Sanctorello, naturae morborumque observatore solertissimo: reperti sunt, inter caetera, meatus urinae flatu distenti renes interne pustulosi, lividisque carunculis obsiti varie; callus enormis & inaequalis sub collo vesicae; quae ipsa undecunque turpi sanie defaedata, eademque toto habitu praetensa tentabatur, atque praedura.

C A P. II.

Mira quaedam in internis visceribus reperta.

§. I.

Concrementum gelatinae speciei, in Cordis utroque sinu.

ANno 1616. Februario, in hominis cadavere per me secto, in Nosodochio Caesariae, inventus uterque sinus cordis humore obsitus, concreto instar vulgaris gelatinae flavioris; quem ego putavi putrem pituitae mucaginem bilis aliqua portione tinctam. Hic primum epilepticus & elinguis, demum occubuit cum sinistri brachii convulsione: quae spectantibus Horatio Cytharella, ejus Valetudinarii Medico, & suis auditoribus omnibus, itemque Francisco Antonio Cajetae, Medico vigilantissimo, facta dissectio est. Ejusmodi ad unguem concrementum repperitum est & in venis magnis, quae cordi inferuntur, atque etiam in hujus auriculis dissecti cadaveris, non vulgariter religiosi P. Nicolai a S. Francisco, ex sodalibus soleatis D. August. cui operae interfuit Franciscus Nola, Medicus Neapolitanus, quem honoris causa nomino, ac Dominicus Coccia, & Petrus Anellus Costa, qui dulci novitatis amore visum rem venerant, Neapolitanus uterque Medicus eruditus.

§. II.

Fungi in Hydropici abdomine.

ANno 1624. Augusto, in sacris Inturabilium aedibus, secti Hydropici abdomine, parte interiore pallidi quasi fungi boleti ubertim reperti; cui administrationi, atque observationi, interfuerunt Reverendi Patres adstantes aegrotis, Doctor physicus Josephus Chiricus, atque alias a me saepe citati Doctores, in eodem Valetudinario rem Clinicam & Chirurgicam facitantes non sine laude.

§. III.

De Atheromatis interni corporis.

Naturae quidem, in oeconomia corporis humani saepe ludenti, non satis fuerat pomiformia tubera mortalibus admiranda, sub externum conspectum subjecisse; nisi & per intima quoque, viscerum caloris ingeniiti thesauros, illa eadem

item interdum materia se suggerente, produceret. Sed enim, haec, cum quis in animum haud fortassis inducat facile, proferam huc ego certa & testificantia luculenter exempla: primum autem singulari utar uno, quod apud Bartholomaeum Cabrolum, Anatomicum & Chirurgicum Monspeliensem, observatione postrema legi. Puella fuit illustribus parentibus Tholosae, decimo tertio mense nata, cujus longo morbo commortuae facta dissectio protulit haec. A sinistro latere immensae molis Abscessus, duplici tunica donatus, apparuit, a transversis vertebrarum lumborum apophysibus natus, qui deinde transiens sub lienem totum id latus occupabat; erat autem cystula varicosis pluribus vasculis intertexta, revulsus autem Abscessus decem libras pendit. Sed neque hic admiratio finit: in eodem enim abdomine tres alii Abscessus, pondo lib. trium inventi, singuli sua cysti contexti, similibus distincti vasculis, eodemque cemento referti: quae res pulmentum, ova cocta, ficus, carnem, hujus generis alios insolentes naturae foetus, referebant. A dextro latere duo Abscessus immensi tanquam gemelli, prope vertebrae exorti, cum similibus membranis venarumque ramis, oculis adspectandos se dederunt, pondo singuli librarum quatuor; quorum unus cavam hepatis partem complebat; alter ad os pubis ferme descenderat, eadem, qua alii farragine refertus. Haec ferme ille.

Nos minores nostros, quod videre licuit, Abscessus, exponamus: minores, inquam, mole, sed partium affectarum dignitate haud secundos fortasse; siquidem cadavera dissecantibus & hepatis & pulmonis & renum, & testium, & uteri, exteriori habitu saepenumero melicerides & atheromata visenda se obtulerunt. Atheromatis quidem sub pulmonis corpore visus est meminisse vel ipse Hippocrates, *l. de ossium natura num. 19.* per nomen *αἰσθη*, quod interpreti versa est *callosa durities*; Hieronymo vero Mercuriali creditum est Tuberculum; utrumque autem ea, quae pulmonibus innascuntur dura tubercula dissecta prae se ferunt Atheromatis speciem. Steatomatum autem non memini an ullum unquam obtigerit! ut pote quod difficillimum hisce locis ortum nanciscitur, tum quod benigniorem hujus materiam partim emendare, partim ad se rapere viscera calore munitissima possunt; tum quod nudiores, & majorem, ejus globulum oporteret intimius recondi; quod ne pati quidem natura videretur. Dixi jam in humani generis extis creari haecce Tubercula: sed & in bestiis, brutisque omnibus sanguineis, multo frequentissima sunt eadem a me reperta; dum multigenas species ad *Zootemiam Democritaeam* exercendam & conscribendam, quotidie domi exseco; quae ipsa minutiora cum sint, non est quod explicanda quispiam a me requirat.

§. IV.

De Syphiliis internis Abscessibus.

Plerique Viri gravissimi, quales sunt Alexander Benedictus, *l. 23. de morbis curandis*, & Jo. Fernel. *l. 1. de abditis rerum causis*: & Laurent. Jubertus *l. de variola magna* & Conr. Tigurinus, *in observ.* & Bernardinus Tomitanus, *l. 2. de morb. Gall. cap. 13.* certos nos fecerunt, vita & Syphilide defunctis hominibus, studiose confectis, viscera quaelibet, nullis exclusis, reperta tum Phymatis, tum Abscessibus, tum ulceribus, foeda non aliter, quam extimo corporis habitu pabulae, collectiones, Tubercula. Sed aliud longe majus addidit Nicolaus Massa; dissectas quorundam Syphiliorum, qui vita decesserant, venas minimum sanguinis plurimum albae pituitae reddidisse: itemque diffisos musculos, qui pri-

vate perdoluerant, mucida multa pituita scatentes existisse: quae mihi admirabilia quondam visa, comperi mox omnia quam verissima. Etenim in Valetudinario Syphiliis decumbentibus, si quod aliud, refertissimo, qua visendarum ego rerum novarum cupidine diu moveor, & quo dissectionum exercendarum munere teneor, dum accommodatis temporibus plurimos infeco: ex his, qui conspecti fuerant illo morbo laborantes, complures offendi, quibus exulcerati tum oesophagus, tum trachea; quibus item pustulosus pulmo, pustulosumque jecur, apostemodes vero prostratae sunt adversi. Fuit autem & cui (cadaveri scilicet suspendioso, quod Anno 1631. sub saturnalibus in publico anatomico theatro scholae Neapolitanae dissectui) repertum est, sinistrum vas deferens spermatis, qua super interfeminio ad penem inflectitur, sub ejus loci glandulas interiores aliqua parte demersum atque sepultum; cum autem eidem homini Bubo Syphilicus ulcerosus fuisset adversus; prompta fuit omnium opinio, & ejaculatoria, nedum glandulas Syphilios istos Abscessus expertas; quod haecenus nemo definiivit, aut prodidit, eorum, qui novas Observationes medicas descripsere.

§. V.

De hydropicae Foeminae cruenta aqua.

HYdropicae foeminae in umbilico subpunctae, non aqua mehercules pellucida, sed dilutus sanguis erupit; quod admirationi non mihi solum, sed & Sebastiano Vecchiono, Valetudinarii Incurabili Medico, Physico Primario; cum autem id quidam inconsulte retulissent, in scalpri vim & in sanguinem, e secta cute cum aequa hydrotica commixtum, evicit hos falsitas; quod ejusdem postmodum demortuae cadavere per nos dissecto, toto circum abdomine visus est, exundans idem albidus cruor.

In his autem exanimorum corporum observationibus, nostris interferere licebit & miras amicorum nostrorum duas, quorum altera est de Arteriae internae descendantis *Aneurismate*; adhuc non viso nec item audito, cujus Historiam ad me misit Physico-Chirurgus Romanus eximius, dissector exercitatissimus, Nicolaus Larcheus, in Valetudinario D. Jacobi Incurabili, Romanus Chirurgus.

Princeps altera est incredibilis propemodum, de *Angue bifido flagelloso*, cujus Historiam ad me transmisit Londino generosus Vir & Medicus praeclarissimus, Joannes Houghton; demonstratam primo per Eduardum Mayum Doctorem Medicum probatum, Professore electum, in Academia Nobilium, collegio, quod Musaeum Minervae dictum est. Quas verasque narrationes, ut inde nostrae non tam augurentur, quam ornarentur, amicis obsequens adjunxi libens. Prior autem Italica & togata proditor.

Historia mirabilis Aneurismatis interni.

M. AURELIO SEVERINO

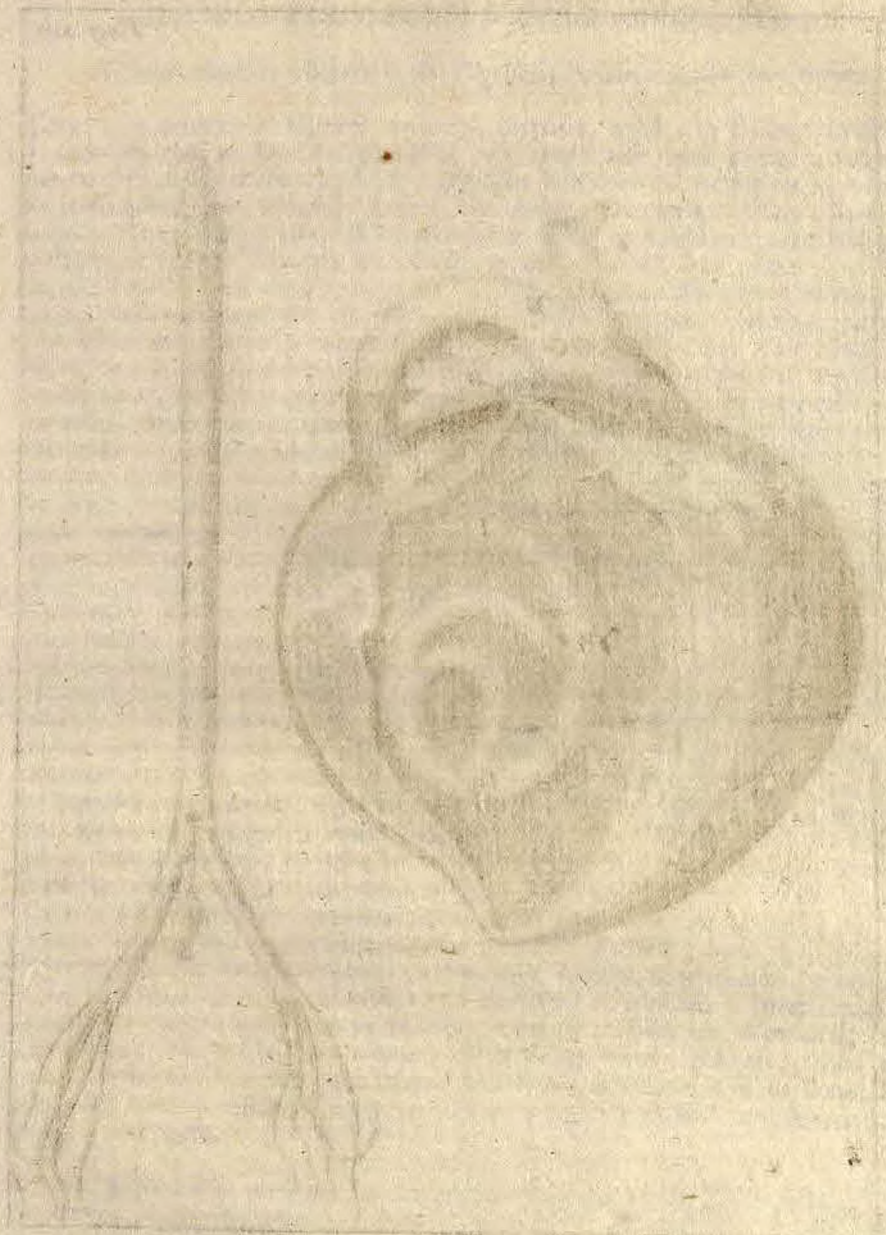
NICOLAUS LARCHEUS

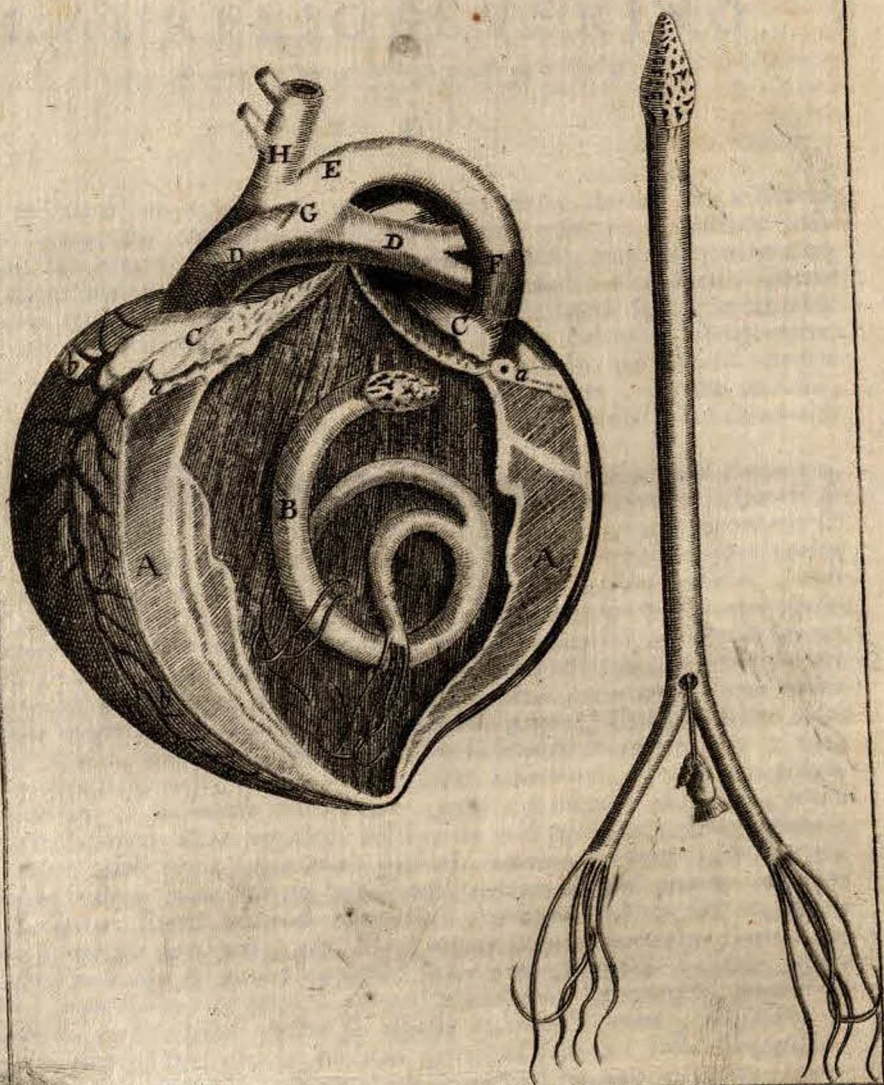
S. P. D.

Quod miseras ad me volumen de recondita Abscessuum natura jam a Manelpho Typographo, doctissime mi Aureli, recepi: cujus Operis foliola colligatori librorum operario prope consuenda commisi, nimirum, ut conformato sic opere mirifico commode, libando ut ne vorando, uti possem. Deceveram autem non prius ad te rescribere, quam mysteriorum egregii monument gnarus abunde redditus essem. Verum cum ex hac urbe Neapolim se transferret hic juvenis, non mediocris in arte speciminis, celebratissimi tui nominis apprimè studiosus, nactus occasionem, cum parata nova observatione, per me confecta, hujus in humano corpore vix dum reperti, maturavi responsionem, ac fidelem ejus rei Historiam ad te dedi, quae est haec.

Anna Burgunda trigessimum tertium annum nata, crassi exsuperante sanguinea, potatrix meri nulli secunda, ingluviei summe dedita, febrem incurrerat stipatam siti, cibi fastidio, vigiliis, orthopnoea, corporis jactatione, aliisque symptomatis & affectibus; inter quae non obscurum locum habebat, pulsatio vehemens supra ventriculum, quem pulsus ego, qui accersitus curationi fueram, arteriae coeliacae, multis animo meo versatis, Medicus conjeceram: quibus elevandis malis neque detractus ex saphena sanguis, neque alia multa, quae de victus & pharmaciae genere curavimus, agenda profuere: verum, indies augescente pulsatione, diutinos labores & extrema virium detrimenta jam passam mors occupavit, tum gravi, tum multiplici affectus insolentia, quod praedixeram primordio parata. Quoniam autem oblata nobis est occasio, subsecandi corporis in sacro Valetudinario consolationis; hanc nos operam indagandi mali, quantum vires nostrae patiebantur, rite recteque peregrinamus; comperitum est mesenterii membranam, quae a peritoneo deducitur, multo circum cruore suffusam atque intentam, nil interim mali mesaraei vasibus expertis; quoniam autem opinio nobis fuerat male patientis arteriae coeliacae, ad hanc nos perlustrandam nostrum omne studium appulimus, eandem ab omni proximo corporum objecta expedientes. Exortii igitur ab inferioribus, postquam ad arterias emulgentes pervenimus, superata jam parte, qua magna arteria primos divaricatus sentit, corpuscula offendimus tria ex pituita concreta (hujus uber est modus arteriae, longaeque amplior quam venae) vi caloris, opinor, sibimet ipsis incumbentia, quae obturabili cujusdam modo arteriae ductui sic offarcta transversim erant, ut spiritui se transfundenti praeccluderent viam: continuo autem ad superiora facto transgressu, tandem coeliaca sese obtulit, ita dilatata, ut compressum pugnum admitteret, quae naturae suae modo vix annularis digiti crassitudinem aequat: in quo sinu sanguis abunde stagnabat ater, grumofus, in putredinem abeuntis imaginem prae se ferens; a quo uno arteriae sic depravato statu profectam interitus causam, nemo est qui dubitet; haec sunt, amice, quae te latere passus non sum. Rom. 4. Idus Decemb. MDCXXXV.

Hi-

Historia mirabilis Anguis bifidi flagellofi, in laevo cordis sinu reperti.

JAm vero producitur Historia monstrofi corporis, quod, in sinistro cordis ergastulo creatum ac fotum aliquamdiu, mox conditorem, alumnumque, suum quancunque fera ferius misere perdidit; cujusque historiam ex Anglia nobis cum icone transmissam tibi, benevole Lector, ob oculos prius ponere libuit. Londini in Anglia Anno Domini 1637. Eduardus Maij, vir in medicinae arte undiquaque conspicuus, Joannis Penant, v. ta funsti aetatis anno vigesimo primo, cadaver, magnis impellentibus caussis, aperire voluit; adscitoque sibi primi nominis Chirurgo, sectionem aggressus est, a regione naturali vesicam ulceribus plenam ac pure diffluentem invenit, superne etiam ruptam totamque corruptam; hinc renes occurrunt, nihilominus vitiati ac putres, dexter enim erat prorsus consumptus, sinister ad duplam magnitudinem tumefactus; vereque in saniem conversus, carnosae etiam partes interne usque ad pellem erosae. Tum ad vitalem regionem accedens altius omnia scrutabatur, & in pulmonibus quidem minus laesionis apparuit; cor vero globosum & in latitudinem magis quam in longitudinem diductum, cujus dexter ventriculus cinerei coloris exinanitus, crispatus, contractusque ad crumenae coriaceae formam repertus est, absumpto penitus pericardio, sinister vero longe altero major atque in lapidem obduratus; ex quo inciso tanta sanguinis vis effluxit, ut toto ex corpore ad sinistram illum cordis ventriculum confluisse credi potuerit. Verum fide majorem partis illius crassitudinem, ac duritiem, admiratus eximiae vir peritiae Eduardus, ejus orificium latius aperiri jubet. Inde (mirum dictu) carnea quaedam substantia in gyros collecta Serpentem referens sese oculis objecit; cujus formam sequens figura huic operi annexa repraesentat; Serpentis dein extensi dimensionem & partes ex altera figura juxta apposita cognosces. Monstri hujus memorandi color omnem humanorum corporum albedinem excedebat; pellis etiam nitens more imaginis recens illustratae, caput sanguineum & serpentino simillimum, crura, rami, fibrae, nervi; cordae vel quidquid fuerint, carnis omnia colorem referebant; in re tam nova adeoque obstupefenda vix sibi credens Eduardus, ne vel sibi vel aliis de ejus veritate dubitandi locum relinqueret, suspicatusque, ne concreti sanguinis aliufve alterius rei species aliqua oculos, veluti praestigio, caperet, rem exploratius inquirere adgressus est: quomobrem attentissime omnia circumspexit, caput, dorsum, caeteraque diligentius scrutatus, omnia Serpentis reperta sunt; caput densam, sanguineam, glandulosam substantiam prae se ferebat; collum (ut credidit) ex violenta a corde separatione aliquantulum contusum; corpus muliebri tenuique capillorum discerniculo tentatum solidum visum est; venam tamen vel arteriam habere videbatur, quae ad naturae beneficium serviret: quae omnia fidelissime, uti coram testibus bonae famae acta sunt, ita narrantur. Cordis vero supra a nobis promissi cum Angue habeas ideam praesentem.

- A. A. Incisio cordis profunda per universum sinistram cordis sinum facta.
- B. Anguis bifidus flagellofus.
- C. C. Sinistra auricula dissecta.
- D. D. Vena arteriosa a dextro cordis ventriculo exiens.
- E. Arteria magna ascendens.
- F. Eadem prope spinam descendens.
- G. Conjunctio tubulosa venae arteriosae cum magna arteria.
- H. Rami arteriae magnae ascendentes.

- a. a. *Arteria coronaria dissecta.*
 b. b. b. *Venae coronariae quaedam portio.*

Antequam autem hujusmodi multifidi Germinis & inutilis naturae elaboramenti ἡ διαγραφὴ καὶ τὸ δρᾶμα proferatur, disquisitio quaequam de forma ejus & natura praecurrito; & ante hanc etiam prima praemunitio praemonitioque ad eos, quibus difficile sit admittere concrementum tam voluminosum, tamque grave, sub regiae majestatis viscere; quod natura procreatrix communi corporis incolumitati & communi bono voluit, nil insolens, nil injurium ferre debere, ferat autem Anguem flagellosum, qui cor flagellet? ferat corpus, bicornis, quod mox sese divaricet in dena segmenta? sed pacate & ordinate mei fides, nec uni vos argumento concedite; monstrabo facile, etiamsi verissimum sit vitale viscus, vel levi vulneris accessu mature vita decedere, nihilo minus tamen abscessiones proximis & ulcera non huic propere funesta. Declarant hoc experimenta quam plurima; primum Galeni, qui 7. de administ. anatom. c. 13. & l. de placitis, testatus est, puerum a se curatum, cui corrupto jam pectoris osse, jam thoracis aperto, nedum cor interne micans apparebat, sed & pericardium computrescens secundum Fernelii, qui libro quinto de partium morbis retulit, comperit sibi tria ulcera in corde cujusdam demortui, oppido quam cava & sordida, quae multo ante tempore per vitam alta cum corpore fuerat probabile. Quam plurima aliorum testimonia, quid referam, qui de vermibus, Abscessibus, vomitibus, tuberculis, concrementis mollibus, duris, pituita, grumis, medullis, gelatinis atque aliis epigenomenis, in corde & hujus utroque sinu nedum auricula subortis, perhibuere, haud enim festino, vel violento, animantis sane interitu.

Haec autem omnia non sic a visceribus aegre fieri persuadet haec ratio, quod natura comparatum est, ut irruentes affatim caussae per vim quidem mortiferae sint animanti, quae si sensim & placide in quamcunque partem corporis nostri principem sese insinuant, quasi familiares redditae, non adeo sunt invisae nec nocuae; observatum id saepe, in cerebro, quod, cum vel modicum sanguinem ab ictu suffusum supra membranas norit saepe morbiferum; illuviam tamen puris, ex Syphilia lue stagnantem in suis sinibus, perinde ut inquinum non exhorret. Sic Gal. 6. de loc. aff. 4. non fuit difficile arbitrari, quod pus, pulmonis vomica dirupta, recipiente levi arteria, transvehatur ad sinistram cordis sinum; a quo continenter hospitatum & amplexatum permeet in aortam, hinc in emulgentem arteriam, hinc per ureteres in vesicam. Quid autem, amabo te, gravius foro spiritus & domicilio, quam putridum & putidum pus? Concesseris jam & probaveris aggestum, quod significabamus cordis sinui concrementum. At lege, jam ad Illustrem virum traditum, mox nostrum in epistola iudicium.

Clarissimo Viro, Medico praestantissimo,

JOANNI HOUGHTON,

Anglo Londinensi,

M. AURELIUS SEVERINUS

S. P. D.

JAm vero cognosco quam multus erga me sit Houghton mei amore ex his suis literis, quas proxime accepi; quippe nec praepedit quidquam tanta aut temporum aut longinquitas, ut me saepe revisat atque compellat literis; praeterea vero, quasi quis alterius hominis palati delitias venetur, meos jucundos appetitores nunciorum sensus studiose perquiris; sic ut enormes quospiam & nunquam antea visos ex anatomica observatione casus invenias, quibus nostra sciendi studia & curiositatem alas. Nam quid illud est: Anguis multifidus in sinistro cordis sinu creatus, auctus, aliquandiu foetus & in vita servatus, donec vitam alteri misero praeripuerit? rem quidem, ut parce eloquar, auditu dignam, & naturae indagatoribus serio contemplandam; qua quidem observatione & historia nihil nobis accidere poterat optabilius hoc tempore, quo, & humani corporis & praecipue cordis, quod est functionum omnium & vitae *πίκαμα*, dissectiones & disquisitiones exercebamus, in plurimo spectatorum conventu, qui & hoc tuo proposito schemate pene obtupuit; ego autem humanitati tuae, de egregio isto munere, & multas & ingentes ago gratias, habiturus item de studio, quo haec offerre videris etiam postero tempore plurimas. Caeterum, quod attinet ad meum hac de re iudicium, quod secundo requiris, equidem optassem primo plenior, quam pictura non refert, Anguis descriptionem; tum valetudinis, vitae, naturaeque hominis enarrationem, ab his morbi initia, progressusque, denique interitum, praefata, & consequuta symptomata, accepisse: utinam igitur conscriptae historiae missa fuisset epitome! verum, quia sic exigis, sententiam meam, utcunque datur, exponam. Compertum est, quicumque sit rerum ortus alienarum nostro corpori, in huius sinibus praecipue non obscuris neque exilibus fieri; nimirum in quos aut adfluere, aut congeri facile potest, ad generationem accommodata. Adde quod in hisce locis scater, vagaturque, plurima spirituum copia, stabili naturae lege, quam adnotavit oculate Galenus alicubi. Respondentibus igitur, & subjectae materiae numeris, & effectoris viribus in loco, praesertim congruo, & naturalibus illicitis foeto, reliquum est, ut prodeat existatque foetus; vivens inquam species, non tantum vitae expert: sic in alvo ascarides, in utero non insolenti ritu monitrosa corpora, quae quidem procreationes sunt ferme frequentes; caeterum infrequentioris ordinis visantur & quae in cerebri latebris, & in auriculis, giuntur bestiolae, & quae in manibus sirones, & in cruribus dracunculi vocati antiquitus; videtur autem maxime ex putri, aut ad putrem accedente materia, haec exoriri; quamquam hanc subputrem affectionem adeo exilem iudico saepe, ut aut non sentiat interitum, aut interdum etiam facile feratur a complectente particula, praesertim robusta: nota autem sunt quae retulit Joannes Schenckius, ubi de corde: notum, quod protulit Hollerius de Scorpione orto in sinu cerebri: notum, quod arbitrati sunt nostri scriptores, de Atheromatum materiis diver-

sis. Porro materiae universae, ex qua principio mundus conflatus est, respondentes varii generis portiones atque segmenta, in uno homine studiose natura parens complexa est; nimirum, ut, qui toto rerum ambitu nunquam intermittente videntur, nutu suo generationes & motus hos omnes, in parva universitatis imagine mentium excitandarum excolendarumque gratia, quotidianis ferme spectaculis expromeret atque referret: ut non mireris jam, praesente semper materiae multiplicis fornice, tam varias exstare vicissim novarum rerum facies, in humano corpore; an enim, ullo rerum apparente seminio, subdito creandi usu, deses & ociosa futura sit potestas, cui producendi atque nascendi libidinem & propensionem unam si detrahas, neque etiam nomen reliquum sit?

Nunc audi mi Houghton, quod haec expendentibus fuasit ratio nobis, cum ad sentientium corporum genus communis omnium calculus facile referat hujusmodi *καρὸς ὄργανον* foetabulum, hoc equidem in vegetabilium categoria repono. Rationabilius autem est his accendi, quae deprethoris & imperfectioris sunt ordinis corpora; horum quippe tum proclivior tum facilius est generatio, quam perfectiorum, in quibus quippe procreandis & plurium & majorum requiritur vis.

Deinde naturae pugnantius est, mobile animal dignissimo visceris throno inferi, sedatum & immobile minus molestum.

Tertio, forma & figura bifida, & in plures postremo soboles diffusa, recte quidem vegetabili adaequatur, inepte Angui, qui monostylos, id est, simplicis & unius est ductus. Itaque si defixeris humo caput vel radicem, rectius meo iudicio fungeam, sublato trunco & adfurgentibus hinc atque inde ramis, qui in furculos plurimos finiunt; sic apparebit phyteuma planum. At me ineptum! futurum hoc etiam est non solum, si nos arbitrarium illum situm extra cordis systema paremus: verum etiam eundem ipsum naturae inditum in cordis claustris comperies: qui adverteris radicem non alia praeterquam basi visceris parte inhaesisse; quae basis inferiori mundi loco hoc est terrae respondet, maxime, si id spectes, quod homo stirps est inversa.

Praeterea vero inani corpore conflatum sit hujusmodi concrementum (id quippe ostendit intrusa in ultimum trunci diremptum dirigente manu virga) haud videtur sane ista vacuitas animantis cuiuspiam esse. Verum enimvero propria est plantae, ex quo genere novimus a trunco ad ramulos inanes nonnullas, ut selexi, foeniculi, sionis, cardui cuiuspiam.

Denique Anguis omnis, stabili quadam naturae proprietate, a crassioribus & capitis & ventris initiis, minoribus perpetuo momentis in exiliora tenuatur; contrario vero modo stirps quaecunque ab exilibus exorta fibris perpetuo in latiora spatia divaricatur; atque plantae modo, non Anguis sane, procedit ejusmodi germen; igitur planta potius, quam Anguis, & credendum & nominandum est istud.

Quas ob res, pace primi Observatoris, quem Virum de hac edita re plurimum laudo, quid Anguem indigitemus, quod *φύτον* debeamus vere? an quod magnificentius est Anguis nomen quam plantae? Sed non curant, aut adspernantur potius, Philosophi. Verum enimvero, sit animal, sit planta, non multi refert, dummodo *τὸ λόγον* ejus & ideam teneamus: haec autem assignari, latentibus sic hujus rei principiis & causis, vero non potest. Verum, quod divinare in tanta rerum caligine licet, amico privatim dicam: eructatus e dextero cordis sinu, per magnam venam, limus sanguinis & mucida pituita in alterum ventriculum, atque hic fatis collectus, dum putrescit, a calore vivido sinistri lateris agitur & totus, in eam, quae renacitatem materiae sequitur, formam traductus est; neque enim

enim in anatome nova sunt haec, sed & mihi plus semel inventa in ventriculis cordis vaginae praelongae productio; testes autem sunt mihi Neapolitani RR.PP. e societate Jesu, potissimum R. P. Marcus Antonius Ruffus, scientissimus Medicinae vir, qui, me disseclore, in corde P. Menenini & hydrope mortui, viderunt vaginulae subflavae concrementum, quantum tota ascendens cava reciperet.

Haec sunt, quae mihi in praefens meditari super hac re licuit. Caeterum quid non magnum vestrum Harvacum Angliae simul & medicae anatomicaeque rei columnen consulimus? ad hunc ergo Virum rem universam relego: quod si fiat, meam omnem hanc interpretationem indictam volo, Bene vale Kal. Martii 1640.

In demortuorum Observationes Peroratio.

HAc satis, hoc tempore, curiosis sunt selectae mirandorum Abscessuum in demortuis Observationes, praeter quem numerum & aliorum longe majorem equidem tradere potuissim; sed Petrum Castellum nostrum Romae necrotirises amplissime professum, ac iusto has volumine complexum, de operis quidem editione, plus semel effragitata, mihi, sicut confido, gratificaturum operiri praestat; nimirum, ut ad illustres suas enarrationes accedens aliquando despicibilis nostra, lumen ac splendorem inde recipiat nonnullum.

De Bubonibus pestiferis, qui per se ipsos evanescere consueverunt, est & in hoc genere quod debeam animadvertere. Promotus, hominis bono, glandulas ad inguinales visitur persaepe Syphilius Bubo; quem $\phi\phi\delta\delta\zeta\theta$, id est, recti consultissima natura ipsa eadem hujus facti, quod jam monstratum, provida administratrix, methodum meliorem commutans, & expulsum vitii commenta, materiam in tenuiorem & parentiorem modum pertractam, uberes per sudores avertit: quo fit, ut suo quasi nutrimento privatus tumor augeri primum obsistat, mox calore partis nativo discutiatur & in auras exsolvatur, homine, qui doluerat, nil jam mali neque ullam capitis gravitatem sentiente: quam rem minime intelligentes Medici minus periti rerum, Auctoritatis suae, salubritatis aliorum solliciti, trepidantes & anxii sub eo ponunt, in quo non sunt angore decumbentes, ad aestuaria & sudorifica mittentes instrumenta; inani quidem labore, nec sine discrimine, ne viscera & imbecilla plerumque corpora, violentis hisce inanitionibus aut turbata oblanguescant, aut exhausta deficiant, aut percalefacta intemperentur, extenuentur, aut ne quid demum novi subeant mali. Ita scilicet una non observata, aut non percepta vel neglecta etiam ope & opera naturae, quam sequi se Medici profitentur, in decumbentium tutela misere aberratur: quas ob res consultum & aegrotantibus, & curantibus, iri videtur, si per primam interrogationem, relicta re sudoris, considatur pro meritis naturae sic, ut superflua credatur opera similis nostrae; nisi quod abstinendum non est optimis fortasse catharticis, quae corpus materiis interim crassioribus emundent; optima autem judico hermetica, quorum, auctore Josepho Quercetano & Joanne Beguino, nervosior, cumulator, commodior & exactior, omnino vis est.

F I N I S.

PAEDARTHROCAE

I D E S T

DE OSSIS CIRCA ARTICULUM INFLAMMATIONE

E T

ABSCESSE PUERORUM PROPRIO.

Spinae Ventositatem aliqui falso nominarunt.

L I B E R U N U S,

Qui est, Operis de selectis Abscessibus,

Q U I N T U S.

EODEM AUCTORE SEVERINO.

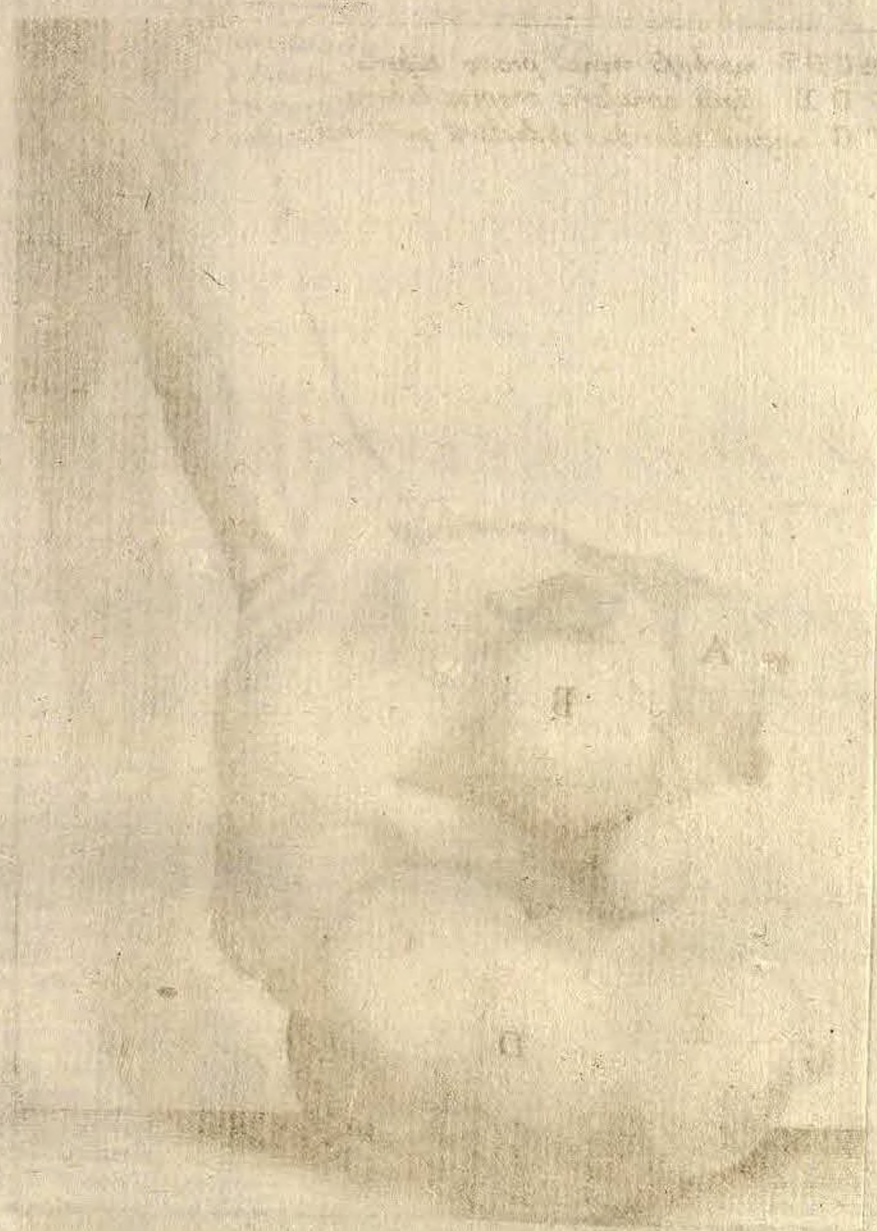
P R A E F A T I O

De Argumenti dignitate.

Lurimis ab hinc seculis, postquam Arabum & Mauritanorum Academia floruit, sub Rege Manfore; Morbus, non constat an a Graecis memoratus, existit ex tumore atque ulcere, tum carnis, tum ossis, vitio mistus, quem Barbari scriptores (incertum qua ratione) *Ventositatem spinae* nuncuparunt. Hunc dire adhaerentem, maxime pueros, nemo e Veteribus pro rei dignitate, nec satis explicite, tractavit. Unus nostra memoria Josephus Pandolphinus a Sancto Martino, Medicus hoc argumento nobilis, affectum hunc, patriis suis oris admodum frequentem, paulo studiosius enarravit. Sed vel omnia, praesertim praecipua problemata non attingit, vel aliqua per se perpensa minus accommodate resolvit. Curarionem vero, quae in providendo maxima est, atque alia quaedam apprime requisita, nihil exsequutus est; praeterquam, quod non nulla parum probabilia sibi persuasit, quae discussione indigent. Has ob causas operae pretium existimavi facturum, si quae mihi vitium hoc in amplissimo Incurabiliu[m] Valetudinario, atque in urbe saepissime medenti, se obtulerunt, observatione digna, brevem in commentariolum conferrem, ad ea, quae priores Viri scripserunt, nova. Quam rem equidem feci libentius eo nomine, ut in compositis a me nuper libellis de abscessibus, hic qui desideratissimus est omnium, non desideraretur, & completum *de multiplici Abscessus specie* volumen veniret in manus studiosorum: quorum equidem gratia laborem hunc suscepi. Suum nunc erit & haec candidè excipere, & mihi munus hoc exhibenti pari gratiae modo respondere. Res, quae cum abdita affectus proprietate & novitate; noxae gravitate & cu-

ran-

randi difficultate luculenter a nobis discussa; non mediocrem legentibus frugem ac jucunditatem allatura sit, confido.

CAP. I.

Notio affectus.

Quoniam, ut Galenus docuit, *l. ad Thrasymb. initio*, in omni contemplatione optimum intentionis initium est, prius exacte cognoscere quidnam sit id, de quo disputatur: consentaneum rationi visum est, ut ante omnia de re, quam instituimus, constet; atque adeo nominis hujus ratio est inquirenda. Difficillimum autem, ac vere spinosum, si quod aliud investiganti se exhibet, hoc nomen *Ventositatis spinæ*: ac nisi vel falsæ translationis, vel vulgaris appellationis suspicio esset, quæ post receptum jam usum in commentarios scribentium perperam, finem nullum habere admiratio: simile quiddam offendimus, in *rosulis salutariciis*, vocatis Tuberculis a vulgo, & Philippo Ingrassia alicubi memoratis; quale nomen etiam cum nolimus, cogimur usurpare: neque aliud usus innovare permittit. Porro nascuntur in populosis commerciis omnibus, inquit Cardanus, nomina, ferente sic eloquendi occasione, nec certo ullo auctore, quæ forte minus apta, aut usquequaque probata, sed dura subinde usu mollescunt. Aliam quoque ineptiam continet hoc nomen, ut ex disparibus & omnino diversis duobus subitantis confletur: quo autem pacto unum alteri coordinatur? Sed nihilominus ejus aliquam rationem & quam licet, oportet inveniri. Ego autem non quæ multæ comminiscendo subeant, nec quæ aliis, utcumque placuerunt: sed quæ optima ex omnibus interpretatio sit, hanc accipiam. Num igitur *ventositas* ad eum modum est dicta, quo apud Avicennam & alios quosdam, item Barbaros, tumor est inflatio? *spinæ* vero vocatus est tumor ex acuto sanguine, sine pulsatione constans, qualem spinam appellavit Avicenna, *l. 4. fen. 3. tr. 2. c. 1.* & *Al-demanul* etiam suo loco.

Sed alia occurrit ratio, quæ utrique particulae & harum complexui suum sensum accommodet. Videre licet a Barbaris, & Barbarolatinis auctoribus affectis, *ventositatem* esse loco *oedematis*: ira Petrus ab argillata, *lib. 1. tract. 2. c. 8.* sermonem fecit de *ventositate* alba. Sic etiam communis multorum est loquendi modus; *La ferita cacciata all'aria pigliar di vento*, id est, extumescere.

Fortasse igitur ejus nominis auctor *ventositatem* quidem tumorem, quæ sedatum; *spinam* vero, quæ crebriter terebratum, ac veluti perpunctum, expressit: quæ compositio vocum eo quidem artificiosior est, quod contrarios sensus utrarumque in una consonantium conflât & cogit. Verum enimvero quid non contenti sumus eo, quod unus Razes aperte declaravit in opere omnia continente, dicens *Ventositatem* hanc *spinæ* dictam propterea, quod ipsa os perforetur. Sed in corrupto ejusmodi aut vulgari vocabulo non est fortasse morosius ac subtilius philosophandum: atque in hoc præterea maxime, quod non arguere illud, quod sonat admonuit nos Petrus ab Argillata. Nos autem, quaecunque sit barbari nominis vis, atque etymon, *ossis circa articulum in pueris Abscessum*, graeco verborum complexu *Paedarthrocacem*, quasi puerorum ad articulos malum, inscribi volumus. Fortassis autem est *Spinæ Ventositas* a Junioribus perperam intellecta: de qua re suo loco.

C A P. II.

De genere Affectus.

Non est sane facile decerni, quo sit genere censendus hic Affectus. Namque videtur tumor ejusdem perpetuus continuo ad auctam magnitudinem referendus: haec autem, quod majoris momenti est; non summo tenus corpore, sed intrinsecus extensa est in longum, latum, altumque, dimensum: quod enucleate tradidit Gal. *initio lib. de tumor. praet. nat.* Iraque tumoris vitium hoc esse quis inficietur? Sed enim ulcus vere censendum apparet propterea, quod uno consumptionis suae tempore, non alio quovis spectandum est; perinde ac cum perfectum & absolutum est vitium; hoc morbi praecipuam, & nobiliorem formam, habet; primum curantis studium contendit; & huc omnes sanescendi difficultas refertur: ac neque etiam tam extumescens, quam pertusi corporis abhorretur forma. Sed ad utrasque carnis affectiones accedit tertia; quae est ossis vitium indubitatum: de quo posterius agetur. Possumus igitur omne vitium complexum multis, compositumque, dicere; nam quid quaeso prohibet, quin ad plura genera referatur? quandoquidem in multis aliis id fieri consuevit.

C A P. III.

Ossibus Apostema suscitari posse.

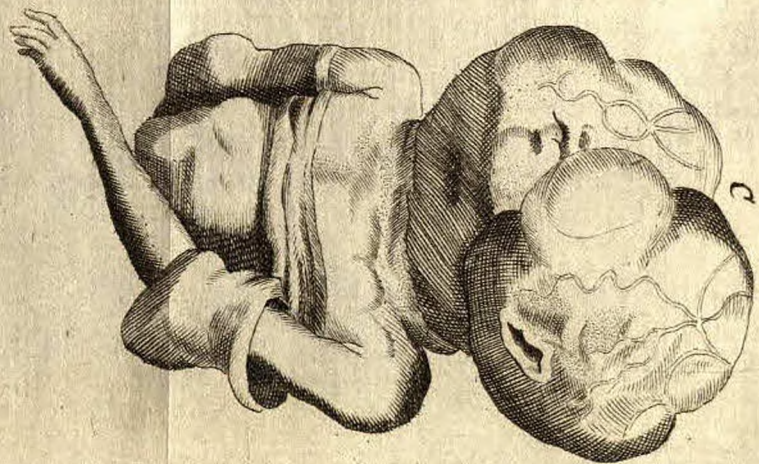
Quod in gravissimis omnibus pertractandis Morbis accidit, pendet curationis omne momentum a plena vitii dignotione. In hoc igitur affectu, difficillime primam nos notitiam rei sequemur; quae, ut ordinata, firma, brevisque, non confusa aut implicita, sit, inter caetera necessarium arbitrati sumus, aliquot hic hypotheses ante proponere, quae veluti fundamenta & principia demonstrationis nostrae sint, lucemque disputationis conferant quam maximam. Primam autem esto de ossium habitudine ad Abscessum; de qua re sic aliquando meditabar. Utrum ossa suapte natura subeant Apostema; non sic quidem unum affirmatur aut negatur; ut non alterum contra contendere possit; negavit porro Serapion Arabs, in primo Breviarii c. 20. dicens, quia nos scimus, quod in omni membro, in quo fit tensio, accidit Apostema; sed non est in natura cerebri, ut recipiat tensionem propterea, quod est frigidum corpus: & similiter non est in natura ossis, ut recipiat tensionem propterea, quod est frigidum & siccum, & durum valde; ergo necesse est, ut non accidat tensio, nisi membris, quae sunt inter id, quod est in fine duritiei, & inter id, quod est in fine lenitatis, sicut sunt panniculi, & ligamenta, & nervi, & lacerti, & caro, & quae sunt ipsis similia. Quae hominis sententia in breviorum & commodiorum argumentationis formam aptari sic potest. Ea pars subdita naturaliter est Apostemati, quae distensionem in longum, latum, & profundum, recipit: atque os distensionem non recipit; igitur neque Apostema.

Non terruit haec ratio, neque alia hujusmodi quaecumque, principem Avicennam, qui lib. primo fen. 2. doct. prima c. 5. paulo post initium ait; Apostemata quidem membris accidunt mollibus: Sed est etiam, cum ossibus accidit res, quae apostemati similatur, per quam ejus ingrossatur magnitudo & ejus augmentatur humiditas; neque est mirum aut extraneum, quod recipiens augmentum aut additionem, cum nutrimento recipiat eam (scilicet additionem) cum superfluitate, cum

Hæc figura dextrum ostendit tumorem

Hæc figura sinistrum tumorem indicat.

ad Pag. 108.

Hæc figura totum puellæ corpus et prospectum ostendit.

A

THE WHITE TOWER ...

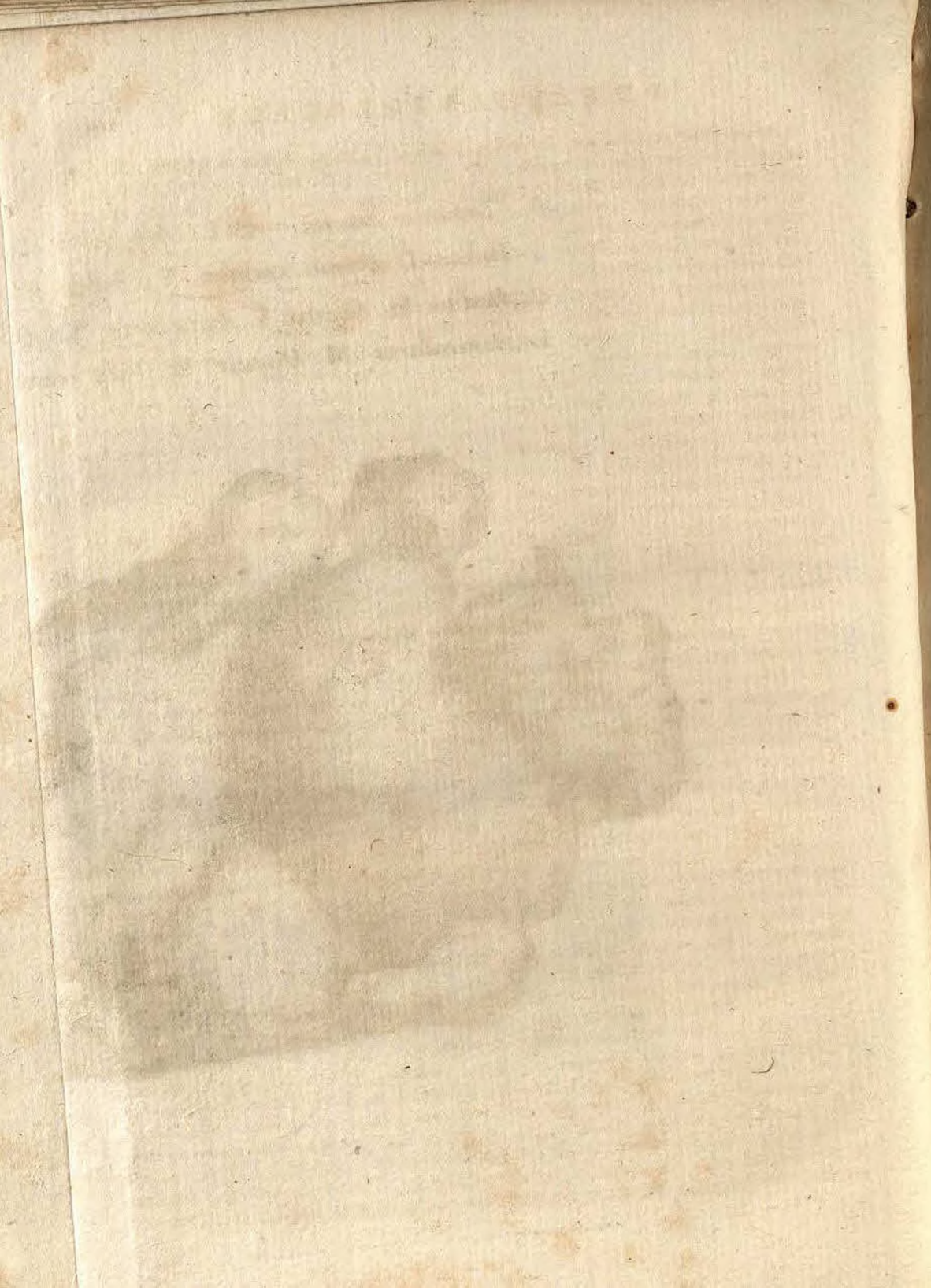

A. Truncus brachii. B.B. Ossa cubiti et radii.
C. Pollex. D. Unguis ejusdem. E. Index. F. Unguis.
G. Medius H. Unguis I. Annularis. K. Unguis.
L. Auricularis M. Unguis N. Vola manus

ad Pag. 102.

O. Annularis. P. Unguis Q. Medius.
R. Unguis S. Index delitescente Unge.
T.T. Pollex. V. Unguis

in ipsum penetraverit , aut in ipso acciderit . Vides quam acuta ratione , & sive defluxu , sive congestu , demonstraverit Avicenna , posse ossa concipere Apostema ; quam rem enucleatius exposuit & in l. 3. sen. prima tract. 3. c. 1. principio refutata Serapionis opinione , per haec verba : Non enim est quemadmodum quidam Medicorum existimant , quod cerebrum ipsum non apostematur , sic ratiocinantes : Nam quod est lene sicut cerebrum , & durum sicut ossa non extenditur : & quod non extenditur , non apostematur : hic autem sermo est erroneus , & illud ideo , quoniam lene viscerum extenditur , & ossa etiam apostemantur : & Galenus illud confessus est , & nos monstrabimus sermonem de eo , in capitulo dentium . Deinde lib. 3. sen. 7. c. 1. tradidit idem Vir rationem , quae est ; nam omne , quod nutritur , idem extenditur , & augmentatur cum nutrimento ; & similiter est possibile , quod extendatur & augmentetur cum superfluitate , & illud est Apostema , & quandoque accidunt , ait , dentibus species Apostematum ; & illud quidem non est mirum : omne enim , quod recipit extensionem cum augmento nutrimenti , non elongatur , quin recipiat extensionem cum superfluitate ; nam si non reciperent materias penetrantes in eis , augmentantes eos , non fierent virides , & denigrarentur ; illud enim est propter penetrationem superfluitatis in eis .

Quae verba Principis eo maiorem firmamenti vim continent , quod sunt ex Galeno traducta ; qui l. 5. de comp. med. secundum loca c. 4. circa medium scripta reliquit haec ; si vero lividi per omnem suam substantiam facti dentes appareant , nil mirum est ipsos quid inflammationi simile pati , & aliquid detrimenti ariditatisque suscipere . Post quae addidit ; redundantia vero consumilem in eis affectionem concitare potest , qualis est circa carnosas partes inflammatio . Mirum autem est , quantum hoc toto capite nostro faveat proposito Galenus . Succenturiatus autem utrisque viris est Albenzoar , l. primo Theisir. tract. 6. l. 2. c. 2. quod est de superadditione ossis in principio , per haec . Et ingrossantur quandoque ossa in sua superficie ab humoribus mordificativis , qui insunduntur in ipsis ossibus a sanie , quae transit super ipsa : unde concavantur , corroduntur & ingrossantur . Qui idem auctor eodem tit. 6. lib. 2. c. 5. retulit de quodam homine , cuius dorso concretum os instar cornu , non ita durum , ut os naturale ; pater excussit cathartici impellentibus humores crassos , & medicamentis exterius exsiccantibus . Itemque narrat de se ipso , qui natum sibi super dorsum os graviter molestum , crassa vacuantibus pharmacis , & emplastris dissolutivis ademittit . Quid quod Galenus ipse , l. 6. de usu part. c. 3. nulla , ait , substantia est adeo dura , ut sicut alitur , non possit etiam augeri praeter naturam ; ita ut ossibus id quoque usu veniat , sed maxime hoc experiuntur , qui laxiora sunt & molliora . Jam igitur inquires , si quae praeter naturae statum sunt ossa , extendi atque augeri cognoscimus : multo etiam magis ossa naturae modo se habentia , sub alimentum extendi , superfluisque crassescere posse , confitendum est .

Sed & dentes inflammatorium Abscessum pati monstratur testimonio Ludovici Dureti , qui super illam sententiam Hippocratis , in l. 2. Coacarum praenot. c. 21. §. 8. (Dentis sphacelismus Abscessum in gingivam exolvit) Dens , ait , os acerrimi sensus , quod tantum atteritur , quantum molendo mandit ; ac tamdiu crescit , quoad quiescit ; omnium affectionum capax , omnibusque morbificarum causarum telis expositum , quibus & caro ipsa est , nec cum minore perceptione rei molestae , unde successione doloribus cruciatur . In eo symptomata conspiciuntur omnia , intemperiei , phlegmones , continuitatis & contiguitatis emotae . Significavit & suam , non recedentem ab hac ipsa sententia , Joannes Langius , l. 1. epist. med. 42. cum numeratis plerisque luis Venereae symptomatis ; quae cognita singula veteribus con-

tendit : *Steatomata*, ait, & *Tubera*, atque ex intima ossium medulla concretus sub illorum panniculo tumor, &c.

Demonstravit & hanc rem experimentis Phil. Ingrassias, in lib. de tumor. ubi narrata historia a se dissecti cadaveris, in nostro nosodochio Incurabilium; cui cadaveri, hominis alioqui Syphilide commortui, reperta sunt ossa pectoris & juguli, & aliquot costarum, insignibus tumoribus exaltata: quibus subinde, ruptis, apertisque, puris graviter olentis nonnulla portio manavit, quo demum exhausto, patulus & cavus ossis sinus apparuit. Quibus addidit idem auctor, etiam praeter aetatem, incremento Galenum & Avicennam censuisse, dentes colorem bonum deponere, mala subeunte substantia; atque hac similiter imbuta, corrumpi partium mollium & carnis modo. Subdiditque idem Ingrassias; rationem Galeni non in augmento, sed in nutritionis vi consistere, quod apparebit facile, si Galeni verba non oscitanter legantur. Post quae, curationem dolentium ipsorum dentium tradens, repellentibus non aliter, quam ad carnis phlegmonas utendum praecepit: quippe quia per defluxum fit vitium. Quod si per defluxum est quidem, ut est vere, defluxum ipsum causam inflammationis accommodatam equis non videt? atque eo maxime, quod, ossi calvariae sinistre exciso, necessariam inflammationem impendere monuit Hippoc. in l. de vulneribus capitis, saepe; nec non Gal. l. 6. meth. c. 5. τὸ ἀναλογόντι τῇ φλεγμονῇ. idem quid inflammationi proportionale petiti ossa professus est. Quid, quod Hippoc. l. 4. epid. in historia senis, qui in lapideis vestibulis habitabat, conceptis verbis testatus est, ossis suppurationem; in quo loco Franc. Vallesius retulit haec, non nihil ad nostrum usum facientia; *Ubi autem inflammatio sit, & hic Abscessus esse potest, sive malueris Apostema: cujus etiam ratio consistit, ut partes, aliquo intercedente vitio, diducantur; quis autem inficietur ossis partes interiores saltem, humore copiosiore impellente diduci atque laxari? Sunt & huc demonstrationes, & experimenta Langii, quem adi.*

Restat nunc videndum, ex quo peculiariter Apostemate, atque humore, corripi debeant ossa: statuitque Ingrassias nullum esse, a quo vitium ducere non possint: si vero paulatim propriique alimenti, ut par est, superfluitate coacervata procreandum Apostema sit, ex melancholico exusto succo promptius illud est eventurum; sed de viris Ingrassias loquutus apparet: in pueris alioqui sanguinem, aut pituitam esse materiam inflammationis probabilius est: qui uterque humor, ut paulo posterius ostendam, vitiatus & in poros ossis illapsus, & in horum substantiam non coaptatus, sed rejectus & conculcatus, jam computrescens & fervens, ossa vitiabit, intemperabit; evertet ita frigida & siccata ossis temperies naturalis, in calidam & humidam, quae est praeter naturam transvadet, proportionalis scilicet carni: quod Galenus dixerat inflammationi proportionale.

Ex his jam constat, nequaquam esse difficile, ut ossa conditionibus Abscessus subjiciantur.

C A P. IV.

Quod articulos proprie longorum ossium apprehendere debeat hoc vitium, ut re vera apprehendit.

UT planam atque expeditam evidentiam comparent ea, quae praecipuo hoc argumento monstraturus sum: equidem cogitavi conducibile, si partium ossis, ad articulum potissime spectantium, usus & conditio dispiciatur; quam rem jam exsequi paror ad hunc modum. Ossis universa partitio triplex est Una pars:

innominata veteribus ; quae *corpus* nobis dicitur ossis , pars ejusdem maxima & praecipua , aliarum veluti truncus , in medio sita . Altera pars ossis finitatem primam adferens capitulo , a natura conditrice conglutinata , *epiphysis* dicta Graecis , *appendix* & additamentum Latinis . Estque haec , auctore Vesalio , os alteri ossi adnatum , peculiarem obtinens circumscriptionem ; neque illius ossis , cui committitur , vera portio . Tertia pars est segmentum ossis extremi , supra communem ejusdem aequalitatem extuberans : estque haec , eodem Vesalio describente , ossis pars nihil a suo osse differens ; nisi , quod Tuberculi , seu gibberis , instar ex osse procedit ; quemadmodum ex arboris trunco radices & rami exultare , procedereque videntur .

Corpus ossis , Anatomicorum omnium consensu , durissimum est , quod propugnaculi instar impetum injuriarum sustinere debuerat . Appendix vero , secundum Galeni sententiam in *decimo de usu part.* excogitata est a natura , ut operculi vice esset ad medullarem ossis partem tuendam , ne diffunderet , atque ut , arctius coarticularentur ossium capitula ; quamquam alia Vesalii & Columbi fuit opinio , seu verius erga Galenum diludendum prurigo . Sed & alter usus a Gal. expositus est , l. 2. *de usu part.* c. 5. circa F. adnexas ossibus appendices , ut ex ea conjunctione ligamenta possent enasci , quae articulos circumligant & firman . Tertius usus est , ab Andrea Laurentio relatus , Hippocrati primo auctori , volenti esse epiphyses quasi ventres ossium , in quibus concoquatur ossium alimentum , quod sensim in horum cavernis percoletur . Porro est hic usus , qui nostris placitis maxime favet .

Sed processus ossis & capituli qui finis ? Ad partium quarundam , musculorum praesertim , ex ortus , atque insertionem , tradiderunt quidem omnes . Verum & usus alii non desunt , ubi variam hujus formam atque figuram spectaveris : sed de hac re satis .

Cognoscis nunc mollissimos , & maxime succulentos , esse fines ossium longorum , quae cum aliis coarticulantur , raramque & accommodatam horum structuram , ut succos advenientes pro nutrimento excipiant . His adde , quam ipso motu laxos , imbecillos & ad repellendum ineptos . Quas ob causas memineris etiam , ut in Abscessibus absolvendis , has maxime partes consuetus fere semper impetere sit humor , qui rejectus a superioribus , huc transmittitur . Mirum igitur ne sit , quod communis ossium atque alia privata , quam post haec exponam , cacochymia seu arthroceae , maxime colligant articulis .

C A P. V.

Quod non carnis , sed ossis praecipue sit hoc vitium ; quodque non a carnis habitu profectum , sed ossis primum σύμπτωμα .

Quoniam autem os , & caro , naturam inter se nata dissentaneam , vitium uno communi loco subiere : quaeri non inutiliter potest , utri nuncupandus sit affectus , & , utrius sint morbi conditione priores partes . Videtur autem , quod ossis vitii longe potiora sint momenta , neque illud tam dico curandi difficultate , scilicet hoc planum & nulli dubitabile ; verum etiam procreati mali (cum Philosophis dicam) anticipatu : quoniam autem video nonnullos , quorum opinio fuit , hoc vitium ossibus secundo advenire , nimirum ab exteriori habitu , & a periosteae membrana , translaturum ; ostendam equidem hoc falso credi , & ab ossibus verius proficisci vitium in circumstas partes ; quod ostenditur

duplici ratione . Prima , quod cum simul appareant haec utraque vitia , multo prius antecedere debuit id , quod invasit os ; utpote quod durius & obsistentius est natura , quatenus penetreretur , molliatur , conteratur . Deinde , quod a primordio in loco alioquin excarni , non parum altus exstitit tumor , qui proprius fuerit ossis oportet , non carnis , quae in articuli ambitu nulla est plane . Tertio , cum exilis sit portio carnis , quae vitiari possit , ejusdem quoque vitii parva sit vis consequitur , quae duritiem ossis conficere queat ; contra vero os , cum mole majori constet , amplum ejusdem vitium , etiam atque etiam carnes conterere , ac labefactare , valebit ; praesertim quando subjectum veluti fulcrum sit os carni : nos autem experimento quotidiano didicimus , in vulneribus capitis & corruptelis aliorum ossium , circumjectam carnem ample computruisse , sub hac vero vitiata subjectum os commarcuisse , non ira multum licet procedente longius tempore , non nego commaculatum os , & labefactum . Adde , quod ossis quanto durior est soliditas , tanto gravior est corruptio , quod declarat gravis faetor ab osse cariem experto , & nigro , exsurgens ; sic licet pauca hujus putredo , qualis quidem putor non est a pari vitio carnis . An autem illud sit , quia sub densiore substantia complexa magis putredo minus exspirat , minusque dissipatur ? sed , particulis ejusdem in se coactis , confertim exhalat odiosam mephitim . Accedit ad haec testimonium Avic. qui *l. 4. fen. tr. 4. c. 9.* professus est , non obscuris verbis , vitium hoc , tametsi carnes etiamprehendat , nihilominus verius esse ossis . At neque aliter post hunc , Nicolaus Florentinus *serm. 6. c. 40.* & Jo. a Vico in *l. 9. suae Copiosae c. 34.* Quorum omnium sententiam tam manifeste sequutus videtur Joannes Langius , vir aequae doctus ac disertus , ut ulcerosam hanc ossium affectionem a se vocatam non alio , quam de teredine atque exostosi pertractarit loco : quae fuit *epistola 42. l. 1.* Sed nemo fortasse melius Petro ab Argillata , qui *l. 5. tract. 22. c. 2.* scripta reliquit haec ; *Ventositas spinæ est quando aliqua materia in substantia ossis congregatur , ex debilitate virtutis assimilativæ , vel ex debilitate membri ; unde congregata materia causatur apostema : illic autem consequenter facta incisione , reperitur corruptio in substantia ossis tota , vel in parte ejus , usque ad medullam ; & istos casus saepe vidi , & curavi .*

C A P. VI.

Abscessum hunc esse Puerorum proprium .

MOrbus hic , quantum nos observatio nostra docuit , qui plurimos inde laborantes in Valetudinario curavimus , atque huc adversionem quam maxime sedulam adhibuimus , haud per omnem promiscue aetatem homines laceffit ; sed puerorum videtur & familiaris & proprius . Quod autem istorum morbis interferuerint scriptores , factum puto propterea , quod grandiores , quam infantes , arripit hoc vitium . Est autem utrumque illud inquisitione dignum ; & cur ad Pueros spectet , & cur eos , qui incunabula excesserint , maxime tentare solitum sit ; utrumque porro sua non caret causa , quam nos hic enodate discutiemus : unde simul fieri , ut id , quod ante supposuimus ratum & confessum apud omnes reddatur . Pueri quidem simplicitate hanc affectionem incurrunt , eam ob causam , quam mox audies . Substantiam homo , qui nascitur , refert ex semine patris & ex sanguine menstruo matris : utrumque principium & materia , ex qua foetus conflatur , non usquequaque purum & inculpatum ingreditur in generationem ; sed nunc excrementosum , nunc seculentum , nunc vitiosum & maculatum est ; praesertim si

a mor-

a morboſis, & a cacochymis parentibus procedit. At ſi tamen integræ valetudinis homo ſit, qui generat, non eſt hæc deciſa portio ſic incontaminata, ut expurgationem non ferat; atque hoc de virili ſemine dictum eſt. Sed neque perpetuo mulier munda probatam exhibet generationis materiam; verum plus quam vir ſæpe maculoſam ac tetram, quando frigidiſſimæ ſeu humidior, & inexercitior, eſt: unde ſit, ut mulieres ſæpe doleant capite; propterea nimirum, quod ſuperfluitates ex crudiore ſtomacho plurimas congerunt. Accedit, quod natura in foeminis ſolet menſtruas expurgationes ciere; ſint quidem iſtæ mali ſucci, vel boni, non diſputo: utrumque ſuos habet auctores. Satis eſt, quod geſtationis tempore non perpurgatæ menſibus foeminae, incredibilia per hoc tempus appetunt & varie mala: unde malus etiam ſanguis pro nutriendo puero congeritur, qui neque corporis exercitatione, quæ nulla tunc temporis eſt, emendari poteſt; ſic immundus & vitioſus eſt ejuſdem ſanguis, unde incrementa foetus capeſſit, quem ipſum trahit ſecum jam natus: undeque continuo illi eruptiones toto corpore, & capite quidem achores, ceria, favi, lactumen, glandulae, ſtrumae, aphthae, intertrigines, puſtulae, variolae, morbilli, & hoc omne genus excretionum: quæ ſi contigerint quidem, commodæ ſunt, quia corpus emundant: quare non has prudens cohibet Medicus, ſed adjuvat potius, quæ ſi non evenerint, vel ſi poſtquam apparuerint, intro recurrerint, conſueverint plurimo detrimento eſſe, ut inde fiat plerumque puer valetudinarius, colore atque habitu malo; ſic ſunt pueri languori culpam opportuni.

Illud hic ad cauſas pertinens dicere non omittam: præter communes iſtas ſeminarias infectiones, quales jam diximus ab utriſque parentibus proſciſci, ad hæc vitii effectrices eſſe alia, majoris notæ, qualis eſt cachexia, ſive proxime gignentium, ſive progenitorum: neque enim elabitur hic affectus cauſas, quas dicunt hæreditarias, inter quas eſt & infectio luis Venereæ per ſemen communicata: item ſi vitium hoc, de quo diſputatur, a tabido vel ad tabem propenſo veniat; equidem, præter inexpurgata ſeminaria, inquinamenta vidi ſæpiſſime manare *Paedarthrocacem* ob aliud, quod eſt; quia parentes habitu corrupto, vel languidi fuerant. Verum enimvero cum puerorum proprium hunc affectum poſuerim; haud negaverim tamen ulteriori ætati contingere poſſe. Equidem Mariæ Caracciolæ lectiſſimæ foeminae Neapolitanae, quæ Deo & Sacris a libera vita & a viro, in hanc rem conſentiente, & coenobium ingreſſa in D. Andreae Sacro Sodalitio ſe abdicaverat, cariem in malleolo diuturnam curavi: ſed enim illud commune vitium, quemadmodum rarum eſt, vel ad *Ventofitatem ſpinæ* referam. Equidem, vel cauſis conſtantibus *Paedarthrocaces*, dilata eſt eruptio adgrandiores gravioreſque annos; non aliter, quam variolae, morbillique ad ſenilem uſque ætatem ſervari conſuevere. Huic noſtræ ſic expoſitæ opinioni, aliud etiam addere nunc admoner; non ignorare me, Fernel. 7. *phyſ.* & Matthiolum, *epiſtolarum opere*, confirmationis attuliſſe, quod puer in utero menſtrua materia non alatur. Verum his omnibus communis Schola ſatiſfacit; dum interim mea roborat Philippus Ingraſſias, in *opere de tumoribus*, qua de morbillis, atque alii Viri non pauci.

C A P. VII.

Quod non tam per Influxum, quam per Congestum sit haec Abscessus generatio.

His auditis, quaestio nunc se offert, per *influxum* ne, an per *congestum* Abscessus haec procreatio fiat? atque equidem dixerim utramque, ad morbum procreandum, causam intervenire: defluxum quidem, quia natura sagax humorem malum, & Abscessus non obienti, sed intus revocati, reliquias, studet quo potest, commode transmittere, sed nullam in partem potest incolumius, & salubrius quam in articulos: igitur huc materiam malam transmittit, atque deponit. In hunc modum apostasis quaedam haec videtur, id est, humoris vitiosi translatio. Ad haec & congestus adesse videtur excrementosae substantiae, cum nutrituro succo advenientis; qui non raptus, neque immutatus, a concoctrice propterea, quod aliena substantia coacervatur, & congeritur, quotidie, intra spongiformem substantiam ossis, quam inesse jam diximus suo capitulo, ad recipiendam alimoniam accommodatus: sic tandem fit proventus maximus, qui formes est putredinis ossis.

Jam autem cum utraque sit Abscessus incendii causa, tum inquam fluxio, tum congestio: puto equidem multo majori parte esse congestum propterea, quod fluxionis modus obscurus est; tum propter alias causas defectus, tum maxime, quia viae defluxionum toto corpore non exstant, ad ossa sic expeditae, ut in vehendo alimento, quod nulla vi secum ducit superfuitates admittas, quae propterea felicior evenit, & cum perennis sit, copiosior fieri potest confluxio, quae perennis esse non ita facile potest. Ob haec conficitur sane, majora congestus esse momenta, quam confluxus, in hoc ossis Abscessu procreando. Confirmat abunde nostram hanc opinionem Joannis a Vico, qui *libr. 9. copiosae F.* notavit a materia interdum corrupta & venenosa, defectu virtutis assimilativae, occasione debilitatis membri, generari.

C A P. VIII.

An Corruptio, vel Corrosio, sit morbi forma? simul & de generationis Cariei modo.

Quaestionem hanc, ut rite recteque possimus expedire, corruptionis & putrefactionis nominibus, hoc loco confusis, utramque nos affectionem secundum Nicolai Florentini *commentationem in Avic. lib. 4. fen. 4. tract. 3.* definimus; si primum distinxerimus, quod sit putrefaciens & corrodens, scire licet, corpus humanum & hujus partes, quae dictarum passionum sunt subjectum, esse trium generum; id est, solidum, humidum, spirituosum. Solidum inquam, ut ossa, carnes, nervi, membranae, & hoc genus. Humidum vero dico quatuor humores, qui sunt sanguis, pituita & utraque bilis. Spirituosum denique dico spiritum vitalem, animale, naturalem; quae omnia vocavit Hippocrat. *lib. 6. epid. sect. 8. aph. 16.* continentia, contenta, & impetum facientia: in haec tria invadunt putrefaciens & corrodens.

Putrefaciens est id, quod corrumpit spiritum & humidum membri adeo, ut non sit amplius pars, nisi aequivoce. Caeterum non pervenit ad hoc ejus actio, ut resolvat humidatem membri, sed tantum dimittit eam corruptam. Auctor autem est calor extraneus. *Putrefactio* igitur est dispositio, sub qua humidum mem-
bri

bri corruptum est absque resolutione, ita, ut in vitam redire non possit propter corruptionem spiritus, qui est in eo.

Corrodens autem est illud, quod praeter acuitatem, quam habet resolvit atque extrahit humidum, propter quam resolutionem, atque extractionem, minuitur substantia carnis, ut ulceretur. Pro qua re intelligenda doctrina est Arist. 4. *meteor.* siccum ejus naturae, ut semper egeat colligatione; humidum vero id est, quod colligit & conjungit. *Corrosio* igitur est dispositio, sub qua humidum terminans, sive agglutinans, partes membri resolvitur ita, ut partes membri remaneant disjunctae sic, ut non sint amplius continuae; praeterquam tamen humiditas sit corrupta.

His jam expositis, utra ratio sit in hoc affectu, constare potest: porro subesse non videtur corrosio, sed corruptio, propterea; quod in hoc vitio totum humidum est corruptum, absque resolutione, ita, ut extincta reliterit pars; quod si tamen post longum tempus exempra ossa proferunt Cariem, ac Terebinem hoc nihilominus fit, resoluta per longum madorem parte; quemadmodum accidit lignis, quae longa humoris alluvie tabefacta, corrosionem referunt, quae vere non est: atque ad hunc modum interpretandi sunt Avicenna, Nicolaus Florentinus, Joannes a Vico, atque alii, si qui sunt auctores nobiles, qui corrosionem in hoc vitio adstruxerunt. Firmari autem hoc abunde licet exemplo simili gummatum, & exostosum, luis Venereae; quae resolutione verius & vi corrumpentium humorum, quam a corrodentibus facta visuntur: quam etiam rem Historia superius a Philippo Ingrassia recitata demonstrasse potuit. Fuit autem & meae sententiae Joannes Langius in l. 1. *epist.* 42. quam rem apud eundem auctorem legito.

Illud nunc desiderari videtur, ecquo pacto procreetur ejusmodi corruptio; evenit autem, meo quidem & Vidii judicio, ad hunc modum: Quoniam a nobis constitutum est superius, *Paedarthrocacem*, per *congestum*, quam per *influxum* fieri magis; id est, quod contrahatur paulatim humor in osse, ex alimento superante: contrahitur quidem in osse paulatim veluti mucus, qui ob loci imbecillitatem nec concoquitur, nec ad alendum est idoneus, nec expellitur; sed ibi manens tumorem excitat. Cum autem hic idem humor, vel acris sit, vel retentus putrescat (est, & qui in lue Venerea diuturniori collectus ea tubercula excitat, quae Gummi dicuntur) erodit ac perforat ejusmodi partes, integrae cuti subjectas.

C A P. IX,

Quod Exostosi, Sphaceloque, ossis Syphiliae, similis sit ista.

EX his facile quisquam affirmer, *exostosi Syphiliae* similem Abscessum hunc esse; quod assertum neque displicet nobis, qui credimus Gummata, quae dicuntur, a Venerea lue profecta, non per defluxum, sed per congestum esse: quam rem cum quispiam ostendi sibi desiderat, dicam; hominis Venereo morbo confecti sanguinem universum, & humores, graviter esse corruptos: siquidem, & ab omnibus constitutum & a nobis ante monstratum est, lue hanc esse universale corporis intemperamentum, atque hepatis praecipue, quod est officina sanguinis; quo labefactato, & humores omnes cum sanguine comprehensos, in corruptionem abiisse necesse est; quapropter & tales accedentes in substantiam alendarum partium, has non corrumpere non possunt: maxime autem inter omnes tumentur se carnes, & ad hanc naturam accedentes aliae partes sic, ut alienum a se, vitiosumque succum quoad ejus fieri licet, vel concoquant & commodentur, vel abjiciant: non
ita

ita quidem ossa, quae inter omnes corporis partes sunt debilissimae, atque etiam maxime exsanguis & frigidissimae; quapropter id, quod a se rejecerant carnes, ipsa recipient. Indicio autem est, quod ossa capitis a nonnullo calore fota compressis obnoxia sunt his congettibus. Indicavit autem *Ventositatis spinæ* cum *Exostosi Venerea* similitudinem Joannes a Vico, memorato jam loco, quamquam verò contulit arthritidi morbum Avicenna: tamen ejusmodi comparatio facta est, secundum doloris speciem, qua communicant; non autem spectat illatio vitium, jam initium ossi, quam diximus esse corruptionem; quam quidem opinionem eo libentius amplexus sum, quod Jacobo Caesarano, Medico nostri Gimnasi Professori praeclarissimo, ac Diomedo Paladino, viro item doctissimo, communicatam video placuisse.

C A P. X.

Ex quam humorum materia pendeat hic Abscessus.

PRincipio dubietatem nonnullam facit, num halitiosa levisque sit materia, quae procreando huic vitio causam praestet: Cujus sententiae videtur fuisse Philippus Ingrassias, in *commentario de ossibus cap. 1. fine*; persuasus tum ab etymo, tum quia figi quidquam in ossis corpus, praeterquam tenuis substantia non potest. Quod confirmavit Philippus auctoritate Razae, in suam opinionem traducta, qui prodidit profectum nomen a perforando; perforare autem solidissimam ossis compaginem nulla non valet, praeterquam penetrabilis tenuisque substantia, quae transcurrat; ut enim crassamentum aliquod humoris pervadat. Quam etiam ob causam factum est, ut Jo. Lang. in *libr. 1. epist. medic. epist. 42.* censuerit ejusdem teredinis causas esse putres ichores. Sed Josepho Pandolphino, in *c. 4. quod est de morbi generatione*, placuit vitium omne tribuendum pituitae crassae, ut quae maxime in pueris, & puellis foeminis, proveniat, statusque multos, ad tensivos artuum dolores excitandos, accommodate ferat. Ante quos omnes viros, Avicennae principi Viro placitum est, ut humores hi sint acuti, penetrantes in os, & corrodentes ipsum: quem Virum sequuti sunt & Nicolaus Florentinus, & Joannes a Vigo. Post quos Joannes Langius *cit. epist.* ulcerosa vocata hac ossium affectione, purulentos & acres rheumatum ichores, quo terebrentur ossa causas dixit esse; a qua magni Viri sententia, nostra profecto non longe discedit; nisi quod sanguinis putres ichores posuimus, ut venientes in alimentum ossis, alioqui rarioris & levioris, quales capitulorum & processuum sunt, has inficiunt & contaminant, uti & *hujus lib. capite*, superius explicavimus.

C A P. XI.

Vera Affectus natura.

SI mentis aciem penitus in rem desigimus, longe alia quam apparens, & exposita sensibus affectus hujus est natura; usque adeo, ut equidem non conquiescam his, quae dudum genus inquirenti se obtulere; sed in recessu, positam, formamque aliam abstrusorem, mali confector, quam etsi non adverterint alii, tamen ut puto lucidissima est. Illud autem, quod meditor est hujusmodi. Saepe numero legimus apud Viros auctoritate plenissimos, sensimusque disputando constiturum; inflammari ossa, non quidem aequae, sed paulo secius, quam carnes: ignis por-

porro nullum sibi objectum, quantumvis durum, excipit, quominus in ipsum vim suam παντοδυναμικὴν non exerat; ad hunc quoque modum inflammatio, quae ab internis visceribus male habitis, & a foco putredinis aliquo proficiscitur; nullam partem corporis excludit, sua tirannide atque incurfibus; quin & dentes, quibus ignem parere & immolitos linquere scripsit Plinius, quotidie cernimus insensibili succorum acrimia infestatu solvi, conteri, & erodi: quoto igitur potius ossa minus compacta, minusque sententia, humorum vim acutorum ad languorem experiri ac perpeti debuerint. Qui languor in *Paedarthrocae* accedens, sit corrosio, an corruptio, certum non est; quamquam nos superius nostram opinionem aperuimus, quae corruptionem amplectitur; sed tamen aut nullum, aut parum necessarium, quod ad ossis vitium & affectionem attinet, istorum est discrimen: difficilior autem ossis per humorem est erosio, quam corruptio; haec enim ab humoris labefacientis duntaxat copia; illa vero ab ingenti acrimonia proficiscatur oportet. Atque ita jam apparet non admodum referre, siue corrosio, siue corruptio particulae sit hic Abscessus, quantum ad ipsum vitii jam procreati eventum. Jam autem, quanto facilius ossis erit haec vitiatio in pueris? quorum ossa molliora ac teneriora sunt, quam in viris; & eo amplius, quod ossis partem accipi volumus non promiscuam, sed privatim eam, quae est circa articulos: atque haec, ut anatomica nos observatio docuit, spongiosa est multum; eo scilicet naturae consilio, ut foret accommodatior ad suscipiendum alimentum, delatum a venis atque arteriis appellentibus ad ea loca; a quo deinde alimento propagaretur & resultaret nutritio perennis in medullam.

Hac jam cognita partis ossis habitudine atque structura, in viris quidem laxa & rara, in pueris vero singulariter molli ac friabili; si dixerimus hanc ex allapsis humoribus semiputribus & alienis inflammari, ab inflammatione vero Abscessum & corruptelam perpeti; non erit sane, qui refragetur, aut facilem vitii procreationem inficietur. Quae res tamen ubi cuipiam difficilis forte videatur, in promptu sum ostensurus etiam opere constantes hos Abscessus, in plerisque pueris a me visos, quibus extractae sunt ossium particulae, qua semiputres, qua putres, confectae sanie, succique lentore maximo: quae quidem putredo, quae so te, quo pacto fuerit inducta sine fervore, atque inflammatione? Cartilaginem quidem in semibus, tum aurium, tum narium, tum sterni, post inflammationem in Venereo morbo praefam saepissime vidi: puerorum igitur haec ossa mollia inflammationis capacia non fateamur? profecto cartilagine seniles non minus densae compactaeque sunt, quam puerilia ossa: quibus accedit & cerea mollitudo, & spongiosa porositas, quam omnes mecum sunt confessi. Ad haec in ossa, id est, in horum capitula venae subeunt & arteriae, licet pusillae & inadspectabiles: unde enim aut quomodo nutriantur, aut vivant eadem, si non ingreditur in ea succus, & nisi permeant undecunque vasa? quod si permeat succus alienus & importunus, ad haec loca delatus, & confertim aliquando cumulatus; maxime etiam valebit haec inalterare atque in calidam diathesin immutare sic, ut aliquando inflammantur & inflammata subeant Abscessum: quem partim *Ventositatem* appellarunt propterea, quod veluti ventus, particulas ossis, inflans distendat; partim etiam dixerunt *Spinam*, quod veluti spina in centrum membri, quod os est, designatur. Postremo inflammationem ossis persuadet augmentum in se inductum. Unde enim hoc, praeterquam a putredinis fermento? fermentum autem unde, praeterquam ab inflammatione? quae quidem tanti momenti sunt; ut facile, quod nos sentimus, etiam unicuique persuaderi debeant.

C A P. XII.

Quod non Affectus hic occultus, & causae quae sitae satisfaciunt exponit.

Nonnulli cum hujus affectus & ossis corrupti causas exponunt; non inventa, quae satisfaciatur, ratione peculiariter affecti ossis perinde, ut a magna difficultate cito se extricent, ad antipathiam & ad occultas rerum causas confugiunt: id quod in plerisque multis hoc nostro seculo fieri consuevit ab his, qui rerum indagacionis pertaesi, via quam expeditissima sunt contenti: equidem, etsi perpetuo non renunciandas hasce proprietates arbitror; in hoc vitio tamen amplectendas non consentio propterea, quod ad causas ratione contemplabiles referri potest, sunt autem, quae mihi videntur, hae.

Scire licet, humorem illum, qui morbum invehit, excrementitium omnino esse, quod, jam expositis ante sermonibus hujus libelli, monstratum est; quia sunt inquam reliquiae Variolarum & Morbillorum, minimum expurgatorum; item quae sunt non excusae superfluitates capitis ichorodes, quibus obnoxii sunt infantes, & his affines pueri: quae superfluitates omnes, & materiae sunt crassae, viscidae, pingues, ac putres adeo, ut contagione communicari pueris aliis cohabitantibus possint. Verumtamen cum humore hoc pingui conjuncta est aliqua siccitas & exstior; quemadmodum in fuligine non dico picis, thuris thymiamatum, & pinguium omnium; de quorum praeparatione Dioscorides; sed & aliarum materierum omnium: porro non deest hisce fuliginibus & excrementis cremor, id quod ostenditur plerisque indiciis, quae sunt haec: primum in ceriorum, ac tineae speciebus singulis sua est crusta; in lupinari, inquam, fursuracea, & hoc genus; multo autem maxime in estymatis & exanthematis residuas crustulas nemo non norit. Deinde falsas nitrosasque has excretiones esse constat, pruriginosae. Tertio non possunt non referre fuliginem impressione materiae, quae tot multas cretiones & agitationes passae sunt, a calore partium diversae: primo quidem in vasis & conceptaculis parentum; deinde in universa puerorum officina naturali, donec perveniant ex omnibus vasis ad postremam cutem. Praeterea fiunt excretiones istae omnes non sine fervore, & quia heterogeneae sunt partes substantiae vergentis ad siccum, torreatur oportet: inde enim *Acrochordonas* in pueris evenire docuit *Cornelius Celsus lib. 5. c. 28.* & e Junioribus *Antonius Musa, Brasavolus, & alii.*

His omnibus argumentis constat, inesse nonnullam inustionis notam his excrementis. Has ob causas conjuncta fuit, ut dixi, cum pinguedine siccitas. At haec qualitas, & natura, fuit etiam ossibus, quae *M. Hippocratis sententia in libr. de carnibus*, ex multa pingui & glutinosa seminis portione concessa & exusta constant. Itaque ad ossa magno naturae consensu repere has materias, & ab his attrahi substantiae similitudine non alienum est credi. Atque haec una ratio est quam contemplator homo comminisci possit. Altera vero ratio deduci potest ex *Arist. l. 3. de hist. animal. 19.* ubi tradens de sanguine dicit; hunc & partes sanguineas putrescere circa ossa: atqui per Doctores nostros omnes Variolarum & Morbillorum praesegmina sunt sanguinea, haec ergo retenta & ad partes ossium appulsa, facile has conficiunt & corrumpunt. Tertia ratio potest esse illa, partes omnes corporis, quo robustiores & calidiores & sanguine instructiores, eo facilius promptiusque repellunt a se noxas advenientes, itaque *Gal. 13. meth.* scripsit inter omnes in expellendo validissimos esse musculos, minus arterias, minus his venas, omnium vero debilissimas esse glandulas. Ita quidem ille, sed nos glandulis imbecilliora dicimus ossa, quae plane repellere nequeant incurfus alienorum humorum.

Sic

Sic excrementa haec a singulis oeconomiae nostrae partibus rejecta, cum amplius remittere non valeant ossa, reliquum est, ut eadem in se congesta cum putrida sint & virulenta. Joanne de Vico auctore, vitium in se ipsis excitent corruptionis, & alienationis. Atque hactenus hae sunt causae, ad quas *Paedarthrocacem* referre licet.

C A P. XIII.

Affectus definitio.

Post haec, definitionem adornaturis jam nobis, primum omnium inveniendum est genus, cujus quaedam multorum communis est natura, quam definita res participat; quoniam autem videmus in hoc morbo distentam in omnes partes substantiam, quae *Apostema* dicitur a Graecis, *Abcessus* a Latinis: utrumque nomen acceperimus, liberum est quidem; quoniam vero Latinum est commodius, in *Abcessu* consistemus. Quo invento genere, differentia supplenda est, vel quae hujus loco sunt accidentia propria. Jam autem, quae se offert, est corruptoria species, sive ratio cui se subicit τὸ ὑποκαίμενον, quod distinxeris, dixerisque (os) & quia multiplices hujus sunt partes: quibus non expressis ambiguitas dari possit: nam aliae partes ossis ab aliis morbis occupari solent, ut a *Syphilde* media ossa, sic addideris (circa articulum). Quoniam autem proprius pueritiae morbus est, & horum articuli potissimum abcessionem hanc incurrere consueverunt, hoc maxime pro diorismo retinendum apponendumque est, ut dixeris (in pueris): causae autem, quae magnam lucem asserant, exponendae, quae sunt scilicet spermatis, & menstrui sanguinis, inquinamenta non repurgata, cum quibus causis si generationis modus possit exprimi, fiet hoc sane, cum singulari definitionis gratia, qui modus est per congestum. Jamque cum nil intra complexum definitionis venire possit, quod definiti nomine non comprehendatur, atque etiam nil a definito contineatur, quod definitio non exprimat, atque explicet; sic jam collegimus absolutam definitionem, atque adeo dicimus; *Paedarthrocace Abcessus est corruptorius, seu sphacelismus ossis, circa articulum in pueris, ex primis spermatis, & menstrui sanguinis, inquinamentis non repurgatis, per congestum illapsis & computrescatis, natus.*

C A P. XIV.

Num hic Affectus Graecis antiquis notus.

Optassem equidem omnes, ut facem nobis in hac re praetulisset quispiam ex auctoribus Graecis, ut qui diligentes, & exacti in uno quolibet argumento pertractando, suere, quod autem ipsorum nullus ejusce rei meminerit, excitaret quidem nobis admirationem, nisi fortasse cognitum hunc illi morbum dubitarem: qui morbus sexcentum ab hinc annis, ni suppuratio fallit, mortale genus invasit; num ergo nullus Graecorum memoria fuit hic Affectus: an vero, sicut Syphildem non ignoratam ab istis plerique voluere; propterea, quod symptomata luis ejusdem nulla his obscura fuerunt: pariter & *Paedarthrocacem* eosdem non latuisse persuaderi possumus: atque etiam, quod ad cariem ossis universalem hoc vitium referri, non est absurdum; siquidem eo proposito, quod ante monstravimus, ulcerosam hanc ossium affectionem ortum habere, a male purgatis aut intro relapsis a summa facie corporis humorum excursum, & exanthematis, Hippocrati, Gale-

no, Aetio non incompetitis, ut Andreas Laurentius affirmare visus est, in l. 8. *historiae anatomicae quae* 9. atque etiam Franciscus Vallesius in l. *primum epid. sect.* 2. & in l. 7. *eiusdem operis*, t. 94. Sic profecto fit, ut neque iis Abscessus hic ignorari debuerit. Porro non ita fortassis accurate descriptus ab iisdem fuit uterque affectus; propterea, quod ob exquisitam victus rationem (verba sunt Laurentii) mitiora essent omnia.

Ad hunc modum plane constat fieri potuisse, ut in Asclepiadarum notitiam venerit hocce vitium, & *τεπιδον* nomine comprehensum. Quinimo factum, ut comprehenderint; sic animus est ostendere, ut mirum, ni demonstrem etiam. Neque obstat, quod non meminerint Graeci multorum accidentium, quo modo significavimus, quomodo non refert, quod de variolis non tradiderint. Re autem vera *Spinam ventosam* Veteribus aliquo pacto notam evincimus, ex Razae verbis, *part.* 2. *Contin.* l. 15. c. 5. descriptis, Pandolphino quidem non compertis: quae sunt haec. In 2. cap. de morbo, & *accidente* dixit tandem, quod *Ventositas spinæ* fit ex humoribus calidis, corrodentibus, & perforantibus, & derivatur hoc nomen a perforatione. Addidit & ibidem loci Razæ; In summis caussarum dixit, *absterfio* fit in ossæ, ex superfluitatibus prohibentibus, cum absterfione ipsarum, quod non oriatur super illud caro, sed debet fricari, ut bona fiat conditio, ad generandam carnem, super illud. Dico possibile est, quod caro non generetur super ossa corrupta, non ex parte ipsorum viscositatis, sed eo, quod patiuntur complicationem malam, & erit ad modum ovi in generatione saniei, quoniam videmus os perforatum in grossitudine aspera, & super illud non generatur caro radicitus. Haec ille, quibus jam indubitato vides, non aliam Razæ atque Arabibus suam *Spinæ ventositatem*, quam Graecorum *Teredinem*, neque hanc fuisse aliam, quam illam: ita nulla prorsus, quam diversitas nominis intercedit, quas ob res jam constat cognitam antiquis *Paedarthrocacen* fuisse. Illud nunc iudico disquirendum, num Galeno *τεπιδον* nobis cariei nomen corruptionis an corrosionis sit usu. Et ambiguae profecto significationis apparet fuisse; *libr. de caus. morb.* c. 11. in quo loco foraminulenta caries, quae ab acutis humoribus erodentibus profecta est, discernitur ab unaquaque ossis asperitate, quae causam quamcumque aliam agnoscat; verum aliter l. de differentiis morb. c. 5. in quo loco auctor ossa purrida similia fecit lignis, quae sunt vetustate corrupta: quem ossis affectum *com.* 3. de fractur. text. 20. cum Hippocrate *sphacelon*, id est, consummatam ossis corruptionem vocavit: omnibus autem modis cariem Galenus potius ad corrodentes, quam ad corruptentes, causas visus est retulisse; quamquam Razæ sententia recitatis modo verbis videtur ea fuisse, ut sua *spinæ ventositas*, & *taridon*, teredinis corruptum nomen, affectum & causam utramque corruptoriam, inquam, & corrosoriam, saltem conjunctam complectatur.

C A P. XV.

*An Ventositas spinæ, ab Arabibus auctoribus descripta
Paedarthrocace congruat nostræ.*

DE *Ventositate spinæ* primus omnium, quos novimus, scripsit Avicenna: cuius verba recitata semel fuisse referet non pauci; commodissimus autem hic locus, in quo disquirendum proponimus, num eiusmodi, qualem ipse *Ventositatem spinæ* descripsit, sit *Paedarthrocace* nostra. *Ventositatis*, inquit, *spinæ* causa sunt humores acuti, penetrantes in os & corrodentes ipsum; & incessus *Ventositatis spinæ*,

nae, est incessus doloris juncturarum. Verumtamen materia in dolore juncturarum est in carne, & in ventositate spinæ est in osse, & ejus additio corrumpit ossis partem unam post aliam. Dixerunt quidam, quod spina est spasmus in toto corpore propter ulcus, & non affirmatur. Haec ille. Professus autem & de hac re, sicut audisti fuit Razes, licet diversa, vel parum respondente sententia. Ex Arabistarum vero schola, qui meminerint ejusdem vitii, fuere Petrus ab Argillata: cujus etiam verba recitavimus; ac Nicolaus Florentinus, & Jo. a Vigo Genuenlis. E cultis vero scriptoribus fuerunt Jo. Langius, l. 2. epist. & Joan. Manardus, lib. 7. epist. 2. sed omnes hi quidem aride ac jejune. Plenius e nuperis Josephus Pandolphinus, vir a nobis saepe memoratus; neque praeter hos alii de hac re tradidere.

De quibus omnibus, quod ad institutum modo sermonem private pertinet, sic equidem judico; Principem Avicennam in primis audiendum, nam Nicolaus & Joannes a Vico, atque alii, sunt hunc praecipue sequuti. Nec sat video, an hi omnes rem ab experto tradiderint; quam vere si novissent, necessaria pleraque conscripissent: aut si ejusmodi non fuit istorum praeceptio; vel mancā hanc & potissima parte defectam fatearis, oportet: ac descriptus a se affectus alius erit ab eo, quem nos conscribimus. At Pandolphinus *Spinæ ventositatem*, & *Paedarthrocacem*, unam eandemque rem fecit, quod nos equidem non ita facile volumus asseri: nimirum, quod non omnia consentire, quae in utraque hypothese statuuntur, appareat. Primum, quod non corrodentes per se humores *Paedarthrocacem* producant, neque in hac aliqua corrosionis est forma, sed corruptionis & syderationis. Deinde, quod Avicennae verbis in dolore praecipuo videtur affectus essentia constituta; sic enim ait: Verumtamen, materia in dolore juncturarum est in carne, & in *Ventositate spinæ* est in osse. Sic equidem ille de perdolente *Ventositate spinæ*. At vero in *Paedarthrocace* nullus dolor est pungens, aut qualiscunque alius, praeterquam sub uno ulceris Abscessu.

Deprehenditur ergo falsi Pandolphinus, qui inseparabilem ejusmodi dolorem a pertractato morbo posuit. Sed & Petrus ab Argillata *sphaecelismos* ossium mediorum, a penitissimis *Abscessibus* cum carniū corruptione conjunctis, & penes communes causas & affectus, quavis promiscue aetate profectos, non dubitavit in singularem atque eximium *Spinæ ventosae* characterem, & censum, inferre; quod a nullo priorum ad quos attinuerat, est utique factum: a quo auctore prompta hercules conjectura mutuatum, atque imitatum, Joan. Januensem opinari licet: qui vir *teredines ossium a lue Venerea* procreatas, ad hunc *Spinæ* morbum liberiore commento revocavit; vel hunc ad illas, confusus affectus utriusque rationibus: quando citra cariem malum hoc *spinæ* definierit Princeps: ad cujus sententiam, hac eadem de re, professus est ipse Vigonius plus scilicet Avicennae verbis accommodans res, quam verba rebus: ita scilicet corrupta, longo jam tempore, scribendi fides est & auctoritas. Sed nos ad primum sermonem redeamus.

Dico igitur *Paedarthrocaces* morem non esse, qualis est arthritidis, aut si mavis doloris articulorum, quanquam ossium juncturae sunt, quas nos posuimus Abscessus sedem. Sed neque hoc absolute protulit Avicenna, sed ait, & *incessus Ventositatis spinæ est incessus doloris juncturarum*, verumtamen materia in dolore juncturarum est in carne; & in *Ventositate spinæ* est in osse: & ejus additio corrumpit ossis partem unam post aliam, &c. vel ut alter codex habet; est ejus accessus, vel dilatio, vel progressio corrumpens. Quibus verbis docemur discrimen ineuntis affectus, & progressi, ut incipientis quidem sit corrosio fortasse levis & os tantummodo lambens; provec̃ti vero corruptio sit & Abscessus amplior.

Ex his omnibus non violenta tandem una suasio nascitur ; qua credamus , vel alium esse plane spinæ morbum , quam *Paedarthrocace* nostra sit : vel adversus securas & certas Pandolphini theses , omnino plurimam esse nobis dubitandi ansam ; ubi scilicet omni detrectato demonstrandi conatu , nostram opinionem non promoveamus in tanta verborum Avicennae paritate ; testimonii sui obscuritate ; ac vulgatae interpretationis incomperta fidelitate . Ad extremum , sensus noster & decretum est , si Veterum testimoniis & auctoritate certamus , non magis in *Paedarthrocace* definienda observaturos nos esse , quid Princeps Avicenna , quam quid Razes , inter Arabas omnes Medicos experientissimus , atque aevo & usu medendi consummatissimus , professus est ; eo maxime audiendus , quia cum primis & optimis Graecis magistris mire consentit sic , ut in *Ventosa* ista *spina* excutienda , novi nihil in medium attulisse videatur , quam quod decreverint iidem .

C A P. XVI.

Differentiae .

P*aedarthrocaces* non uniformis alioquin , ut plerique morbi omnes , sed plurimum a se ipsa dissidentis , differentias haud quidem constitutivas , quae nullae sunt , verum eas , quae modum immutant , hic nos exponemus : rejectis tamen iis , quae parum ad curationem faciunt , atque illis , quae ad hanc maxime spectant , amplexis . Has autem applicemus oportet ad subjectum , cui sanitas & morbus natura inhaerent ; aut subjectum ipsum non tam simpliciter , quam secundum modos & affectiones , quibus informatur , observabimus . Ex priori genere cum crasis & constitutio corporis , habitus , ac textura sint : secundum haec singula discreveris hominem , qui suppositus est affectui . Sed multo fortasse certius definitiusque pertinebit expendi aetatem ; cujus firmitudine , aut imbecillitate , levius ad morbum alii , deterius alii se habent . Ex posteriori genere , id est , ex modis , quibus affectum est corpus , prima differentiae ratio fuerit ; si perfecte morbus inhaeserit , & , penitissime illatus , haud multum curationi pateat : fixus inquam , aut insito familiae caractere , aut Venerea contagio ; aut malo corporis habitu , quam cachexiam dicunt ; aut si citra haec sit affectus , & leviuscule impressus .

Alterum differentiarum caput erit eorum ; quae consequuntur formam in subiecto . Ex his magnitudo , vel parvitas , multitudo vel paucitas , locus , motus , ac tempus est : secundum quas singulas circumstantias , ac modos , vitium discrevisse difficile non erit ei , qui diligenter singula percurrat . Ad magnitudinem , spatium quoque pertinet ; sic Petrus ab Argillata posuit *Paedarthrocaces* modos ; alterius quidem totum ossis ambitum complexae , & ad medullam usque progressae ; alterius vero partem ingressae : at Nicolaus Florentinus aliam posuit in summo versantem ; alteram profundius delapsam : Vidijs vero ad alteram ossis partem transgressam etiam fecit . Sed tu partitus ad summam fueris , vel latius patentem , vel finibus angustis conclusam .

Quod spectat ad tempus ; hoc vel discretum pendes : sic initium , aut incrementum , aut statum , distingues ; vel non discretum secundum has certas partes , sed secundum absolutiorem alium dimensum capies , tum longitudo se offerret , aut brevitatis . Ad quem ordinem accedit proxime divisio motus , tarde procedentis , vel acute . De qua re sic Razes ait ; *Et juxta modum acuitatis ipsius materiae , erit malitia Et velocitas ulcerationis ipsius . Sed loci discernicula sunt haec ; nam aut ipsemet articulus affectus est , aut proximae partes ossis ; processus , inquam , aut pars*

citerior, aut reliquae. Caeterum & articuli discernendi sunt, namque vel artuum, vel partium mediarum malo tenentur. Equidem ad os malae supremum, & circa nodos pectoris, & costarum, cariosum hoc Apostematis genus curari; ut inter alias memorata Biblioplae filia, &c.

Succedit ordo tertius, qui caussarum est; quae sicut ostendimus internae sunt semper; quarum quidem effectricibus, ante relatis, addere potes adfluxum atque congestum divisim aut conjunctim, uti videbitur: materias vere distinguere poteris, vel pituitosas & putres, ut Langio visum est; vel sanguineos ichores putres, quae nostra opinio fuit; praeterea corroderentes aut corrumpentes, complexim aut separatim: principio aut deinceps, prout casus simul & opinio tua feret; item sinceras, mistas; crassiores, tenuiores; costiores, crudiores; dilutas, falsas, nitrosasve; benignas, malignas; multas, paucas; adfluentes quotidie, vel sine adfluxu vigentes.

Quarta denique series est effectorum: secundum quam dixerit, ab ossis primigenio, sicut jam ostendimus, Abscessu inductum in carnes ulcus latum, vel angustum; aequale vel inaequale; purius aut putrius; simplex aut multiplex: & ad summam sic aut aliter affectum, ut ulcus omne partiri consuevit. Citra quod ulcus ossis etiam esse corruptio non diuturna potest, ita ut pars una differentiae sit; arthrocae carne contexta; pertusa & hians altera. Ad haec videris an morbus dolore vexat, an hujus expers est. Itemque num febrem invexit, aut secus: hancque vel perpetuam, vel intermittentem; hecticam aut putridam: maciem aut neutrum corporis statum, &c. Hi tibi satis ex pluribus, qui nunc offeruntur, esse poterunt differentiarum modi.

C A P. XVII.

Symptomata, & Indicia.

EXposuimus in *Paedarthrocae* jam duos praeter naturam affectus; qui sunt morbus & caussae. Tertio supersunt Symptomata, quae nos variis morbi temporibus applicata, secundum haec eadem digeremus. Primum ea re notata, quod morbus hic longissimus est, ut qui ossis intimi vitio continetur. Initio igitur tumor est globosus, interdum pressula rotunditate; indolens primordio, ante carnis exulceratum; dolens aliquantulum ab exulceratu: quae uterque duobus post mensibus, vel circiter adveniunt: atque haec quidem tempora sunt initii atque incrementi, quibus temporibus per angusta foramina, misso specillo, contactum leviter vitio sentitur os: mox, in statu consummatus, deprehenditur ossis marcor & consummata putredo. Cujus-mador varie diffusus in carnes viriatus, eas in varios Abscessus & ulcera pertrahit; nisi tamen haec arte magistra praevertantur & aliqua ratione redimantur. Articulis, ut ante ostendimus, infestum vitium est adeo, ut ignaris hominibus ossis luxati speciem praebeat; quapropter ad repositum capituli contrectata pars exasperatur. Praeter haec affident & alia nonnulla, quae sunt in omni carie promiscua. Interdum febricula quaedam tenuis, & pusilla, corpus tenet. Interdum macies & cachexia, quae non minime verenda sunt mala; praesertim in cachecticis gracilibus, & male habitis impuberibus.

Succedunt hic signa, quae *Paedarthroacen* ab *Arthritide* ac luxatione, similibus plurimum affectionibus, secernant & separent: de qua re scripsit haec aliqua Razes; *Dico Ventositas spinæ est ad modum doloris, sed materia in dolore articulo- rum erit in carne & musculis: sed in vitio spinæ, haec materia erit in osse &*
par-

parte ejus : corrumpitur caro vicina ei, & juxta modum acuitatis ipsius materiae, erit malitia & velocitas ulcerationis ipsius. De cognitione quoties videris articulum ingrossari cum durabilitate, non deficiet vitium, sicut deficit articulorum; sed quoties perdurat in dispositione ipsa, fiet acutius ambulando. Haec ille.

Ad quae nos subnectimus, & hasce alias notas vitii discretrices; Prima, Paedarthrocace familiaris est puerorum; unde primis a nobis nominata est ipsa. Secunda, quod post recurrentes variolarum, morbillorum, ceriorum, & achorum, laetuminis, ut dicunt, ac tineae, negatas imperfectasque repurgationes succedere solita sit. Tertia quod os prius vitii vim sentiat, qua circumobducta caro. Quarta, quod cum artus impetere solenne sit huic vitio, maxime tamen articulos laeessit ac ferit. Quinta, quod malignam vim prae se fert; quam vix ulla Medici providentia, & sedulitas, venientem antevertere aut aggressam curare valeat. Taceo dolorem periosteae membranae punctorium, a qua specie dictam hanc spinam volunt, si placitum Avicennae sequaris.

C A P. XVIII.

Prognostica, & Judicia.

PRaeclare quidem enunciat Hieronymus Fabricius in operum Chirurgicorum parte posteriore, qua curata sibi sunt ulcera cum os corrupto; quod eiusmodi vitium inter maligna censetur, nihilque Medicos, etiamnum praestantes, tam mire fatigat, quam ossis una corruptio. Quod si dictum est de omni promiscue carie: quid de hac amabo te, quae prorsus intimos articulos, nerveasque partes, subdola & ineffabili quadam antipathia convellit? Insolens igitur si quod aliud, & infinite molestum vitium, odiosum autem ideo, quod sua semper malignitate firmum, irritam omnem industriam & laborem hominis procurantis facit. Acerbum etiam atque atrox, quod non admodum multo tempore natos matribus abripit, quamquam hoc vere non tam ulceris quam cacoehymiae culpa sit; enimvero vitium unumquodque ossis perniciosum sua natura non est; sed quantum curatu longum, tantundem etiam tutum est; exemplo autem esse potest Marylli puer a Gal. 7. de anatom. aggress. cap. 13. memoratus; cui puero ex ictu & prava curatione corruptum os pectoris, patulumque sic, ut viscera viserentur, sanatum excisione fuit. Si quod igitur periculum subest, vel ad partes, quibus contegitur, referendum est, vel ad causas, quae prodixerunt, vel ad symptomata, quae sunt adjuncta: puta cachexiam, febriculam, maciem, &c. quae in l. de congestu, cap. de praefagio, sunt a me plenius exposita. Verum enimvero, quoniam articulos apprehendi conterique ab hoc uno monstratum est, ob id a mutilatione saepe non evadunt hi pueri: quin motus abolitionem aut depravationem, aut Ancylen plurimum incurrent hi, quibus penitissime propagatum est vitium.

C A P. XIX.

De Paedarthrocace, vel ementita, vel non consummata.

ANtequam autem ad praeservationem nos accingamus, pauca de ementita, vel non consummata, Paedarthrocace, dicemus, occasione ex praecedente capite sumpta. Itaque ossis Abscessus, circa articulum, perpeffos fuisse pueros nonnullos novimus; quippe Thomas Androlus Barolita, atque alter nomine, non comper-

tus, cujus os tibiae mediae tumore tentatum scalpro derafi, coram D. Ferrante Pagano, integerrimo domus Incurabilium gubernatore. Item Franciscus Cicero Aversanus oslium tumores perpeffus, secundum anteriorem thoracem. Denique puella, quam curavimus, cum Aloysio Vita, auditore & observatore meo diligenti, ad D. Petri Majellae in plerisque corporis partibus. Verum enimvero, non est haec utique nostra *Paedarthrocace*, verum alia similis affectio. Quamquam si falleret observatio *Paedarthrocaces*, nihil alioquin in medicina perpetuum est, ut sapienter ab Aurelio Celso notatum est. Quoniam autem *Paedarthrocaces* memoravi solennes causas traduces parentum contagis, & horum reliquias, variolas, & morbillos, libet nunc assumpti argumenti, & opinionis nostrae, confirmatione commemorare, id quod retulit sua expertus fide Paraeus; Plerisque hac lue tactis pueris, tam sterni & humerorum articulationes, tum brachiorum epiphyses & homoplatarum capitula corrupta & abrofa: quodque testatus est Alfarabius, vidisse se plures pueros, quibus juncturae fuerint Apostematibus correptae, ita ut ex his nonnulli genuum motum amiserint, quam rem cavere non noverunt hi, qui curarunt D. M. Antonium, Excellentissimi Principis Maydensium filium, qui ex his ecchymatibus, perperam expurgatis, Abscessus in cubitis perpeffus, labefactata horum articulatione, intensis ad unam figuram brachiis restitit.

Abscessus capitis subcutaneus post male purgatos, variolas, & morbillos, in puella quadrima, ad furcellae vicum observatus jam mihi & solerti Medico, Joanni Alphonso Ferrillo.

C A P. XX.

De praeservatione.

Paedarthrocace priusquam exacte compleatur, jam tum ab eo tempore quo se prodit, operae pretium est anteverti: quod stet scilicet, si concepturiens, principio vitium & materia, quae subjecit incunabula, continuo dissipetur medicamentis, tum internis, tum externis. Prioris generis, quae maxime sint accommodata, atque praestantia; haecenus, qui tradiderit mihi compertus est nemo, sed neque genus, atque aliquam istorum rationem attigit quispiam, quae mihi quidem aliquando meditati visa est illa, superiore nostra demonstratione, credo, luculenter apparuit, affectum hunc initio foetibus humanis insitum, propterea, quod cum principiis nostrae formationis accedit. Jam vero, quamvis patrocinate natura, per plenos exanthematum ac variarum expurgationum Abscessus saepe finiri consueverit; tamen non fit propterea, ut cum his levamentis eximatur perpetuo, materiae copiosioris manentibus adhuc seminariis, quae a pusillo pueri calore vinci nequiverint. Ob haec omnia, magno ac pertinaci labore, videtur opus, ut non ejecta primo naturae studio labes, caeterum opera nostra deleatur; huc igitur divina Paconis intelligentia; huc Aesculapii ars; huc omnis Cratevae suppellex parata esto.

Ostenfum a nobis fuit *Paedarthrocaces* vitium, exostosi Syphiliae proximum: quapropter analogismo quodam usi nos, pariter hanc, ut illam exsiccamam, tum sensili, tum per halitum discussili, ratione putamus. Sed sudores a pueribus, aut bene firmis, non incommode quidem omnino; ab impuberibus vero suo modo sustineri possunt; ab infirmis ac tenerioribus non item. Verum, quae non apparentem quidem oculis, sed obscurum exhibent exhaustum, quae ab omnibus ferri atque accipi possunt, est tamen adhuc incertum, qualis istorum debeat esse ratio.

Mihi perscrutanti videtur illa commodissima, quae vivida quaedam, & insita vi valeant emundare: nimirum, quae naturae vim non inferant, sed familiaria quam maxime sint. Jam autem ego dum materiem omnem medicinalem lustro, & pervolvō triplicem; animalis plurimum per se ipsam commendabilis offertur; quippe quae nostrae naturae, atque calori plurimum est consentanea. Ex hac vero, quod genus sit praeterquam Angues & Viperae; qui quemadmodum Iosephus Quercetanus, in *Pharmacopaea restituta*, notavit, hyeme transeunte, ac veris initio sub terrae latebris, cum omnis parturit arbos, aethereum inde imbrem ac nectar, quod balsamum Chymici vocant, exhauriunt. Sed & Hieronymus Cardanus, ad Joannem Archiepiscopum Sancti Andreae dyspnoea laborantem, *Arcanum hoc Viperae*, quo necdum excogitatum est majus, asserit, quod phthisicos & elephanticos, & lue Venerea quantumvis graviter laborantes, praeter omnem spem ad integram valetudinem perducit sic, ut pingues eosdem reddat, certis deploratorum & pluries observatis experimentis. Jam vero ubi istes, memorans nobis diversam istorum sortem; praeterquam ostendi consimilia sanguinis inquinamenta agnoscere genus hoc morborum universum: ad haec & cum Baldo Angelo Abbatio, in *l. de natura Viperae* c. 28. monstrabimus carni viperinae peculiarem virtutem esse, corroborandi concoctricem facultatem, tertiae, quae in membris perficitur, coctionis; atqui vero tertiae coctionis vitium est *Paedarthrocace*; sicut jam constitit: quare &c.

Restat nunc, ut praeparandae Viperae modos exponam; quorum genera sunt carnes, jus, sales seu cinis, essentia, de quibus omnibus & Quercetanus, & Abbatius, tradidere; selectiora nos aliqua describemus. Ioseph. Quercetanus in *part. 3. lib. de Spagyrica medicamentorum praeparatione*, c. 3. habet haec; *Mense Junio cape quatuor aut sex Viperas, ex quibus & caudam & caput abijcies; cutem intestinaque detrahes: carnem vero, minutim praecisam, indas cucurbitae vitreae, per tres aut quatuor dies, ut in calore balnei vaporosi, vel fimi calidissimi sudorem ipsarum pellas [cave tamen, ne fumi hujus aerem e Viperae exhalatu vitiatum & venenosum inspires]. Quo facto superfunde spiritus vini alcolizati, & Therebinthinati solutivi, ana, ut supernatet octo digitis, digerantur vase occluso hermetice in balneo, vel fimo calidissimo, duodecim dierum spatio, donec tota caro Viperae dissolvatur in praedicto menstruo: abjectis faecibus separetur menstruum in calore balnei, & fiet coagulum, cui denuo affunde spiritum vini caryophyllatum; fac circumferantur in pellicano decem dierum spatio, & separato menstruo, remanebit caro Viperae optime praeparata, & essensificata: cui misce, sub blandum ignem, olei anethi, & cinnamomi, ana scrup. unum & semis, essentiae croci & margaritarum, an scr. i. cum mucagine gummi tragacanthi, finge pilulas: vel si vis cum pane tritico arido, ac trito, more Veterum pastillos. Hujus medicamenti exhibeatur sc. i. ad lepram, pestem, & ad omnes venenatos affectus.*

Quod si tibi pretiosa, & subtilioris ignis arte conquisita, Viperae praeparatio cordi non est; magis autem amatur communis placiti ratio: en Aetius, qui *Te- trab. 4. serm. 1. c. 97.* inter caeteros exactissime professus est de Viperae salibus; hos in summa praedicat tales, ut nullus fere sit morbus, quantumcunque desperatus, qui non edometur hisce salibus. Horum autem emendatissimam praeparationem apud Iosephum, in *opere Pharmacopoeae restituae*, leges. His exactis, cura te omni solvere non oportet: sed hominem continenter in optima victus ratione conservatum medicamenti lenibus; quae *σα ἐνύδρια*, id est, in annum vocavit Alexander Trallianus, & Aetius, in *curatione podagrae*, tueris. Illud autem fuerit,

vel

vel *radicis rhapontici decoctum*, vel aliud quidlibet hujus generis ; oblati singulos in menses theriaca vel theriacis pastillis, quos dixi.

Haec quidem adversus causam antecedentem sunt medicamenta ; caeterum ad causam, quam dicunt, conjunctam, & ad partem sub initia extumescentem, opus est medicamentis exhaurientibus & absumentibus, quae ἀποτινόμενα dixerunt Graeci. Sunt autem valenter attrahentia simul & discutientia, quae quidem ad hunc affectum abigendum, quo valentiora, eo laudatiora: debent autem ad pyrotica accedere, dummodo talia vere non sint: quare de genere dicto Chymico fuerint efficacissima ; utpote quae penetrantia sunt plurimum, atque ignea. Ad hunc igitur usum puto commodum *ol. camphor.*, *ol. menthae*, *ol. salis*, *ol. croci*, *ol. bryon.*, *ol. sulph.*, *ol. calcis vividae*, *ol. costi*, quod descriptum ad frigida Apostemata legimus, apud Diodorum Euchiontem, l. 2. *polychymiae* §. 5. quod.

℞. *Costi unc. i.*

Piperis,

Pyrethri,

Euphorb. an. drach. i.

Castor. unc. i.

Trita tenuissime dissolve in l. $\frac{1}{2}$ *ol. de liliis*, vel *laurino*, quod melius erit, vel *ol. de spica* &c.

Haec nisi rem praestent ; vel etiam nisi praestitura confidas ; id quod efficacissimum proponere super omnia possim, est *ignis actuosus*, quod remedium equidem usitatum in plerisque comperi mirabile. Testis autem est mihi locuples, inter multos, Augustinus Saulinus, Medicus Neapolitanus apprime doctus, qui, viso non semel experimento, necessarium hoc praesidium saepe praedicavit. Sed & cum Jo. Antonio Foglia, Medico consummatissimo, & cum primis celebri, collega, valentissimum hoc remedii genus instituimus exsequendum ad ulcerosam malleoli affectionem ; qua cum ingenti tumore, tenuique febricula, diu laboraverat Thomas Adulcius, Fortunii Senensis filius ; qui longo demum labore restitutus est. Qua item cura vendicatus a sphacelo fuit Josephus Magnifici Thomae Florilli filius, sex annos natus, quam alioquin exitu felicem operam ; ut aliena facta corripere multis est proclive ; pro maxime periculosa vituperavit invidus quidam. Neque alia sane ratione liberata fuit, a certa faciei mutilatione, filia Joannis a Gregorio, librarii compaginatoris ; quam cum Joanne Dominico Comes, Medico vigilantissimo, curavi, secundum genam eodem Abscessu graviter tentatam. Referam autem, si patiat angustia temporis, eos omnes quos certe plurimos, in Valetudinario, suae incolumitati restitui ; quorum aliquot novit Joannes Baptista Caputus, Medicus humanissimus, ac rerum bonarum apprime studiosus.

C A P. XXI.

Curatio.

Curationis universale consilium, brevi definivit Petrus ab Argillata, *particula sui operis* alias memorata: cui, praeter communem totius corporis expurgationem, ac procurationem, visa est praecipua per Chirurgiam eradicatio vitii necessaria. Ego enim, ait, jam totum unum focile brachii removi ; & facta apertura totum focile erat putrescens, & discoopertum carne, ab uno extremo ad aliud : & pro isto vide caput proprium, in primo lib. c. de corruptione ossis. Haec ille. Ni-

titur autem uno illo axiomate curatio Petri, quod omne alienum proprie dictum i. e. putre & corruptum, est auferendum primo; mox ulceris obductio procuranda. Verum ut hic rite finis obtineri possit, proponitur scopus non unus, sed multiplex, quotus ad unguem in universo cariei, seu terebinis, vitio spectandus a nobis est. Primus quidem ad procreandum callum; cuius rei meminit Gal. l. 6. meth. med. c. 5. Interea vero detrahenda est ossis portio cariiosa propterea, quod non inutilis tantum, sed etiam noxia est, impedimentum adferens unitati. Praeterea providendum est, ne acres humores, aut paulatim in laborantem particulam contrahantur, aut aliunde confluant.

Triplex igitur est omnis scopus. *Primus*, quo prohibeatur, ne humor paulatim colligatur, vel ne influat ab ulcere. *Secundus*, quo detrahatur id, quod emortuum est. *Tertius*, quo callus provocetur. Quantum ad humorem pertinet, curandum in primis est, ne nimius contrahatur in corpore, & ne ille, qui jam contractus est, feratur ad partem infectam. Ne contrahatur efficiet accommodata victus ratio. Sed ne, qui contractus est, feratur ad affectum locum; ad hoc obtinendum singulariter competit sanguinis missio, aut purgatio. Jam vero is humor, qui continetur in morbofo loco, ne vitiet diutius insidens, educendus est quoquo pacto licet. Sic ulcus exsicccandum est, ne ad os carne nudum dimanet sanies. His actis, exsicccandum est os emortuum: jamque si vitium summa ossis attigit, est scalpro deradendum, ut Celsus nos docuit cit. loc.

Si vero profundius pervasit, crebris per terebellum foraminibus est pertundendum, quae foramina tantum procedant, ut caries adaequetur; nec desistendum ab excisione (Celsus ait), nisi cum de sana parte visum fuerit extritum, id omne, quod vitiosum erat; indicium autem huius rei fuerit, quod os, quod nigrum & foraminosum antea perspiciebatur, album nunc, & solidum, oculis spectandum se offert. Si quod pingue inerit candenti ferramento est inurendum, donec absumatur quicquid in Abcessu praeter naturam advertes: aut nisi permittatur ignis usus, pyroticis pastillis, ad hoc paratis, transigenda res est: de quorum delectu, praeparatione, usu & administratione, Pandolphinum, & alios, de *anfractuoso Ulcere* scribentes, legito.

Si vitium ad alteram ossis partem penetravit, excindendum id est; quemadmodum se fecisse perhibet Gal. l. 7. de anat. administ. c. 13. in puero Marylli; cui cum ex ictu & prava Medici curatione pectoris os corruptum appareret, praecidit torum, quod vitiatum erat. Id nisi fiat, hoc est, si quid corrupti relinquatur, cicatrix vitiosa & adhuc humida inducetur, & ulcus sentiet recidivam atque diruprum. Haec detectae cariei Curatio est. Caeterum si cutis integra est, ad figuram literae X concidenda, atque orae diducendae, ut spatium pateat, adhibendaque ferramenta, & omnis ad summam Chirurgia: quae cum nihil prorsus evanescat a praescripta, est eadem exercenda.

His expeditis, mox ossi exciso porus inducendus restat, quod naturae relinquatur: tantum Medicus, qui est efficiendi socius, impedimentum adimere debet: quemadmodum explicite docuit Galenus, *antedicto methodi loco*. Id autem cum sit duplex; excrementum tenue, & crassum, ut 3. meth. 2. tenue quidem exsiccat, crassum absterget. Quoniam autem os vehementiora sustinet, utpote frigidum & siccum, ac sensus minimi, propterea vehementioribus est urgendum, sive exsiccantibus, sive detergentibus: ad quam rem probata sunt auctore Galen. 2. de compos. med. per loca c. 16. & 17. medicamenta *καταρματικά*, dicta, hoc est, ad fracturas accommodata. Praeterea ejusdem Galeni testimonio, tradentis, in l. 3. meth. c. 2. & in 6. meth. c. 6. pulvis *σαριστινός*, id est, *carnis productivus*, qui con-

stat ex *Iride*, *Aristol. farina Erui*, *farina Hordei*, *Thure*. Sed cum gignendus ciallus est; pulvis ex *Iride*, *Aristolochia*, *farina Erui*, maxime conferent. Haec & *Vidii*, viri cuncta videntis, medicamentorum, & scoporum, ordinatio fuit.

Sed addam his pauca, quae Razes ad curationem praecepta reliquit. Minutio fiat primo de proximiori loco; illitio fiat cum eo, quod confortat locum & solidat particulam; purgetur corpus de superfluitatibus calidis; generetur sanguis humidus modicae acuitatis; superponantur locis semper *Emplastra ad corroborandum*, ad prohibendam manationem superfluitatis ad ea; & toto studio infrigidetur locus, quoniam hoc regime prohibito fiet, quo non corrumpatur os, sed remanebit in ipsa dispositione per tempus longum absque ulceratione. Quod si aperis illud cum ferro velociter, non de levi fit glutinatio ipsius, quoniam os aptum est ad corruptionem, & jam corrupta est pars ipsius; & haec non glutinabitur, nisi extrahatur os & totum id, quod fuerat corruptum; ex corruptione ipsius ossis, vel alterius, difficilis erit sanatio ipsius. Quando igitur est extrahendum os, noli dimittere, quod non custodiatur de corruptione ossis alterius cum rebus confortativis, infrigidativis, & prohibitivis.

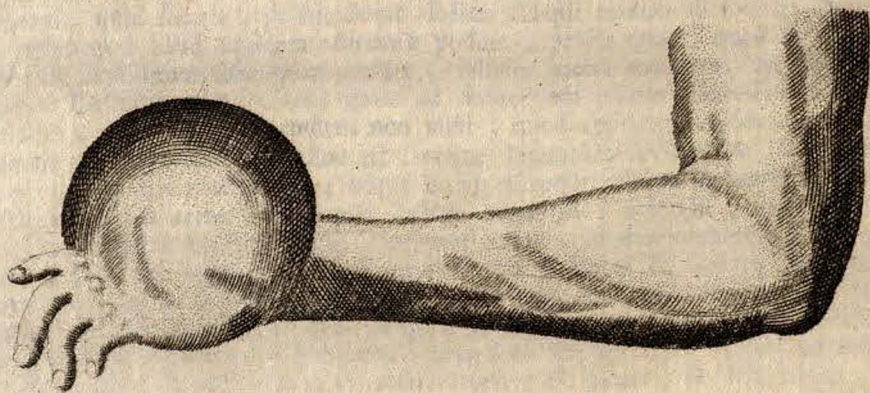
Haec ille: quibus nulla cum ambiguitate propositis, constitutum ab ipso vides, ad primum hujus vitii coalitum frigidis & repellentibus medicamentis non abstinendum; quam rem tamen non parum a ratione dissentaneam experieris, si perpenderit tecum aliquot contra suadentia capita, quae sunt; primum, quod hujus generis Abscessus calidus non apparet, & quod per longum congestum procreatas, longissimus item & contumacissimus est affectus; & quod ossi, articulis, periosteae membranae, nerveisque particulis, incumbit. Quae quidem adstruxi negans, referendum ad calidos Abscessus: saeterum eo concessio, quod humor, opifex mali, praecalidus sit, neque videtur continuo refrigerandum ad reprimendum, natura spectata frigida partis, quae concepit Abscessus, atque adeo ad articulos, partes aliqui corporis debilissimas, minime tutum est uti repellentibus, ne fortasse pusillus eorum calor juguletur: quae causa fuit tanti apud Gabrielem Fallopium, ut *l. de tumor.* generalem hanc normam atque exceptionem posuerit inter decem leges, repulsum interdicentes. Quae dixi jam, ostendens incommodum repellentium usum in hisce tumoribus. Caeterum enim circa comprehensae noxae testationem, neque etiam succedere quaquam repulsus potest super Abscessibus a congestu; in quibus, ut ostendi, cum alibili materia mista superfluitas, per ossis intimos, & medicamentis frigidis inaccessible, meatus insinuat. Quae autem ad congestile alimentum, aut alimentarium congestum repulsus sit forma? nimirum inscita, nisi prorsus hallucinor, & inanis. Itaque jam, nulla contra *Paedarthrocaces* initia repulsus vi constanter, reliquum est, ut ad inanitionem per intrinsecus avertentes, perque resorbentes, extrinsecus alias a nobis memoratas medelas confugium sit solum. Taceo quod affectus proprium est, corrupti habitus homines laceffere, itemque corruptus est humor, qui externas sub hoc Abscessu partes coinquinat: quae fuisse nos in superioribus libri sermonibus demonstravimus singula. Jam autem quid de Raze statuamus? profecto nihil praeterquam, quod honestum simul & scite prolatum sit; quapropter objecta ego sic brevi judico depellenda, & quod sublatum prius cacoehymiae fomento, & quod, cum roborantibus mista, materia frigida leviter utendum censuerit eo consilio, ut a nimio succorum acrium, atque effervescentium, incurfu tueretur obnoxiam magno malo particulam: caeterum neque perfectam & absolutam *Paedarthrocaces* nostrae notitiam huic homini fuisse, credi fas est, quando neque Avicennae cognitam admodum ejusdem Abscessus ideam, nobis ostendentibus approbasti.

Sic *Paedarthrocaces* enarrationem exegimus : sic paradoxon ostendimus non paradoxon. Porro *Ventositatem spinæ* reliquimus Barbaris, Arabibus, & hisce populis, quibus est hoc mali fortassis *endemion*; apud nostros equidem incertus sum, an aliquando se prodiderit ejusmodi vitium, nisi fortasse quantum vulgaris ossis *Teredinis*, aut *Abscessus* a veteribus Graecis cogniti, speciem habet : longe autem alia res est *Abscessus ossis ad articulos*, pueris nascens, quam rem tamen *Pandolphinus* cum *Ventosa spina* confudit ; hac una re potissimum arguendus, quod gratis & inconsulto (pace sit hominis dictum) plurimam doloris acerbiter imputat huic *Abscessui*; qui nullum observatione nostra longa dolorem adfert, praeterquam ubi perfectus & consummatus marcor ossis, putrido carnes adhaesu, paulatim fistulaverit : ante enim hoc tempus, ut molestus sit tumor, qui sensim ac nulla cum inflammatione, quae congestus est conditio, accedit? Posthaec autem temere, quem premit, quem non premit. Unde autem, & quo pacto dolor incommodet ossi nil sentienti, quod proprium hujus *Abscessus* est subjectum? Quod enim isti homines a periosteæ membrana vitium ad os deducunt; contra nos labem ab osse primitus labefacto ad suum amiculum & ad carnem derivamus. Jam autem, quid fecerit, ut hic homo doctus alioqui traduci se siverit, ejusmodi res insinuans? haud equidem affirmare possum; praeterquam, quod fortasse sibi visus est inquilinum suae genti malum, felicius accommodaturus ad *Ventositatem spinæ* Barbarorum privatam, quam ad communem ossium *Abscessum* a Graecis relatum. Attramen *Vir* eruditus non vidit, quod apprime pervidendum erat, rem hercle momenti maximi, hoc est, neque loquutum *Avicennam* de pueris, quorum proprius hic morbus est; neque etiam advertit minime cohaerentem cum ossis *Abscessu*, seu certe velit carnis tubere congestili, dolorem; quid enim si doloris expertes istas affectiones alii, qui nos sumus, in dies observent? Itaque nos rem a falsa plurimorum opinione vindicavimus; lucem & Graecis & Arabibus attulimus; quae sejungenda fuerant, sejunximus, quaeque conjungenda, conjunximus; quae communia & quae propria debuerant ab omnibus credi, discernimus; dumque naturam rei docuimus, proprium & peculiare nomen adinvenimus; quapropter & notionem, & definitionem, & genus, & differentias, & causas omnes, & symptomata, & affectus sedem, & alia pleraque, distinximus; contra quam *Piceno* viro placitum audisti. Atqui nos suasionem non alia, quam evidentiae & longae circa morbum adversionis adminiculis, rem ostendimus. Sic nostra, quae so tantum, ex veritate existimant, quicumque sunt iudicaturi. Sic a recepta prius a multis opinione (quod fit interdum) trahi se non sinant. Quamquam equidem confido futuros etiam, qui stabilibus potius rerum ideis, quam opinioni plurimum hominum aut auctoritati credant. Interea nos brevi commentariolo capita disputationis universae professi, iudicium Doctorum Virorum attendimus: nam hoc fortasse suffragatorium & secundum experti; & theorematibus illustriorem, & observationibus, historiis, therapeuticis instrumentis, locupletiores nostram hanc commentationem, Deo dante, recudemus.

Mortuus autem est hoc malo, vel certe commortuus, annum circiter quadragessimum natus, homo melancholicus, & cachectica decumbens aeger, in *Valerudinarii* nostri lectis; cui laeva manus excreverat infantis cujuspiam capitis instar; in quam manum, sua per se sponte diruptam, immissa nostra mile (vollesam dicunt) sedula indagine persentita sunt metacarpi ossa, rupis praeruptae

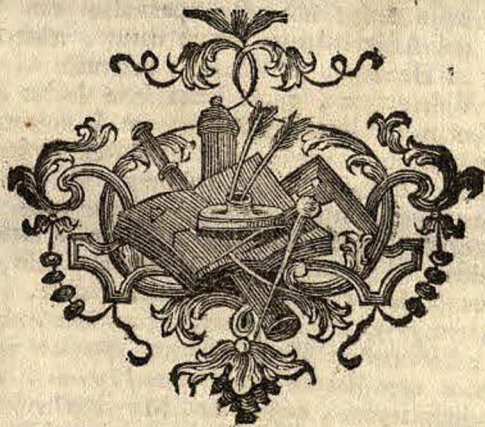
ad Pag: 231

modo aspera & confragosa : pertulerat autem Tumorem homo miser a parvo primum initio majoribus subinde momentis exauctum , tertium jam in annum , sollicitante dolore perpetuo ; caeterum huic lenis superficies fuerat , & colore plumbeo , a quo non dissentiebat alioquin aegroti facies ; tuberosae autem hujus manus faciem repraesentare tibi , aeri incisam , voluimus.

Potuerat autem comparari tumor hic cum Tubere testudinaceo pedis , cujus Iconem misit ad me Clar. Vir. M. Rupertus Boeslerus , Archiater Norimbergensis , nisi quod in hoc ossis non substitit vitium.

FINIS.

DE GIBBIS, VALGIS, VARIS,

ATQUE ALIIS AB INTERNA VI VARIE LUXATIS;

LIBER UNUS,

Qui est, de selectis Abscessibus, Sextus.

EODEM AUCTORE SEVERINO.

P R A E F A T I O

D E

PERFECTA HIPPOCRATIS DOCTRINA,

Deque nostra secundum hunc Auctorem instituta disputatione.

Inter omnes homines ; qui quasi divinitus instituti , singulari quadam , & excellenti ratione Medicinam exercuerunt , Hippocrati fortuna contulit summam attingendae praestantiae felicitatem . Nimirum ad omnes sciendi numeros , quid homini non largitum est ? aut quid omnino desideratum ? principio enim insita ferme sibi ad comparandam eam scientiam primordia : qui Asclepiadarum genere natus , maternam quidem originem ad Herculem Alexicacum ; paternam ad Aesculapium , retulit .

Vide autem , quam longa serie ductus ab utrisque : nam ab altero quidem vigesimum ab altero decimumnonum se numerabat . Porro Aesculapius Apollinis , primi Medicinae conditoris , filius , ex Arsinoe genuit Machaonem & Podalirium , Medicos bello Trojano clarissimos . His successit Nebrus ; cui Sostratus ; cui Theodorus ; cui Hippolochus ; cui Cleomitadas ; cui Gnosidicus ; hujus filius fuit Hippocrates primus , qui scripsit libros de articulis , ac de fracturis . Hic genuit Heraclidem , Hippocratis Coi , genere Dorienfis , patrem ; quem Coum Hippocratem ab-ineunte aetate Medicinae operam dedisse , ac praeclara satis indole fuisse suadetur ; tum ea gentis successione , tum luculenta ratione , quae est ; Asclepiadas omnes , Medicorum filios antiquitus appellari consuetos : quos etiam Galenus , *anatomicarum aggressionum tertio* , *περὶ αἰσθητικῶν* , id est , a pueris eruditos testatus est . Quibus autem , quaeso te , Magistris noster Hippocrates educatus a parvulo fuit ? patre , inquam , Heraclide , ac primo Hippocrate avo ; quorum utrorumque sua , inter Hippocratis commentarios , leguntur immortalia monumenta . Praeter quos Doctores , & sub Erodico Selymbriano Medicinam didicit ; sed in Philosophia Democritum Abderitam ; in Oratoria vero Gorgiam Leontinum , primum ipsum artis , ut plerique volunt , auctorem , aut incomparabilem certe Professorem , audivit . Accessit etiam , ad optatissima disciplinae vota , loci commoditas , in quo institueretur . In Graecia , inquam , bonarum artium *emporio* , campoque foecundissimo ; & in conventu discendum frequentissimo ; florentibus tum maxime tribus sectis , Cnidia , Rhodia , Coa : in qua omnium optima , & praecipua professus est , lectissimus tum inter omnes spectatae Medicinae flosculus &

ocel-

ocellus. His igitur Praeceptoribus affectus, hac doctrina primis ab annis imbutus, atque ea, quam equidem adumbravi, ratione exercitus, qua non *εὐφροία*, id est, quibus non moribus generosis ornatum credideris nostrum Hippocratem? Galeni legitur *in lib.* quod si quis optimus Medicus, idem est & Philosophus: apparebit sane, Virum illum uno artis studio, atque incredibili contemplationis iucunditate, nullam aut divitiarum, aut primi inter cives affectus, & facultatis; aut apud summos Reges gratiae, aut denique in vita commoditatis, aut voluptatis, rationem habuisse; sed temperantiam, iustitiam, caeterasque se mutuo complectentes virtutes sanctissime coluisse; quibus alioquin exclusis, Medici quidem non sunt Medici, sed venefici; non sine artis utentes, sed abutentes. Praeterea, laborem amice sic amplexus est, sic dies ac noctes cum industria mire conjunctos, pro se suaeque arte perpetuo perficiendis; ut nedum Cranonem ac Thasum, omnemque Graeciae regionem peragravit, sed & Asiam, Europamque omnem, ad usque frigidissimos Scythas, & incultissimas nationes, penetrare ne fuerit quidem sibi taediosum aut difficile, ut aeram, aquarum, & locorum, proprietatem, & a variis horum affectionibus nascentes morbos, explorare cognosceret, haec aliis scientiam rite traditurus: quo sciendi studio non, ut multi consueverunt, cum longo annorum accessu defunctus est; sed ad ultimam usque senectutem medicae perfectioni studuit, ut ejusdem epistolae nos certos fecerunt. Ita jam constat ea, quae Medicis aliis habenda praeceperat Medicinae Parens, *in lege*, jam a se principio constituta; eundem ipsum, velut optimum legislatorem, & probatissimum suorum omnium asectorum exemplar, obtinuisse; atque etiam cum auctario, naturam, inquam, ad optima accommodatam; exactam a puero institutionem, praeceptionem singularem, locum ad studia mirifice facientem, sedulam industriam, plenissimam exercitationem & complementum omnium, ad multos populos peregrinationem. Quibus omnibus factum est, ut unus homo comprehenderit, conscripseritque ea, quae, posteriorum suorum laudatissimus, Galenus admirari tantum & explicando dilatare, non superare diligentia, cunctaque sua demonstrandi peritia, valuerit; ut neque alii, qui successerunt omnes: quippe post aliis erunt in annis. Nam, quis naturam hominis & hujus momenta? quis assiduos facultatum suarum omnium motus? cum clandestinis item morbi concursibus, sic rimetur & assequatur? ut videat, quae sint, quae fuerint, quae mox ventura trahantur. Porro Lynceis & Argi oculi tanti non essent, ut his intime dispiciendis facere satis possent. At qui mirus Hippocrates Perdiccam Macedonum Regem, qui tunc laborare putabatur, certis affecti corporis indiciis, infans Phylae paternae pellicis amore languentem deprehendit; quod a nullo, nec ab Euryphonte quidem, Medico clarissimo, fuerat advertendum; qui idem Hippocrates, & prudenti conjectatione pestem in Attica grassaturam praeficiens, tum civitatum, tum discipulorum, curam gessit, quo minus a peste corriperebantur. Taceo quot aut quales praedictiones a se jam editae, suis commentariis apparent: quae nos inter caetera condocelant, ipsum naturae consultantem, mortalium oculis inadspectabilem, spectasse, atque arcana sua docentem, a nullis auditam, audisse: quae causae fuerunt, ut (quod rectissime Macrobius de illo praedicavit) nunquam aut falsi, aut alios fallere, potuerit homo felix: non falsus, inquam, aut fallax cuncta tradendo, quae pertinent ad rerum ac subsectorum corporum naturam intelligendam; ad morborum differentias discernendas; ad praesidiorum indicationes inveniendas; ad recte curandum, ad praeservandum; ad corpus omnino, sive in integra, sive in adversa valetudine tuendum, secundum singularem suam crasin, constitutionem, habitum, aetatem, affectiones denique sin-

gulas; & quae non alia accidentia? sic enim Hippocrates absolutus est, ut nemo appareat illo superior, siquidem observatorem nactus sit in sua doctrina non leviter exercitatum.

Hujus ergo Viri sic libenter quidem a me, sed perfunctorie descripti, dum pleraque observo in his Abscessibus, quos jam proposui pertractandis, se *Gibberum*, & *interna vi luxatorum*, offert familia: quod argumentum, ut a primo quidem Hippocrate pro re plurimum necessaria, non uno loco traditum & enarratum fuit: ita per nostros omnes, quasi tenuis momenti res, ignave praetermissum est & neglectum. Hi vero mihi videntur Abscessus, & hi luxatus, digni, qui non vulgari, sed accurata plurimum adversione pendantur; in quibus, tacito morbi defluxu, & abditis collectionibus, in minime delinquentibus alioqui pueris, impuberibus puberibusque, fundamentum & basis corporis, quae spina dorsii est; itemque testudo pectoris, caloris vividi promptuarium, solidissima sua systasi pervellantur ac pervertantur. Quod si mirabile quidem tibi videtur, adhuc mirabilius est, quod certis corporum habitibus, conformationibus, aetatibus, gentibus, familiis, locis, privatis etiam caussis & affectibus, consentientes adveniunt hae ossium emotiones; quas ipsas interdum natura praevalens, interdum ars corrigit, interdum neutra quantumcumque laboret, emendare valet: sic varie scilicet implicitum obicibus, ac subjectis corporum habitudinibus, est negotium: quae singula praeterquam sedulus rerum aestimator (physicum appellavit Hippocr. *libro de sterilibus*) assequi & comprehendere non possit; quippe non tam, quid agas, quam quomodo, & in quibus, adverti oportet. Neque tam morbum ipsum curare nos exigimur, quam occurrere caussis: quae sicut vitium produxere, sic etiam plerumque fovere sunt comparatae. Utinam igitur, ut multiplex, ut grave, & Hippocraticum, ut difficile, atque aliis intentum est hoc argumentum: ita liceat aliquando nobis, vel omnes, vel harum maximas expedire difficultates, quae vel doctis, & magnis viris, negotium exhiberent. Sed tamen huc nos aliquam operam navabimus, & quantum virili nostrae portioni conceditur, aliquid in hac re fructus adferemus: sin minus frangemus hanc glaciem nos, atque excitabimus ad extremum solertiores, ut spartam hanc ipsi subtrilius elaborent; dum interea nos, qui parum ingenio valemus, paucoque ad contemplandum otio fruimur, haec qualiatunque sint, pro rudimento, aut mavis irritamento, damus.

C A P. I.

De Gibberis, proprio subjecto, multiplicibus modis, appellationibus, definitione.

FIt *Gibber* ab Abscessu, nedum communiter sed & proprie, dicto; quemadmodum suo, post haec, loco monstrabimus; quapropter & hoc genus Abscessus accommodate capiet commentarius hic noster: principium autem id habeat disputatio. Natura, quae homini coelestis suae originis indagatori sublimes vultus, & ad sydera sublatis cum respondente in rectum, sed flexili corpore praestituerat, architectata est spinam, id est, verticulatis ossibus & cardinis modo instructis, in longum actam compaginem, quae sic corpus sustentat, ut catena navem. Hujus autem ipsius omnes nodos atque tessellas, qui tum cervici, tum dorso lumbisque discreti sunt, extrinsecus ligamentorum aponeurosi firma, e pericranio derivata, & a prima cervicis vertebra ad inferas usque producta, convestit atque contegit: cui succum quemdam pinguem lentumque, vertibulorum motui conservando commodaturum, perpetuo subdidit. Cui naturali linimento, postea temporis, commista iner-

inertis viscida pituita, quae confertim e superioribus demissa irruit. Nedom quidem ductus nervorum, qui per ossas illas coagmentationes exiliunt, sed etiam ipsarum vincula, quae modo dixi, distendit ita, ut saepe sua de sede revellat; ac nunc uno quidem situ, nunc alio, contorqueat: quarum eversionum modos tres fecere, tum primus Hippoc. in lib. de artic. com. 3. particula 1. 2. 7. 22. 68. tum Galen. ibidem ac libro 4. de locis affectis c. 3.

Una situs perversio est extrorsum, cum vertebrae recedentes ab aequalitate laterum, in medium ipsorum abscedentes, & se coaptantes in unum quasi turbidant conum. Haec κύρσις, & κύρσις: homines vero his affecti ὕβοι καὶ κυφοί, grece dicuntur: affectionem vero *Gibber*, corpus vero *luxum* & *gibberosum* dicere consueverunt Latini. Alter modus est introrsum, qui fit, cum, a naturali rectitudine in hunc situm, rapta spondylia simam & velut infossam dorsii partem relinquunt; *lordosis* haec a primoribus Magistris; *divaricatio* vero & *repanditas* a nostris est nominata. Tertius est ad spinæ latera conflexus, tum dextrum, tum sinistrum, quem Graecia *Scoliosis*, *Obstipitatis* vero nomine Latium, extulit. Est autem sic dicta, quod scolion, id est, lumbricum tertiae reptantem refert spirarum similitudine. Refert enim Hieronymus Cardanus, in *commentario de causis, signis, & locis morborum*, parte 3. §. 16. id quod etiam obtrigit mihi, visam sibi puellam flexa ita spina, ut S litteram referret. Quam rem equidem adjeci libentius, ut veram hanc distortionis ideam cognoscat quisque; enimvero simplicem ad latus spinæ flexuram creditam a Medicorum vulgo video *Scoliosin*: quamquam multifariam flexuosam, praecipuam inter omnes fortasse fecerunt antiqui.

Adverti *Gibber* extrorsum frequentissime fieri, non infrequenter etiam ad latera; verum ad anteriora, per multum insolens est auctore Hieronymo Fabricio: eam ob causam scilicet, quod antèrius inter binas vertebrae interjecta cartilago multa non potest non facere, quin impulsus omnis spinæ retrudatur, id quod in aliis situs inversionibus non accidit. Illud enim animadverto necessarium, quod cavo partis unius respondeat oportet connexum alterius adversae; id est, cum *gibberus* sit thorax posticus, cavus erit anticus: & contra, si dorsii sit cavitas, pectoris tuber erit. Sic quoque cum cavitas in altero latere facta fuerit, continuo in adverso respondebit tuber, quamquam non ita luculentum hoc, ut in prioribus, nisi magna lateris facta fuerit divaricatio.

His sic expositis, quae sit natura *gibberis* apparet: est autem, Hieronymo Mercuriali definitore, morbus, tum in situ, tum in figura, non solum rectitudinem corporis depravans, verum & flexionem ad posteriora saltem non parum impediens. Praeter haec est imperfecta situs emotio, sub qua, juncturae madefactis laxatisque vinculis, diducuntur & hiant, tantummodo servata rectitudine. Galenus primus hanc invexit σείσιον appellatam; quae laxatio & abductio quaedam est, spatio latiore relicto vertibulorum; cui vitio pueri privatim, ob nervorum molliitudinem; sunt obnoxii.

His appellationibus, Antonius Musa Brasavolus privatim hunc *Gibberum* aphorismum interpretatus, addidit & aliam quampiam late patentem sic, ut cunctis praeter spinam membris fecerit communem. Usus autem est & auctoritate vulgi, qui, flexam & tortuosam quamcunque rem ac figuram, gibbam appellare consuevit: quem ego nominis usum eo libentius memoravi, quo constat etiam mihi licuisse, ut ad *valgos* & *varos*, & ad ejusmodi luxatus omnes consentaneum fecerim, & affinem. Ad hunc ad antica simul & postica *gibbos* posuit idem composita scilicet ratione.

C A P. II.

Exactiora & definitiora gibbosis discernicula.

HI generalis quidem sunt *Gibberum* spinae modi : caeterum sunt & alii speciales ; quorum hi quidem secundum partes corporis sunt . Aliud enim est *Gibber* cervicis, aut thoracis ; hoc sub septo transverso, hoc infra septum : quoddam in lumbis, quoddam infra ipsos : quod unam tantum vertebrae movit, quodve plures & paucas, quodve plurimas . Si perquisiveris aetates, *gibbosi* incurrunt aut impuberes, aut adulti grandioresque : sed spectatis caussis, alii *Gibbi* ex ictu, alii ex tuberculo : quae tubercula calidiora, frigidiora ; mitia, costiora ; dura, crudiora ; vel in cervice constiterunt, vel in thorace, vel in lumbis, atque etiam inferius : singulorum enim sua sunt effecta ; atque secundum haec, aliud *Gibber* primae, vel, ut aliis placet, secundae vertebrae cervicis, mentum apprimat ad pectus ; aliud majorem spiritus difficultatem, aliud minorem parit : de qua nos re in parte prognostica . Addidit his Hieronymus Cardanus, in *lib. de causis, signis & locis morborum*, loco ante memorato, *Gibbosi* ex materia sensim influente : quam sane causam non exposuerat Galenus, observatam alioquin a nobis, in filio Illustr. Baronis Pasceurole .

Ad haec evadunt alii lente *gibbi*, consuetudine, scilicet, decumbendi atque stendi ; alii semel simulque ex irruente affatim humoris copia, validaque vi tuberculi . Alia spinae emotio ex ambabus partibus ; alia ex alterutra . Nonnulla cum nervi sentientis atque moventis laesione ; nonnulla sine nervi laesione : de qua re Cardanus, ante dicto loco . Aliqua subito jugulans & funesta, quae speciem unam aginae facit ; alia non funesta : quaedam solvitur, quaedam non solvitur : cum autem solvitur, interdum judicatur metastasi, id est, per transpositum acuti morbi, puta phrenitidis ; qualem evenisse coco cuidam auctor est Hippocrates, in *lib. 5. epidemiorum particula 22* . Interdum est per sympathiam, ut si pus demittatur ad ilia, inguina, coxas ; & hic suppuratio nova suscitetur . Postremo, *Gibber* omne vel omnino praeter naturam evenit, qualia sunt ante dicta ; vel aliquo pacto secundum naturam est, qualia sunt senibus, proceri praesertim corporis .

C A P. III.

De Caussis.

Singulae distractiones illae dorsi communes quidem saepe, sed privatas etiam agnoscunt *caussas* . Communes quidem externae sunt, id est, quodcunque grave, durumque corpus quassat, allidit, percutit : quarum caussarum Hippocrates, in dicta parte libri de articulis, explicite meminit ; itemque Galenus in commentario . Plurimum autem hae caussae vertebrae ad interiora compellunt ; qualis unus est casus, de sinuata in vesicam spina, a Galeno narratus, in *l. 6. de locis affect. cap. 4* .

Haec quidem manifestae, sed multo digniores relatu sunt caecae caussae, de quibus quidem mox audies, si simul approbes referri modos, quibus hi, qui jam perstabant in sua sede modi, depravantur . Hi, Galeno teste, in *3. de loc. affect.* caussae sunt & spasmi communes ; quae sunt siccitas & plenitudo . Siccitatis & squaloris primus meminit Galenus, in *l. 3. de causs. pulsuum c. 11* . cui addidit & frigus immodicum, a quo ceu gelu convulsiva intentio est . Sed & inaequalis intemperies,

peries, eodem auctore, distorquere potens est censenda. Siccitas in ardente potissimum febre visitur, cujus febris vi arefacta vincula vertebrarum has in anteriora pertrahunt, ut & cervicis interdum; illud affirmante Hippocr. in l. 4. aph. 34. quod est; *si a febre detento collum pervertatur & cibum devorare vix ipse possit, sine ullo tumore, lethale*: porro mens est Hippocratis colli vertebrarum aestu febris distrahtarum comminisci: sic contractione & ariditate abstrahuntur fibrae ligamentorum, & quae has sequuntur ossa verticilla. Ex adverso, plenitudo ac distentio multa saepius etiam distortionem parit: itaque inflammationes & scirrhi; Abscessus & crudorum quorundam generatio Tuberculorum; breviter omnes praeter naturam tumores; vicinas partes ad se retrahere valent: res hercle veteribus Medicis difficillima investigatu: quae verba sunt Galeni, *libr. de causis puls. & libr. de locis affect.* citato.

Jam autem ubi monstravi causas internas, externasque, separatim in luxandas spinae vertebrae influentes, tu nunc intellige & utraque posse sibi met ad invicem consentire. Nempe vis procataretica, forintecus impulsu facto, vertebrae adurget in anteriora; interior vero, quae plenitudo est, distendendo; siccitas contrahendo, eo versum etiam adducit. At vero cum *emprostocyphosin*, id est, *ad anteriorem gibbosin* externa causa valeat, an ad *opistocyphosin*, id est, *ad posteriorem gibbosin*, quidquam operetur? Hoc quidem summatim inspicienti haudquaquam videbitur posse fieri: quando vis exterior tanta non est, quae, citra corruptionem animantis, vertebrae, & vincula, foras abstrahere queat, *gibber* in spina relinquens. Sed enim praeter id, quod docet Hippocrates, in 3. de artic. sententia 19. etiam vero cognoscetur, idem ut eveniat, facile. Nimirum homine de sublimi loco in scapulas coxasque lapsa, vertebrae per plures in posteriora non difficulter exerentur, non in angustum, inquam, adductae, sed in ambitum sinuatae; praesertim vero, si conferat ad haec accommodata interna causa: rationem ejus rei docente Galen. initio 3. de art., quem Hollerius in scholio sequitur, hanc.

Vertebrae quidem ossa per se, neque pervertuntur a tuberculis neque trahuntur, sed primum vitium fit in iis corporibus, quibus vertebrae alligantur. Igitur, ubi ad vertebrae tuberculum oritur, ac tum in tumorem assurgit atque augetur: ab interiori, sive priori parte (utroque enim vocabulo licet uti) necesse est, ut tuberculum sequantur ligamenta, atque haec rursus vertebrae. Itaque si in una parte duntaxat tuberculum oriatur, ubi haec in interiorem trahatur, in priorem partem spina convertetur. Sed si in duabus, ubi aliqua interjecta sit inviolata, *gibba* evadet: utroque enim tuberculo adjunctam vertebrae trahente, quae in medio sunt, a posteriori parte *gibbae* fient: quod evidenter intueri licet omnibus evenire, quae curvari modice possunt; cujusmodi sunt virides rami, & ex scriptoriis calamis plerique, quos si quis dexterarum digitis ab una parte, sinistrae ab altera, prehensens ad se traxerit, medium in contrariam partem attractum, gibbumque, conspiciet. Atqui neque alia de causa spinam ad latus convertitur, quam ob crudum tuberculum, quod ab eisdem latere fit. Haec autem tria vitia in spina incidunt, cum vertebrae loco moventur.

Praeter internas jam expositas causas, est & virium imbecillitas; cujus unius vitio vincula, lacertique dorfi, minime valentes onus corporis sustinere, faciunt, ut nutans spina curvetur; quae fortasse causa est una, qua senes omnes *Gibbosi* existant: fit autem imbecillitate, ut succi praevalcant, tum copia, tum viribus, cum eo locorum impinguntur, unde mox & luxatus adornetur. Est & ex causis externis consuetudo corporis quoquo versum inflectendi, atque inflexum continendi; quemadmodum enim virgultis & viridibus lignis pondere pressis, assidueque con-

tortis ; ira & dorso nostri corporis accidit , sub opificiis diversarum artium , & sub institutis vitae diversis . Ita , qui venales arculas quotidie , de cervicibus appensas , per totam urbem bajulant , his plurimum est spina *gibbosa* : id quod & in morbo accidit , testante Hippocrate , *citato libro de articulis* ; quosdam etiam in id vitium compellit una cum morbo habitus ille , quo jacere consueverunt . Sed & primus , per fascias , obligatus ineptus cerea puellorum ossa distorquet , ut vulgatum etiam inter foeminas nosti .

His jam expositis expendendae subeunt tres hominum opiniones ; quarum una est Hieronymi Mercurialis , atque aliorum quorundam , consentium , exoriri posse dorso *gibbosin* a tuberculo ; quod sustinente aegre pulmone , sic agitatio multa pectoris , respirationis depravatio , & inde vertebrarum emotio , suscitetur ; quem *gibberis* exortum , dum explicandum suscipit Hieronymus , haud tamen explicat vere : nam quod concutitur spina motu thoracis insolentiore , ac magnum inde laborem experiatur ; id profecto non facit , ut *gibbus* pariatur ; praesertim quando confessum est , agitationem illam thoracis ab incommodo respiratus undelibet aequali , non magis uni , quam alteri parti situive vim ac noxam inferre debere . Ad haec autem dum Mercurialis exemplo proposito *Agasti filiae* , lib. 6. *epidemiorum sect.* 4. descripto , non exponit , cur ea puella ex certo pulmonis tuberculo reddita *gibba* non fuerat ; interea peccat magis . Jam enim cur posita necessaria causa , id est , posito pulmonum tuberculo , atque agitato depravato thoracis , non consequatur *gibber* ? Atqui , quod isthaec a Mercuriali necessaria posita sit causa , monstratur ; quod omnem excitandi *gibberis* , rationem , apud Hippocratem ex praecipuo pulmonis tuberculo deduxerit : neque enim ab Hieronymo verum constituitur aut suadetur Hippocratis enunciatum , praeterquam hac una tuberculi pulmonis via . Quod autem Hippocrati tribuerit iste vir , ex constante tuberculo pulmonis perpetuo *gibber* futurum , vel gratis hoc quidem asseritur , vel unde colligi potuerit , adferri debet . At equidem sequuturam *gibbosin* a tuberculo semper verum contendendo , si res solum intelligatur ad sententiam Galeni , qui *Comm.* 3. *de articul.* procreationem *gibbi* necessariam retulit ad una vertebrarum tubercula , non autem ad tubercula pulmonis , quod falso credidit Mercurialis . Interim si nulla haec nostra ratio proposita de hominis hallucinato , sed hallucinatio ipsa sit , haudquaquam profecto defenditur dogmaticus enarrator , qui *gibbosin* omnem , pulmonis non vertebrarum (harum enim nullibi meminit) tuberculo retulerit . Rem sane , quae neque Hippocrati , neque Galeno , neque ulli magnae auctoritatis viro , vel per somnium quidem , in mentem venerit . Sic enim respondeat velim , qui phthisici & asthmatici non *gibbi* omnes ? Itaque tussis & asthma Hippocrati sunt symptomata , & affectus consequuti ex disrupto jam Abscessu circa spinam ; atque adeo , quod magnus Magister doceat & constituat ex *gibbo* , vel hujus effectrice causa excitari asthma : oppositum asseri videtur Mercurialis placito , quo adstruitur ex asthmate , vel hanc admolito tuberculo produci *gibbum* ; contraria nimirum & adversante sententia : tantum abest , ut Hippocratis doctrina servetur .

Quod si Mercurialis occurrat memorans nobis (fundamentum scilicet opinionis , a quo suusus est) Hippocratem omnino proposuisse pueros ex asthmate ac tussi redditos gibbos . Atque tussis & asthma (dicat Mercurialis) non inducitur probabiliter in hypothesi nostra , praeterquam a tuberculo pulmonis : ergo causa *gibberis* effectrix tuberculum est pulmonis . Cui quidem instantiae sic satisfaciendum videtur . Mittatur enim primum , ex tuberculo pulmonis tussim & asthma fieri , quod fieri quidem ex disrupta vomica potest ; sed non propterea fit , ut Hippocrates illius dictum voluerit , *gibber* ex tuberculo pulmonis creari : verum sic , ut vo-

luerit gibbum quidem longius profectum ex tuberculo vertebrarum; ex quo tussis & asthma proxime derivent. Itaque tuberculum vertebrarum causa est Hippocrati praecedens, & proxima, *gibbi*, mox vero disruptum tuberculum spinae succedens, tum asthma, tum tussis, excipiunt.

Adhaesit & huic opinioni postmodum Hercules Saxonia, qui *Panthei medicinalis lib. 2. c. 4.* qua curanda dyspnoea monstratur, in hoc aliquando prudentior Mercuriali; quod causam *gibbi* repletionem fecit ligamentorum spinae vertebrae adnexorum: quae fuerat quidem Galeni doctrina, *lib. 3. de articulis*, primo proposita: verum ex adverso tantundem Mercuriali visus est Hercules ineptior; quod sibi nobisque suaserit distensionem induci tuberculo pulmonis inertis; maxime si crudum, ac parte postica consistens, ac neque non si disruptum & parte postica positum conceperit: nam quae vel pulmonis, vel huius tuberculo, corporibus vacuitate locorum & aeris interjecti distitis, vis sit, ut vertebrae spinae convellat? at neque resultans a tuberculo pus tam, aut penetrabile, aut tam erga solidissima ligamenta praevalens, est, ut haec vincere queat. Praeterquam quod fluere naturali suo nutu comparata purulenta substantia, nequaquam media spinae rectitudine consistere, sed ad infima repere debet: quapropter aut his private partibus *gibbosin*, aut aliud etiam quodcumque malum potius, quam *gibbum* excitabit. Quod si tamen Patavino Professori detur, ut ex adversa pulmonis parte spinae consistat, & non diffusetur sanies; tum & deterius argumentationis incommodum subibit Hercules; quod perpetuo circa dorsum erit spinae luxatio, atque adeo non erit, unde vertebrarum cervicis, aut lumborum, aut ossis sacri, perversio fiat.

Ad has duorum interpretationum opiniones accedit etiam examinanda *tertia* Hieronymi Fortunati philosophiae, ac medicinae, Magistri peritissimi; qui censuit *Gibber* primum rheumate quidem initiatum, mox sub asthma, ac tuberculo magno pulmonis, necessitate quadam avertendae difficultatis atque laboris, inspirando, ac respirando, flexu dorsi completum: quod multo liberius agitur pulmo, laxiusque succedit respiratio, dorso jam conflexo, quam tenso septo transverso, atque externis musculis: qua de causa cogitur homo, sic intigante natura, testudinem thoracis quoquo pacto licet, atque etiam ampliante curvitate dilatare, qua inflexus assuetudine in dies facta, sic demum absolvitur *gibbosin*. Quae nostratis viri videtur quidem ingeniosa excogitatio: verumtamen nihil ad rhombum atque ad sensum Hippocratis, qui causas plane necessarias, non contingentes, *gibbi* posuit; fieret autem per hanc opinionem, ut *gibbi* & commoda semper respiratione fruerentur, & in quacunque spirandi difficultate perpetuum esset, in dorsum incurvatio, levamen, & illud quidem paratu facile.

Quarta opinio est hominum perperam etiam, ut videtur, interpretantium Aphorismum Hippocratis, dum tussim vehementem adstruunt, quae vertebrae e suo loco pellat. Res eadem, quae a Divino praeceptore nusquam asserta est; ut asthma scilicet ac tussis sint causa *gibbi*: verum, ut *gibber* sit cum asthma ac tussi conjunctum; hoc sane dictum a Sene nostro fuit; quam rem quidem acute discrete Thadaeus, in *enarratione aphorismi*: ut appareat jam ex his omnibus summe verax opinio Galeni, qui causam *gibberum* haud tuberculum quidem pulmonis, sed spinae contiguum alterum indicavit.

Hactenus hae physicae sunt enarratae *gibborum* causae: caeterum apud Astro-nomos, & apud Iulium Firmicum, in 8. *Gibbi sunt, si in septima parte Arietis habuerint horoscopum*. Quo claro coelestium contemplatore major Ptolemaeus, in *tertio de astrorum judiciis c. 12.* quod est de vitis & morbis corporis, scripta reliquit haec; *Si lumina ad maleficos centris haerentes adscenderint, aut ex opposito*

ab ipsis impedita fuerint, maximeque Luna in nodis sive flexuris constituta, aut in signis obnoxiiis, nimirum Ariete, Tauro, Cancro, Scorpio, Capricorno, vitia corporis eveniunt; gibbi scilicet aut claudicationes, & luxationes. Siquidem cum ipsis luminaribus fuerint maleficae ab ineunte aetate & horae partus. Et Haly Rhodoan ait; ego praedixi gibbositatem, quae duravit duodecim mensibus in nativitate, in qua Luna erat conjuncta cum Marte & capite Draconis in duodecima domo, qui erant in quadrato aspectu Solis cum Jove, qui in tertia erant, & temporis quantitas tot mensium, quotus est numerus annorum resolutionis Jovis; quia Jupiter sub Solis radiis positus erat. Ego vero observavi frequenter Caudam maxime cum Luna & per saepe cum aliis Planetis, in angulis constitutam, obliquos quoquo modo efficere. Haec isti de occurribus astrorum vim imprimantibus ad gibbosin, generatim, Jovianus vero Pontanus, lib. 10. de rebus coelestibus, c. de claudicationibus, singularum distortionum cervicis, colli, pectoris, genuum, crurium & juncturarum corporis effectrices syderum mansiones discrevit; quas Astronomorum, eadem de re nostra, opiniones, plenioris doctrinae causa, non abs re fuerit, praesertim gnaris ejus facultatis hominibus, nos recitasse.

C A P. IV.

Symptomata & Signa.

HAftenus jam de causis reſtitutionem corporis praeter naturam evertentibus. Succedunt ad haec suborta symptomata, quae cum triplicia nostris Medicis sint, singula percurramus. Primus igitur functionibus animalibus incommodant spinae subversiones; sive quidem sensus, sive liberi motus officinas evolvas: & utriusque quidem noxa est, ubi compressum experta est medulla, quippe quia per oblitteratos jam ejus ductus, spiritibus ad nervos inde profectos transitus non est, uti prius: & si quidem, ex toto, vertebrarum dimotio facta sit, abolitus ex toto sensus aut motus est: si vero non ex integro perversae fuerint ipsae, sic pro subsulcus ratione sentitur ejusmodi detrimentum. Rursus eo pluribus partibus sensus motusque interceptus est, quo superiorum spondylium fuerit eluxatio; & contra eo paucioribus locis sentiendi, atque movendi, nascetur incommodum, quo inferior spinae fuerit abductio. Sed liceat huc nobis & quae Heronymus Cardanus, Hippocratis vir studii, pleniore aliquanto pagina decuit, recitare. Proponit tria Galenus, primum, noxa, quae accidit spinae vel est per se, vel non per se, sed consequentia quadam; noxam per se vocat Abscessum, sed inflammationem, seu intemperiem: in hac si contingat fieri resolutionem, seu ex una parte, seu ex ambabus, necesse est omnia membra, quae sunt infra illam partem spinae, quae resoluta est, resolvi; seu ex una parte tantum, seu ex ambabus. Si vero noxa sit ex consequentia tantum, velut in gibbositate, in qua spina dorsi non patitur, aut parum, sed nervus; qui, facta luxatione obliqua, sed ad unam partem, opprimitur ab ea parte, in quam spina deflectitur; quoniam vertebrae magis constringuntur, ex opposita autem nervi nimis distenduntur: ideo in hoc casu cum spina dorsi, seu medulla non sit affecta prorsus, sed nervi tantum ex ea orientes, & ob id resolutio non fit, nisi in membris, quae recipiunt nervos e regione partis medullae laesae: sicut in exemplo priore, in quo, ob luxationem vertebrarum colli tantum manus resolvebantur, & non inferiora membra. Hoc etiam fit minus, inquit, si luxatio fiat sensim, aut si fiat intus, vel extra; & in lumborum vertebra minus, quam thoracis, & thoracis, quam colli; quia in cervice vertebrae inter se conne-

xae aequaliter conferunt foramini, unde nervus prodit: sed in thorace magis confert foramen inferioris vertebrae, & longe minus in lumbis: qui ergo noxam patiuntur per se in medulla spinali, his omnes partes inferius resolvuntur, & quanto noxa fuerit major, & adventus repentinus. Qui vero noxam patiuntur in nervo tantum, ut in gibbositate, & obliquum, id est, in latus, hi patiuntur resolutionem solum in parte, quae est e regione, ubi nervi laesi sunt; si vel laesio magna sit, vel repentina, vel in angina, in qua vertebrae luxantur ad latus. Si vero luxatio vertebrae fiat sensim vel etiam repente, sed intus, aut extra non in latus, his nulla contingit resolutio; ob hoc ergo, qui fiunt *gibbi* per casum, aut jactum, si fiant obstipi, resolvuntur: si autem incurvi, aut repandi, non resolvuntur: quia tametsi repente fiat, non est obliqua luxatio. Qui vero sensim fiunt *gibbi*, & si obliqua sit luxatio, non resolvuntur; quia non repente facta est; qui vero sensim facti sunt incurvi, aut repandi, nullam patiuntur resolutionem; tum quia sensim vertebrae luxatae sunt, & interim spinalis medulla, quae mollis est; potuit extendi, & ita nihil passa est; tum quia luxatio recta est, in qua nervi neque comprimuntur, neque iusto plus extenduntur. Ex quo concluditur, quod in luxatione recta, gravi & repentina, poterit contingere etiam resolutio: quia licet in angina non fieret, contingit hoc, quoniam ex tribus conditionibus, quae faciunt ad resolutionem; scilicet, quod sit repentina, magna, obliqua, non aderat nisi prima: si vero adsit & secunda, ut in vehementibus ictibus aut casibus, tunc resolventur membra inferiora, aut saltem, quae sunt e regione. Vertebrae autem luxantur quatuor modis, aut casu, aut ictu, aut crudis tuberibus, aut materia sensim influente: quamvis haec non, ut in proposito, Galenus omiserit; cuius hoc est praestantissimum sane inventum. Haec ille.

Sed descendantibus nobis ad sedes spiritales: succiditur vel minuitur respiratio, non intercepta solum actione musculorum dilatatrice, constrictrice; verum etiam, quod clauditur guttur sic, auctore Gal. *lib. 4. aph. 54. & lib. 4. de locis affect.* c. 5. ut minus aeris recipiatur, atque emittatur: adeoque sit respiratio frequens & parva, spiritusque cum sono veluti stertendo fertur, ut adnotavit idem Galenus, *lib. 3. de articul. com. 13.* Praevidetur vero in totum trachea, ob vertebrae cervicis in priorem partem abstractas: pariter (ut jam ad functiones naturalium organorum deveniamus) neque deglutiendi cibi potusque manet actio, sub ante dicta colli contorsione. Itemque gracilescent particulae, quae luxatis vertebrae affident: & si augendi sit aetas, tamen non augeantur. Sic bonos in contrarium immutatos vides affectus. Saepe etiam excernenda, quae fuerant, supprimuntur: dejectiones, inquam, & mistus sub lumborum vertebrae intrusione, quae maxime fiunt a casu. Lege de his Hippocratem, & interpretem Galenum, *lib. 3. de artic. comment. 6.*

Posthaec autem ubi petas exponi signa, quae morborum internas aliquot causas declarent; referam equidem, quae collegi: si causa fuerit siccitas, haec nasci potuit a febre, praesertim acuta, atque ab inanitione; quae utraque praecesserit. Indicium quoque fuerit, quod factae ad locum illitiones olei cito rescicatae fuerint. At vero si laxatio vitium induxerit, partis forma significabit, ac tactus: itemque quod affricata unguenta diu consistent, & non exsiccentur: quas suasiones confirmabit & liberior succulentiorque, qui fuerat usitatus ante, victus. Ad hunc fere modum Avicenna. Si vero tuberculi suspicio sit; id crudi succi corpore fusi monstrabunt. Quibus non se prodentibus (ait Hercules Saxonia, *lib. 2. pract. meth. curandorum morborum*) inditio rei fuerit augefcens paulatim spirandi difficultas; itemque tussicula cum sputo, sed sine febre ac resonitu: sub quibus

interim, ex toto integer ipse sibi videtur homo: sic adnotante Galeno, *lib. 4. de loc. affect. ante citato*. Quoniam autem ambiguum est plerumque sitne crudum, & imputre tuberculum sic, ut in Steatoma (fortasse rectius Atheroma) destitutum sit, an vero calidioris sit miscelae, quod in suppurationem transmigraturum appareat: hunc utrumque tumoris statum, aut apparatus ipse discreveris ad hunc modum. Frigidum quidem par erit conjici temperatura corporis item frigida; aetate debili, vel inclinante, vitae instituto ac victu, qui frigidos crassosque succos proferre & congerere possit. Contra vero tuberculi calidioris & suppurabilis suasionem facient crasis hominis, item calida atque etiam humida, plenitudo sanguinis, & quae ad haec accedunt alia. De febris autem indicio si quaesieris; illud anceps, & contingentis plerumque fortis affirmo. Sed de inflammatione te dubitantem multitudo sanguinis certum faciet. Docuerit eam rem curatio, contraria quidem, quae proficit; similis, quae obsit. Sed ejusdem ad suppuratum, Abscessumque, tendentis notae sunt, auctore Rhaze *libr. 1. divisionum ad Mansorem c. 105.* quod praegressus dorsi dolor; cum febre aucta; pulsus articularum magni caloris immodicus, & aliorum omnium longus adhaesus & perduratio. Deinde vero febre sedata, per aliquod tempus permanet dolor ac dorsi gravitas. Sed hic enim incipit exstare *gibbus*, quem ex statu profectum indicabit dolor superveniens sine febre.

Haec fere Rhazes; qui & ab halitiosa materia cieri *gibbosum*, explicate prodidit. An idem autem Avicenna senserit, incertum est propterea, quod lemmate quidem capitis notati de gibbosi pariter ac ventositate inscripsit: post haec vero, aut de flatulento affectu nihil exsequutus est, aut dubia de hac re traditio facta est, qualem aut codex aut multiplex ejus versio parit. Post haec, causas intrinsecas *Gibberis*, effecta molitas, docebunt te spinae praesegmina, quatenus a sua sede paulatim recessisse videbuntur; deinde ex laesis actionibus, quae sunt videlicet aboliti sensus, aut motus; imminuta respiratio ac deglutitio; lotii faecumque suppressio. Sed nihil ad firmandum certius est indicium; quam corporis affectus evidens, qui se offerat, qua *gibbosus*, qua sinuatus. Praeterea differentias, quae ad qualitatem spectant, majora etiam, aut minora recessus momenta undique referrent; sed situm superiorum spondylium laeforum, deglutitio, respiratio; inferiorum vero noxae, mictus aut dejectionum detrimenta, sensus item, motusque, amissio, demonstrabunt. Denique numerum vertebrarum complurium, in ambitum exsultans ipsarum compositio; ubius vero, & paucarum, minor rotunditas, & in angulum Abscessus, indicabunt.

Reliqua signa discretiva per Jacobum Hollerium ex Hippocrate translata, sunt ejusmodi. Primae quidem cervicis perversio mentum deprimit ad pectus, summam loquendi ac deglutiendi difficultatem excitat, ac extremum fatum accersit. At vero in *Gibberibus* reliquarum colli scandularum, cervix contorquetur, respiranti pariter & loquenti, spiritu tenuius angustiusque eliso, exhibilatum, dormienti vero stertorem, facit. Sed in *gibbere* dorsi, ac thoracis, spiritus difficulter, & cum sono, fertur; costarum in latum incrementa sunt nulla; thorax anterior in quemdam veluti conum acuminatur, sternum in acutum coacto. Sed in lordosi extremus dispoenae modus, paralytis, torpor; stupor coxis; praeter libitum voluntatis mictus, ac defaecatus: posthaec in scoliosi, solutio nervorum frequentior ad partem luxatam; ad latus vero adversum distensio. Postremo, quibus ad lumbos spina repanda est, his accedunt renum, & vesicae vitia; Abscessus ad ilia atque inguina; coxendicis gracilitas; tarda & parca pubertas, ac barbae emissio; in-

foecundioresque sunt magis, quam quibus obtigit *gibber*, partibus diaphragmate superioribus tenuis.

C A P. V.

Judicia, & Prognostica.

PAtent his affectibus corpora, quae sunt fluxa, mollia, gracilia, angusti pectoris; pueri parentibus orti cachecticis, & qui vitiatis fuerant sub generatione visceribus, affinis enim hic affectus arthritidi & podagrae, congenitos inter morbos censerī potest: quamquam neque perpetuum, ut a *gibbis gibbi* nascantur: sed hoc perpetuum, ut haereditarius hic affectus sanabilis non sit. Haec naturalis certorum hominum est propensio, ut obnoxii sint hisce malis, antequam ineantur: caeterum postquam inita sunt eadem, dijudicandus est eventus salubris, aut funestus; & si salubris, num solvi possit, aut secus. Lethalis quidem est *gibbosis*, auctore Ambrosio Paraeo, cum una tantum vertebra sola excidit, nimirum ictu luxata, medullam, quae spinae subest, ita secum abripit, ut in angulum pene acutum eandem veluti turbinet; adeoque arctius compressa rumpatur, aut comminuetur oportet: quod mortiferum non esse non potest: id quod sub angulo luxationis aucto non accidit quidem; Hippocrate docente, *sententia 51. sect. 3. l. de articulis*, quod orbiculata vertebrarum e suo statu abductio, angulari altera minus est periculosa; quam ob causam multo levior apparet ejusmodi plurium vertebrarum exsolutio.

Est & lethalis divaricatio vertebrae primae, aut secundae cervicis: sub quo casu, teste Galeno, in *comm. 35. lib. 4. aph.* extentis ad partes inflammatas, & ligamentis, & nervis, trahi vertebrae vel introrsum vel ad latus, est necessarium: si in altera nervi propagine fieri tensionem evenerit, ad latus quidem; sin vero in ambabus, introrsum. Hanc a Galeno simpliciter propositam vertebrarum colli primarum luxationem, infantibus plurimum evenire, nostra tempestate nos & foeminae nutriculae non semel observavimus: de qua re Joannes Huccherus, in *l. de Therapeia puerorum*, & ante hunc Galen *l. 4. de loc. affect.* & omnium primus Hippoc. *l. 3. de morb. num. 11.* qui speciem hanc quartam Anginae fecit. Sed de provectioribus aetate *gibber*, lordosin potissime vertebrarum thoracis, expertis pueris edidit Hippocratis illud oraculum, quod *l. 6. aphorism. 46.* scriptum legitur; *Qui ex asthmate, ac tussi, gibbi fiunt, ante pubertatem, moriuntur*; cujus rei cum Galenus, tum alii enarratores ferme omnes rationem illam censuere, quae est digesta scilicet a nobis ad hunc modum.

Quicumque dum augentur, vertebrarum in regione thoracis luxationem, a tuberculo creatam, experiuntur, illi corde & pulmone compressis a thorace, non ad proportionem aucto, cum vehemēti asthmate vel tussi, moriuntur.

Qui *gibbi* fiunt ex asthmate, vel tussi, ante pubertatem, illi dum augentur, vertebrarum thoracis luxationem a tuberculo creatam experiuntur; quorum scilicet materia prius asthma vel tussim fecerat.

Ergo, qui *gibbi* fiunt ex asthmate, vel tussi, ante pubertatem, cum vehemēti asthmate, vel tussi, moriuntur.

Disceptatio super Hippocratis aphorismo.

HAec a primo Galeno fluxit, vulgata jam apud omnes, Hippocratici testimonii demonstratio; quam utriusque viri sententiam operae pretium sane fuerit hic expendi, ut, rectane sit utraque statui possit. Quod autem ad prius istorum caput spectat; plurima fuit interpretum dubitatio, de Veteris istius oraculi veritate, seu rectius perpetuitate, quando nonnulli puberes, hypothesi jam aphorismi constante, visi sunt vixisse; ut est apud Hugonem Senensem, Hieronymum Cardanum, Franciscum Vallesium, ac plerosque alios aphorismi explanatores. E quibus unus Antonius Musa Brasavola testatus est, pueros ex asthma ac tussi diu superstites, qui *gibbi* secundum antica & postica fuerunt: nam pectoris cavitates ex vi materiae, ac fortasse motus, magis dilatata est, quam conveniret adeo, ut in anteriore ac posteriore parte elevationes faceret, ac veluti tumores; in longitudine vero abbreviaretur.

Quam rem quidem, ut suaderet Brasavola nobis, non fuit difficile, postquam videndus se obtulit Decius, seu vulgari literarum metastasi Diecus, Gallus sartor secus Palatium, cui famosissimi *gibberes*, tum pectore, tum dorso, existerunt, amplissimum utrimque rhombum facientes. Sub qua loci vacuitate, tum pulmo, tum cor agitari quantumcunque libere nemo non cognosceret, homine non incommode respirante. Quidni vero, tam late diducto, atque amplo, pectoris excursu, contra praefocatus interminata *gibbis* impuberibus pericula; supra adolescentium, atque ad vigesimum secundum usque annum vixerit, ac vivat ejusmodi homo? Sed & D. Hieronymum Gavalidum, Neapolitanum juvenem Illustrem, ac Fulvium Viridianum, Calabrum Medicum Neapolitanum celeberrimum, trigesium in anno natum, ac Joannem cognomento Blancum, vetustioris Gymnasii Neapolitani janitorem, quinquagenario majorem, M. Ant. Chiayensem paulo minorem, atque alios tot quidem numero multos, ut horum omnium nobis adnotando plures, quam venando rescent: utrimque *gibbi* longaevitatis sortem experti, quin etiam alii comperti longe plurimi, quibus cum alterutro *gibbere* seniles anni contigerunt.

Ex hoc quidem vere, sed & heroico dignus, ordine atque inter summos gloriosissimosque Principes nominandus singulariter esto D. Carolus Emmanuel, secundus Subalpinorum Dux Serenissimus; cujus quidem aetate nostra Jafoni, aut Alexandro Macedoni paris, mentionem super hac re fecisse, nobis ornamentum inde libro quaerentibus, licuerit, deprecamur; quando & hac etiam occasione, Principis inclyti nomine suos de re physiognomica libros cohonestaverit Scipio Clarimontius, Sapientium nostrae tempestatis Italicorum nulli secundus.

His ergo tum rationibus, tum experimentis, & Hippocratica absolute, propositio, & Galenica adjecta ratio, nuper a me recitata minus firma, minusque rata, apparet, quam ut omnem hominum assensum promereatur, ac fidem a bonis aestimatoribus extorqueat. Unde factum est scilicet, ut varias interpretando rationes commenti fueriat multi. Primum enim Hollerio, enarratori alioquin Hippocratis apprime nobili, visum est; haud de quacunque promiscue *gibbosi* loquutum Hippocratem; verum de ea, quae cervicem exercet angustiae majoris necessitate: qua posita interpretatione, pro comperto credidit hic vir, in aphorismo pleraque solvenda problemata & ambiguitates. Verum enim vero, primum haud probabile videtur, Hippocratem singulari hac *gibbosi* suum enunciatum ac rem totam conclusisse. Deinde rectius hanc quartam Anginae speciem fecerit quispiam, quam *gibbum* vere. Sed & Anginae speciem illam posuit ipsemet Hippoc. *lib. 2. de morbis*.

bis. Ad haec ejusmodi affectio non parum acuta est, minimum autem de hac ipsa commentus apparet Hippocrates, qui longiores atque annuos extulisse terminos videtur per id, quod est (*ante pubertatem moriuntur*). Hanc enim ad vigesimum quintum usque annum extendi Galeno visum est, in *aphorism. libr. 5.* qui habet; τὰ ἐπιλεπτικά ὁ κόσιοις πρὸ τῆς ἡβης γίνεται τετύοσι τὰ πολλὰ ζυγαποδίοκοι; quibuscunque morbi comitiales ante pubertatem sunt, transmutationem habent. Et recte quidem Galenus, comprehensam Hippocrate viginti quinque annis, pubertatem putavit; quandoquidem & *lib. 3.* de articulis eandem ἡβης voculam, id est, pubis, seu pubertatis, cum alia γαβης barbae ὁμονυμίζοι & quasi confundit: id enim ἡβη δὲ καὶ γαβης βραχυτέρας καὶ ἀτελέτερας, id est, pubes vero & barba tardior, & imperfectior. Jam igitur si barba his aetatis profectionis annis completur; & ἡβης seu pubertatis anni iidem & communes, qui barbae, erunt.

Additur & his indicium, & argumentum maximum; quippe si credimus Galeno, cui tota ratio praemature defungendorum vita gibberorum, fuit incrementum summum viscerum spiritalium, quae a thoracis angustia concludi commode non possint: profecto ad hoc augmentum totidem requiruntur anni, quoti requisiti sunt ab Hippocrate non pauciores: fortassis autem & trigessimus annus est, ad quotum accessus corporaturae nostrae contendunt; dicente Philosopho in *lib. 20. sect. problem. 7.* quod ad hoc usque tempus proficiunt, & crassescunt corpora: & in *l. de generat. animal. c. 20.* prodidit, humanae staturae dimidium anno decimo quinto; quinimo si & hanc opinionem sequi placeat, iudicio Haly Ab. *4. theoricæ c. 2.* & Haly Rhodoam, in *Microtechnæ tract. 3. comm. 63.* ad trigesimum quintum usque annum augescere potest homo.

Sic alii & cumulati sunt apud Hippocratem anni pubertatis. Quamquam Ptolemaeus, in *4. lib. Apotelesm. c. ultimo*, spectatis Lunae & Mercurii super homines, transcurrente vita, dominiis, illius quidem ad quadriennium, hujus in decennium, statuit, pubertatem hominis anno quartodecimo esse. Quo loco, inter caeteros enarratores, Haly Rhodoam tradidit, conceptis verbis; in hac aetate animam, scilicet generativam, dare materiam, & incipere tempus, quo plantentur in ea principia operationum & propriarum virtutum; post haec enim adstiter homini Venus octo annis. Ad hanc potissime sententiam acceperunt & Jurisconsulti, quam explicavit Imperator Justinianus, *lib. 1. instit. civil. tit. quibus modis tutela finitur*, §. 1. *cujus pubertatis plenitudo*, atque maturitas, ad comparandam adoptionis facultatem, anno decimo octavo constituta est, *eod. lib. tit. de adopt. §. 4.* Sed de hac omni re cumulatissime, ac perquam exquisitè tibi disputat, inter omnes, Paulus Zacchia, Medicorum, & Jurisperitorum, Hermes Italicus, in *tomo primo quaest. medicolegal. titulo primo, quaest. 6.* & aliis ejusdem tituli locis: quin etiam ex Medicis, Avicenna in *lib. 1. sen. 1. doct. 4. c. 3.* & Gentilis a Fulgineo, in *commentario*, statuerunt, & hoc tempore pubertatem, quo primum sperma producere & emittere possit homo.

Haec de tempore pubertatis Professores isti omnes: a quibus ipsis si rectè placuit uniuscujusque dispexeris, non discrepat Hippocrates si principium duntaxat ejus aetatis spectetur: verum, intellexit Divinus homo pubertatem ad suum terminum extensam, quod aperte cognoscitur, quia, memorato loco de articulis meminit barbae, quae citra vigesimum non erumpit, ac vigesimo quinto completur; itemque meminit foecunditatis, quae profectione aetate perficitur: porro & si a decimo quarto & paulo superius semen ejaculetur homo; tamen si filios non generet; infœcunditas non coargitur, neque evincitur, praeterquam ad plenos istos & maturos, qui floridi vocantur anni: ad quos etiamnum extenderunt & aliquot

Juriconsulti, ut apud eruditissimum Zacchiam, *ibidem locorum, nota numerali 67. & quaest. 5. n. 4.*

Sed de pubertatis finibus jam satis : ad recensendas alii aphorismi interpretationes redeamus . Praeter Hollerii recognitam jam a nobis opinionem, fuit & Thadaei Florentini, atque aliquot aliorum; qui ad dorsi lordosin exquisitam, & malum omne *gibberorum*, & rectas cunctas aphorismi resolutiones, problematumque explanatione, retulerunt : contra quam tamen enarrationem est, tum multiplex nostrum experimentum, tum Hugonis Senensis, *in commentario super hoc eodem aph.* Neque vero lordosis vis est tanta, ad quam unam referre possis, aut noxarum expositarum, aut mortis juventam anticipantis necessitatem . Praeter hos omnes alii fuerunt, e quibus unum Hieronymum Mercurialem nominio, qui non perpetuum, & *καθόλου*, propositam ab Hippocrate sententiam hanc censuit . Verum aut gratis, aut sine solido fundamento dictum hoc a Mercuriali credes, donec aut firmior tibi demonstratio producta fuerit, aut mox adversatura nostra enarratio nulla sit; ego enim aliter circa proposita philosophandum, aliumque in aphorismo sensum inveniendum, autumo . Confido autem germanum occurrisse intellectum, quem mox audies, si prius hypotheses aliquae praestituantur.

Primum, insuetum & alienum arbitror ab Hippocrate, atque absolutissimis quibusque auctoribus, causis effectricibus primis immediatisque relictis, poni secundas, & mediatas accidentariorum; itemque corporalis effectri poni causas spiritalis, quando suppetant genere correspondentes, id est, corporales ac solidae . Atqui causa *gibberis* prima, immediata, corporalis, & solida, constituta jam ante fuerant, ab eodem auctore, spinae tuberculum : quam rem & Galenus, *in hujus aphorismi commentario*, praemonuit . Praeter quam hujus viri confirmationem, est & altera plenissima Thadaei Florentini, expositoris inter omnes juniores primi, & gravissimi . Est, inquam, essentialis *gibbi* causa spinae tuberculum; sed ex hoc ipso disrupto tussis, & asthma, resultoria sunt symptomata; & secundum eruditorem hominum sententiam secundae causae, nequaquam autem apud vere doctos fuerint primae, propter incommoda nonnulla, quae Mercurialis opinionem confutans supra retuli.

Itaque quid alicui sapienti viro veniat in mentem, aut probetur, tussim & asthma, ventosas utraque res creditas ab Hippocrate, causas *gibberis* effectrices? quid insuper hac causae adversus ossa luxationes potius, quam adversus membranas, & molliores cedentesque partes alias, diversa symptomata & rupturas machinentur? quam quidem absurditatem, ut declinarent prudentissimi duo viri, Thadaeus inquam, & ab hoc fortasse mutuatus Hollerius; constituerunt (*ex*) particulam poni pro (*cum*); quam rem tamen a nullo Graecorum aut Latinorum, recte ac probate loquentium, auctorum factum hucusque legimus . Quas ob res tandem, aut scripturae modus aliquis, & lectio accommodata est invenienda, aut nova interpretandi ratio, quae satisfaciatur, est commiscenda; id utrumque nos una methodo complectemur, quae est: Si pro $\epsilon\zeta$ statui possit $\epsilon\theta$, quae interim particula decreto Hippocratis etiam ad amissim quadret, ac facilis immutatu se obtulerit: id quidem & non difficile feret quisquam, & libere nobis etiam assentietur . Atqui sic equidem haec ad unguem se habere, ut modo dictum est, ostendimus .

Et quod ad vocis immutationem spectat, hercules admittitur, aut rectius admitteri necessum est, vocalis in dictione posterioris, altera vocali sequentis alterius dictionis proxime se offerente, fieri elisionem oportere; quod etiam a nostratibus Italici fieri consuevit . Jam vero vides, post primam aphorismi particulam, quae

quae $\xi\omega$ me auctore fuerat ; mox $\alpha\sigma\delta\mu\alpha\tau$ sequutum nomen : quapropter pro $\xi\omega \alpha\sigma\delta\mu\alpha\tau$ facile $\xi \alpha\sigma\delta\mu\alpha\tau$ afferri potuit , atque adeo $\xi \alpha\sigma\delta\mu\alpha\tau$, quod in praesenti legitur , insinuatum fuerit . Sic quidem apparèt facilis vocalae cujuspiam in alteram factus transitus , aut verius nullo facto transitu , vocalis unius facta expunctio . Cujus sic compositae dictionis accipe nunc sensum & germanam veritatem .

$\xi\omega$ quidem Graecis , Latine *extra* pro *praeter* saepe valet , ut ex Thucydide , ac Dioscoride , notant lexica . Nos autem & vernacula id lingua consuevimus ; quae vocabuli usurpatio non infrequens fuit , & apud optimos auctores Latinos , quorum omnis dignitas & praestantia , ex una Graecorum imitatione fluxit : neque autem hac de re Ciceronis unus est locus , nam *secundo de legibus* ait ; *extra collegium Sacerdotum , ne quisquam sacra , quae publice essent constituta , nosset .* Et clarius , *epistola 3. lib. 4. extra Ducem , paucosque praeterea .* Et alibi etiam , *cujus est nemo in tanto populo , extra contaminatam illam Publii Claudii manum , qui &c.* quam eandem loquendi elegantiam ab Horatio Tursellino e Societate Jesu , scriptore disertissimo , *libro de particulis* , notatam , observavit etiam apud eloquentiae Romanae parentem & Marius Nizolius , in *Thesaurio Ciceroniano* ; productis duobus praeterea locis , quorum alter est *lib. de inventione* ; *hoc separatim quiddam est extra illud* : alter multo illustrior , *libro de oratore* ; *nullus est numerus extra poeticos .*

Jam igitur eo constituto , quod Hippocratis aphorismus legendus est sic , qui *extra* , vel *praeter* asthma , & tussim , *gibbi* sunt , hi ante pubertatem intereant : hujus orationis sensus is mihi quidem videtur , atque omnibus videri debet , necessario quodam nexu comprehendas has tres simul omnes *gibberis* , asthmatis , tussis , affectiones ; ut ante pubertatem , annum vigesimum quantum necessitas moriendi sit ; quippe postquam unum aliquid istorum non explevit morbum , quod expleturum alioquin abunde videbatur : reliquum nave opigenesi facta pessimum & exitiale malum oportebit ; ut jam nos , in *lib. de Abscessu critico* , ex *Coacis praenotionibus* Ludovico Dureto enarratore , monstravimus . Difficultas autem spirandi simplex haud necessaria absolute causa videtur , ut vitae vim inferre queat , multo quoque minus tussis compulisse quemquam ad interitum visa est ; quod indicavit summus Hippocr. *aphorismo* : qui habet , *strangulatos aut suffocatos ad se posse redire , quibus circa os spuma non extiterit* . In his enim quam plurimam fuisse spirandi angustiam , quis est , qui non agnoscat ? An neque sola *gibbosis* tantam habet vim , ut fatum arcerescat ? necessum est enim , ut pulmones , aut spiritus organa , laborent sic , ut ex horum affluxibus malis tussicula parta plurimum molestet .

Quae omnia cum non sunt , videmus quotidie multos , qui *gibberis* belle ferunt incommoda ; propterea , quod nullam , aut tussis , aut spirandi difficultatem experiuntur . Quinimo visi sunt inter nostrates homines *gibbi* , qui in arte canendi consummati vocem quam maxime deprimunt , aut intendunt ; quorum unus est Presbyter sexagenarius , cui *gibber* amplius utrimque prominet : alter est , cui cyrotosis est magna dorsi , Franciscanus Ordinis III. Quae tanta vocis intentio , cui planum non sit , spiritus vi constet ? Anne igitur exitiolum extreme quidquam istorum esse possit ? Sic jam apertum est *gibber* plerumque non esse spiritus angustiam ; neque si aliqua sit ejusmodi , dispnoeam perniciosam alioqui futuram . Verum enim vero *gibbere* pectoris angustiam faciente ; post angustiam vero difficultatem respirationis , ac multo maxime post diruptos Abscessus tussim ac asthma consequens : sic plenissima & necessaria causa est , ut mors homini lente subrepat ,

vanefcente ſcilicet calido cordis: qui diu perſiſtere in ea preſſura, veluti piſcis in arido ſolo, non poteſt; quando nimirum alimentum primum aeris viventi deſit. Haec univerſalis noſtra lex eſto: deinde requiritur ſpecialis, ut hi homines imbecilli, graciles, ac prope ſqualidi ſint; quo calore ac ſiccitate conſtante fit, ut major ſit uſus reſpirandi, qui maximus in anguſtia peſtoris maxima: vides quantam ex difficultate ſpirandi prae ſe ferat noxam. Sed vegetiores moderateque carnoſi etſi *gibber* experti, nil detrimenti, ac neque ſpiritus difficultatem perpetiuntur. Sic Hipp. l. 3. de art. ait; *Multi quidem gibbi facile, at non ſcimus, quam bene valentes, jam uſque ad ſenectutem id mali ſuſtinuerunt, praefertim quibus corpus carnis ac pingue effectum eſt: pauci autem ex iis ad ſexageſimum annum pervenerunt; plerique enim citius moriuntur.*

Requiritur & tertio cauſſae vis praepotentis ac vehementis, haec autem eſt deſluxio crudi, graviſque ſucci, multa copia de capite conſertim ad inferiora ruentis; cujus pars ad ſpinam delata & circa vincula vertebrarum coacta *gibbum*, ea qua dixi ratione, contrahat; pars ad pulmonis & anhelitus vias brevius derivata & ſpiritus anxietudinem, & tuſſiculam, excitet, ſive quidem hic relictò phymate ſubmolli ſubcrudoque, quod ſudorulentum ſuum veluti madorem in aſperam arteriam inſinuet: ſive ſpiritibus tantum irrigatis viis, & nullo phymate relictò. Ex quibus omnibus noxis, quae primum ſe prodit, eſt pulmonis! quae cauſſa fuit ſcilicet, ut ex ſpirabili viſcere languorem prae ſe ferente fuſcitas ſpinae conſuetus opinari fuerint nonnulli. Conſectitur autem & ſinuatur ad eos, quos dixi modos, plenis ſimul ſemelque, ſed diu comparatis incrementis: ad menſium porro, atque aliquando ad annorum curricula, maturitatem *gibbi* retulit Cardanus, in *aphoriſmi commentario*.

Accedit ad has *gibbi* cauſſas & alia, quae veluti principium eſt omnium; improba videlicet capitis conformatio, expers naturalis utriuſque projecturae, maxime vero poſterioris, cum Therſitica prope forma, tum capitis, tum faciei: praecipue vero naribus, hiulcis, atque anhelis, & oris ampliore rictu, cum rariore aliquando, ac latiore, dente; collo vero nullo, vel intra thoracem reducto. Haec capitis univerſi conformatio plurimum incommoda eſt, vel quod ad ipſam pertinet, quae curſum exhibet, ac non coercet humoribus ſuperfluis; vel quatenus includens primam intemperiem, & imbecillitatem, facultatis formatricis, cauſſa eſt mali poſſiſſima, qua neceſſariae ac verendae fluxiones peſtoris oeconomiam infeſtent.

Saepe etiam cum formatricis vitio, quod intra matricis clauſtra conſtitit, conjungitur extra uterum imbecillitas nervorum, quae maxime cedit, & opportunam ſe exhibet inflexui. Sic & mala partium conformatio & *gibbi* perverſio apparet, quo multas quidem adferre narrationes poſſem; ſed ſuperat omnes ea, quam mox audies: nimirum, Antonio Santoro, Neapolitano puero quidem puſioni, ſed quatuordecim jam annos emenſo, viſos a me *gibberes* omnes mire complexos; ad cervices, inquam, & lumbos & coccygis repanditatem, ad dorſum & peſtus cyroſes, a ſupremo dorſo ad lumbos uſque ſcolioſin; praeter quas omnes *gibboſes* eſtne alia, quae ſuperſit? Sed & manus pedesque non modice diſformes, atque diſtortae ſpectabantur adoleſcenti male feriato, qui perpetuo quidem ſcipione ſe firmans, cum a me rogatus, ut nullo fulcro nixus incederet; id ſummo cum labore & praecipite quaſi gradu fecit. Quod autem ſumme dignum notatu viſum eſt, nulla puero reſpirandi difficultas aut tum fuit, aut ante hac: de qua quidem re certos nos idem fecit propterea, quod pulmo huic purior viſus eſt. Non de his

autem, sed de aliis secundum pulmonem affectis, dixit certe Cardanus, quod *gibbosi* crebriter spirent.

Ad haec in *gibbosis* potissimum illud requirimus, ut circa vias spiritus incubuerit, amplexque non tenui schemate sit ille panus, *gibber* excitari: enim vero non spectans ad ductus spirituales exile phyma, haud sane valentem ad interrumpendum vitae cursum vim habere poterit. Itaque superiores spinæ partes tentet, atque ad interiora potius, quam ad exteriora vergat *gibbus*, tacitam homini tabem illaturus. Illud tamen cum lordosi pernicioſa necessarium advertit, plurimae vir fidei, Nicolaus Florentinus, in *serm. 7. sum. 2. tract. 3. c. 40.* ut nulla sit contra pectoris projectura, seu cyrtosis. Sic enim praeter magnam spiritus angustiam, parva pectoris est intercapedo, ac modica commoditas, per quam pulmo quoad sit satis, extendi se permovendo possit. Sed tamen contra Nicolai hanc hypothesin est Cardanus; qui simul cum costis contorqueri dorsi spinam, atque hanc vicissim cum costis notavit propterea, quod costae vertebrae aequae ac sterni mediae colligatae sunt cum utrisque; quo fit, ut quam emotionem incurrerit posticus thorax; eandem & anticus subeat oportet: & contra, quae quidem Cardani ratio, ut plerumque vera sit, at non perpetua; namque constare potest alterutrius partis integritas, subversa altera: quam nos rem Neapoli non semel vidimus, & admoniti per nos amici multi.

Habes jam nostram, de lento *gibberum* exitio, novam opinionem.

Post haec omnia, quod ad materiam formamque *gibberis*, & ad causas praematuri interitus effectrices pertinet: caeterum superest expendenda ratio modusque quo corruptio lente se insinuat in vitae fontem. Hieronymus certe Cardanum animadvertit in Galenum, qui sub *gibbosis* affectu tabem parante vacuitatem thoracis semper fecerit minorem, quam pectoris interaneis incrementa, dorsiſque amplitudo, iudicio Cardani saepe etiam sub flexa, quam sub recta vertebrarum compagine major est. Jam vero, quod offensarum accusavit, illud est eversa figura; qua fit, ut una quidem parte pectus comprimatur, altera vero laxius sit: sub haec autem multam agitandi sui commoditatem exuatur pulmo, consequitur; nimirum & si lateribus excursus patet: tamen immutato dimensu longitudinis, allidens ad angusta, non parum laboraverit spirabile viscus, uti vides. Haec quidem ille *gibberis* detrimenta fecit: alium nos opinamur ab importunitate *gibberum* aeris organis lahefactatum. De qua re omni, haec mihi succurrunt in praesenti.

Scire licet thoracem a sapientissima natura sic conditum, secundum longum ac latum, ut longitudo superet, non superetur; nempe longior est excursus a capite trachaeae ad infimos angulos septi transversi, quam a dextro latere ad sinistrum: itaque ad ovalem figuram thoracis universi ventrem refert Hieronymus Fabricius, in *lib. de respir. part. 2. cap. 6.* Et iure quidem optimo, fuit ea forma donatus thorax; quippe naturalis quidam follis est, attrahendo, remittendoque, aeri comparatus. Atqui follis oblongus est, igitur & thorax oblongus rite fuerit; quin imo ne follis formam solum, sed ejus etiam construendi rationem & causas consequutum est diaphragma: nam quod aerem colligit & expirat unum ejusmodi vas; qua facit haec, angustiores ductum; caeterum qua congerit aerem capaciorem locum obtinere debuit: ex quibus omnibus apparet, quod major thoraci sit loci commoditas in tractu longo, quam in lato, eoque etiam amplius; quia secundum latum plura & solidiora sunt corpora; cor, inquam, mediastinum, aspera arteria & hujus diffusi rami; quae partes totam latitudinem complent; non si autem completur longitudinis dimensus, qui parte multa vacuus est; quo consilio naturae quaeres, & quo partium usu? sed respondeo propterea, quia septum

transversum se extendendo, liberiores ad superiora locum exigit, atque etiam ad inferiora pulmo.

Aliud nunc velim revoces in memoriam, anatome comprobatum, diaphragma quidem posteriore depresso esse; parte vero anteriore sublime sic, ut sterni fines attingat: pone nunc dorsi *gibbum* & pectoris; pone cervicis sic, ut caput inclinet ac praegravet; quod recte notavit Cardanus, breviabitur protinus intercapedo longa, & pertrahetur ad superiora septum transversum sic, ut adhaereat pulmoni. Cum igitur in expirando se contrahet diaphragma, locum non inveniet, ac fibras pulmonum adurgebit. Sed neque pulmo tantum ad inferiora spatii nanciscetur, quanto sibi opus est, atque ab opifice praescriptum fuit.

Haec secundum loci angustiam *gibbi* sunt noxae: audi nunc alias ex distortionem nascentes, atque ad alia pectoris organa spectantes incommoditates. Haec sunt partim aspera arteria, partim pericardium, & quod intro fovetur, augustissimum cor: de hoc ergo prius dicemus. Nosti membranae cor affervanti conglutinatum & appensum inferne diaphragma; eo scilicet naturae consilio, notante Hieronymo Fabricio, ut dilatetur is sacculus, majoraque sint cordis perpetuo micantis, praesertim cuspide tenus, spatia: id autem evenit facile, siquidem hic suspensiculi tractus in diaphragmate latissimus est; ne si foret angustior in longum tantummodo distenderetur eadem tunica: quod cordis prolationi non parum officeret. Flecte nunc mentem ad pervulsas dorsi vertebrae, emoraeque ossa, sive antica, sive postica; sub utroque enim *gibbere* necessum erit, ut distracto primum diaphragmate, mox distrahatur, & suspensaculum antrorsum sive retrorsum, quo aliorum, quam recta contorto, suam extendendi amplitudinem cor amittat, & ad latus amiculi suis in motibus allidat, oportet.

Praeter haec oeconomiae pectoris, & alia perturbatio est, oriens ex trachaeae conformatione vitata; hac enim per *gibbum* cervicis, aut supremarum vertebrarum contorta, pulmo, qui subest ab ea, perperam & laxo suspensus, fallat etiam in suo munere necesse est; quantum enim in recta suspensione per naturam electa perennis undequaque motus rite recteque adimplentur; tantundem etiam in contortis pulmonum arteriis corruptus idem & perversus erit adeo, ut lentior ac laxior esse debeat: porroque si rem acriter aestimaveris fluctuare propemodum in vacuo thoracis, sine suspensore pulmo, videbitur; quemadmodum rete jactum in mare sine rectrice manu.

Sed ipsa fistula spiritalis an tacenda sit? quae ob cervicis *gibbosin* recurvata nullam non spiritus offensam inducere apparebit, si naturalem suam prius spectaveris conformationem, quae Galeno auctore, 5. *de administr. anatomica*, est; Trachaeam, quia ad inspirationem, respirationemque, nunc contrahi, nunc dilatari, ac nunc longiorem nunc brevior, vicissitudine perpetua, reddi oportuerat, musculis mesobronchiis, id est, ad cartilaginum intercapedines decussatis, itemque membranis ad soliditatem eorundem bronchiorum natura parens exornavit: ut toto dum inspiramus thorace dilatato, deinde consequutione ad id, quod movetur, pulmonem ad omnes partes dilatante, id quod in arteriis est membranosum in latitudinem; quod vero cartilagine replet, in longitudinem, extenderetur. Videris igitur num contortis bronchiis, id est, altera quidem parte cohaerentibus, altera laxatis, possit suis hic feliciter pernici motus? Porro dubium alicui non est, quod qua coarctata & compressa bronchia sunt, nullam extensionem patientur: quae vero perpetuam laxitatem conservant, locum dilatationi non dabunt.

Hi quidem sunt omnes modi, per quos aereae pectoris officinae, non mediocriter officere *gibbi* corporis superioris possint. Verum enim vero neque singuli tan-

tae potestatis essent; commodiusque cum homine *gibbero* ageretur, nisi & ex altera turpis eluvies spirantes particulas, & horum conceptacula perenniter infestaret; haec enim una & praecipua causa est, quae summam fati necessitatem acceleret, & denique absolvat: atque illud est etiam, unde Hippocrates nobis tam absolute pronunciavit; qui ex asthma ac tussi, id est, ex causis asthmatis, & tussis *gibbi* fiunt, &c.

Jam igitur considera mihi, sub *gibboso* quomodolibet pectore & fluxionibus capite superfusus gravato, septo non libere se agente, atque hoc & pulmone locum invicem invidente; praeterea spumoso viscere per distortum suspensorem vage laxato; affabrefactae trachaeae corruptis usibus, corde sua connivente capsula male compresso: spiritalibus denique ac pulsificis organis perperam in suo munere se concitantibus, num spiritus & pulsus & vitae munia feliciter sint processura? quin vero neque sufficientis aeris commeatus, neque aestus in corde refrigeratio, neque fuliginum expulsio, perfici poterunt. Parce igitur, & coinquinata oblato, in dies, alimento, consistat vitalis vigor, & caloris vividi vis non emarcescat? Igitur hae causae sunt & haec ratio, ut animal (quae Galeni vox fuit) corrumpatur, lentis tamen & in dies factis ad interitum accessionibus; non subitam & repentinam, quod multis visum est, strangulationem animante perpeffo, nisi fortasse ex alia vehementissima causa, quam tute per te intelligere potes. Quibus jam de Galeni Magistrique Hippocratis, exactis enarrationibus, ad caetera quae supersunt transitus esto.

Collatio extrinsecus collatae & ductu Morbi natae Gibbosis.

Quae cum jam apparuerit interius partae *Gibbosis* cacoethia; quaestio subinde se offert, utra funestior haec sit, an externo principio producta? Difficilis quidem enodatu controversia, quam nemo, quem legerim, ex professo attigit aut resolvit, quod nos aliquando, cum facimus contractam in brevissima disputationem, disponimus ad hunc modum. Speculanti quidem protinus apparent graviora *gibberis* obscure producti momenta: nam quis est, qui plus uni, quam compluribus & gravioribus omnibus demolitricibus causis non deferat? quandoquidem nec Hercules contra duos, atque istae praeterea causae functiones vitales & recte, & proxime, laceffunt. Ad hanc opinionem accesserunt certi super hoc iudicio non falsi, Franciscus Vallesius, in *comment. citati saepe de gibberis aphorismi*, atque Ambrosius Paracelsus, *lib. 11. chirurg. oper. cap. 17.* Verumtamen expensam exacte rem non fugit difficultas, atque aliter, quam isti discessu nullo censuerunt, suadent nonnulla, quae mox subijcio; propositurus primum, quod ictus spinae dorsi non minora ducunt pericula, quam percussum caput; quocirca Hippoc. *lib. Coacar. praenot. 3.* quasi uno eodemque loco habuerit vulnera capitis, & spinae dorsi, simul utraque complexus enuntiavit; *moriuntur ex vulneribus, si quis sauciatus fuerit cerebrum, aut spinae medullam.* Cui viro proximus, Cornelius, dixit *l. 5. cap. 26. servari non potest, cui basis cerebri, cui spinae medulla, percussa est.* Porro Rachitis praecipuae dignitatis est pars, unde nervorum excursus & propagatio est, cerebro & substantia & accidentariis plerisque formis proxima: quapropter & facultatis igemonicae, impulsivaeque, noxa sub spina vehementer percussa, perpetuo resultat: enim vero per hanc princeps in consensum trahitur cerebrum; est autem spinae luxatio per vim illata plurimum ad interiora, quae sine medullae violatu non est: quo fit, ut plane incurabilis, & neuti-quam attrectanda sit iudicio tum Hippocratis, tum Celsi, Paulique; tum poste-

riorum omnium : has ob causas perniciosissima si quae alia videtur externa spinæ medullæ intrusio, quam nervis graviter apprehensis, tum inflammatio, tum convulsio, tum implacabilis doloris acerbitas, consequuntur.

Sed quid jam tandem de utriusque mali profundiore noxa judicandum est? ego problematis resolutionem hanc statuo, principio tametsi proponantur in universum pares utriusque modi, id est, ut absoluta sit, tum hæc, tum illa; tamen disparium generum nullam æquabilem vere comparationem esse confessum est. Quod si quacunque paragoge contentus sis, tum eam distinctionem pono, lædunt utraque functiones vitales, sed altera quidem inopia spiritus & inquinamento, sicut ostensum est: altera spiritus præsentis, & minime desientis, dissipatu, doloris & vigiliarum, & phlegmones, vi facto. Caeterum in altera visitur insignis acuties; in altera lentus marcor & exsolutio; in altera calamitas est longinqua, & annis necessaria; in altera dierum termino incerta, secundum Hippocratis sententiam, quæ habet; *Acutorum morborum non sunt certæ prænuntiationes salutis, aut mortis*. Ego autem cum utraque perniciosa sit, sed diversa ratione perdens, æquiparaverim duplici expugnationi urbium efficaci: quarum altera per strictos gladios & incendia cunctos, & populos, & urbem, truculente vastet: altera longa obsidione, ac fame, resistentes oppidanos e medio tollat. Cui nostræ resolutioni, apud Tyrogaphos lætæ, mirum in modum plausit Franciscus Romanus, collega noster, qui libellum elegantissimum, *de Militari Medicinæ conditione*, jampridem instituit.

Jam autem post traditam *Gibbosis* ab humida plenitudine curationem, succedit alteræ siccae medicatio; quæ judicio Rhazæ, & Avicennæ, non alia quam convulsionis a siccitate profectæ remedia possit; si tantum ulla curatio est ejusdem ab inanitate productæ, Hippocrate & Galeno auctoribus, *in aphorism.* cujus difficultatis miror equidem, quod non meminerit Rhazæ, nisi quod immodica siccitas non est; unde oriatur profecto, licet porro summum liniendi, ac madefaciendi, modum requisivit, huic *gibbosi* recte medendæ. Remediorum autem genera, quæ præscripsit, sunt ejusmodi; prima sanguinis detractio ex hepatica; secundus clysmus ex oleo, in quo ferbuerunt radices althææ & farina seminis lini; tertia porrio atramenti cassiæ, dissolutæ ol. amygdal. dulc. Ita quidem *in l. 3. divis. c. 105.* sed *in 9. ad Mansorem cap. 91.* si hoc vitio correptus fuerit puer, tepentis aquæ balnea; conjuncta febre, ex herbis infrigerantibus: decoctum, cum cassia fistulari potui propinandum, atque emplastra ad dolentem usque locum, vi sua refrigerandi perreptantia, parti affectæ superaccommodanda sunt, inquit. Hæc ad ineuntem *Gibbum* est Rhazæ curatio, nostræque, quam audisti tuitio. Caeterum *gibbosi* jam perfectæ, si qua curandi ratio est, hanc per chirurgica adjumenta conficiendam docuit optime, super omnes, Ambrosius Paræus, *in operis chirurgici lib. 22. c. 8.* quam apud eum auctorem legito.

Alia quædam Hippocratis de Gibbis judicia enarrata.

HI mali sunt & extremi *gibberum* eventus: alios vero e salubri, neutrove genere, nos docuit Hippocrates, *in citato sæpius comm. 3. part. 3. 4. 5.* quorum omnium sententia hæc est; quod plerumque solvi nequeunt, potissimum ubi spina supra septi transversæ conjunctionem *gibba* fiat; infra vero quidam solvuntur, cum varices in cruribus fiunt; illæ autem magis *gibber* spinæ solvunt, quæ in vena poplitæ oriuntur; fiunt etiam in venis inguinum. Solutum quoque jam sæpe vitium est a torminibus diuturnis. Hæc Hippocrates, quorum illa mea quidem opinione methodus interpretando potest esse.

Fit spontanea *gibbosis* ab humorum defluxu; qui si diu consistit in vertebrae sic, ut inde non recedat, facit sua permanfione, atque adhaesa firmo, ut *gibber* abfolvatur & consummetur; quod si natura procurante de vertebrae, ad quas appul- sus fuerat humor, alio abscedit, vertebrae liberet a tuberculo, quod *gibbosis* pariturum erat, oportet. Jam vero duplex hic humoris abscelfus est, tum per decubitu, tum per affluxu; & per decubitu quidem alter modus est extra ve- nas: fic in inguine per fympathiam conflatu, ex materia tuberculu & abscelfu facit, ut folvatur *gibbus*, qui lumboru vertebrae erat firmando. Alteru genus est intra venas per metaftafia. Sic excipientibus humorem vasculis ample diffentis (*varices* dicunt), nec non haemorrhoidis, abfolvuntur etiam a *gibbere* lumbi.

Caeteru, praeflabiliore longe forte per intestina transmissis fuccis, & suppu- rata atque extenuata per hanc viam materia alioqui crassa; similiter & nullu lumboru est *gibber*: quam assertionem firmam puta, si de nupera & inchoata, non de veteri & consummata, nec morbu consequuta; quae Hippocrati alioquin infanabilis est *gibbosis*, explicetur. Porro fit haec humoru transmissio per pri- mos & inferiores venae magnae ductus, a quibus deinceps in subjectos alios mino- res ramos descendit, donec aut effluat, aut loco cuiquam incumbat: aut vero transitus hic humoru & venaru, quae vitiatos succos recipere possunt, com- moditas thoraci non est; illud etiam advertente Galeno, in hac commentarii par- ticula, quandoquidem de venis irrigantibus utraque partes ait.

Utrumque octo collis vena alimentu subministrat: sed superioribus, duae aliae tenues, scilicet ab utroque latere una; quae omnes per thoracem distribuuntur, dissipantur. Idcirco, si succus aliquis ad ipsas ex tuberculis transferatur, excerni non potest, praeterquam, quod aegre etiam admittitur. Succus enim, qui cruda & dura tubercula faciunt, glutinosi sunt & crassi; quare non facile per tenues venas feruntur; sed vena, quae ad lumbos est, latissima est & sanguinem ad ve- nas omnes transmittit. Ergo, cum haec crassos & glutinosos succos receperit, si affectae partes viribus adeo valeant, ut quod superat, expellant, & ad venas hic fitas transmittit; quo fit, ut latefcant, & in varices affurgant, ubi quidem succi crassiores fuerint; id accidit in inguine protinus, sin mediocriter crassi, in popli- te. Etenim, quibus citra causfam hanc varices in cruribus oriuntur, videre licet venas proportionem succorum crassitudinis latefcentes, ubi crassissimi sint, latissimas; ejusmodi venae sunt in inguine, ubi minus crassi, minus latae, quales in popli- te. Interdum enim, quum majores venas obstruunt, hunc affectu excitant, in- terdum ad inferiores concurrunt, quae angustiores sunt; in universu autem in varicibus crassus sanguis continetur, nam id vitium plerumque a succo melanco- lico, interdum etiam ab aliis crudis, crassisque, concitatur.

Sed pergitur ad alia subinde Divini praeceptoris enunciata; Quibus vero ad- huc pueris spina *gibba* sit, antequam corpus perfecte increfcat; his corpus ad spi- nam non augetur, sed crura & brachia, duntaxat, perficiuntur; quae sunt ad spinam non complentur: quas res omnes Galenus ad perversos nutricularu vena- rum tubulos, & ad membri δυσκίνησιαν, id est, movendi difficultatem, & ad con- sequentem inde naturae languorem, retulit. Sic autem ait; & quae jam perfecte increverunt, emarcescunt, nedum quae adhuc increfcent suo juxta spinam augmento- prohibentur; caeteru autem partes, quae vitiatis posteriores sunt; ut brachia, cru- raque, detrimento non participantia, crescunt feliciter & vigescunt. Haec & eju- smodi tibi sunt loca praefagioru de *Gibbis*, ex Hippocrate.

Sunt & alia praefagiendi capita & rationes, ex modo tuberculorum; haec enim si du-

si dura & cruda, quamvis Antonio Musae Brasavolae difficultatem pariant respirandi majorem; Jacobo tamen Hollerio minus inferunt periculi, plusque vitae promittunt habentibus; at, quae suppurant alia, deteriora, si viro Strempano credimus. Sed de hac re paulo posterius agetur: quod periculi tamen haud fuerit, a tuberculo ad vertebrae lumborum exstante: praeterquam enim tanta partis dignitas non est: ad haec, id loci nactum tuberculum adinvenire sibi poterit expurgandi transmittendique vias, quas jam ostendimus. Quae de vertebrae primae luxatu, secundum Hippocratem, sententia fuit Hollerii, necessariam hanc suam interpretationem professi, ut probabilissima sit auctoris propositio: non ita vero visum est Hugoni Senensi, atque aliis qui *gibber* omne superius potissimum ad interiora cum tuberculo & illo quidem magno, necessariam causam fecerunt; ut *gibbosum*, ex asthma vel tussi redditum, impuberem praematura mors tollat.

Quae de superioribus *gibberis* lata cum fuerint judicia; post haec aliqua de inferioribus attexemus: videtur autem etiam Hippocratis traditione probabile, quod lumborum repanditas incommodi multum allatura sit inferioribus partibus & ischio; quo subit referre id, quod Matthaeo Coppulae Neapolit. Nobili viro, contigit, hoc & proxime superiori anno volventis saeculi trigesimo. Advenerat plenissimae corporaturae, atque delicatioris vitae, juveni dolor ad alterutrum ischium; qui brevi liberum motum ademerat: postque sanguinis detractionem ex ischiadis vena sub talum; convulsionis non leves motus eidem lateri fuerunt, relati quidem ab aliquibus vellicato per phlebotomum nervo; sed, me quidem iudice, sunt hi cum innexo simul dolore, depravato lateris motu & manifesta macie, revocandi potius ad altiore causam, nimirum quam attigi nuper: etenim, a mali primordio facta est repanditas in lumbis inferioribus, a me primo comperta, quam injuria nullam, sed naturalem affectionem, cum aegroto dixerant alii Medici; verumtamen haec tanti fuit, ut spontaneam etiam luxationem ossis femoris induxerit; quam etiam a me primum adversam, admolitis omnibus ad reductionem, tum per atram bolum, tum per chirurgicam manum: equidem dubito, an curaturi sint medentes, antequam a repando lumborum vitio vindicetur homo: quae quidem retulisse volui libentius, ut prudentes, oculatique, sint posthac homines nostri, si me tantum audierint, in pervidendis harum affectionum causis.

Altera quoque nobilis observatio per me facta est, in Camilla cognomento Scargiata, virgine puella Parthenophylacii Spiritus Sancti, cui ex ingenti lumbarium spondylium intrusionem, primum interceptus cruribus vigor, ac plurima parte sensus ac motus, est; pro quibus affectibus curandis vinaceorum remedium, & medicamenta omnia, sine fructu sentiit; quae res quidem non evenit ex introcessu, & repanditate, ossis sacri: ex quo vitio nullum, vel sarcofis, vel imbecillitatis detrimentum fuit Petro Fasciano, Siculo Panormitae, juveni operario typographo, in officina, quae mea haec commentaria praelo submitit.

Hactenus de convexa & cava *gibbosi* multa; de tertia, quae, ad latera & in spiras est, flexura nunc pauca: hanc plurimum incurrunt hi, qui de sublimi loco ceciderunt in pedes: cujusmodi homines equidem novi duos; qui utique perpetuam urinae laxitatem, ac mutilationem, inferiorum artuum sunt experti: horum alter Scipio Pulsonus, Neapolitanus, qui de celsa specula, extremum nescio quod periculum fugiens, se dederat praecipitem; mox dimidio corpore resolutus, ac toto languens, in nosocomium nostrum est delatus; qui post aliquod susceptis inter lumbos & coccygen crustis, Aegyptiorum more per nos excitatis, triduo liberatus est sic, ut eo temporis lapsu ex Valetudinarii nostri lectis volens ipse decesserit, qui super asseri per duos bajulos delatus fuerat exanimis propemodum; rem miraculi loco

habitam in Veletudinario, quam viderunt admodum Rev. Pater Flaminius Refolius, pientissimus unus vir ex his, qui sacro voto adstant infirmis; Adamus Marchius, Nosodochii Medicus callentissimus; Dominicus Mosca, & Franciscus Romanus; Doctores utrique peritissimi. Incurrit & scoliosin licet ante descripta levior, cum pari tamen mictus laxitate, Juvenis Lucanus; quem ad nos curandum detulit Bernardinus Christianus, elegans *exyaeis* admodum Rev. Patris Magistri Dominici Gravinæ, rerum Theologicarum Scriptoris optimi, pariter & foecundissimi: de quo consultore Theologo jure se jactare potest aequissimus cathedralis Ecclesiae senatus; de Professore vero schola nostra Neapolitana.

C A P. VI.

De praeservatione, & curatione partium interiorum.

HUjus autem affectus etsi curatio per omnes vulgo quaesita est, tamen praeservatio longis intervallis tum dignitate, tum, usu prior apparet: nimirum quod *gibbi*, qui ex interna causa proficiuntur, hi sunt insanabiles plurima parte; nisi confestim initio summa providentia, subtilique solertia, revocati; quam inhibendi mali provisionem a plerisque omnibus in silentio praeteritam, utinam nos, qui sumus adgressi nuperi, obscurique auctores; sic ut exigimur, sic ut cupimus, interdum exsequi valeamus, rem sane non parvae neque futilis operae; verum utcunque res evenerit, contentus auditor esse nostra diligentia debet, quae si non magnam, certe mediocri non minorem adferet frugem, confido. Illud autem, quod forte meditatus in hac re sum, est hujusmodi.

Proponitur curatio *Gibbosis* recentis; porro vetus & confirmata sanabilis non est, auctore Rhaze, *nuper indicato loco*; siquidem igitur primum ipsum *gibberis* initium praevidere potis sis: hac re sane vix aliquid optabilius obtigerit, quippe statim occurrere remediis oportunis licebit sic, ut etiam anteverti possit humorum vitiosorum confluxus: verum enim vero, quia neque continuo Medicus accersitur ad ineuntem affectum curandum, nedum ad praeservandum; neque sic semper est facile morbum, qui se insinuat intrinsecus, oculate pervidere (utinam autem jam initium, ac latens quodcumque malum deprehenderetur a cunctis Professoribus hoc nostro saeculo, quo minus, quam par est, Hippocratis doctrina colitur) sub haec evidētia symptomatibus rudimenta *gibbosi* accessus sic intercipere, atque absolvere tentaveris,

Discretis enim causis, num ob plenitudinem, num ob inanitatem contractum vitium sit; his non aliter, quam humido sicco spasmo, judice Avicenna contraniti debebis, plenitudini quidem prima sanguinis detractio (basilicam elidit Rhazes) simul & victu quam maxime vires permiserint, tenui; ad haec avertentibus omnibus remediis, quae sunt frictiones, vincula, cucurbitulae, vomitus, clysmi; singula quidem ad situm supremum vel infimum dextrum aut sinistrum, effectae partis opponenda. Deinde etiam expurgato, levatoque, a suspiciosi omnibus succis, ac superfluitatibus, corpore; deinceps ad sudorum artificiales manatus convertendum ejus, qui medetur, est consilium; quem equidem scopum, & quod remedium arbitror praecipuum, & primum ad morbi causas aut eximendas, aut minuendas; praesertim si sudationes istae proliciantur ad aestuaria quaeque, peculiari naturae munere comparata, qualia nos ad nostras oras, & ad Neapolitanos terrarum tractus habemus Aenariae, Puteolis, & in Crypta Aniana: quibus singulis uti si concessum non sit, aut anni tempore, aut loco, aut hominis facul-

tate, aut alia quacunque caussa non patiente : tum his succedunt assae sudationes in laconico arte paratae : quas adjuverint sumpta per singulos dies *derofla Sparril parilis Indici, lignive Guajacini* ; ad eum modum apparanda & conficienda, quem in Paedarthrocace nuper aperui : in quo libro descripta multiplicia ex Viperis medicamenta, huic etiam morbo depellendo non parum accommodata, comperies ; quippe quae naturae, caloris nostro, auxilia atque amica, labem quancumque corporis emundare atque exhaurire sunt comparata . Quod si subjectae vel crassi corporis, vel habitui, vel aetati, vel regioni, vel anni tempore, constitutionique calidis & incumbenti feбри minus congruere videantur, alioqui calidiusculae materiae : Viperas in caprimulgos & boas, quas vocavit Plinius, permutare fas est ; accedunt hi proxime ad illarum naturam, ac temperatiores sunt primis qualitatibus tenus . Utatur autem & homo, qui tractatur, iisdem pene positionibus, ac victus ratione, quae Paedarthrocacae prohibendae proposuimus, nam neque dissident admodum utriusque fomitis exsiccandi ratio . Praesertim ubi *gibbi*, qui curatur, haereditaria sit suspicio .

Haec quidem ad plenitudinem corporis privatim adversae sunt medentis provisiones : per quas tamen omnes si praevaletibus ullis causis, tuberculi procreationem praeripi non licuerit, aut eo tempore vocatus ad curandum fueris, quo productum jam tumorem inveneris ; praeceptum est Jacobi Hollerii, ut neutiquam id maturare tentemus, nimirum propterea, quod suppuratus non est sine periculo ; neve ex suffuso in thoracem pure & ad superiora petraeto, aut etiam ex suppurato primum eodem in cervice, mox in trachaeam transmissio, suffocati phthisici defungantur ; quam ob causam monet nos iste Vir suadetque, ut prohibeamus potius, coerceamusque tubercula sic, ut dura reddantur.

Opinionis Hollerii censura.

Quae quidem Hollerii adversio, si rite recteque perpendatur, plurimam me iudice congerit difficultatem . Principio autem, quae dubitandi dederint, ansam, haec fuere . Primum, quod cum complures sint tuberculorum optabiles fines, postquam illa constitere, diffusio, maturatio, seu concoctio, suppuratio : selectam indurationem, ac recrudescentiam praetulerit aliis omnibus . Sint autem quaesio te ex medentis voto crudi durique tumores ? quos omnes malos, contra vero molles omnes bonos, sanxit alicubi Divinus auctor . Ad haec, improbetur humoris collecti suppuratio ? cuius idem Medicinae Parens, *epid. 6.* maximas duas commoditates exposuit : & quod morbo levet, & quod ejusdem reverfionem fieri non permittat . Praeterquam quod irritus & inanis sit oportet conatus omnis revocandae suppuratōis internae, quam humoris natura, locus additus & conclusus ; aetas florens ; habitus carnosus ; praepotentis & interni caloris vivida vis ; actio, motusque corporis, & longinquitas demum temporis, promoveant . Deinde quae sint pauci suppuratus incommoda ? quaeve saniei sub thoracis vacuitate modice diffusae sit noxa : porro si pus petat superiora ; expulsus subire poterit potius, quam pariat praefocatum, vel non magis hoc, quam illud poterit adipisci . Haec quidem ad maxime dubitandum de hac Professoris clari doctrina nos impulere .

Caeterum sunt, & quae tuberculi obdurationem dissuadeant ; sunt & quae supurationem apprime commendent . Quo ad posteriorem rerum ordinem attinet, est primum suppuratōis emolumentum, quod, ipsa succedente, tuberculum continuo minuitur ; nam haec causa est scilicet ut suppuratus multo minus doleat, quam

quam crudus Abcessus ; id quod didicimus vel ipsius Hippocratis oraculo ; qui *secundo aphorism.* 47. scriptum reliquit , *Dum pus conficitur, dolores ac febres fiunt magis, quam jam confecto* : cuius rei rationem apud enarratorem Galenum legito. Deinde, nos in Angina pestilenti, quae duodecim adhuc annos miseros mortales, pueros potissimum, exitialiter corripere non destitit, duritudinem primam paristhmiorum, glandularum, ac totius ad summam tumoris perpetuo, vituperamus ; suppuratum summa cum fiducia, certaue liberandi spe, excipimus. Tertio, praeter divinum hoc anginae genus, & alias, quae citra coeli malignitatem accidunt, nedum non maturas & suppuratas exhorremus : sed neque suppurationem qualemcumque statim adversam ultro dirumpere dubitamus ; id quod facimus digito, cereo funaliculo, ligno, cornu, & sexcentis aliis adminiculis : de quibus nos in *Chirurgia inermi* speciatim tradidimus ; auctoribus ad hanc rem summis, & veneratissimis, viris Graecis, Arabibus, Latinis, Barbarolatinis, antiquis, nuperis, & omnibus Medicinae Doctoribus ; Clinicis pariter atque Chirurgicis : sunt autem & de inexpectatis hisce salutis eventibus, ob properatum Tuberculi disruptum, obtentis, Historiae quamplurimae ; relatae per Antonium Benivenium, Amatium Lusitanum, Petrum Forestum, Marcellum Donatum, Joannem Schenckium, absolutissimum omnium compilatorem, atque alios. Nos autem plerosque anginosos, jam jam isto torrabulo strangulandos, & orco destinatos, una hac ratione redemimus ; quibus operis nunc Franciscus Antonius Pintus ; nunc Franc. Antonius Ametranus ; alias Joannes Jacobus Selanus ; alias Franciscus Moscha ; interdum Hieronymus Abiosus ; interdum Vitus Jacobus Ferrajolus, Medici Neapolitani praestantes omnes, quos honoris causa nomino, interfuere.

Succedunt his damna cruditatis offerentes argumentationes nonnullae ; quarum prima esto. Qui conservat causam distentionis, idem conservat & ipsam distentionem : atqui noster Hollerius conservat distentionis causam, quae infarctus & plenitudo est : igitur & distentionem, pessimum sane malum conservat ; praeterquam & *gibbosin* ipsam quoque. Secundo auget omnis admirationis modum, quod induranda Tubercula vult medicamentis ; quae autem ista nisi refrigerantia ? contraria quippe concoquentibus, & calorem obtundentia, ac spiritus viis atque ossibus spinae nocentia : quam rem discrete docuit Hippoc. *aphorism. lib. 5.* qualia quoque medicamenta, & ad *gibbosin* universam vitanda, cane pejus & angue, nos monuit Rhazes, in *9. ad Mansorem, c. 91.* Atque Avicenna, *loco citato*, nil dubitare visus est, ut apostemodi *gibbo* proponeret curationem, quae difficile maturabili, contumaci, ac duro Tuberculo, communis est ; & (quod multo majoris est momenti) neque Tuberculorum loca discriminatus est hic auctor : adeo verum est scilicet, & commodam maturationem istorum ; & in iisdem obdurandis, Hollerii nullam aut frigidam cautionem esse. Quod si vis incommodum omnino suppuratum, contra nos deteriorem contendimus longum Tumoris obduratum ; qui perpetuo graver, ac tensione comprimat ; motiones laceratorum cohibeat ; distensionem denique moveat ; ex qua una & quae non mala consequi possint ? Jam igitur unde, & quonam solido fundamento propositio, in mentem venit Hollerio ?

Sed equidem pro Hippocratico Praefessore proferam extremam aliquam defensionem, quae est. Sibi non oblatam speciem Tuberculi biliosi, quae digeratur ; non pituitosi, quae concoquatur ; non sanguinei, quae suppuretur ; sed melancholici ac faeculenti ; cuius portio tenuis per accommodata medicamenta digeratur ; sic ultima relicta crassa, durus tumor conservetur & immunis a suppuratu praeservetur. Verum enim vero, neque hoc effugium ullum est, nam quis succi melancholici circa caput, & unde, proventus pueris ? aut quae hujus ipsius humoris

ab inferioribus ad superiora transitio? neque enim simplex culpabitur melancholia, siquidem res gravis non potest ascendere; *citius* autem, ut Homerus ait, *Dii terram ad coelos trahent*: vel si commistam asserat tenuibus, ut necessum est, succis; horum hercle, qui evehant, erit portio major; ergo distilabilior & digestior, sed omnino sit melancholicus simplex humor; tam parvus & iners credis ipse, demonstratam spinæ distortionem committere valebit? nil sane minus; ergo vides ad extremum nullam Hollerii, super humore melancholico *gibbosis* effectore, hypothesein; adeoque excogitatam inepte, de diu conservando crudo spinæ Tuberculo, suasionem.

De Curatione per externa medicamenta, & per Chirurgiam.

PRaeter hanc internam Curationem, est & externa duplex; per Topica nimirum medicamenta, & per Chirurgiam: & medicamenta quidem ejus generis optima puto, quae fuerint exsurgentia, vitiumque valida vi raptum dissolventia; qualia nos quidem ad evertenda Paedarthrocacae seminia monstravimus valentia. Jam vero, si timor sit per initia collectionis, extenuatis etiam exquisitè materiis, calidiora medicamina adhibenti; non est profecto, quod haec admittis probefacientibus corrigere & commoderari non possis; sed & *Emplastra* cum eisdem oleis ibi recitatis, atque ex *Tacamahaca*, & *ligni guajacini resinis*, seu *gummis*, concinnata, licebit ad roborandum & dissolvendum imponere. Emplastris etiam admiscet Avicenna *Pyretrum*, *Euphorbium*, *Castoreum*, *Rutam*, *Cypressum*: ex quibus eisdem & Olea paranda praecipit.

Supereſt Curatio per Chirurgiam, quam in *Pyrotechnia nostra* ad idem vitium traditam, huc transferri concedetur: quae sic habet, Albucasis, Chirurgicorum Arabicorum facile princeps, *sectione 1. chirurgiae cap. 4.* & Avicenna, *lib. 3. fen. 22. tract. 2. c. 14.* *Gibber* omne medicamentis inexcussum docuerunt; recte denique curari ferramentis candentibus ad id accommodatis, ex quibus circulare unum erit, quo postremam dorsi vertebra circumplectente, ad eandem urendam uteris. Alterum instrumentum erit punctiforme; quo ignito duas aut tres lineas describes, circum vertibula crustulis inductis. Tradidit & de cauterii in hanc rem usu Joannes Serapion, *tract. 5. pract. c. 26.* verum administrationis, & loci urendi quidpiam non explicat; quemadmodum etiam non explicavit Gulielmus a Saliceto, *lib. 5. chirurgiae c. 3.* ad cauterium spinam *gibberis* proponens. E nuperrimis vero Durantes Scacchius, *lib. 1. Subsidiis medicinalis*, circulari magno cauterio *Gibberes* tractari voluit; ab Albucasi formam instrumenti, sicut opinor, mutuatus. Meminit & hujus per ignem curationis Alexander Benedictus, *lib. 29. rei medicae c. 6.* Sed quantum recenti proficua, tantum inveterato *gibberi* inutilem, spasmo vero ab affectione sicca producto detrimentosam, usturam admonuit Nicolaus Florentinus, *serm. 7. sum. 2. tract. 3. c. 40.* Haec ad proxime curandum *gibbum* efficacissima chirurgia esto: quam si quando ferramentis administrare vel reatur medens, vel exhorreat aegrotans, tum succedit altera cunctis optior, ac non minus efficax inurendi forma, *per fomitem* a me vocata, & in eodem opere *Pyrotechniae medicae* ex Prospero Alpino descripta; quam Neapoli primum vidit, & approbavit, optimarum & veterum Medicinae rerum exactissimus aestimator, Antonius Sanctorellus exercitam a me ad epiphoras finiendas honestissimae Mariae Garziae, assiduae perillustis uxoris Clarissimi Regii Consilarii, D. Gregorii de Angulo.

Praeter hunc ignis usum proprium, est *averforius* alter, aut interceptorius per

ulcus, utile; quem vulgo *fonticulum* nuncupamus; quorum is, qui intercipit in *gibbosi* supra septum, ad inion excitabitur; alter vero prior, qui ad avertendam causam mali capitur ad *gibber* infra septum, ad femorum, vel crurium, vulgata loca collocandus est. Praeter quas sedes, si remedii certa commoditas ametur; si- que solidis experimentis persuadeatur tum is, qui tractat, tum is, qui tractatur; non dubitabit utique ad alterutrum inguen inuri crustulam, vel chirurgicas tran- sui setas, dixi autem accommodatissimum hunc locum, excellenti quadam hujus cum lumbis sympathia spectata; quandoquidem ad has partes consuevisse fieri *gib- bosis lumbariae* transpositum supra meminimus, auctore Hippocrate, in *partic. libri de artic.* saepe memorata. Neque vero sic insolens videri debet haec ultio, nostro tempore plurimum ab insuetis medendi usibus abhorrente; enim vero, praeter- quam quod necessum est, ad contumacissimos quosque morbos nova pleraque com- minisci: ad haec memini quidem, nuper a me jam nominatum, ac semper hono- ris causa nominandum, Sanctorellum, in causa leprae Sacerdoti lectissimo Socie- tatis Jesu, in conventu celebrium Medicorum id proposuisse, ac prope evicisse. Sed quae de *gibbis* adnotanda ac disquirenda fuerant, habeant hunc finem.

DE VALGIS, VARIS,

COMPERNIBUS,

Ac Membris aliis obtortis.

LIBRI PARS ALTERA.

CAP. I.

Continuatio ad superiora.

SED provecto jam sermone de puerorum Abscessibus, qui fuerant *Paedarthroca- ce*, varique *Gibberes*; illud quidem cum corruptione vitium; hoc sine corru- ptione; consentaneum rationi visum est, ut subinde traderetur & de *Valgis*, *Va- ris*, *Compernibus*, & hoc universo genere. Porro istiusmodi luxamenta & cre- scentis aetatis homines, & ossium juncturas, tentant, & causas etiam plerumque communes agnoscunt; quod experimentum, inter multa singulare, faciundum ex- hibuit ferme nobis haec observantibus, illustis viri Prosperi Pisani Pascuaro lae reguli filius natu maximus; qui postquam *valgus* fuerat, ad haec *repandus* secun- dum dorsi vertebrae & pectore *gibbus* exstitit, ob defluxum nimirum capitis; quem uno ad unguem consensu cum Dominico Coccia, collega eruditissimo, con- jectati sumus, argumento plane liquido; quod malam a primordio conformatio- nem capitis nactus fuerat sexennis puer: quare tot membrorum divaricatus, ab uno cerebri vitio atque ab humoris pituitosi laxamentis, quorum una intempe- ries origo est, profectos perquam probabile apparet. Quod si forma gignendi quaeritur, neque inflammatoria systrophe, aut aliqua noduli modo coacta colle- ctio juncturarum, abstrahendis vinculis perpetuo desideratur; quin hoc & pueris & hominibus aetate jam grandibus evenire, compluribus exemplis, alio loco, monstrabimus. Jam vero si caetera desint, est *gibbosis* & obtortorum affinitas tan- ta, ut invicem ἀδελφῶσι. Taceo, quod admirabilis excessus dignissimam adversio-

ne, ac tractatione, rem facit; sic enim plerumque insolens, atrox & inopinas puerorum hic casus est, ut ad corruptrices strigas, atque adeo ad divinas causas, referant ineruditi. Quas ob res omnes annuis jam, ut de *Valgis*, *Varisque*, & hujus generis vitiis aliqua pars sermonis interferatur.

C A P. II.

Notio seu nominis explicatio, cum aliquot rei discerniculis.

Valgi quidem, Graece *βλασσι*, prominentes extrinsecus habent furas, & in diversum actas, quales cancris & lacertis sunt pedes; quorum videlicet pars intra conditur, pars extra procedit. Aegyptios ejusmodi tradidit Aristoteles. Plautus autem, in *Milite*; *varum*, aut *valgum*, aut *compernem*, aut *paetum*, aut *brochum* nominavit; itemque *valgum suavium*, id est, intortum: cujus generis dicti sunt & *vatii*: sic enim est apud Varronem, lib. 2. *rei rusticae*, de *canibus scribentem*, cruribus rectis ac potius *varis*, quam *vatiis*: hinc *vatorum*, & *vaticiniorum*, cognomenta fluxerunt his, qui primi in familia pedibus *vatiis* exstiterunt: quo Seneca in quadam epistola, *Servilius*, ait, *vatia latere sciebat non vivere*. Sed *Vari*, Graeci *παιβοι*, vocantur hi, qui crura vel pedes introrsum habent obtortos: cujusmodi spadones, ac testibus capti, ac foeminae pleraeque videntur. Flexuram quidem, non flexurae modum explicavit Horatius, l. *Serm.* 1. ut ait, *Hunc varum distortis cruribus &c.* atque inde factum est, qui *varum* pro obtorto saepe Veteres dictitarint: itaque *varum brachium* dictum a Martiali fuit, in 7. *vara nec injecto certamine brachia tendis*: & *varae manus* pro incurvis ab Ovidio, 9. *Metamorph.* sunt usurpatae: qui dixit, *varas in statione manus*. Haec ex Grammaticis brevi recoluisse nos oportuit.

C A P. III.

Causae.

Sed praestat Causas inquirere, quibus ante descriptae distortionibus oboriantur: liber autem aliquanto superius rem repetere, ut plenius etiam nostra sententia percipi queat. Prima quidem & summa causa debilitas est, quae concedit defluxibus. Imbecillitas autem oritur ex qualitatibus expertibus materiae, vel cum eadem ipsa conjunctis. Ex primo genere fuerint aeris ambientis qualitates, ad calorem, aut frigus; ariditatem aut madorem; sive simplicibus, sive compositis, excessibus immutantes: ad quas affectiones spectant & ventorum, pluviarum aut nivium occursum; aquarum, id est, lacuum, fluviorum, marium, tranatus & enavigatus; venationes piscium; natationes in his, & ablutiones, immersiones; quae faciunt, scilicet, ut articulorum, musculorum, ac tendinum, temperatio transmutetur, pro varia qualitate, quae dictis aquis, tum propria sua natura, tum ad attingentem hominem, collata ejusmodi, vel aliter se habuerit; cui similis aut major vis inest & medicamentis, quacunque tandem ratione fuerint, ad easdem partes superdata. Interea haec nominandae sunt vehementes, & assiduae, itorum artuum exercitationes; nec non diuturnae vacationes, & cessationes a motu: etenim, ut hae refrigerant & effoeminant, sic illae laxant & excalescunt. Ad haec, & quae sive esculenta, sive potulenta, offeruntur; quaeque ab his toto corpore digestis atque diductis retinentur, & emittuntur; & si qua sunt alia hujusmodi.

Post

Post haec dicendum effiet & de his , quae qualitatum quarumlibet excessum , cum interventu materiae , insinuant . Verum haec ad ipsos humores ac succos , qui inibi colliguntur , referri satius erit substantias quippe notas ; quae partim crassitudine , partim etiam lentore , partim topia & pororum angustatione , paulatim contrahant fibras , vel ab universo corpore , vel a certis quibusdam partibus huc attractae , vel transmissae . A toto quidem corpore transmitti consueverunt humores , in febribus lentis & diuturnis ; de qua re tum Hippocrates , tum Galenus , 3. *prognost.* 23. & 4. *aphor.* 14. atque etiam in lassitudinibus , quas in istis febribus homines incurrerint , eodem Hippocrate , Galenoque , adversioribus , in 4. *aph.* 31. Itemque per inexplicabiles commessatus , ebrietates , luxus rerum & libidinis nullos modos ; quod neque Poetam latuit , qui ait :

Et Venus enervat vires , & copia Bacchi ;

Et tentat gressus , debilitatque pedes .

Praeterea sunt & certae corporis definitaeque partes , quae supervacaneis se ipsas succis exonerantes , hos in articulos & attigua loca demittunt : sunt autem , nunc caput destillationibus assidue pluvium ; ad quam maxime , nisi fallor , opinionem accessit Fernellius : nunc uterus , cuius excretio suppressa sit : quocirca M. Hippocrates ejusmodi affectus mulieres immunes statuit , in 1. 6. *aph.* 19. veluti si affirmaret , etiam eodem tempore cohibitas istas emissiones , ad articulos continuo refuere debere : quod re ipsa equidem evenisse multis foeminis comperi ; similiter & his , qui haemorrhoidum detrimenta sentire .

Atque haecenus recipere judicati sunt articuli , ad quos nimirum suas superfluitates transmiserint aliae particulae . Caeterum & ipsae etiam ex aliis eliciunt ; seu caloris intemperamento , propter violentum immodicumque laborem , & usum balnei ; sive ob ingentem dolorem , quo sentientes circum articulos particulae fuerint tentatae . Sic imbecillis defluxus , validique attractus , generales ad distorsionem causae sunt jam expositae . His omnibus accedunt articulorum , qui sunt quibusdam proprii , languores : id est , his qui ex parentibus arthritidem , aut podagram expertis sunt nati : quo loco & materiae vitium & formatricis debilitas sunt recensendae . Nunc , ut humores distinguas , scire licet ; non unum & simplicem , sed varium & multiplicem succum esse , qui dictas ad partes allabi possit : respondens scilicet crasi , constitutioni , viscerum morbosae , vel naturae , sexui , aetati , regioni , anni tempori , victui , consuetudini , vitae instituto atque aliis , si praeterea sint . Ex causis autem omnino malis , atque morbosis , sunt caecae vel apertae corporis continui solutiones : ex inconspicuis quidem apospasma , distentio , caeca contusio , casus ab excelsa loco luxatio : ex conspicuis vero , contritiones , ulcera , fracturae , topus , tuberculum , abscessus , ancyle , &c.

C A P. IV.

Signa Causarum .

Horum sic enarratorum affectuum , suarumque differentiarum , evidentium alioquin & nulli non perspectarum indicia , non est , quod quispiam enucleari sibi nunc requirat . Verum enim vero causarum notae sunt explicatu necessariae ; sed antecedentium inquam & internarum , ut his eisdem producendi morbi vi potitis occurrere singulis medendo possit . Sic repetitis ordinatim capitibus , fontibusque , causarum , quos supra recensueram , ad distinguendas eas causas , quae tum per se , tum per consensum morbum invexere , devenio .

Igitur aeris & regionis & aquarum culpas prodent eorum excedens mador & illavies, pluviae nimietas, irriguus, & sensus, situs, qui diu perduret & difficile discutiatur; item opacitas & vapidus nebulosusque proventus; quarum plerarumque rerum cum nonnihil participet coelum Neapolitanum, horum hominum maxime puerorum plurimos expromit: alias vero tales terras, quas non vidi, judicare quidem temere non possum; sed dicat ratio non exortes hujus vitii futuras. Praeter quas causas & alias, quae ad externam horum comprehensionem pertinent, & respondeant rerum evidentia & eorum, qui tractantur relatio, comprobabit; expedita enim & facilis harum rerum deprehensio est; si non inertem indagatorem offenderit: quapropter his supersedeo. Sed defluxus sympathia partium factos, declarant potissimum constitutiones earumdem sedium mittentium: juvantque etiam intactis articulis remedia, quae mittentium curationi accommodantur. Interea vero non latent symptomata, quae proprias affectuum partium affectiones consequuntur. Sed primarum qualitatum seu simplices, seu compositas exsuperantias deprehenderis, tum ex causis, quae antecesserint, ab aegrotante referendis; tum ex usu remediorum contrariae facultatis; tum ex similium noxa; tum etiam ex affectionibus spectantibus ad sensum tactus.

Atque haec quidem sunt indicia qualitatum sine materia. Conjunctorum vero cum materia sunt communia his, quae singulos humores praesentes produunt. Id est, ex causis antecedentibus, partium imbecillitate, superfluitatum crassitie, canalium angustia: deinde etiam ex principiis hos attrahentibus dolore, calore, medicamento, frictione, balneo, motu & exercitatione importuna, itemque a principiis transmittentibus; quae sunt plethora, cacoehymia, febres diurnae, ac putres; rheumata, suppressae vacuationes, articulo- rum languores, atque alia hujusmodi: denique & quae fluxionem & collectionem in articulis adjuvarunt, aut averterunt omnia: sed & affectus tactiles articulo- rum eadem ostendere possunt. Post quae omnia solutae unitatis, quae vitium induxerit, apertus prospectus, atque evidens notitia, est. Superest distinguenda laxitas aut contractio; id est, cum causa quidem hujus ariditas, illius humiditas. Laxitatem vinculo- rum ostendunt causae laxantes, ac similes adjuvantes, contrariae constringentes, ad haec effecta, id est, motus infirmior, & propensior ad luxationem. Contractio monstratur brevitate, tensione, duritie; sed numerum auctum causae produunt, concreti glutinosique succi redundantiam efficientes; itemque juvantia, nocentia & effecta suis ex affectibus prodeuntia, quae jam nosti.

C A P. V.

De naturali ossium constitutione.

ANtequam ad ostensionem nostram aliquam institutae rei pergamus; operae pretium facturi videmur, si praestituatur enarratio natura constantium articulationum, quam ad hunc modum accipe. Principio revocanda est in memoriam ossis cujuslibet membri longi partitio, quam in *Paedarthrocace cap. 4.* docuimus: deinde scire licet, coaptata jam mutuo, rectoque, occurso duorum ossium capitula, praeter membranam communem, periosteum, circumvestiri musculorum chordis, id est, latis nerveis excuribus; qui praetergressi juncturam, cum inferioris membri musculorum tendinibus occurrentibus permiscuntur & coalescunt, ut per has attrahere vel inflectere membrum subjectum possint. Aliud nunc insuper intelligendum est, expositum a Galeno, *libr. 2. de motu muscul.* ad unum quodque mem-

brum

brum pro libitu voluntatis agitandum, tum flexores esse lacertos, tum extensores; qui contrarii sunt plane situ dispositi sic, ut sibi invicem cedere aut adversari possint: nam cedunt, inquit Galenus, extensores exteriori parte, ut flexores internae flexionis operam praestare possint: qui cedunt rursus extensoribus, ut hi suo extensionis munere potiri queant; quae quidem ordinatio, motioque, naturalis est, recte veniens a libero moventis arbitratu: nam est, scilicet, cum praeter praescriptum hoc voluntatis cedunt vel extensores musculi, vel flexores, prout nimirum paralyti molliori alteri & antagonistae fuerint; quemadmodum, scilicet, sub oris distorsione canina trahi se sinit dextera genae pars languens, cum sinistra est potior, & contra: atque hoc quidem in paralyti fit, praeter quem modum a resolutis nervis proficiscentem, est & alter a distentione seu spasmus, cum distenti inflammatione aut plenitudine, aut ariditate, alteri lacerti; seu quidem extensores, seu flexores, adversos alteros vi sua distrahunt, ac sua sede revellunt. Haec status articulorum naturalis elto descriptio.

C A P. VI.

De morbi genere: Quod non capitulati ossis haec sit affectio.

HAstenus jam tot multis, de rudi rei natura, praemonstratis; quae veluti fundamenta & parietes aedificii nostri fuere: reliquum est, ut essentiam rei totius & sententiae nostrae summam, quasi supremum tecti fastigium imponamus. Incipiemus autem a generis inquisitione, ut mox differentiam, aut quod huius loco fuerit, ad definitionem adiciamus. Apud antiquos, qui sunt omnes, Graecos, Latinos, Barbarolatinos, Mauros, Arabas, Poenos; qui vel omnem Medicinae praeceptionem, vel nobilem huius quaecumque partem tradiderunt, incertum est, cui malae conformationis generi vel speciei *βλαίσωζιν*, ac *ραιβωσιν* hanc, quam discutimus, retulerint: apud quos nimirum, ea de re, ne verbum quidem. At neque juniorum aliquis idem hoc argumentum attigit; quasi vero nullius esset usus res, quae plurimum alioquin & cognitu videtur utilis, & curando necessaria. Inexplicatum igitur apud Veteres ac Juniores etiam auctores negotium, tantum aetate nostra tractandarum quotidie consultationum usu, comperi vulgatam opinionem facientium hoc vitium situs. Qui enim *exarthrema* luxationis speciem, qui *pararthrema*, subluxationem arbitrantur; figurae quidem accessoria & succedenti affectione statuta. Ad summam autem apud hos homines nullum, luxationum communiter dictarum, atque harum private sumptarum, discrimen est; praeterquam quod illae quidem ab externa magis causa, haec vero ab interna, perfectae visuntur. Sententia quidem & opinatio, quae si rationis & anatomes exacta lance perpendatur, inscita prorsus & indocta videbitur; multis, ut monstrabo, nominibus.

Primum quod luxatio, situsque ossis ab acetabulo, abscessus atque perversio, liquido monstrantur certissimis omnium sensuum criteriis, qui visus est, ac tactus: nempe qua vacuitas praeter naturae conditionem agnoscitur; qua insuetus offarctus & plenitudo circa articulum; quae ipsa per Jovem in ejusmodi distorsionibus non extant, neque diu observata comprobantur. Deinde ab exordio adusque plenam confirmationem, his eisdem ut ablit dolor, qui & perpetuus & peracerbus esse solet, donec os in sua naturali sede repositum sit: hunc autem neque pueri, neque viri *valgi*, *varique*, senserunt aut agnoverunt unquam. Postremo referat, quaeso, quicumque nobis adversari velit, sub qua luxatione crurium viderit unquam

quam incessus nifum ad longos annos , ut in *valgis varisque* , conservatum ? Taceo , quod incipit distortio non a summo ipso articulo , circa quem motus fit , sed a circumposito ossis processu ; quomodo enim homo utroque latere distortus , genubus unis , niti vel uno temporis momento valeret ? porro sunt articuli recte se habentes , veluti firmi cardines , quibus membra & corrotantur & consistunt . Hactenus , quod non sit puritium *exarthrematis* , seu subluxationis vitium hoc , de quo quaerimus , jam patet .

C A P. VII.

De Sede affectus propria.

Supereft nunc , quando non sunt ipsi articuli , qui luxationem sustineant , partem aliam proferamus . Dixi , principio ternas esse longis artuum ossibus particulas , truncum , processum , capitulum . Ajo divaricatum hunc fieri circa processus & appendices ; nimirum quod hae principio coalitae non fuerint , sed dissolutae praeter legem naturae persistant ; quibus partibus nitens homo primum ad incessum , sic nixus pondere ad alterutrum latus interius aut exterius conflectitur , crus , qua major debilitas est , aut qua primum occasione inflexum fuerit idem ; qua laxitate & inflexus assuetudine , dum producta jam aetate coalescunt partes , sic obfirmatae persistunt , ac distortis pedibus caeterum ingreditur homo . Itaque si caepa via non aberramus , facile cognosci datur , id vitii , quod in quaestionem venit , tamen si depravata subsit figura , tamen , quia contingens , id est , haud quidem in figura , sed in connexu vitium erit ; quippe qui cum esse debeat non sit ; est autem nexus & de conformationis genere , si Vido , pervidentissimo scriptori credimus id testanti , *lib. 1. anatomes c. 1.* Quod nostrum placitum confirmatur & hac ratione . Apparuit ejus vitii maxima causa laxitas , quam ab uno & perpetuo partibus item laxis incumbente madore proficisci nemo non novit : atqui partium haec laxitas ac mador non alios insequitur , quam pueros & hujus aetatis affines : quos unos eisdemque communiter tenet affectionis haec , de qua scribimus , proprietas ; non obscuro scilicet ac probabili satis argumento , quod laxitas haec memoratis ossis coagmentati partibus accidit : porro mador , qui toto quidem corpore fusus est , sed cerebro praecellenter ; ubi praesertim hoc imbecillum & languens offenderit , cum ad articulos & ad juncturas ossium affluerit , vi diducat oportet ; atque adeo tibiarum , quas nuper exposuimus , appendices . Sic inquam pueri , & qui conterminae sunt aetatis hanc peculiariter affectionem incurrunt , quod observatum a me primum est in filiis Conzalis , viri a secretis Ducis Albae Neapolitanorum Proregis . Mox vero in Quadrimo filio Lutii Caraccioli viri patritii Neapolitani : quam rem quidem a me primum audiens Dominicus Antonius ab Alexio , exacti judicii Medicus Collega meus , certam plane atque indubitabilem affirmavit , atque in aliis , quorum quidem omnium raediosa & longa esset historia . Verum enim vero , & aetate grandioribus id morbi genus accidere scito . Sed tamen eo discrimine , quod viros *valgitas* praeterquam uno latere non attingit ; quae si tamen utrimque accidat , haec & admodum insolens quidem , & non simplex laxitas est , sed ex systrophe & abscessu , & ut simpliciter dicam corruptorum humorum in has ossium partes incurfu , quae praescriptae puerorum aetati non eveniunt . Divulsam quoque apophysin ossis tibiae ita , ut angulum introrsum genu faceret , licuit mihi vidisse in quodam homine , qui curabatur in nostro Nosocomio , Anno 1625. quam quidem revulsionem sponte profectam idem

Homo referebat. Constat autem & ab arthritide distrahi, convelleque, articulos, ut in coxendice posterius; & ab ossis carie per saepe vidimus figuram corruptam membrorum & partis privatae: hic quidem omnino morbosus mador est, sincerior alter & puerorum proprius. Adeo nunc apparet, quod *valgi*, *varique*, pueri sint: hoc non paralysis aut spasmi vitio fieri, sed enarrata jam causa, & exposito laxationis modo.

C A P. VIII.

Definitio.

ITa jam intelligitur facile, quo pacto distrahentibus ex altera parte humoribus, ex altera fiat articularum membrorum conflexus; quodque fiat hic non in extremo ossis membri capite, sed in appendice jam apparuit: caeterum invento generi, addita parte affecta pro differentia, vides jam affectionis essentiam non obscuram esse. Ex quibus utrisque definitionem elicere possis aliquam, quae sit huiusmodi: *Valgitas*, & *varitudo*, *vacuitas est nexus in appendice ossis, distractis hinc aut inde lateribus, laxitate atque madore simplici, non morboso abscessu*. Quod si nomina substantiae displicent nuper a me conficta; dixeris, *Valgi*, *Varique sunt, quorum appendicibus circa tibiae ossa nexus abolutum passis, distortionibus istarum ad interiora, vel ad exteriora sunt factae*.

C A P. IX.

De iudiciis, & re prognostica.

Affectus hic puerorum Valgorum interdum ope naturae solvitur, interdum non item, sed auxilium quoque artis implorat: solvitur inquam, ubi vigor accedens aetatis, morbo, qui praecoccupaverat fit superior: quo isto loco subit adnotari saepe multis crura dirigi perfecte, ut in filio vitreorum speculorum opificis compactoris, de quo posterius. Aliquando eadem insigniter contorta manent in omnem aetatem, quibus scilicet nec natura, nec ars auxilio fuit. Aut remanent quidem illa rectiora, sed alimenti defectu ligneorum assularum modo, quae in cados dedolantur, tenuata vidimus in Francisco de Pompejis puero, qui mutilis fuerat incedendi visibus primordio: praeter quos & alios novimus, quibus sic ad exteriora ducti sunt pedes, ut inter hoc cadens spatium latitudinem humerorum longe excederet. Ad hos occurrerunt & alii licet rariores, qui altero quidem *valgo* crure, altero *varo* longe difficillimo incessu ducunt ilia. Sed suas eventuum causas exponamus, quae sunt hae.

Constituto primum, ab eo, quem diximus, immodico madore & primum fieri divaricatum & deinde conservari, cum distinguendus est humoris modus crassioris, tenuioris, crudioris, aequabilioris, viscidioris, arentioris. Tertio calidi nativi vividioris, & uberioris etiam radicalis vocati humoris, conditiones sunt notandae: enim vero per horum omnium rationem fit, ut solvi distortio vel perpetuari magis, minusque fieri, divaricatus, & diutius aut brevius protrahi debeat; nam si vigor hominis calorque fuerit acrior, humor mitior minorque, & aequalior, sic promptiorem, minorem, citiusque solutum iri *valgitem* ac *varitudinem* credes: si vero sit exilior calor, & habitus universi minus vegetae vires; humor sit incommodior, & qui minus pareat naturae imperiis & felici coalitu, serior, ini-

quior, & ut brevi finiam, improspere erit habitus sinistri correctio. Ad hunc modum apparet sane, quod naturae vis & humoris habitudo momenti plurimum habet, ad solvendas ac dirigendas hujus generis distortionem: quamquam non inficior & opem medicam nonnihil conferre posse, quatenus eadem opera citius, atque etiam aliquando rectius absolvatur; quae ipsa, ut & quibus medicamentis ordinanda sit, mox audies brevi.

Interim naturae sponte curatos equidem referre possem hos. Unus ante memoratus puer de Pompejis, qui *valgus* utrisque cruribus & secundum infimas spinas vertebrae languens, ac dolens, ab ineunte propemodum aetate subalaribus fulcris innixus; haec undecimo jam anno vacua & inutilia, repente se sentiens integrum, abiecit, puer praetenuis, & strigosus, atque etiam propter catarrhos edentulus; qui quinque jam annis arthrocacen in laevo brachio perpeffus, ut Joannes Dominicus Malliochus, Medicus Neapoli percelebris, testari potest; id quod ad Pædarthrocaces & *Valgorum* communitatem advertendas dictum esto. Alter Josephi Jordani, vitreorum speculorum constannatoris filius, quem omnino motionibus corporis inertem, ex improvise restituendum, non fallenti judicio, praedixeram. Item alii non pauci, quos eadem sorte potitos observavi junior, apud praeceptorem Julium Jasinum.

C A P. X.

Curandi ratio.

AD restituendum quidem naturalem suum *valgis* & *varis* habitum; prompta videtur *ἡ ratio*, id est, directio, quam nostri omnes, apparatu rerum ad articulum ordinato, moliuntur. Nimirum, quia versatur animo luxationis idea, & extra vas ossis excapitulatio, si dici liceat, quod vas quodque acetabulum ex illapsis diu succis, & ex alimenti superfluitate congeitis concrementum aliquod accepisse necessum sit; ob eam rem instituunt continuo medicamenta, quae depletura sint sinum, ad quam rem adsequendam necessaria facientes attenuantia & laxantia; haec principio volunt administranda. Sic tomenta parant ex pingui jure ventris, & intestinorum Vervicis aut Vaccae, in qua discoscitae fuerint utraque Malva, Acanthus, atque alia generis malactici. Quam medendi rationem plane contrariam ac prorsus inversam arbitror; quippe adstringens, ac firmans medela congruit; accommodatis ad hanc rem Epithematis atque Emplastris. Ex fluidorum autem genere sunt aquae natura nitratae, aluminosae ac metallicaes omnes; quales Puteolis sunt & Aenariae. Item arenationes ab Andrea Baccio Elpidiano, in opere de Thermis, atque a Julio Jasinio Calabro, Hipponiata, praeceptore olim nostro, in opere de Balneis & remediis Pithecusanis, expositae. Ex arte vero paratis, sunt vinacea ex uva, quae dat austerum protropum; aut ex labrusca, in quae vinacea & vinum aliquorum tortivum infusum sit. Praeter haec sunt Emplastra, quibus glutinandi, ferruminandique, vis est. Horum praecipuum est ex gummi Tacamahaca Indum, & Emplastrum a Gulielmo Varignana, Cemitissae inscriptum; itemque ex pelle Arietina ab Arnaldo Villanovano descriptum. Ex quibus omnibus unum confeceris igne commistis. Interim ferulis, assulivse, cum spleniis contra recessum ossium appressis, & cum scita deligatione niti licebit calceo, qua parte resistendum est, cum lamina subtenfa ferrea ligneas alteras assulas recipiente, ac sustinente inferne.

Jam autem, quia vacua pagina concedit, ut conferre Lector amice possis, quantum

tum adeo noster hic de *valgis* & *varis* illustrandis labor, caeteris aliorum explanationibus praestet; subjungam id, quod unus & primus Ambrosius Paraeus, vir alioquin elegantissimus proposuit; ea sunt videlicet: *Vari Latinis dicuntur, quibus pedes, cruraque, intro inflexa & obtorta sunt.* Conformationis id vitium, vel jam inde ab utero est, culpa matris, quae vel eodem illo intro converforum crurum vitio tenetur; vel per graviditatis omne fere tempus defedit, cruribus decussatis; aut post editum in lucem foetum contingit, quod ejus crura vitiose fasciis obvoluta in cunis fuerint, vel compressa, & depravato situ inter gestandum, aut ambulandi conatum, a nutrice collocata; sunt enim infantum ossa valde mollia & fere cerea. *Quibus, contrat, extrorsum pedes, cruraque, spectant & intorquentur, Valgi nominantur.* Hujus depravatae conformationis eadem, quae superioris, causae esse possunt; utroque vitio non pedes tantum, sed & genua saepe, obliquantur. Quod qui vitare & emendare volet, ossa in locum suum, sedemque nativam & debitam, restituet; sic ut *varis* ossa foras adeo propellat quasi *valgos*, *valgis* contra introrsum quasi *varos*, reddere vellet: nec compulisse satis est, compulsa praeterea continere illic decet; alias haud firmiter stabilita relabentur. Continebuntur fasciis & plagulis appositis, his partibus, in quas vitiose ossa sese inferunt & inclinant. Parantur in eam rem ocreae ex corio elixo, capitati numeri crassitie, anteriora parte secundum ossis tibiae rectitudinem, & sub planta pedis fissae, ut undique diductae pedi, crurique, aptentur facilius: parti affectae imponetur sequens remedium.

R. Thuris,
Mastiches,
Aloes,
Boli Armenae, ana drach. j.
Aluminis rochae,
Resinae Pinus siccae, subtilissime pulverisatorum, ana drach. ii j.
Farinae volatilis, unc. i. —
Albuminum ovorum quantum sufficit; fiat Medicamentum.

Addere licet *Terebinthinam*, ne citius & vehementius, quam par est, exsicce-
 tur. Caeterum cavendum, ne pueros, qui *valgi*, vel *vari* nuper fuerunt, ad in-
 cedendum ante cogas, quam firmatis fuerint articulis; alias composita & restitu-
 ta ossa, incedendi labore praecoci, rursus excident. Quin etiam cum justum
 erit ad incedendi conatum tempus, obducentur ipsis calcei altiusculi soccorum in-
 star, supra pedium nexi, vel fibula constricti, ut ossa suis sedibus firmiter conti-
 neant. Caeterum calcei solea sit ibi altior, quo pes vitiose videtur inclinare.

F I N I S.

DE EPINYCTIDIBUS

ET ROSEOLIS,

Ex altis tenebris, & summa obscuritate, a postremis Graecorum temporibus, nunc primum in suam lucem revocatis.

LIBER UNUS;

Qui, Operis de selectis Abscessuum generibus, Septimus est.

EODEM M. AURELIO SEVERINO

AUCTORE.

Ihi invenire aliquid eorum, quae nondum inventa sunt, quod ipsum notum, quam occultum, esse praestet, scientiae votum ac opus esse videtur; similiterque & *semiperfecta ad finem perducere & absolvere*, Verba sunt Hippocratis, *libri de arte principio*, conscripta; quod ego monitum semper reveritus, in meis de Medica scriptis quidem omnibus, atque in hoc quoque opere de Abscessibus, quantum ego judico, ad hunc usque terminum servavi, ac deinceps etiam in hac, quae superest, parte pro mea virili servabo; averfus & abhorrens ab eorum more, qui, priorum excogitatis utentes, actam rem agunt. Equidem, vidi jam diu vitium hoc extimi habitus corporis, quod *Epinyctis* a Graecis dictum est, apud Latinos non aliud vocabuli nactum; sic a posterioribus Medicae rei scriptoribus, aliisque magistris ignorari, ut ex observati numeri vitiis hanc facere minime norint: itaque ex eis affectionibus haberi consuevit, quae jam a longinquo tempore deserit, nomen tantummodo retinens, non aliquam speciem: adeoque sit ex morbis secularibus, id est, aliquamdiu vigentibus & fugacibus, veluti lichen atque mentagra, quae Pompeji magni tempore primum visa, non ad longam posteritatem extitit: vel sit ex his denique morbis, qui nuper eruperint paulo superioribus seculis, ut Syphilis, Plica, Brunnus, & alii. Verum longe aliter se res habet, ac nusquam interruptum est malum, nostra etiam tempestate stabile, ut certius equidem reddam, quam quae fuerunt ad Sagram; etsi apud solas in eruditae foeminas vulgari *di roseole saltareccie* nomine cognitum. Porro neque discernendi mali curam Medici susceperunt, neque ejusdem curandi rationem attigerunt; indignum profecto facinus, atque omni, qua licet, animadversione, festinaeque sollicitudine, convellendum: neque enim aut Medicinae amplificandae, aut Medicorum auctoritatis tuendae, aut miserae mortalitatis adjuvandae causa patiendum est, ut error diu protrahatur; qui qualis quantusque sit, ipse cognoveris, ubi mali rationem in libri progressu didiceris, viderisque quantum acerbitatis, & molestiarum, noctu diuque exhibeat, quamdiu pertinax, quam saepe intractabile, sit; quantum ex Medico curae, ac solertiae; quantum medicaminum & exquisitorum, tum, quae interius, tum quae exterius exhibentur, expostulet: ad summam, tam crudus & insolens affectus est, quantum aliqua Syphilis & strumae,

mae, quae communem propemodum, cum illa, curationem habent: quin etiam in arthritim, pessimam morbi sortem, perperam curata facessit: quemadmodum audies in prognosticis. Quas ob causas omnes visum est, humani, ac minime scordis, hominis officium, si super eadem re tantisper mentem ac studium adhiberemus; quatenus ad justam suam comprehensionem ac lucem res obscurissima restitueretur, & a vulgarium medentium turpi praesidio, ac putido procuratu, vendicaretur. Igitur nos id, quod in terminthis atque aliis plerisque fecimus, in hanc quoque rem diligentem operam navabimus, ut plana tota reddatur; si tantum is, qui lucem altam inhabitat, cujus aliquam particulam nostris allabi sensibus concesserit.

QUAESTIO I.

De nomine Epinyctidis.

Nominum verbis imponendorum ratio varia fuit Graecis auctoribus, quemadmodum Galenus explicavit, *lib. 2. Methodi therapeut. c. 1.* A laesa enim particula dicta est cephalaea, phrenitis, ophthalmia, peripneumonia, pleuritis, nephritis, ischias, podagra, dysenteria. A symptomate vero nomen acceperunt vigilis, coma, palpitatio, dyspnoea, paralysis, ilios, tenesmus. A causa dicta sunt melancholia, cholera, aqua intercus, leucophlegmatia. A symptomate simul & parte affecta, cephalalgia, odontalgia, cardialgia. A similitudine ad aliquid extra positum alopecia, ophiasis, polypus, cancer, elephas, myrmecia, sycosis, morus, thymus, vua. Denique ut nonnulla brevi perstringam, a tempore nuncupati sunt ephemera, nyctalops, *Epinyctis*, instituti jam nostri sermonis materia; cujus & ipsum etymon diligentius est enarrandum: nimirum alii, quorum uni sunt Celsus & Galenus, ab ea, quod noctu apparet, dictam volunt; alii, quorum est Julius Pollux, Aetius, Paulus, Plinius, ab eo, quod noctu molestiam exacerbat.

Jam vero te non perturbet pauca haec dissensio, quod hi quidem ad nocturnos exortus, hi ad nocturnos aggressus, retulerint nomen; id enim utrumque constare potest, auctoribus Joanne Gorraeo Parisiensi, *definit. medic. τῷ Ε.* Et Philippo Ingrassia, *comment. de tumoribus praeter naturam 34.* ac denique Ludovico Serratio, *in comment. 2. ad lib. Hippoc. de aere atque locis P.* Porro, quo tempore, & quibus vigentibus causis, sua primum initia novit affectio, iisdem etiam & quotidie efflorescere, ut loquitur Hippocrates, vel exaltari, quod Paracelsus dixerunt, id est, exacerbari, verisimile est; quamquam etiam neque perpetuum est, ut ipsa oriatur noctu, sed fere apud Celsum, id est, maxima parte; ut Ingrassias explicavit. Igitur utroque complexim nomine latam *Epinyctidem* opinari licet, & quod vespri primum surrexerit, & quod hoc etiam tempore novos semper insultus instaret; de quibus omnibus causis tum nascendi, tum invadendi, proprietatibus, posterius inquiremus.

Interim, homonymiae dirimendae causa, non omittenda est altera *Epinyctidis* usurpatio, qua usus est Plinius, *l. 20. Natural. histor. c. 6.* ad notandum ulcus, quo videndi acies hebetatur, in oculi angulo perpetuum humorem manante coarctatum: fortasse autem promptius hoc nomen oculi vitio accommodavit Plinius, qui legerat apud Hippocratem, *lib. 5. & 7. epidem. affectionibus: circa Oculum dolores ad noctem.* Sed enim Plinius, si recte adverteris, etiam per appellationis modum, duarum affectionum discrimen prodidit; quandoquidem oculariam *Epinyctidem* singulariter, alias vero, quae nocturnam inquietem invehunt, numero plurimum

rium extulit: quo numero nominarunt semper Oribasius, Aetius, Paulus, Aëtuarus, iustam quidem huius rei mentionem professi; modicam enim Hippocrates, *lib. de aeribus, aquis, locis, n. 4. & lib. 2. prorrheticorum, n. 18.* Sunt haec de etymo, cujus etiam luculentam suam rationem audies suo loco.

CONTROVERSIA II.

De Genere morbi.

Inquirentibus rite nobis *Epinyctidis* omnem naturam, prima quae se offert, generis est quaestio; in qua re statuenda non consenserunt omnes, qui de hac rei tradiderunt, sive Graeci, sive Latini. Ex his primus Cornélius Celsus, *lib. 5. rei medicae c. 28.* retulit ad *pustulas*: atque ita etiam Plinius, *lib. 20. c. 6.* circa principium: Itemque Julius Pollux, *Onomastici, lib. 4. c. penultimo*: ac Synesius, *in commentariis*, ut est apud Raphaelem Volaterranum, *Physiologiae lib. 24. p. 75.* Sed, e Graecis, Oribasius, *lib. 7. Synopsis c. 37.* & post hunc Aetius, *l. 14. c. 61.* & Paulus, *lib. 2. meth. medendi c. 11.* *Epinyctidas* dixerunt *Ulcuscula*.

Novissime vero Philippus Ingrassias, ut ejus diffensionis aliquis modus esset, videtur id iudicii interposuisse *pag. 288. F.* ut ab initio suae generationis statim *pustula* quidem sit ista; verum eadem *ulcusculum* reddatur. Sed Joannes Gorraeus, *lib. definit. med. litera E.* sensit nil referre, quod illi quidem *pustulas*, hi *ulcuscula* dixerint: sunt enim & ipsae pustulae *ulcuscula*. Mihi vero ipse placidius res utrorumque compositurus videor; si commonefecerim Auditorem, Graecos illos auctores, neque simpliciter *ulcuscula* protulisse, verum *φλυκταινοειδῆ*, id est, *pustulosa* seu *pustuliformia*. Praeterquam quod & Celsus, qui *pustulas* dixit, idem & *ulcerari* post haec ipsas affirmavit.

Omniis autem modis, utra praevaleat vis *tumoris* an *ulceris*, quaeres? mihi quidem cunctos hos interpretes observanti, neutra aut mixta ex utrisque videtur; neque admodum apud hos intererit, sive *ulcuscula pustulosa*, sive *pustulae ulcerosae*, id est, intus exulceratae dicantur. Sed Philippum Ingrassiam video saepe in id procedere, ut *tumorem* vocet: idemque placuit Ludovico Septalio, loco, quem proximo capite recitabo; quod neque displicere cuiquam debet, quando magis omnino *tumor*, quam *ulcus* videtur: testimonio autem est, quod *esserae* Arabum, quae simillimae sunt *Epinyctidibus* Graecorum, habitaeque a multis etiam ipsae; inter apostemata & exituras descriptae sunt ab Avicenna, nec non ab aliis: quin & circa hanc *pustulam* vehemens inflammatio est Cornelio, qui magnitudinem ejus fecit faba non majorem: quid, quod has duas voces parum inter se distare comperies, assiduo scribentium usu?

CONTROVERSIA III.

De colore Epinyctidum.

Diversam quoque coloris faciem *Epinyctidis* tribuerunt Graeci, quam Latini. Ex his enim Cornelio vel *sublivida*, vel *subnigra*, vel *alba*, esse consuevit; post quem Virum & *liventes* etiam colore proposuit Plinius. Verum Aetio, Pauloque, *subrupta* sunt *ulcuscula*, quibus disruptis cruenta sanies effluit, quem sanguinis fæctum perhibuit & Julius Pollux. Quae scribentium omnium dissentio, conspectu primo levis quidem videtur; etenim Celsus *color* est *varius*, Aetio, Pau-

Pauloque, constitutus & unus, qui *subruber* est: ad quam sententiam accessit & Pollux.

Verumtamen hos inter se discrepantes composuit primus Joannes Gorraeus; siquidem, sub colore *subrubro*, & *subnigra* & *sublivida* comprehenduntur; omnis enim sanguis etiam biliosus, sub cutem effusus, in eos colores facile mutatur: Illud autem, quod Gorraeus torsit, est quod & album colorem interfert idem auctor. Cui etiam illud additur, quod & circa pustulas vehemens inflammatio relata est: res certe sic explicatu difficilis, ut offensus, incompetenti rerum confectione, desciverit a Graecis Ingrassias. Verum enim vero, de coloris albi discrimine dicam ego post, brevi. Interim, quod ad conciliandos auctores pertinet, nulla inde difficultas suadetur, si heterogeneus hic Tumor statuatur; sive quidem humorum concursu, sive partis affectae varia difformitate: de qua re mox plenior, atque evidentior, demonstratio parata est, si tantisper attenderis.

CONTROVERSIA IV.

De morbi Materia, secundum priorum opinionem.

AD haec, & de humoribus, quorum vitio producitur *Epinyctis*, non leves sunt, aut silendi modo, memoratorum auctorum dissensus; Aetii, siquidem, & Pauli, opinione satis apparet sanguinem esse, qui causa sit mali; tum inde, quod *subruber color* asseritur, tum quod *ulcuscula dirupta* sanie cruenta manant. Contra vero Celsus decrevit, *adaperta pustula*, mucosam intus exulcerationem reperiri: atque hanc humori, ex quo facta sit pustula, similem colore. Praeterea si color interdum est *albus*, pituita profecto erit, cui respondeat; & quoniam item *sublivida* facies ejusdem est & *subnigra*; bilem atram haec arguent: qui succi se produnt etiam nocturno motu; atque ut planius dicam, nocturna exacerbatione, quam ob eundem humorum nocturnum motum, atque vigorem, inferunt.

Hoc binorum hominum dissidium visum est tanti Siculo Philippo, ut enodationi diffusus, alteri parti adhaerere crediderit praestabilius, quam leves aut infirmas conciliationes comminisci: apparuit autem Cornelii definitio potior, ut quae magis sibi metipsum constaret; qua definitione morbi opifex, aut pituita, aut melancholia videtur adstrui; qui duo succi nocturnos soli dolores movere possunt. Quantum igitur hanc ob causam Celsiana propositio Philippo probatur; tantumdem Aetii, Paulique, refellitur; per quos sanguis effectrix causa proponitur: cuius vi & natura tantum abest, ait, ut *Epinyctis* induci debeat, id est, nocturnus gravans dolor, ut verius *Ephemerus*, id est, diu molestans appellari debuerit. Est autem Philippo succus, qui praevalet ad effectum hunc excitandum, praecipuus nitrosa pituita, unde & *albus tumoris color* existit, & ob quam *adaperta intus pustula mucosa*; qualis in ceriis & achoribus exulceratio reperitur. Altera post hanc atrae bilis est portio, unde *sublividus* alter sit color, aut *lividus* etiam, si plus ejus humoris afflexerit; aut postremo *subniger*, si plurimus idem accesserit.

Haec Ingrassiae sententia, & Celsiana tuitio, tam multum sibi visa est efficax; ut vanam etiam existimaverit defensionem eorum, qui velent adstruere, posse fieri, ut Tuberculum principio quidem *subrubrum*, mox in *livens*, aut *subnigrum ulcusculum*, immutaretur; quippe firmus in eo Philippus est, ut contendat omnibus modis negari non posse, sanguineam ac biliosam exsuperantiam, aut utriusque miscelam, interdum vexatrices; pituitosam & atrabilariam, noctu graviores esse. Contra quam tamen Ingrassiae contumaciam est, quod avertere possit quispian.

piam. Nimirum, neque *subrubra* facile sanguinem absolute coargui carnem vitio tactam, & alieno quovis appulsu succi computrescentis inflammata, *colorem* interdum *inflammationi consentaneum* indipisci: quemadmodum, scilicet, ex coryza videmus hyeme nares interne, atque externe, flagrare, ac per brumales rigores internodia manuum rubella, & gravi, pustula tentari.

Neque sit tam difficile Philippo, biliosum humorem noctu moveri, quando febres tertianae, & hemicranii paroxysmi, per noctem haud infrequenter, statis periodis, accedant. Praeterea, neque si bilis, aut calidus humor is, adstruatur, qui moveat *Epinyctidas*: propterea sit, ut noctu invadere non possit: sed satis est, ut noctu moveatur; quippe mutatis humoris sedibus & fluctuante ipso, clara Hippocratis doctrina, in *lib. de natura humana* 23. necessum est, dolorem consequi duplicem, & unde egressus humor est, & ubi redundat. Quibus addit Galen. *text. 21. ejus comm.* hoc inprimis evenire per illos humores, qui validas habent vires; siquidem non solum multitudine particulam in quam declinaverunt, aggravantes; sed etiam qualitate dolorem inferunt, cum exalfaciant aut refrigerent insigniter.

Atqui *humor is*, quem memoramus (inquam ego Severinus) talis ad unguem est, qualem delineat Galenus, est autem haec, mea quidem opinione, *pituita nitrosa & salsa*, cum plurima succi melancholici portione commista. Quorum ego duorum humorum concursum, tum ex symptomatis jam indicatis, sed plenius etiam exponendis, conjicio: tum ex Oribasii, Aetii, Pauli, testimonio; qui nominatim acetum & salsa in esum abstinenda monuerunt. Porro salsa ralem etiam pituitam plane augent; auget etiam acetum melancholiam, aucta videlicet hujus substantia, praeterquam quod acetum & aliam ob causam damnatur, de qua nos paulo posterius dicemus.

Haec ego de humoribus *Epinyctidas* procreantibus habui; quaecumque autem adversus Ingrassiam digestissimum, eadem etiam disputata putes contra Ludovicum Septalium, qui *comm. 2. ad lib. Hipp. de aerib. aquis & locis*, suffuratum ex Philippo judicium unum idemque protulit.

CONTROVERSIA V.

Utrum calidus an frigidus sit hic affectus.

DE qualitate hujus affectus non ita promptum est decernere; nam & pleraeque suadent frigidum, & non desunt, quae demonstrent calidum: ex *frigidorum* esse ordine, statues utique, si spectaveris nocturnos adscivisse ortus, nocturnosque motus. Sed neque colores hujus a Cornelio relati, qui sunt albus, sublividus & subniger; praeterquam humoris subsistentis frigidi sunt facies, & indicia: quae autem affectionis diuturnitas, & adversus multas, magnasque medelas contumacia? quae in arthritim, artuumque languores, affinitas ac transmutatio? quin, praeterquam in frigidas affectiones secedat; sui etiam ipsius natura extremas corporis partes, a coloris fonte distas, tentare solita est haec morbi species. Postremo Veterum auctorum curatio ad frigidiorum affectum videtur adversa, quae multa continet calida; quale mel est, brassica, ruta, centaurium, sesamum, calx cum oleo, sulphur, vinum: quae primus Oribasius & huic succedentes Aetius, & Paulus, praeceperunt.

Ex adverso, de calore testantur, & doloris acrimonia, & pustulatio; quae sine fervore non est; ad haec inflammatio vehemens, de qua Celsus, & color subru-

ber,

ber, de quo Paulus, & Aetius, retulere: quibus factum est fortasse, ut has curandas Actuarius cum phlyctenis, calidis eruptionibus, & iis, quae a fervore ingenti *perizomata* nuncupantur; item adustionibus, *libr. 6. method. medendi c. 8.* voluerit. Sed neque febris abest semper ab hoc morbo, qui potissimum infectatur juniores hoc nostro tempore, quamvis enim Hippocrates *lib. de aeribus, aquis & locis, Epinyctidas* viris nominatim attribuerit: tamen in Australibus, & Meridiei suppositis, plagis id statuit; quod neque nostro placito adversatur, ac fortasse etiam adstipulatur, dum a caloris limitibus, & hypothesi, non ablegamus. Sed & crases naturasque omnium, quas sibi subjicit morbus, ad calidiorem notam hae vergunt omnes: nocent autem his calida, nam inter caetera sol, balnea, fomenta sunt cavenda, monito Oribasii, Aetii, Pauli: ita non dubium apparet, in calidis reponendum hunc affectum. Verum enim vero, quid, quod aliud ante fuerat suusum; an igitur in anepiti judicio consistamus?

Philippus quidem Ingrassias deliberate professus est, *tumorem calidum*: quae quidem opinio minimum est consentanea Veteribus, neque rationi, sicuti mox apparebit: enim vero morbus hic heterogenea constat materia nec simplices sunt humores calidi, neque frigidi, seu utriusque modi sunt, aut utramque naturam servantes; certe sanguis non deest, qui fundamentum est humorum omnium, seu secundum naturam, seu praeter naturam habentium. Deinde & alio nomine, si Graecos sequaris, quod color *Epinyctidum* subruer est, unde & apud Celsum inflammatio vehemens accenditur: verum tamen hic sanguis plurimam adustionem agnoscat oportet, qui sublividum aut subnigrum Celsi colorem facit.

At, pituita ex intervenientium humorum excludi numero non debet, quae nocturnam mali generationem architestat: quemadmodum paulo posterius explicabo. Haec autem ex aliqua parte admista colorem album, cujus apud Celsum est mentio, facit. Verum haec nocte vigens interdum dissipari videtur: melancholia vero adusta, de qua modo dixi, persistit firmiter ac longe superat; ut ex symptomatis, & cacoethia, luculenter apparet: cujus causa Cornelius *pestimam pustulam* enuntiavit, ex qua una materia utramque qualitatem complectente; ut supra de syphilide disputans ostendi, conflatus hic morbus tum calidus tum frigidus, aut certe neuter, veluti cancer & canerosa struma, dici potest.

Habes jam nostram de vitii qualitate & complexione sententiam.

PROBLEMA VI.

De dolore nocturno, disputatum.

NON parum equidem anceps fui, num adsticiens *Epinyctidi* dolor, periodicus habendus esset, qui nocturno tempore protinus emicat, paratosque suos aculeos desigit obnoxiiis; verum periodi quotidiani, tertiani, quartani, aut alii, suos singuli paroxysmos indiscriminatim, tum diu, tum noctu, complicant: at vero dolor *epinycticus* nocturnum sibi privatim, & peculiariter, adsciscit; quam ob causam alia mihi hujus, quam illius recursus ratio videtur adferenda: propterea, relicta via vestigandarum periodorum communi, propriam aliam & singularem instituiam. Referam autem primum aliorum opiniones; quorum unus Philippus Ingrassias, *lib. de tumor. praeternat. 34.* causam omnem retulisse videtur ad condensationem cutis, & hujus meatuum obstructionem, quae a superveniente aeris frigore inducitur: Sic enim non expirantes, sed coacti sub cute halitus mali dolorem, seu simplici sua retentione, seu cutis aliqua distentione, movent.

Sed haec Philippi ratio non satisfacit; ad hunc enim modum & diurno tempore, quod nocturno frigidius incideret, facta ejusmodi constipatione dolor vexaturus pariter esset. Adde, quod interdum ad pluviosos & ventosos, nivososque, aeris occurfus *Epinyctides* expositae dolitare deberent magis, quam noctu; quo tempore sub tecto, in concluso, & igne percalefacto, conclavi, contacta stragulis, & tentoriis, foveantur membra. Quibus omnibus non sic obdensari atque adeo non sic affligi deberent *epinyctidibus* obfessae partes, itaque curis densatio causa simplex ejus doloris non est, sed certe alia, quae nobis est haec.

Meminiit *causam mali continentem*, positam a nobis, *melancholicum humorem, ex sanguine scilicet adusto*; tales enim ad unguem sunt naturae & corporaturae, quae vitium hoc incurrere consueverunt; hic quidem humor, ut nosti, fixus est: caeterum ad hunc accedit pituita non fixa; quae cum noctu cumulatur, causam doloris exhibet ad hunc modum. Notum est, aridam calcem, injecta aqua, statim exardescere atque fervere; refert autem calcem melancholia, ut quae cinis & ipsa est; Galeno saepe numero testante, tum *lib. de airabile*, tum *aliis plerisque locis*. Praeterea refert aquam pituita, ut quae frigida est & humida, perinde ut illa: itaque si fluxa pituita, ad melancholiam nocte mota, squallorem ejus irriget ac madefaciat, fieri poterit, ut exandescat melancholia, aestuantque dolorem accersat: sed sic accidit quidem, ut accreta & mota noctu ad melancholiam sedem, nimium ad debilem partem, accedat pituita; igitur effervescent ab hac illuvie melancholia, doloremque in epinyctica compage acciet.

Atque inde quidem est, quod usum balnei, fomentique, ad *Epinyctidum* curationem tres uno consensu scriptores *Graeci*, disertis verbis, omnino prohibuerunt; quin & insolationis usu interdixerunt, eam ob causam, quantum equidem opinione assequor, ut ne multus praesenti siccitate fieret accessus; materia certe mali spectata, quae sicca est & adusta. Denique voluerunt abstinendum & aceto; quippe quod ut *ἀπαγωγή*, id est, ferveat humor melancholicus, facit Hippocrate auctore, *lib. de ratione vict. in acut.* atque etiam Galeno, magistrum hunc sequuto, tum *hoc loco*, tum *lib. 4. aphor. 21. & 23.* quod intelliges ex fermenti definitione tradita per Platonem in *Timaeo*, quae est; Fermentatio est partis terrenae motio, & in aerem conversio: ut enim per acidam substantiam attenuata ac percalefacta panis massa, sic ista circumtollitur & ampliatur. Jam igitur, ut ne ab aceto commoveatur, & exardescat humor, hic *Epinyctidis* sator, cavere jubemur unice ab aceto.

Sed enim instabis dicens, & acetum sub sulphure a Paulo Aegineta; cum famoso vero, aut lithargyrio, ab Aetio, proposita. Ad quod quaesitum respondeo, extrinsecus quidem acetum extenuare dissolvereque tubercula, id quod adversus lienes facit, quamquam Oribasius (quod refert Aetius) pro aceto teritur cum vino potius. Ita jam plenius veterum omnium suffragiis, comprobatisque singulis horum traditionibus, ac nulla relicta prorsus ambiguitate, certum, ratumque, apparet nostrum de *Epinyctidibus* adusta natura, nocturnoque dolore, decretum.

CONTROVERSIA VII.

De parte affecta.

POst haec autem vide, num in affectus sede perhibenda consenserint auctores modo omnes citati. Porro, primus Hippocrates, mox Oribasius, Aetius, Paulus, nullam *Epinyctidibus* partem corporis praescripserunt, aut excluderunt,

verum totum huic affluxui corpus patere sunt professi: sed unas tibiae, ac pedes huic malo subiecit Julius Pollux. Quorum tertius, Cornelius Celsus, has pustulas eminentibus corporis partibus addixit; quam Cornelii sententiam Polluci plurimum adversantem credidit Philippus Ingrassias, qui partes eminentes interpretatus est umbilico superiores, tamquam eminentes sint, quae emineant; id est, ad summam corporis partem spectent, & caeteris incumbant; itaque, ut hos componat: id quod ad exortum nocturnum Cornelius addidit (*fere*) Philippus hoc ad eminentes partes retulit; cum magno scilicet sensus distractu, ac enormi concinnitatis injuria: piget autem Ingrassiae, viri quidem Latinarum, literarum nam neque Graecarum, non ineruditi, qui tantum elegantiae non discreverit; quae est exporrigi Graece ἔξελειν atque extra corporis, ut ita dicam, truncum manere: id quod Celsus declarasse videtur, cum explicuit *de his raro evenientibus, in medio corpore, sed saepe in eminentibus, id est, exstantibus ramorum modo partibus.*

Sentit mecum (res, quae postmodum lecta mirum in modum placuit) eruditissimus Marcellus Vergilius, in *Comm. lib. 1. Dioscoridis cap. 122.* cujus de hac ipsa re verba ultro patieris huc afferri; quae sunt: vocatque ille (Celsus puta) eminentes partes, quae longius a medio homine discedunt, & quasi ex trunco pendunt, quales ulnae, manus, brachia, cruraque & pedes sunt. Haec ille. Quibus vides, non discrepare quidem a Polluce Cornelium, nisi quantum hic & brachia, manusque videtur comprehendisse. Rem a Polluce fortasse non negatam, sed qui tibiae saepius affici compertum habebat. Jam autem hanc enarrationem partium nudis nominibus definitam, exactiorem nos alteram ordiemur; qua demonstretur, scilicet, particulae ratio privatae, quae in singulis iisdem artubus vim morbi suscipit.

Haec nonnullis iudiciis est periostium propterea fortasse, quod parte tibiae anteriore, non posteriore, visatur haec affectio, simul etiam quod acerbè dolet; membranae autem sunt, quae non mediocriter dolent. Verum haec opinio facile refellitur; primum, quod dolor *Epinyctidis* minime punctorius, neque tensivus est; quin potius inflammatorius & incensivus. Deinde perspicue videntur affectae carnes pustulis roseis undique distinctae, quod si periostia membrana vitium substitisset in principio, non spectarentur utique tubercula per carnes, musculosque, fusca: sed color pustulae subruer longè aliud declarat, quam quod competat periostio. Jam igitur, quando periostium exclusum est malo: nostra est opinio, partem, quae subluvei dolorumque malis influxibus subdita est, exteriorem carnium & musculorum faciem esse; cui cutis intima pars incumbit, hac intercapedine stabilatur mucosum illud & semiputre concrementum, in sabae magnitudinem coactum: quale quantumque Celsus citato loco descripsit. Quoniam autem cutis inficitur subterius, quae diaphana est, propterea nonnullam vitii speciem in se diffusam ostendit.

CONTROVERSIA VIII.

Definitio ex pluribus una quae recipienda.

EXacta legitima quaeque definitio, genere proximo constat ac propria differentia: quorum utrumque cum uno plura non exstent, sit inde, ut unius naturae plures una definitiones tradere non liceat. At vero perfectae definitiones humanitus non dantur propterea, quod ultimae, sicut Philosophi loquuntur, differentiae sunt ignotae: plurimum ergo descriptionibus, id est, definitionem aemu-

lantibus explicationibus, quae nimirum coagmentatis accidentibus conflatae sunt, uti consuevimus, quales quidem & unius rei plures esse possunt; ut in aliis, inquam, facultatibus & artibus, ita & in nostra Medicina. Itaque *Epinyctidis* non una, sed multiplex ejusmodi declaratio fuit apud scribentes; quarum omnium optimam minime promptum est feligi. Sed neque omnes homines in delectu consentiunt, aut neque omnes rei enarrationes pariter sunt acceptandae: quamquam enim verum vero non dissentit, tamen non aequae singularum apparet veritas. Ideo ne mirum quidem fuerit cuiquam, si Principum nostrorum auctorum doctrinae, nunc a nobis in examen, aut in delectum ponantur, praeterquam quod cogit nos Philippus Sculus, (qui Paulum in libro 1. *Jatropol.* c. 3. cunctorum praeter Hippocratem & Galenum optimum aestimavit) hujus nunc testimonium & auctoritatem, ut & Aetii videtur renunciaffe; quandoquidem hanc confutatam & falsi redargutam latinis praetulit, quam nos rem praesertim non ante judicatam, aut diligenter expensam, procedere non debemus pati; verum ad dexterum sensum etiam dextere non explicatas trahemus opiniones eorum, qui tradendarum nobis aut explicandarum Medicinae rerum curam fumpserunt; atque eo etiam amplius, quod ab Antiquioribus omnia sua scripta compilasse confessi sunt Oribasius, Aetius, Paulus. Primus igitur, qui citatur, ab aliis, Oribasius, lib. 7. *synops.* c. 37. sic *Epinyctidas* definit: *αἱ ἐπινυκτίδες ἐλκύδριά εἰσιν ἀπὸ ταυτομάτου ἐξανθῆντα φλυκταινεῖδῃ ὑπέρυδρα; ὧν ἐκρυκνυμένων ἰχώρ ὑφαίμῃ ἀπαρρεῖ, ταῦτα τῆς μὲν ἡμῶν ἢ πάντῃ ενοχλεῖ, νυκτός γὰρ ἐπὶ δυνάμει εἰσι μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸ ἐλκ.* Quorum is latine sensus est, *Epinyctides* sunt *ulcuscula* sponte naturae erumpentia, *pustulis affinia subrubra*: ex quibus *diruptis ichor subcruentus emanatur, per diem non magnopere excruciant; per noctem vero magis, quam pro ratione, ulceris dolore torquent.*

Appensam hanc definitionem sua lance reprobavit Ingrassias, quod duo addit; alterum quod ex sanguinis exsuperantia productus affectus sit; alterum quod noctu plusquam ulceris ratio poscit, indoleseat; qui dolor ex sanguinea materia profectus interdum potius advenire deberet. Sed nos hanc oppugnationem nullam fecimus in Controversia tertia. Itaque cum sibi res constet, quod ad hoc spectat; nam neque aliud animadvertit Philippus, caeterum superesse videtur, ut Graecorum definitio, cum ea, quae Latinorum est, & prima Celsi conferatur; quam nos rem hercle sine auctorum invidia peragemus.

Ait Cornelius, *Pessima* pustula est, quae *Epinyctis* vocatur, ea colore vel *sublivida*, vel *subnigra*, vel *alba* esse consuevit: circa hanc autem vehemens inflammatio est; & cum adapertha est, reperitur intus exulceratio mucosa: color est humori suo similis, dolor ex ea supra magnitudinem ejus est, neque enim ea faba major est, atque haec quoque oritur in eminentibus partibus & fere noctu: unde nomen quoque a Graecis & *Epinyctis* impositum est. Haec ille: quae non eo quidem instituta videntur, ut brevi morbum finiant, sed utcumque doceant & exponant: itaque enarratio est diexodica potius, quam periodica; ac potius hypotyposis, quam *ὀρισμός*; atque adeo non cadit in numerum, & comparisonem, aliarum definitionum. Tamen rectam hanc doctrinam, & cum Graecis utrisque consentientem, & nunc asserimus, & supra ostendimus. Verum enim vero, potest ex tot omnibus una definitio concinnari, quae sit; *Epinyctis* est pustula, vel *sublivida*, vel *subnigra*, vel *alba*; circa quam vehemens inflammatio est, & in qua adapertha reperitur intus exulceratio mucosa; perdolens supra vitii magnitudinem, oriens in partibus eminentibus fere noctu. Hanc quidem orationem videris ab Oribasiana discrepare in genere, in colore, contentis. Sed dissensus istos omnes nos ad consensum revocavimus. Atque ita liberum est cuiquam, vel hunc vel illos auctores sequi.

Sed

Sed post haec examinanda restat sententia, definitioque, Julii Pollucis; qui ait; ἐπινυκτίς πλυκταῖνα ὑποπελιδνός, ὕφυρ, ἐναίμεν περι κήμας ἐν νυκτί γενομένη. Quae Latine, sunt me quidem interprete; *Epinyctis est pustula sublivida, humore suffusa, sanguinem referens circa tibias, pedesque, noctu exorians*. Hujus definitionis sensus partim tuetur id, quod Celsus de colore sublivido, invasusque nocturno, expressit: partim amplexatur sententiam aliorum, qui, de materia sanguinea, contenta perhibuerunt. Quamobrem errasse comperitur Philippus Ingrassias, qui eandem hanc cum Cornelio convenire, a Graecis vero discrepare, judicavit. Quin etiam in eo deliquit, quod hanc ex eodem Polluce recitavit, perperam interpretatam ad hunc modum; Pustula sublivida, modice extumescens, plena sanguine; in tibiis & pedibus fere noctu infestans. Porro quod τὸ ὕφυρ modice extumescens redditum sit: haec non respondent vocabulo, quod subhumida valet. Deinde quod γενομένη genita, noctu infestans versum sit, hoc quoque falsum: in qua re magis accusandus est Philippus; qui, cum in nocturno morbi exortu consentiant Cornelius & Pollux, tamen statuit, contradixisse Celso Pollucem, qui noctu molestantem *Epinyctidem* fecerit.

Ad hunc, inquam, modum reliquit Philippus, definitionem Pollucis adserens, non tam quidem ipse, suo ipsius judicio, quam lexicorum testimonio fretus; non minus autem lapsus est Rudolphus Gualterus eruditissimus alioqui Pollucis interpret, qui ὑποπελιδνόν lividum transulit, nullo inter πελιδνόν, & ὑποπελιδνόν lividum & sublividum discrimine facto; quasi vero gratis & libidine temeraria τὸ ὑπό praepositum fuerit; non spectato plane, quod in definitionibus nil temere proponatur: quod magis mirum fuerit, quod τὸ ὕφυρ subhumida est interpretatus, quasi vero retulerit hoc nomine τὸ ὑπό reddere, in altero vero nil retulerit.

CONTROVERSIA IX.

Epinyctides Graecorum, Esseraene sint Arabum.

HAec controversia praeclaros habuit disceptatores; quales fuerunt Joannes Manardus, Joannes Tagaultius, Philippus Ingrassias; inter quos equidem ausus surgere non fuisset, si disputationem hanc dissimulare licuisset. Verum interpellavit me Problema majorem in modum, quam ut silentio praeterire potuerim. Referam igitur, qualis qualis sit, opinionem meam, rationibus alioqui pro hac allatis, quae displiciturae non sint, si tantum aequos ac doctos iudices nactae fuerint. Tagaultius lib. 1. c. 2. disertis verbis professus est, Arabum Esseras, Epinyctidas esse Graecorum. Sed Manardus, lib. 7. suar. epistol. medicinal. 2. Graecorum Epinyctidas praecise contulit ad Esseras Avicennae: cujus illa descriptio legitur lib. 4. fen. 7. Essere est pustula parva, laza sicut vesica, & ad aliquantulum tendens rubedinem, & pruritus faciens, & angustias; eveniens subito secundum plurimum; & ascendit quandoque, ut currat ab ea humiditas, & fortasse est sanguinea, & secundum plurimum fit vehemens in nocte, & ejus angustia fit in ea vehementior; & ejus tristitia.

Quae magnorum quidem hominum, sed levi collationis examine concepta, opinio, haud mihi diligentius expendenti probari potuit: sed neque probabitur fortasse, cui rationes hae, quae sequuntur, fuerint perpenae: quas tu quaeso purgatis auribus audi. Principio *Essere* videtur affectus ex acutorum genere, quod & modus generationis declarat, qui cito fit, ut Avicenna docuit, & cito etiam dis-

solvitur, ut recte notat Philippus Ingrassias; qui testatus est experimentis, tum in se ipso, tum in aliis pertaepe factis, sola venae sectione, internaue ferventis, bilis ac sanguinis, frigidae copioso potu, vel cujuspiam alterantis cremoris refrigeratione, sanatos; quin etiam interdum sanguinis duntaxat missione corpus adeo refrigerari periculum fecisse asserit, ut extemplo detumuerit cutis, atque ex aspera levis reddita fuerit; extincto enim (aliquanto postterius subjunxit) fervore, remoraque illius causa, continuo deservescit sanguis.

Quod si Philippi testimonium inficiaberis; en principem Avicennam, qui conceptis verbis ait, & causa est ejus *Effere*, scilicet, (quod indeclinabiliter effertur) *vapor calidus elevatus in corpore subito, aut a sanguine choleric, aut a phlegmate baurachio*: *baurachium* autem Dinus interpretatur *falsum*, quod est admistum cum cholera. Huc autem vide, quae de vaporis materia scripsit Nicolaus, *serm. 7. sum. 1. tract. 9. c. 19*. Et recte quidem atque constanter, inquam, ejusmodi traditur hic halitus, quando pruritus etiam invehere dictus est apud Avicennam.

Affectus igitur hic apprimè calidus apparet, tum ex his, tum quod angustiam, id est, aestum vehementem, ut in variolarum eruptionibus Nicolao teste inducit, febremque tertianam accersit, materiae scilicet utrobique fervidae communitate: qua fit etiam, ut nunc praecedant hae febres, ut dictum est, nunc subsequantur, quod ex Arabum etiam sententia proposuit Ingrassias, *pag. 198*.

Atqui tor, & tam multum, calidae notae neutiquam ab ullo Graecorum attributae sunt *Epinyctidis*: quin etiam si recte perspicis, haud ita multus huic impositus fervor est; quando nulla viscerum internorum attemperatione, vel refrigerantium oblatione, curata est affectio: verum per exsiccantia & horum plurima calida, licet exteriora quibus & qualibus unis, plurimum haesisse Veteres apparet: quando & talia sunt ea, quae praeceperunt omnia, & exsiccationem in primis nominavit primus horum auctor Oribasius, mox Aetius, & ipse idem Actuarius, *lib. 6. meth. Med. cap. 8*.

Sed extra Graecos, Cornelium Celsum etiam requiramus, qui de morbi genere videatur sensisse, ac certe contumacem, & longum professus est, *cujus colorem lividum, subnigrum, album, humori suo similem; deinde mucosam exulcerationem adaperia jam reperiri dixit*. Id declaravit & remediis, quae adhibenda voluit: nimirum, ut qui tentatur hoc morbo vir, defudet in balneo, simulque super eas pustulas nitrum inspergat, oleoque vinum immisceat, & sic ungatur, tum descendat in solium: ulcera vero ex pustulis facta tollet, ait, argenti spuma cum semine focnigraeci mista sic, ut his invicem rosa, atque intybi succus adjiciatur, donec mellis crassitudo fiat. Haec ex Celsi doctrina *Epinyctides* est vitiositas: quam vidit, & Joannes Manardus, id testatus in *lib. 7. epist. 2*. minime autem naturam ejusdem comprehendisse videtur Philippus, hujus auditor; cujus opinio fuit, *pustulas esse fabiformes, artubus ac toto corpore confectim apparentes; brevique, non diu, permanentes*. Chronicus autem affectus *Epinyctis*; siquidem quae pessima pustula est, ea melancholica: sed haec difficilis curatu semper, ac plane refractaria est.

Ex his igitur omnibus, ut ad propositum revertamur, plane perspicitur; acutum hunc *Epinyctidis* affectum, quales Arabum *Effere*, non esse, sed chronicoteron; ac tum propter alia, tum quoniam in tibiis, & eminentibus tantum partibus, nascitur, & calidioribus remediis vincitur, rigidiorum. Accedit, quod nullam ejusmodi pustulam, ex qua vel sanguis, vel ichor, vel quivis alius humor manaret, conspexisse nobis aliquando permixtum est; per habitum namque sensibus occultum distantur, ait Philippus citato jamdudum loco. Vide autem, ut mihi

laborem repêrendi leves, & quae idem Ingrassias de Arabum in hac re perplexitate comprehendit, pag. 188. & 190. etenim, & si nonnulla sensisset cum Graecis videntur, tamen in caeteris non condidisse sibi se produnt.

Jam ergo postquam *Esserae* Avicennae *Epinyctis* non sunt; alios auctores exprimi tibi petes. Ad quod quaesitum respondeo; Serapionem verustissimum, inter Arabas Medicos, scriptorem, *Esseras* discrevisse in duplices; altera forma ducitur a sanguine cholerico, quam materiam atque exortum attestantur vis & acrimonia; partes extumescens rubor; aestuatio magis interdiu quam noctu; ac levamen ex refrigerantibus pharmatis, & phlebotomia. Altera species exoritur ex phlegmate falso *baurachino*: cujus notae sunt aestus noctu major, dilutusque tuberculi rubor; & levamentum ex pharmacis detergentibus, & exsiccantibus, & citra sanguinis detractionem perpuratio corporis ex medicamentis extergentibus, atque emundantibus, propria substantia. Haec ferme Serapion.

An igitur ex duabus his *Esserae* modis, posterior, qui noctu praevalet, *Epinyctis* Graecorum est? Haec sane opinio non parum probabilem se facit his, qui sinceriorem Arabum doctrinam sequi velint. Porro praeter hunc unum Virum videntur caeteri corrupto judicio, & commentitia, scripsisse. Sed neque ab his, si modo Philippo credimus, eximitur Avicenna, qui Graecorum auctorum, & primi Serapionis, consultis aequè codicibus, res utrorumque confusit. Primum enim Serapionem sequutus, & diurnas fecit *Esseras*, & nocturnas: mox ad Graecos latus *Esserae* definitionem, partim ad *Epinyctidis* graecanicae modum concinnavit; partim etiam de suo addidit halituosam materiam. Deinde vero Curationem, quae apud Graecos tantum externa est, sorteta ejus, quae apud Arabas est, diurnae *Esserae* medicationem internam retinuit, utrique i. e. nocturnae, ac diurnae, communem; qua quidem re quid incertius? quid instabilius? quid indignius Professori fideli, gravique sit, ait Philippus. Verum enim vero, non potuerunt ad Graecorum dignitatem, ac majestatem succedentes barbarae scholae castigatissime, ac limpide, ex omni parte philosophari; necessum profecto in horum doctrinam nonnulla irreperint, quae, aut sinceritate, aut firmitudine, aut splendore defecerint, ut in anatomica, botanica, & nominum interpretatione, plana res est.

CONTROVERSIA X.

Quod Epinyctides Graecorum non sint Arabum Benat noctis.

Avicenna, l. 4. sen. 7. tract. 3. cap. 10. quod est inscriptum de *Benat noctis*, memoriae mandavit haec: si quis passus est desudationem cutis & oppilationem pororum, & bonitatem digestionis, quandoque accidunt in frigore noctis pruritus, & asperitas, & *Bothor parvae*, quae nominantur *Planta noctis*; & causa est retentio ejus, quod oportet, ut resolvatur, propter constrictionem pororum in radice, quam adjuvat, & in qua addit soliditas frigoris, & proprie in hora, in qua multiplicatur digestio; & sequitur multitudinem ejus multitudo vaporis, & aer noctis; & propter illud nominatur *Planta noctis*, quia plurimum accidentium ejus est in nocte: & de dispositionibus hujus passionis est, quod pruritus in ea fit vehemens, & delectat prius, deinde perducit ad dolores vehementes, quos efficit in locis pruritus.

Hunc ita descriptum morbum Philippus Ingrassias sensit Graecorum *Epinyctidas* esse; primum indicio sumpto a nomine, quod insultum in nocte significat. Deinde argumento ducto a generationis modo, qui est per condensationem cutis;

ex qua causa, noctu existente plus hoc tempore dolor, quam interdiu, accedat necesse est. Post quae, & definitionem *Benat* non traditam ab Avicenna, ad huius sententiam, conatur tradere Philippus; quam multo scilicet, tam irrito labore; quando gratis & ex suo cunctas definitionis particulas comminiscitur potius, quam ad Avicennae sensum accommodet. Itaque piget ambages ejus & vanam confirmationem repetere; praesertim, quando referat magis apud suum auctorem legi omnia.

Interim nos ab *Epinyctidis* opinione *Benat* longe removemus; vel hoc uno argumento, quod *pestifera pustula Epinyctis* est, attestante Cornelio; cui super omnes adhaesit Philippus: *mitissimae* vero inter omnes *Benat*, quod cum bona sanguinis concoctione conjunctum est. Adde, quod *Benat*, Avicenna auctore, principio quidem delectationem, mox dolorem vehementem inducit; at vero nulla unquam ab *Epinyctide* delectatio est. Praeterea multo plene coibit cum *Epinyctide*, vel Avicennae verbis, *Effere*, quam *Benat noctis*; est autem illa ex hoc ordine rejecta; ergo multo magis & *Benat noctis*: quare non est hoc utique *Epinyctis*.

Jam igitur quoniam incerta res est *Epinyctis*, & sic obscura nostro saeculo, ut pro morbo jam obsoleto sit habita; nitemur mox ipsi non exoletum, & obscurum, ostendere, sed eum, qui quotidie cunctis liceat observari. Rem sane difficilem ac plane incredibilem; verum ego plurimum probabilem, & certam omnino reddam, si modo Deus optimus maximus largitor intelligentiae praesit; in quam rem illud facio sermonis initium.

F I N I S.

LIBRI

LIBRI PARS SECUNDA.

D E

ROSEOLIS VOCATIS SALTANTIBUS,

CONTROVERSIA I.

Primum autem de harum nomine.

Ajorum nostrorum memoria, vulgo percrebuit affectus, cui *Roseolae Saltantis* nomen; quo per vulgus trito meis hisce sermonibus, quos ad Latinos homines scribo, equidem abstinere; siquidem proprium suum, id est, a doctis impositum aliud cognoscerem; verum admitto coactus, quod expedit, ut nil relinquere videar eorum, quae ad stabiliendam comprobendamque futuram nostram sententiam faciunt; facit autem & vulgaris appellatio, seu potius per hanc notata res quaeque, affectus nempe praeter naturam; cui si nostris & amicorum doctrina praestantium fidere licet observationibus, tum quidem est *macula subrubra*, faeculenta, tumoris intrinsecus non expers; sed sub indicata modo facie recondit tuberculum, quod tactu fabae vel lupini magnitudinem, ac formam, refert, dolore se declarans non mediocri, tum etiam praeter tuberculum, interdum etiam ulceratum aliquem praefert ac pustulam. Quae triplex vitii species non una perpetuo particula corporis insidet, sed per artus omnes manus pedesque varie vagatur: sunt autem & qui testentur a minimo digito ad singulos ordinatim alios, atque ab alterutra manu in alteram propagatam; per truncum vero nunquam visam meminimus.

Quam ipsam tum formae, tum sedis inconstantiam, aliquando advertentibus nobis; ac quemadmodum licet exprimere studentibus, visum est, ut inconstantis naturae sit dicendus Abscessus, si tamen *Abscessus* nomen non presse, sed laxius, ut in aliis observavimus, factum accipiatur. Quod ipsum nomen eo accipere debes libentius, quod ab antiqua vulgarium appellatione non discrepat. *Roseolas* enim intelligo bifariam; vel quod rosarum imaginem, & colorem, prae se ferunt; vel quod rosidas quasdam inspersiones repraesentant. Dicuntur autem *saltantes*, seu *salturiciae*, quod tibias privatim occupare consuetae, per dolorem & irrequietem faciant, ut stantes homines salturiant; id est, tibiis alterne sublatis, aut terra pressis, crebro agitentur.

Quamquam hujus ejusdem appellationis & altera ad discernendum est imposita ratio, quam mox exponam, nempe *Roseolae* simpliciter dictae, quae manibus, pedibus, auribusque, defixae visuntur, *Perniones* sunt alias dicti Latinis; *saltantes* vero, quae indefinitis & incertis sedibus inhaerescunt, vagisque excipiuntur hospitibus. Itaque non abs re, per vulgus hominum expertorum additum *saltantis* est *discerniculum* quasi sint hae quidem inconstantes ac vagae; *Perniones* vero partium certarum vitia. Quas ob res aperti convincuntur erroris hi, qui *Roseolas saltantes* cum *Pernionibus* confundunt; adeoque multo maxime lapsus est Gabriel Fallopius, qui *Pernionibus* obnoxias fecit virgines, quibus suae non procedunt expurgationes menstruae; quasi vero *Perniones* interiores causas agnoscerent, quae duntaxat, ab hyberno frigore ortum habent.

CONTROVERSIA II.

Quod Roseolae non sint Chymethla Graecorum, aut Perniones Latinorum.

His etiam si constantibus, tamen non, ut oportebat, adversis; plerique sunt nostrorum hominum, qui morbum hunc novum minime patientes, ad *Chymethla*, seu *Perniones*, retulerunt; nixi tum communi aliqua tumoris, doloris, coloris, imagine; tum quod *Perniones*, calcaneis insidiantes, *Roseolas* appellare vulgo consuevere. Quae tamen opinio se falsam prodit planis utrorumque discrimini- bus, causarum, & morum. Siquidem *Perniones* non aliter producuntur, quam a frigore, brumaeque rigoribus; quo tempore ad extremas corporis partes, ad internodia scilicet manuum ac pedum, ad horum calces, & ad digitorum utrorumque membrorum extrema, atque etiam ad aurium infimas pinnas, supremos- que lobos, & ad omnem earundem ambitum & flexuram, excitantur *noduli* qui- dam, atque Tubercula dolentia, & supra naturalem carnis colorem aliquo rubo- re, vel livore tineta: unde fortasse *Roseolarum*, aut *Rosellorum* vulgo dictorum, est nomen; propterea, quod hi talem aut colorem, aut figuram & formam, habent.

Ita jam apparet *Pernionum* externa privatim causa, & non maligna: *Roseola- rum* vero *saltantium* interna & maligna ex aliis, quae postmodo disputabimus, ostendetur. Interim quatenus *Roseolarum* sit natura, & ad quod ab Antiquis de- scriptum vitii genus sint referendae? an vero non fuerunt hae Veteribus cognitae? difficultis profecto definitu res, ac maxime incerta: praesertim quando doctum nul- lum in hac re ducem habeamus, ac de nomine quidem pervia conjectura sit. Ve- rumtamen adlaborabimus nos probabilius hac de re iudicium, ac nostrum, in re tam obscura, studium & industriam desiderari non permittemus.

CONTROVERSIA III.

Quod Roseolae non sint Terminthi.

Hippocrates, 6. *epidem comm. 3. partic. 37.* prodidit *mariscis* laborantes, in- ter caeteros morbos, non premi *Terminthis*; qui, teste Galeno, *nigrae quaedam sunt pustulae, in tibiis maxime orientes; a figurae, coloris, magnitudinis- que, similitudine, quam cum terminthorum, id est, cicerum fructibus habent, ap- pellatae.* Equidem ejusmodi nostrae *Roseolae* facile videbuntur, si *Terminthorum* accidentia singula spectentur; primum quidem hi, ad atrabilariam materiam re- lati, per *mariscas* ex haulti desinunt, ut phagedaena, ulcus lepra, vitiligo. Dein- de, niger istorum color refertur a Gal. in hoc loco. Tertio, tibiis intestare ma- xime soliti sunt. Quarto, cicerum figuram, colorem & magnitudinem, aequant. Quinto, universo suo perspecto caractere, gravis & contumax *Terminthorum* af- fectus videtur; praecipue, quod alii Graeci dixerunt hoc *phyma, cum adnata pu- stula, quae cum extenuata dirumpitur, ulcus parit*; ut nos, in lib. de novis obser- vatis *Abscessibus*, explicavimus.

Quae quidem singula non dissentiant a natura vulgarium *Roseolarum*. Quod enim ad communem materiam, contumaciam, & sedem affectam pertinet, haud sane de his dubitaverit aliquis; caetera vero plurimum ad eam naturam accedunt, neque ego de colore ambigo; licet ambiguitatem aliquam exhibuerit Galeno, qui prin- cipio

cipio quidem statuit nigros *Terminthos*, deinde cicerum dixit similes colorī, quī plurimum quidem flavi, vel, ut vulgo dicunt, albi sunt: caeterum non defunt, qui sunt nigri, fortasse igitur nigris animo conceptis, ciceres simpliciter, & absolute protulit, aut subnigros verius & nigro virides; quales Dioscorides Alexandraeus, ac Julius Pollux *Terminthos* proposuere.

Major haesitatio est de figura & magnitudine, & omnino de tumoris genere; porro, sicut aliquanto posterius ostendam, atque ut nomen indicat, *Roseolae pustulae sunt latae potius, quam Phyma ac Tuberculum*; *Terminthi* vero *Phymata sunt ac Tubercula elata, supra cutem & rotunda, non lata & fusa; suntque superne pustulata, ut Graeci definiverunt*. Qua una re jam constante, & figura, & magnitudo, & habitus *Terminthorum* non is videtur, qui *Roseolarum*. Quid autem si addideris summe repugnantem notam, quae est, *Roseolas noctu praefertim molestissimas & acerbissimas esse*? id quod utique de *Terminthis* significatum ab antiquis, aut a nobis compertum non est. Ita jam satis apparet, argumentis interim aliis pro tempore missis, diversa plane vitia corporis *Terminthos*, ac *Roseolas* esse.

CONTROVERSIA IV.

Quod Roseolae non sint latae pustulae, ab Hippocrate memoratae.

Alterum nunc Problema se offert: quandoquidem ex pustularum latarum ordine posuimus *Roseolas*; an has expertus fuerit Simon, cujus meminit Hippocrates, l. 6. epid. comm. 2. sentent. 30. per heac; *latae pustulae non admodum pruriginosae, quales Simon hyeme habebat: qui cum ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, juvabatur, vomitus non juvabant, puto si quis calida fomenta adhibuisset utilitatem percepturum*. Non est, inquam, admodum difficile, ut unus idemque morbus sit, atque ille fuerit; nimirum hoc suadet latae pustulae conditio non admodum pruriginosae. Deinde, quod per hyemen vitium hoc hominem tenuerit, quo tempore vigent *Roseolae*. Tertio, quod ad ignem inunctus, & calida lotus aqua, fevaretur, non autem vomitu; fortasse quod humor melancholicus, qui vitii auctor erat, per eam viam ab inferioribus tractus non vacuaretur. Praeterea monstratur humor is frigidus, & discussu contumax, ex pustularum pressula forma; quippe calidorum acuties est, & celeritas; ut notat Galenus, in hoc. comm.

Haec certe singula si contuleris & comprobaveris cum vulgari *Roseolarum* affectu, speciem unam utrorumque feceris. Verum enim vero laxa nimis, & infirma duorum sibi invicem similium est conjectura; imo vero pleraque similitudinis capita non adsunt, & illa quidem plane maxima; & quod ab igne & calidis plurimum irritantur *Roseolae*, ut quae atrabilario succo praecipuo constant; & quod deest his character inquietamenti nocturni, quo privatim ab omnibus aliis secernuntur: quare non crediderit recte quispiam, ut vulgarem hunc nostrum affectum ibi comprehenderit Hippocrates.

QUAESTIO V.

De formis Roseolarum, secundum vulgarium hominum opinionem.

Non una est apud omnes *Roseolarum* forma: verum aliqui sunt, qui statuunt, macularum modo cutem supremam lambentes & efflorescentes; quorum opi-

nantium alii requirunt dolorem in his & colorem livescentem, atque opacum; alii etiam rubescentem: sunt autem & qui florida facie, ac levi qualibet molestia, sunt contenti; hique ipsi plus loci subterius comprehendentes, plusque tuberculi, quam maculae, modum volentes: sunt autem & hi, qui putant ad suppuratum easdem venire, typumque habere strumarum; terminthorum autem fortasse dicerent, siquidem hos cognoscerent, a nobis plus uno loco descriptos; atque ita per universum corpus hos dicunt esse, & ad ulcerationem etiam deducunt. Praeterea, sunt & qui nominant dolores arteticos (interim articulorum, an artuum, ery o. spectato) dummodo noduli quidam rubei circa manuum, pedumque digitos, & comprehensionem appareant; ac denique, reputant alii symptomatum ejusmodi comitatu calidum, alii frigidum affectum; nec desunt, qui promiscuum faciant etiam.

Hae sunt multiplices, ac vulgares, hominum opiniones de *Roseolarum saltantium* forma & natura. Verum falsi deprehenduntur opinantes, hi cuncti; quod non memorant ulli proprietatem ac diorismum, qui est invadendi noctu; quem nos tam singulariter spectamus, & quam privatam & propriam affectus conditionem affirmamus; quae autem ejusmodi non sunt, eas a verarum *Roseolarum* numero facile relegamus. Sed ipsi interim istarum formam enucleatius edifferemus.

Q U A E S T I O VI.

De charactere Tumoris.

Infinita pene, sicut in arborum malis omnibus adverterunt Botanici: sic in Abcessibus est, seu naturae fallentis, seu morbi cum suo materiarum comitatu luxuriantis, varietas; formas eorum seu verius difformitates inducentis, tam multa horum genera, tot vultuum species, tot figurarum discrimina, tot colorum & maturitatis modos non tam evestigarunt, quam expromserunt utrique: quae ut nunquam satis pro dignitate speculabitur aut comprehendet unusquispiam, sic non ad unguem, aut exponet, aut graphice delineabit. Quis enim tam solerti sit ingenio, qui singulas suas conformationes methodo comprehenderit? aut qui tam felici sit stylo, ut explicare possit, in his sessilem formam, in his extumescentem globum, in aliis ambitus in rotunditatem circumacti, figuram; in aliis informem pulmonis tumorem? qui quidem a mammarum crassiore longitudine, qui a pannaceis rugis describantur; quidam corpore toto vegetius habent; quidam qua parte tantum illustrat calor, sunt tales; qua vero frigidus humor incumbit, emortui. Sunt aliqui in varicosum, gibbosumque, flexum circumducti; aliqui panis instar coacti: nonnulli tuberculosi; nonnulli bifidi, trifidique; qui pedunculo nitentes; qui lata basi, sed in turbinem elati sese producant extra prominuli; videbis & reductos, fossulatos & resimos; praeterea pyramidis, conii, columellae, verrucae scopuli, grandinis & clavi, forma: succurrunt & animantium genus aemulantes, talpa, testudo, myocephalon, polypus, ranula, myrmecia, condyloma, unguis, ala, lichenes; & ex vegetantium ordine sycosis, uva, melon, morus, terminthi, glandulae, amygdalae, thymus, lenticula, milium, hordeum, porri; & quis sub compendii praescripto referat omnia?

At equidem si recte mentem & oculos per omnia conjicio; non vulgaris & obvia, sed *insolens & singularis* apparet *forma Tumoris* qui *Roseolarum saltantium* promeritus est nomen; hunc equidem nulli conferam ex memoratis, nam hi omnes aperti, revulsique propemodum e corpore; *nos* hic non tam extra, quam

intra sua limina Tumor est . Verumtamen observaveris circa sua septa latiusculum, sed uniformi substare tuberculum ; quin verius tubercula plurima semet , ut dixi , singula suis quasi latebris occultantia : ob id autem , quod unitate contenta non sint, ob id ipsum a majoribus nostris Roseolae numero plurium sunt nominatae ; sed, ut communi suorum omnium complexu non multum exsuperantem conficiunt turgorem, ita etiam singula pressulam referunt rounditatem ; adeo ut recte quidem fabis contulerit Cornelius ; nos quoque lupinis equiparavimus : itaque si nostra haec referas ad summam unam , est hoc Tumoris genus fufum ita , ut homines nullos lateat duntaxat peritos . In qua ipsius circumscriptione , si quidem oculate perspexeris , visentur & quasi radii quidam ex albo rubescetes , quas sanguineas ego fibras existimo , per cutem humoris alluvie translucetas : credo autem , & has insignius alterari , luculenterque turgescere , ubi per noctem dolor incurrat ; si vel intendantur ipsi , vel rem comprehendere sub maligna luce sentientium oculi possint .

CONTROVERSIA VII.

De differentiis Roseolarum .

AD haec autem discrimina *Roseolarum* sunt exponenda ; ex qua una re plurimam lucem huic universo sermoni manaturam confido . Comperimus tum aliorum auditione , tum observatione nostra , *duplices esse Roseolas* : alter modus est . nulla non anni parte molestantium , & ad plures etiam annos , etiam adversus excellentia medicamenta contumacium ; quippe quae ab adusta melancholia , nitrosaeque pituita proveniunt , ob utrorumque gravitatem , crura , tibiasque , potissimum adligentes ; quas private comprehendit , proposuitque nobis , Cornelius Celsus , qui colorem sublividum , & subnigrum , illis attribuit pustulis , pessimis nominatis ; item quas definivit Julius Pollux , ad Corneli sententiam maxime accedens auctor .

Alter *Roseolarum* modus est lenior , brevior , & curatu facilior : imo , quae per se ipsas discedunt appetente vere , quae hyeme fuerant ortae ; superiores autem partes , i. e. manuum , articulos & internodia tentare consuetae , pruriginosae . ac de uno in alios digitos , deque sinistra in dexteram manum vage , in metacondylis vero natae , ad extremum discessum unguis ab radicibus plerumque divellunt , proprietates nimirum , quae in alteris non sentiuntur . Haec ego de utriusque discrimina & observationes collegi : quae medens , usu tute comprobare possis omnia , si dulci quidem & accurata rerum istarum contemplatione gaudeas .

CONTROVERSIA VIII.

Epinyctidas Graecorum Roseolas esse vulgi saltantes .

HUjus mihi Problematis demonstrationem , rite , recteque , instituenti necessarium videtur , ut definitionem sive Graecorum , sive Latinorum , & horum praecipue Corneli comprobem , nostris ad unguem *Roseolis* accommodatam : id autem non fit nisi per expensas , collatasque particulas ejusdem definitionis : ex his autem primum occurrit genus , quod est apud Graecos quidem *ulcuscula* , apud Latinos vero *pustula* . Haec igitur utraque appellatio nostris *Roseolis* primum congruat oportet , ut caeteram ostensionem complere possimus ; atque adeo monstrandum

dam est, duas illas voculas discriminis complecti nihil, aut parum.

Primum igitur ne displiceat, quod ἐκκυσσῶν, *ulcuscula* dixerit Paulus, hoc alioqui nomine non usus exakte. Porro vocabulum aut *ulceri* significando non est allatum, aut *tubercula* denotat. Quod enim ad priorem partem pertinet; quomodo quaeso te ἀπὸ αὐτομάτης sponte, quod Paulus ait, ἐκκυσσῶνται efflorescunt? nempe *ulcera* non efflorescunt: praeterea quid *subrubra* dixerit *ulcera*, quorum nulla unquam ab aliquo dicta sunt *rubra*? quin neque dici vere talia queunt, quando ruboris catigorema, praeterquam solutis sive ulceratis ipsis partibus, & carni, corio nudatae, non competit.

Attributum igitur aptius *tuberculis*, quam *ulcusculis*, rubor fuerit; atque, adhuc modum etiam, *ulcusculi* nomine videtur usus Auctor libri *de virtute centaurii* cap. 4. P. qui ait *Juvat etiam ulcuscula, quae sunt in capite spissa, & parva, & rubicunda, parvis papillis similia; & phygethlon spissa, parva & rubicunda; permixtus cum aqua, & abrafo capiti inunctus succus*. Enimvero *ulcuscula* dixit *papillis* similia, ac si dixisset *tubercula*, *pustulasve*: similiter & *ulcuscula* eminentia in partibus corporis dixit Galenus, in l. 5, de *compos. medicam. secundum loca* cap. 7. Quo autem modo *ulcera* emineant, quae natura non eminent, sed caeva sunt & abrofa?

Praeter haec, & quo pacto calx cum oleo, aut acetum cum sesamo, aut oleo, prudenter imponatur ulceribus, quae maximopere ejusmodi medicamentis irritantur? ergo non ruptis *tuberculis* haec instituuntur. Confirmatur autem nostra haec interpretatio, quod Oribasius, ex quo Paulus & Aetius acceperunt, apud Aetium scripta reliquit haec; *Postquam vero Epinyctis excoriata fuerit, emplastris liquidis utere, & cave, ne acria, & acida & salsa, adhibeas*. Quo igitur, inquam, modo calcem, aut acetum prius proposita sunt? nisi quod haud ulceratae carni praecepta sunt; distinctum autem explicite (*postquam excoriata fuerit* &c.)

Jam vero ne te perturbet, quod *ulcuscula*, quasi parva *ulcera* dixerit idem: nempe *ulcuscula* nomen numero plurium, usu Medicorum veteri & communi positum videtur pro *tuberculis* minutis, licet *ulcusculum* singulari numero possit usurpari pro *parvo ulcere*, significetque solutionem continui, non tuberculum vere: qui sensus apparebit aperte per id, quod mox addidit dicens; *quibus ruptis, quasi non fuerint ante rupta*. Similiter, & alio hujus ejusdem libri loco; *Perniones deflaivit quidem ulcera principio, mox ad eadem ulcerata curationem accomodavit hic Vir*; ergo *Perniones* natura non sunt *ulcera*.

Sed ad *Pustularum* nomenclaturam veniamus, ex his, quae observamus, tum apud Cornelium Celsum, l. 5. tum apud Paulum l. 4. atque apud alios etiam melioris notae auctores, *quadrexplex* apparet *Tumorum* omnium ordo. Primus, *Tumorum* praecipuae magnitudinis; ut carbunculus, carcinoma; & his minores *struma*, *furunculus*, *phyma*, *phygethlon*. Secundus est *Tuberculorum*, e quibus sunt *acrochordon*, *thymum*, *myrmecia*, *clavus*. Tertiae sunt *Pustulae*, de quibus mox dicemus. Quartae sunt *asperitates cutis*, ut *scabies*, *impetigo*, &c. Sed *pustulae triplices* sunt Cornelio, *exanthemata*, *psudracion*, *Epinyctis*, quam quidem *Epinyctidem* cum nos tuemur, vere non aliam, quam vulgares nostrorum *Roseolas*; has quid dubitamus in *pustularum* recensere familia? Est non evidens quidem *Tumor*, neque *Tuberculum*; sed qualia quidem *lata exanthemata* vocavit Hippocrates, lib. 6. *epidem. sect. 2. part.* quae est (*lata exanthemata* &c.)

Neque enim placet opinio Francisci Vallesii, qui argumentatur *lata exanthemata* tumores esse propterea, quod *latum* contrarium est *acuto*. Sed non vidit *latum*, quod adjungitur, sequi perpetuo naturam *exanthematum*, quae non pra-

se ferunt; neque adstruunt tumorem, sed solam cutis ex humore superfuso tincturam; praeter quam quod neque latum adversatur acuto, sed obtusum, utcumque autem suam opinionem tueatur Vallesius: non erunt lata exanthemata tumores, sed aliquid tumoris habentia. Tales equidem ajo *Roseolas* nostras, quae neque *Pustulae* simpliciter, neque *Tubercula* absolute sint, sed mistam ex his naturam habentes. Quamquam est interdum, ut inconspicua quidem, sed acri tactu, deprehendendam, infra contineant *tuberculi* speciem, quam lupino vel fabae fortassis aequiparaveris.

Ad hunc modum apparet non absurdum, quod *Pustulam*, id est, pressulam rotunditatem intro, forisque, delitescentem, simul & eminentem enuntiaverimus; rem quippe Veteribus non insuetam. Sed Avicenna dixit pustulas glandulosas, l. 4. fen. 3. tract. 2. c. 7. & ex hujus Viri sententia Leonardus Bertapalia, l. de apostemat. cap. proprio, & Joannes Manardus l. 7. epistolarum 2. quod durum, & admirabile videri cuiquam non debet, reminiscens nobis; quod & Oribasius meminerit Terminthorum, qui supra Tuberculi faciem adfiscant Pustulam. Enim vero mutua duorum est affinitas & congressio: ex *Pustulis*, inquam, nonnunquam etiam *ulcuscula* fiunt; licet aridiora, & modo tantum cum prurigine, modo cum inflammatione, aut dolore, eritque aut pus, aut sanies, aut utrumque. Ita quidem Celsus de pustulis ἐκκροδεῖσι exulceratis: de contrario vero ulcuscule in pustulas commutata testati sunt, indicato sepae loco, Graeci tres, qui ἐκκροδεῖσι φλυκταιναιοῖσι dixerunt; itaque commutatis velut hospitibus, ac vicibus, nunc *ulcuscula* transmigrant in *pustulas*, nunc *pustulae* in *ulcuscula*. Adeoque non aberraverimus a recto nos, qui *Roseolas* fecerimus *ulcuscula* simul & *pustulas*: Tuberculum quidem quod aliquanto subterius abditumque existit, fabae vel lupini modo ex crassiore materia coalitum; Pustulas vero paulo evidentiores ex tenuioribus fuccis conflatas.

Q U A E S T I O IX.

Hypothesis de nocturno Roseolarum dolore experimentis comprobata.

EST primum *Roseolarum* indicium, primumque symptoma discretivum, noctu molestant dolor: quam ante omnia spectari statuique oportet, quo possit ad caeteras comprobationes fieri gradus; qui mihi labor ineundus fortasse nunc non esset, si nostrates Medicos nossem hanc rem advertisse: verum quando rem eandem, omnem & curationem, foeminis remiserunt, neque de is rebus observatio per viros doctos, ad hoc tempus, facta est; necessarium profecto videtur; ut de perpetuo sub noctem *Epinyctidis* dolore differatur; imo vero, ut ejus rei per experimenta fides aliqua proferatur: quandoquidem haec tractatio magis ad observationem, quam ad subtilem disquisitionem, pertinet; quamquam non est, ut aliquam ejus rei rationem comminisci non possimus; est autem ea, me iudice, quod humor melancholicus omnium Astronomorum & Medicorum consensu vespertinis horis analogus est; igitur hoc tempore vigens, & hoc etiam decumbentes exercebit accretus, qui humor in hoc affectu constando & conservando praecipuus est. Taceo, nam nil repetere necessum est, rationem, aliam, quam: *parte libri prioris cap. de nocturno Epinyctidum dolore*, produxi.

Sed haec apud alios, qui tergiversentur, nulla sint: observationes & experimenta prosequor, quarum praeterquam quod infinitas alii, super multis languentibus, facere per se ipsos poterunt, has mihi numero non exiguo collegisse, sed verius meminisse licuit: quae sunt.

Prima, inter omnes forte nominanda, Dionora Stephagnola, puella colore fusior, habitu corporis procero, nec male firmo, decimum septimum annum natu; Parthenophylacii Spiritus Sancti, templi Neapolitani una: quae quatuor jam annos id morbi quæsta est sic, ut infirmas contubernales omnes, quas trecentis frequentissima puellis domus hæc Sacra alit, inquietet, ac vigiles teneat secum. Surgit autem e strato dolore praeceps, & non conquiescit, nisi plurimum temporis alterne tibias commoveat sic, ut tripudiare propemadum videatur. Altera ex ejusdem Parthenophylacii virginibus, quae *Roseolis* utrique ribiis passa est, fuit Lutcretia de Castro, puella, contra quam prior, tenuis habitus, & subalbidi. Tertia, filia est obstetricis habitans in angiporru sancti Gregorii Coenobii Neapolitani, plus semel *hoc lib.* memorata: quae nocte adventante protinus acres dolores persentiscere singulis diebus solita est. Quarta puella quindecim annos nata filia Mercurarii in vico, qui ducit ad portam Plagae; quam una cum doctore Medico Nicolao Angulo, ab Elisoeis ad observandum a me perducto, viro rerum nobilium curioso, observavimus. Quinta, Olimpia Cytharella, Tryphonis Cytharellae Amalphenis, auditoris in re medica nostri, soror germana; quae nocturna tempora duriora sentit, hoc vitio diu gravata. Sexta, Antonia Moza, vivens ad moenia secus D. Mariae Gratiarum, quae *exulceratas* pariter & *tuberculosas* eas *pustulus* annum est experta, foemina coloris fusci ac prope virago. Septima, quae postrema quidem omnium se obtulit, ac dignitate prima. Victoria Purpura, magnifici viri Andreae Medati conjux, quae decem jam annos hisce pustulis nigricantibus, secundum tibiam sinistram afflicta est; quas ego exulceratas hoc anno, detractis nigris crustulis, curavi. Hos ego languentes (foeminas ergo maxime vides obnoxias) e quamplurimis memoria servavi paucos. Numerabunt autem, vix numerabiles alios id morbi passos, Reverendae sanctimoniales Divi Marcellini Coenobii Neapolitani; quarum pia jam multis annis est cura, accommodatos hisce languoribus Syrupos parare: hæc quippe nocturnas hujus mali vexationes, longis experimentis comperere,

Q U A E S T I O X.

Comprobatio coloris materiae, ac reliquorum indiciorum.

Restat ad incoeptam demonstrationem postrema comprobatio reliquorum omnium adnexorum: inter quae prima seminaria sunt humorum, & inde color. Quorum hic alteros consequitur, ac refert, si verum sit, quod testatum reliquit Hippocrates, *l. de humoribus; similis color efflorescit humoribus, nisi intro regurgitaverit*. Verum quod ad posteriorem enunciati particulam attinet, porro sub hoc vitio se foras exeruit humor; pustulam enim fecit. Atqui hæc multiplex est, quotuplex & *epimyctis* apparuit: etenim si subrubram quaesieris, qualem Graeci viri proposuerunt, & ejusmodi per initia nos eam vidimus: quo scilicet tempore nihil diffusus coloris flos (inde enim exanthemata dicta) subrubram illam rosaginis speciem conservare potuit; donec aeris occurrentis refrigeratione & contaminatione, obtusus in dies mutatusque nitor est in faciem opaciorem, atque aliquantulum livescentem, ac deinceps in obscuriorem virorem.

Praeter quos ad nigrum accedentes colores, & albus memoratus est a Celso: qualis & ipse visitur in nostratibus *Roseolis*; ubi scilicet aliqua ipsarum parte, vel recurrit humor roseus, vel non totam aequè carnem densa coloris aspergine

tinxit. Ita quidem seu accedentes, seu collecti sunt uno brevi circumductu varii colorum modi. Neque Hercules injuria; siquidem humores substratos spectes; qui in sanguine plurimum abundant, pituita scilicet & melancholia: quarum quidem adustam hanc, ob pravitatem, firmumque ac longum adhaesum, nitroden illam, ob nocturnam praesertim inquietem, & ob exulceratum, quem saepe facit, opinor; sic calidum simul & frigidum affectum constituto: qualis & uterque succus est; nam pituita nitrosa bilis amare non caret admixtione: atra vero bilis, quoniam aequiparatur aceto, quemadmodum *l. de aerabile* docuit Galenus; ob id utique utramque qualitatem servat.

QUAESTIO XI.

Dubietates aliquae discussae.

His ostensis, aliquae nunc ambiguitates supersunt resolvendae, quae nostro huic placito suspicionem aliquam injicere possent. Una est, quod Veteres per externa dumtaxat medicamenta curandum hoc vitium professi sunt; atqui nostrae *Roseolae*, praeterquam internis expurgamentis, non eximuntur, ut alio loco monstratum fuit; qua de re malum aliud hoc, atque illud, apparet: Ad haec, aliud adversari nostrae suasioni videtur, quod nullum contra cacoethiam, aut cacoethiam remedium admoliti sunt auctores Antiqui: aequum autem fuerat, ut exactius & absolutius suam morbi curationem exposuissent; quod cum non est factum, sua est in promptu conjectatio, quod non tanti momenti morbum fecerint, quanti nos facimus; ac proinde non unum idemque se monstrat vitium.

Haec quidem argumenta in speciem primam videntur rem non obscure conficisse: verum enim vero, nil plane conficiunt; enim vero fieri potuit, ut Graeci pharmaca quidem interiora silentio praeterierint, at non dietetica tamen auxilia; quibus inter omnia maxime confisi sunt: illa autem quamvis tacuerint, tamen eodem pro confesso velut praeceptum perpetuum & universale statuerunt: quod si recte adverteris, in aliis plerisque facere consueverunt; neque enim sic sunt hi profusi praeceptorum inculcatores, quales hodierna die sunt nostri; sed singuliter, ante citati, Synopses & Compendia Medicinae, ex vastis Galeni latifundiis translata, conscripserunt. Praeterquam quod superioribus istorum temporibus assueta corpora variis, ac frequentibus exercitationum generibus, exhaustu multo non habebant opus, sed natura in his libera plurimis excrementis longe validiorem ad evincenda mala se exhibebat. Quibus rebus factum est, ut optimi scriptores, & non tanti vitium aestimarint, & multum in his operae ponendum non judicarint. Quanquam neque sic genus hoc morbi vilipendit Cornelius Celsus, ut non praeceperit ambulationes, exercitationes, gestationes, abstinentiam plurimorum, sudationes in balneo, descensus in solum, atque alia; quae si providerunt aliqui Veterum, quid adstruant ulli, quod *Epinyctidas* aestimaverint, quam nos, certe minoris?

QUAESTIO XII.

De causis Roseolarum generatim.

Quidam, in hac re philosophantes, dum accidentium varietatem spectant, curantque, ut cunctis Problematis, per suas hypothesas, satisfieri facile sit; e quatuor humoribus omnibus, quorum vitio morbus emergat, nullum existimant:

munt: sanguis quidem, cujus saepe visitur color, aut ad hunc accedens maxime discolor facies. Deinde &, quod hic affectus plurimum in calidis atque humidis aetatibus, habitibus, naturis, visitur, quae maxime ad sanguineam exsuperantiam accedunt. Post sanguinem est pituita, quae non difficile congeritur in foeminis & albidis corporaturis, sed nitrosa potissimum illa est, cum glycyptica prurigo malevalentem locum incescit. At neque rejicitur bilis, quae vellicatum aliquem & acrimoniam prae se ferat. Multo vero maxime deprehenditur melancholica portio, praesertim aliqua parte retorrida: cujus & malignus mos, & fuscus color, & pertinacia, saepenumero observantur. Itaque vides in coagmentanda Paecilocace (sic enim appellare nunc licet) nullum excludi vitiosum humorem, sed omnes aut plurimos confluere; sed & multa parte ichores singulorum humorum etiam subsunt; quod sane suadetur eo argumento, quod polypodio curari consuevit hic affectus: quod si & genistae medicamento corripitur a nostris inhaerens humor; id fit propterea, quod admistum sanguini non nihil est viscidae pituitae, quo fit, ut curentur saepe non aliter, ac strumae.

Q U A E S T I O. XIII.

De Causis speciatim, & exactius.

Sunt evidentiones hujus morbi causae aeres, aquae, loci; maxime sicut opinor, cum ad frigidam & humidam exsuperantiam exorbitant. Ita plerisque populis est endemius hic affectus, potissimum vero Neapoli frequens est; in qua urbe propter celsitudinem aedificiorum, quae se proxime, id est, pauca loci intercapedine spectant, minimus est solis lucisque collustratus, & in qua etiam pluviosa nimium est anni pars, & saepe austrina constitutio: quibus causis accedit & victitatio ex carne bubula & suilla, & ex omni brassicae genere, capitato praesertim; & ex falsis piscibus usitatissima. Est ex hoc genere multorum usus ferculorum, a quo morbos ubertim excitari, ex omni antiquitate, in *Nepentes* opere demonstravit Petrus La Seine, vir multifidus, ut docta ejus edita commentaria satis testantur. Additur & causa, labor; qui prope nullus agnoscitur pueris, & puellis; quem utrumque ordinem privatim obnoxios sibi morbus tenet: inde enim sunt cruditates, obstructions, cacochymiae, cachexiae, quarum vi pollet, excitatur, fovetur, ejus vitii cacoethia.

Taceo, quod posteaquam Venerea lues existit, ab illa corrupta est plurima parte sanitas, integritasque, corporum, quae progignunt; unde melancholica potissimum, & prava malorum fementis, est hodie in hac terra. Porro tam multum abest, ut *παρθένων νόσος* sit Parthenope, vera vocabuli fide, ut cum puberem, seu dicam potius, cum vix compotem Veneris se senserit homo, continuo cum scorticulis commiseri, ac provolutari, consuecat.

Est, & praeter haec, suppressio superfluum causa mali praecipua: unde foeminis solennis morbus, quanquam pueris, ac puellis impuberibus, puberibus, qui prima generationis expurgamenta non abiecere, vel plusquam puritati conveniat, retinere; paedarthrocace nil operata, hoc affine vitium succedit. Sed & foemellis menses desiderantibus frequentissimus hic affectus est; qualium unam, inter caeteras, novi, filiam, Obstetricis in Divi Gregorii angiportu: cognosces autem facile superfluum hanc suppressionem, quod gens haec erit languorosa, defaetati coloris, & oculis impuris omnes: quanquam non propterea sit, ut, meliore colore praeditis, non adveniat hocce malum: sic modo memorata filia Obstetricis

utroque crure languebat, etiam belle colorata: sed hoc unum exemplum mihi vidisse contigit; neque mirum quidem est, nam nihil in Medicina perpetuum, affirmavit Cornelius Celsus, *in operis prooemio*.

Aliud adhuc explicandum posces; & quid huic affectioni sint obnoxii juniores, vel accedentes ad hos annos alii, non seniores & aetatis grandiusculae homines, hoc mali genere infestentur? Nimirum, inquam, quod aetatis primae mutatio, cum calore vegeto conjuncta, vitium intro conceptum non potest mature non expromere, diducereque in exteriorem corporis habitum, ut in aliis quoque superfuitatibus fieri nosti. Itaque non restat haec effusio in grandioribus facienda; quod si restat, tamen magno quopiam impedimento, sive ad expultricem facultatem, sive ad humoris crassitiem, sive ad vias spectante certus eris id evenisse: vel dic juniores huic vitio subditos & opportunos fortasse propterea, quod his primis aetatibus superfuitates sanguinis multa redundant, quas vegetus & in incremento, & in aetatis mutationibus, versans calor natus in rara corporum textura secernit, ac purgat: quod non ita facile, nec saepe, evenit senioribus propterea, quod sunt exsucciores, minusque vegeti.

QUAESTIO. XIV.

De modo Generationis.

Pustularum in aperto corporis generationem aperit Galenus, *in comm. 2. ad lib. 6. epidem. text. 30.* per haec: *Egerminant pustulae, natura corporis altiores sedes repurgante, ut nunquam per excretionem, ita & per depositionem ad cutaneas partes, subtiliores siquidem, dilutioresque, succos extenuans natura discutit; crassioribus autem cuti, sed potius pelliculae, quae epidermis vocatur, utpote densiori inhaerescantibus pustulae exoriuntur: idque magis incidit, his, qui densiore ac duriore cute sunt; difficilis est enim per ipsam pinguiorum, tenaciorumque, succorum transitus.* Haec ille.

Refertur autem excretio, quoquo pacto, ad operam naturae criticam, ac melioris, valetudinis gratia institutam: neque enim prius, quam expultrix vis polleat, fieri solita est. Jam enim, quando natura viderit superfuitates istas & ichores, menstrui sanguinis reliquias in corpore congestas, quae principiis graviter incommodent, & officiant, protinus; ut aristocratiae convenit, lectissima corporis parte vindicata, quae cerebrum, cor, & hepar, sunt; ad abjectissimas i. e. ad extremos artus inquinamentum amandat. Quo videas haud mirum esse, quod prope praecordia aut visceribus incumbens, nusquam visa sit *Rosea mali facies*.

Quoniam autem, ex internis venarum conceptaculis, prodit malum; post majora vasa, quae sarcina levantur, sunt rami descendentes iliaci, a quibus, continuo facto pulsu, jam ad cruales deveniunt minores; per quorum minimos furculos eructata materia per tibias, antica, postica, & omni facie perspersa, visitur. Jam vero cum & per brachia, quod rarius aliquanto fit, sese proferunt ejusmodi maculae, verisimile fit, humoris tenuitate, aut transmeatu bilis, id evenire.

QUAESTIO. XV.

Notae discretivae a consimilibus noxis.

Quoniam autem, cum plerisque vitiis extimi corporis conveniunt *Roseolae*, notas istarum discretivas exponam: caetera enim indicia, quae ad materiam, formam, figuram, colorem, dolorem, ac reliquas noxas, & symptomata, per-

pertinent; jam credo me satis in prioribus hujus libri disputationibus explicuisse. Similis hic affectus est aliis multis, i. e. terminthis, latis exanthematis, esseris, *benat noctis*, glandulis; a quibus quantum distent, & per quae, jam audisti.

Restant Syphilia *Tubercula inflammatoria*, *nocturne perdolentia*, quae manus, pedesque, & eminentes omnes partes, corripere consueverunt; ad has accedunt maxime *Roseolae*, accedit & arthritidos quaedam fors, quae memoratas *Roseolas*, per excuscatos manibus pedibusque nodulos, rubeolos & adflicantes, aemulatur. Sunt hi quidem utrique tumores, ac dolores, nonnulla parte similes: verum, ut ne tibi imponant, adverte causas, quae in morbo quidem Venereo per alia symptomata se produnt; in morbo vero articulari juncturae ossium & articuli privatim tentantur, non artus medii, sicut in *Roseolis* consueverunt.

Adde, quod *Rosea morbi species* peculiaribus & propriis suis definitur signis, quae supra jam exposui; praeter quae nunc describam & alia, quae spectant partim ad tempus sui accessus, & ad aetatem hominum, qui hoc malo tentantur; partim ad corporis statum. Porro nos observavimus affectum hunc potissimum advenire pueris, sed multo maxime puellis, ac foeminis junioribus, & omnino ad florentis aetatis annos; nimirum propterea, quod impuriores sunt semper mulieres, praesertim quibus statim sui menses minus rite, recteque, prodeunt; si grandioribus id tale eveniat, apparente quidem imagine *Roseolarum*, non tamen erunt verae *Roseolae*; plurimum enim Syphilidos est hoc germen; verrucosam simul & impetiginosam vitii formam referens, ut dixi: quam ex deleteria sua causa sedulus inquisitor facile deprehendet.

Hujus ejusdem vitii stabilis ortus ad hyberna tempora, sicut equidem observo, solet esse; quanquam Cornelius Celsus, in libri V. loco alias citato, generatim ait; *pustulae maxime hybernis temporibus oriuntur; nec injuria quidem ad hyemem est earum accessus, quo tempore calor ad excernendum valentissimus est, atque humor aliqui crassiusculus distari per compactam cutem facile non potest.*

Ad haec, longa observatione comperimus, qui hocce malo tentantur, his omnibus esse plurimum in sanguine impuritatis ac superfluitatis, cacochymiam Graeci dicunt: qua causa fit, ut longus & pertinax sit hic affectus, ob quam eandem sanguinis impuritatem non injuria quoque fit, ut mulieres, quibus expurgatio menstrua non est, etiam grandes & bene habitae, vitium hoc incurrant, ac tamdiu detineantur ab illo, quamdiu morantur, & non effluunt iidem menses.

QUAESTIO XVI.

De re prognostica.

Futurorum observationes in hoc morbo factae mihi sunt hae: Neminem ad interitus pericula perducere. Sic Hippocr. i. *epid. sect. 3. nocturna non admodum lethalis, verum longa*. Sed tamen in arthritin, & membrorum languorem, saepe finitisse visa est curata perperam affectio; neque me Hercules injuria: siquidem vixens & diu consistens humoris pravitas, ut ulterius procedat, tempore obtinet; processus autem a mediis artubus ad ipsos articulos, invalescente morbo, facilis est, quibus locis haeret firmiter & hospitatur imperiosius: in ulcus autem transmigrat saepe lata pustula, fomentis acerbis & falsis, fota, nisi tamen id, quod gravatum erat corpus, ope medica, mundatum sit: sunt autem morbi morae cum obfesso corpore semper longae; propterea, quod humores plurima parte frigidi, crassi, multique, dominantur.

Via

Via salutis est, natura quidem concoquente, ac dissilante, superfluitates, in quibus nimirum corporibus ipsa praepotens est; verumtamen admodum raro visum est, ut sponte naturae sine medicamentorum auxilio, discussus fuerit vitiorum gravidus hic affectus; quae facit omnia contumax & refractaria humoris, qui morbum fovet, natura. Ars igitur accedat oportet, quae & crassos humores attenuet, obfuscosque incidat, meatus expediat & ampliet, & in summa concoquat aut discutiat; tum per interna, tum per externa, medicamenta, atque alias medendi rationes, quas brevi tradere jam instituo.

QUAESTIO XVII.

Indicationes curandi, ac therapeutica ratio generalis, & particularis.

Postrema nunc cura superest recte medendi, atque omnibus, quae praeter naturam sunt, occurrendi; sic rite nobis agenda proponemus haec. *Primum* enim studium erit, ne qui molestat, affectus, in dies augeatur. *Secundum*, ut, qui coacervati jam sunt humores, naturae praegravantes, ac vitium foventes, extrudantur; & haec quidem adversus causam provisio est. *Tertium*, quoniam nos admonuit magnus Hippocrates, 2. *epid. sect. 2.* Abscessus veluti glandularum signum quidem eorum, quae germina habent; ob id, & quia significatur inde malignus morbus, ut Vallesius indicavit; propterea partes interiores, ac tota viscera, medicari diutius oportet, ut tum eximantur, cum castigentur. *Quartum*, discutendum quodcumque circa particulam incubuit alienum incrementum. *Postremum* circa partem dolore levandam, roborandam, & in suo statu naturali conservandam, est occupatio.

Jam igitur, ut generales has praescriptas medendi formulas singulatim, & ad amussim exsequamur, principio cibi parcitas amplectenda; quorum ciborum est & qualitas eligenda, sic, ut hi non salsi, aromatici, acuti, non atrum succum gignentes, non frixi, non exusti, capiantur: itemque non legumina; non carnes vetulorum pecudum, non cetaceorum, aut aliorum piscium, non suilla; non pinguis & oleosa, non acria, non acida, neque acetum usitetur; sed homo contentus esto carnibus juniorum, quae lactantur, avium montanarum, gallinaei generis, potius elixorum, quam afforum; ovis dudum partis; recentibus caseolis, & coacto lacte; ex oleribus esitetur in primis buglossum, vulgo borrago; post haec endivia, cichorium, atriplex, chondrilla, beta, lactuca, memoratis carniurum juribus decoctae; vinum aut olygophorum esto, aut paulo vividius aqua dilutum, a grandi & nigro abstinendum; ut quod exhibet fomentum atro succo, fervori-que ejusdem: cui remittendo atque attemperando refrigerante victus ratione utendum admonuit Joannes Huccherius, *l. de diaeta, ac therapia puerorum c. de Pusillus*. Cum alimentorum observatione conjungitur & aeris usura, siccioris quidem, quod ad paribiles qualitates; sed temperationis, quod spectat ad activas.

Accedit secundus scopus, qui bisariam expletur corporis purgatione, qui delinquentem humorum qualitatem expugnat; & sanguinis detractio, quae penitudinem exhaurit, si ipsa sit. Sed vulgarem medentium opinionem, ac morem, non omittere referre; qui minime patiuntur, ut vena pungatur, aut quae arthritidis detrimenta, aut quotidiana molestiarum incrementa solet immittere; quam quidem idiotarum opinionem, me iudice, contemnere non oportet; sed reputandum est animo, vitium hoc haerere succis, quae potissima parte diffusi sunt a natura sanguinis, i. e. pituita & melancholia: unde fit, ut & polychronius affectus sit, quae-

quales omnes affectus venae sectione non tractarunt majores nostri, caventes, ne sanguinem amplius refrigerarent. Adde, quod venae sectio suapte natura mobilior & expeditior in vasis reddit humorem; qua causa fit saepe, ut podagra vel chiragra advocetur; quam ob causam credo factum, ut apricatum ac fomentum prohibuerint Graeci; quamquam balneum probavit Cornelius, quod plenior & calidior hic auctor statuerit affectum. Sed neque modico dissident intervallo, medicamentum universale, ac particulare; hoc quidem fomentum, illud balneum est omnibus autem modis expertae nostrates vetulae, & obitricices, *roseolarum* medicae, timent a sanguinis detractione; detrimenta fortassis expertae. Quibus quidem suis experimentis, & quibus nuper expositis rationibus, manus dare non oportet: verum si gracilis homo sit, qui malo vexatur, abstinendum est phlebotomo, quod si plenior corporatura sit & confarctior, hanc utique semel inanire multitudinem non alienum est; ne scilicet illa facultati stimulus sit expellendi. Quod 13. *methodi therapeuticae*, ne semel quidem adnotavit Galenus. Sed & absolute phlebotomo curandas *Epinyctidas* docuit Joannes Huccherius, in *l. de diaeta*, ac *therapia pueror. c. de pustulis*, alias citato. Atque sic brevi controversia composita est, evacuandi locus e brachio, vel ex manu, si mas sit; e pede vero, si foemina; sunt & qui utriusque sanguinem e venis sedis eximendum velint, quae tamen vacuatio secunda sit aliis phlebotomis, oportet.

Sed, ut tertio scopo satisfacias, *Cathartica* non sunt alia deligenda, quam *Phlegmagoga* & *Melanagoga*: ex his autem praecipua sunt *mel rosatum solutum*, & *Serapium de Polypodio*, sive apud nostros *D. Augustini*, & *Confectio catholica Arnaldi*, & *Regis Hamech*; quae pro virium, habitus, aetatis, & regionis, modo plus minus commiscueris & obtuleris: Serapii praeparantibus ad haec ordinatis e *cortice citrei*; & e *succo sumariae*, cum *aqua melissae vel buglossi*. Jam autem, ut quod maximum & praecipuum est, viscera restituas, & malam his habitudinem erudies, non una quidem ratio est. Nostri curatores omnes, & vulgo, consueverunt offerre *Genistae fiores saccharo conditos*; sunt autem & qui *decoctum lenticulae cum melle* dicant satis bene fecisse. Plurima vero pars *Polypodium* praedicant optime facere; quod Mesueus, *lib. de simplicibus cap. 5.* calidum fecit ordine tertio; siccum secundo; quod humores crassos, lentosque, terget, digerit, siccatur; bilem atram & pituitam vel crassam, vel lentam, purgat etiam a juncturis: affectibus ob haec melancholicis prodest, ut quartanis praesertim cum *mulsa*, *epithymo*, *sale Indo*. Verum nos, ut *polypodium* probemus, tamen *exoticam sennam* minoris non facimus. Tertium vero, sed in attemperandi facultate, primum asserimus *Centaurium majus*, a divino Chirone, primo quidem Chirurgiae, at non secundo Pharmaciae magistro, inventum. Ad haec, non omittenda *smilax est aspera*, quam pro *sparto parili ipso Indico* exacte restituit Marius Schipanus, singularum Medicinae partium, & Botanicae, excellenter peritus; neque quod nodosa sit *smilax*, propterea de hac re dubitaveris. Quippe id, in quo aequiparantur nostra haec *smilax* & *rubus Indorum viticulosus*, fibrae sunt enodes ac longae, quae sunt utrisque cum lignosa interna portione pariles ac perpetuae. Sed de his apud Prosperum Alpinum, *l. de plantis Aegyptiorum* late: nos interim revertimur ad institutum.

Quibus medicamentis compositum unum *decoctum saccharo*, vel *melle conditum* offeres, ad multas, tres minimum, aut duas hebdomadas hauriendum, selibrae pondo: *Centaurium ad uncias iij.* *Polyp.* ad *unc. i.* *Senna ad unc. j.* in *aq. fontanae sex lib.* decoquantur; primum *rhaponticum*, mox *polypodium*, extremum *senna*. Huic dispar admodum non est *Serapium dictum majus e sumaria* cujus binas uncias

cias tum *polypodii*, *sennae*, *rhapontici*, decocto ad duplum addito ; languens hauriat ad longum etiam dierum numerum, quorum jam praescripti.

Sed omnes compositiones superaverit ea , quam mox exponam . Sunt , ut in *Paedarthrocace* docui, *Angues*, quos a calore *Cervinos* dicunt , ad contumacium gravissimorumque morborum curationem mirum in modum accommodati ; qui superfluitates corporis exsiccentes eluunt, & naturae lapsus omnes , nativa quadam virium proprietate, castigant : itaque, & ad luem Veneream efficaciter expugnandam, hoc praecipue medicamentum voluit utendum Ludovicus Mercatus , inter Hispanos omnes Medicos experientissimus. Quod ego *Serapium* sic parare consuevi.

Anguem cervinum, vulgo *Cervonum*, aetate media, ac bene habito corpore, in arcula ligneola, quae fursures ac salem receperit, aliquamdiu conclusum, capite, & cauda podice tenus, exsectis, excoriatum & exenteratum in multas partes concide, & coque in aqua fontana, quanta suffecerit, cum his simplicibus medicamentis, i. e.

R. Radicis *Centaurei majoris*, vulgo *Rhapontici succosi*, in taleolas praesecti, unc. iij.

Radicum *Smilacis asperae*, contusarum, unc. ij.

Polypodii quercini unc. j.

Radicum *Buglossi*,

---- *Endiviae*,

---- *Cichorii*,

---- *Graminis*,

---- *Asparagorum*,

---- *Adianthi*,

---- *Asplenii*, singulorum manip. j.

---- *Glycyrrhizae*, drachm. iij.

Eupatorii,

Chamaedryos,

Scabiosae,

Pimpinellae.

Coronopi,

Phyllitidos,

Hepaticae,

Melissae, singulorum manip. j.

Betonicae

Plantaginis manip. ij.

Hordei pug. ij.

Uvarum passerum, exacinarum, unc. ℥

Foliorum Sennae Orientalis, unc. j.

Ferveant omnia simul, ordine competenti, & succi colatura cum saccharo albo condiantur modo, & consistentia, Syrupi, qui conclarescat ovi albumine despumato s. a.

Dosis ab unc. iij. ad unc. vj.

Quod si partito atque multoties decoctum confici certiore conservandarum medicamenti virium, & palati commodo libuerit, consultum huic rei fuerit, ut ante abrasas e spina carnes *Angues* ad clibani torrorem, exempto pane, pastillorum forma paululum exsiccaveris, seu mox sacchari & mellis praeconditura obductos, eisdem conservaveris ; sic ad usum eam materiam in decoctum pro ratione sumperis & admiscueris.

Post haec, ad pusillosam partem remedia referet ; quorum pars Medicamenta, pars

pars Chirurgia est. Medicamenta quidem, ut indicavit Oribasius, exsiccantia quidem sunt, sed sine mordicatione; qualia l. 7. synopsis. c. 37. dixit Silphii succum aqua solutum, aut Cicutam tritam; cujus ejusdem libri c. 42. scripta reliquit haec; Ad epinyctidas valet Apium cum Polenta tritum & illitum: brassicae folia trita imposita: Alterci folia ex Melle trita applicita. Solanum per se, & cum Cicutâ viridi, aut Olivae foliis cum aqua coctis utitor: uvae passas, ademptis acinis, ritas admisceto, easque splenio illitas imposito: Adiantum quoque ex Melle tritum facit. His Paulus, l. 4. c. 9. comprobatis omnibus, & integre extractis, addidit Adiantum ex melle, & capite sequenti, argenti spumam & sulphur, ignem non expertum, pari portione cum aceto applicitum: item Myrtus, ait, in laevorem redacta, sordium illitione cum oleo & vino benefacit &c.

Sed Cornelius Celsus haec tradidit; *Epinyctis post lentunculam, recte herba quae sanguinali vel viridi coriandro curatur: ulcera, ex pustulis facta; tollit spuma argenti cum semine foenigraeci mista; sic ut his invicem rosae, atque intybi, succus adjiciatur, donec mellis crassitudo fiat. Haec ad Epinyctidas Antiqui. E Junioribus vero Joannes Huccherius, in l. jam pridem citato, medicamentis partim refrigerantibus ad ardorem leniendum, partim digerentibus propositis, tradidit adponendum cataplasma, ex hyoscyami foliis contulis, cum melle mistis, atque ex brassica, apio, & hordei farina concorporatis; vel ex coriandro viridi cum cymis oleae coctis. Nostri ad Roseolas, ut ipsi dicunt, fel porcinum aut bovinum adhibent, hordei farina, vel crassiore item aliqua materia, quae consentiat, exceptum; interim ad novem dies oblato plantaginis succo.*

Sed omnia Medicamenta superat longe Chirurgicum experimentum, quod est Scarificatio, tum ad ipsas Roseolas, tum ad tibiârum anteriorem faciem, semel aut amplius, phlebotomo facta; non alia ferme ratione, quam quae a Prospero Alpino, 3. de medicina Aegyptiorum, & a Jacobo Manno, lib. de scarificatione, vulgata est; a Barbaris plerisque nationibus, & Asiaticis, hodierna die feliciter exercita; & a me etiam fere quotidie, in sacro Incurabiliâ Nofocomio, nunquam sine fructu administrata. Hanc autem, in hoc eodem vitio curando, sentii mire proficuam, in utraque memorata virgine Parthenophylacii, & in obstetricis filia; qua, miro quodam & incredibili modo, visus est dolor sopiri, ut ne talis quidem, alias confectis rite corporis expurgationibus, persentiretur; qua vacationis exacta opera, vix aliud erit necesse, si fuerint satis intime perpurcata. Atque hactenus de Roseolis.

F I N I S.

LIBRI PARS TERTIA.
DE
PERNITIONIBUS.

PRAEFATIO,

De Translationis Dignitate.

Pernionem non levem affectum per id ostendit Hippocrates, quod non semel, sed 5. *epidem.* & 7. de eodem recte curando praecepto tradidit, quae paulo posterius exponemus. Satis autem id ostenditur definitione, referente vitii naturam, quae est ambultiora, ac tantum non corruptoria membro *χυμειδλοπαδν* ad extremum saepe modum intemperato ac propemodum extincto; adeoque non inscite, neque hyperbolicos interpretatus potest videri Macer, qui disticho cecinit.

Esse pedum dicunt vitium, cui Pernio nomen:

Est a perniciie membri patientis id ipsum.

Nec injuria perniciem pedis *Pernionem* vocavit, quando & tumores amplivagos, & dolores acres, & torpores adusque negatos membrorum usus, ducat *Pernio*. Experimentis autem constat nostris, qui sacro Valetudinario singulis brumis inopes homines undique confluentes, consueti sumus curare, etiam gangraenas, ac necroses hujus affectus, saevitia perpeffos, quod maxime evenit anno 1624. cujus algores, inter omnes quas nostra memoria recolit, incomparabiles fuere: minimum autem est, si dixerim hos plerumque in ulcera facessere prava sic, ut ossa nudent; sic tesseram calcanei, carne abrofa, patentem a se visam perhibet Julius Caesar Arantius; mihi vero se obtulit filia Marii de Majo, Bibliopolae in taberna libraria Josephi Pelusii, cui digiti manus, absumpto periclitio, fuerant ulcerati; atque item in Valetudinario nostro alii: ergo jure, maligna *chimetlla* dixit Aristoteles referente Mercuriali, quamquam haud tales sunt *Perniones* sua natura, sed ex accidenti; id est, vel quia non fuerunt homines principio recte curati, vel quia in cacochymia vel cachectica, ac *δυσελκν* corpora inciderunt: quibus causis fit, ut sub rigoribus hybernis, ad aestivos ardores se servant, atque etiam ulterius alteros hyemis circuitus visant, atque hoc tempore fomenta nova recipiant. Sed haec, ut dixi, labes interna corporis facit. Quae causae profecto levi quidem; aut vulgari, cura non iunt spectandae, ut feliciter his occurrere possis & contumaciam mali superare. Auget autem incommodi gravitatem, quod hunc affectum, quotannis stabiliter accidentem, pauci sunt, qui intelligant; plurimi autem minime comprehendunt, sed sic in eo vestigando hallucinantur, ut cum *Roscolis* malignioris naturae, contrariisque causis producto vitio, confundant, evidenti sane periculo; ne auctus a fonte medela morbus infinite saeviat, atque hominem ferme mutilet. Jam igitur, ut hic tam multi momenti error eluatur, suaeque languentibus medicina reddatur, necessarius profecto labor nobis, dignusque, vius est, qui sedulo susciperetur. Itaque cum aliis Abscessibus, ac Tumoribus, hunc etiam enarrare gravati non sumus, ac sic complexi, ut in eo pleraque illustrasse certo credamus. Reliquum est, ut haec tibi, lector, eo sint usu atque commodo, qualia nos, ut essent, collaboravimus.

C A P. I.

De Notione.

PRincipio nomen interpretantibus admodum incerta res est, quo referri debeat origo: an enim dicti *Perniones* per syncopen figuram, quasi *Pterniones* a Graeco nomine *pterna*, quod est *calx*, vitii scilicet propria sedes, unde *πτερνις* calcar, & *πτεροκοπεῖν* calcaneis strepitum movere, supplodereve; an vero per eandem figuram appellati *Perniones*, quasi *Peroniones*? enim vero, velut defixae in lignum peronae, & clavi capitulo quodam prominentes, apparent; qua etymo servata fieri potuit etiam, ut nuncupati fuerint *Peroniones* propterea, quod ad *Perones*, id est, fibulae vocati ossis alterius de tibia fines, oriantur; quo loco tendo maximus implantatur.

Praeter has omnes, alia fuit etymologia Macri, herbariae rei scriptoris, qui, capite de colubrina, magno uno vitii spectato symptomate, quae necrosis est; *Pernionem* a pernicia dictum suasis carminibus, quae dudum recitavi.

Habes jam Latinam notionem: si vero Graecos adeas, hi nominavere *κίμην*, seu potius *κίμην*; quod hyeme producti visantur, auctore Joanne Gorraeo, in *defn. med. suo loco*; & hoc subinde comprobantibus Gabriele Fallopio, *lib. de tumor. particularib. cap. 36.* ac Johanne Huccherio Monspeliensi Professore, *libro de diaeta, ac therapia puerorum*, illo ipso titulo.

C A P. II.

De Genere morbi.

HOC jam nomine vulgatus morbus, ad quodnam generum, a Medicis constitutorum, referri debeat, haud plane discretum est; indefinita adhuc re, num tumor, num ulcus habendum sit. Porro Galeno auctore, in *l. de tumor. praeternatur.* & communi omnium consensu, *Tumor est incrementum particulae cujuscumque in longum, latum, & profundum*; atqui ejusmodi est *Pernio*. Quapropter a Gabriele Fallopio, a Philippo Ingrassia, & Julio Caesare Arantio, cum *Tumorum* familia censitus ac tractatus est. Verum tamen Hieronymus Mercurialis; in *sua definitione*, nuncupavit ulcus, nulla Tumoris habita ratione; propterea, quod quatenus Tumor est, eatenus nullam inferat noxam: quam rem ab eo viro creditam non admirari non possum, qui noverim a solo isto tumore, pedes aggresso, compluribus ademptum saepe, plurimum autem impeditum, incessum; manibus vero confectis comprehensionis usum, & alias suas enchirises quasi praecisas. Caeterum ignarus non sum, ab antiquis, i. e. Oribasio, Aetio, Paulo, dicta ulcera: sed, ut in *Epinyctide* monstravi, minus exacte, neque ad amissum; appellatione nimirum accommodata tuberculis, & fortasse non exulceratis: nam nemo diffitebitur, ad Tumorem, atque ad ulcus, promiscue se habere affectionem: verum aliqui spectavere vitium in ulcus transgressum; aliqui citra id tempus, in cujus tamen latitudine non inficior ulcerosum apparatus subesse, praesertim si diutius inhaeserit vitium. Est itaque liberum hoc, aut illud, opinari; modo distinxeris tempora, i. e. vel manentem adhuc primam suam speciem, vel in ulcus mutatam: verius autem & simplicis tumoris illi ratio debetur, quando jam tum exorsus, paululumque proventus, humoris accessus, primum nanciscatur tumoris nomen; cum vero post haec ulceratus est, jam in aliam speciem transgressus apparet.

C A P. III.

De Sede affectus.

SED neque sedes affectus ab omnibus una refertur: qui nominis etymon sunt sequuti, pedum hoc vitium fecere privatum; sed non rejecerunt ab hoc ordine manus alii, qui communem spectarunt binorum membrorum sortem, quae communis multorum opinio est. Fallopius aures addidit, ac nares, at non ita quidem arbitratus videtur Mercurialis, qui exclusit supremas corporis partes, propterea, quod influentis calidi multa collustratione participant: sed haec certe assertio falsi convincitur experimento; siquidem nivali tempore nemo est, qui non videat multum auricularum *chimethlis* affectarum. Praeter quae membra nos, si comprobatis & nostris, & amicorum observationibus adhaeremus, non dubitabimus, & alias pleraque partes plane debilissimas, & quae Celsi vox fuit) eminentes huic languori subicere: nam quomodo ab extremi frigoris vi se tueantur eadem? Atque inde fit, ut *Roseolas saltantes* cum *Roseolis* simpliciter dictis, qui *perniones* sunt, confundant hodierna die nonnulli Medici nobiles Neapolitani; quorum unum non multis ab hinc diebus cum Joanne Maria de Potentia, Lucano Medico, audivimus, huic opinioni sic haerentem, ut ab ea non posset plane discedere, significantibus nobis contra nostram demonstrationem. Quae quidem eo retuli non, ut alios taxarem, sed ut operae nostrae, qui haec animadvertenda suscepimus, utilitatem ac necessitatem ostenderemus.

Verum ad priorem sermonem redeuntibus jam nobis, quid placeat in hac re, audi. Ossa membrorum omnium intima, & horum proxima cartilagineae, sunt contextae carni & musculorum ossarctu; qua vero istorum expertes, cute duntaxat subjectis membranis obducuntur. Posteriores has partes omnium esse debilissimas nemo non videt: imbecillitatem autem hanc adversus aeris injurias, praeterquam ad externos ictus nullo tempore abijciunt; ergo ejusmodi partes omnes, praesertim, quae in extremo sunt ambitu corporis apparent, quae *chimethla* patiantur, atque adeo narravit aliquando Franciscus Romanus, Medicus amicus noster, cum brumali tempore Cisalpinam Galliam forte fortuna peragraret, *Perniones* circa cubitos & carpos, nasum & labia, partim se, partim comites suos plerosque, graviter expertos. Sed neque taceri velim sexcentorum ejusmodi hominum observatione rarissimum illud, extremorum digitorum tum manuum, tum pedum carnosa (cacumina & acinos appellavit Rufus Ephesius) interdum etiam vellicari *Pernionibus*, quas quidem manuum partes eo malo lividulas ac torpescientes; hoc anno, cujus nulla bruma fuit, primus ostendit Joannes Ruardus Gallus, Bibliopola non ineruditus; pedum autem illas particulas in aliis Valetudinarii nostri decumbentibus vidi sic aliquando viciatas, ut etiam ossicula metacondylorum abscesserint. Ut intelligas jam eminentibus & extremis nullis corporis partibus, parcere genus hoc ulcusculorum.

C A P. IV.

De Pernionum causis, & ortu, Doctorum hominum sententiae.

DE *Pernionum* causis & procreatione nonnullae fuerunt scriptionum opiniones. Franciscus quidem Vallesius, in 5. *epidem.* 52. Hieronymus Mercurialis, in l. 1. de morb. pueror. F. &, post hos, Julius Caesar Arantius, in l. de tum. praet. natur. tit. *hujus ejusdem rei proprio*, censuerunt *Perniones* advenire,

constipatis hyberno frigore pedum manuumque particulis, qua constipatione productus fervor, atque aestus, pruriginem acrem ac perdolentem inflammatoriumque tumorem parit. Verum enim vero, ut equidem non inficiar, cutis addensationem hoc vitii capere, tamen haec causa non satis ad illud omne procreandum videtur, at neque ut tumorem exciter effatu dignum, & phlegmones concremento parem; conjunctum praeterea symptomatis sic saepe pravis, ut ossa nuder, ac sideratum ossis inducat; verum, ut tantummodo pruriginem moveat, vix autem, ut phlegmonem etiam tumore solutam producat, valere pororum constipationem affirmo; atqui Tumor, quem Pernio ducit, etiam principio dignus est effatu, confertusque mox ulteriore gradu proventus, & magnitudine non modica est, & vi graviore saevit, quam ut compacta corporis extimi textura possit.

Sic apparet impar *Pernionum* causa densatio. Mirum autem, quod energia frigoris prima relicta, qualitatem secundam, aut quid potius huius ambages, quam principii rectam efficientiam amplexi fuerint hi: aut quid ab exili cohibita transpiratione detrimenta potius, quam ulla constrictionis commoda spectarint; quippe mihi tam parum densatione fieri vitium videtur, ut haec etiam appareat usui summo futura, ne quid in locum obreperit mali: sic enim unice praeccluditur via frigoris insolentiae, cujus ipsius vi propria, non eventu post ipsum alio, fit affectio. Densitatem, inquam, adversus *Perniones* fore propugnaculo declarat, quod piscatores, qui perpetuo in aqua maris obstruente versantur, *Perniones* incurrere minime videris; atque etiam si quis multo ante tempore, quam adveniant hyberni rigores, vel igne, vel alia ratione densaret partes *Pernionibus* obnoxias, haec certissime defenderentur & praeservarentur a noxa; quae ipsa provisio, consiliumque curandi, fuit Dioscoridis, qui picem illivit; Theodori vero Prisciani, qui glutem & ceram appinxit. Ut non adituere jam possis amplius ex superfluitatum coarctatione labem aliquam: nam, amabo te, quae haec, aut qualia in tam exigua comprehensione particulae? aut quomodo non aliis etiam corporis partibus, frigore densatis, accidant illa mala? Cum enim apparatus humoris praetexes, protinus erit cutis densatio vitii causa levissima.

Quod si est, tua quidem opinione *Pernionum* causa densatio, fit inde, ut hanc quasi fovere, conservareque, cum morbo voluerint antiqui Medicinae magistri, qui plurimum adstringentibus curavere. Porro Dioscorides alumen aqua inspersum, lentes, rosas siccas, malicorium, cydonium malum, myrtum, acaciam, adhibenda praecepit; nulla vero laxantia, ut producenda ad calcem tabula apparebit. Post hunc, Oribasius alumen, & farinam, paribus portionibus, in vino terit, & illinit *l. 7. Synops. c. 45.* Sed Aetius alumen liquidum & scissum, & rotundum acetum, succum acerbae uvae, malicorium, myrteum, omphacinum oleum, rhus coriarium, arramentum sutorium, flores mali punici, medicamentis admiscet. Paulus vero lenticulam cum vino; alumen, malicorium incoctum vino; oleum lentiscinum. Sed e Graecis ultimus, Aetuius Emplastrum e calcitide Galeni probatum ad *Perniones* ait *l. 6. meth. med. c. 8.* E Latinis vero, primus Cornelius Celsus imponi jubet alumen aequa portione cum ture contritum, cum vino adiecto, aut malicorium in aqua coctum deinde contritum. Marcellus item, *l. de Medicam. cap. 34.* scripsit haec: *alumine ex aceto peruncti Perniones sanantur.* Ad hos vero Theodorus Priscianus *perniones* vino styptico calido fovet, ac decocto betarum, quibus alumen scissum infusum fuerit; & cataplasma ex aluminis pulvere, cum hordei farina & vino compositum, adhibet; aut gallas cum aceto contritas, aut caduca mali granati in calidis cineribus tepesacta ac trita. Denique Plinio auctore, *l. 23. nat. hist. c. 6.* *Perniones* sanantur cortice mali punici ex vi-

no decocti & impositi & l. 31. c. 9. salis imposito, & l. 33. c. 6. lithargyro, myrtho, & cera. & l. 35. c. 19. liquido alumine. Sed & Plinius Valerianus, l. 2. 51. styptiriam coquit in vino, & ex hoc fovet pedes. Satius igitur, quam hi omnes opinatus est Gabriel Fallopius, qui dixit, tumorem hunc excitari percussu multo aeris argenti & borealis venti, quo plurimum allidente ac veluti flagris membra cadente, sanguis & spiritus eo locorum accurat, ac multus inibi consistens tumorem exaggeret & coacervet.

Verum de Fallopii opinione paulo postterius: nam referenda mihi mox est sententia Joannis Huccherii Bellovacii; in cujus viri doctrina Montpelienensis magisterii dignitas non obscure deprehenditur. Hic, in *lib. de diæta ac therapia puerorum c. de hac ipsa re*, professus est, nasci *perniones* ex sanguine, in superficiem partis frigidae, doloris vi, a frigore externo vehementi allesto & perfrigerato, tandemque putrefacto [neque enim ait, extincto calore suo sanguis suppurationem habeat] ut acrimonia sua obcessam partem, cutemque, erodat atque exulceret. Apud quem ipsum auctorem curationis scopi sunt, densatae a frigore partis laxatio; concretique sanguinis attenuatio, deterfio, resolutio, sive ichorum effusorum exsiccatio. Voluit autem & plurima, ut adultis, adhibenda.

Quae docti Viri opinio, ut omnium ingeniosissima est, & elegantissima, tamen comprehensu difficilia nonnulla comprehendit; primum, ut extinctum sanguinis calorem curet refrigerantibus, & his, quae ambustis occurrant? Secundum, quando vitium est a densatione vehementis frigoris, in parte item frigida, quo pacto tam doloris vis attrahere potis sit, ut non magis obsistat, praevaleatque frigus, quod dolorem praevinit? Crescit autem haesitatio magis; quod sanguinis attractio etio adusque superficiem adstruitur. Praeterquam enim, quod repugnat & sanguinis natura inter omnes humores crassissimi, & qui fusus extra venas est, continuo refrigeratur, & concrevit; quam refrigerationem, & quod concrementum, & ipse opinionis auctor testatus est. Tertium, quod laxatio potius haec cutis, in ultima superficie admittantis fusum e venis sanguinem, quam densatio censenda est; contra quam ipse in scoporum enarratione proposuit. Quartum, haud compertum est, ut frigus computrefaciat, porius enim, quae putrescere parata sunt, vindicet a putredine; quam alioqui putredinem si quando parit alia quidem & per circuitum via est, & ratio, quam non declarat hic vir, sed putrescentiam istam frigori per se, ut certe simpliciter, attribuit.

Haec igitur omnia capita nonnullam offensam incurrunt opinioni praenarratae, quae optarem equidem nulla, ut scitum illud placitum sequi possem. Quapropter alia tenenda via est, ut intelligentiae satis faciamus; nitar autem quantum in me est, maxime probabilem aliquam de causis & generatione sententiam in medium proferre, si tantummodo praesit Minerva.

C A P. V.

De Pernionum causis, & de morbi procreatione, Opinio nostra.

ANtequam autem aliquam demonstrationem ordiamur, proponenda sunt quaedam, tum ad effectricem causam, tum ad materiam spectantia: incipiam ab effectrice, quod omnium consensu frigus est, & bruma. Frigidum Hippocratis doctrina, *lib. 5. aphor. 20. & 22.* partibus exsanguibus exitio est; quae res sit, scilicet, quod *πολέμιον*, atque e diametro adversans est calori partium nativo, quod amicum est & judicans, ut ipse ait. Jam igitur, ut praevaleat inimicum fri-

frigus, sic calorem obteret aut extingueret. Praeter hanc, altera frigidi vis est tanta, ut ad uredinem accedat; quam ulkionem videre licet hyeme in plantis & herbis glacie, niveque, obductis, ventorumque rigore percussis: itaque vulgatum est apud olitores & agricolas, arbores frigido exarescere, id est, humore nativo exhauriri atque flaccescere. Tertia frigidi proprietas, est penetratio in altum ubicumque corpus ita, ut intima viscera contremiscant, convellanturque, frigore: quas tres omnes frigidi qualitates mirus uno versu comprehendit Virgilius, qui ait;

Acrior, aut boreae penetrabile frigus adurit.

Sed & malorum experti referunt, inter causas *Pernionum*, hanc non postremam; si quis hyberno frigore post summum partium extremarum perfrigeratum, ac madidatum, ad immodicos ignis adhaesus se referat; aut contra ab ignis adhaesu ad crudum frigus, qui duorum extremorum, subinde succedentium sibi ipsis, usus naturam non torquere non potest.

Haecenus de efficiente; nunc enarranda tumoris est materia, quam Fallopius, in *tract. de ulceribus cap. de ulc. nomode*, & l. de tumoribus c. 39. dicit sanguinem purum; quod hercle si nos admittimus, simul etiam admitturi sumus, quod esset haec phlegmone; atque adeo apostema aliquando suppurabile; nunquam autem suppuratos aliquos, ut vero turgidos semper aut exulceratos vidimus *perniones* cum autem exulcerati sunt, adeo pus non reddunt, ut sint perpetuo siccī; quod advertit item Hieronymus Mercurialis.

Sed nostram nos opinionem exponamus. Per habitum omnem illius partis, quam obnoxiam malo nominatim ostendimus, sunt perpetui quidam affusi, perspersique, rores sanguinis, i. e. flores ejusdem, & vividissima portio; hos rores aura glacialis adhaesu plane tristifico corruptos, primum exhaurit atque absūmit; quae confecta re, qui novus accurrit sanguis, & hujus ejusdem ros, ut particulae conglutinentur, huc perlatus, tum a contrectatu malo partis affectae, tum ab appulsu corruptivi frigoris labefactatur; quod cum sit in dies, praeterquam quod doloris vis non potest succos praesertim calidos non attrahere, exaggeratur idem tumor; excocta veluti per ambustionem, parte, quo factum est, ut ambusta haec Latine reddiderit Theodorus Gaza, apud Aristotelem illud Problematis interpretatus. Qui succi, quaeve superfuitates, huc omnes advehi male dominati a natura transmigrant in ulteriorem intemperantiam, ac putredine jam concepta pariunt ulcus; inde fit, ut utiles ac puri liquores, qui primum occurrunt, prima sint morbi materia post, hos autem interiores ac viliores alii.

Habes jam nostram de vitii causis & generatione sententiam; quam si cum Fallopiana contuleris, profecto videris illa probabiliorē atque exactiorē. Primum enim quid naturae consentientius, quam partes sanguinis efflorescentis substantia tenuiores, & exteriores, primum dissipari, mox reliquum crassamentum in parte relictum computrescere? computrescit, inquam, sanguis, subinde vivida roriorum portione tabescente atque corrupta, quae ipsa incolumi persistere, tota integra substantia, & cum inimico frigore depugnaret invicta; veluti vinum, quod dum spiritus suos incolumes servat, non corrumpitur, sed postquam isti desiere, sic accescit aut vapescit. Ad haec, potior expositio nostra, quae rationem rei totam aperit ac enucleat; potior est altera, quae laxius expositis causis, accidentia magis, quam rem ipsam persequitur. Sed & firmam nostram opinionem volens nolens approbavit Fallopius, qui non inchoatos adhuc, neque existentes, *perniones* voluit medicamentis roborantibus anrevertendos atque cavendos, reprehensis acriter iis, qui jam confirmatos curant inutiliter & infrugifere. Enim vero procurantur, inquam

quam, partes obnoxiae principio, priusquam vitium aliquod obrepserit; singulari ac evidenti, quam indicavi, ratione atque consilio tuendorum roriorum sanguinis; qui postquam labefactari frigore fuerint difficillimam curationem recipiunt: Quid quod inexcussi saepe medicamentis *Perniones*, vere propinante, sponte delentur? scilicet instauratis iisdem roribus, ac tepore nativo, partis integre restituto. Tertium indicium illud est, quod sanguinea suppurabilis alioqui substantia non suppuratur, quod sit nimirum, quia sanguinis calor extinctus est, ac vigor excussus.

Verum enim vero, quid dicamus ad Julium Pollucem? cui *Onomastici* l. 4. c. penult. dictae sunt *ἐλκώδεις φλεγμοναί* inflammationes ulcerosae? sed ab hac quidem viri sententia non discrepat nostra traditio; qua statuuntur tubercula inflammatoriam & ulcerosam affectionem, referentia. Verum, quo pacto cum inflammatione conjuncta sit extinctio caloris in sanguine, hoc explicandum fortasse fuerit nobis; qui non proferimus emortuum sanguinem; ut in gangraenis & omni necrosi: verum, ut in morticinis pedum clavis, spiritus vividiores & plusciculos absumptos asserimus exemplo sit carnosae particulae confusio sive contritio, cui maxime similis *pernionum* est natura; ab hac quidem excussa plurima pars est spirituum & vigoris a sanguinis flore venientis: unde languens ac stupens pars collisa restat, verum non sic, ut vitae detrimentum extremum experta sit, haec enim absoluta gangraenae, ac interitus, esset calamitas, a qua natura confusione est longe, si quatenus ipsa est, concipiatur. Similes igitur contusis, quae ad semiexanimem naturam accedunt, sunt *perniones*, quantum ad hoc caput spectat; si tamen adjunxeris inflammatoriam affectionem & unctionem, quam in carnibus, frigore percussis, nemo non videt.

Sed hujus utriusque effectus causam & rationem audire si requisieris, hanc ego tradiderim. Est frigus extremum, communi philosophantium consensu, adversus omnia quidem corpora, sed animantium potissime, contractivum ac densativum sic, ut partes, quoquo pacto dissitas nimium, attrahendo pervellat ac mordeat; unde mordentia frigora dixit naturae scientissimus Virgilius, seu quicumque fuit is auctor, in *Rosa*; hoc igitur immodico raptu partes adducendo, & harum poros adstringit hiantes, & earumdem calorem conculcat in se ipsum coactum, qui propter hoc nihil exhalans, atque repressus, acervat substantiam, fervet ac aestuat, praeter suum naturae modum accensus; quo fit, ut carnes a quibus hospitur, ipsas reflexus discoquat, ac veluti flamma quadam exurat. Aliud etiam, quod observavi, referam; sic extenuari, rareque fieri, percoquendo partes ab hujusmodi calore, ut prope diaphanae reddantur, si ruborem tamen non excluderis. Ita post multos suorum effectorum circuitus, crudum & immite frigus objectos mortalium artus inflamat atque exurit, per antiperistasin nimirum, ut dicunt; calorem exaggerando, quae res, praeter nostros physicos, neque Servium grammaticum lauit; qui secundo *Georgico*, super memorato *Virgilii* loco, dixit; & frigus esse caloris initium, & summum calorem frigoris esse principium, unde quasi unus effectus est frigoris atque caloris. Quibus omnibus ad summum contractis apparet, ut inflammari, non inflammari vero; corrupti non corrupti; extincto sanguinis calore, non extincto, sint genus hoc difforme tumorum & ulcerum, quos *perniones* appellamus; non consueta scilicet & calida interiorum affluxionum causa, neque in totum ignavo, & inerte, frigore productos.

C A P. VI.

Pernionum definitio, & de quorundam affectuum discretione.

HAEC quidem omnia, si placet, ad Definitionis formam redigere sic possis; *Perniones sunt tubercula in pedibus, manibusque, inflammatoriam & ulcerosam affectionem referentia*; quae fit abolitis primum in his particulis ab hyberno frigore roribus sanguinis, mox a vi doloris attracto conculcatoque sanguine semicorrupto. Hac porro descriptione multos a *Pernionibus* affectus discreveris; videlicet intertriginem, paronychium, tophos podagricos, clavos, callos; de *bugantis* autem vulgo dictis non adeo certus sum, nam hae licet quidem apud Cisalpinos, atque alias Italas nationes, hodierna die sunt iidem, qui *Perniones* tamen Gulielmo de Saliceto, veteri Chirurgo, sunt calli, duraque pedum tubercula, qui excisione tolluntur; quamobrem ipse acu per bugantiam transmissa, & per filum, quod acu ducitur, multoties comprehenso, perque manum sublato; quidquid acui subjicitur, scalpro rescindit; quae curatio longe videtur alia, quam quae *pernioni*; congruat aut accomodari possit. Quae te nosse volui tum, ut nomina rerum; tum, ut res ipsas sine errore discernas, & scripta prudentum secundum ipsum animi sui sensum accipias.

C A P. VII.

Qui, qualesve, sint ad hoc vitium suscipiendum parati; simul & in hoc Problemata discussa plura.

Opportuna huic vitio partes excarnes, & eminentes, in disputatione de sede affectus ostendimus; cuius rei causa non est ad summam alia, quam extrema debilitas: sic adolescens quidam Consentinus, rei Medicae studiosus, qui per vulnus inferiore carpo fenserat jam manus atrophiam, expertus est hac hyeme aliquin tepida, *Roseolas* in digito minimo privatim; quae pars inter omnes maxime sustinuerat ictum, aut, ut accommodatius in rem loquar, ab hoc ipso noxam, quae stupor & aliquando sensus private fuit. Parata quoque inter omnes est aetas puerilis, quam rem & Cornelius, in l. 5. c. 26. testatus est. Deinde patet hisce molestiis adolescentia propterea, quod laxiores ac molliores istorum hominum particularis nullo negotio penetrat, exsuperatque, vis insolens brumae.

Neque vero memoraveris etiamnum contra, calidum istorum maxime vegetum & uberrimum, siquidem obtruserim eo tempore totum intro conversum, praeterquam quod molliusculum est illud, & uti copiosum, non item robustum ac statum; contra virorum firmitus est, velut antiquum vinum, etsi copia minus est: puerorum vero calor, quale multum est, halituosum atque commistum. Haec mihi sane ratio videtur, qua pueri maxime in hunc affectum incurrant. Ut nequam sit audiendus Mercurialis, qui propterea pueros huic vitio fecit obnoxios, quod omnium minime se tueantur a frigoris injuriis, sed his prope se subjiciant ultro ipsi. Ad quam puerorum naturam accedit & ea, quae foeminarum est; praeter quas impuberum ac puberum aetates, & alia paulo superiori exors ejus mali non est, si corporis habitus ac temperamentum ad utrorumque modum accesserint. Hic naturalium ordo est; quod vero ad non naturales alteras pertinet, climata Septemtrionalium regionum, ut quae hyemi plurimum respondent, cum primis obnoxia sunt huic noxae: quapropter epidemicos & vulgares istarum gen-
tium

tium *perniones* retulit Olaus magnus, in *historia de hisce populis*; dum tamen adverteris & graviolem *pernionum* vim ac furorem adversus has nationes, eosdem magis, quam nostros Italos, affectioni resistere; nimirum propterea, quod his incommodis assueti ac magis obfirmato sunt corpore adversus eadem.

Post haec, quod equidem observavi; referam, graviter expendendum: etiam si communem ex aequae potente causa, quod frigus est exsuperans, *pernionum* affectionem constituerimus, tamen obliviscenda aut contemnenda non est corporaturae proprietas; qua sunt aliqui ad promptius suscipiendum accommodati sic, ut nullo non anno *perniones* quicquam omni studio vitaverint, licet non asperissima interdum, sed mitior bruma contigerit; alii vero resistunt causis, neque meminerunt quidquam incommodi se expertos, qui maximis se rigoribus exposuere. Itaque spectat non parum ad cooperaturas hominum, atque ad partium temperaturas his causis obfistere vel prompte cedere.

Quarum rerum explicationem, ex me tradente, dum accipis, revoca primum in memoriam eum, qui spectat ad primam partium compositionem, primarum, secundarumque, qualitatum complexum. Deinde considera texturam cutis aliquos adscivisse fibrosam ac duram, viros inquam potissimum, assiduis laboribus exercitos; aliis eandem esse minime fibrosam compactamque, sed laxam & mollem; veluti si languor aliquis attigerit, talis foeminis & pueris, ac male habitis hominibus visitur. Jam igitur, quam non satis calido, sed frigidiori atque humidiori, qualitatum complexui conjuncta laxitas atque mollities, itemque cutis solutior & cessilis est, haec partium habitudo lubricam se exhibet, ut promptus in ea *pernionum* sit lapsus.

Aliud etiam quibusdam adverti peculiare, quod frigoris extremi sensu fufcescunt, ac tantum non livefcunt, manus; quibusdam illud autem fit, ut facile intelligis, ut caloris insiti parcitate, ut melancholiae naturalis exsuperantia. Hos autem homines molliore carnis habitu videris omnes, ac subfrigido & subhumido, tum hyeme, tum aestate, manuum contactu semper. Contra vero, qui calidiori, sicciori-que, temperamento donatas partes, ac fibrosas firmasque tum natura, tum usu, nati sunt, maxime repulerint, ac minime senserint, hanc eandem noxam. Haec, a nobis saepe comprobata, tute tua observatione verissima comperies.

Haec ad aegrotandum partium habitudo est, ad solidam suam substantiam spectans. Similis, ut minima noxa frigoris praevaleat, spissitas requiri sanguinis seu portionis humidae: contra vero, ut vis frigoris *χειμὴρ ὁρροῦ* insinuetur, spissitudinis defectus faciet. Voco autem spissitudinem, in parte quidem solida, texturam compactam; in humido vero genere, coactam hujus substantiam, cogitur autem & conspissatur humor ab interno congenitoque opifice, qui calor est seu coctionem praeparantium, seu perficientium viscerum naturalium; hic quippe, quo valentius vi propria subiectum humorem exercebit, atque pulsabit, eo pressior & crassior hic evasurus est, & minus dilutus solutusve; quemadmodum exemplo mustum, quod quanto majorem ac diuturniorem sustinuerit ignis versuram eo consistentius tenaciusque reddetur.

Dices autem, & quo pacto statuimus percoctum, firmumque, sanguinem obfistentiorem futurum *pernionum* causis; dilutum vero atque solutum eisdem magis obnoxium; nimirum, inquam, propterea, quod illo concocto, & per calorem elaborato, qualitates activae terminant passivas, & dominantur passivae vero terminatae sunt ac dominatae. Quemadmodum Aristoteles docuit, in *l. 6. meteor.* initio, atque alibi. Signum autem, quod concocta & modificata omnia magis resistant alienis injuriis, monstrat inductio in plerisque succis, sero, lacte, atque

aliis ejusmodi fluidis corporibus, quae ignem experta se diutius incorrupta conservant, ac vero non percocta minus se vindicant a putredine: sic igitur & de sanguine cogita, sive cui calor validus incubuerit, sive quem imbecillior coctionis agitatio crudior reliquerit: porro, cum ab exterioribus humor inalteratur, facile crudior proditur; cum vero perstat integer, & statu suo nativo inexcussus, per hoc perfectus & commodatus declarari videtur. Itaque cum adversus offensas frigoris incolumem se tuetur, probatae substantiae modum habebit; cum vero prompte labefactabitur ab eodem, vitiosa protinus se ostendit systasi, quod ad hunc affectum pertinet; atque adeo non constantes ad detrimenta sanguinis hospitati spiritus, etiam ipsi languescent ac exsolventur. Quibus omnibus vides omnes ex triplici substantia portiones, solidam, humidam, spirituosam perpeti sub *pernionibus*, & quo ordine.

C A P. VIII.

Notae Pernionum.

P*ernionum* indicia primus, inter Latinos, exposuit Cornelius Celsus verbis, quae certe immutare fas non sit; ita brevi pleneque rem exprimunt, quae sunt, scilicet. Rubor cum inflammatione mediocri est; interdum pustulae oriuntur; deinde exulceratio; dolor autem modicus; prurigo major est; nonnunquam humor exit, sed non multus, qui referre vel pus, vel sanie, videtur. Haec nos Celsi singula leviter exponemus, ex *Commentario quem in hunc auctorem conscripsimus*, traducta. Primum enim, quod rubor & inflammatio sit tumori, qui frigore productus est, ne difficile quidem videtur; nimirum frigus est calidi, calidorumque causa est per accidens, illud enim, cum crebro quasi ictu feriat, continui facit solutionem, inde dolor, ab hoc fluxio & humorum illapsum: acervatio, post prohibita transpiratio, mox putredo & a putredine inflammatio. Rubor autem a confluxu sanguinis est. De pustulis majus est negotium; sed haec possunt excitari fervore ichorum prodeuntium quidem extra poros, sed ab habitu cutis compactiore conclusos, atque cohibitos. Equidem comperi plus semel hoc Anno 1624. in nostro Nosocomio, cum *pernionibus* excitatas ampullas, phlyctenaeve, quam maximas; ita ut comparari potuisset vitium ambustis ab igne; quod tamen ex una fervoris conditione proficisci mihi visum est consentaneum. Sed de prurigine quid censeam? id scilicet, quia confarcti per poros ichores, nullo expiratu computrescentes, & acriores redditi, fibras vellicant, & naturam sentientem excitant. Illud nunc restat unum, & quid causae sit, ut parum saniei, & haec portio neque etiam semper emittatur ab ulceratis *pernionculis*. Ad quam rem ajo, parcitatem hanc humoris respondere suae siccitati partium quae & exsanguis sunt, & a vi frigoris prope redditae retorridae, aut, sicut loquutus est Aristoteles, asperae.

C A P. IX.

Pernionum proprietates ac mores.

Praeter autem frequentissimas, & communes, jam enarratas *Pernionum* conditiones, audi nunc & alias in hominibus plerisque privatas, quas equidem fidei multorum laborantium enarratione collegi.

I. Rigores aliquibus, ac febres plurimum, *Perniones* exacerbati movent, ac nonnullam quoque maciem atque pallorem certis personis invehunt, quas res credo fieri, cum acerbiter aliquam graviores adferunt; nam quibusdam etiam ungues quotannis excutiant, novis inductis: sed & membranas ossibus circumpositas vitiant interdum, praeterquam quod phagedaenam, gangraenam, & necrosin, ut dixi, concitant saepe.

II. Videbis nunc in pedibus nasci vitium, quod non tentaverit manus; nunc manus infestare, quod pedes reliquerit incolumnes; atque hoc quidem frequentissimum est, ac exploratum a me perpetuo: qui tamen haud dubito, redundantis & varii succi materia posse superiores, inferioresque, partes aequae corripere.

III. Manuum *roseolae* noctu plurimum turgescere consueverunt, seu quod decubitus contextura, foventisque lanei strati

Calor iste vias & caeca relaxat

Spiramenta, novus veniat qua succus in ulcus.

Seu quod, ut aliis placet, hi, qui nocturno cutis addensatu prodituri fuerant, halitus repressi conserveant, carnemque laxent ac tollant.

IV. Alios usu manuum solvunt, aliis vero manus neque plurimum extumescences ad operam impediunt; quamquam intertes maxime persequi difficultas haec motus videtur.

V. Pedes calceis laneis contextos plerisque non petunt: quod idem defendendi studium manus non juvat alios; de quibus unus est Octavius Beltramus, Thurius, conterraneus meus Typographus Neapolitanus, nulli secundus.

VI. Nonnullis grandioris aetatis accessu pepercerunt, alii vero saepe medicamentis deleti recurrerunt.

VII. Ad hunc quoque locum spectat, quod narravit mihi Tryphon Cytharella Amalphensis, ex oppido Majori, adolescens septemdecim annos natus, auditor meus apprime diligens & studiosus, se tres jam annos, quos Neapoli transegit, laborasse primum manuum *roseolis*, quas ante hac in patria nunquam fuerat expertus. Contra vero religiosus vir Theatinus Joannes Maria Scaranus retulit Neapoli, nativo solo, multis jam annis hyeme *pernionibus* infestatum; qui profectus ad Siculos quindecim annos per hyberna tempora nil mali sentit; mox ad suos lares reversus hoc anno 1631. qui minime frigidus inter omnes fuit, haec mala rursus expertus est: sic aeres, aquae, loca, luculenter in has affectiones conferunt.

VIII. His eadem medicamenta conducunt, his non conducunt; nam quibus lixivium probefacit, quibus fursarum fomentum; aliis ex impuberis lotio cum aurantii mali medulla confusio; aliis ex percalesceto porcino veretro, perfricatio fuit usui non poenitendo.

IX. Ad summam difformis admodum haec vitii species videtur, neque perpetuam in omnibus rationem laedendi servans; a causa nimirum externa, & incertis saepe corporum naturis, variata atque producta. Singula autem, quae accidunt, a Medico describi non possunt, auctore Hippocr. in *l. de articulis*, & alibi.

X. Frigidum humidum infestius plerisque quam frigidum siccum.

C A P. X.

De curandi ratione.

Pernionum methodica curandi ratio, per auctores omnes sic explicata non est ad hanc diem, ut scopos medendi certos dignoscas; adeo quidem, ut non satis exturbari contrariis appareant, aut si curentur, his utique gaudeant applicamentis: siquidem Aristoteles id supposuit, *lib. 1. problem. 55. & 56.* calidis hos aequae ac frigidis curari. Dixi jam Philosophi iudicium in hac re. Sed e nostris Hippocrates, & aquae fomento, & igne, curari solitos, per Pythoclen contemporaneum Medicum, approbavit *l. 5. & 7. epidem.* qui ait; *Perniones pertundere oportet & calefacere ita, ut quam maxime excalescias igne & aqua.*

Sed & Cornelius Celsus, optimus Hippocratis imitator, *Pernionibus* non adpartis, aes, quam maxime calidum quis pati potest, admovendum praecepit: quem ignis usum cum non approbat inter manus idiotarum Fallopius, videat quaevis quam id inique faciat, quamve immemor sit, qui sanatos sibi *perniones* calidis cineribus, praecepto matris admotis, testatus est.

Sic apparet contra quam instituerint Medici, censuisse problematum conditorem. Hic enim frigida, sicut & calida *Pernionibus* conducere; calida tantum nostri volunt. Quae Philosophi sententia tam difficilis est visa Mercuriali, ut cum Medicis sentiens ipse, qui maximus semper problematum Aristotelis fuit admirator & observator, tamen huic viri Stagiritae placito visus est nuncium remisisse. Verum enim vero, mea quidem opinione nil absurdi continet Aristotelea haec hypothesis: etenim eo constituto quod Petro Aponensi visum est, *Pernionibus* mederi frigidam, quod haec immodicum humorem ab extrema parte repellat, & abigat nimirum ad interiora transpositum; haec quippe opera non improbatur a nostris Medicis, imo vero facienda praecipitur initio tumoris; quo scilicet tempore procedit ad membrum humoris affluxio. Quae transpositio conducibilis amplius esse potest, si sanguis influens sit purus ac probus, qualem constanter opinatus est Fallopius; ad hunc enim modum non peccat aliquid nisi nimietas quae rite recteque repellitur ab unoquoque frigido.

Jam vero cum Hippocrates & Celsus, & horum affectae Medici, calidam aquam, & ex igne petitas medelas, admovent, haec faciunt desita jam fluxione, collectaque tota materia tumoris, ut haec efficaci calidorum vi dissipetur & exauriatur: constante vero fluxione, neque nostri parcunt refrigerantibus medicamentis, etiam quae adstringunt admistis: sic gallas cum aceto contritas, sic vini faecem imponi laudat Octavius Horatianus, sive, ut altero codice nominatur, Theodorus Priscianus *l. 1. ad Euporistum cap. 28.* Aetius vero succum admovet hyoscyami; quem ab inflammatione ac doloribus vindicare prodidit Paulus. Sed e posterioribus Fallopius, & aquam rosatam frigidam, & ceratum quoddam impense frigidum, commendavit, quod

R. Succi Rosarum,
Solani,
Plantaginis, singulorum unciam j.
Cerussae,
Lithargyri, singulorum uncias ij.
Aceti acerrimi,
Olei Omphacini, uncias iij.

Mista in mortario plumbeo subigantur ad Linimenti consistentiam : quo saepius *ustato*, adfirmat auctor, rem optime successisse. Sic quidem ille.

Sed Joan. Huccherius velut ambuita *Perniones* curavit; neque aliter Arantius, in operis de tumoribus, capite peculiari. Sed isthaec omnia superat, quod Guido Cauliacus, vir sane consultissimus, frigidam aquam laudavit, tractatu 6. doct. 2. cap. 8. quod est inscriptum de doloribus & mulis; sunt autem *Mulae*, interpretibus Laurentio Jouberto, Joanne Huccherio, Joanne Manardo, & gallicis Lexicographis, *Perniones*. Postremo sunt, & qui nivem applicitam ferant remedio fuisse. Has ob res omnes verum apparet, quod Problematographus enunciarat, calidis ac frigidis aequae *Perniones* deleri, si tantum distinguantur usus opportuni tempora.

Qua composita veterum auctorum contradictione, aliam, quae inter juniores est ambiguitas & perplexio, nunc enarremus. Mercurialis quidem nullo proposito certo scopo curationem *Pernionum*, ut intertriginis dicit instituendam, qualem tamen neque postmodum exsequutus est, verum apprime diversam. Jam autem aliorum omnium, qui vitii summam ad cutis unam constipationem retulere, pars laxationem & deterisionem, ut Huccherius, pars calefactum atque discussum, ut Fallopius; pars utrumque censuit exsequendum, ut Arantius. Sed Franciscus Vallesius, in comm. ad l. 5. epidemiorum super ea sententia, quae de *Pernionibus* tradita est, ait; *Perniones* quoniam cutis refrigeratione ac densatione fiunt, proinde calefactione ac laxatione curari; verum adhibenda haec alternatim, nam aqua sola nimium laxat ac mollit, at solus ignis exsiccatione vehementi constringit & cogit: jam vero cum sibi mutuo succedunt haec, igne calefaciente & aqua laxante, atque unctionem prohibente, dissolvetur materia, laxabitur cutis, ac temperabitur pars.

Haec alii, nos horum opiniones ad examen, si licet, referamus: ergo quod inter omnes convenit, pro certoque habitum est; laxandam eam, quae malum sustinet, partem, non placet. Primo, quod non ad sententiam summi Hippocratis; imo multo diversa est enarratio: deinde, quod non ex legitima indicatione, sed nocua haec medicatio est: quod (ut inde incipiam) ostenditur hac ratione; neque etiam si concedatur: ideo sequitur, ut sit laxandum. Quippe si curatio est per contraria, contrarietas haec medicamentorum spectat ad morbum, qui curationem indicat; non ad causam, quae curationem vere non indicat. Sed praeservationem Galeno teste, in 8. meth. med. Quae si vera sunt, ut sunt plane verissima; laxatio, quae suadet a Vallesio, praeter legem est Galenicam & nocua parti: nam tumor Chimethlodeis, si credimus Aristoteli, peculiari problemate jam indicato, laxatio quaedam est, nec non laxis hominum corporaturis advenire sueta, quod jam ostendimus; ergo laxantibus adaugenda sit potius, quam relevanda.

Jam igitur, quoniam, ut apparuit, *Perniones* quaedam sanguinis est affusio, sub cutem, de venarum osculis per vim frigoris expressi, mox semicorrupti; ob id exhauriendus est seu medicamentis, seu prompta & manifesta vacuatione: sic usum calidorum applicamentorum, & scalpri, praecepit Magnus Hippocrates; longe aliter nimirum, quam interpret Vallesius commentus est, qui legit sic Hippocratis enunciarum; *Perniones* dissolvere, tepescacere, pedes; hoc modo praecipue, calefacere igne & aqua; quae lectio, versioque, non convenit cum ulla multorum aliorum translatione, neque cum codicibus Graecis sive Basiliensi, sive Aldino, qui ambo l. quidem 7. sic habent: χυμῶδων κατασπᾶν, κατασχᾶν, restituit Anutius Foesius, ἀλεαίνειν Aldino, ἀλεαίνειν vero Basiliensi τὰ; πόδας ὡς μάστιγα ἐκδερμαίνειν πορὶ καὶ ὕδατι. Quae Janus vertit ad hunc modum; *Perniones* per-

pertundere oportet, & calefacere ita, ut quam maxime excalescias igne & aqua. Sed Anutius Foesus sic; *Pernionum medela est scarificatio, tepesactio, ita ut pedes quam maxime igne, & aqua excalescias.* Quibus utrisque prior, Fabius Calvus transtulit haec ita, *perniunculos pertundito, scalproue scarificato, pedes igne & calida aqua valde calefacito.* Quod si fortasse *codicem libri 5.* Graecum adeundum volueris, atque legendum, quem locum ipse Vallesius explicabat; is quidem tum ex Aldina, tum ex Basilienfi editione ad hunc modum habet, *χρῆδαν κατὰ χῶν ἀλαίειν τὸς πόδας ὡς μάλιστα ἐκθερμαίειν πρὸς, καὶ ὕδατι*: quae vertens primus Calvus reddidit per haec; *Perniones mulgebat, vellebatque, pedes igne, & aqua, maxime calefaciendo.* Sed mox accedens Janus ait; *Perniones pertundendi, & calefaciendi sunt pedes sic, ut maxime excalescias igne & aqua.* Post hos autem, tertius Anutius vertit hoc pacto; *Pernionibus medebris scarificando, & pedes calefaciendo sic, ut maxime igne & aqua excalescias.*

Itaque si Graecos ipsos codices, si Latinos primos omnes interpretes, consulueris, falsa & commentitia Vallesii translatio reperietur. Nec minus improbabilis videbitur ejusdem enarratio, qui deduxit ex Hippocratica dictione alternum ignis & aquae usum; quam aquam & ad laxandum propositam interpretatur, neutrum enim consentaneum rationi videtur; nam neque ad laxandum aqua capi debuit, cujus usus enucleate traditus est ad maxime calefaciendum: deinde vero similis est, loquutum Hippocratem de aqua marina, quae usu praecipuo semper, & maximo, fuisse constat ad *perniones*; priscis, praesertim Oribasio, Aetio, Paulo, locis citatis, & Octavio Horatiano, sive Theodoro Prisciano, l. 1. ad *Euporistum* cap. 28. nimirum ob multam exsiccandi vim, quam habet haec aqua, propter falsam exsuperantem portionem: qua de re piscatores, qui nudis perpetuo pedibus exercentur juniores & grandiores, equidem adverti minime *chmethla* perpeffos. Confirmat demum aquae marinae conjecturam, quod solenne fuit antiquis, scarificatis continuo membranis aquam falsam affundere, ut ne grumi sanguinis protinus ocluderent vulnuscula; aut etiam, ut ne haec simpliciter coalescerent; distinet porro coactum sal inter omnia plurimum, ut in *commentariis nostris de inermi Chirurgia*, monstravimus. Quod si aquae potabilis omnino retinetur opinio, etiamnum apparet, non ad ignis alterne contemperandi usum, quem opinatus est Vallesius; verum ad eliciendum, laxandumque, sanguinis effluxum institutam eandem.

Jam autem, quod ad alternum illum binorum praesidiorum usum spectat, neque hic necessarius est; tum propter praedicta, tum, quod probabile sit, duo illa simplicia (ignis & aqua) proposita in sensu composito, quasi diceretur percalescacia igne & aqua, aut si disjuncta volueris utraque capiendi; dicam Hippocratem ea sententia comprehendisse calidum in sicco, & calidum in humido, quorum hoc infirmius alterum valentius sit; ut statuendum sit denique, calefacientia ab Hippocrate probari praesidia non laxantia, si consideres plurimam partem semicorrupti, ac propemodum extincti, sanguinis exhauriri per punctionem, efficacitate tanta, ut nihil sit praestantius ad prompte demerendum de nostris hifce languentibus. Quam ego, duce Hippocrate, exsequutus in plerisque egenis mire frugiferam comperi; quippe quae causam ipsam, mali fomitem, in promptu detrahit, & naturam partis diu gravatura sarcina cito levat; sic in Joanne Dominico Fusco; sic in Tryphone Cytharella meis auditoribus, quos curatos viderunt admodum R. P. Marcus Antonius Rufus e Societate Jesu, Medicus scientissimus; & Franciscus Sparanus, Medicus e Collegio Neapolitano consultissimus: sic in Reverendo quodam Cappuccino; sic in Clerico Theatino; sic in aliis Valetudina-

rii nostri decumbentibus, qui fuere propemodum innumeri: exiit autem semper ex vulnusculis sanguis primo tenuior, deinde ater & crassior; mirum autem quod asservato, refrigeratoque jam, eidem cruori serum ullum non existit.

Dixi jam de simplicibus; restant *composita Medicamenta* referenda. Quorum duplex est series; nimirum altera praeservantium, altera vere curantium. *A pernionibus*, inquit Aetius, *l. 4. ferm. 2. c. 73. praeservat sal cum melle tritum, manibus ac pedibus assidue inde perfrictis*. Aliud non modo praeservans, sed productos etiam perniones curans, citriorum magnorum internam partem acidam, rejectis seminibus, diligenter terito, & cum adipe suillo vetusto ad Cerati compagem redigito; & ad hyemis initium quotidie illinens ex eo digitos, utitur. Aliud Oribasii; sulphur vivum cum melle cocto imposito.

Aliud Perniones imminentes arcens;

R. Atramenti sutorii,

Florum mali Punici sativi, singulorum drach. iij.

Alum. scissi. unc. iij.

Myrrhae, Turis, singulorum unc. ij.

Cerae unc. iij.

Adipis suilli unc. viij.

Olei Myrtei quantum satis est. Haec ex Amideno auctore.

Post quae referuntur & perniones curantia jam eductos; ex his alia fluida, alia solidiora. Ex fluidis primum est apud Celsum ex multa calida aqua fomentum, in qua rapae decoctae sint: aut si ea non sunt, aliquae verbenae ex reprimentibus decoctum, vel lenticulae, vel erui, vel hastulae regiae radices probavit Paulus; sed rapae summum perhibuit Aetius. Ex fluidis epithematis decoctum betarum, quibus alumen scissum infusum est, proposuit Octavius Horatianus; post quod fomentum cera liquata linire convenit, idem ait; qui addidit cerae & picis resolutae solam unctionem curationi valuisse, & gluten solum in aqua liniendo profuisse; quod glutinis & cerae linimentum usui praeservandi potissime conducibile probarim equidem. Sed ex Paulo sunt haec; in rapae sativae radicem excavatam conjicitur cerae sextans, olei lentiscini quantum sufficit; cocta in duplici vase ex marina aqua, aut muria, aut lupinorum decocto, hoc quidem superfundito; ceratum vero in rapa liquefactum frigidum imposito. At in exulceratis pernionibus, thuris, aluminis scissi, turis, resinae, terebinthinae, singulorum par modus; adipe suillo diluta inducuntur. Verum si inflammatio exulceratos perniones male habeat, medicamento utendum hexapharmaco, quod recipit olei uncias novem, adipis, fellis taurini, & singulorum libram, argenti spumae uncias sex; solophoniae uncias quatuor; mellis uncias sex.

Haec isti; ante quos omnes Dioscoridi comprehensa sunt haec;

Thus cum suillo adipe, aut anserino impositum.

Pix liquida inuncta; Acacia illita.

Myrthi feminis decoctum fotu adhibitum.

Ficus crematae cum terato impositae.

Cancrorum fluviatilium cinis cum decocto melle illitus.

Pulmo Marini recens concisus, & impositus.

Asininae ungulae cinis, oleo maceratus, illitus.

Ursinus adeps inunctus.

Umbilici Veneris succus impositus.

Lentes cum meliloto, siccis rosis, malicorio, cydonio malo, & rosaceo, adhibitae.

Orobi decoctum fotu impositum.

Raporum decoctum fomenti modo.

Betae decoctum appositum.

Dracunculi majoris folia, ex vino decocta & imposita.

Oleum ex incavata Asphodeli radice decoctum, illitum.

Cyclaminis decoctum fotu adhibitum; quin etiam oleum cum pauca cera in ejus excavata radice fervefactum, illitum.

Scilla cremata imposita.

Ranunculi decoctum adhibitum,

Arction ex vino additum.

Alumen aqua adpersum.

Hactenus ex Anazarbaeo Viro multa, post quae referam experta mihi medicamenta: quae sunt ad non ulceratos quidem *Perriones*, suffitus ex cinnabare contrito, & in ignitos carbones coniecto, mane, vespereque, ad multos dies, sub tensis panniculis accomodate recipiendus: mox ex decocto cyclaminis lotura. Tertio ex liquore destillato cerae, vel ex hoc simul, & pomata, inunctio cum confricatu. Ad exulceratos vero, ex eodem oleo cerae, succo cyclaminis, adipe taurino, & pinus resina, vel pice, colophonis, Ceratum, secundum artem, confectum. De tota *Perrionum* inquisitione & curatione sint haec jam satis.

De Glandulis vulgo Thureis appendicula.

Medicina, sicut Cornelius Celsus ait, in operis sui primordio, nusquam non est. Siquidem etiam imperitissime gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnorum, morborumque, noverunt. Itaque foeminae: tum quia peculiari quodam naturae munere humanitatis, & hospitalitatis, officiis maxime sunt comparatae, tum quia minus curarum habent, atque otio abundant, pleraque observare possunt, ad commentandum alioqui non ineptae. Quam Medicinae speciem rudem, scilicet, & ineruditis suis sensibus congruentem, aut ipsae sibi confinxerunt, aut perperam ab eruditis comprehensam reservaverunt, obstetrices maxime, & hae vetulae, quae solertiam aliquam aut aetate, aut Medicorum consuetudine, compararunt: quarum rerum exemplis mediocrem numerum exsuperantibus enarrandis, ne nimius sim, supersedeo; si memorare non omittam non esse rem istius gentis omnino contemnendam; quando Plinius a Lai, Elephanti, Salpe, obstetricibus, pleraque describere medicamenta, dedignatus non est, l. 28. c. 7. & Marcellus, Imperatoris Theodosii Medicus, etiam ab agrestibus, & plebejis, accepta remedia fortuita atque simplicia, quae experimentis probaverant, operi, quod edidit de *Medicamentis*, inferere non erubuit quid, quod audiendos vulgi medentes monuit Hippocrates alicubi technicorum operum, gynaeciaeque plurima ex foeminis accepit.

Itaque istae matronae morbum invexerunt *Tule*, tersus *Tole*, appellatum, Latine *Tolles*; propterea, quod tollantur ac tumeant, cujus diminutivum *tonfillae*, *praxithmia*, quae sunt in homine, sicut *glandulae* in lue, cum tumor fauces occupat; quae verba sunt Ambrosii Bergomatis in *lexico*. Sed alii pronunciant *Thurea* fortasse, quod ad thuris grana, figurae, magnitudinisque, similitudo accedit. Scire autem licet, oboriri vitiosas istas *glandulas*, & ementitos adenas, in artubus, ac praesertim in brachiis, parte supina, quae supra carpum est, in devaricationibus tendinum lacertorum. Materies autem est lenta pituita, quae, laxato ac rarefacto prius per calorem corpore, mox succedente frigore cogitur & conglobatur in eam, quam dicunt glandularum, aut granulorum, formam. Has istae sic curant, ut obverso pollice duriter comprimant, sic crebro affrictu finiuntur tum ipsae,

ipsae, tum aliae, quae substant parysthiis glandulae, fortasse communicato calefactu: ob diversionem vero fieri credidit Gulielmus Rondeletius, in l. 2. *suae nosotherapy cap. 4.* quo loco & ipse morem hunc vulgarem curandarum *tonsillarum* retulit. Similis tuberculi meminit Avicenna, lib. 4. *fen. 3. tr. 2. cap. 6.* cum ait; *generatur in quibusdam membris apostema glandulosum, sicut avellana nux, & minus eis; & est in principio taliter, quod cum super ipsum fit compressio, superatur, deinde redit multoties & multiplicatur, &c.* Quod tuberculi genus ab Avicenna memoratum crediderunt aliqui, Joanne Costaeo relatore, *Ganglium*: quod tamen notas ganglii vere non habet, ut probat idem Costaeus; verum mea quidem opinione sunt notatae *glandulae*, quas ad sententiam foeminarum vulgarium enarravi; quod confirmatur communitate curationis: etenim, quod attritus auxilium praecipit Avicenna *glandulis*; idem Medicae nostrae faciliunt, tum quidem *tonsillas*, tum *tolles* excutiendo: *tonsillas* quidem rumpunt collo patientis, mira celeritate, per utraque manus circumrotato, brachii vero glandulas, ante descriptas, obverso pollice vehementer proterunt, ut jam exposui. Quae de *Thureis glandulis* pauca, libentius equidem, in hunc locum retuli, quod complicati folii vacuitati complendae sum animum nactus.

Peroratio, ac de Abscessus nomine per nos usurpato Comprobatio.

HAec ego de exquisitis *Abscessuum* generibus Neapoli meditabar, ad usum, & meliorem frugem, rei Medicae Candidatorum in nostra schola, dum universam addiscentium, profitentiumque, rem summa cum prudentia, parique vigilantia, regit & administrat Perillustis & Reverendissimus D. Joannes Salamancæ, Regentis quondam integerrimi Salamancæ, spectabili pariter virtute, filius: cujus cum auspiciatissimo nomine suam denique coronidem nostrum opus habeto. Anno Christi trigesimo primo supra millesimum sexcentesium, quo conflagrament Vesuvium vidimus, ac vicina plurima tum rura, tum oppida, vi ignis ac terrae motus eversa.

Caeterum, nemo me reprehendat oportet, quod *Abscessus* nomine donarim pleraque vitia, quos *tumores* appellare vulgus Medicorum hoc tempore consuevit. Porro, non insuetum Hippocrati fuit, tum *Abscessus*, tum *Ulcus*, nomenclaturam late extendere; quam rem si nos hoc extremo loco explicaverimus, & rite se assensum, & non sine fructu, cognoscet lector: audiat autem velim priorem de *Ulcere* demonstrationem. Scriptum est, *commentario 3. de fracturis, particula 34.* Nisi quis dicat alios quoque morbos esse *Ulcera*, quod quodammodo probabile est. Hic loquendi modus nulla non ambiguitate plenus est, tum quia novus & insolens, tum quia paradoxus; praesertim quidem apud Hippocratem, qui rata, & hominum opinioni consentanea, cuncta proposuit; sed enim nobis persuadere non possumus, sine magna ratione, proditum hoc a Divino Viro fuisse.

Galenus igitur, duobus in locis, hujus rei meminit, & *libro de inaequali intemperie c. 6.* & *particula lib. de fracturis* ante citata. In quorum priore quassidurum, id est, persuasum difficile nominavit Hippocratis enunciaturum: in altero vero probabile solum, & non nisi cum moderatione intelligendum dixit, quod sint in eo, quae rationi non omnino consentiant. Verum tamen & (*quodammodo probabile est*) voces duas maxime modificantes interposuit Senex, praeterquam quod non ex sua ipsius opinione, sed aliorum certe sensu, videtur haec attigisse. Omnibus autem modis veram hanc doctrinam Galenus probavit, illa primum proposita morborum divisione. Morbi alii dolorem adferunt, alii secus: si dolore sociati

Pom. I.

R r

sunt,

sunt, hi admodum probabiliter *Ulceribus* adnumerari possunt: dolor enim & ab evidenti solutione, cum aliqua pars secatur, extenditur, contunditur; & ab intemperie simul est, cum caloris, aut frigoris, excessus eandem capit. Et quae quidem parte a solutione continui dolor est, liquido confirmatur, morbum omnem dolorosum esse de genere *Ulcera*; siquidem omnis solutio continui corporis est *Ulcus*, & omnis morbus dolorosus est solutio continui. Qua vero parte proficitur ab intemperie dolor, similiter & de *Ulcera* est genere: quandoquidem omnis intemperies, sive calida, sive frigida, solvit continuum etiam: quippe constat, calidum substantiam solidam penetrare, erodere, incidere, colliquare, mollires, extenuare, ut 21. & 22. lib. 5. aphor.; frigidum vero tum constipando, tum introrsum impellendo, nunc quidem exprimere, nunc comprimere potens est: ut 20. aphorism. libri quinti.

Haecenus si perdolentes morbi sint, monstratum fuit, hos esse *Ulcera*, si vero sint indolentes, cum intemperaturam involvant, similiter haec habet solvere continuum. Quamvis enim manifestam continui solutionem haec non adferat, tamen ratione contemplabilem sine dubio recondit. Neque in exposita utraque hypothesi subest alia diversitas, praeterquam latentem hic, evidentem ibi, patitur homo solutionem. Effectum enim intemperamenti semper adsit oportet, sicut intemperamentum ipsum adeit; quas ob res sint, non sint, morbi doloriferi, protinus erunt de *ulcerum* genere.

Aliter etiam, quod ad intemperiem pertinet, confirmari potest eam quaecumque sit, *Ulcus* esse propterea, quod scriptum est ab eodem Hippocr. libri de hominis natura, contextu nisi fallor octavo, suscitari morbos omnes per *Abscessionem* non consentientis in unitatem & symmetriam humoris: disgregationem interpretatur Prosper Martianus, in adnotationibus ad l. de humoribus.

Ad hunc modum jam vides, Hippocrati longe latissima significatione fuisse *Ulcus*. Similiter & *Abscessus* enarratore Galeno, l. 1. de officina Medici particula 25. atque *abscedere* dicta sunt, quaecumque corpore integro cum aliis quidem partibus conjungebantur; mox adversa valetudine suam unitatem & contactum amittere: atqui unitas abest omnibus fracturis, *ulceribus*, fissis; contusis; contactus vero *Abscessibus*, sinibus, inflationibus, *Tumoribus*. Taceo, quod *Abscessus*, apud Hippocratem, est omnis emigratio, seu separatio rei cuiuspiam ante consistentis: veluti qualitatatum, affectuum, spirituum, humoris, carnis, ossis, & alius cuiusque particulae: quemadmodum explicavit Joannes Marinellus in commentario. Sed neque novum est, *Tumores* ab Hippocrate vocatos *Abscessus*, qui l. 6. de morb. popul. 2. sect. sub init. notata reliquit haec; *Abscessus*, veluti glandularum tumores, signum quidem sunt earum partium, unde germina habent, sed & aliarum, maxime vero circa viscera. Sed & Arabes, Barbarique, scriptores exituras, id est, *Abscessus* dixerunt omnes eruptiones, quae formis omnibus extimo corpore apparent; & contra, legitimos *Abscessus* appellavere communi modo *Tumores*, & sicut ipsi loquuntur, *apostemata*. Quare confusa & promiscua, si recte perspicis, *Tumoris* & *Abscessus* interdum est appellatio.

At neque offendi debebis aequivoco, multiplicique, nomine; quando legeris apud ipsum Galenum, lib. de tumor. praeternat. *Tumoris* nomen fuisse ad significandos *Abscessus*, empyemata, sinus, fistulas, herpes, nigrores, phagedaenas, achores, hernias & peritonaei rupturas. Itemque Cornelius Celsus, lib. 5. rei medicae, pleraque de tumorum genere miscuit cum *ulceribus*: neque aliter factitarunt Gabriel Fallopius, in libris de tumoribus & *ulceribus*: & multo maxime Philippus Ingrassias, & novissime Julius Caesar Arantius, in opere de *Tumoribus* prae.

praeter naturam. Ex qua una re, credo equidem, orta est tam magna perplexitas & ambiguitas de finienda, deligendaque, forma Tumoris apud Hieronymum Fabricium, *initio libri de Tumoribus*. Quid, quod spectando maxime consilio, neque nostris sermonibus, accommodatum Tumoris erat nomen, quod solum extrinsecus apparentem ac materialem, ut ita dicam, prae se fert conditionem affectus. Atqui rem nobis supra communem, & vulgatum scriptorum nostrorum, morem gravissime instituentibus, recondita *Abscessus* forma fuerat exprimenda.

Quo loco subit non aliena quaestio, & quid aliquem nobis de *tumoribus* commentarium non reliquerit Hippocrates? qui & de vuln. & ulcer. & luxatis, & fractis legaverat. Et statuendum est, duplices omnes a summo Praeceptore factos *Abscessus*; alios a simplici affluxu, alios a transmutatione; ita fere Galenus, *com. 2. lib. 1. prorrh. text. 21*. Iudicium autem & mens Hippocratis ea videtur fuisse, quod *Abscessus* ab affluxu minoris sunt momenti, quam ut suo calamo tractari debuerint; quapropter hos sprexit, alteros vero, qui sunt metastasis vi, perpetuo cum antecedente morbo complexos magnificavit, ac per omnes suos aegrotos expendit.

Primo, quia sunt hi vel ad salutis finem vel ad mortem, utpote decretorii, & magno cum naturae molimine tentari soliti.

Secundo, ad haec insignis est his magnitudinis accessus; magni autem sint oportet, ad hos vi & causa morbi tota propemodum abeunte.

Tertio, sunt ad cavitates partium nobilium, & ad intercapedines musculorum; plurimum autem occupare consueverunt articulos; quippe qui laxi, cavi, debiles, & ad repellendum invalidi sunt.

Quarto, non raro revertuntur, velut in Ancilla Polemarchi, apud eundem Hippocratem, *2. epid. sect. 2. constit. 3. Fine*.

Quinto, quod succedant ad alios morbos, sic Avicenna, *l. 4. f. 3. tract. 3. c. 3*. docuit, Ulcera successu aliarum aegritudinum esse mala; quoniam, inquit, natura expellit ad ea residuum corruptionis superfluitatum.

Sexto, quod Abscessibus plerumque cruditas comes est: quara doctos nos voluit idem Hippocrates, *lib. 6. epidem. sect. 1. sent. 13*. tubercula foras extumescencia, & acuminata, in turbinemque gracilescentia, aequaliter maturescencia, non circumdura, declivia, & non bifida, meliora; contraria vero mala; & si quae plurimum contraria, pessima.

Aliam etiam ad curationis incommoda rationem addere licet; quod plurimum obsecuri tum visu, tum tactu, deprehenduntur *Abscessus*; nimirum cum & alte se condant sanies, & multa carnis incumbat crassitudo, monente Hippocrate, *lib. 6. aphor. 41*. quamquam, ut verum non dissimuletur, exercitato scientique Medico difficultas haec nulla est, ut sermone de *frigidis Abscessibus* monstravi.

Atque has mihi rationes omnes, aut plurimas, spectanti visum est praestabile; ut omnis haec nostra tractatio nomen adscisceret *Abscessus*, quo velut emphasi quadam significatur motus materiae necessarius, ad transmissum de loco ad locum, impellentibus causis. Quanto autem evidentius vim, impetumque, humoris ad extrema erumpentis *Abscessus*, quam Tumor, exponit. Sic mihi quidem libuit, ac jure licuit, saepe Tumoris abjecto nomine, altero *Abscessus* uti. Quae te scire, Lector, ad extremam operis clausulam volui, ut nostra de *Abscessibus* inscriptio nulla ex parte culpabilis videretur. Quibus jam omnibus exactis, vale; ac si quem ex universis hisce libris fructum cepisti, debita mecum auctori Deo Paeani concinnas quae.

ΠΑΙΔΑΓΧΟΝΗ ΛΟΙΜΩΔΗΣ

Seu

D E

PESTILENTE, AC PRAEFOCANTE
PUEROS, ABSCESSU,

DIATRIBA SINGULARIS,

*Quae secundae huic Editioni novissime accessit, formatque, hujus de
selectis Abscessibus Operis, Librum Octavum;*

EODEM SEVERINO AUCTORE.

Ad ingenuum Lectorem Praefatio.

Nter omnes animantes, quae a Deo Opt. Max. Conditor primo, prodire, nulla fuit homine vel dignitate celsior, vel amplitudine major, vel formae decore probatior, vel ornamentis omnibus cumulatior. Argumento est, quod in humani opificii creationem, & conformationem, summus ille Architectator in consilium, operisque societatem, Sacrosanctam Trinitatem adhibuerit. Declarat autem & praestantiam procreationis ordo: quippe fuit editus in lucem homo post cuncta; ac si maximum quidpiam & supremum, plenis praerogativae numeris, efficiendum fuisset. Docet & exemplar, ad cuius ideam efformatus fuit idem: quandoquidem est microcosmus hic fictus ad archetypum macrocosmi, in quo coelestia, terrena, & media, velut in parva picturae mappa, inexplicabili prope compendio, continerentur omnia: quo factum est, ut summae cujusdam rei, divinique miraculi loco sapientes omnes habuerint hominem; qui solus immortalem Dei portionem obtinuit; qui rationem, orationem, versatilem ingenii dexteritatem, futurorum providentiam, societatem civilem hospitalitatem, pietatem, sanctitatem, fidem, & quas non virtutes, exercet & colit? qui principatum in omnia mundi viventia & non viventia, quive imperium pro libitu voluntatis in omnia concreta corpora, divinitus exercet.

Cuinam enim motu perpetuo cientur coeli? cui Luna noctu lucent & astra? cui Sol modo accedit, modo recedit, ab Oriente latus ad Occasum? a polo arctico ad antarcticum, a capricorno ad arietem, a cancro ad libram? nimirum inventurus temporum vicissitudinem, aestus & frigoris, & horum medias stationes, lucem & tenebras, pulchram formarum productionem, & necessariam rerum corruptionem. Ad haec, cui tenuis aeris substantia fluit refluitque? cui pelagus & flumina pisces alunt? cui vegetantium tot species, metallorum varietates, bestiarum & jumentorum ordines, serviunt? Finiam denique sermonem, si dixerim Opificem mundi sapientissimum, ab omni naturae fabrica tum demum manum summovisse,

ac

ac vacuisse, cum in medium productus est homo; perinde ac complementum, absolutio, & summa rerum omnium, evenisset. Verum, en felicitatis humanae levitatem! divino huic Mundi miraculo, rerum omnium ornamento finique subito suo uno praevaricatu multi subinde suscitati sunt hostes, & nulla ex omnibus fuit creatura, quae velut livore percita, adversus unum hominem non exsurgat ac pugnet. Enimvero nostri malignorum siderum adspectus, influxus eorumdem nostri; post quos obstant, co inquinatus cometis aer; noxii terrarum halitus; elementorum transcurfus; pestilentiarum excursus; stirpium venena; fossilium miscelis infectae aquae; ferarum morsus; terrae motus; infesti venti; pluviarum madores; sub syrio squalores; brumae rigores; variae denique coeli permutationes, nedum indies, sed interdum in horas, quarum omnium vi & inevitabili insolentia languescat, & agrotefcat, discrimen subeat & oppetat, homo. Quod exitium, & quae mala, ubi humorum quaternio non invexerit, dissidentium assidue sub venis praeter haec extra stagnantes alii, velut in lernaea palude, multiplices & horrendas eruptiones, & monstra, producant, quibus exosam perpetuo vitam miser transfigat homo.

Sed innumerabiles alias hominis calamitates quis memoret satis? Unam ex tot omnibus commemorabo potissimam, quae dicta nobis est aut *ἀρχὴν λοιμῶδης*, *Tonsillae pestilentes*; ab aliis vero nostris aut *strangulatorius faucium Affectus*, aut *Carbunculus pestilens*, aut *Laqueus gutturis*; a plerisque *Passio anginosa* Barbare & infcite: quibusdam aut *Ulcus Syriacum* Aretaeo, aut *Tonsillae Pestilentes*, Aetio Amideno. Possit vero, siquidem insolentiam & diritatem hujus vitii spectes, nominari Dei vindictae ira, flagellum augescens e merito mortalitatis, sacra lues, dirum supplicium, furiale venenum, persephones gladius, charontis vectura, limbus exsaturatus, & aliis ejusmodi notis notari: Enim vero, ex hujus unius pestis vi, plus millium perceptos de matrum gremiis, de parentum complexibus querimus, quam fuerint in bello Trojano furore gladii jugulati, Porro Deus Opt. Max. antiquitus indignatus humanae gentis criminibus, hanc aquarum illuvionibus, & igni, dederat perdendam: nostro vero aevo, me hercules, execrando teterrimae huic pestilentiae laxas dedit, habenas, ut non facinorosos & perditos, verum innocentissimos hominum & malefaciendi nescios, & sceleris puros, pueros, communitatis quasi vicibus, & inversis, impercrutabili certe fato, cunctos absumeret & averruncaret. Quod sane malum, durior sit cautibus, saevior hyrcanis tygribus, homo, qui serio non lugeat, ac totis animi sensibus non commiseretur. Theodorus vero, qui commiseratus humanitati, miseris tempestive succurrat & opituletur. Utinam igitur liceat quandoque nobis quampiam comminisci rationem, quae futura sit usui; profectam videlicet ab eo fonte, unde & morbum modo dixi profectum. Porro vel apud Ethnicos exstat, bina Jovi pro pedibus esse dolia, alterum boni condum, alterum mali. Quoniam igitur, ab Jove arbitro rerum expectare maturam opem, haud in nostra facultate reponere, debemus, anne subsidium ab ipso desides & ignavi maneamus? Verum huc nos monuit alicubi Maro,

Alitur vitium, vivitque regendo.

Dum medicas adhibere manus ad vulnera Pastor

Abnegat, aut meliora Deus sedet omina poscens.

Quamobrem allaboremus, & vires nostras omnes intendamus. Nam facientes adjuvat Deus, auctore Varrone, Latinorum omnium doctissimo. Sic fortasse futurum est, ut nostris humanitatis miserae promerendae studiis adesse velit dignitatum Numen. Age igitur ad rem cominus accedamus: primum autem de praescripta nobis lege, ac competenti demonstrationis modo dicamus.

Aggressurus ad disputationem mihi primum ipse praescribo modum, nec non

rationem philosophandi constituo, qua fines medicos non exorbitem investigando, sed intra quos laxitatem omnem inquirendi contineam; ne quando aliter agens, quam ex munere debeam, minime spectantis ad rem officii reprehendar. Quippe ex unaquaque facultate, in qua est quaestio, non aliunde ducenda sunt argumenta; atque adeo de rebus medicis medice, deque physicis physice disputandum est, quantum rei subiectae natura petit, ut haec indagetur, fumendo, scilicet, non probando. Quid autem ex aliis facultatibus, quae genere non communicant, neque principia habent syngenea, petantur argumenta? Porro, magnus Hippocrat. in *l. de principiis* scripta reliquit haec initio. *Ego ad hunc usque sermonem communibus sententiis utor, tum aliorum, qui me praeceperunt, tum etiam eis. Necesse enim est commune principium sententiis supponere eum, qui velit hanc de arte medica tractationem componere. Verum de rebus sublimibus, in aere ac coelo, neque opus habeo dicere &c.*

Qui idem Vir, & libri de natura humana principio, praefatus est: *quicumque de natura humana amplius differentes audire consuevit, quam ejus ad Medicinam pertinet, huic commodum non est hunc meum sermonem audire. Tertio etiam, in l. de veteri medicina, monuit, oportere arte tradere vulgo nota, πως αὐτὸν λέγειν τοῖσιν ἀπαιτεῖν: quod & alibi solenne, ac frequens, summi Dictatoris praeceptum ego spectans in hac mea, de pestilente ac strangulante pueros Abscessu, disputatione servabo. Itaque abstinendum judico Astronomicis, Metaphisicis, Divinis, & hoc omni genere alieno. Quamquam obrudes fortasse, quod idem Hippocr. in *l. de aere, aquis, & locis* disertis verbis dixit, sane non minimam partem conferre in re medica consultam Astronomiam. Verumtamen quid ipse senserit Astronomiae vocabulo, declaravit protinus, cum ait; *quum una cum temporibus & ventriculi in hominibus commutentur. Nimirum Astronomia est Hippocrati, certa ratio mutandarum tempestatum, a siderum ortu & occasu, & a commotis ventis, & aere inalterato, nascens; non ab astrorum, ut dicunt, adspectibus & configurationibus, quae damnata semper, ut Seneca prodidit in apocolocyntide. Huc quidem causarum investigatione gaudeant, utanturque, quicumque velint; nos medica tantummodo lance pendemus omnia, quae incidunt in rem istam.**

Aliud quoque praescriptum sapientissimus idem, seu contemplandi, seu scribendi, Dictator imposuit, libro de carnibus ante citato, dicens; se thesin aliquam ostensurum aliorum sententiis in hyporthesin uti suetum: quem vulgarem ego morem, ut servem, necesse est, nisi actum agere debeam. Quare cum scriptores praestantissimi de hac eadem re pleraque comprehenderint, a conjunctis jam recepta & vulgata haec, ut recipiam, supponens, & non inculcem, jure fiet, quae sunt haec. *Primum* historia mali cum circumstantiis omnibus accurate descripta, qua monstratur, & ab Anno 1618. erupisse insuetum inter nostras gentes affectum, qui homines potissime pueros, extincto vel praecluso spiritu, novissime interimeret. *Deinde* velim apud istos eosdem auctores legi, quae praeceperint constitutiones, sive austrinae atque humidae; sive ut aliis placuit, squalidae & siccae, propter cometas. Video autem plures, & prudentiores, auctores in priorem accessisse sententiam, quam & ego sequor.

Tertio non infumam anxium laborem in declinanda sede affectus, aut vitio ipso, cum universa descriptione interni, externique, characteris, cumque infinitis plane modis & accidentibus ejusdem; quae res & nulli non compertae sunt, & ad stomachum usque expositae, per omnes quos dixi. Verum contentus ego sola diagrapha veterum auctorum, quae communis ad unguem est vitio, quod in praesenti visitur. Hypotyposis autem morbi nostra esto haec.

PARS.

P A R S. II.

Descriptoria & Semiotica.

MOrbo huic τὸ δεινόν, quod Hippocrates primus adstruxit, nos divinum dicere consuevimus, esse nemo dubitavit ad hanc diem sive quod Dei provisoris vindictis immixtus, ut initio praefati fuimus, sive quod aere communicetur, sive quod occultae sit naturae: quae tres effatus divini sunt interpretationes Medicorum communes. Nimirum hunc, An. Christi supra MDCXIX. in nostram gentem ingressum, antecessit boum annua lues; qua mirum in modum strangulati concidebant. Cum enim primum homines incescit iniqua lues, demirati fati non sunt tam Medici, quam naturae interpretes omnes, immanem tum afficiendi, tum conficiendi, modum. Exstant de hac re propria & peculiaria Araetei Cappadocis monumenta; quae, quoniam brevia, compendiosa, luculenta, accommodata, rata, & gravitatem & majestatem Hippocratis referunt omnia, praestiterit semel integrum, quam concisa saepius ac disiecta produci: tum ut antiqua morbi idea, quantum hodierna coeat, perspicui possit; tum ut suo quasi προτύπῳ, & exemplari norma ad exercitationem hanc omnem parato, nobis liceat uti. Interim autem audieris summum Virum quasi vices nostras loquentem, c. 9. l. 1. de causis & signis morborum, in hunc modum versione Junii Pauli Crassi; *Ulcera tonsillis fiunt aliqua mitia, familiaria, non laedentia: aliqua aliena, pestifera, necantia. Mitia quidem sunt munda exigua, non alto descendunt, non inflammata, dolorem non excitantia. Pestifera sunt lata, cava, pingua, quodam concreto humore albo, aut livido, aut nigro, sordentia. Id genus ulcera Aphthae nuncupantur. Quod si concreta illa sordes altius descenderit, affectus ille Eschara est, atque ita Graece vocatur, Latine crusta. Crustam vero circumveniunt rubor excellens, & inflammatio & venarum dolor, quemadmodum in carbunculo & exiguae raraeque pustulae, quas Graeci Exanthemata vocant, orientes, hisque aliae supervenientes, in unum coalescunt: atque inde latum ulcus efficitur. Id si interius in os depascendo serpit, ad columellam usque pervenit, ipsamque exedit, & linguam etiam occupat, & gingivas & frena; id est, dentium alveolos, dentesque inde labefaciuntur, & denigrescunt. In collum etiam phlegmone erumpit; atque illi, haud ita multis diebus post, phlegmone, febribus, foetore, inediaque, consumpti intereunt. At si in pectus per arteriam id malum invadat, illo eodem die strangulat. Pulmo enim & cor neque talem odoris foeditatem, neque ulcera, neque saniosos humores, sustinent, sed tussis spirandique difficultas enascitur. Causa maleficii tonsillarum est frigidorum, asperorum, calidorum, acidorum, adstringentiumque, devoratio: quandoquidem hae partes pectori ad vocem, spiritumque, edendum inserviunt, & ventri ad alimenti transmissionem, & gulae ad ejusdem devorationem, obsequio sunt. Internis vero partibus si quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulae, & pectori, ad isthnum & tonsillas, & loca ibi posita, mali consensus & eructationes perveniunt. Quapropter pueri usque ad pubertatem maxime hoc morbo tentantur: praecipue namque pueri multum frigidum aerem inspirant; quoniam in his plurimum caloris inest, & ad cibos intemperantes sunt, & varia concupiscunt, & frigidam potant, & excandescentes, ac ludentes, alius vociferantur. Puellis quoque usque ad menstruae purgationis tempora haec vitia usitata sunt. Regio Aegypti horum affectuum plane foecunda est; aer enim spirando siccus adducitur varios praeterea cibos suggerit. Radices enim, herbae, atque olera, ibi large proveniunt, & acria semina, & potio crassa, utpote Nili aqua. Sibi vera Aegypti ex hordeo & ex floribus, scilicet vinaceis, potiones acres conficiunt. Syria quo-*

quoque maxime illa, quae Coele . i. e. cava nominatur, huiusmodi morbos procreat, unde Aegyptia, & Syriaca, ulcera id genus appellant. Modus vero mortis quam miserrimus accidit; dolor quidem acer & calidus, qualis in carbunculo; spiritus vitiat, exhalant enim maximae putredinis odorem, eundemque vehementer in petus spirando adducunt. Immundi adeo sunt, ut neque suum ipsorum odorem ferre queant. Pallida his, seu livida, facies, febres acutae, sitis, ut igne accensi videantur: Potum, veriti dolores, non admittunt: tristantur enim, cum tonsillae comprimuntur, aut potius in nares resilit. Cumque decumbunt, surgunt, ut sedant, decubitus non ferentes; quod si sedent, quiete carentes iterum decumbere coguntur. Plerumque autem recti stantes obambulant, nam quiescere nequeunt; solitudinem fugiunt, dolorem tollere dolore tentantes. Inspiratio magna est, frigidum enim aërem ad refrigerationem desiderant; exspiratio vero parva. Nam veluti igne exusta ulcera cum sint, a calido praeterea spiritu incenduntur, raucitas adest, vox nihil significat. Atque haec in pejus ruunt, cum subito in terram collapsos anima deficit. Haec Aretaeus: quae nos quidem, quantum tractatuli brevis angustia permittit, enarrare primi experiamur. Exorditur Auctor κατὰ τὴν διακριτικὴν τῶν μεθόδων, a discriminibus tonsillarum, summa, scilicet, & prima tractandi omnium hypothesi; sine qua luce, aut duce, neutiquam bene processisset ὁ Ἀπέρτοι quasi ὁ δ' ἀλλήλοις ἀντὶ: Aliqua aliena pestifera necantia alterum membrum. Finita autem si recte dicta percipimus, utraque non laedentis lethaliter uno, & necantis altero, termino. Mitia igitur non laedens genus rite sequitur, utque minime crudum, sed coctionis particeps est, a fructibus & pomis ducta similitudine, & vocabulo. Proprie enim, quod coctum & dulce est gustabili cuiquam, id mite est pomis, si quando dictum est Poetae, *Sunt nobis mitia poma*.

Vide autem, quae de miti vocula differuit Ludovicus Duretus.

Jam vero mitium classem & comitatum infra accensibit Auctor. Interim, amice, advertis his tractari, proponive, tonsillas eatenus, quatenus ulcerosae vel ulcera sunt, haud vero, uti tubercula; quippe post unam inflammationem in haec non consistentes pergere consueverunt in ulteriorem Abscessum: quinimo, ut in c. 9. lib. 1. de morb. acut. curatione ait; Illitiones acrium medicamentorum faciendae sunt, neque enim ulcera quiescunt, neque crustae in superficie fiunt, q. d. sed intimis glandulis familiaria. Sunt quippe *tonsillae* plerisque inquilina & consuetudinaria, ut puellae euidam e Caracciolis, & Marchioni Mirabelle, quod fit, scilicet, propria & privata capitis & cerebri crasi & conformatione. Quemadmodum enim externo collo luunt strumas; qui compressis utrimque temporibus, latis genis, & maxillis, sunt homines Harnoldo Villanovano; ita & interno gutture, sub male constructo capite, debent incurrere *tonsillas*: alii fortassis autem, quod familiare est Aretaeo, illud est, quod spectavit Aetius, dicens, aliquando fieri *tonsillas* consuetis inflammationibus, familiaribus autem tonsillis ἀντιστρέφοντα respondentia sunt, quae mox subdidit auctor *aliena*.

(*Pestifera necantia*.) Latinis hominibus eadem fere sunt haec utraque laxius scilicet usurpato pestiferi nomine. Verum non ita quidem apud Physicos & Medicos, qui pestiferi vocem volunt pressius esse, id quod est a Peste: haec vero, quoniam non perpetuo necat cunctos, verum hanc plerique seu natura, seu arte praeterfugiant: ideo subditum aliud, (*necantia*.) Noto autem gradatim haec proposita: aut potius disposita: quandoquidem ab alieno gradu ad Pestem itur, ab hac vero ad interitum. Pergit autem κατὰ τὸ σφωτέρω σαφινῶς noster auctor, exponitque mitium ordinem, quae sunt (*Munda*) id est, pauca & exsortia fordis, de qua non longinque dicturus est. Attnet autem hoc ad habitum & qualitatem. Caete-

rum quod ad τὴν ποσότητα ἢ τὸ πλῆθος attinet adscribit & exigua: porro exilitas si quo in vitio laudabilis est, in *tonsillis*, & locis alioquin isthmi μικροζυμῶν: laudabilis est cum maxime; praeterquam, quod exilitas tumoris una prae se fert vitii mendicitatem suam natura; quamquam haud ignoro saepissime fieri, ut sub pusillulo tuberculo, & vitii cicerculo, latitaverit, & conclusa fuerit, vis veneni magna: quam equidem ad creperis miculam, ferocie dissonantiam, ostendi luculenter in perdolentibus impressuris condi. l. 4. de *recond. Abscess. nat.* recte hoc, inquam, fieri. Verum exilitatem probari per Aretaeum, quae accedat ad puritatem etiam, & ad τὴν ἐπιπολὴν καὶ τὴν ἐπιφανίαν; ubi videlicet ulcera non sunt alte descendencia; adde, neque inflammatione, neque dolore septas; quibus utrisque affectibus expertia non sunt tubercula, quae ambitu minimo ingentem complectuntur malitiam, & quibus utrisque affectibus tonsillae, vel quae mites fuerant, efferantur.

Pestifera post haec describit a latitudine atque altitudine, excavata, quasi dicat per omnes spatii dimensus extensa putredinis infrenis depastu, quae *nomen* dicitur Graece, ab auctore nostro paulo posterius exponenda; eo quidem futura deterior quo se in exsanguis & spermaticas particulas, id est in nervos solidos & in membranas, ne dicam in ossa descenderit.

(*Pinguia*) non natura me hercules, sed putredine, quae in ossa defixa haec etiam pingua reddit, auctore Cornelio l. 8. cap. 3. Est autem pinguitudo ista resoluta substantia per vim caloris extranei. Postquam enim calidum ἔμφυτον elisit atque exterminavit, vinculo, quod partes exhausti corporis colligabat, abacto, secedunt eadem & nullo praesidio totae secedunt in limosam quamdam substantiam, quae pinguedinem refert; & refert quidem potissime pinguedinem colore subpallido, vel inter pallorem & alborem medio: sic notat hanc Auctor.

(*Concreto quodam humore albo*) Quamquam & albo colore, qui minus invisus est, praetergresso, in lividum primum, mox in nigrum abit haec sordes, quam malo depinxi; pessima scilicet ulceris sorte, quemadmodum Hipp. l. 2. *protrrh. nota* 17. nos docuit.

(*Id genus ulcerum Aphthae nuncupantur*) Elicit ex dictis *aphthae naturam*, quasi definierit *aphtham* ulcus *latum, cavum, pingue*, ex concremento quodam humoris albi, aut livido, aut nigro, fordescens. Cui definitioni refragari videtur auctor definitionum medicarum, cui *aphtha* est ἐλκωσις ἐπιπολαία ἐν σώματι γυναικῶν. ἐπιπολάζει δὲ αὕτη ἡ ἐλκωσις μάλιστα παῖδιν. Quae Latinae sunt; *Aphtha est exulceratio superficialiaria in ore puerorum*. Accidit autem haec secundum superficiem ulceratio maxime pueris. Refragantur, inquam, ei quod dixit (*cava*) haec, quae Graece sunt ἐπιπολαίως καὶ ἐπιπολάζει. Verumtamen ut hunc nodum dissolvas, meminisse te oportet, quod sermo est Aretaeo de *aphthis* pestilentibus & malignis: alteri vero definitori obversatae sunt animo *aphthae* levissimae, & nulla cum putrescentia vel prosperperntia conjunctae. Advertis autem, quod Aretaeo genus *aphtharum* ulcus fuit; definitori vero secundo exulceratio: distant autem intervallo non modico τὸ ἐλκός, καὶ ἐλκωσις. Nempe exulceratio minime perfectum ulcus arguit, neque numeris omnibus absolutum; quamquam contra est Aetius, qui l. 8. c. 39. dicens; porro si in putredinem *aphtha* vertatur non convenit amplius *aphtham* eam affectionem appellare. Verum huc ego, inquam, ecquis nominum imponendorum inhibeat, praescribatque, rationem? praesertim cum, anxiam nominum curam sapienti viro abundat Galenus quam saepissime.

(*Quod si concreta illa sordes altius descenderit, affectus ille eschara est, &c. usque ad exanth. verbum:*) Quoniam quidem hanc crustam carbunculo comparat Aretaeus, delineatam hanc accipe ex uno Cornelio, qui l. 5. *rei medicae cap. 28.*

quod est de carbunculo, scripsit haec. Circaque quasi crusta est; eaque inflammatione cingitur. Neque in eo loco levare cutis potest, sed inferiori carni quasi adfixa est. Idque vitium, subtractis quasi quibusdam radicibus, serpit, interdum celerius, interdum tardius. Supra quoque procedens inalbescit, dein lividum fit; circumque exiguae pustulae oriuntur. Et si circa stomachum faucesve incidit, subito spiritum saepe elidit. Haec quidem Celsus quorum enarrationem si capis, hanc in nostro super hunc auctorem commentario habebis.

(*Orientes bisque aliae supervementes in unum coalescunt, atque inde latum ulcus efficitur.*) Calore ad putredinem primum agente, concurrentes pustulae complures in unum dissolvuntur; deinde nomen, id est depasum moliente latum ulcus redditur.

(*Id si interius in os depascendo serpit ad columellam &c.*) Nomae ferinae vi nimirum; quam & l. i. de curandis acutis morbis c. IX. F. describit etiam per haec: quibusdam & columella usque ad palati os exfesa est, quin etiam tonsillae ad basin usque & epiglottidae, ac propter cicatricem devorare neque solidum quidquam neque liquidum poterant, sed & ipsum, quod bibebat, interdum percussum hominem fame necavit.

(*At si in pectus per arteriam id malum evadat illo eodem die strangulat.*) Pulmo enim & cor neque talem odoris foeditatem, neque ulcera, neque saniosos humores sustinent. Haec ab Aretaeo reddita causa mortiferae destillationis. Cui tamen adversantur experimenta, quod pulmo quidem vomicas & tubercula diuturna, & usque etiam ulcera sustineat, persistente vita hominis ad decades annorum etiam una plures. Cor vero, ut ostendimus *hoc eodem opere*, vitia pleraque, hoc est, tubercula, schiromata, ulcera, concrementa multigena & horrenda, patitur; quamquam autem ejus facti multiplicis plenam & satisficientem ibidem exposuerimus rationem; nihilominus placet magis ea ratio, quam idemmet protulit auctor in l. de curatione acutorum, cap. 9. per haec; *Verum si ab his, tonsillarum ulceribus puta, sanies ad interiora destillet, celeriter partes etiam, si integrae sint, ulcerantur, celerissimeque ulcera interius depascendo serpunt, atque hominem perdunt.*

(*Causa maleficii tonsillarum est frigidorum, asperorum, calidorum, acidorum adstringentiumque devoratio*) Aretaeus quidem causam maleficii demonstrare volens, pravam victus rationem compluribus addidit argumentis. Cujus universae argumentationis capita, & propositiones cum non sint declaratae satis, neque explicate praesertim secundum nostram inscientiae exigentiam, pace gravissimi Viri, difficile sit attendentibus, aut deprehendere primum, sententiam ipsius, aut vim rationis, atque universam demonstrationem comprehendere. Itaque ne tanti Viri scriptis usi fuerimus gratis: ejus usuram dare conabimur cum fructu sic ut aliquando operae pretium fecisse videamur. Igitur, ut intelligatur Aretaei dissertatio, proponendum est ante nobis, ejus propositum primum, & universus progressus gradatim animo percurrentibus. Primum pestilentium tonsillarum vitiosus victus est causa demonstranda; statueris paristhmia faucesque complexim sumptas pro alibilibus, simul & spiritualibus, viis, januam esse plerisque subeuntibus in corpus, tum egredientibus, substantiis, quae nihil quidem exasperando, nil pariter etiam laedunt transitu partes, cum vero exasperant & labefactant, in promptu concitatum tonsillae senserint malum. Atque pleraque sunt, quae exasperant, tum quidem per se particulam, tum internis partibus incommodando; quae tum postmodum incommoda refundunt in eandem partem, vicissitudine quadam facta. Exasperant, inquam, alimenta praetereuntia, dum subeunt in ventriculum, frigida nimirum, aspera, acria, quae vocat calida, acida, adstringentiaque. Quo facit illud Archigenis, apud Aetium
hoc

hoc sermone, c. 47. occultae anginae causam esse in quibusdam nervos, qui ad stomachum feruntur, dum male afficiuntur, & post inferioribus membris, pulmōni; inquam, & cordi respirandi principium inflammant; arteriis vero, quas carotidas appellant, itemque aliis adjacentibus inde inflammationem transmittant. Cum hoc autem in omnibus aetatibus promiscue fiat, potissimum in pueris fit saepissimae, quibus inspirandi frigidissimi aeris usus multus est, ut qui calore multo exaestuēt. Deinde sua ipsorum vivendi intemperantia & ciborum varietate labefactantur, & corrumpuntur succi, qui accessu suo partes pariter labefactant atque corrumpunt. Tertio quia frigidam potant, quarto, excandescētes, & ludētes, altius vociferantur.

Dixit hoc genus vitio pueros & puellas impuberes obnoxios: mox dicit & Regionem Aegyptiam; & Syriam vallosam, eidem malo comparatam esse propterea, quod incolis aer spirando ficus adducitur. Deinde varietate ciborum, olerum multorum, item variorum seminum, id est, leguminum, quibus & Alexandrinis praevidetur gigni succos observaverat Galenus. Item aquae Niloticae potione crassa; nec non ex hordeo, & vinaceis, confectis potionibus acribus, biliosus creatur sanguis, qui ad tonsillas nempe laxas & imbecilles, delatus, has inficit & conterit facile. His sic per nos dispositis & enucleatis, vides jam, Lector, *tonsillarum pestilentium* binas in universum causas, sive pueris, sive certae genti, perpetuas esse; aut exasperatis, inquam, aut alimenti vitio varie corruptis, partibus. Itaque causa primum redditur universalis, mox puerilis aetatis & regionum peculiaris.

(*Modus vero mortis quam miserrimus accidit.*) Suspendio nimirum similis, & quod non aliter, quam laqueus praefocans interficiat: nam Graeci *anchones* suspendia vocaverunt; quae ferme verba sunt Aureliani lib. 3. *acut. cap. 1.* quod est de *cynanche*: exosa, inquam, moriendi fors, adeo hoc moriendi pavore consternati fuerunt magnanimi Heroes; apud Homerum, Laodamus; apud Virgilium, Aeneas, de quo cecinit Poeta:

*Exemplo Aeneae solvuntur frigore membra,
Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas,
Talia voce refert: o terque quaterque beati,
Quis ante ora patrum Trojae sub moenibus altis,
Contigit oppetere.*

(*Dolor quidem acer & calidus*) Incensivus Avicennae more, l. 1. *doct. 1. sum. 1. c. 1.* rectius autem incendiosus; late undique expirante igneo fervore, qui infectibilis est aphthis, quas exulcerationes, habentes in se quiddam igneae caliditatis dixit Aetius l. 8. c. 39.

(*Spiritus vitiatus*) Dixissem equidem potius halitus, *haleine* Gallice. Exhalant enim maxime putredinis odorem; id quod fit quidem certe pestifera corruptione; verum is foetor uberrime nanciscitur causam ex conditione partium affectarum, quae sunt adenes, carnes, puta, humidissimae & flavissimae; in anguloso praeterea loco conclusae; quae inter omnes minime possunt respirare.

(*Eundemque vehementer in pectus spirando adducunt.*) Ut gaudet porro spiritalis, vitalisque, praecordiorum natura, puro limpidoque aeris attractu: Sic contra tetro & coquinato tristatur. Jam audi diligentiam & emphasin Aretaeam; namque addidit quasi cogi naturam, ut abunde attractum aerem foedum cogatur attrahere; attrahit autem abunde in tanto aestu, in quanto sunt anginosi, praecipue pueri, natura calidissimi, ut praemonuerat dudum.

(*Immundi a. f.*) Exaggerat immunditiam, quae est tanta, ut neque ipsi suarum carnum foetorem ferre possint, q. d. quando igitur gravius ferant ad propinquantes.

(*Pallida seu livida facies*) Vitio praecordiis incumbente, a pulmone praesertim, qui de proxima vicinia, qualis ipse est, tales & genis refundit colores.

(*Febres acutae, sitis, ut igne accensi videntur.*) Facta compressione, & putredine inita, partium respirationi dicatarum & saepe etiam praecordiorum ipsorum. Id equidem per initia fieri vidi, rarior autem caussas febres nostro tempore: quin ut vere dicam, videntur repetiores, atque ut capite septimo vocat hic idem auctor; ignavae, molles nihil proficientes.

(*Potum.*) Et hic emphasis etiam est; quippe quod maxime avent per sitim, idem per alia incommoda refugiunt & exhorrent: adeo praeponderant haec incommoda frigidi, humidique, appetentiae. Sunt autem incommoda duo gravissima, & potu tonsillas comprimente, & eodem per nares a faucibus refluyente.

(*Cumque decumbunt.*) Pergit Emphasis, quod, quum maxime adpetant, & consulturum sibi credunt componendum corporis modum, hunc experti continuo renuunt; atque uno eodemque tempore decubitus cum sessu commutato; mox sessum cum decubitu commutant; & rursus, neutrum experti commodum, recti deambulant domo, quietem odentes, quae ambulatio offensa inquietas est continuo. Adeo nullus corporis continendi commodus usus est.

(*Solitudinem fugiunt.*) Consuetudines hominum consequuntur, in qua cum doloris pars sit, se solos cernere gravatos, nihilominus hoc dolore priorem dolorem repellere tentant, sed sine fructu.

(*Inspiratio*) Magna est frigidi aeris usu & inopia; sed nihilominus ample inspirati, non tanta identidem est respiratio, q. d. (*ἐμπνεύσις γρηγορά* est) ingressus & egressus ratio par, monstrante Gal. in l. de respir. at ne respondet tamen regressus ingressui propterea, quod plus attrahunt refrigerandi aëtus studio, quam reddere possint, non reddant autem mali cujusdam fuga & concepta omnino cautela, ne retorrida ulcera retorreant insuper efflatu fervido.

(*Raucitas.*) Est alluvione humoris

(*Vox.*) Nihil significat, corruptis & perversis eloquii particulis effectricibus plerisque, quae sunt gargarion.

[*Atque haec in pejus ruunt.*] Sic cum status languentis semper in pejus ruat, neque nocentis luis ullus modus sit, pessumdatis & prostratis virtutibus, repente spiritus deficit miseros.

Cappadoci successit scriptor Amidenus, cujus & e re nostra fuerit, pleraque ordine imitata, huc transferri. Crustosa & pestilentia tonsillarum ulcera ut plurimum nullo praecedente tonsillarum fluxu incipiunt; aliquando a consuetis fieri inflammationibus maxime efferatis perficiuntur. Fiunt autem frequentissime pueris, atque etiam aetate jam perfectis, maxime his, qui vitiosis humoribus abundant, in his, quae vere contingere solent pestilentibus constitutionibus. In pueris vero, oris ulcere, quod aphtham vocant, praecedente omnino perficiuntur. Sunt autem partim alba, maculis similia, partim cinereo colore, aut similia crustis, quae ferro inuruntur. Accidit autem aegris siccitas in transglutiendo, & suffocatio coacervatum incidit; maxime quum rubor subeat mentum, aut ubi haec acrimonia praeterierit. Nome, quae depascitur, locos excipit, succeditque una putrefactio. Cui Graecanicae morbi figurae dispar haud est Italica nostra, nisi quod paulo auctior per symptomata capitis, quae minime recensita veteribus hisce scriptoribus visuntur, non infrequenter in nostris hominibus male affectis; praesertim viris, & foeminis natu jam grandibus. Equidem inter caeteros notavi duos, qui non sine comate, stupore, caribaria, atque aliis hoc genus occubuerunt. Neque enim saeva Pro-

serpi-

serpina pepercit capiti Medici, credo, quadragenario majoris, cui nomen Philip-po Lucano; ejus & Medicorum suorum, ut complurium aliorum, inertiam non possum non accusare. Altera fuit Laurentii Pharmacopoei conjux, quae delira per morbum saepe apparuit, morbo commortua. Excretiones e naribus consuetae, putridae, pituitosae ichorodis, aliquando cruori commistae, aliquando dumtaxat cruentae merae: Qua de re audi nobiles Historias.

Puella nubilis in Parthenophylacio Spiritus Sancti, eodem adfectu dire gravata cum exitum e strangulatu exspectaret, ex subita haemorrhagia profusiore praesentaneam opem sensit; postremo vero ex malo ori venefico servata, incertum, quae nova morbi vi fuit inopine sublata. Verum ea fortasse causa, quam ab Aetio traditam paulo posterius exponemus. Interim scire licet, unum e tribus pueris, qui pessime habuit inter caeteros, & nervorum languore relictum cruribus adprime imbecillum, atque oculo strabum transformatum, verum sic impeditum a diu praeterito adfectu, ut vix emollitum humore panem dimittere valeret: quamquam duriusculas panis offas, & solidas molles fabas, ingereret commodiuscule. Quorum duorum paradoxorum symptomatum, problematumque, rationem, gravissime declaravit Andreas Caesalpinus in l. 2. *controvers. med.* c. 13. Referentem hunc quia michi referre non vacat, adi. Quae eadem sanguinis per nares excretionem facta puero decenni Joan. Laurentii Bozavotrae filia salus perfecte reddita est: quamquam hic jugularis venae sectione fuerat egregie levatus: observata haec Capalbo Medico, qui ad Galenicam medicinam, Hermeticam peritiam belle addidit. Indicant haec porro non obscure superiorem tonsillis loco adfectam sedem, quae cerebrum est.

Cui nostrae suasioni favet Anatome complurium corporum vi morbi enectorum, in quorum capitibus exsectis reperti grumi sanguinis lato schemate diffusi, sub maximos sinus membranae crassioris.

Observationes. *Paedanchnone*, in cadavere septennis pueri Valetudinarii incurabilem dissecito, observata 1642. mense Novembri. Sterno resoluta & costis utriusque dissectis, exstitit pulmo latis maculis praelividus & prope niger; auricula cordis dextra grumis sanguinis plena, venae omnes pulmonis & cordis distentae, vena cava infectu suo adaperita sanguinem atrum & grumos reddidit, sic & ventriculi abunde saturi sanguine; in capite una cum facie praetumido facta dissectione, reperta inter cutem & musculos temporarios pituita mucosa citrina, longo ad malos usque discursu. Ossis testa reclusa, venae membranae tenuis distentae undique sanguine, sic item & omnes sinus crassae membranae, sic & rete mirabile; vasa ad summum omnia gravida sanguine, quae cerebri basin emensa medullam nutrire fuerant parata. Pervestigata larynx crustacea quadam pituita, facie exteriori contracta, citra ulceris speciem.

Mortuus est puer octennis, septimo post die, anhelus & anxius, recto plurimum capite cubans: mihi quidem angina illa sicca visa est Hippocrate descripta l. *prognost. com.* 13. part. 16. & ab Aretaeo l. *acutorum*; de quo supra.

Accedit & quod in duobus filiis Jacobi equitatoris, extra portam Regalem, pueris provectoribus; & in Dionisio Severino, quinquenni puero, dira lues nares utrasque compleverit putridis & praealtis aphthis, quae viru putidissimo manabant. Quid? quod cum putrilaginem reddere visae sunt nares, ut cerebri substantiam retulerint, testante Joh. Baptista Ferrario, Medico nostrate, ingenii singularis. Sed & illud silentio non involvendum, quod etsi *Tonsillas pestilentes*, & *Ulcus Syriacum*, hocce vitii vocitemus; nihilominus observatum est saepe supra strangulatum, & puris jam ulceribus sublato pueros morbo, qui liberi fuerant repu-

reputati. Quinimo post triginta dies, & quadraginta, jam praerepti morbi furoribus, praeter omnium opinionem, ex improvviso sunt extincti. Adeo, scilicet, latitans & recondita veneni vis est.

Sed cum his etiam morem morbi venemur praecipuum; est enim & aliud discrimen nobis observatum apertis formis, quarum altera est acuta & ferme furiosa; altera prope sedata & lenta: quas utrasque fortasse determinat temperatura corporis, humor praevalehs, habitus, sensus, mos; & haec quidem in eadem urbe, oppido, pago: caeterum in longinquis & distitis locis. Binos hos duos morbi mores definiverunt, quoque constitutio & tempus anni, aer, aqua loci, victus, & cacterae quaedam occasiones, aut causae. Acutus quidem morbi mos, & ferventioribus symptomatis, & febre ipsa, septus est, acriori: contra vero, lentus & serotinus mos sedatioribus, & est motionibus, transcursum, ad tempora. Reliquum vero, quod concitator inflammatione & acrimonia non sit, nihilominus neque sua deficit nocendi vi & virulentia, si quis sit, qui sagaciter & oculare dijudicare vitium, per leves suas conversiones & immutationes, norit. Porro dolor altius nutrit, & tacitam improvidae naturae perniciem struit. Ita sit plerumque, ut, puris apparentibus locis ulcerum, & crustarum, opinionem boni faciens, tamen exfugit vivificum genio nectar, & ceu falsus Dux vitam in praiceps deducit: quem in multis ludificatum superiore nos sermone retulimus. Quamquam & in hoc saepe transcurso innocens, & infraudulentus, idem morbus: quam sinceritatem etiamnum agnoscere, ac deprehendere, debet is, qui dextre curat; ne, suspitione malorum adductus, pleraque faciat, quae fuerant minime facienda; tam quidem adversus creditam vitii vim pugnans chirurgia & medicamentis gravissimis, tum ne natura competenti victu fovens & laxans, ubi licet. Verum haec ad medendi providentiam, & ad cautiones, pertinent, de quibus suo loco. His adde per nostros omnes scriptores observatum, nostra magis quam interdum gravare decumbentes: horum plerosque recta cervice respiratum capere, cum patore, ut Scribonius loquitur, majore narium & diductione. Praeterea collum, & glandulas, & per se totum extumescere, quin & ad superiorem thoracem excurrere latum oedema. Quae autem in sporade Angina indicium erat boni, extumescencia, hoc pestilentis argumentum est certissimum, faniem, & cruore confusas pustulas nigras, hoc illo loco, parvas; ectymata & pustulae pulicum morsus referentes; lumbricos, vomitus, febrem; postque omnia servatus homo restat languidus, stupens, & in multum tempus imbecillis.

P A R T I C U L A I I I

Disquisitoria caussarum seu aetiologica.

JAm vero majore labore dire depopulantis affectus naturam, ac τὸ τί ἐστι, pervestigemus, de qua re nostri omnes certant, & adhuc sub iudice lis est. Constitutum est apud universos ab aevo Philosophos, ubi rei cuiuspiam est abdita natura, hanc a suo proprio, & inseparabiliter asidente conditione, venandam & cognoscendam esse: hanc unam & singularem in obscuris investigandam viam esse. Atque si propositi mali vel vere proprias, vel proprii locum obtinentes conditiones, acri, mentis indagine perscrutemur, facile deprehendemus, & contagiosum, & pestilentem, affectum hunc esse. Quod autem ad contagium attinet, hoc tum communi omnium consensu, atque experimento, evincitur, tum etiam comprobatur ratione triplici, a priori nimirum & a posteriori. Ratio quidem a priori pau-
lo

lo posterius exponetur interim contenti sumus a posteriori illa, qua docetur, insigni & terra putredine, septos morbos omnes contagiosos esse. De quorum numero sunt expendendae conditiones, quae doctis omnibus, & Hieronymo Fracastorio, recensentibus numero sunt tres. *Prima* est, quod contagium nititur, & sese promouet seminariis, quae calida sunt, & humidae particulae putres divaporantes a subiecto corpore: neque autem, inconsulto, binae istae ad infectionem qualitates conjugari ponuntur. Humidum enim partes ejus corporis, in quo est, emollit & laxat, ad facilem harum separationem quasi praeparando; calidum vero sursum attollendo separat eandem: quas ob res crasseos totius, seu missionis, resolutio sequitur calido innato, innatoque humido, effluentibus. Sic certa jam est seminariorum, duarumque qualitatum in his coeuntium, necessitas. Praeter qualitates autem has primas sunt & aliae, tum secundae, tum tertiae, seminariis. Porro compactam admodum missionem habent, cum qua lentor quidam glutinosus conjunctus est, & tum lentor tenuis, acrisque vis putredinis unius ministerio profecta. Qua quidem acrimonia ac tenuitate substantiae fit, ut isthaec semina facile penetrare, propagarique, possint in aliena corporis. Penetrationis autem modi sunt tres. Unus per vim analogiae; secundus per attractionem acris, sive inspirationem; tertius per arteriarum & venarum dilationem, quem dicunt transpiratum.

Secunda seminariorum proprietas est, quod in constituta, certa, & subiecta, nutum quendam & propensionem habent, quae dicta Graecis analogia est. Haec autem est multiplex, & secundum superiora genera, mediaeque species, & secundum infimas etiam; nimirum nunc ad arbores & ad sata, nunc ad certas animantium species, & ad hominem spectat; & ex humana specie partim ad sexus, partim ad aetates, partim ad certos humores, & ad certa membra occupanda, naturaliter comparata est.

Tertia seminariorum proprietas est, quod sordidam, conclusamque, putredinem habent. Sordidam intellige, in qua non superficialis, sed profunda, & secundum totum, fit putrefactio evaporatioque corporis putrescentis. Conclusam autem dico, non abeuntibus a corpore, quae evaporant, sed sese agitantibus & fervescentibus intime. Cujus quidem rei causa est lentor & tenacitas materiae putrescentis, qui lentor adhaesu firmo non sinit quidpiam extra mitti.

Haecenus de *contagii* complexu & propriis conditionibus; nunc ad pestilentem morbi conditionem, brevibus enarrandam, accedo. Atque haec etiam plana est per definitionem a probatissimis auctoribus traditam, & sub tribus, ut vocant, additamentis comprehensam; quorum prima est epidemiae mentio; secunda, putrescentis aeris ambientis; tertia, funesti exitus a malignitate. Haec, inquam, omnia subsunt in proposito malo, quare jam *pestilens* idem sit oportet.

Quibus jam constantibus, accedo propius ad rei caput, & primum ad morbi procreationem; & quoniam, inquam, monstratum est, luem per analogiam ad aetatem, ad certas partes, certosque humores, spiritu attractos, insinuari; dico labis istius analogiam spectare ad puerorum naturam, ad sanguinem crudum, & ad cerebri domicilia. Haec singula accommodata & propria pestilenti malo nostro esse videntur.

Analogia quidem ad puerorum naturam longa observatione certa est; ratio vero incerta. An enim fortasse fit, ut sic comparati pueri sint, propter excedens calidum & humidum; temperaturam, nimirum, ad putredinem & ad pestem concipiendam, ut Mercurialis notavit, quam maxime accommodatam. An vero huic affectioni sunt obnoxii pueri propter naturalem impotentiam, obsistendi causis istis morbificis? praediti scilicet, imbecillo, tenero, laxo, spongioso, corpore, & mul-

to maxime cerebro. An fit inordinati victus & vitae causa? qua subinde sanguis redundat crudus, atque adeo coinquinatus hic & impurus fit paratior ad putredinem, & exinde ad luem recipiendam. Quo loco dicam tempestive de analogia, quam lues haec habet ad eundem, crudum, coinquinatumque, sanguinem, Analogia, inquam, non aloga, id est, irrationalis, sed certe consentanea: quandoquidem in habentia symbolum facilis est transitus. Atqui habent haec symbolum, feminaria scilicet calida & humida, in sanguinem item calidum & humidum, & impura in impurum.

Restat exponenda analogia, peculiarem sibi vindicans partem, necessaria quadam lege praescriptam, ut disertissime demonstravit G. Fallopius, *l. de morbo gallico c. 36.* quae, mea quidem opinione, cerebrum est his argumentis. Nam eo primum supposito, quod probatissimorum omnium auctorum consensus docuit, contagium ed distans, atque omnem pestilentiam, communicari per aerem coinquinatum: porro aer Hippoc. *l. de morbo sacro*, primum admittitur a cerebro, relinquens in ipso suum ipsius vigorem: si enim, inquit, in corpus primo adveniret, & posterius in cerebrum, dignatione aut iudicio in carnibus & venis relicta; ad cerebrum calidior jam existens perveniret, & non sincerus ac purus, sed admixto humore a carnibus & sanguine. Haec ille: quibus accedit, quod cerebrum ad patiendum, & ad suscipiendum, maxime imbecillum & minime obfistens, molle, scilicet laxum, ac praesertim humidum, glutinosum, est; quod unice facit ad concipiendam labem humidam & glutinosam. Ad haec cerebrum est glandulae consimilis, nisi nos fallat Hippoc. *l. de glandulis n. 7.* atque glandulas apprimè corripit pestilentia: nimirum parotidas, alas, inguina, quod experimento quotidiano docemur.

Postremo constat sanguinem foedum, putridum, putidemque, manare sub ista lue de naribus, & vocem rancidam ex his prodire: quod partim humorem, ut dixi, crudum, partim affectam sedem, ostendit. Atque haec de generatione sint satis. Quae cum demonstrare voluerim, naturalibus adductis causis manifestariis, non est tamen, quod occultae morbi formae fuerit oblitus.

Generationis nunc modus tractandus sequitur, qui sic habet. Deductus aer putris per canales priorum sinuum cerebri, pervenit ad retiformem plexum arteriarum & venarum. Ibi primum corrupto sanguine mox secedit, & penetrat corpus cerebri: quod corruptum restat a postremo contagio, quo tempore consummatur status & forma, sive idea, morbi. Haec enim, inquam, sphacelismus est, & corruptio cerebri, ex qua deinde sequuntur affectus alii, ac symptomata omnia. Quod corruptio autem sic cerebri, ne quid te moveat, audi Hippocratem, qui *l. 2. de morbis n. 1.* Corruptitur, ait, cerebrum, cum aut nimium calescat, aut perfrigeratum, biliosum, aut pituitosum, plus solito factum fuerit. Et de coacis pag. 177. col. 1. cerebro corrupto alii in tribus diebus, alii in septem moriuntur; hos vero si effugerint, servantur. Cujus est similis sententia, in aph. 51. l. 7. quo loco Galenus corruptionem non accipit vulgari modo; sed ut docet Marinellus, nativi caloris exsolutionem a materia praevalente. Ad quam quidem opinionem accedimus, non mirabile fiet, quod morbi quidam & laesiones cerebri non consequuntur perpetuo, ut apoplexia, catalepsis, & caeterae passionis; quae obveniunt secundum nervos, & sinus ductusque, cerebri. Haec alioquin passio fit secundum cerebri substantiam aequaliter; quemadmodum autem ab hestica febre non agnoscitur dolor, aut alteratio aliqua praecellens: & sine his etiam ad mortem itur sic, & in re nostra non est cerebro praecellens officialis aliqua laesio, praesertim exordio, sed conclusa illa & profunda labes, cujus memoriam ante

te fecimus; tacito quodam exitio perdit omnem ejusdem crasin, quae dum sunt; communicatur & subiectis partibus vitium, id est, vicinae tracheae, pulmonibus, ac subinde cordi. Postremo, quibus omnibus ordine propositis, facile patet natura affectus universa; facilisque etiam fit inventio definitionis; quae fuerit, si placet, haec. *Morbis hic*, quocumque tandem nomine indicetur, nominandus autem facile a promptiore symptomate *Tonsillae crustosae, est sideratio cerebri pestilens, contagiosa*, a seminariis impense putridis, delatis cum aere per ventos praesertim australes, ad glandulosas puerorum partes analogia. Ex qua definitione seu mavis descriptione, & ex qua priore nostra enarratione, subinde comprehensae sunt & causae omnes, praeter unam finalem, quae medica in contemplatione non exstat. Formalis, inquam, causa est sideratio pestilens, contagiosa. Efficiens vero seminaria impense putrida, delata cum aere per ventos australes. Materia vero siderationis sunt humores seu succi pendentes, ut Aretaeus vocat, intra corpus subiectum puerorum; & sanguis eorum crudus, pesti maxime obnoxius & accommodatus; propter eam, quae commemorata jam fuit. Possunt & facile per haec enodari problemata quam plurima ad singulas omnes causas, & ad generationem, generationisque modum, attinentia; quae problemata, propositi nostri non est, hoc tempore explicare. Interim tamen non obliti caeterarum disputationum, quae cum hac epidemia coire solent; harum quaedam intra nos saepe, aliae & longe plurimae sunt extra nos positae, quae potissimum etiam a nostris omnibus sunt commemoratae. Illarum, quae intra nos exstant, aliae permanentes, aliae mobiles. Harum exempla apud Aretaeum l. i. de acutis affectionibus cap. 9. fuerit fortasse, quod puellis, usque ad menstruae purgationis tempora, haec vitia usitata sunt. Earum vero, quae in nobis sunt permanentium, exemplo sunt, endemicae tonsillae; quae, Aetio auctore, in *Tetrab. 2. serm. 4. c. 45.* frequentissime inflammationem incurrun- tur sic maxime, qui plurimum abundant sanguine, ac pueri, utpote crasin teneram habentes. Tertio, quod a consuetis fieri inflammationibus, maxime efferatis, produ- cuntur pestilentes tonsillae. Ita quidem, hi bini scriptores, quibus non addimus aliam a nullo notatam, sed a natura ipsa clare docente dictatam: quae causa est prava capitis constitutio. Nimirum cum existente magna capitis prominentia postica, deest antica, cum compressis tempore lateribus ac syncipite: quibus meatibus coarctatis, cum non habeat effluxum humor per transitus & emissaria anteriora, recurrere cogitur in posteriora, & ad glandulam pituitariam, unde vitium in fauces traducitur demum. Ad haec est debilitas capitis nativa, his praesertim pueris, quibus diu manserunt inconsultae futurae, & incommissae commissurae. Insuper est impuritas corporis & adhaesus superfuitatum pinnarum, à parentibus relictarum; quae superfuitates educuntur maxime per exanthemata variolarum & morbillorum. Horum igitur inexpurgatae materiae, & adhuc forae corpore, nonnihil adjuvant hoc morbi genus, de qua in nostra Paedarthrocace fuscè traditum est. Adjuvat & cachexia, sive semine parentum, sive lacte nutricis, inducta: cum hac autem deprehensa velim & corpora languidis visceribus instructa, quae dicta sunt Hippoc. 2. *protrh. καὶ ὁσπλάγγυα*. Adjuvat & cacochymia. Ad summam, debilitas sive imbecillitas; praesertim quae fit propterea, quod ex vetulis parentibus geniti fuerunt apoplecticis, epilepticis, rheumaticis, podagricis, cachecticis, &c. Quas interne larentes causas, si quis inspicere norit, mire discreverit profecto difficillime servandos a facilius evasuris. Equidem, quod ad me attinet, maximum istorum discriminum & hujus physiognomiae usum in dies medendo nactus sum. His adde strumosos & tineosos, & quibus vitiata pars est tonsillarum, ab alio vitio fuit:

ut aphthia, ulcere columellae, carie Syphilia &c. Succedunt extra nos caussae, e quibus una suum est sidus coeleste, quod astronomi taurum statuunt, dominans huic parti peculiariter, insensum pro tempore. Secunda caussa est regio calida & humida, meridionalis, ventis perflata australibus & calidioribus. Quod miris confirmatur experimentis. Nimirum Hispania, primum adnotantibus suae gentis scriptoribus, primo & doctissimo Johan. Alfonso Fonseca, mox etiam Andrea Tamarjo, in tractatu de Garotillo, q. d. de strangulante funiculo per vestem intorto, prima fuit quae mali vim hujus acerbe sentit: posthaec Melita, Sicilia, Sardinia, Hydruntum, Apulia, Calabria, Latium rota denique ditio Neapolitana, cui post annos viginti duos, mordicus sic adhaeret, ut plerique credant, post longa etiam secula non abscissuram luem. Quod autem ad ventos attinet meridionales; quia lues haec per intervalla, perque stata tempora, insurgit, observatum a nobis est sub austrinis constitutionibus ejus maxime saevitiam praevalere. Ad has, caussae aliae sunt, ut Araeteo placuit, refrigerationes magis, exustiones minus, plagae frigidae, potus, ebrietates, saturitates, & mala a respiratione prodeuntia. Ab Aetio vero nominantur, & tempestas frigida, rigidaque, fervidae & aestuosae succedens. Ita quidem ille, quibus equidem addo, venatus matutini, pernoctatio sub dio, praesertim sub Lunae radiis; ventosa & frigida, aquosa palustris, hospitatio; fungorum abliguratio. Post haec victus ratio est; de qua sicut jam legimus, Aretaeus: Addunt & Spagyrici, e quorum numero primus Theophrastus est, l. 2. Chirur. Magn. cap. 1. sub F. ex majore mundo in minorem deductam prunellae causam suo ipsorum sermone vulgatam, quae est arsenicum & realgar resolutam; de qua re lege Chirur. Spag. S. 1. cap. 9. Johan. Petr. Fabri, Doct. ipsi Medici, Philochymici praeclari.

Caeterum sunt aliae caussae a principibus nostris scriptoribus assignatae, maligna inquam & epidemica destillatio; quam nitrosam voluisse Hippocratem, certa suadet conjectura, de cuius usu & atrociam vide l. 1. epidem. sect. 7. & enarratorem Galenum. Videtur & alia caussa producta a Theophrasto, qui cum constituerit tres Pestis ideas, unam a resoluta sale arsenicali, a quo est Pestis communiter dicta; aliam a sale ogertino, i. e. auripigmento, cujus vitio fit Pleuritis pestilifera; tertiam a sale vitriolato, per quam est Prunella, sic istam definivit, quod sit passio principalis cum paroxysmo proprio, existens in caloribus, ducens originem ex salibus vitriolatis. Ad hanc autem Prunellam cum maxime analoga sit nostra paedanchone, haec similiter ut prunella causam agnoscat sal vitriolatum, extra regionem, propter subtilitatem de sua testa, alias ab Iliado resolutam, ut in fragmentis c. proprio p. 306. quae fragmenta fac videas compendii, nostri gratia, Lector.

PARTICULA IV.

Praesagitoria.

SED jam tempus, ut cautiones aliquot & judicialestiora proponamus. Qua in re mutuabor, quae tradiderit Cappadox oraculum primum l. 1. acutorum cap. 7. Tumor, foras in sublime elatus, a pulmonis inflammatione liberat: intus vero abditus, anginam patientibus perniciosum malum est. Quamquam autem id de consuetudinaria non pestilenti angina prolatum sit; nihilominus ad pestilentem transferri quid vetat? Quidve etiam vetat, ut illud, quod capitis principio proposuit, huc transferamus? Anginae, quae, compressis & submissis paristhmiis adjacentibus partibus, id est, lingua, gurgulione, palato, sed interius compressione majore,

inflammatione , & strangulatu , fit , quam celerrime succurrendum ; quod hac aegrotantes celerrime rapiantur . Audi vero Coelium Aurelianum , *acut. morb. l. 3. c. 2.* si pejus increverit , linguae ultra dentes ad exteriora prolapsio ; ariditas siue siccitas faucium ; articularum gelidus torpor ; pulsus celer , densus ; jacendi difficultas , & magis in supino schemate , vel in latere ; frequens etiam sedendi cupiditas , item loquutio non articulata , sed confusa , atque cum dolore . At si in exitium passio coeperit ferri , livor vultus , vocis amputatio , gutturis atque pectoris stridor , & recursio siue recursus poti liquoris , pulsus defectio , quam Graeci *ἀσφυζία* vocant , & quibusdam caninus vocis sonitus , quibusdam oris spumatio : tunc etiam necessario mortis effectus . Nunc autem ex Aetio judicia & cautiones audi , dicente , *c. 466. p. 482.* Sunt quibus etiam corroduntur gurguliones , atque ubi diutius persisterint , ulcerationes & in profundum proserpserint , cicatrice jam inducta adstrictiorem vocem edunt , reflectiturque ipsis potus in ipsas nares . Nam & ego puellam novi , quae post quadragesimum tandem diem consumpta est , cum se jam a morbo recolligeret . Verum ad septimum usque diem plurimi periclitantur . Concordat Aretaeus *l. 1. de cur. acut. morb. c. 9. p. 80.* Jam autem quae antehac proposuerat idem Aetius , referre non gravabor : sunt autem haec . Febrium quoque curam habere convenit ; vehementes enim incidere solent , atque in repurgandis , explanandisque ulceribus , maxime sollicitum esse . Convulsionem enim infantes plurimi passi sunt in ulcerum repurgatione : aliqui vero , via transglutiendi exsiccata , sunt strangulati . Admonuit autem & de metastasi advertenda funesta idem auctor , *c. 47. F.* quae est haec . Valde autem magna sollicitudine & contentione opus est , etiam tum , cum malum remittere videtur . Etenim ea , quae jam ex profundo corpore circa fauces attracta sunt , ex improvise in pulmonem transferuntur , si negligentur , atque ita repente mors aegro infertur . Verum eadem ulcera cum modo memoratis , aut cum compluribus ipsorum , mala ; & praeterea , si cum insigni putredine , putore , nigrore , pessima : facile passio haec ex occasione parva recurrit . Aurel. *l. 111. c. 111.* Recidiva autem inflammatio sub hoc modo malum , quod se prodit tum experimento . Verum tum testimonio Avicennae , qui *l. 4. fen. 2. tr. 1. c. 20.* Pejor , ait , *est recidiva sua radice* ; cuius rei rationem reddit , *c. 25.* dicens , *quod recidiva sua virtute debili* . Contra vero tonsillarum ulcera citra pustulam albam , nigram putredinem , putorem , febrem , dyspnoeam , oedema , salutaria .

Hunc & usque etiam ad taedium , & dissidentiam , durare probatissimis medicamentis tractatam , & sedulo provisam , foedam & tetram escharam , malum ; cito & quibusque lenissimis medicamentis , gargarismis & contractibus dissolvi crustulam optabilis est , & melioribus aegri rebus : praesertim , si non recurat eadem . Respiratum homini extenuari remitti , naribus elatis trahi , per has vero recurrere forbile vel portabile , ad strangulatum opprimi , gargarisatu destitui , ingestum & appetitum alimenti prorsus abjici , tumorem ab altera ad alteram auriculam extendi , aestuare interne , frigesce externe , corde dolere , nullis cumque modis concedere , medellae vitium vigorem omnem absumi , funesta ora atque etiam plerumque singula .

Praeter haec sunt & alia , quae , ex antiquis : antecedente sermone tradita , possunt huic praefensionum parti servire ; quibus tuo ipsius iudicio , Lector amice , usus , dum ego necessaria prosequor , solum dextere utaris licet .

Indicationum inventoria .

HAEC de externis internisque causis , de judiciis , deque universa affectus pervestigatione ac dignotione , jam ad satis : quare jam ad solemnem atque expetitam usu curationem aggrediamur . Quae nostra medendi ratio , tametsi plurimum a vulgata dissenferit , nihilominus rationi atque experimento probator , non dubito , apparebit . Cujus haec sunt fundamenta .

I. Morbus hic nos oppugnat pravitate , non plenitudinis excessu ; ergo remediis pravitati obstitentibus abigendus . Alexipharmacis quippe , quae vitii vim ex adverso frangunt .

Quoniam autem humores puerorum corporibus mali subsunt ; hi propugnandi sunt cataracticis ; quorum , Auctore Galeno , *com. 12. lib. 1. aph.* proprium est , succos malos a bonis secernere .

II. Verum , quia sordes putrescentium humorum densa nimis , & alte haerens , est substantia ; exegit haec cataracticorum vim valenter commoventem , & de partibus omnibus extractantem , & tam , inquam , ex inferioribus , tam ex superioribus .

III. Quoniam autem morbus cacoethes est , ne transcurrat malitia , nulla plane mora differendum est cataracticum ; verum continenter exhibendum .

IV. At quia affluxus iste sanguinis in cerebri membranas , ex proprio & peculiari suo remedio tollitur , quae sanguinis est detractio , haec etiam est administranda .

V. Verum quia affluxus hic properus est , fitque ad partem principem ; haec confertim est providenda , levandaque , primordio , quae primordio sanguinis hoc accursu gravatur . Etenim indiget , Aurelianus ait , passio repentina sanguinis detractione , ob celerrimum laxamentum .

VI. Quoniam autem mora diu tracta periculum est , ne continuo praegravetur eo confluxu ; haud est e partibus longinquis avocandus sanguis per venas pedum & manuum , sed a parte viciniore , quae jugulum est ; adeoque ex jugulari vena , quae cito , & abunde , & efficaciter , exhaurire sanguinem profluentem vallet , interceptione & avocatione quadam facta . Confirmatur & ea insuper ratione phlebotomae haec , tum propter antedictam adjuvandi vim , tum quia caeterae phlebotomae & visae sunt per vigennalia amplius spatia nil juvasse ; ac praeterea nocent , quia calorem nativum & vires mollium alioquin puerorum dissipant & evertunt . Satiùs ergo per unam & efficacem , quam per multas & inefficaces , imò nocentes , fieri evacuationem . Efficax , inquam , adeo est phlebotome jugularis , ut miraculo levassè tres pueros Laurentii Bozavotiae , carpentarii Neapolitani , pone forum charitatis , visa fuerit novissime Mutio Capalbo , Medico probatissimo , Neapolitano .

Praeter autem experimenta , & rationes modo retensitas sunt & testimonio primorum rei medicae auctorum , qui , tum ad perniciosos omaes pectoris & capitis morbos profligandos confidentissime descenderunt ad hujus venae sectionem , tum etiam praecise medentes huic affectui praevocanti , tum Arabes & Arabistae , tum Latini , tum Graeci primi ordinis , secundi , tertii ; usque etiam Aegyptii nostro aevo , noverunt hujus praesidii praestantiam ; deducto fortasse more ac disciplina ex primo Hippocrate , quemadmodum opinatus est Prosper Alpinus , *in tome primo de medic. Aegypt.* atque etiam ejus gentis esse fidem certissimam rerulit mihi

Joannes Veslingius, rei Botanicae & Anatomicae Patavii Praeceptor eximius, qui & ad ea loca diu peregrinatus est, & nationis linguam adeptus. Praeter hos autem favere sententiae nostrae videtur, & inopinato, Theophrastus, qui, *Chirurgiae minoris* l. 3. c. 15. quod est de *Alcola*, monuit haec: *Venarum ductus atque meatus desectendi sunt per transversum secundum regionem, & postmodum hoc unguento fuerit inungendum, alias frustra curabitur.*

R. Realgaris praeparati,
Succi Chelidonii, q. s.
M. f. Unguentum.

VII. Ad haec autem, quoniam excutienda, & effundenda, modis omnibus, est malignitas, humoribus, ichoribusve, putridis & corruptis, tum per pestilentia feminaria, tum per pravam vivendi rationem, inducta; & quoniam via nulla potior quam per halitum & per sudores: eapropter sudorifica, & per habitum corporis divaporantia, sunt administranda continuo, donec vis morbi finiatur. Quanto autem haec gratiora, praviora mole, tenuiora, vividiora, eo meliora. Talem, putes necesse est, *Aquam terrae Sanctae*, per Martinum Rulandum feliciter administratam, in *Cent. 4. Curat. 41.* item decoctum Cardui benedicti, ad lib. dimid.

VIII. Caeterum & ulcus privatis suis medicamentis tractandum & percurandum est. Et quia cacoethe est, cavendum est omni studio, ne proserpat, neve, ut auctores duo noco monuere, destillet in subjectas partes: quandoquidem inde gravissimum suffocandi periculum. Quoniam igitur tumores omnes malefici, scriptionum omnium praecepto, scarificatu maxime castigantur; equidem scarificandae sunt & Tonsillae, cum Zaccuto in *prax. med.* & cum mercato in tonsillis, cum Carnevali, neotericorum doctissimo, dicerem & urendas, si vel puerilis importunitas, vel necessariorum protervia, concedat. Nam nil putredini repugnantius igne: quod autem Aretaeus refragatus videatur, declarat se inficiatum propter isthmum. p. 50.

PARTICULA VI.

Curatoria.

SIC eodem, quem ante produximus, ordine cuncta perficiemus. Primo quidem, quacumque se hora morbus prodiderit, aut sui suspicionem fecerit, non observabimus contra cataracticum. Suspicionem autem si principio fuerimus accersiti, per ea, quae consequuntur indicia, comprehendemus. Sequitur autem eos, qui passione tentantur, querela sine ulla ratione, atque difficilis motus collo & gutturi subdolens faucium sensus, cum asperitate sensibilibus; item difficultas transforandi liquoris soliti, salivarum more collecti; tum spirationis velur impedimentum, tumque obstantis crassioris humoris. Verba sunt Aureliani, prima cynanches initia demonstrantis, quae communia videri possunt, & prodeuntis jam jam anginae pestilentis. Haec igitur, ubi cognoveris, aut similia, continuo pares velim *Aquam benedictam Martini Rullandi*, Medici, me hercules, experientissimi, commemoratam ab eo *Centur. 2. Cur. 62.* cujus Aquae apparandae ratio, quamvis ab auctore isto diligenter omnes celata, nulli unquam revelata, & sibi soli servata, nihilominus DEO Opt. Max. qui bona omnia vult diffundi, rescita demum est certissimis conjecturis, & nobis etiam agnita, quae sit. *Stribium venale, pellucidum, contritum, cum pari nitri purgati modo confla-*

gratum , (hepar antimonii vocant) in aquam puram , quantum digito lato superet pulverem , coniectum & agitatum finitur , usque dum inclarescat aqua . Haec vase reclinato leniter abstracta , aut per spongiolam absorpta , & in alios usus servata : pulvis residuus exsiccatus denuo in aquam cardui benedicti conjicitur , & toto die finitur , & inde clara accepta aqua , unciae triente vel quadrante datur , stomacho , cibis degravato . Brevi corpus ἀρώδην & κηρώδην expurgabit moderate , nec cum aliqua naturae noxa . Assimilis est calix Hermetice paratus ex vino diluto infuso , quem quanto cumfructu quotidie praebeam , Neapoli fama est jam vulgata : approbatum etiam a Rulando , Cent. 27. Curat. 628. Interim paratis ad rem gargarismis refrigerantibus , & adstringentibus , saepe fauces , quae revomitiones senserint ablucendae . Gargarismata autem fuerint haec principio , quae

R. Aquae Plantaginis & aquae Nucum viridium exillatarum ,
ana lib. β.

Acet. ros. unc. β

M.

Hoc saepenumero , diu , noctuque , gargarisatum capiet aegrotus .

Postridie per clysmum alvo exonerata sanguis de vena jugulari subtrahitor ad ḡ. unius quadrantem aut trientem , usque ad semissim : aut eo demum modo , quem possit homo ferre . Dejectum nempe virium & vigoris nativi nolimus . Porro quod nos monuit Aetius hoc eodem sermone c. 47. licet in anginae non pestilentis cura praescriptum non pigebit adscribere . Curandum etiam , ut modica fiat diductio verae . Nam quum in aliis , tum in magnis venae deductionibus acervatim animi defectus irruit : neque tamen angustiores facere venae incisionem convenit , ne sanguis velut percoletur , & crassior ejus pars intus remaneat ; quae causa hujus affectionis existit .

Si in tonsillis acri vestigatu perspectis , quid displiceat , aut putre , aut fordidum , aut prave coloratum patet , tumidum impense aut habitu quocunque malo circumseptum : utrasque lentus non fueris acuto scalpro perpingere , nimirum ut quidquid in se contineant virulenti , revomant ac deponant ; quae postea quam cruorem virosum , satisque , reddiderunt , phlegmate vitrioli , vel aqua nucum stillicidia , sunt eluendae . Tertium hoc opus dextre aggressus esto . Cum quo commemorari licet , & simile scarificatus auxilium , quem secundo & tertio debemus non solum gutturi vel tonsillarum vicinitali , quem Graeci Anthereona vocant , & nervis majoribus cervicis , quos τήνοντας appellant , sed etiam occipitio , & palis , & interscapuleo , quod Graeci μετασφρηον appellant , & pectori , verba sunt praecinentis Aureliani , in c. 3. p. 168. Per nervos autem situm intellige , non partem perpingendam .

Opus aliquanto subtilius fuerit unum quodpiam , quod complectatur sudorificum simul & alexipharmacum , ac plurima quoque parte superfuitates per halitum divaporans . Triplici huic operi unice accomodatum Bezoarticum metallicum , quod parare docuit Josephus Quercetanus , in Pharmacopoea dogmaticorum restituta , a xv. ad xxi. granula , cum aqua Cardui benedicti in calido , vel conclavi , vel aëstuario , decumbenti praeendum ; quod Bezoarticum mane ac vesperi offerendum , ad sudorem quidem evocandum semel , si bis inaniendum corpus verearis . Caeterum alio tempore ad tutandum a vi venenata hominem & roborandum . Frequentius autem utaris licet , atque etiamnum tantisper dum fracta vis vitii videatur . Mira quippe nostra & Josephi Donzelli , Jatropharmacopoei nostra in civitate solertissimi , sunt experimenta , quod vel conclamatos jam aegrotos sublevet & confirmet

hoc-

hocce genus Bezoartici: quod ipsum & infantibus & lactantibus ex lacte ipso vel jusculo exhibet commode granorum v. vel vj. quemadmodum & animalis Bezoartici, pondo: commodum, inquam, infantibus, tum quatenus aphthae, tum quatenus inimicae lui contrahitur. Verum cum ulceris causa administratur, aptius tu *rhodomelite*, vel *insuf. ros.* excipitor, *terram sanctam* in aqua potabili ad unc. v. miscuit Martinus Rulandus, cent. 4. curat. 41. quod tamen medicamenti genus a se non expositum, sed sub velo repositum incompertum est nobis, nisi divinantes velimus esse apparatus quempiam, & uti dicam *eviratum Stibii*, qui fit igne in ipsum, & commixtum nitrum, saepius immisso, quod *Antimonium Diaphoreticum* Hermeticae scholae viri vocarunt. Usus est autem alias aqua cardui benedicti, cujus & *sal Rhodostagmate*, vel conserva quacumque alia, commixtum efficacius est. Verum de sudorificis nos fufe in *diatetico Chirurgico* nostro differuimus.

Restat ministerium curandorum ulcerum malignorum, quo minus partim constat usu medicamentorum beneficientium, plurimum officientium nihil, ac tum omnino adversantium vi morbi cum consulentium naturae partis; constatque simul usu manus etiamnum beneficae. De quibus quidem manus officii] ex cautelis dictum jam fuit, de medicamentis vero inter praesidia.

Sunt *Cucurbitulae* a nullo non auctore probatae. Verum enim vero locorum situs, & morbi tempus cum primis & attente sunt discernenda: ineunte quippe aut progrediente usus est alius, quam in progressu & confirmato affectu. Sub progressu enim facile judicari esse de supernis ad inferna trahendum, ac tractorias cucurbitas imponendas: irruente vero ad supera sanguinis copia, de inferioribus ad superiora disponendas easdem arbitror cum Aetio; qui, ex Aretaeo, praecipue cucurbita primum infra umbilicum adhibeatur, mox ad latera, dorsumque, & scapulas; in admotione vero ex supernis locis deorsum trahatur: sentioque cum his, qui apud Aurelium primo quidem inguinibus, tum praecordiis, tum supra mammas cum scarificatione, de hinc gutturi atque collo ejusque partibus voluerunt insigendas. Jam vero cum mammas dico, & alas adjicio, per quas cum reptitet axillaris vena, de hujus ipsius deductu conscendentem sanguinem plurimum utile fuerit retrahere. Illud porro crediderim indicasse Hippocratem ipsum, cum in l. 11. de morb. *cucurbitas mammis agglutinandas sanciebat*: estque hunc fortasse secutus Aretaeus, qui egregium dicit Medicum, qui *cucurbita* affixa malum in pueris detrahit, aut *sinapim* ossibus pectoris accommodat.

Cucurbitulas sequitur adjumentum a Coelio Aureliano propositum, qui ait: si passio perseverarit, atque aeger ad perferendam curationem fuerit mollis, ut ferri cuspidem metu se contingi prohibeat, sanguifugas, quas Graeci *bdellas* appellant, apponemus, ut perfecta, sanguifugarum vulneratione rapta, cucurbitae detractio compleatur.

Quoniam autem *sinapi* mentio modo facta est, memini nunc ejus diversivi, seu derivativi, praesidii cuiuspiam ab Aretaeo propositi, quod est; si partibus juxta maxillas, quam cavitatulam auriculae interpretor, lacunas aurium dixit Aurelianus imponens *sinapi* Medicus ulceret difflationem molitur. Quem usum, ac fortassis etiam Aretaei placitum, acute videntes Hispani Medici, Madritenses apud Andream Tamarium in libro de Garotillo, c. 3. secus utramque auriculam imponere consueverunt basilici cerati tantillum cum cantharidibus tritis commixtum.

Praestantissimum etiam, licet acerbum, invalescente inflammatione praesidium est *vinculum*, Aretaeo autore, injiciendum, supra talos & genua. Optima quoque sunt *vincula* supra brachialia versus cubitos, & supra cubitos, versus humeros adstricta: quarum vim cum expendimus, certe peregregiam & efficacem aelli-

aestimaverimus adjuncti doloris in spiritus ad se sanguinem, & humores omnes; & ichores, attrahentem: quare hac retracta undique materia, atque huc conver-
sis liquoribus corporis, eximitur multo sanguine locus phlegmone correptus, at-
que adeo flaccescit & confidet plurima parte, quod opus *vinculi* adstrictu fuerat
quaesitum.

Hujusmodi quoque pacto & *dolorificae fricationes* fuerunt, & hae, quarum me-
minit Symphorianus Campegius *l. 3. praxeos medicae c. 1.* sic agens: *Est ingenium*
vulgare cum fricatione compressiva facta, in parte sylvestri brachiorum prope junctura-
ram manus, ubi inveniuntur quidam parvi admodum nervi, qui tamdiu fricantur,
quousque videantur deleta: quod fieri non potest absque dolore, & sic cum dolore
avertunt. Approbavit & hanc revellendi rationem Guil. Rondelet. *in lib. meth.*
curat. l. 2. c. 2.

Hujus ferme generis sunt *setacea* sub inion defixa, quae Medici quipiam Hi-
spani, Madritenses, testante Andrea Tamario, ad patriam hanc luem elevandam
usu probarunt. Id vero haud probarim equidem, nisi post exacto tempore flu-
xionum & inflammationum: sed neque etiam hoc tempore, quo minus necessa-
rium videtur. Satiус autem existimaverim, id remedii genus affigi sub axillis,
non igne tamen, sed scalpro ancipiti adunco, transsillis acutis per digitos subla-
tae particulis.

Idem Symphorianus, eodem ipso loco proposuit & aliam divertendi rationem,
quae fit per *aquam calidam*, in qua detenta extrema corporis membra, continean-
ti manu, confricantur.

Inter haec silenda nobis aut medentibus omittenda non sunt *clysmata* sive *ene-*
mata dicta, de quibus velim accipias, quae scite prodidit Aurelianus disertis hi-
sce suis verbis: *At si venter officium non agnoverit, etiam clystere utemur, inji-*
cientes aquam calidam cum oleo nunc solum, nunc admixto melle: etenim, sur-
gens ex isto liquore vaporatio colla laxat tumentia, & egestus venter facilia facit
spiramenta, non solum synanchicis, sed etiam hominibus sanis. Manens enim alie-
nitas, hoc est, excrementorum aliena & superflua faex gravat; atque expressio-
ne quadam acerrimas facit corporis exhalationes, quibus tumentia provocentur,
caput impletur.

Auxilium sunt medicamenta in functione medica duplicia, id est, partim soli-
da, partim fluida, ex quibus constantur & mista. Sub *fluidis* autem comprehen-
das licet & *vaporabilia cujusque generis*; capias omnia; fugienda sunt, inquit
Caelius, quae usque ad sensum veniunt mordicationis. Siquidem, tumoribus pro-
vocatis, fluor quoque humorum crassescit. E *solidis* sunt *pulveres*, qui per *fistu-*
lam calamaceam, arundineam, sambuceam, metallicam, *immissiles* spiritu insus-
flato; de quibus Aetius *serm. citato, c. 46.* Hujus generis sunt, *tritius finus ca-*
nis ossibus pasti, item *lupi*; *cinis pullorum hirundinum terrestrium*, *cochlearum*
nudarum, Galeno *Chelcitidis*; *sal Armoniacus* Alexandro Benedicto; *sal prunellae*
Theophrasto, Rulando, Mullero; *sal fuliginis*, *eupatorii*, *plantaginis*, *hyper-*
rici, *persicariae*, *asari*, *syderitis*, Fido Justo Reineccero, atque ex aliis arte pa-
ratis; aut ex *herbis*, *herbarumque partibus*; ut *glandis*, *rhois*, *antherarum*, *oli-*
vae frondium contritis, de quibus maxime Jatronices *tom. 1. suo loco.* E *fluidis*,
spiritus calcanthi, *sulphuris*, *nitri*, *salis* vel per se cum pura, exiguntur, vel
succis, serapiis, decoctis aquis, commisti. Quamvis autem *ol. Oli Mysiochymici*,
exhorrent quidam, in hoc uno continenter adquieturos certus sum. Quamquam
& A. Caesalpinus *in arte medica*, & L. Quertaeus in hoc etiam approbarunt:
dat & cum aqua foliorum quercus Evonymus *part. 2. th. 378.* Ruland. *cent. 4.*
cur.

cur. 34. *Oleo ligni Heraclii*, ad colluendas crebro fauces, & partem omnem affectam usque salutarie Ruland., *Cent.* 111. cur. 90. & *Cent.* VII. curat. 92. & *Cent.* VIII. curat. 9. Succedunt *aguae*, e quibus prima est *aqua extractionis auri*, *aqua juglandum*, commendata per Alexium Pedemontanum; atque etiam in potum per Evonymum Philiatrum *parte priore thesauri* p. 6. Hic autem & l. 2. qua de oleo laudavit & hoc, quod

Rx. *Aquae ardentis unc.* j.

Aq. Scabios. l. i.

Ex hoc madida lineae externis applicentur, saepius iterando, spatio trium horarum praestatur juvamentum. *Aquam cardui benedicti* per saepe usitatam Martino Rulando leges, *cancrorum cinere* infectam aquam, mox percolatam & calefactam, gargarisatu commodam sic perhibet Aetius, ut per hanc crassa educi multa, ac relevari confestim aegrum testificetur. Ex omnibus mihi usu consuetum, & frugiferum, expertum est *balsamum Arsenici*; cum *sale nitro* & *tartaro deflagrati*, & multoties *aqua copiosa abluti*; quemadmodum a Philippo Mullero provide apparatus leges: quam materiem approbasse visus est Theophrastus l. de *apostem.* c. 15. quod idem cum *cons. scorzonerae scrup.* β. voratam salutarem comperi saepe.

Haec jam plurima medicamentorum & genera, & species, & modos, cum protulerim; illud mihi video reliquum, ut admoneam demum Auditorem meum, haec aut ejusmodi alia diligenda, adhibenda, miscenda, temperanda, gargarisata, collyria, delinctus, intinctus, pulvisculos, vaporatus, suffitus, & alias quascumque medicaminum formas languentium viribus, aetate, sensu, pro morbi vi & pertinacia, ulcerum puritate aut impuritate, colore vivido, emortuo; sic & pro putredinis modo, pro crustulae adhaesu, refixu, facili recidiva, pro modis aliis, quae quidem singula nobis difficile describi, ab adestore Medico discerni facile queunt. Alterum adnotabo, quod Cataplasmata non adscripsi propterea, quod in *hoc anginae genere* praesertim primum sunt nervosa; deinde humida corpora possunt putridum hoc vitium fovere, monente vel ipso Hipp. l. de *Medico.* Tertio, multa in his recte administrandis requiritur sedulitas, & providentia, ne tum longiore hac vitiosi corporis contagio, tum corruptibili suo ipsorum vitio abalienata, rancorem aut acorem concipiant; quod non paucae offensa, ac detrimento foret ulceribus, ut monuit Caelius l. 3. de *acutis* c. 3. p. 164.

Potremum ordine, sed usu primum, remedium est *victus ratio*: quam fieri potest maxime tenuis, & praeparca. Sic igitur Alexander Trallianus in lib. 4. *calce*, *victu* utantur aegri omnium *mulsa aquosa*, quae *universa praestare potest*; nempe *extenuare* & *purgare*, *partim etiam per urinas*, *partim per ventrem*. A tertio die etiam *cremor ptisanae* offerendus, qui & ipse omnem facultatem obtinet: quippe abitergit, incidit, nutrit, & inflammationum fervorem refrigerare potest. At inflammatione jam extenuata, & moderatione facta, necesse est *lutea ovorum molissima*, non autem multa exhibere. Nam, copioso alimento, statim angusta premuntur, & rursus strangulata periclitantur: quare inflammatio ut magnum malum in his vitari debet: non enim tantum ex parvissimo cibo quantum a copiosiore periclitantur. Sed & inedia perpetua visi sunt nulli non sanati. Nimirum Alex. Bened. l. 7. de *cur. morb.* c. 19. narravit de synanchio, qui citra sanguinis missionem inedia plurium dierum sanatus est, quia sanguis alimentum corpori subministravit. Ego vero Severinus novi puellam undecim annorum natam, quae cum nullis vel cibis, vel potibus, per paristhmiorum obruratum uti posset, & octiduo majorem *dourieu* (inediam) passa, non aliis medicamentis restituta est: quae de-

cimo sexto aetatis suae anno nupta, geminos mares peperit viventes, nunc utroque filios, cui Gratiae Feulae nomen.

His de curatione sic dictis mihi nemo vitio det velim, quod ad *anginam hanc pestilentem* pleraque quae Veteres ad non pestilentem curandam praeceperint, detorta traduxerim. Nimirum facile deponent accusationem; siquidem audierint Arataeum in lib. 1. de curatione acutorum c. 7. de pestilentium in faucibus morborum curatione dicentem haec: *Horum vitiorum curatio cum aliis tonsillarum affectibus, qua communis, qua propria. In inflammatione & strangulatu, & purgatio per clysteres, venae sectio, irrigationes, cataplasmata, fots, deligationes, cucurbitae, omnia demum eadem atque in his conveniunt.*

PARTICULA VII.

Satisfactoria.

Nunc, quae dilatae fuerant in locum commodiorem ambiguitates, ab aliis omnibus expediti expediamus. Difficile sit plerisque, quod caput & cerebrum propriam morbi sedem fecerimus, quae censenda potius fuerat internus thorax; qui febrili malignitati, aeriae pestilentiae, & symptomatum affinitate ac pluralitate, videtur capite morbi hospes accomodatior. Atqui caput ab his omnibus, quae retuli, longe alienum apparet, nec symptomata sua exhibet, nisi raro. Verum enimvero, si recte rem aestimaveris, ac profunde perspexeris, non aliam sane, quam cerebrum dixeris morbi domicilium. Nam quod plerisque suos affectus ostendit thorax maturius, id sit loci intolerantia, substantiae tenuitate, & functionum acrimonia: qualia non sunt quidem cerebro, quod citra nervos & ventriculos est hebes, & obtusum, utpote, quod frigidum & humidum, crassae substantiae & viscidae, concrementum somni sedes, cordi ἀντικρυσ, & pituitae plurimae conceptaculum; quare defluxibus frequentibus & catarrhis obnoxium. Quae sua crassi ac systali sit, ut hospiteretur aequius mala, diutiusque ferat habitu, praesertim exteriore. Quin & interiore concameratu duodeviginti aquae concretae libras Colonienfes, quae viginti quatuor forent ex nostris, sustinuisse puerum hydrocephalo languentem testatus fuerit, qui mortuum insecuit Guil. Fabric. Hildanus, Cent. 1. observ. Chirurg. c. 12. Quid? quod & excisis cerebri segmentis vixisse homines, tum ipse Hildanus, tum Jacobus a Carpo, atque alii probata fide auctores, perhibere. Qua constanti sua hebetudine, ut ad rem redeam, susceptum aerem pravam, qui per nares perque palatum delatus fuerit, admittens facile non remittit, neque vincit aut dissipat, sed acervat in sese volens libensque; cum vero per causas exteriores humoribus & superfuitatibus gravatur, non obstitit, sed circa se retinet non gravate, etsi gravatum. Ita sit demum, ut in horas labefactatum labem mali concipiat, & ut dixerat Hippocrates, corrumpatur: hoc est, eversa temperatura in alienum modum transmutetur, qui sphacelos alias appellatur. Atque illud quidem sub longiore morbo accidit. Caeterum, in breviori brevius etiam venenis vis vigoris sui numeros absolvit, nihil refragante cerebri obtusitate, vel fungae substantia: triveneficae quippe pestilentiae.

Quod non mortale resistit.

Quamquam autem multae & magnae demonstrationes proferantur, de obsepsis,
de

de vitiatis, de corruptis, spiritui destinatis visceribus; haec quidem omnia posse fieri, ac interdum facta non inficior: possunt enim haec sub atroci pestilentia, sub immani veneno pura, intaminata, integra se tueri? Pestum quidem in pestilentibus eunt omnia: verum quod origo & scaturigo malorum per cerebri fit vitium, longe plura nos evincunt persuasionis momenta, quam quae producuntur ab adversae opinionis amicis. Profecto tam insolens, tam enormis, tam abdita forma haec est affectionis, ut non inepte etiam plerique profiteantur, febrem malignam, quae septa suo viru sic in hominis perniciem, ut fuscè descriptum est, faciat.

Alii malignam veneni facultatem, quae per abolita seminaria in spiritus nostros, & corpore, aere attracta est, & varie diducta, suo modo; vel prout partes primo, aut secundo, receperint & viam concesserint; sic has ordine, vel potius sine ordine, apprehendere, laedereque; & quia partes debiles, laxae, molles, frigidae, immobiles, adenosae, minime resistunt, & facile cedunt: hae propterea primae corripiuntur, mox aliae atque aliae juxta modum, quo plus aut minus pertrahi se sinunt, aut obluantur. Tamen plurimae conteruntur & corrumpuntur, donec ventum fuerit ad praecordia, quae maxime omnium vigent, & ad ipsam regionem cordis, qua contacta demum & male affecta perirat animal.

Sunt hae quidem & similes omnes sententiae non improbabiles, nec impune rejiciendae, praesertim in re tam occulta, quam est pestilentia. Ita provisori Deo placeat, quandoque, aut malum avertere, aut mentes nostras medentium illuminare; quatenus & incivam morbi formam agnoscere, & suam huic medelam, quadrare, adaptare potes simus. Cui sic titubantis hominis, ut confirmetur, nec vinci se sinat argumento, ita responderim, Sphacelum huic morbo terminum & consummationem esse. Ubi, scilicet, natura, vel ars, sui utriusque ope, & auxiliis, hanc contranitenti morbo non antevertat, atque praeccludat, scilicet in contrarium ambae paratae sunt. Verum quum uterque conatus naturae, inquam, & artis evicerint illa crisis, sudoribus, eruptionibus, haemorrhagiis; haec vomitibus, dejectionibus inanitionibus & abstractionibus; sic retrolabens labes hominis vitae concedit ipsa. Porro, sic comparata sunt pleraque venenatae naturae morbi, & si-phylliis, nostro aevo adhuc permanens, ut nisi effluviū quaquā nanciscantur, ad absolutionem provecta utraque mortales perdant.

Qui sphacelos cum morbo essentialis a nobis cum statuatur, & illud propterea fiet multis difficile, quomodo sub corruptorio affectu cuncti prorsus non moriantur, sed hi quidem jugulentur, hi velut praeripiuntur orco.

Alia difficultas est, quod torpescentem & desidem adeo cerebri naturam fecerimus, quae, calvaria per ictum percussa, si sanguis super aut infra membranas suffundatur, cruoribus vel tantillum innatante sic aegre fert, ut obruatur continuo doloribus, vigiliis, phrenitide, febre, vomitibus, convulsionibus, erysipelatis sic, ut plerumque non levata ope magistra fatum oppetat suum aeger! Verum huic difficultati volo sit occursum, eadem demonstratione nostra, quam ad historiam *de angue bifido flagelloso*, diuturno cordis hospite, subjecimus; docente, quod vulnera vel exigua, partibus nostri corporis praecipuis illata, e vestigio tollant hominem: earundem vero partium abscessus atque ulcera diutius aegrotantes trahant. Vide & in hanc rem Fortunati Fidelis *praecellentem dissertationem contemplationis medicae, capite postremo, descriptam*.

Jam autem, quia mentio incidit sanguinis, quaesiverit oportune quispiam, unde, & qui, fiat ita eadem sanguinis effusio? Quibus utrisque quaestitis occurro, quod ad locum, unde fluat, dicens, illum esse mea sententia furculos rami ju-

gularis internae protensos & protractos sic, ut in venulas abeant membranae tenuioris: effundendi autem sanguinis rationem & modum esse hunc; quod offarcta nimia plenitudine vasa jugularia (qui mos est & usus expultricis facultatis, & nictus humorum alte aggestorum) refunduntur haec in furculos minores. Si autem in minimos, qui cum capere tandem immoderationem humoris non possent, distracta atque diducta revolvunt circa se fluorem superfluum, & inde eductus hic stagnat, frigesfactus & grumesfactus subinde.

Ad haec haesitabant etiam inexperti & pavidus quidam consuetorum tantum rituum amici, non assentientes medicamentis per superiora purgantibus, sed negantes per affectam, quod magis exasperari possit, humores malos pertrahendo. Verum tamen non ego responderim his, quod Aurelius Celsus l. 4. 11. ad linguae resolutionem curandam crebris utitur vomitoriis: sed in hac ipsa causa dico non nostram hanc solum sententiam, neque nostra emetica noxam illatura faucibus; quin etiam his supra quam lestissima ratio catartica bene factura. Quod spectat ad suffragantes & auspices: Aetius est unus qui dicto lib. c. 57. disertis verbis professus est haec; *maximum autem remedium, inquit Archigenes, purgatio frequentior existat perpharmaca fortiora, & vomitus, a radicibus, per intervalla suscepti*. Et inferius: *mirum in modum autem efficax est, quod ex elaterio constat, & octaobolon appellatur. Elaterii aereolos 11. spumae nitri obolos tres; synapis drach. j. haec in aqua diluta in octo catapotia infuso, maneque duo, tantumdemque vespere, exhibeo. Purgat enim citra molestiam superne, aliquamdiu quidem permanens & solvens. His vero, qui robustiores sunt, post trium dierum spatium rursus exhibeo*. Sunt autem haec orthopnoeis, anhelosis & aegre spirantibus proposita; quod & velis ad anginam dictata vomitoria; idem ipse cap. 47. *Archigenis remedium, quozor, inquit, ad occultas anginas, mirabiliter etiam conducit anhelosis. Elaterii oboli dimidium, spumae nitri obolos tres, sinap. drach. j. contere cum aqua & in forma. Movet autem vomitum elaterium cum oleo aut melle tritum, & penitissime illitum*.

Ita quidem ille, qui & post multas ibidem propositas formas vomitoriorum prodidit & illud Martieni, quod & ad opertas & manifestas anginas prodest. *Praxeus*, inquit, mercedem.

℞. Aerisusti drach. xii.

Atramenti sutorii drach. xiii.

Myrrhae drachm. j.

Elaterii drach. j.

Spumae Nitri drach. j.

Fellis Taurini drach. iiii.

Excipe Melle & cum pinnula quam penitissime illine. Ita quidem in capite ipso. Verum in antecedente 17. multo luculentius scriptum reliquit: *utilia etiam his sunt ea, quae vomitoriam vim obtinent, maxime illis, quibus gravitatis sensus circa ventrem haeret; quae confirmat, & aliis quibusdam experimentis, quae subdidit ibidem Auctor. Haec Aetius & antiqui alii. Quibus isti non acquiescentes fortasse producent, quod nihilominus oblaedentur hae partes transitu biliosorum, & corruptorum, humorum. Verum o imprudentes, ergo praestiterit, inquam, asseruari biliosos & corruptos humores in stomacho & hisce locis, quoniam e proxima vicinia, unde fit Anathymiasis, educi semel. Anne audistis Aretaei Cappadocis oraculum, qui vos monuit, e gula, & partibus aliis, refundi malum in paristhymia? Si quis vero displicens sensus ex rejectis adhaeserit faucibus has utique licebit protinus gargariis mate subluui; quemadmodum & offensa dejectionibus infima inte-*

stina clysmis idoneis absterguntur ; aut lacesitus catapotis acris ventriculus , jussulo aut apozemate suaviore restauratur . Sic nihil fit noxae residuum , & multum Vomitorii emolumentum . Accessit & in Veterum sententiam Symphorianus Campegius , *l. 3. med. praxeos . c. 1.* Item Amatus Lusitanus , *Cent. 7. cur. 90.* atque etiam Martinus Rullaand , *cent. 11. cur. 62.*

Haftenus jam excussimus ostendicula Vomitoriorum . Altera nunc controversia nascitur de phlebotome jugulari , quam nedum non profuturam ; verum etiam obfuturam , adstruunt nonnulli , quod ad supremas partes facta phlebotome advocatura sit sanguinem potius , quam advocatura ; propterea , quod rapi eo sanguinem credant , unde scissura facta promanet idem . Verum libere fatear pigere mel labbris in re patente , rum secundum experimenta , tum secundum placita Clarissimorum Autorum , qui & nihil improbarunt hocce praesidii genus , & singulariter etiam approbarunt : non improbarunt , neque inhibuerunt , exordio faciendum ; quia , quod velint homines isti , primo revulsoriam in pedibus & brachiis instituendam , mox de proximis vasis evacuandam , illud neque Avicenna servavit , qui *lib. 3. f. 9. tr. 1. c. 11.* ait , & non posponatur phlebotomia venae , quae est sublingua , imo oportet , ut aperiatur illa eadem die . Sic Am. Lusitanus , *Cent. 7. observ. 90.* nulla interposita mora , aut vacuatione , alia posthabita sub lingua venam secuit , & hominem servavit . Sic Rondeletius . Secundae tamen sunt venae sub lingua eadem die , ad materiae derivationem , quae facile fluit & locum replet ; unde dispnoea , & saepissime suffocatio : haec ille , *l. 3. meth. med. morb. intern. c. 5. p. 325.* Sic Camerarius , apud Joh. Schenckium , *in observ. l. 2.* „ Patavii , meis temporibus , „ quidam Scholasticus Graecus , oriundus ex praecipua familia , sanguineus , unica „ nocte in Anginam acutissimam incidit , una cum tumore linguae maximo , ut „ statim loquendi facultas adimeretur illi . Cumque tam celeriter Medicorum , & „ Chirurgorum , opera uti non posset , ipse praesente animo , linguam acuto cul- „ tello decussatim incidit , ac satis multum sanguinis effluere permisit , quo facto , „ rursus loqui coepit . Medicus postea accersitus pauca universalialia , & totum cor- „ pus respicientia , adhibuit , praescripta recta victus ratione ; linguae vero vul- „ neratae pulveres ex *Ture* , *Bolo* , & similibus siccantibus , inspergi iussit , & „ ita intra paucos dies convaluit . Sic interdum fortuita remedia aliis sunt effica- „ ciora . Et praeterea , si recte interpretemur , id Prisci sanciverunt in morbis non „ excellenter peracutis , & in adultis . At vero in pueris , quibus monito Galeni , „ *in l. 11. meth. c. 14. & lib. de therap. per sang. mission. c. 17. & 4. acut. 25* „ fas non est exhaurire sanguinem , si necessitatis & urgentiae vi phlebotomo tanga- „ mus eosdem semel , & vix in morbo venenoso , verum efficaciter tangamus opor- „ tet : praesertim , quin miras tot & singulares de hac phlebotomia praerogativas „ praedicarunt , Soranus primum Ephesius , *Isag. med. c. 21.* Alexander Trallianus , „ *l. 4. c. 1.* Razes , Mesueus , Avicenna , Hali Abbas , Albucasis , Auctor *lib. „ de anat. vin.* Prosper Alpinus , *l. 2. de medicina Aegyptiorum , c. 9.* Andreas Cae- „ salp. *l. 6. art. med. c. 3.* Joh. Heurn. *lib. de morb. cap. 23.* Riolanus *in medendi „ methodo part. c. proprio* , ac Doctor Zacutus , novissime , *in Principum Medico- „ rum Historia* , 76. quem legas , velim , multo plures , quam nos , auctores huic „ praesidio suffragatores recensentem . E quibus omnibus audi Actuarium , *l. 3. me- „ th. medicinalis , c. 1.* perhibentem , etiam in causa nostra proficuum hanc eva- „ cuationem , his suis verbis . *Sunt qui venas colli incidant , verisimileque est , eas „ juvare , cum sanguis copiosior ad caput confluit , atque idcirco inflammationem in co- „ rebro excitat .* Comprehendis jam , quam egregie per hujus Viri sententiam con- „ gruat jugularis pertusio nostro malo . Vin plura ? sed vix , quae appoi-

te ad hanc rem ingenio pari , ac judicio , refertissimus Andreas Caesalpinus *l. 2. quæst. med. c. 12.* prodidit , demonstrans , suffocationem in *angina* fieri magis operis venis jugularibus , quam clauso laryngis osculo . Id quod scilicet , in hoc Anginae genere praesertim exitiali ac ter acuto fieret facile , nisi , quod ad superiora transcurrit . Post quos omnes Auctores mira nos beneficia ex hac inanitione deprehendimus , admirati Medici , qui noverunt ; aegroti sensierunt in se ipsis ; tum quod adspecta jugulari degravatum plenitudine cerebrum , tum quod fervidi caloris ventilatus excessus . Sic quod nedum non abstutura , sed profutura maxime fir haec phlebotomia , jam vides . Caeterum , quia non usitatae alioquin Chirurgiae administrandae ratio est ignota ; de hac ego in opere *efficacis Chirurgiae* , qua & *angiotomia* , proprio suo loco , fusius explicavi . Quoniam autem in manus administratorum tonforum recidit haec actio ; optimum , si Petrum Paulum Magnum *lib. de venis recte secandis , c. 2.* adierint , vel Centhii Amathi , Neapolitani , observatoris nostri Novissimam *praxin* . Quamvis autem dubitatum a plerisque sit , de non attingendi scalpro venis colli , seu propter infrenabilis profui sanguinis , seu propter vinculi subjiciendi metum : nihilominus equidem ostendi in priore parte *efficacis Chirurgiae* , qua de *angiotome venarum* , & nullum sanguinis superfundendi metum esset , & inanem prorsus vinculi formidinem , cujus utique usus necesse non est .

Post haec offenduntur & nostri , quod antecedere catharticum sanguinis detractioni vulerim : cum inverso Galenus & Galenici omnes ordine consueverint praesidiis hisce uti . Verum istorum dissensus est mihi sedare facile . Porro meminerint sanguinis emissiones , sed venenatis & pestilentibus vitiis haud probari doctis , nimirum quod inanitis vasibus possit vis venenata recurrere ad interiora ; atque etiam quod huic affecto generi virium imbecillitas adjuncta sit . Quare ne mirum quidem est , quod Galenus in *lib. de cibis euchimis & cacochymis* , audaciae taxat eos Medicos , qui non dubitarint in pestilenti febre venam secare ; atque ex adverso commendat eos , qui pestilentibus in affectibus abstinerint a sanguinis detractione : qua eadem prudentia , & cautela , magnus Hippocrates , si credimus Petri Salii *l. de febre pestilente* , demonstrationibus , ne venam quidem attigit : ita quidem antiqui dictatores nostri , a quorum decreto non discessit Heurnius , in *libro de peste* . Joh. Vieri quoque , in curanda febre maligna , abstinuisse se venaesectione professus est , quod hanc infelicitate cessasse animadverterat . Ex adverso tamen est Joh. Forestus , qui *libro 6. observat. 3.* de morbo epidemico in fauces , guttur , pulmones , irruente scribens ad Jacobum fratrem , dicit , experimento non inutilem atque detrimentosum , sibi compertam sanguinis e vena detractionem , neque etiam hanc damnavit ; sed approbavit Avicenna , ubi de febris pestilentis curatione tradidit : inter quas binas sententias se quasi medios facientes Hieronym. Fracastorius , *lib. de contagio Morborum* , Ludovicus Mercatus , in *consil. medicor. 24.* & Hieron. Mercurial. *l. de peste c. 2.* censuerunt constantibus viribus , & plenitudine suadente , mittendum esse sanguinem . Verum tamen in affectus principio , duntaxat ; namque hoc elapso tempore , sanguinem exhaustum est languentes perdere . Cui nos placito adhaerentes & semel , & morbi initio tantum , sanguinem minui volumus ; e binis autem praesidiis catharticum premitte placet , quod tutius & praestabilius id videatur . Quis enim non enucleate videt , & pestiferi vitii vim sic elui citius , & hujus totiores succos abstrahi proinde . Quamquam vero nostrae huic assertioni quidam refragari , nosque corripere conentur , quod primo quoque tempore catharticum , & illud vehemens propinari doceamus ; quod est contra normam expectandae coctionis , & contra monita sapientum , ne quietos

tos humores perturbemus , & crudos frustra moventes irriteremus . Quibus tamen responsum volumus , quod cogamur inter peracuto & pestifero morbo solliciti & festini esse , praesertim ita suadentibus & Galeno *l. 6. de medicis localibus compon. cap. 3.* Itemque Alexand. Trall. *l. 4. rei medicae c. 1.* ac novissime Zacuto Lusitano , acuto & experientissimo aetatis nostrae viro , in *l. de princ. med. histor. c. 75.* quam Lusitani viri Clarissimi disputationem adeas , Lector .

Obijciat quis , qui audeam equidem scalpro tonsillas pertundere , quia facile sic exacerbantur . Verum , inquam , non obtrudo his , quod Cornelius Celsus *l. 4. c. 4.* satis altis plagis palatum incidit , itemque Paulus *l. 3. c. 17.* itemque Cael. Aurel. *l. 3. c. 3.* ipsamque linguam , & fauces , & palatum tenui ac longiori phlebotomo scarificat . Etenim inquit , in locali sanguinis detractione tumentia relaxantur . Non haec , inquam , obtrudo similia , verum tuendo affirmo decretum nostrum , quod Tonsillas vitio tactas crebris ictibus concidit Hippocrates , *l. 2. de morb. l. decimo , & l. de affectionib. num. 4.* & Corn. Celsus *l. 6. rei medicae cap. 10.* Et Caelius Aurelianus , *l. 3. morb. acut. cap. 34.* Tamen post scarificationem mitibus gargarismis utendum voluit & Oribasius *l. de scarif. c. 20.* & Isaacus 9. *Pract. c. 41.* & hunc sectatus Constantinus Afer , Chirurgicus *c. 38.* & Gariopontus , *l. 1. Passionarii c. 23.* & Hieronymus denique Mercurialis , *l. de morbis puerorum c. 12.* Andreas Tamajus , & Medici omnes Madritenses in Hispania . Ita scilicet scarificatus tutus & frugiferus tonsillis extumescens visus est doctissimis omnibus : non ita quidem adactus cum lancinatione digitorum appressus , quae uti saepe vulgares Medici crustulam elidentes uti consueverunt . Quo divinitus & aetius vere spectavit Aetius , eodem isto sermone , *c. 46.* dicens , conandum autem est , in universum ne digitum quidem locis admoveamus , aut leni saltem tactu manuum admoliamur . Etenim infcii , ad quos maxime in rebus dubiis homines confugiunt , vehementius illinunt , simulque inflammatum locum comprimunt , simulque crustam detrahunt , quod minime facere convenit , priusquam elevatam & vix innitentem crustam conspiciamus . Quod si enim adhaerentem adhuc crustam aggrediamur , ulcerationes in profundum magis & procedunt , & inflammationes consequuntur , augentur dolores & in ulcera serpentina proficiunt . Secutus hoc Aetii monitum est Paulus , *l. 3. cap. 26.* sicut in cunctis adsolet . Compendiose autem & nobis de pestilente & praefocante pueros Abscessu dictum sit , ad hanc horam vespertinam 22. Januarii , An. XLII. supra M.DC. Deo litemus Auctori gratias .

Operis de recondita Abscessuum natura

F I N I S .

1. *Chlorophyllum* (Chlorophyll) ist ein grüner Farbstoff, der in den Chloroplasten der Pflanzenzellen vorkommt. Er ist für die Photosynthese verantwortlich, bei der Lichtenergie in chemische Energie umgewandelt wird.

2. *Chloroplasten* sind Organellen in Pflanzenzellen, die für die Photosynthese zuständig sind. Sie enthalten Chlorophyll und andere Pigmente, die Lichtenergie absorbieren.

3. *Photosynthese* ist der Prozess, bei dem Pflanzen Lichtenergie in chemische Energie umwandeln. Dabei wird Kohlendioxid (CO₂) aus der Luft aufgenommen und mit Wasser (H₂O) kombiniert, um Glukose (C₆H₁₂O₆) und Sauerstoff (O₂) zu produzieren.

4. *Glukose* ist ein Zuckermolekül, das die primäre Energiequelle für die Zellen darstellt. Es wird durch die Photosynthese in den Chloroplasten hergestellt.

5. *Sauerstoff* ist ein Gas, das als Nebenprodukt der Photosynthese freigesetzt wird. Es ist für die Atmung der meisten Lebewesen notwendig.

6. *Chlorophyll a* und *Chlorophyll b* sind die beiden Haupttypen von Chlorophyll. Chlorophyll a ist das primäre Pigment, das Lichtenergie absorbiert, während Chlorophyll b die Absorption erweitert.

7. *Carotinoide* sind weitere Pigmente, die in Chloroplasten vorkommen. Sie helfen bei der Lichtabsorption und schützen die Chlorophyllmoleküle vor Schäden durch übermäßiges Licht.

8. *Thylakoide* sind kleine, flache, membranumhüllte Strukturen innerhalb der Chloroplasten. Sie sind der Ort, an dem die Lichtreaktion der Photosynthese stattfindet.

9. *Stroma* ist der flüssige Raum innerhalb des Chloroplastenmembrans, in dem die Dunkelreaktion der Photosynthese abläuft.

10. *Photosynthesequotient* (PQ) ist ein Maß für die Effizienz der Photosynthese. Er wird als Verhältnis von Sauerstoffproduktion zu Kohlendioxidaufnahme berechnet.

I N D E X

R E R U M E T H I S T O R I A R U M ,

L O C U P L E T I S S I M U S .

A.

In **A**bscessibus prognosticatio pertinet ad probatum, & exercitatum, Medicum, 1.

Abscessus totius corporis Valetudinem aut Mortem, vel Vitam, decernunt. 2.

Abscessus vocabulo *homonymiæ* multo inest. *ibid.*

Abscessus nomen quare huic Operi datum. 315.

Abscessus & Tumoris confusa & promiscua interdum appellatio. 314.

Abscessus acceptio multiplex & varia fuit Antiquis. 23.

Abscessus nomine, potius quam Tumoris, cur utatur Auctor. 315.

Abscessus vox, in *Hippocr.* operibus frequentissime recipitur. 1.

Abscessus quid apud *Hippocr.*? 314. nempe rei cuiusdam emigratio, seu separatio ante consistentis. *ibid.*

Hipp. proprie mutatio morbi in alium. 3.

dicitur *Hipp.* pro transitu, & transmigratione, humorum morbosorum. 6.

secundum *Hipp.* pro quocumque Tumore saepe usurpatur. 2.

Abscessus, post inflammationem qui suppurati sunt, non ita tradit *Hipp.* quam cum crisi legitima, aut imperfecta factis. 4.

Abscessus quid sit apud *Galenum*. 3.

Abscessus non excipitur a Crisi, *Galeno*. 10.

atque abscedere *Galeno* quid. 314.

etiam pro suppuratione dicitur *Galeno* &c. 2.

Tom. I.

Latinorum respondet Apostemati *Graecorum*, exquise. 2. ad 3. horum vocis significatio. 2.

Abscessus a *Graecis* quo nomine indigitati. 74.

ab *Arabibus* Exiturae dicuntur. 314.

Abscessus vox a *Celso* praecipue. 2. nominis vis *Severino*. 315.

nomen donat *Severinus* pleraque vitia, quae *Tumores* appellari vulgo solent. 313.

ratio interior egregia. 9. forma quid vocetur? 8.

Abscessus tam universalis quam particularis dari videtur. 12.

Abscessus differentiae quae? 10. ad 13.

Abscessuum differentiae quae, & a quibus desumendae. 10.

Abscessus potissime distinguuntur quatenus Critici vel symptomatici. *ibid.*

Abscessuum differentia, praeterquam quod vel Critici vel Symptomatici esse possint, a plurimis adhuc procedit. 11. ad 13.

Abscessus omnes duplices, vel ab adfluxu, vel a transmutatione, facti ab *Hippocrate*. 315.

Abscessus adenosus inexcussus quinam dicitur? 118.

Abscessus tractat Auctor qui cum effluxu, seu cum decubitu, & ab aliis causis quam ab inflammatis tumoribus sunt. 4.

Abscessus simpliciter dicti, ut Abscessus legitimi, differunt. 314.

legitimi idem ac Tumores, seu Apostemata. *ibid.*

sunt cum tunica, vel sine ea. 2. cum tunica sunt Cystici & Anomali, *Severino*. *ibid.*

sine tunica Suppurationes vocantur.

I N D E X R E R U M

- cantur , *Plinio* , *C. Celfo* , & *Severino* . *ibid.*
- Abscessus de Tumore dicitur utroque modo ; sive fuerit tunicae interventu aliena corpora continentis , sive absque ea , modo non amplius se contingant , quae se contingebant corpora . *ibid.*
- Abscessus secundum rectum quid . 7.
- Abscessus fugaces qui ? 15.
- Abscessus ineuntis circumstantiae . 4.
perfecti circumstantiae . *ibid.*
materia est ex Humoribus genere . 5.
saepae a superioribus ad inferiora movetur . 4.
- Abscessus ex metastasi seu materiae transpositione , cur magni fecerit *Hippocrates* , plurimae rationes . 315. ad 316.
- Abscessus per ἀπόσειν , quid . 10.
qui ἀπόσειν apud *Hippocr.* & suos Observatores quid . 2. & 74.
- Abscessus duo sunt termini ; superior unus , inferior alter . 6.
termini ut noscantur . 7.
- Abscessus juxta *Hippocr.* ponunt duas sedes , unam ex qua , aliam in quam , termini vocantur ; & deinde intermedias vias , pro transitu humorum . 6.
- Abscessuum formae variae , unde ? 132.
- in Abscessibus aequae ac Tumoribus contactus abest . 314.
- Abscessus universim expensi duo sunt tempora , duoque modi considerandi . 4.
- Abscessus soli quodam naturae privilegio finem utilitatis quemdam adscivere , 9.
a natura excitati salutiferi a morbo vero producti lethales censentur . 5.
quos natura instituit non sunt impediendi & cur . 139.
graviores malo corpus liberant &c . 9.
fiunt a natura repetente saepius quod crisi persolvere non potuit . 8. ad 9.
notae bonae ex forma . 8. *ibid.*
males ex forma . 8. sed praeferrim . *ibid.*
- Abscessus optimi qui . 23.
optimus criticus quas requirat conditiones . 52.
- D. Joannae Riberiae potius a morbo , quam a natura conciliatus . 36.
- Abscessus salutaris conditiones quae . 21. 22.
- Abscessus mali , qui . 24. 26.
aegre curabiles , qui . 24.
lethales ex Hippocratis doctrina qui . 54.
quando morbi recidivam ostendant . 21.
- Abscessus expectandus in febre continua , nunquam intermittente . 16.
- Abscessus in febre , quando longitudinem morbi indicant . 24.
in convalescentibus quando expectandi . 19.
quando in articulis expectandi . *ibid.*
- Abscessus dum generantur quatuor nascuntur causas . 5.
ex phlegmone quomodo generantur . 74.
nulla praecedente phlegmone saepe generantur . *ibid.*
salvare a morbo possunt . 53.
per quas vias & quando adjuvandi . 27.
quomodo incitandi ac proritandi . 27. 28.
extrorsum erumpentes sunt boni . 23.
ad crura in Peripneumonia salutiferi . 5.
post aures perpetuo sunt suspecti & quare . 26.
qui accidunt leviter syderatis juxta aures , mali . *ibid.*
cum dolore quando magis infernis partibus expectandi . 19.
cum febre continua maligni , omnes sunt exitiosi . 24.
omnes magni proferunt mala symptomata vel mortem . 190.
magni circa dorsum spinam omnes mali . 69.
ab adfluxu Hippocratis calamo non digni . 315.
- Abscessus ab adfluxu , cur minoris est momenti , quam a metastasi ? *ibid.*
ad effluxum unde , & loca ad quae

- quæ deinde primo , deducatur . 6.
per effluxum calidum humorem
pro causa agnoscit . 13.
- Abcessus omnes aliquando materiam nanciscuntur copia, aliquando vitio quodam culpabilem . 6.
ex adfluxu materiam nanciscuntur interdum sola quantitate culpabilem . *ibid.*
per effluxum plus in morbis acutis , quam diurnis . 14. & quam in biliosis . 15.
- Abcessus per defluxum emissaria quænam sint . 6.
per effluxum vel per decubitus dignoscendi modi . 16.
- Abcessuum per effluxum & per decubitus signa distinctiva . *ibid.*
- Abcessus per decubitus definitio . 13.
per decubitus sedes utraque multiplex & indefinita . 6.
- Abcessus cum decubitu frigidos habent & humidos humores pro causa . 13.
ex decubitu vitiatos ac superfluos semper agnoscunt succos . 6.
- Abcessus per decubitus non levat a copia , sed a vitiosa scaturigine proficiscitur . *ibid.*
- Abcessus , per excretionem si non succedunt , fiunt per decubitus . 16.
- Abcessus per decubitus , quando expectandus . 13.
- Abcessus per decubitus partes recipientes quænam proprietates habere debeant . 6. 7.
partes recipientes quænam propriæ sunt . 7.
- Abcessus per decubitus termini sunt partes principes unde & viliores quorsum . 6. ad 7.
- Abcessus per decubitus tantum in longis , non biliosis , morbis . 14.
- Abcessus Anomali quid ? 77.
- Abcessus Anomali definitio . *ibid.*
- Abcessuum Anomalorum notæ a Paulo Aegineta quæ traditæ . 90.
tumores possunt s. n. dici , & quare . 75.
materiæ , toto genere præter naturam sunt . 91.
- Abcessus Anomali Galeno sunt toto genere p. n. 76.
Natae etiam dicuntur . 75. 85.
Phymata vocantur . 89.
Phymata dicti , non semper spontanei , verum & a causis exterioribus sæpius oriuntur . *ibid.*
- Abcessuum Anomalorum proprietates quatuor . 77.
- Abcessuum Anomalorum auctio stirpium & animantium productionem agnoscit . *ibid.*
- Abcessus Anomali an secundum naturam nutriantur . 76.
inter animata & alienam conditionem mediam , quare retineant naturam . *ibid.*
magnum plerumque molem , & varias quandoque formas vegetabilium , nanciscuntur . 86.
foetabuli modo quibusdam venis suppositis nutriuntur & augescunt . 77.
- Abcessuum Anomalorum Vasorum nutrientium exortus & natura . 85. & 86.
seu Phymatum tuniculas quomodo natura procreat , Hippocratis sententia ? 85. H. Fabricii sententia ? *ibid.*
- Abcessus Anomali arteriis carere secundum Aquapend. *ibid.*
- Abcessibus Anomali tunicam aliquando denegat Galenus . 99. rei exempla . *ibid.*
- Abcessus Anomali fibras nerveas & cartilagineas , quibus ac radicibus adhaerent , sæpe habent . 94.
- Abcessuum Anomalorum plerumque nerveis , & cartilagineis fibris , haerentium Historiæ variae . *ibid.*
- Abcessus Anomali quomodo ex percussu nascantur ? 89. ad 90.
- Abcessuum Anomalorum forma varia semper observata . 80.
- Abcessus Anomali corpora haeterogenea plura , ut pilos , ossa , &c. continent . 87. 88.
sæpe animalculis & vermi-

I N D E X R E R U M

- mibus referti . 87.
- Abscessus Anomalous ovum continens.** 88.
- Abscessus Anomali perpleni , atque interlunja acriter dolent , atque efferafcunt.** 91.
- faepe graveolentes . 87.
- aliquando suppurabiles funt ; & unde noscatur . 90.
- feu Tubercula , nulli corporis parti parcut . 89.
- ad caput frequenter haerent. 88.
- Abscessuum Anomalorum materia cauffalis triplex .** 84. *ad* 85.
- curatio quomodo , vel evidens, vel obfcura ? 98. unde triplex . *ibid.*
- Abscessus Anomali per medicamenta ut curentur , quomodo proponit Galenus, Aetius & Paulus Aegineta ?** 99.
- Abscessuum Anomalorum curatio prophylactica fit uftione Arabica .** 98. hujus curationis per *Severinum* aliquot exempla . *ibid.*
- curatio efficax vel a ferro, vel a putrefacientibus, exspectanda . *ibid.*
- curatio per Medicamenta femper longa , per Chirurgiam vero brevis . 90.
- Abscessus Anomali in crure reperti .** 89.
- in inguinibus . 88.
- fi relinquuntur infecti multas adferunt moleftias . 91.
- Abscessuum cysticorum refecandorum operatio defcribitur .** 101.
- Abscessuum per Congestionem esse unde noscatur .** 63.
- Abscessus omnes a congestu cum cachexia adjuncti , periculosi .** 69.
- Abscessus Criticus quid .** 10. 13. 52. ejus conditiones , *ibid.*
- Abscessuum Criticorum notio exquisita , quibus Medicinae partibus utilis ?** 1. quanam inde difcamus . *ibid.*
- Abscessus Critici per effluxum vel per decubitum fiunt .** 16.
- qui per decubitum , ab Auctore potius pertractantur . 17.
- tum ad acutos , tum ad chronicos morbos spectant . 1.
- Abscessus Critici raro in biliosis morbis .** 15. qua occasione fieri poffint . 16.
- Abscessuum Criticorum cognitio Hippocratica doctrina tantum elicitur .** 1. & 2.
- Abscessus Criticus .** 10.
- non est proprie Crifis . *ibid.*
- Abscessus Critici a natura funt excogitati , ut morbo corpus liberet .** 5.
- Abscessus Critici cauffae .** 13. 14.
- Abscessus an Criticus vel Symptomaticus fuerit Nobili puellae ? & quo fenfu Criticus & Symptom.** 53. 54.
- Abscessus Critici & Symptomatici qui differant .** 10. *ad* 11.
- Abscessus Criticus a Symptomatico quomodo dignoscitur .** *ibid.*
- Abscessus, Criticum praeter & Symptomaticum , tertius an detur .** 5. *ad* 8.
- Abscessus Symptomaticus quid in fua natura .** 52.
- Abscessus Symptomaticus ex quibus deprehendendus .** 11.
- quomodo a Critico differat & dignoscatur . *ibid.*
- a Critico per solos peritos Medicos difcernitur . *ibid.*
- Abscessus Symptomatici a morbo concitantur , & funt effectus morbi .** 5. & 11.
- Abscessus enim Symptomatici a morbo , non a natura auxiliante producantur .** 5. & quomodo ? 10.
- Abscessus Symptomatici materia quanam ?** 11.
- quis auctor . 10. *ad* 11.
- indicia funt , atque effectus , naturae acris morborum praevalentis . 5.
- materia non omnino cocta & subacta , ad suppurationem inepta est . 11. neque transposita est . *ibid.* fed epigenesi producta . *ibid.* neque solvit morbum . *ibid.* nec etiam opportuno est . *ibid.*
- Abscessus Symptomaticus cunctis perfectae crifis indicibus caret .** *ibid.*
- Abscessus cystici mobiles sub cute facile eruuntur .** 100. *ad* 101.
- Abscessus cystici funt , qui carnosam quandam substantiam praefeferunt .** 111. *ad* 112. Exempla vide . *ibid.*
- Abscessus carniformis definitio .** 110. *ad* 111.
- Abscessus carnosi seu carniformes , ante**

- Auctorem non descripti. 110.
 Abscessus carniformem F. Platerus, A. Benivenius, M. Donatus, J. Schenckius, non intellexere. *ibid.*
 Abscessus carniformis differt a Sarcomate, Sarcocoele, & Strumis. *ibid.*
 Abscessus carniformis creatio. 110. *ad* 111.
 Abscessus carniformis sub aure & inferiore maxilla, curatus, *ibid.*
 pone carpum dimidiati ovi anserini magnitudine. *ibid.*
 in Cervice, curatus. *ibid.*
 in supremo Femore. *ibid.*
 Abscessus carniformis in extrema nate, curatus. *ibid.*
 Abscessus capitis subcutaneus, post male purgatas variolas &c. 225.
 Abscessus, sub collo vesicae absconditus, repertus & curatus. 117.
 Abscessus ad Crura quibus inflammationibus utiles? 23.
 Abscessus ad crus dextrum ex empyemate. 45.
 Abscessus septi transversus per urinam expurgantur. 39.
 Abscessus ad septum transversum quando expectandi. *ibid.*
 Abscessus suppurati multo minus dolent, quam crudi. 256.
 Abscessus suppurati curatio quare hic mittatur. 28.
 Abscessuum genera, quae sine phlegmone nascuntur, quor. 75.
 Abscessus omnes in longis affectibus non sunt interrumbandi. 28.
 Abscessus quae indurant, ut disruptus impediatur, sunt *refrigerantia*. 257.
 Abscessus a naturae facultate instituti, nullum exposcunt extrinsecus praesidium. 28.
 diuturni raro sunt sine febre, & quam ob causam. 69.
 Abscessibus sustinendis senibus juvenes sunt promptiores. 17.
 Abscessus qui diebus non criticis decumbunt mali & insalubres. 24.
 Abscessus circa aures in morbis diuturnis quando necent? 26.
 Abscessus cum rigore biliosae materiae dominium arguunt. 15.
 Abscessus cum multis signis conjuncti nunquam boni. 25.
 Abscessuum maturorum in morbis judicantium signa quae? 23.
 Abscessus per excretionem quot sint necessariae opportunitates. 15.
 Abscessus hyeme potius cur accidunt, & quare tarde desinant. 14.
 Abscessus Forulati quid? 188.
 Abscessuum Forulatorum curatio. *ibid.*
 Abscessu femoris ejectum Ovum majusculum. 82.
 Abscessus flatulentus inter aliquot horas mire dissipati. 141.
 Abscessuum flatulentorum exempla. *ibid.*
 Abscessus Mucocarnei cur ita dicti? 112.
 Abscessuum Mucocarneorum descriptio. *ibid.*
 Abscessus Progermini ex qua materia producta, secund. *Severinum*. 106.
 quibus corporis partibus praecipue innascantur. *ibid.* Horum curatorum Historiae aliquot. *ibid.*
 Abscessus Progerminis librarum novem, curatus. 110.
 in facie ingens. 106. *ad* 107.
 (seu Germen) in palato, curatus. 110.
 Abscessus putredinosi ex quibus concitantur. 14.
 Abscessus ossis sunt sine dolore. 230.
 Abscessus ossium causae sunt saepe hereditariae. 212. 213.
 Abscessus ossium generatio tum per influxum est, tum per congestum. 214.
 Abscessus ossium in Paedarthrocace familiaris est pueris. 212.
 Abscessus sanguisui, Aneurisma dicunt, definiti. 119.
 Abscessus sanguisui, & Aneurismatis, differentia. 126.
 Abscessu sanguisui disrupto, mors secuta. 121.
 Abscessus sanguinei Casus & Historiae. *ibid.*
 Abscessus submucidi genuum a *Severino* visi, quomodo tractati? 113.
 Abscessus Teretis, quasi trunculati Historia. 140.
 Ab-

I N D E X R E R U M

- Abscessus** in **Thorace** non maturandus ex *Hollerio* , & quare . 256. sed callositas inducenda . *ibid.* refutatur . *ibid.*
 ventricosus **Mammae** ingens . 128.
Abscessus umbilici **hepar** , & corpus , in annos expurgantes . 138.
Acetum cur **Epinyctidibus** qui laborant interne nocuum ? 274.
 varia & imperfecta exerit effecta . 168. *ad* 169.
 extrinsecus applicatum dissolvit **Tubercula** . 274.
 pro curandis **Epinyctidibus** a **Graecis** quare improbetur . *ibid.*
Aceti qualitates & operationes quae . 168.
Adiposa **Streatomatis** materia aestivo saepe tempore resolvitur . 77.
Aegri cur intereant apparente in **Abscessibus** concoctione . 23.
 quamplurimi a lue **Venerea** liberantur per extimam corporis defecationem . 173.
Aegrotus in sectione **Abscessuum** **Anomalorum** , quomodo collocandus . 101.
Aegrotus si fuerit timidus puer , vel foemina , manibus ad dorsum retractis religandus & quomodo ? *ibid.*
Aegyptii **Valgi** . 260.
Aegyptius & **Syria** morbi strangulatorii foecunda . 319.
Aematomphalon , quid ? 139.
Aer frigidus frigidus parit **Abscessus** . 13.
Aer , aquae , & loci **Roseolarum** causae evidentiores sunt . 290.
Aetas puerilis cur **Pernionibus** maxime obnoxia . 304.
Aetius **Amidenus** pro **Abscessibus** **Anomalis** curandis , quare sine **Chirurgia** , hoc facere proponit ? 99.
Aetius multa medicamenta pro **Streatomatis** ac **Meliceridibus** resolvendis , ut taediosa proposuit . *ibid.*
Aetii medicamentum commendatur pro extirpandis **Meliceridibus** . *ibid.*
Aetii de **Osse** capitis abradendo , excisis tuberculis , sententia **Severino** explicata . 102.
Aetii medicamenta pro curandis **Pernionibus** , quae . 301.
Aetii sententia de tunicis excindendis in **Abscessibus** cylicis . 102.
Α'σχόνη λοιμωδής variis notatur notis . 317.
Α'σκαρής λοιμωδής variae denominationes . *ibid.*
Alimenta quae & qualia noceant faucibus . 323.
Altheben venae quatenus sint . 85.
Ambrosii **Paraei** medicamentum ad **Vatgos** & **Vatos** . 267.
Analogiae certitudo in **Paedanchone** est ab experientia non vero ratione . 327.
Analogia , secundum tamquam contagii requisitum , est multiplex . *ibid.*
Anatomica observatio **Abscessus** faucium . 134. in qua auriculae **Cordis** ingentes & cartilagineae repertae . 135. **Intestina** fibris distincta . *ibid.*
Anchore , quid **Graeci** vocent ? 323.
Aneurisma quid secundum **Sylvaticum** . 120.
Arabibus dicitur & **Emborisma** , **Aphorisma** , **Hyporisma** . 119.
 inter sanguifluos **Abscessus** numeratur . *ibid.* & *seq.*
 an ex venoso fieri possit sanguine ? 120. 121.
 fieri ab effusione sanguinis arterialis , quibus rationibus probatur . 119. 120.
 aequae ex **Venis** quam **Arteriis** oriri posse putat **Severinus** . 121.
Aneurisma exulceratum unde fit ut sanguinem non fundat ? 126.
Aneurismate extinctorum **Exempla** varia . *ibid.*
 in **Aneurismate** **Arteria** diffracta quomodo obducatur ? *ibid.*
Aneurismatis definitio ex **Sylvatico** & **Platero** . 120.
Abscessus , aliter **sanguiflui** definitio , & **Etymologia** , & **natura** . 119. 120.
 & **Abscessus** **sanguiflui** differentia . 126.
 arteriae internae descendentes , **Historia** mirabilis . 200.
 causae , juxta variorum sententias . 119. *ad* 120.
 cum ingenti tumore sanguifluo , a **Severino** curati **Historia** , **Francisco** de

- de Natali* narrata . 122. &c.
 Aneurismatum Casus . 126. *ad* 127.
 Anginae una species ex Gibbere . 236.
 species lethalis ex Gibbere . 243.
 Angina quando periculosa . 330. & 331.
 nullis medicamentis cedens sus-
 pecta , & contra . *ibid.*
 sine tumore aequae in pestilenti
 ac alio genere lethalis . *ibid.*
 pestilens , pueros potissimum
 exitia liter , tempore *Severini* , corri-
 piens . 257.
 Angina pestilente decumbentium , hae-
 morrhagia narium servatorum , Histo-
 riae aliquot . 325.
 Anginae maxime obnoxii pueri ob qua-
 druplices causas . 323.
 Anginae occultae causae sunt interdum
 nervi sexti paris , qui ad ventriculum
 feruntur . *ibid.*
 pestilentis in universum binae
 sunt causae . *ibid.*
 variorum symptomatum enarra-
 tio . 323. & 324.
 Anginae siccae *Hippocratis* Casus , 325.
 in Angina pestilenti paristhmiorum duri-
 ties vituperatur , 257.
 in Anginosis quare spirandi regressus in-
 gressu impar ? 324.
 Angues Cervini quina . 295. eorum
 facultas . *ibid.* medicamenta ex iis .
 ibid.
 & Viperae propter succum , quem
 ex terra hauriunt , commendabiles .
 226.
 Anguis flagellosus est potius Phyteuma-
 tis species . 204.
 hic in vegetabilium ordine qua-
 re collocandus . *ibid.* Quare Planta
 potius quam talis Anguis vocandus .
 ibid. Ortus ejus unde . *ibid.*
 Ani vitia quae ? 142.
 Animae quo tempore implantentur prin-
 cipia operationum , & virtutum , ju-
 xta *Haly Rhodam* ? 245.
 Animalcula in nobis ex putri materia ,
 203. *ad* 204. qualia ? *ibid.*
 Anni morbi per quae concitantur . 36.
 Antiquorum remedia pro extirpandis
 Roseolis . 295. & 296.
 Aphorisma idem quod Aneurisma . 119.
 Aphorismus 46. Sect. 5. *Hippocr.* quo-
 modo legendus . 247.
 31. l. 6. *Ludovici Dureri* & *Hol-*
 lerii explicatio . 154. Eiusdem vera
 expositio . 155. Perperam hactenus est
 intellectus . 152.
 Aphthae definitio . 321. Definitionis exa-
 men & reconciliatio . *ibid.*
 Aphthae *Aetio Amideni* descriptae . 324.
 Aretaeo quomodo descriptae . 319.
 aliter descriptae . 321.
 Aphtharum putridarum in naribus , Ca-
 sus duo . 326.
 Αποσπινόμενα medicamenta quid ? 226.
 Αποσπινόμενα quid *Galeno* ? 3.
 Αποσπινόμενα , quid *Hipp.* ? *ibid.*
 Αποσπινόμενα & Αποσπινόμενα nomen , cujus
 usus seuerior , apud *Hippocratem* &
 alios . 2. & 3.
 Apostema glandulosum , qualis nuxavel-
 lana sola compressione discussum . 313.
 Apostema quid circa articulos aut nervos
 praenunciet ? 70.
 Apostema magnum quid circa dorsi spi-
 nam portendat . 69.
 Apostema secundum *Averrh.* quomodo ge-
 neretur . 58.
 Apostema vox Graecor. Abscessui Latino
 rum respondet . 2. ad 3. harum vocum
 significatio . 3.
 Apostemata , ac Tumores , idem ac Ab-
 scessus legitimi . 314.
 Apostematum divisio secundum *Avicenn.*
 65.
 Apothesis quid . 3.
 Appendices ossium , Valginitis & Vari-
 tutinis objecta . 263. *ad* 264.
 Appendicis usus quis ossibus ? 211.
 Aqua in hydropicis per umbilicum ple-
 rumque effluxum habet . 138. *ad* 139.
 Aqua mirabilis cuncta mala ubivis in
 corpore nascentia tollens , quomodo
 paranda ad *Meliceridem* . 100.
 Aqua salsa per *Hipp.* ad curandos Per-
 piones non autem potabilis proponitur
 & cur ? 309. *ad* 310.
 Aquae benedictae *Martin. Rullandi* compo-
 sitio . 333.
 Aquae

I N D E X R E R U M

- Aquae potabilis , calentis , usus pro curandis Pernionibus improbat . 310.
- Aquae marinae usus ad partes scarificationis Veteribus solemniss . *ibid.*
- I. *Argenterii* de *Tumoribus* per Congestum singularis sententia , qua hunc refert ad Affluxum . 58.
 opinio de congectione refutatur , simulque illius solvuntur argumenta . *ibid.*
- Argenti vivi Spiritus praeparatio a *Quercet.* optime describitur . 181.
- Aristot.* curatio per frigida , ad Perniones curandos , a *Mercuriali* non recipitur . 308.
- Aristot.* via per quam pus è thorace expurgatur , multis oppugnat argumentis . 32.
- Arsenicum & Realgar a Chemicis Paedanchones causa statuitur . 330. ad 331.
- Arteriae sanguine egent ad spiritus conficiendos . 124. ad 125.
- in Arthritidem , ac membrorum languores , Roseolae saepe transmigrant . 291. ad 292.
- Articuli Pedarthrocace affecti quomodo deprehendendi . 223.
 quomodo superflua ad alias partes transmittant , & quomodo eadem ex alijs eliciant . 261.
 ossiumque juncturae , articuli morbo privatim tentantur ; artus vero medii Roseolis . 291. ad 292.
- Articulorum languores quibusnam proprii . 262.
- Articulorum naturalis constitutio quae . *ibid.* ad 263.
- Articulorum vitia saepe Medicis doctis illidunt . 224.
- ad Articulos , aliasque debiles partes , applicita repellentia detrimento sunt . 227. ad 228.
- Artuum Abscessuum suppuratio difficile ab ignavis Chirurgis dignoscitur . 140. ad 141.
- Asthma ac tussim esse Gibbi causam , perperam *Hipp.* tribuitur . 239.
- Adstringentia medicamenta Pernionibus debentur . Veterum iudicio . 308. ad 309.
- Adsuetudo humoris fluentis praevalet saepe Medici providentiae . 118.
- Astronomia ad Medicinam spectans quanam sit , *Hippocr. de aere , ag. & loc.* 317. ad 318.
- Astronomorum sententia de Gibberum causis quae . 239. ad 240.
- Atheroma carunculas , ex muco luteo , continens . 87. ad 88.
- Atheroma curatur , vel putrefacientibus . vel exsectu . 98.
 foetens enormiter , quod 19. ann. clausum fuerat . 86. ad 87.
 nodosum . 106. ad 107.
 quomodo ex ictu , & percussu , nascatur . 89.
 crustulas disquamitiles , & ovorum testulas molliores , continens . 87. ad 88.
 in aure . 88.
- Atheroma post aurem . *ibid.*
- Atheromata quatuor in cervice . 91. ad 92.
- Atheroma in cervicibus semipugni . 88.
 in cubiti flexura . 88. ad 89.
 in dorso , artocreae veluti materiam albam , foliatam , continens . *ibid.*
 super ensiformi cartilagine a *Severino* curatum . 102. ad 103.
 in fronte , aestate frigens . 191.
 in fronte media . 88.
 in genu , curatum *Severino* . 93.
 supra genu . 87.
 sub lingua . 88.
 in manus media vola , grani Indici modo . 88. ad 89.
 pone oculi cathum . 88.
 thoracem penetrans , *Severino* curatum . *ibid.*
- Atheromata de tonsillis extracta . 118.
- Atheroma in xyphoide , pectus perforans . 91.
 quibus a Meliceride differt . *Aetio* . 90.
- Atheromatis definitio ex *Aetio* . *ibid.*
 in genu sectio quomodo instituta . 93.

tunica non semper integre re-
vellenda, juxta *Severinum*. 101. sed
quomodo tractanda. *ibid.*
Atheromati duntaxat exsectus & corru-
ptoria conveniunt. 98.
Atheromatis & *Steatomatis* major, &
admirabilior differentia quae? 79.
Atheromata quid, secundum *Aetium*. 90.
Sreatomata & *Melicerides*, sunt
per congestum. 60.
Steatomata & *Melicerides*,
nisi tunicis per abscissionem prorsus
ablatis, faciunt recidivam. 77. ad 78.
& *Steatomata* solidam continent
substantiam, *Melicerides* vero flui-
dam. 79.
inveterata, facile, facta ero-
sione, ad cava viscerum penetrant. 91.
Aures cur fluxionibus obnoxiae. 155.
ad 156.
Auricula Cordis dextra ingens & carti-
laginea, &c. 135.
Aurium Abscessus quomodo fiant & con-
sistentur. 155. ad 156.
Avicennae divisio tam *Esserae*, quam
Epinyctidis, non recipitur. 279.

B.

B Ajulatores cur gibbosi. 237. ad 238.
Balnea naturalia quae dicantur. 56.
ad 57.
Balnea Aenariae, pro exsiccando ulcere
Illustrissimae D. Joannae optima. *ibid.*
Balnea Gurgitelli, & *Fontana*, pro cu-
randa *Illustrissima Joanna*, probantur. *ib.*
Balnei & somenti usus in *Epinyctidum*
curatione, a tribus Graecis scriptori-
bus prohibetur. 274.
Balneum pro *Roseolarum* curatione pro-
batur a *Celso* 293. ad 294.
Balneum adversus *Epinyctides* a *Celso*
probatur. 278. ad 279.
Balsami Arsenici, cum sale Nitro & Tar-
taro deflagrati, commendatio in le-
vanda *Paedanchone*. 337.
Batrachium ad quam *Abscessuum* speciem
referendum. 81.
quare fuerit recidivum in quo-

Tom. I.

dam Clerico. *ibid.*
Baurachium, quid? 278.
Bdella Hippocratis. 134.
Bdellas seu sanguifugas apponere in *Paedanchone*. 335.
Benat nostris *Arabum* descriptio ex *Avicenna*. 279.
quomodo differat ab *Epinycti-*
de. *ibid.*
Bezoartici Metallici Quercetani dotes.
334.
Bezoarticum minerale efficacissimum est
diaphoreticum in *Paedanchone*. *ibid.*
Bilis & sanguis *Abscessum* pariunt per
effluxum, pituita vero per decubitus. 13.
Bilem esse causam *Roseolarum*, quomo-
do accipiendum? 289.
Bothor. 279.
Boum annua lues praegressa *Paedanchone*.
319.
Brochi qui. 260.
Bronchocelae ad quod *Abscessuum* genus
referendae sint. 81.
Abscessibus frigidis adnumeran-
tur. 119.
cum effuso sanguine casus. 121.
multifidae glandulas praerubras
ac praeduras plerumque continent. 119.
quomodo excrescant & augean-
tur. 81.
triplici *Abscessuum* anomalorum
substantia continentur: auctore
Fallop. & *Aetio*. *ibid.*
Bronchocelas plerasque, cum supervo-
mitu vasorum complexas, putat *Seve-*
rinus. 121.
Bronchocele pulsans, & quare? 119.
Bronchocele quid? ejus definitio. 118.
Bronchocele, in opifice quodam Inau-
ratore totum undique collum occupa-
vit. 119.
Bronchoceles materia observata semper va-
ria. 118. &c.
praefectae *Struma* librae unius
pondo fuit. 119.
Bronchocelis subjecti Inauratores. *ibid.*
quaenam saepe inhaerent. 118.
contenta singularia. 119.
materia carboni similis quando?
ibid. Y y Bu-

I N D E X R E R U M

Bubo mulieribus grandibus ex mensium mora nasci fuetus, criticis accensendus. 183.

pestilens, ad inguina naturae benignitate promotus, saepe per diaphoresin, ab illa institutam, exsolvitur, maximo hominis emolumento. 205.

Bubones Venereos aliquando natura per sudores avertit. *ibid.*

C.

Cachexia Abscessibus materiam plerumque subministrat. 63.

adjutrix est Paedanchones generandae causa. 329.

& cacoehymia &c. Roseolarum sunt causae. 290.

ossium abscedentium causa effatrix promixa est. 213.

vel corruptio quando per Abscessus timenda. 16.

Cacoehymiae causa Roseolarum affectus longus ac pertinax, redditur. 292.

Calculi sub lingua procreati. 185.
ex Tonillis excisi. 88.

Calculorum maximae quantitatis excretorum Historiae duae. 286.

Calor a frigore conculcatus quomodo intendatur, & frigus sit caloris initium. 304.

Calvaria quomodo tractanda post Folliculi absumptionem ac extirpationem. 102.

Cancer est Elephantiasis particulae peculiaris Medicis. 114.

mammarum ex quibus gignantur succis. 135.

Candentia ferramenta quibus Abscessibus competant. 101.

Capitis improba conformatio quae testetur. 248.

pars antica plus continet cerebri quam postica. 130.

quasi vere Cerebrum continet, non postica. *ibid.*

prava constitutio non minima Paedanchones causa. 329.

structura quid faciat ad *παιδα* *σχολω. ibid.*

Caprae non solum ore & naribus, verum & auribus, spirant. 157.

Caput ad defluxum maxime patulum, quia quasi minime resistens pars. 130.
pituitae Metropolis. 36.

Caput roborantia quae. 57.

Carcinoma, Carbunculus &c. inter primum Tumorum ordinem recensentur. 286.

Cardani sententia de cito sciendis Abscessibus. 71.

Caries potius corrosio quam corruptio, Galeno. 220. Razae utrumque conjunctum, videtur. *ibid.*

quae nobis, Galeno est *πρηδωρ. ibid.*

Carnei concrementi causa & figura quae. 157.

Carnes aliaeque partes ad carnis naturam accedentes, maxime omnium a morbo Venereo se tumentur. 215.

Carniformis Abscessus ex qua constet materia. 111.

hactenus a nullo cognitus. 110.

Carniformis Abscessus substantia quae? *ibid.*

Carniformium Abscessuum Historiae variae. 111.

Carnis frustum, instar spongiae 3 unius, ex Aneurismate excisum Severino. 123.

superfluae generatio quomodo & ex qua materia fiat. 147.

Viperinae vis, superfluitatibus corporis absumendis maxima. 226.

Carnosa in Abscessibus materia reperta. 87.

Carnosam substantiam prae se ferentes Abscessus quidam habentur pro Cysticis. 111. hujus rei exempla. 112.

Caro super osse corrupto quare non restauratur. 220.

Carthusianorum corpora feracissima *Tumorum in articulis nascentium*. 95. & quare? *ibid.*

Cartilagine senum aequae compactae, ac puerorum ossa. 217.

Carunculae putres & concretae saepe in Ab-

- Abscessibus a congestu visuntur . 67.
 Casus, videantur *Historiae*.
 Cataplasma ad Perniones *Theodori Prisciani*, 301.
 Roseolis resolvendis accomo-
 datum . 296.
 Cataplasmata in Paedanchone quare in-
 termittenda . 337.
 Cathartica hermetica , in Bubone Sy-
 philio , optima *Severino*. 205.
 Catharticum quare in Paedanchone prae-
 mittendum ? 342.
 quando exhibendum in eadem .
 333.
 Causa , unde oritur Abscessus , a Me-
 dico debet agnosci . 1.
 Causa Pernionum efficiens & materia-
 lis opinio Auctoris , quae ? 301. &c.
 non est cutis addensatio . 300.
 Causa Congestionis efficiens ad altera-
 tricis facultatis vitium refertur . 63.
 Causae Gibberum externae quae & in-
 ternae . 236.
 morbi D. Joannae eleganter ex-
 plicantur . 35.
 Paedarthrocaces effectrices .
 222. ad 223.
 quaedam affatim irruentes mor-
 tiferae erunt , quae sensim insinuatæ,
 non nocuæ . 203.
 vitiati ossis perpetuo sunt cre-
 dendæ internæ . 223.
 Causas ossis corrupti sub Paedarthroca-
 ce occultas sibi quidam falso persuase-
 runt . 218.
 Celsi medicamentum curandis Pernioni-
 bus accomodatum . 308.
 opinio de Epiphyctidis natura .
 273.
 sententia de morborum eventu
 quæ ? 55.
 de Anomalorum Abscessuum e-
 ventu . 90.
 judicium de parte affecta in E-
 piphyctide . *ibid.*
 Centaurii succus quatenus capitis ulcu-
 scula curet . 286.
 Centaurium majus attemperandi faculta-
 te probatissimum . 294.
 Ceratum , ad Meliceridem , ab *Archi-
 gene* excogitatum . 100.
 ad Perniones , praeservans &
 curans . 310. ad 311.
 Oribasii . *ibid.*
 arcens , *Aetii* . *ibid.*
 Cerebri gyrorum & spirarum usus , se-
 cundum *Severinum* . 130.
 ob Hydrocephalon , diductis
 capitis futuris , praeter lambdoidem
 per diaphanam cutem evidentissime per-
 specti , *Historia* . *ibid.*
 Cerebrum est Glandulae consimilis . 328.
 in Paedanchone quare statuatur
 pars affecta . 327. ad 328.
 non posse apostemari credidit
 Serapion . 208.
 quare Catharris & fluxibus ob-
 noxium . 338.
 Chaeradae quare dictae Strumae . 115.
 seu Strumae , *Theod. Priscia-
 no* improprie dictae . 117.
 in Chemosi Variculam in Oculo posse
 contingere . 132.
 Chimerthia maligna quo jure *Aristoteles*
 vocat Perniones . 297.
 Chinæ decoctum ad febrem & maciem
 utile . 56.
 Chinae & Sarsaparillae decoctum sum-
 mopere ad fluxiones dissipandas com-
 mendatur . 165.
 Chirurgica Anomalorum curatio ab om-
 nibus Medicis approbatur . 91. ad 92.
 cur a nostri seculi Medicis ne-
 glecta . *ibid.*
 Abscessuum curatio facilis , tu-
 taque , existimatur . *ibid.*
 adjumenta , pro perfecta Gib-
 bosi curanda , ab *Ambrosio Paraeo* pro-
 posita . 252.
 curatio Ossium vitiis necessaria
 censetur . 227.
 in Gibbis curatio quæ , a qui-
 bus probata ? 258.
 in tunicatis Abscessibus curatio
 a *Celfo* probatur . 100.
 operatio Roseolis exstirpandis
 efficacissima . 296.
 Chirurgus in curandis e congestu Ab-
 scess-

I N D E X R E R U M

- fcessibus ac Tumoribus qualis requiratur. 71. *ad* 72.
 qui in curandis Abscessibus dormitat, in magnum discrimen languentes adducit. *ibid.*
 Cibum in Roscolarum curatione qualis & quantus requiratur? 293.
 Circinus idem ac Zona. 137.
 Color modo niger, modo albus, in Roscolis apparet. 288.
 Compernes qui? 260.
 Concoctiones in Abscessibus salutem pollicentur. 23.
 Confectio Catholica *Arnoldi & Regis Hamech*, ad Roseolas probatur. 294.
 Congestiles Abscessus omnes frigidi, & cur? 62.
 Congestio quid sit? 58.
 ab *Argentario* non admittitur & quare. *ibid.*
 ab *Aristotele* admittitur. 59.
 a *Galeno* admittitur aliisque Viris auctoritate probatis. *ibid.*
 secundum *Fernelium* quomodo fiat. *ibid.*
 potest ex quocumque succo suscitari. 67.
 Congestionis causa efficiens quae, ex *Galeni* sententia. *ibid.*
 creatio an pilorum generationi comparanda. 65.
 differentiae quae. 66.
 materiam esse pituitosam superfuitatem multi crediderunt. 61.
 materia plerumque spirituosa est substantia. 62.
 modus duplex. 66.
 Congestorum suppuratio a paucis cognita. 68.
 Congestus indicia quae? 67.
 Congestus tumorem dat sine inflammatione. 230.
 Consilii Medici iocosa descriptio. 94.
 Contractus partium abest in Abscessibus aequae ac Tumoribus. 314.
 Contagii requisita tria. 327.
 Contagii seminaria tribus modis penetrant in corpora. 326. *ad* 327.
 Contagium quid? 166.
 per aerem coinquinatum communicari. 327.
 primo afficere Cerebrum, juxta *Hipp.* & *Severin.* 328.
 Convulsio ac tremor quando Abscessum circa aures arguant. 26.
 Cordis lacertae Sanguinem attenuando, effluxum promovent. 111.
 ventriculi saepe continent productionem quasi praelongae vaginae. 204. talis in Hydropico. *ibid.*
 Cordis sinister ventriculus sine pravorum symptomatum copia, vitae discrimine, purulentam materiam non admittit. 43.
 Corniculum in fronte repertum. 181. 182.
 Cornua, lapides, pili &c. saepe in Abscessibus inventi. 86. *ad* 87.
 Corpora ad rejiciendam labem Veneream quae prona. 177.
 Carthusianorum corpora quare multorum morborum feracia? 95.
 & Natura, superioribus temporibus propter frequentiora exercitationum genera validiora. 289. *ad* 290.
 nonnulla, ob proprietatem quamdam, Pernionibus sunt obnoxia. 304.
 quae sint obnoxia Gibbosi? 243.
 Corporis gerendi mala consuetudo Gibber parit. 237.
 incrementum quamdiu fiat, juxta varios. 243. *ad* 244.
 Corpus animale civitati comparatur. 17. *ad* 18.
 Corpuscula eiusmodi quare plures repariantur in arteriis quam venis. 199. *ad* 200.
 Corpuscula tria comperta in arteriae magnae discendentis divaricatu ex pituita concreta. *ibid.*
 Corrodens & Corrosio. 214.
 Corrosio ac Terebra quid? *ibid.*
 Corruptio ossium quomodo procreetur? *ib.*
 quomodo secundum *Cardanum* se insinuet in vitae fontem. 249.
 Corruptum, putridumque omne, primum auferendum, deinde ulceris obductio procuranda. 227. *ad* 228.
 Costae collisae quare in principio intrandae? 117. *ad* 118.

Cranii substantia in infantibus . 130.
 Crisin quaenam bona insequantur . 9.
 Crisis quid ? 8. *ad* 9.
 est Naturae , morbum soluturæ , triumphus . *ibid.*
 duplex , excretionem , vel abscessu . 16.
 cum excretionem quo tempore fiat , & in quibus potius . *ibid.*
 futuræ signa . 8. *ad* 9.
 imperfecta non obtinet ea , quae perfecta . 9.
 ponit materiae coctionem plurima parte , & naturae vigorem . *ibid.*
 per vacuationem melior quam per Abscessum . 10.
 probata quando fiat . 9.
 quaenam expetat , ut fiat . 8.
 ubi non rite absolvitur , natura oppido repetitas facit , unde Abscessus . 8. *ad* 9.
 perfectae conditiones . 10.
 simpliciter dictae conditiones . 8. *ad* 9.
 Criticus Abscessus fit *apothesi* , i. e. transpositione , symptomaticus vero *epigenesi* , i. e. novi effectus additione . 11.
 semper est cum concoctionis signis , per conferentes vias . *ibid.*
 Cubitorum flexura sublata , ex Abscessu in iis . 225.
 Cucurbitulae quando & ubi in Paedanchone applicandae . 335.
 Curatio Anomalorum Abscessuum per scalprium si negligatur , multa hominibus parit incommoda . 91.
 Cutis infectione diligenter excorianda , ut folliculus eximatur . 100. *ad* 101.
 quando ad figuram literae X conscindenda . 228.
 quomodo tractanda folliculo sublato . 102. *ad* 103.
 Cyrtomata . 140. *ad* 141.

D.

Decoctum ex Angue cervino , quomodo paretur . 295. *ad* 296.
 Democritus Abderita Hippocrati philo-

sophiam docuit . 232.
 Dentes cum infante conati . 129.
 inflammationem patiuntur , teste *Ludov. Dureto* . 209.
 non sunt ab Apostemate immunes . 208.
 quando a vinculis exsolvantur . 157. 158.
 Dentium exortus convulsiones & febres quandoque movent . 159.
 Destillatio maligna & epidemica , ac nitrosa , Paedanchones causa . 330.
 Destillationis mortiferae causa , ab *Aretaeo* posita , veritatis trutinæ subjicitur . 322.
 Diaphoretica in Paedanchone utilissima quae & qualia ? 333.
 Diaphragma duplici constat tunica . 39. ,
 Diaphragmatis situs secundum partem anteriorem , ac posteriorem , quis ? 249.
 peritoneique intercapedo hactenus a nullo observata . 47.
 Differentiae Paedarthrocaces ex quibus fontibus hauriendae . 222.
 Digiti , inguina , caeteraeque debiles partes , Anomalis Abscessibus tentari soliti . 149.
 Dignotio Abscessuum per *effluxum* & per *decubitus* . 14.
 Dionysisci quinam vocentur ? 131.
 Dioscoridis medicamenta pro Pernionibus . 300.
 Disputandi in qualibet facultate *Severini* modus . 318. & convenit cum *Hippocr.* 319.
 Distorsio in Varis perperam dicitur luxatio . 263. *ad* 264.
 Distorsionis causae quae ? 260.
 Divaricatio & repanditas quid ? 254.
 Dolor epinycticus an periodicus habendus ? 273. *ad* 274.
 Dolor Epinyctidis non est punctorius aut tensivus , at inflammatorius & incensivus potius . 275.
 quomodo & a quibus causis concitetur juxta Auctoris opinionem . 274.
 Doloris causa solutio continui . 313.
 hinc dolor de genere ulceris . *ibid.*

in Epinyctide quae, secundum
Philip. Ingrassiam? 273. ad 274.
 Dolor è rerum p. n. numero, ad pro-
 ducendos Abscessus maximarum est vi-
 rium. 13. ad 14.
 incendiosus Aphtharum pesti-
 lentialium est inseparabilis comes. 323.
 in Pernionibus quomodo susci-
 tetur. 306.
 in Roseolis sola scarificatione a
Severino sublatus. 296.
 interiorum partium quid por-
 tendat. 19.
 noctu excrucians primum Ro-
 seolarum indicium, ac symptoma est.
 287.
 saepe est causa Abscessus po-
 tissima. 13. ad 14.
 Doloris Venerei vis a *Fracastorio* pulcher-
 rime describitur. 171. ad 172.
 Dolorosi aurium Abscessus qui mali? 27.
Dureti sententia de symptomatico & cri-
 tico Abscessu. 54.
 Dyscrisiae per Abscessum maxime fiunt
 autumno. 13. ad 14.
 Dysenteria intempestive suppressa Absces-
 sum parit, aut circa costas vel visce-
 ra, aut articulos. 19. ad 20.

E.

Efflorescere *Hippocrati* idem ac exal-
 tari *Paracelsi* est: & proprie est
 exacerbatio affectionis alicujus, 269.
 Effluxus, a natura concitati, melioris
 sunt conditionis aliis. 5. ad 6.
 Effluxus bonus quia levat a copia. *ibid.*
Εκκρισις quid? 3.
 Elephantia quid? ejusdemque causae. 176.
 ad 177. Ejusdem curatio ab Auctore
 probatur. 165. ad 166. In eadem cu-
 randa quae advertenda? *ibid.*
 Elephantiasis particulae peculiaris, est
 Cancer Medicis. 114.
 Elephantici Satyris aequiparantur. 131.
τὸ Ελεος καὶ ἑλκωσις multum differunt,
 321. ad 322.
 Emborisma, idem ac Aneurisma. 119.
 ad 120.

Emmota quae frigidis Abscessibus impo-
 nuntur qualia esse debeant. 72. ad 73.
 Emphysemata. 141.
 Emplastra pro dissolvendis Anomalis Ab-
 scessibus quae optima? 98.
 Emplastrum de pelle Arietina ad Hernias
 celebris. 63. ad 64.
 Ephemeræ pestilentes febres internos so-
 lent concitare Abscessus. 13. ad 14.
 Epilogus, & Paedarthrocaces a se ordi-
 natae *Severini* recognitio. 229. ad
 230.
 Epinycticus dolor nocturnum paroxysmum
 sibi peculiariter adsciscit. 273. ad 274.
 Cujus causa a condensatione cutis ex su-
 perveniente aeris frigore, juxta *P.*
Ingrass. rejicitur; & alia proponitur.
ibid. & seq.
 in Epinyctide quae pars affici sueta.
 275.
 Epinyctides ab Esseris differunt. 277.
 ad 278.
 an sint ulcuscula, ut *Paulus*
Aegineta, & alii putarunt. 269. ad
 270.
 esse affectum frigidum, quibus
 argumentis probatur. 273.
 esse affectum calidum, quid ar-
 guant. *ibid.*
 & Esserae confunduntur ab *Avi-
 cenna*. 279.
 Epinyctides Graecorum an Esserae sint *A-
 rabum*. 277.
 simillimae Esseris *Arabum*. 270.
 esse *Benat noctis Arabum*, opi-
 natus est *Philippus Ingrassias*. 276.
 ad 277.
 Esseras esse *Arabum*, quamplurimi cre-
 diderunt. 277.
 non sunt *Arabum Benat noctis*.
 280.
 Roseolas esse vulgi *saltantes*,
 praeclaris rationibus ostensum. 285.
 cur balnea & fomenta respuant,
 274.
 Epinyctides *Celfo* quid sint. 276.
 pustulas dixit, dein veroulce-
 rari ipsas, affirmavit *Celsus*. 270.
 Epinyctides *Oribasio* quid sint. 275.
 quid

- quid *Julio Polluci* . 277.
- Veteres non minoris aestimasse quam nos . 289. ad 290.
- Epinyctidibus *Graec.* seu *Roseolis saltantibus* , praeprimis obnoxiae foeminae . 288.
- Epinyctidis affectum *Esferas non esse Arabum* , accurate demonstratur . 278. ad 279.
- effectus non acutus sed chronicos . 278.
- Epinyctidis colorem quidam sublividum, quidam album , alii subrubrum dixerunt . 270. ad 271.
- definitio juxta *Severinum* ? 276. ad 277.
- genus an *Tumor* an *Ulcus* ? 270. an referatur ad pustulas ut credit *Celsus* ? an ad ulcusculum ? an prius pustula , ulcusculum vero deinde juxta plurimos . 269. ad 270. Est autem pustulosum seu pustuliforme, *Severino* . 208. ad 209.
- materia per *Pilippum Ingrassiam* quae . 271.
- materiam esse sanguinem *Paulus* & *Aetius* suaserunt. *ibid.*
- nomen a tempore nuncupatum. 268.
- Epinyctidum color secundum *Graecos* subruber est . 273.
- definitio ad *Celsi* sententiam a *Severino* concinnata . 276. ad 277.
- cura ex *Celso* . 278.
- dolores nocturni unde ? 287.
- Epinyctidis male intellecta *Plinio* . 269. ad 270.
- vesperi primum invadit & exacerbatur . 268. ad 269.
- unde differt a *Benat* noctis . 280.
- utrum sit affectus calidus , an frigidus ? 272. ad 273.
- Epinyctis* merito inter Abscessus reponendum . 183.
- Epistola J. B. *Capucii* Historiam Abscessus innominati curationis, *Severino* institutae , continens . 94.
- Severini* ad J. *Houghton* An-
- glum . 202. ad 203.
- Tuberculorum in Puella Historiam miram continens , D. N. *Larcbey* ad Auctorem . 108. ad 109.
- Eroderentia auxilia quando *Anomalis* competant . 103.
- Erysipelas ab Igne sacro discernitur uno *Celso* 137. alius confunduntur . *ibid.*
- ad anteriora reversum , si Peripneumoniam producat , quid sperandum ? 14. ad 15.
- faciei vulgo dicta , an non potius oedema . 130.
- multis est Ignis sacer . 137.
- Eschara quid ? 319.
- definitio , ex *Avicenna* . 277.
- Esferae Arabum inter Apostemata ac Exituras connumerantur , ab *Avicenna* . 270.
- simillimae sunt Epinyctidibus *Graec.* *ibid.*
- quid ex *Avicenna* . 277.
- ab Epinyctidibus differunt. 278.
- aestum & febrem caussant, quod non faciunt Epinyctides . 277.
- Esferae causa an sit vapor calidus , ut sibi quidam persuaserunt ? *ibid.*
- divisio secundum *Serapionem* quae ? 279.
- Et Epinyctides confunduntur ab *Avicenna* . *ibid.*
- ex acutorum genere videntur . 277.
- duplices , juxta *Serapionem* . 278. ad 279.
- noctu insurgentes , an Epinyctides *Graecorum* . *ibid.*
- quid sint *Menardo* . 277.
- sola venae sectione , aut frigido potu curatae . *ibid.*
- Esferae , cum sit affectus impense calidus , febrem tertianam saepe accersit. *ibid.*
- noctu subiens an Epinyctis sit *Graecorum* . 279.
- Eschara tonsillarum Carbunculo comparatur . 319.
- Exaltationes Medicorum in oculo quid ? 133.

I N D E X R E R U M

Exanthemata cito diffugientia, maligniora . 25.

lata tumores non , vel vix , sunt , contra *Fr. Vallesium* . 268.

Exanthematum Variolarumque materia , cum perperam expurgatur , Abscessum parit ; & cur ? 64. *ad* 65.

Exarctosis ex ulcere nata , praesertim ab ossis carie . 110.

Exarthreina . 263.

Excrementum hominis omne falsum . 130. *ad* 131.

Excretiones faciles probatam & optimam crism inducunt . 9.

Exiturae sive Abscessus , quid ? 314.

Exostoses contagiosae in ulcus solent abire , 314. *ad* 315.

quibus locis fiant in lue Venerea . *ibid.*

Exostosis secundum Galenum quid sit . *ibid.*

vexat *Severinum* . *ibid.*

Excindatur qua methodo Abscessus cystici ? 100. *ad* 101.

Exsectus , ex Anomalis Abscessibus , Steomati tantum competit . 98.

Exustio , siccitas , saepe cum humore pingui os vitante est conjunctum . 218.

Eventus morbi bonus , vel malus , per quae sit arguendus . 12. *ad* 13.

salubris quando sit in Anomalis expectandus . 90.

Eustachii Rudii opinio de congestione . 67.

F.

F Acultas de bilis frigido gravata humore , nec excretionem nec Abscessum sublevatur . 15.

Fallopii hallucinatio de narium vitiis . 134. *ad* 135.

Fallopii sententia de causa effectrice congestionis . 63.

medicamenta tam calefacientia , quam refrigerantia , procurandis Perionibus approbata . 308. *ad* 309.

medicamentum ex *Damocrate* descriptum , pro Meliceride curanda probatur . 99.

Faucium Abscessus verendi sunt omnes , & quare ? 135.

Affectus strangulatorius , idem ac Anchone . 315.

ex Febre maligna crudi Tumores , quas Parotidas vocant , concitantur . 5.

in Febre salubri protracta , & non soluta , Abscessus indicatur . 17. *ad* 18.

in Febribus circa maxillas & articulos maxime Abscessus timendi . 19.

Febriacula cum Abscessibus e congestu conjuncta semper mala . 69. *ad* 70.

Febris ab Epinyctide non semper abest , 273.

quomodo possit Gibbosum excitare . 237.

vacuitas in Abscessibus bonum , 70. *ad* 71.

Fermentatio quid sit . 274.

Fermentationis definitio ex Platone . *ibid.*

Ferramenta candentia Gibbosi curandae apta qualia . 258.

Ferrum candens in Abscessibus cysticis ubi opportunissimum . 100.

Fibrae nerveae & cartilagineae Abscessibus anomalis , saepe radicum loco , inserviunt . 94.

Fili adstrictione excindenda Nata pusillanimitas . 103. *ad* 104.

Fistula quando sit exile malum ? 70. *ad* 71.

Fistulae sunt triplicis generis . 186. *ad* 187. earumdem discrimen . *ibid.*

congenitae quando , & quare non curandae . 188. hujus rei Historia . *ibid.*

Flatulenti Abscessus agnoscendi plurima difficultas . 141.

Flatus cerebri tam per nares , quam per aures discutuntur . 157.

Flores Genistae saccharo conditi curandis Roseolis usitati vulgo . 293.

Foeminae cur saepae rei Medicae expertes . 312. 313.

gestationis tempore insolentia appetunt edulia . 212. *ad* 213.

grandiores ob mensium moram Roseolis obnoxiae . 292.

quam tumores speciei potissime laborent ? 113. Va-

Varae pleraque . 260.
 Foetabulorum Abscessus a quibus succis
 procreantur . 81.
 materia quae . 83.
 omnium communitas quae . 79.
 Folliculi portio , in sectione relicta ,
 quibus tollatur . 101.
 substantia in *anomalis* qualis .
ibid.
 Folliculorum in Abscessibus origo , &
 causae quae . 77.
 Folliculus recens potest medicamentis resolvi
 , inveteratus vero nequaquam . 78.
 Fonticulus ad Gibbos curandos , ac prae-
 cavendos , probatus . 259.
 Erysipelati avertendo frustra ap-
 plicatus . 118.
 in inguine pro Elephantia cu-
 randa probatus . 166.
 Forma Abscessuum in artubus qualis .
 240.
 offium abscedentium est corrup-
 tio non corrosio . 208. *ad* 209.
 Roseolarum vulgarium homi-
 num sensu . 284.
 Frictiones in Paedanchone . 335.
 Frigidi proprietas quae . 335. *ad* 336.
 Frigidum ex sanguibus partibus exitio est .
ibid.
 Frigus est calidi , calidorumque , caus-
 sa per accidens . 306.
 extremum omnibus viventibus
 mirifice adversatur . 303. *ad* 304.
 Fungi reperti in Abdomine cujusdam ,
 ex Ascite defuncti . 197.

G.

Galenica interpretatio ad Hipp. *aph.*
 non recipitur . 41. *ad* 42.
*Galen*i contradictio de Meliceride curan-
 da . 98. *ad* 99.
 doctorum calculo operosa exi-
 stimata , per quam materia in thora-
 cis cavitate collecta , per urinam du-
 ci possit . 42.
 expositio *tex.* 31. *aph. lib.* 6.
 quae . 153. *ad* 154.
 loca inter se pugnancia , de
Tom. I

Meliceridis curatione , quomodo con-
 cilianda . 98. *ad* 99.
 medicamenta pro Meliceride cu-
 randa . 99.
 opinio de congestione . 58. *ad*
 59.
 de effetrice Congestionis caus-
 sa probatur . 63.
 de Phlegmones generatione . 61.
ad 62.
 de sanie à thoracis cavitate ex-
 purganda , per arteriam pulmonis ac
 sinistrum cordis ventriculum , confu-
 rata . 42. *ad* 43.
 sententia de causa Gibberum ,
 388.
 de Meliceride curanda , nullam
 involvit contradictionem . 98. *ad* 99.
 lib. 14. *cap.* 12. quomodo re-
 vera intelligenda . *ibid.*
 tradita 14. *methodi cap.* 12. de
 tunicatis Abscessibus , perperam ab
 omnibus intellecta . 98.
*Galen*us Gibbi procreationem ad verte-
 brarum Tubercula retulit . 238.
 miraculum in natura nullum
 admisit . 43.
Gallae cum aceto permittae ab *Ostatio*
Horatiano curandis Pernionibus com-
 mendantur . 308. *ad* 309.
Gallici morbi virulentia , per omnes du-
 ctus corporis , foras a natura propel-
 litur . 173. *ad* 174.
Ganglia ex ictu saepe producuntur , no-
 tantibus jam Graecis . 89.
Ganglium , Atheromati consimile Tu-
 berculum , in carpo , ex ictu oriri .
ibid.
 in inguine . 86.
 pueri caput aequans . *ibid.*
 viginti quatuor librar. *ibid.*
Gangraena ex affluxu quomodo fiat se-
 cundum *Fallopium* . 126. *ad* 128.
 ex ossis vitio progressa , juxta
Severinum . *ibid.*
 ob vitiatos infra tendines , ner-
 vosque , occulta quadam humoris an-
 tipathia , saepe generatur . 128.
 tam mollibus quam solidis par-
ti-

- rino luculenter . 236. *ad* 237.
 de Abscessibus doctrina a pau-
 cis intellecta , & qua causa factum.2.
Hippocratis Doctrina egregie exposita .
 232.
 indoles honores & divitias sper-
 nit . 233.
 iudiciorum de Gibbis interpre-
 tationes , 252.
 sententia de Pernionibus curan-
 dis quomodo intelligenda ? 310.
 sententia de Pernionum cura-
 tione perperam a *Vallesio* intellecta ,
 & a *Severino* explicata . 309. *¶ seq.*
 sententiae inter se discrepantes
 accurate conciliantur . 55.
 praedictionis de oculorum vitiis
 interpretatio . 152.
 verba de Pernionum curatione,
Fabii Calvi , *Jani C.* & *Anutii Foesii*
 interpretatione . 309. *ad* 310.
Hirquitalli quid sint ? 182.
 Historiae & Anatomicae Observationes
 in cadavere *Marcelli Sacchetti* institu-
 tae . 191.
Abscessuum Anomalorum , ple-
 rumque nerveis , & cartilagineis fibris,
 haerentium , variae . 94.
 quamplurimorum , varias capi-
 tis partes aggressorum . 88. *¶ c.*
 auris subcutaneorum quamplu-
 rimae . 156.
 Abscessus , in costis superiori-
 bus dilatentis , curati . 118.
 de Abscessu carniformi cujus-
 dam Cappuccini inveterato , incurabili
 propter debilem senectutem . 111.
 in cervice *Joannis Antoni Badi*
Romani . *ibid.*
 cum ossis corruptione laboran-
 tium quamplurimorum . 71.
 ex Congestu , maximo , in Je-
 fuita . 67.
 Historiae Abscessuum faucium & Pala-
 ti . 134.
 Historia Abscessus Innominati , sine fol-
 liculo , curationis a *Cl. Severino* , in-
 strutae , Epistola *J. B. Capucii* con-
 tenta . 92. *¶ c.*
 pessimi , ingenu cujusdam Car-
 thusiani a *Severino* egregie percurati .
 95. *¶ seq.*
 de Abscessu manus foetidissimo
 cujusdam puellae . 117.
 Abscessus perdolentis Sacerdo-
 tis a *Cavio* , cum primis mira . 145.
 Abscessus progermini , in um-
 bilico , novem librarum . 110.
 Abscessum progerminum perpes-
 si cujusdam . 106. *ad* 107.
 de Abscessu progermino mirabi-
 li *Catanei* e *Cataneis* . *ibid.*
 Historiae Abscessuum Progerminorum cu-
 ratorum . 106. 107. 110.
 qui in partes solidas putredi-
 nem invexerunt , aliquot . 189.
 qui vel sua vi , vel sua mole
 peremerunt . 189. *ad* 190.
 & Casus Sanguineorum Absces-
 suum . 121.
 Historia de Abscessu suppurato & laten-
 te , sub homoplata in *Caroli Franci-*
sci Mirabilis filio . 71.
 Abscessus Teretis quasi truncu-
 lati . 140.
 Abscessus secundum Vertebrae
 superiores . 71.
 de Abscessu Vesicae putrido &
 calloso cujusdam sodalis *Franciscani* ,
 anatomica . 197.
 de Abscessu utriforini ad crus
Joannis Baptistae Valli . 113.
 Historiae Aneurismate extinctorum va-
 riae . 126. *ad* 127.
 & Casus Aneurismatum . 121. 126.
ad 127.
 Historia Aneurismatis arteriae internae
 descendens mirabilis . 200.
 cum ingenti tumore sanguifluo,
 curati . 121. *ad* 122. & Aneurisma-
 tis hujus causae externae & internae .
 124. *ad* 125.
 Historiae aliquot Anginae pestilente decum-
 bentium , haemorrhagia narium serva-
 torum . 323.
 Historia Anginosi sibi in linguam decur-
 santis , & curati . 341.
 Anginae siccae ex *Hippocr.* 345.
 An-

Anguis bifidi , flagelloſi in ſi-
niſtro cordis ſinu reperti . 135. de hu-
jus Anguis generatione , & veritate ,
opinio Medici Angli *Joannis Houg-
thon* . 174. *ad* 175. Judicium Aucto-
ris . 175. *ad* 176.

Aſcite mortui , in cujus abdo-
mine diſſecto fungi reperti . 321.

de Atheromate cum craſſa du-
raque cyſti cujuſdam Cappuccini . 197.

de Atheromate in dorſo Lucre-
tiae Cacacis ſanctimonialis . 89.

de Atheromate ſupra genu Ab-
batiffae Spiritus Sancti . 87.

Atheromatis in genu . 93.?

de Atheromatis interni corpo-
ris . 198.

Atheromatis in Tyberio Coppu-
la . 87.

a Bronchocele pervalla ſtrangu-
lati cujuſdam , qui oppetiit . 121.

Hiſtoriae duae Calculorum maximae quan-
titatis excretorum . 185.

de Cancro in mamma Aureliae
ab Alexandro ſingularis . 136. *ad* 137.

de Carie in malleolo Mariae
Caracciolae , a *Severino* curata ? 213.
ad 214.

de Carie malleoli in Thoma A-
dulcio . 227.

de carie ſphacelum minitante in
Joſepho Florillo . *ibid*.

concrementi veluti , in diſſecti
hominis corde reperti . 197.

concrementum carneum , oculo
dextero ſubnatum , puellae geſtantis .
108. *ad* 109.

de dentis genuini eruptione De-
cii Favillae . 159.

de dentium affectu quampluri-
mae . 158. 163. 160.

Hiſtoria de dolore ingentiſſimo in Anto-
nio Lombardo . 146.

de Enterocoele vaſtiſſima in ab-
domine cujuſdam inopis . 163.

de Epilectico quodam , Vidi
Vidii Florentini . 176. *ad* 178.

Epinyctidum ſeu Roſeol. ſaltant.
in puella . 287. *ad* 288.

ex Epiphora a *Severino* per u-
ſſionem ſanatae honeſtiſſimae foeminae
Mariae Garziae in aedibus Conſiliarii
D. Gregorii de Angulo . 258. *ad* 259.

Folliculi de gena extracti cum
inſerto ovo puſillo . 87.

*Galen*i , de Stepani inter mu-
ſculos infimi ventris , contra alios Me-
dicos , Abſceſſu . 33.

Gangraenae ex offe tali male
habito ortae , in Ill. Viro , D. Arit-
hmanno Pignono a *Severino* curatae .
227. *ad* 228.

Gibberibus magnis affectorum , qui ſe-
nectutem attigerunt , quamplurimo-
rum . 181. *ad* 182.

de Gibbere horrendo ac magno
in cervice Antonii Santori . 248. *ad*
249.

Gibbi ex Aneurifmate redditi.
227. *ad* 228.

mire Gibboſi , cui nulla diſſi-
cilis respiratio ? 248. *ad* 249.

a Gibbo liberati pueri Franciſci
de Pompejis , hocque ſolo naturae be-
neſicio . 265.

Glandulae ſpongiformis , in foe-
mina . 136. *ad* 137. in Viro *ibid*.

de Haemorrhoidibus narium .
133. *ad* 134.

Hydrocephali incomparabilis in
quodam furnario . 129.

Hydrocephali memorabilis. *ibid*.
Hiſtoriae de Hydrocephalis G. F. Hil-
dano l. 1. *Obſerv.* 10. *relatae* , enuclea-
tio 130.

Hydropici intra uterum infan-
tuli , auditu digna . 189. *ad* 190.

Hiſtoriae Impreſſurarum perdolentium cu-
ratarum varie . 146. *ad* 147.

de inflammatione coli mirabili.
196.

*Illuſtriſſimae D. Johanna*e Ri-
berae Ducis *Alcalaeorum filiae ſuarviſſi-
mae* . 30. *ad* 31.

Hiſtoria , ex Iſchii dolore , motus con-
vulſivos miros proponens . 154.

Lepidofarcomate cujuſdam af-
feſti hominis . 160.

de Lue Venerea Amethi Barbari. 161.
 manus prodigiosae. 224.
 manus tuberosae cum corruptione totius metacarpi. 108.
 Meliceridis in mammis. 97.
 de Meliceride in mamma sinistra Honofrii Stranerii. 97. *ad* 98.
 curata in mamma Petri Antonii Russi. *ibid.*
 de Meliceriola Adami Marchii, Medici. 98.
 mira restituti ab excelfo delapsi juvenis, intra triduum, ope crustarum more Aegypti. excitatarum 316.
 de motu ex lumborum intrusione deperdito, Matthaei Coppulae Patricii Napolitani. 154.
 de Myxosarcomate praeputii Joannis Olivae Neapolitani. 112.
 de Oedemate in mento R. D. Petri Benedictini. 61. *ad* 62.
 Omphalocele expertae vastissimae Isabellae Carbonae. 162.
 ossis corrupti &c. *vide* corrupti.
 de Ossis pectoris corruptione, ac curatione, pueri Marylli. 227. *ad* 228.
 Historiae ossium Pernionum vi denudatorum. 297. *ad* 298.
 Paedanchones in adultis 77. *ad* 78.
 Historica Paedanchones in pueri cadavere dissecto, observatio. *ibid.*
 Historia Paralysis crurum vertebrae lumborum intrusis. 254.
 Pericardii pure putrido pleni Phthisin caussantis. 42. *ad* 43.
 de Pernionibus devastantibus ad periosteum usque, in filia Marii de Majo. 297. *ad* 298.
 Pernionibus affectorum, qui per calefacientia medicamenta fuerunt a Severino curati. 310.
 de Pernionibus, quibus Neapoli quot annis infestabatur Joannis Mariae Scarani, quique ad Siculos profectus nil mali sentit. 307.

Phthisici cujusdam per intervalla patientis varios extimo pectore Abscessus. 63. *ad* 64.
 Phthisici, ex putrido pure intra pericardium. 42. *ad* 43.
 de pure in cor penetrante ex vomica rupta, Fernellii. *ibid.*
 resoluti, propter casum a sublimi loco, dimedio corpore, Scipionis Pulsioni, quique a Severino mirabiliter triduo est sanatus. 254.
 de Roseolis correpta Obstetricis cujusdam filia, propter mensium defectum. 290.
 de Roseolis saltantibus correpta Lucretia de Castro. 288.
 de Roseolis saltantibus in Dionora Stephagnola. *ibid.*
 Sanguinis fluxus per omnes corporis meatus ex terrore, in foemina quadam religiosi. 119. *ad* 120.
 de Sclerosarcomate gingivarum Persiae Peregrinae. 158.
 de sensus ac motus depravatione, ob ingentem lumbarium spondylium contractionem, Camillae Scargiatæ. 254.
 de spina reflexa ad modum literae S. a Cardano relata 235.
 de Steatomate supra ensiformem, Dominici Riccardi. 144.
 Steatomatis, supra mammam 89.
 de Sterni corruptione magna, ex Galeno. 223.
 Strumis cum folliculis, in Hieronymo Caphorio Calabro. 80. *ad* 81.
 de Strumis mammarum cujusdam foeminae Lucanae, lectu dignissima. 136.
 Historiae Synanchorum sine V. S. sanatorum. 337.
 Tuberculorum Abscessus progermini dictorum. 106.
 de Tuberculo atro & molli, in filio D. Flaminii Constantii, cum vita abscisso. 160. *ad* 161.
 Historia Tuberculorum in capite & facie puellae mire natorum, epistola comprehensa D. Larchei ad Auctorem.

109. de Tuberculo dimidiati ovi magnitudinis vetustissimo, in brachio dextero Vespasiani Praenestini .
111. carniformi Pancratiî Mustavoli Turracusienfis . *ibid.*
Historia de Tuberibus progerminis Hieronymi Damiani . 223.
de tumore sanguifluo tibiae Josephi Palumbi, fatum accelerante . 118. *ad* 119.
de Tumore vasto in brachio Hispani cujusdam aneurismatico 127.
Tumoris in septo transverso . 49.
Historiae Valgi sponte naturae curati undecimo aetatis anno . 265. *ad* 266.
Valgitatis ex madore ad articulos . 264. *ad* 265.
Mollerii de Gibbis opinio refutata . 257.
Sententia de Gibbis curandis maximas subit difficultates . 256.
in *Aphor.* de Gibbis explanando, refellitur . 244. *ad* 245.
Homines mali habitus saepe Zona tentantur . 138.
plerique Gibberum incommoda non gravate ferunt & cur? 247.
venales mercium arculas bajulantes, ut plurimum gibbosi redduntur . 237.
Homo est stirps inversa . 142.
quousque augescere possit, juxta *Haly Abbas* & *Haly Rhodam* . 245.
Venerea labe affectus quando salutem sperare possit . 174. *ad* 175.
Hordeoli materia novissime observata . 131. *ad* 132.
Quomodo ex palpebris exprimatur . *ibid.*
Hordeolorum Casus . *ibid.*
Hordeolum a Veteribus neque cognitum, neque bene curatum . *ibid.*
Huccherii medicamenta pro Roseolis resolvendis . 296.
sententia de Pernionum causis, etsi satis ingeniosa, non tamen approbatur . 300. *ad* 301.
Humani corporis substantia triplex . 275.
Humidum ex triplici substantia corporis una . *ibid.*
Humor Abscessus anomalos procreare comparatus, varius a *Galeno* existimatur . 204. *ad* 205.
a capite in asperam arteriam illapsus, potest per urinam & alvum expurgari . 48.
crassiusculus, ubi per compactam cutem facile diffari non possit, pustulas ciet . 292. *ad* 293.
crudus praeterquam transmissio- ni est ineptus, naturam irritat . 21.
distortionem membrorum susci- tans, non unus aut simplex, sed va- rius ac multiplex, existimatus . 261.
in Meliceride qualis . 101.
melancholicus, Astronomorum, ac Medicorum, consensu vespertinis horis analogus est . 288.
melancholicus una cum pituita, causa sunt doloris in Epinyctide . 273. *ad* 274.
Phymata excitans, fere crassus est, & cur? 84.
qui ossis vitium invehit excre- mentitius omnino credendus est . 218.
Humores acuti penetrantes in os, Spinæ Ventosae sunt causa, secundum *Avicennam* . 220. *ad* 221.
a natura alieni, Tumores per Congestum possunt excitare . 61. *ad* 62.
Epinyctidem inducentes, cali- di vel frigidi non sunt simpliciter, sed misti . 272.
nostri corporis, qua ratione pec- care possunt . 6.
omnes esse Roseolarum causas, quibus argumentis adstruatur . 289. *ad* 290.
tenuēs ad superiora, crassi va- ro ad inferiora, facile contendunt . 18.
venenosi si in partem aliquam, confluant, nativum extinguunt calorem. Gangraenamque concitant 127. *ad* 128.
Hydroseles praeputii causae, & curatio . 141.

INDEX R E R U M

141. *ad* 142.
 Hydrocephalon an cuidam sexui magis commune? 129.
 est proprius Puerorum affectus.
ibid.
 grandiores aetate nonnunquam tentat. *ibid.*
 in Infante. 130.
 ingens. 129.
 in Viro quodam. *ibid.*
 Hydropicae suppunctus venter non a-
 quam, sed dilutum sanguinem effudit.
 199.
 Hydropicorum aquae per urinas expur-
 gantur. 48.
 Hydrops per umbilicum evacuatus. 139.
 Hyporisma idem quod *Aneurisma*. 119.
ad 120.

I.

I Chores ex crassis humoribus deducti,
 possunt tum consistere, tum adhae-
 rere. 61. *ad* 62.
 humorum ad externum corpo-
 ris habitum propulsi, graves, & con-
 tumaces, affectus parere consueverunt.
 61. *ad* 62.
 singulorum humorum Roseola-
 rum causas esse. 290.
 Ignis actualis curandis Ossium vitiis sum-
 mopere probatus. 227.
 Sacer ab Erysipelate discernitur
 uno *Celso*. 137.
 cum *Herpete*: aliis confundun-
 tur, aliis distinguuntur. *ibid.*
 Ignis Sacer idem ac *Zona* seu *Circinus*
 seu *Zoster*. 137.
 Ignis Sacri nomine loco *Erysipelatis*, qui-
 nam usi? *ibid.*
 usus, ubi sanguinis profusio im-
 minet, opportunissimus. 100.
 praestantissimus in *Aneurisma*-
 te, ejusque virtus exaltata. 124. *ad*
 125.

 pro curandis Pernionibus a *Fal-*
lopio perperam, & cum contradictio-
 ne, refutatur. 308. *ad* 309.
 Imbecillitas in Varis, unde oriatur. 260.

Impressura perdolens supra Vesicam, aliis
 praesidiis frustra adhibitis, igne cura-
 ta. 147.
 Impressurae quid, & cur ita dictae. 146.
 Inauratores Bronchocelis quare subjecti?
 118. *ad* 119.
 Incurvi & Repandi cur non resolvan-
 tur. 241.
 Indicationes curandarum Roseolarum quae.
 293.
 Inflammatio in Pernionibus exulceratis
 quibus praesidiis tollatur. 311. *ad* 312.
 Ingrassiae (*Philippi*) perversa sententia
 de *Benat* noctis, quasi Epinyctides
 essent. 279. *ad* 280.
 Iguina, & alae, saepe tentantur Absces-
 sibus. 114.
 in puerilis Hirquitallis sponte
 intumescunt, hujusque intumescantiae
 causa. 182.
 Inguinum cum lumbis spectata sympa-
 thia jubet saepe, in inguine excitare
 crustas vel Setacea applicare. 258.
ad 259.
 Intemperatura calida plerumque mala,
 & cur. 36. *ad* 37.
 Intemperies frigida plerumque causa est,
 ut Abscessus revertatur. 69. *ad* 70.
 quibus corrigatur. *ibid.*
 Intemperies inaequalis quomodo Gibbosim
 pariat. 236.
 Intestina fibris luteis distincta. 134.
Johannis Heurnii hallucinatio in exponen-
 do *Hipp. aph.* 31. l. 6. 40.
D. Joannae Riberae Abscessus Criticus
 non fuit, & quam ob rem. 52. *ad* 53.
 Abscessus fuit per Congestionem
 creatus. 51.
Johannis Ruuardi Bibliopolae probati Per-
 niones. 299.
 Juniores cur maxime Roseolis obnoxii?
 291.

K

K ασημασιν medicamenta quid? 227.
Κερχελιδιον quid? 132.
Κηδματα quid *Hippocrati*? 3.
Κημεθλον seu *Κεϊμεθλον* Perniones cur dicti?
 299.

Kύρως quid ? 234. ad 235.

Kύρρ quinam ? *ibid.*

Kύρως quid . *ibid.*

L.

Lachrima a *lema* quomodo distingua-
tur . 150.

Laminae ferreae deligationis , splenio-
rumque fulcientium usus , Valgis cu-
randis , & corrigendis , confert non
parum . 267.

Lapidicondi Abscessus ad quod genus Ab-
scessuum referendi . 186.

Lapillus corylifformis è batrachio detra-
ctus . 185. Similis excisus ex angulo
linguae subdito, nucleï dactylaris for-
mam praeferens . *ibid.*

Lapidearum materierum in Abscessibus
duo sunt modi, *ibid.*

Laqueus gutturis, idem ac Anchone. 315.
D. Larchei Epistola ad Auctorem , Hi-
storiam Tuberculorum , in puella na-
torum , ponens . 108.

Laryngotomia *Severino* jure proposita ,
& aliis rejecta male . 133.

Laxantia atque attenuantia medicamenta
in Valgatum vitiis curandis non pro-
batur : & cur ? 266,

Laxantium medicamentorum usus ad Per-
niones curandos perperam a *Vallesio*
excogitatus . 308. ad 309.

Leges Abscessus laudabilis quae ? 21.

Lenticulae decoctum pro curandis Roseo-
lis multum probatur . 295.

ad Leporam , Pestem , omnesque venena-
ros affectus , Medicamentum accomo-
datum . I. *Quercetani* . 225. ad 226.

Lignum Quercinum in cotem lapideum
mutatum . 118.

Limosa , fungaeque , Concrementa quo
pacto proveniant . 109.

Linimentum pro Varis & Valgis . 267.

Liquantia & exsectus , ex anomalis Ab-
scessibus uni Meliceri competunt . 98.

Loca corporis laxa ac debiliora proger-
minis Abscessibus sunt obnoxia . 106.

Locus ad quem consuevit tendere humor,
aliquantulum certior est quam is unde
Tom. I.

proficiscitur . 7.

affectus *Illustriissimae D. Joannae*

Riberae quis ? 36. ad 37.

anomalis Abscessibus obnoxius
plurimum est caput . 87. ad 88.

unde primo deducitur ad efflu-
xum Abscessus, nequit definiri . 7.

Lordosis . 242.

quid sit ? 234. ad 235.

Lotium per umbilicum aliquando reddi-
tur . 139.

a Lotura capitis, Abscessus obortus ade-
nosus sub ala sinistra , ovi gallinae si-
milis . 117. ad 118.

Lue Venerea vexatis , quibus locis fiant
Exostoses . 131.

Lues Venerea est univesrale corporis in-
temperamentum , praecipue hepatis .
215. ad 216.

Luis Venerea curatio cum *Fonseca* &
Quercetano absolvitur . 57.

Venereae duo sunt status . 174.

Venereae tertius sive medius
status . 175.

Venereae absolutae status ac si-
gna . 174.

Lumborum cum inguinibus spectata sym-
patia , juber , saepe , in inguine ex-
citare crustas vel setacea applicare .
258. ad 259.

Lupia octo libr. ab *Ambrosio Paraeo*
comperta in cervice, capitis magnitu-
dine . 90.

sexaginta libr. ab *Antonio Be-
nivenio* exsecta. *ibid.*

M.

Mador perpetuus laxis partibus in-
cumbit , in pueris & ejus aeta-
tis affinis . 264. Hunc deducere , vi,
appendices ossium putat *Severinus*. *ibid.*
Mammarum adenae in juvenculis quan-
do & quare extumescant . 182.

Strumae per quae differant a
Scirrhis . 134. ad 135.

quomodo eximantur . 135. ad 136.

Manus tantum , non alia inferiora , ob
colli vertebrarum luxationem resol-

I N D E X R E R U M

- vuntur , & cur . 240. *ad* 241.
- Manus** tuberosae Historia & Figura . 231.
- Manuum** Roseolae noctu plurimum turgescere solent . 306. *ad* 307.
- Marini** error in *Hippocratis aphor.* interpretando . 40.
- Mariscis** laborantes cur Terminthis minime corripiantur . 282.
- Materia Abscessus** defluxionis necessitatem , inter duos oppositos terminos , agnoscit . 6.
- ut salutem promittat , quanta sit oportet . 21.
- Abscessuum aliena per quae dignoscatur . 68.
- anomalorum haud facile ante sectionem deprehenditur . 90.
- anomala Phymata exeatans et si superflua plurima , tamen ejus pars nutritoria censetur . 84. *ad* 85.
- Apostematum quomodo a parentibus non Apostemosis , ad filios derivari possit . 64.
- Atheromatis quae ? 81.
- cruda & incocta quid praemonstret . 21.
- Materiae** coctio requiritur ad Crisin . 9. *ad* 10.
- Materia Epinyctidis** haeterogenea . 443.
- nitrosa , est pituita cum melancholici succi portione portione permixta . 272.
- extra venas existens , saepe in corporis profundum abscedit . 48.
- in thoracis cavitate collecta saepe rursus non inducit , & cur ? 34.
- juxturarum dolentium in carne subest ; Spinae ventositatis in ossibus . 225.
- morbosa , partem principem infestans , ubi a Natura inde abducitur , expellitur dein per sinus & cavitates naturales foras ; vel de loco uno corporis in alterum transfertur . 3. *ad* 4.
- ossum abscedentium quae . 215. *ad* 216.
- Streomatis** crassissima , Meliceridis fluxilis , Atheromatis sicissima a *Galeno* indicatur . 81.
- Materia** vi naturae , non excluditur , ubi coctio non bona fuit . 9. *ad* 10. sed transfertur modo . *ibid.*
- Materiam** crassam in *Illustriissimae Joannae* Abscessu per urinam eductam pus fuisse . 46.
- Medicamenta** composita quae defendunt a Pernionibus . 311.
- ex animalibus facta nostrae naturae plus consentanea . 225.
- externa Gibberis corrigendis , quae probata . 250.
- frigida ad Perniones curandos a *Fallopio* proposita . 309. *ad* 310.
- in curandis Roseolis eadem interdum conducunt , interdum secus . 307. *ad* 308.
- pro labe Venerea praestantissima excogitata . 180.
- Razae* , pro curanda Gibbosi sicca . 252.
- Severini* experimento curandis Pernionibus probata . 312.
- Valgorum vitii extirpandis optima quae . 266. *ad* 267.
- Medicamentum** compositum ad Roseolas . 283.
- I. Quercetani* accommodatum ad Lepram , Pestem , omnesque venenatos affectus . 226. *ad* 227.
- Medicatio** Anomalorum obscura per quae declaratur . 98.
- Medico** gravi scitu quatenam digna ? 1. *ad* 2.
- Medicorum** error post Abscessus sectionem apertissimus . 72.
- Medicus** efficiendi socius tantum . 228.
- exercitus prudensque sit oportet in anomalis Abscessibus curandis . 102. *ad* 103.
- quibus conditionibus tantum Medicus , alias veneficus . 233.
- Mel** Rosarum solutum pro resolvenda Roseolarum materia probatur . 294.
- Melancholia** adusta in Epinyctide maxime succorum omnium abundat . 272.
- Melancholiam** esse Roseolarum causam , quibus indicibus deprehendatur . 289.
- Melancholicus** humor calcem refert . 174. suc-

- succus, quamvis crassius, per
exiles stomachi venas discurrit. 43. ad
44.
- Meliceridis in Metacarpo. 101. ad 102.
in Metacarpi flexura saepe na-
scuntur. 88. ad 89.
non raro ab externis causis in
articulis excitantur. 89.
sub carpo ex ictu nasci. *ibid.*
Meliceridem sibi ipsi Auctor excindit.
101. ad 102.
- Meliceridi an sit necessarium involucrum.
77. ad 78.
- Meliceridis curatio per medicamenta fal-
lax plerumque visitur. 98. ad 99.
descriptio, *P. Aeginetae*. 90.
descriptio, *Aetii* *ibid.*
Humor qualis. 101. ad 102.
in mammis Historia. 96.
- Meliceris aliquando tunicam habet ali-
quando non. 98. rei exempla. *ibid.*
curatur vel digerendo, vel pu-
refaciendo, vel excindendo. 97.
ex Abscessibus cysticis; una cu-
rationem per discutientia sibi praero-
gat. 98.
in carpo nata aliquando a non-
nullis habita pro Scirrho, & quare?
101. ad 102.
in carpo sine folliculo. 101. ad
102. in digito. 88.
pro Ganglio habita. 101. ad
102.
in indice extremo. 88.
in mamma. 96.
in metacarpi flexura. 88.
in palpebra superiore intima. 87.
- Meliceris in pollice. 88
quomodo ex percussu nascatur.
89. ad 90.
ut ab Atheromate differt. 90.
- Membra, ad quae terminus fluxionis
improprius esse solet, quae. 7.
quibus praesidiis a Pernionibus
defendi possint. 341. ad 342.
& aetates maxime Pernionibus
obnoxiae, quae. 303. ad 304.
- Membrorum debilitas unde oboriatur,
quaeve partes revera debiles dicantur.
299.
Menstruorum, aliorumque superfluum,
suppressiones, Roseolarum causa prae-
cipua. 290. ad 291.
- H. *Mercurialis* de causa gibbositatis o-
pinio. 238. refutatur. *ibid.* & *Hippo-
cratis* sensui opposita. *ibid.* & 239.
interpretatio super *Hippocr. a-
phor.* de gibbis rejecta. 246.
interpretatio *text.* 31. *lib. 6. a-
phorism.* refellitur. 153.
levitas & hallucinatio in scopis
curandorum Pernionum instituendo.
308. ad 309.
opinio de Gibberis ortu con-
velli. 238.
opinio de sedibus Pernionum
propriis angusta censetur. 298. ad 299.
- Metastasis* quid. 4. ejus requisita. 20. ad 21.
Metamorphosis Syphilidae delineatio gra-
phica satis. 178.
- Miliolum Tuberculum quod aut quale.
132. ad 133.
- Mite quid. 320.
- Morbi quid *Severino*. 9. ad 10.
- Morbi conatus & Naturae diametro pu-
gnare solent. 5. Eorumque opera sunt
adversantia, *ibid.*
affectus *Severino*. 10.
in alios mutati fere necant,
& cur. 25. ad 26.
omnes contagiosi cum tetra pu-
tredine. 326.
perdolentes sunt Ulcera. 313.
ad 314.
indolentes itidem, *ibid.* 312.
quando per excretiones judican-
tur. 17.
qui dolorem adferunt, inter
ulcera quo pacto connumerari possunt.
313.
qui futuri sint longi. 291. ad 292.
venenati nostro aevo nisi efflu-
xum fortiantur mortales perdunt. 339.
ad 340.
- Veneri affectus omnes recen-
sentur. 167. ad 170.
perfecti sedes quae. 175. ad 176.
- Morbis nomina imposita a laesa parte,
A a a 2 vel

I N D E X R E R U M

vel a *Symptomate*, vel a *Causa*; vel a *Sympemate* & parte affecta vel a similitudine ad aliquid extra positum; vel a tempore quo irruunt vel decedunt. 269.
in Morbi mutationem quare unice spectare debet Medicus? 3. ad 4.
in Morbo longo quae terreant. 54.
Morborum contagiosorum seminariorum conditiones tres. 327.
D. Joannae Riberæ primordia. 30. ad 31.
 finis non bonus. 9. ad 10.
Morbus symptomaticos Abscessus admodum litur. 5.
 acies suas Naturae opponit. *ibid.*
 cum praesens, quid producat in corpore. *ibid.*
 est sanitatis corruptio. *ibid.*
 est aliquid *παρά φύσιν*. *ibid.*
 quae incommoda sunt corpori machinatur. *ibid.*
 Illustrissimæ D. Joannae cur Abscessus, non autem Ulcus appellandus. 50. ad 51.
 cur lethalis existimatus. 54.
Morbus nullus est ita desperatus, qui salibus Viperæ non edometur. 226.
 quando a Natura superaturus. 21.
 Venereus Elephantiasis non est; & an totius substantiae sit affectus. 166. ad 167.
 & articularis per quae differat a Roseolis, 290.
 quid sit auctoribus Chymistis, Spagiricisve. 170.
Mucocarnei Tumores, qui quæve ipsorum materia. 112.
Mulæ quid sint. 308. ad 309.
Mulieres, quibus expurgatio menstrua non est, in Roseolarum vitium incurunt plerumque. 292. ad 293.
Munus generosi Medici quodnam sit *Galeno*. 35. ad 36.
Musculi inter cunctas partes in repellendo sunt validissimi. 156.
 masseteres cur sæpe tentantur Abscessibus. 159.
in Mutationi morbi quare mice spe-

ctare debet Medicus? 3. ad 4.
Mutationes graves, & non occultae per quae concitentur. 311. ad 312.
Myxosarcoma monstrosum praeputii trium librarum, abscissum. 112. ad 113.
vulvae alarum a *Severino* praeseptum. 113.
Myxosarcomati convenit Sarcocoele *Pauli Aeginetae* *ibid.* nec non inflatio carnea Chiragra dicta juxta *Guidonem* *ibid.* & 114.

N.

N Apa seu Nasda, in nate, immans. 92.
Naphtharum procreatio. 84. ad 85.
Nares atque aures etiam Pernionibus tentantur, *Fallopio*. 298. ad 299.
Nasda seu Napa, in nate immanis. 92.
Nata in humero, 86.
 septem librarum, vasta. *ibid.*
 sexaginta libras pendens, enormis. *ibid.*
 sextarium aequans. *ibid.*
 non a figura nomen accepit. 85. ad 86.
 quid sit an de Meliceridis genere? an pertineat ad Steatoma? & an peculiarem requirat curationem? 103.
 refertur ad Meliceridem, *Severino* & quare? *ibid.*
 ad Steatomata a *Jo. Tagaultio*. *ibid.*
Natae generatio & origo quae & unde? 85.
 quae vasa habeant nutricula? *ibid.*
 multiplex erymon. 75. ad 76.
 nomen incertae est originis. *ibid.*
 Non simplex apertio, sed amputatio & circumsectio, competit. 103.
 sunt Abscessus anomali, 86.
de Natarum exortu opinio *Philipp. Ingrassi*. probatur. 85.
Natura Abscessus criticos ad vindicandum corporis Valetudinem excogitavit, ut Morbo liberet. 5.

ad iliacas venas, per phrenicas, transmittit, quaecumque fundo thoracis ac diaphragmatis haesere. 45.

ad optimam Valetudinem restituendam, criticos Abcessus excogitavit. 5.

a materia morbi valentiore, saepe cogitur ita, ut Abcessus producantur Symptomatici. 10. *ad* 11.

commodo corporis fervida semper. 10.

corporis tutatrix sedula. *ibid.*

corrigit & castigat mala ex morbo. *ibid.*

cum partes a morbo liberat, materiem vel extra corpus expellit. 3. vel ad partes viliores transfert. 3. 4. *et* 187.

etiam si concoctionem non assequatur, non propterea desistit; sed per omnes vias materiam crudam evincere tentat. 10.

ex partibus obfessis saepe transfert humorem ad partes viliores. 3.

in homine quid sit? 4. *ad* 5. Illa uti in sanitate diligentissima est tam corporis, quam sui, conservatrix; sic in adversa Valetudine aequae sollicita est, ut illud a Morbo vindicet. *ibid.* Et quomodo illud peragat. 4. *ad* 5.

materiam, partem Principem infestantem, suo labore, vel totam vel pro parte, inde saepius transfert. 4. *ad* 5.

in parva universitatis imagine majoris est aemula. 204.

materiis expellendis alienis novae adinvenit vias. 7. *ad* 8.

miro modo custodit, cui praestet. 10.

Morborum Medicatrix. 28.

morbosos omnes affectus concoquere ac modificare continuo studet. 10.

Morbos superat, ni materia morbosa prorsus repugnet. 4.

morbum abigere, tempore valetudinis malae, curat. 10.

non patitur nocua & aliena,

quaecumque Principes occupant partes. 5.

nullam viam relinquit intentatam, ut morbis oppressos adjuvet. 173. *ad* 174.

partem Principem obfessam levare semper tentat. 3.

levatura, humorem infestantem aliorum abducit. 3. Quenam partes quorsum illam materiam totam, vel pro parte, transmittit? *ibid.*

per morbos ita est in vicio propellendo sollicita, ut per angustiores vias crassissimos expellat succos, adeoque Abcessus molitur etiam per ossa. 7. *ad* 8.

quae salutaria sunt corpori procurat. 5.

quibus facultatibus, viribusque, conservationem animantis tueatur, tum bonae, tum malae, Valetudinis tempore. 9. *ad* 10.

quando intense languida existimatur? 25. *ad* 26.

secundum singulas morbi species, per propria emissaria Materiae molitur evacuationem. 8. *ad* 9. *et* 10.

studet continuo concoquere humorem morbosum. &c. 10.

superioribus temporibus, propter exercitationes corporis frequentiores, validior. 289. *ad* 290.

tam in bona, quam in adversa valetudine mire sollicita est pro corporis bono tuendo, 4. *ad* 5.

ubi foras quod nocuum est expellere nequit materiem morbi deponit, eam transponendo. 10.

ubi humorem morbosum concoquere non potest, quid peragat in corpore commodum? *ibid.*

ubi humorem morbosum transponere nequit, alium morbum excitat. *ibid.*

ut animal levet, aliquando omnem lapidem movet, & omnem conditionem accipit. *ibid.*

ut corpus humanum ab insidiis morbi vindicetur, utitur duobus praesidiis, spiritu & calore. 4. *ad* 5.

ut

I N D E X R E R U M

ut nocentibus affluxus detur, paratiorem locum acris ichoribus per-
fundit ac fistulat . 10.

ut totum fervet incolume, par-
tis commodum nullo loco interdum ha-
bet . *ibid.*

valens , deorsum & procul ab
affecta parte molestos succos propellit.
18. *ad* 19.

Vis est insita corpori, quae ut
in sanitate totius illius est conserva-
trix , sic in statu morboſo a morbo &
morte , omni molimine , illud vindic-
care tentat . 4. ejus praesidia sunt spi-
ritus & calor . *ibid.* *vide etiam* 5.

Vitae reſtrix . *ibid.* non pati-
tur nocua & aliena potissime circa par-
tes principes . *ibid.*

Naturae conatus & Morbi à diametro
pugnare solent eorumque opera sunt
adversantia . *ibid.*

finis in procreandis Abscessibus
anomalis quis ? 22.

frustrati finis causa quae ? 10.
in affectibus morboſis , crudis
humoribus haerentibus , agendi stu-
dium quale ? *ibid.*

labore , partem Principem in-
festans materies , vel tota , vel pro
parte , inde transfertur saepius . 3.

praesidia dum operatur sunt spi-
ritus & calor . 4. *ad* 5.

providentia in lue Venerea pro-
fliganda , planemirabilis . 127. *ad* 128.

quaedam proprietates . 9. *ad* 10.

Vigor & materiae Coctio re-
quiritur ad Crisin . *ibid.*

in omni tamen Crisi adest .
ibid.

vis , & humoris habitudo , plu-
rimum valent ad distortos dirigendos
ac resolvendos . 265. *ad* 266.

Nicolai Florentini Serapium pro curandis
D. Joannae affectibus probatum . 56.

Nodi quid sint Auctoribus ? 21.

Nome quale ulcus . 321. *ad* 322.

Nominum morbis imponendorum ratio
diversa . 269.

novorum in populosis commer-

merciis inventio prompta . 206. *ad*
207.

Notae calidae , non tam insigni modo
sunt Epinyctidibus tribuendae , qua-
les *Philippus Ingrassias* opinatus est .
277.

Novae ad eo rerum facies , tam variae ,
in humano corpore , unde ? 203. *ad* 204.

O.

Observationes de Meliceridis sectione,
sine ullo periculo faciendae , quam-
plurimae . 101.

Anatomicae Paedanchones . 326.
Obstetrices ac vetulae , Roseolarum Me-
dicarum , quam ob causam timeant a Ve-
nae Sectione . 325.

Obtutitas quid . 235.

Occasio scribendorum *Illustrissimae D. Jo-
annae* affectuum quae ? 35. *ad* 36.

Ocreae pro Valgis & Valgris infantibus .
266. *ad* 267.

Oculi ab internis causis facile perturban-
tur , & quare . 266. *ad* 267.

vasa sunt morbo conspicua . 132.
De oculorum Abscessibus judicium quale.
150. *ad* 151.

Oculorum candida pars exilibus apprime
venulis nutritur . 132.

variculae in quibus visuntur .
ibid.

Oeconomiae corporis animalis communi-
tas quid efficiat ? 130. *ad* 131.

Oedemofarca cruris descriptum . 113.
ad 114.

Oesophagus , septo annexus , potest inter
membranam aliquam pituitam eructa-
re . 39.

Olea & emplastra , ad materiam in Spi-
na contentam auferendam , quae . 258.

Oleum artificiale ad Meliceridem , junio-
ribus probatum . 100.

ex Mercurio utrum valeat Ve-
neream labem per sudorem discutere .
181. *ad* 182.

ex Quajacamo extractum , pro
Syphilidis vitiis curandis , per commo-
dum habetur . 180.

Oph-

Ophthalmiae curatio secundum *Galenum*.

153. ad 154.

sicca per quae praenoscatur .

151. ad 152.

sicca praesagium . 150.

in Ophthalmia varicula in oculis posse contingere . 132.

Opinio *Ambrosii Paracelsi* de cysticorum Abscessuum procreatione . 82. ad 83.

Opinio multorum de propria Congestionis materia quae . 60. ad 61.

Opiniones nonnullae inter se variæ , de termino & ampliacione ulceris *Illustrissimae D. Joannae* . 30. ad 31.

variae de generatione , natura ,

& loco , Strumarum . 114. ad 115.

de parte affecta in *Illustrissima*

D. Joannae languente . 33.

vulgarium hominum , de Rose-

olarum forma & natura permulta . 283.

Opinio conciliatio de Strumarum natura .

116. ad 117.

Oribasii Medicamentum pro praeservandis membris a Pernionibus quomodo paretur . 311.

Oribasius in definitione Epiniyctidis leviter ab *Ingrassia* taxatur . 276.

Os candenti ferramento quando sit inurendum . 228.

corruptum quando deradendum ,

vel terebello perforandum . 227. ad 228.

totum , secundum *Galenum* ,

est excindendum . 228.

in Paedarthrocace primum , de-

inde carnem occipari , scitissime osten-

sum , 211. ad 212.

Os in spongiosa posse inflammari parte .

216. ad 217.

longo saniei contagio corrumpi-

tur , & vitiat . 91.

putrescere ab inflammatione *Se-*

verino . 216. ad 217.

spongiosum circa articulos , juxta

Severinum quare ? *ibid.*

Ossa affecta terebello . pertundenda , jam

docuit *Severinus* . 229. ad 230.

non aequo sed paulo saevius ,

quam carnes inflammantur , & cur .

216. ad 217.

partes cum sint debilissimae ,

cunctas a carne rejectas superfluitates

in se recipiunt . 215.

posse apostemari quomodo pro-

batur . 208. ad 209.

quidem Apostemate non tenta-

ri , quibus rationibus suaderetur . *ibid.*

quomodo a pravis succis vitien-

tur . 210. ad 211.

quomodo inflammantur ac sub-

eanent Abscessum . 216. ad 217.

secundum *Avicennam* admittunt

Apostema . 209.

utrum suapte natura subeant A-

postema . *ibid.*

Ossibus longis artuum ternae sunt par-

tes . 263. ad 264.

Ossis Abscessus sunt sine dolore . 250.

capitis abradendi , exsectis tu-

berculis , *Aetii* sententia , *Severino* ex-

plicata . 102. ad 103.

corruptio in anomalis quando

formidanda . 100.

Medicos multum fatigat . *ibid.*

tanto gravior est , quanto du-

rior est ejus substantia . 211. ad 212.

inflammatio quandoque Spinae

Ventositas a quibuldam appellatur .

216. ad 217.

pectoris corrupti in puero , &

excisi , cum effectu sanationis , Histo-

ria , ex *Galeno* . 224. ad 225.

terebrationem in carie jam do-

cuit *Severinus* . 229. ad 230.

vitatio cur facilius sit in pue-

ris . 216. ad 217.

universa divisio triplex est .

210. ad 211.

Ossium Abscessus potius per congestum ,

quam per defluxum procreantur & cur .

213. ad 214.

Apostemata a quolibet succo

possunt concitari . 210.

longorum fines , qui cum aliis

articulantur , mollissimi ac succulenti

sunt . 211.

Ovum majusculum ejectum ex Abscessu

femoris . 82.

I N D E X R E R U M.

P.

Paecilocace . 289.
 Paedanchone ad *Prunellam* est analoga 330. *ad* 331.
 convenit cum *Prunella Paracelsi* . *ibid.*
 contagiosus & pestilens est affectus 326. *ad* 327.
 cur ad pestilentes affectus referendus . 327. *ad* 328.
 Paedanchone divexati quare potum fugiant? 324. Eorumdem irrequietus decubitus unde? *ibid.*
 in Paedanchone febris acuta & sitis unde? *ibid.*
 Paedanchone laborantium deplorandus status ex *Aræteo* . 319.
 pressorum facies quare pallida. 324.
 in Paedanchone spiritus vitium unde? 323.
 Paedanchone tamquam corruptorio affectu laborantes quare non cuncti moriantur . 339.
 est acuta vel lenta . 325. *ad* 326.
 non plenitudinis excessu , sed pravitare , peccat . 332.
 Paedanchone quasnam praecipue Regiones infestet . 319. *ad* 329.
 quod sit pestilens , probatur . 326. *ad* 327.
 Paedanchones causæ duplices externæ & internæ . 328.
 causæ formalis , efficiens & materialis . *ibid.*
 causæ externæ earundemque examen . 322.
 internæ causæ sunt variae & multiplites . 328. Totidem & externæ . *ibid.*
 Contagii probatio . 226. *ad* 227.
 Definitio . 328.
 duplex mos . 319.
 Generationis modus . 327.
 materia in pectus per arterias delapsa , quare eodem ipso die inter-

ficiat . 318. *ad* 322.
 signa pathognomica & prognostica . 326. 341.
 prognostica pessima varia . 342.
 sedes quæ? 325.
 sedes affecta quare affecta caput & cerebrum . 338.
 morbi sedes est Cerebrum , *Severino* . 328. *et* 338. *ad* 339.
 Pedarthrocace ab ossis inflammatione sit. 217 . patet ex tumore . *ibid.*
 an Veteribus graecis nota . 219. *ad* 220.
 Arabum , seu Ventositas spinæ forte *repndov* veterum Graecorum . *ibid.*
 cur pueris facilius contingat , 216. *ad* 217.
 in Paedarthrocace corruptiones ossium sunt ex male purgatis exanthematibus. 219. *ad* 220.
 ut & lue Veneræ , quare ossa potius inficiantur carnibus . 214. *ad* 215.
 Paedarthrocace Abscessus quis , aut quid? 218. *ad* 219.
 est Abscessus . *ibid.*
 est Abscessus exotici Syphiliae similis . 214. *ad* 215.
 est Abscessus quidem , qui & per influxum , & per congestum ; sed maxime per congestum . 213. *ad* 214.
 est sine dolore . 229. *ad* 230.
 & Spina Ventosa unum & idem *Pandolphino* . 221. differt . *Severino* . 222.
 etiam Antiquis cognita . 220.
 inficit os primo quam periosteum . 230.
 luxati ossis ignaris speciem praebet . 223.
 Pueros , & qui incunabula excefferint , tentat . 212. & ulteriori ætati contingit , uti variolæ morbilli . 213. *ad* 214.
 pueros , non ratione ulceris , sed cachexiae , enecat . 224.
 quando periculum inferat . 225.
 quare Spina Ventosa habita *Avicennae* . 224.

ut ab Arthritide & luxatione distinguatur . 223. *ad* 224.

vitium ossis verum *P. ab Ar-*
gillata . 212.

verum ossis vitium , *Avicenna.*
ibid.

A. Florentino . ibid.

I. Langio . ibid.

vitium tertiae coctionis est .
225. *ad* 226.

Paedarthrocacen non solum incurrunt pueri , sed etiam adulti . 213. *ad* 214.

Paedarthroces a Spina Ventosa differentia . 221.

caussa est excrementitia , ex reliquiis Variolar. Morbill. &c. 218. cui tumori adhaeret exustio , ut in tuligine turis &c. *ibid.* & 217. *ad* 218.

Paedarthroces causa , praeter fistas , ab habitu corrupti & languidis parentibus . 213. *ad* 214.

causae ex feminali utriusque parentis materia . 212. *ad* 213. tum cachexia , seu gignantium , seu progenitorum hereditaria labe . 213.

caussa putredinis fermentum , quod ab inflammatione . 217.

causae solemnes sunt , traduces parentum contagis & horum reliquiae morbilli & variolae . 225.

differentiae ex subiecto , vel ex forma in subiecto . 221. In subiecto occurrit crasis corporis , aetas &c. *ibid.* *ad* formam in subiecto consideratur quantitas , locus , motus , tempus , *ibid.* & 222. causae internae quae varietatem inducunt . *ibid.* Quomodo ratione effectuum differat . *ibid.*

ementitae , vel consummatae , Historiae . 225. *ad* 226.

in pueris a Variolis , & aliis exanthematibus , non repurgatis . 224.

mutilationem membri saepe inducit . 225. *ad* 226.

potius est de natura corruptionis & fiderationis , quam corrolionis , *Severino* . 215. *ad* 216. & 283. nisi incipiens sit de genere corrolionis , & *Tom. I.*

postea corruptio . 222.

sententiae Auctorum variae .

221.

Paedarthrocace Veteribus ignotum videtur utcumque , sed non omnino . 217. *ad* 218. verum a sexaginta annis , *ibid.*

Paedarthroces vitii praeservatio quae ? 226.

ulcuscula quo tempore fiant .

223. unde fiant . *ibid.*

Paeti qui . 236.

Παιδαρθρονης causa formalis . 328. *ad* 329.

efficiens . *ibid.*

definitio ex causa . *ibid.*

Palati scarificatio in faucium morbis a Veteribus instituta . 343.

Pandolphini error in Spinae Ventositate deregitur . 220. *ad* 221.

Pararthrema . 263.

Parencephalon quid ? 130.

Paristhmia & fauces complexim sumpta pro alibilibus & spiritalibus viis , janua sunt plerisque subeuntibus in corpus & egrediuntibus . 322. *ad* 323.

Parotides quando pravae , lethales vel suspectae ? 26. *ad* 27.

salutares quae ? 26.

Parotidisterminatio , & in principio curatio , quae ? 28. *ad* 29.

Pars affecta in Epinyctide quae , secundum *Julium Pollucem* ? 274. *ad* 275. quae , secundum Auctorem ? 273. *ad* 274.

certa , quae in Paedanchone ab analogia expetitur , est cerebrum . 327. *ad* 328.

a Pernionibus affici sueta quae ? 298. *ad* 299.

Partes Pernionibus obnoxiae quae ? 297. *ad* 298.

superiores a Pernionibus , secundum *Mercurialem* , quare tentari non possunt ? 298. *ad* 299.

Particulae debiles Abscessibus obnoxiae , quae ? 67. *ad* 68.

Particula quo pacto ab hujusmodi morbo praeservetur . 69. *ad* 70.

Bbb

Par-

I N D E X R E R U M

- Partibus pudendis Virorum & Foeminarum idem affectus advenit. 113.
- Parris imbecillitas Abscessuum. causa. 13. ad 14.
- Passio anginosa idem ac *Anchone*. 315.
- Pastilli ex Viperis. 226. ad 227.
- Pastillis Pyroticis quando in vitiatis ossibus utendum. 228.
- Pastinacae marinae aculei punctura Meliceris curata. 139.
- Pauli Aeginetae medicamentorum ad Perniones praeparatio. 311.
- Pauli Aeginetae opinio de Epinyctidis materia. 271.
- Paulus Aegineta Anomalorum notas ac judicia brevissime descripsit. 90.
- Pectoris Gibbera cur. magis perniciofa. 247. ad 248.
- Pedes ex Anarrhope alimenti contabescunt fig. ad pag. 108. ad 109.
- Penetrationis modi in contagio sunt tres. 327.
- Perinaei natura & hujus Abscessuum causae quae? 163.
- Abscessus curatio. 164.
- Periosteum, in Epinyctide sedes affecta; quibusdam falso credita. 275. ad 276.
- in Paedarthrocace non inficitur primo, sed contra. 230.
- Peripneumonia, Angina, Empyema & Cacoehymia, quomodo per urinae vias expurgari possit. 49.
- curium Abscessu saepe finitur. *ibid.*
- Peripneumonia saepe liberantur, materia in Crurum Abscessus rapta. 5.
- Perizemata quid. 273.
- Perniones a doctis viris inter tumores recensiti. 298.
- an contrariis curentur. 308.
- an sint ulcera? 286.
- apprimere similes contusionibus. 303.
- Chimethia* maligna: uo jure vocat. *Aristoteles*. 297.
- cur hyberno tempore fuscitur. 297. ad 298.
- cur non incurrant Piscatores. 214. ad 215.
- curantia Medicamenta, *Severino* experta. 311. ad 312.
- differunt a Roseolis saltantibus. 281. ad 282.
- exulcerati quibus medicamentis fovendi. 310. ad 311.
- idem ac *Roseolae*, simpliciter dictae sunt. 296. ad 297.
- in quibus corporis partibus reperiuntur & quae forma. 281. ad 282.
- interiores causas non agnoscunt. *ibid.* sed tantum a frigore. *ibid.* *Roseolae* saltantes contra. 282.
- in ulcerum genus a *Mercuriale* relati. 298.
- non alia causa quam frigore producantur. 281. ad 282.
- perpetuam laedendi rationem minime servant. 307. ad 308.
- sunt *Roseolae*, simpliciter dictae. 296. ad 297.
- utrum solorum pedum sint vitium. *ibid.*
- utrum inter tumores aut ulcera sint annumerandi. 298.
- Pernionibus saepe ossa nudata ac siderata. 298. ad 299.
- Pernionis nomen unde? 297.
- Pernionum causa quae *Fallopium*. 300. ad 301.
- causa non est cutis addensatio. 297. ad 298.
- causa, omnium consensu, frigus est. 301. ad 302.
- causam materialem non esse sanguinem, disputatum adversus *Fallopium*. *ibid.*
- efficax medela Scarificatio. 309.
- externa causa est benigna; *Roseolarum* vero interna & maligna. 282.
- etymon a *pterna*, graeco vocabulo, fluxit. 297.
- methodica curandi ratio ad hanc diem minime per auctores explicata. 307. ad 308.
- natura paucis comprehensa atque intellecta. 298.
- natura quae? 303. ad 304.

- notae . 306.
vera curatio sanguinis semicorrupti evacuatione absolvitur . *Hippocrate* . 309.
Pestiferi, & necantis, vocabuli differentia quae , & qualis . 320. *ad* 321.
Pestilens aeris constitutio adenses agitat Abscessus . 13. *ad* 14.
Pestilentia apprimè corripit glandulas , juxta *Severinum* . 328.
omnis per aerem coinquinatum communicatur . 327. *ad* 328.
Pestilentiam afficere primo Cerebrum , juxta *Hippocr.* & *Severin.* *ibid.*
Pestilentium affectuum tria requisita . *ibid.*
Pestis ideae tres *Paracelso* . 330.
Peiri Apanensis opinio pro curandis Per-
nionibus ut intelligenda . 308.
Pharmaca pro curanda *Illustrissima D. Joanna* fuerint peropportuna ? 56. *ad* 57.
Philippi Ingrassiae opinio de Epinyctide, quod sit morbus calidus , non recipitur . 274.
opinio de materia Epinyctidis rejicitur . 271. *ad* 272.
de modo quo generatur in Epinyctide dolor , rejicitur . 274.
historia de ossis Abscessu . 210. *ad* 212.
Phlebotomiae jugularis Venae praestantia . 332. *ad* 333.
Phlegmone per congestum raro fit . 61. *ad* 62.
Phthisici saepe tuberculis in interno pectore tentantur , & quare ? 63. *ad* 64.
Phthisin citra pulmonis exulcerationem advenire facile ostenditur . 191.
Phyethlon observata *Severino* . 117. *ad* 118.
Phyma est Tuberculum . 143. 144.
Phymata anomala cur ob plenitudinem oboriantur ? 84.
vocantur *Abscessus anomali* . 89.
Abscessusve anomali , non semper spontanei , verum & a causis exterioribus oriri possunt . *ibid.*
Phymata quando ex Venenis concitentur ? 63. *ad* 64.
Phymatum causae efficientes quae ? *ibid.*
Pilulae ex Viperis . 226.
Pinguè quid in ulceribus ? 197.
Piruita inter humores excitantes Epinyctidem adaumeratur . 273.
inter ventriculum & septum transversum posita , si ad vesicam deducatur , solvit morbum . 39. *ad* 40.
in venas effusa crassitie & copia, easdem obstruens , pueros in morbo sacro perimit . 183. *ad* 184.
nitrosa Epinyctidis est materia, secundum *Philip. Ingrass.* 271. *ad* 272.
nostra aquam refert . 275.
quomodo post sanguinem sit Roscolarum causa . 289. *ad* 290.
vero modica effusa eosdem in vita relinquit , nota , *Enicouza* dicta, relicta . 183. *ad* 184.
Plagae an consuendae tunica abscessus exempta . 102. *ad* 103.
Planta noctis . 279. *ad* 280.
Plateri observatio de glandula cerebri supra corpus callosum . 110. *ad* 111.
Plinii Epinyctidis vocis usurpatio . 297. *ad* 298.
medicamenta pro curandis Per-
nionibus proposita . *ibid.*
Podagra & *Chiragra* a sanguinis missione cur advocentur ? 293. *ad* 294.
Polypi & *Haemorrhoidarum* narium differentia . 132. inter hos discrimen , juxta varios . 133. *ad* 134.
Populi Septemtrionales, cur magis quam Itali , frigoris ac Pernionum injuriis resistent ? 305.
Praeceptores Hippocratis . 232.
Praeputii virilis & alarum foeminarum idem usus . 113.
Praesidiorum , quibus natura ad corpus humanum a morbificis insidiis vindicandum utitur , officium . 4. *ad* 5.
Progermini Abscessus causa humoralis quae . 106.
Proprietates Abscessus quae ? 14. 15. *ad* 16.
Proptosis oculi . 132. *ad* 133.

I N D E X R E R U M

lores referuntur sed male. 284.
per quae differant a Termin-
this. 282.

ad Syphilia Tubercula inflam-
matoria noctu perdolentia plurimum
accedunt. 293. ad 294.

affectio Abscessus dici potest.
281. ad 282.

an sint Terminthi. 281.

an Venae sectionem ferant.
293. ad 294.

an Veteribus cognitae. 281.

an Ulcera? an Pustulae? an
Tumores? 286. ad 287.

apud antiquos non fuerunt tan-
ti momenti, quanti nos facimus. 290.

bisariam considerantur. 281. ad 282.

calidis & igne irritantur. 283.

cum Syphilidis Tuberculis ut-
cumque conveniunt. 293. ad 294.

cur endemiae, ac Neapoli fre-
quentes. 290. ad 291.

cur difficiles sint curatu. 292.
ad 293.

saltantes dictae. 281. ad 282.

e pustularum latarum ordine.
282.

& Ulcuscula, & Pustulae, ef-
se possunt, & Tubercula. 287.

ex adusta melancholia, ac ni-
trofa pituita, procreatae contumaces,
& malignae, censentur. 285.

hyeme vigent. 283.

ita dictae, quia Tuberculum
ex pluribus constans est. &c. 284. ad
285.

Latinis *Pustulae*, Graecis *Ul-
cuscula* sunt. 285. ad 286.

neque simpliciter *Pustulae* sunt,
neque *Tubercula* absolute, sed mixtam

ex his habent naturam. 286. ad 287.

nodulis & Arthritidi sunt ali-
quo pacto similes. 293. ad 294.

non sunt latae *Pustulae*, ab
Hipp. memoratae. 282.

non ad *Tuberculum* proprie,
sed potius ad *Exanthemata*. 286. ad
287.

nostrates internis tantum medi-

camentis eximuntur. 289.

per initia subrubrae apparent.
288. ad 289.

Pustulae latae sunt potius quam
Phyma ac *Tuberculum*. 282.

quamplurimis in nosocomio de-
cumbentibus, feliciter a Severino per
chirurgiam curatae. 296.

quomodo per chirurgiam curan-
dae. *ibid.*

raro natura, verum arte, cu-
rantur. 292. ad 293.

scarificationem primario exi-
gunt. 296.

simpliciter dictae, idem sunt
ac Perniones. 298. ad 299.

sine medicamentorum ope raro
recedunt. 292.

sunt maculae subrubrae faecu-
lentaevae. 281. 282.

Roseolae videntur inconstantis Naturae
Abscessus. *ibid.*

unam perpetuo particulam mi-
nime occupant, sed per omnes artus,
manus, pedesque, vagantur. *ibid.*

vulgares nostrates in Pustularum
familia recensentur. 286.

Roseolae saltantes a causa interna, un-
de a Pernionibus differunt. 281.

artus medios praesertim adfi-
ciunt, unde ab Arthriticis speciebus
differunt. 293. ad 294. licet dein ali-
quando procedant ad articulos. 292.

cum Pernionibus perperam con-
funduntur. 281. ad 282.

saltantes cum Roseolis simpli-
citer dictis, perperam a nostris con-
funduntur. 298. ad 299.

differunt a Pernionibus. 281.

pueris potissimum, maxime
puellis, ac foeminis junioribus, adve-
niunt. 293. ad 294.

quid. 281.

cur appellatae. 281. ad 282.

Roseolarum causae quae 290. ad 291.
character seu vera forma quae.

284. ad 285.

differentia duplex. *ibid.*

affectio per externa medicamen-
ta

ta exacerbat. 289.

natura cur valde incerta sit ac
difficilis. 281.

observationes & experimenta.
287. ad 288.

ortus praesertim tempore hy-
berno. 293. ad 294.

Roseolarum saltantium curatio foeminis
relicta. 287.

tumor est singularis, non mul-
tum exsuperans, & pressus instar fa-
bae. 284. ad 285.

stabilis ortus ad hyberna tem-
pora: & quam ob causam. 292. ad
293.

Roseolarum unde nomen. 281. ad 282.

Roseolis quare non molestantur seniores
& aetatis grandiusculae. 290. ad 291.
qui maxime obnoxii. *ibid.*

in Roseolis via salutis quae. 292. ad 293.

Rosulae saltariciae falso *Tubercula*. 206.
ad 207.

Rubor cum inflammatione essentialia Per-
nionum signa *Celso*. 306.

Rufi decoctum pro urinis educendis, a
Dioscoride summo opere commendatum.
57.

S.

Sal Ammoniacum, est sal concoctorum
nostrorum humorum. 130.

cum Melle tritum, ad manus
ac pedes assidue perfricta, istos a Per-
nionibus defendunt. 310. ad 311.

vitriolatum extra regionem de
sua resolutum, Paedanchiones est caus-
sa. 331. ad 332.

Sale utitur *Severinus* ad impediendum
coalitum vulnisculorum, in Hydroce-
le praepurii &c. 141. ad 142.

Sanctorelli remedia proposita, pro cu-
randa *Illustissima D. Johanna*. 56.
ad 57.

Sanguis, admittance pravorum succorum,
quo pacto ad diversas corporis partes
effundatur. 120. ad 121.

cur diversa Tumorum genera
pariat. *ibid.*

& Humores labes Venerea in-
fecti, graviter corrupti redduntur, &
qua causa. 215. ad 216.

in Aneurismate non corrupti-
tur, & cur? 119. ad 120.

in Parotide quando mittendus.

27.

lue Venerea confirmata infectus,
Abscessus frequenter fuscitare solet.
63. ad 64.

ex meatibus omnibus corporis
effluxus, prae terrore 120. ad 121.
idem ex nimio usu Brassicae marinae.
ibid.

menstruus vitiosus & immu-
nus, quo foetus in utero nutritur, mul-
torum affectuum est causa. 212. ad
213.

purus an sit materialis causa
Pernionum 301. ad 302.

venarum eget vivida luce & a-
ctu perpetuo, ne corrumpatur. 125.

Sanguisui Abscessus qui. 119. ad 120.

Sanguinem esse praecipuam causam Ro-
seolarum, quibus argumentis osten-
sum. 290. ad 291.

Sanguinis detractio curandae Gibbosi ex
siccitate, *Razae* proposita. 252.

in gibbosi a repletionem, *Razae*
probata. 255.

Sanguinis effusio unde & quomodo fiat
in Paedanchone. 339. ad 340.

exundantis causae quae. 121.
ad 122.

fluor cur potius in junioribus
expectetur. 12. ad 13.

fluores quibus in aetatibus se-
cundum *Hipp.* magis fiant. 13. ad 14.

missio curandis Roseolis an ne-
cessaria? 293. ad 294.

Roseolis cur adversetur. *ibid.*

Roseolis quando conducatur. *ibid.*

è manu quidem in maribus,
& e pede in foeminis, pro curandis.

Roseolis, quando conduxerit. *ibid.*

resolutionis causae 122.

supervomitus quibus modis red-
datur probabilis. 121. ad 122.

Sanguisugae in Paedanchone. 337.

San-

tam revocari possint . 247.
 Stragula triplicia , ac tegmina superiora
 cubilis, excussu summo , pulsationibusq;
 in corpore aneurismate laborante, con-
 tinenter sublevata . 124. & quare? 126.
 Struma ex *Aetii* sententia. 114. ad 115.
 pediculis referta. 86. ad 87.
 quomodo excindenda? 135. ad 136.
 ut a Cancro distinguitur ? *ibid.*
 Strumae apud *Celsum* sunt sanguinis sauei-
 que concrementum . 106.
 Chairedae quare dictae. 115. ad 116.
 feu Chaeradae, *Theod. Prisciano*, in-
 proprie dictae . 117.
 describuntur . 114. ad 115.
 dupliciter considerantur *Celfo*, pro-
 fundae sc. & superficiariae . 117.
 Strumae ex *Celsi* sententia . 114. ad 115. &
 quare unius harum tantum speciei memi-
 nit. 116. & in lateribus juxta illum nasci,
 observat *Severin*. 118. ad 119.
 ex *Galen*i sententia. 114. 115. ad 116.
 Glandulae quasi *Celfo* quare vocan-
 tur? 116. ad 117.
 in artubus omnibus nascuntur, se-
 cundum *Severinum*. *ibid.*
 in mammis saepe visuntur. 135. ad 136.
 in maromnis canceri, ab indoctis, existi-
 mantur . 134. ad 135.
 juxta *Galenum*, tum juxta *Celsum* pla-
 ne diversa corpora . 116. ad 117.
 mammarum ut a Glandulis, & Scirrhis
 differant . 134. ad 135.
 membrana involvuntur, juxta *Paulum*
 Aeginetam . 114. ad 115. & *Aetium* . 115.
 ad 116. & quare . 116. ad 117.
 non Phlegmonae, nec facile suppuran-
 tur. 115. ad 116.
 num de foetabulorum ordine sint ? u-
 trum inter anomalos Abscessus adnume-
 randae . 80.
 pediculus membranaceus difficile ex-
 stirpatur , unde facile malum refurgit .
 117. ad 118.
 quasnam habeant proprietates, *Severi-*
 no . 116. ad 117.
 quid sint secundum *Galenum* & *Celf.*
 ibid. modo Atheromatum intra tunicam
 continetur : item ut illae curentur. *ibid.*
 quo sensu ab *Hippocrate* tangenti velut
 lanae , positae ? 115. ad 116.

secundum *Severinum* quomodo variari
 possunt . 114. ad 115.
 Scirrhi sunt de genere in Glandulis ,
 juxta *Galenum* , non in corporibus glan-
 dulosis. 115. ad 116. contrarium ponit *Cel-*
sus . 116. ad 117.
 Strumarum curatio non succedit , nisi uni-
 versa membranae potio eximatur . 80.
 curatio per chirurgiam , a probatis vi-
 ris, commendatur . 135. ad 136.
 natura a *Celfo*, *Galeno*, *Aetio*, singulis
 diverso modo explicatur . 114. ad 115.
 species, juxta *Aetii* sententiam, *Severi-*
 no observatae . 117. ad 118.
 Strumas & Glandulas *Guido Cauliacus* di-
 versas facit solus . *ibid.* quomodo tamen
 cum omnibus concordat . 117. ad 118.
 Studentium corpora cur fiant tenuiora . 192.
 Substantia partis nulla tam multum est du-
 ra, quin sicut alitur, non possit etiam auge-
 ri praeter naturam . 209.
 Substantiam crassam *Ill. D. Jo.* per urinam
 exeretam , non puris , plerique sunt arbi-
 trati . 49. ad 50.
 Succi quibus dura Tubercula constant, glu-
 tinosi, crassique, sunt. 253.
 Suffitus ex cinnabare pro curandis Pernio-
 nibus probatum . 311. ad 312.
 Suffocatio in Angina, unde juxta *A. Caesal-*
pinum . 341. 342.
 Sulphur vivum cum melle coctum praeser-
 vat a Pernionibus membra. 311. ad 312.
 Superfluitatis species quot sint . 61. ad 62.
 Supervomitibus venarum quid *Hip.* 120. 121.
 Suppuratio dicitur *Severino* Abscessus sine
 tunica . 3.
 extrinsecus accidens quando optima ,
 vel pessima sit putanda . 23. ad 42.
 interne erumpens quando optima &
 prope canales tutior cur sit . *ibid.*
 quomodo dignoscatur secundum *Hip-*
 pocr. 69.
 Suppurationem in gibbosis Tuberculis esse
 fugiendam , monet *Jacobus Hollerius* .
 255. ad 256.
 Symptomata Gibberis quae . 240.
 initio Paedarthrocaces apparentia . 223
 Paedarthrocaces secundum varia morbi
 tempora ordinate traduntur . *ibid.*
 Pernionum quae . 300.
 Sym-

Symptomatici Abscessus acris materiae praevalentis sunt indicia . 5.
Symptomatici Abscessus a morbo concitantur . 5. 10. *ad* 11.
Symptomaticus Abscessus a critico per solos peritos Medicos , discernitur. 10. 11.
 Abscessus cunctis perfectae crisis indicis caret. 11.
 Abscessus ex quibus deprehendendus . 10. *ad* 11.
Syphilidis summae facultates quae , & quot , sint. 177.
 virulentia per easdem vias , per quas advenit , a natura saepe propellitur. 171. *ad* 172.
 visita praepotens est , ut in satyricam usq; formam homines immutet. 177. 178.
Syphilis inchoata neque morbus neque certam habet sedem . 175. *ad* 176.
 in partes spermaticas antipathiam exerceat . 167. *ad* 168.
 initar aceti varias exerit operationes . 168. *ad* 169.
 per inesplicabilem antipathiam symptomata plane contraria producit . *ibid.*
 quid revera sit . 166. *ad* 167.
 revera morbus est non causa , ut opinatus est perperam *Capivaccius* . 167.
Syphilis calvariae Abscessus periculo vacat , & cur . 176. *ad* 177.
Syrupi praeparantes , pro curandis Roseolis qui qualesve delecti . 294.
Syrupus ad Roseolas praestantissimus , & experimento probatus . *ibid.*
 de Polypodio pro curandis Roseolis probatus . *ibid.*
 ex Angue Cervino . 294. *ad* 295.
 T.
Talparia , ut caput laedat . 91. *ad* 92.
Taridon idem ac *Teredo* . 220.
Tempora quibus angusta , Bronchoceli subiecta s . 119.
Terebratio Ossis cariosi jam traditur a *Severino* . 228.
Teretis Abscessus causa atque Historia . 139. *ad* 140.
Tephros Veterum Graecorum forte Paedarthrocace Arabum , seu Ventositas spinarum . 219. *ad* 220.
Terminthi duo tempora , exulcerati , & non

exulcerati . 142. *ad* 143.
Phymata sunt ac **Tubercula elata** supra cutem &c. 282. *ad* 183.
 sunt pustulae nigrae , in tibiis maxime nascentes . 281. *ad* 282.
Terminthorum color , magnitudo , & figura , quae , 282. *ad* 283.
 descriptio . 281. *ad* 282.
Terminthus aliis habetur **Tuberculum** , pustula , excrecentia . 141. *ad* 142.
 cur malignus ; ejusdem causae , dignotio , judicium , & curatio . 142. *ad* 143.
 curatu contumax affectus . 281. *ad* 182.
Terminus Abscessus inferior facile , superior vero , & viae , difficile cognoscuntur . 7. *ad* 8.
Terra Sancta Marini Rulandi quid sit dubitatur . 273. *ad* 274.
Thadei Florentini interpretatio super *Hipp. aphor.* 245. *ad* 246.
Terra figulina , aqua commaffata , applicita , quomodo suppurationem internam ostendat . 69.
Thoracis figura cur talis . 249.
 figura ovalis ab *Hieronymo Fabricio* tributa . *ibid.*
Thoracis laesio morbosa , secundum loci angustiam , ex Gibbosi . 249. *ad* 250.
 ex distortionem partium contentarum , a Gibbosi . 250.
 seu perturbatio , propter tracheae conformationem vitiatâ , a Gibbosi . 250. 251.
Thorax cur a natura costis tam mire colligatus . 248. *ad* 249.
 cur longior a capite tracheae ad infimos angulos septi transversus , quam a dextro latere ad sinistrum . *ibid.*
Thurea sunt **Glandulae morbosae** . 312. 313.
 quomodo haec curent foeminae . *ibid.*
 describuntur ab *Avicenna* . *ibid.*
Thymus , acrocordon &c. in tumorum ordinem relati . 286. *ad* 287.
Tole , seu *Tolles* , seu *Tule* , sunt **Glandulae morbosae** . 312. *ad* 313. quomodo has foeminae curent . *ibid.* descriptae ab *Avicenna* . *ibid.*
Tonsillae crustosae idem ac pestilentes . 324. *ad* 325.
 unde fiant . 328. *ad* 329.
 in collo obortae , quibus remediis curare foeminis suetae . 313.

- in Paedanchones tractatu proponuntur
non ut Tubercula, sed ut ulcerosae par-
tes vel ulcera. 320.
- pestilentes. 325. *ad* 326.
- Aetio* descriptae. 324. *ad* 325.
- Aetio* quid vocentur. 315.
- & Ulcus Syriacum, idem. 325. *ad* 326.
- Tonsillae ulcera plerisque consuetudina-
ria. 320.
- Tonsillarum pestilentium binae causae uni-
versales. 322. *ad* 323.
- Tonsillarum ulcera quae salutifera. 331.
- Tonsillas qui facile incurrant? 320.
- Tophacei Abscessus materia, generatio, &
curatio, quae. 141. *ad* 142.
- Topica frigidorum Abscessuum calida sun-
to. 111.
- Tō Séiv Hippocr.* triplici notatur effatu
318. 319.
- Tractus in Congestis censetur inutilis. 70.
ad 71.
- Transpositio in Abscessibus per quae probe-
tur. *ibid.*
- Tuber seu Atheroma in genu. 93.
- Tubera adenoſa nullo remedio eruenda.
117. *ad* 118.
- Tuber adenoſum ex capitis lotura *Severino*
obortum. *ibid.*
- hominis bicipitis specie, magnitudinis
capitis humani, in Cervice. 86.
- Tubercula ad articulos, quibus in febribus
excitentur. 16. *ad* 17.
- circa aures evanescencia, quando fa-
ciant recidivam. 26. *ad* 27.
- in febribus ardentibus, quando ne-
cant. *ibid.*
- evanescencia malam indicant morbi ju-
dicationem. 24.
- ex concremento carneo in Steatomatis
specie multoties reperiuntur. 111. *ad* 112.
- gravissima quae. 25. *ad* 26.
- juxta aures quando ab alvi profluvio
solvantur. 26. *ad* 27.
- lata cur mola, acuminata vero bona.
8. *ad* 9.
- quando bona vel mala. 23. *ad* 24.
- sanie plena, quae talia non apparebant.
117. *ad* 118.
- seu Abscessus anomali, nulli corporis
parti pareunt. 89.
- Steatomatis speciem repraesentantia,
reperta sunt concremento carneo naturali
impleta, venulis & arteriis forata. 111.
ad 112.
- Tuberculi *Illustrissimae D. Joannae* forma
quae. 30.
- Tuberculis aptius rubor, quam Ulcus-
culis tribuitur. 285. *ad* 286.
- Tuberculorum, Abscessus progermini di-
ctorum, Exempla. 106. *ad* 107.
- Tuberculorum atrocruentorum, & labio in-
feriori agglutinatorum, Historiae. 186.
- Horum causa & curatio. *ibid.*
- Tuberculum carneum, repertum in extrema
penis glande, nucis avellanae instar.
111. *ad* 112.
- Tuberculum est Phyma. 143. *ad* 144.
- lapidicondum, instar castaneae, pone ju-
gularia vasa inventum. 184. *ad* 185.
- seu Steatoma supra mammam. 100.
- Tule, seu Tole, seu Tolles, sunt Glandu-
lae morbosae. 312. *ad* 313. Quomodo cu-
rantur a foeminis. *ibid.* ab *Avicenna* de-
scriptae. *ibid.*
- Tumor a congestu est sine inflammatione.
230.
- durus quando ignito ferro curetur. 28.
ad 29.
- globosus Paedarthrocaces initium ar-
guit. 223.
- in Angina quando bonus, quandove
malus? 330. *ad* 331.
- in vulneribus quomodo suscitetur, se-
cundum *Petrum Aponensem*. 59.
- nunc accensus, nunc densus, non bene
Erysipelas dicitur. 130. *ad* 131.
- per Congestum *I. Argenterii* singu-
laris sententia refertur ad affluxum po-
tius. 58. *ad* 59.
- per Congestum, licet a *I. Argenterio*
denegetur tamen a *Galeno Fornelio* & a
liis Medicis & Philosophis absolute po-
nitur. 59. *ad* 60.
- per Congestum quid sit secundum *Du-
retum*. *ibid.*
- Tumor per Congestum quid secundum *A-
ristot.* *ibid.*
- Averrhoen*. *ibid.*
- ut a *Fernelio* describitur. *ibid.*
- quid

quid sit *Galeno* . 298.
Tumores a Congestu , ferro candente tuto
 aperiuntur . 71. *ad* 72.
 ab *Hippoc.* Abscessus vocantur . 314.
 ac Apostemata , idem ac Abscessus le-
 gitimi . *ibid.*
Tumores anomali ex superfluitate copiosi
 spermatis concitantur . 83. *ad* 84.
 diurni & longi ex qua materia gene-
 rentur . 49.
 hypochondriorum duri , ac dolorifici ,
 quando mortem denunciant . 37.
 quando lethales . *ibid.*
 mobiles sunt tutissimi . 90. *ad* 91.
 non mediocris periculi qui . 25. *ad* 26.
 omnes , ac pleraque alia vitia , compre-
 hensi sub Abscessus nomine *Severino* . 314
 per Congestum nec calidi , nec frigidi ,
 sed private creantur . 57. *ad* 58.
 sunt obscuri . *ibid.*
 per influxum sunt frigidi . *ibid.*
 proprii è Congestu , qui . 61.
 quando indicant morbi recidivam . 24.
 quando Morbi , quando vero Sym-
 ptomata vocandi ? 184.
 seu Abscessus molles confidentius cu-
 rantur . 100. *ad* 101.
Tumoris aequae ac Abscessibus contactus
 abest . 314.
Tumoris è Congestu curatio probatissima ,
 quae . 71. *ad* 72.
 & Abscessus confusa , & promiscua , in-
 terdum appellatio . 314.
 nomen ad Abscessum & alia mala si-
 gnificanda , exhibitum apud *Galenum* .
 314. *ad* 315.
Tumoris nomen apud *Galenum* multipli-
 ces significat affectiones . 313. *ad* 314.
 obdurati nec suppurantis incommoda .
 257. *ad* 258.
Tumorum è Congestu loca quae . 64. *ad* 65.
 genera cum Ulceribus plures Aucto-
 res miscuere . 314. *ad* 315.
 ordo quatuorplex sit . 286. *ad* 287.
 praeternaturalium varietas , ex natu-
 ra ejus quod influit , juxta *Galenum* . 106.
 quadruplex ordo . 314. *ad* 315.
 varietas unde oriatur . 106.
Tunica anomalorum quomodo procreatur .
 84.

in Atheromate non semper integre re-
 vellenda , juxta *Severinum* , 102. sed quo-
 modo tractanda . *ibid.*

Tuniculae Abscessuum anomalorum , quo-
 modo a Natura procreantur , *Hippocra-
 tis* sententia ? 85. *H. Fabricii* sententia .
ibid.

Tunicarum in Abscessibus cysticis excin-
 dendarum , sententia *Aetii* . 102.

Tussiculae quando circa aures submovent
 Abscessum . 26.

Tussis quare non semper adsit in affectibus
 pectoris . 34.

Typoceles quid ? 141. *ad* 142.
 V.

Valgi qui . 260.
 qui dicuntur *Ambr. Paraeo* . 266.
 recenter nati , & infantes , quomodo
 restituendi . 266. 267. *ad* 268.
 suavii . 260.

Valgitalis & Varitudinis definitio . 265.

Valgitas in pueris plurimum ex madore cir-
 ca processus & appendices eos , quasi divel-
 lente , & divaricatum inferente inter os-
 sis partes . 264. *ad* 265. in adultis autem
 ex Abscessu , vel corrupto humore , in
 has partes incurrente . *ibid.*

seu Varitudo quid sit . 265.

Viros raro , praeterquam uno latere
 attingit . 264.

Valgorum causae quae . 260. *ad* 261.
 eventus ex quibus petatur . 265. *ad* 266.
Vallesii remedia ad Perniones . 309.

Vari dicuntur hi , qui crura vel pedes intror-
 sum habent obortos . 260.

nomen quid significet . *ibid.*

prima causa quae . 261.

recenter nati , quomodo restituendi .
 266. 267. *ad* 268.

in utero *Ambros. Paraeo* , sunt ali-
 quando . *ibid.* Vel post uterum vitio
 nutricum . *ibid.*

Varices crurum aliquando gibber solvunt .
 252. *ad* 253.

cruribus accedentes , gibbosin infra se-
 ptum transversum solvunt . *ibid.*

Varicula oculi a *Severino* primo , & a nullo
 priorum , comperta , quid . 132.

capillum muliebrem tantum magnitu-
 dine aequat . *ibid.*

I N D E X R E R U M.

- Variculae curatio quibus absolvatur. 133.
 oculorum, in Valerudinerio incurabili-
 lium, quamplurimae observatae: & Casus
 varii horum. 132. *ad* 133.
 si perperam curentur graviora adfe-
 runt mala. *ibid.*
 Ventri insolentes *Celfo & Fabricio* ;
 & quare? 139.
 Ventris hystoria. *ibid.*
 Varis & Valgis Linimentum applicandum
 quale. 266.
 Varitudinis & Valgitalis definitio. 265.
 Vasa Natae nutricula ab *Aquapendentia* at-
 tributa disputantur. 146.
 Vasa haec an sint verae venae & arteriae ?
 146.
 Oculi fiunt conspicua morbo. 132.
 Vasorum ejaculatoriorum, & glandularium,
 Abscessus Syphilios expertorum Histo-
 riae. 199.
 Vaticinii qui. 460.
 Vatii qui. *ibid.*
 'Τβοι quinam. 235.
 Vena, seu Venosum vas, Anomalum Absces-
 sum nutriens, quomodo a natura forme-
 tur. 85.
 Venae Altheben quanam sint. *ibid.*
 Venae in oculis citra inflammationem extu-
 mescentes, Variculae nuncupantur. 132.
 Vena jugularis a Veteribus in capitis & pe-
 ctoris vitiiis, confidentissimè fuit secta.
 340. *ad* 341. Hujus incisio approbatur &
 contrariorum opiniones rejiciuntur. 339.
ad 340.
 Venae jugularis incisae conveniens Un-
 guentum. 332. *ad* 333.
 sectionis in Paedanchone efficacia &
 energia. *ibid.* eadem quando instituenda?
 340. *ad* 341.
 Sectionis praestantia; & apud Graecos,
 Latinos, Arabas, Aegyptios, & *Paracel-*
sum, hujus existimatio. *ibid.*
 Venae phrenicae per septum ad costas di-
 stentum reflexae, nunc pus, nunc humo-
 res ad externum corporis habitum exprom-
 unt. 41.
 Sebel vel Zebel quanam sint Arabi-
 bus. 146. *ad* 147.
 Venae Sectio an in Roseolis conveniat. 293.
ad 294.
 cur ampliore incisione facienda juxta
Aetium. 333. *ad* 334.
 in Paedanchone quando & quo in loco
 celebranda? 332. *ad* 333.
 in pestilentibus & venenatis vitiiis non
 instituitur. 339. *ad* 340. quare? 341. *ad* 342.
 Venae Sectio mobiliorem reddit humorem
 in vas. 293. *ad* 294.
 quando in morbis venenatis & pestilen-
 tibus locum habeat, & quando non.
 341. *ad* 342.
 semel & efficaciter evacuens, plus pro-
 dest quam multae inefficaces, imo nocen-
 tes. 332. *ad* 333.
 Venae sectionem refrigerare corpus. 277.
ad 278. & 293.
 Venae sub linguae Sectio praesens repertum
 in Angina praesidium. 340. *ad* 341.
 Venarum jugularium pertusio in faucium
 inflammatione, quam maxime commen-
 datur. 341. *ad* 342.
 sanguis eget vivida luce & actu perpe-
 tuo, ne corrumpatur. 125.
 Venerea lue vexatis, quibus locis fiant
 exostoses. 131.
 Venereae luis exortus integritatem corpo-
 rum, quae gignunt, corrumpit. 290.
 Veneream luem novum morbum non vide-
 tur habere *Severinus*. 105. *ad* 106.
 Ventositas spiniae a quibus humoribus ex-
 citetur. 221.
 inter Tumores è Congestu numera-
 tur. 62. *ad* 63.
 quare dicta. 217.
 quibus populis endemion. 229. *ad*
 230. nobis non ita. *ibid.*
 Ventositatis Spiniae naturae levis descri-
 ptio. 62. *ad* 63.
 Ventriculus primus pituitae fons a *Galeno*
 vocatus. 36. *ad* 37.
 Vermes quando, & ubi, facile generen-
 tur. 86. *ad* 87.
 Vertebrae primae, aut secundae cervicis
 divaricatio valde letalis est. 243.
 quatuor luxantur modis. 241.
 Vertebrae ossa a Tuberculis per se neque
 pervertuntur, neque pertrahuntur. 237.
ad 238.
 tam superiorum quam inferiorum situs
 laesus quanam phaenomena producat. 242
ad 243.
 Ver-

Verticillum ani . 111. *ad* 112.

Verticillum ani a Fungo ut differat ?
140. *ad* 141.

ex caussa simili condylomatum &c.
ibid.

ex quo humore . *ibid.*

ferro curatur . *ibid.*

potius Tuberculum quam Ulcus ,
contra *Celsum* . *ibid.*

Veteres ad Roseolas curandas , nullum
remedium contra cachymiam admoliti
sunt . 289.

Via a *Fallopio* excogitata , pro materie-
bus per urinae vias è thoracis cavita-
te repurgandis , quae . 43.

a *Severino* excogitata , pro educenda
materia per urinam è thoracis cavita-
te , quae . 45.

per quam materia alimentalis tumor-
is carnisformis ad locum affectum trans-
mittitur . 109.

puris , ex Pulmonis vomica disru-
pta , usque in Vesicam . 202. *ad* 203.

Victus ratio ad Roseolas qualis secundum
Huccherium . 293. *ad* 294.

in Paedanchone qualis ? 337. *ad* 338.

Vid. Vidius in Paedarthrocace laudatus . 229.

Vinacea pro curandis Valgis probata . 266.

Vincula corpori applicata in Paedanchone .
335. *ad* 336.

Vinum medicatum ad luem Veneream . 179
ad 180.

pro curandis Roseolis quale esse de-
beat . 292. *ad* 293.

Viperæ ad lepram , pestem , & venena-
tos affectus . 226. *ad* 227.

& Angues aethereum imbrem & ne-
star sub terra exhauriunt , unde com-
mendabiles . 225. *ad* 226.

medicamenta exhibent natura nostrae
amica , & labem quamcunque emenda-
re comparata . 255. *ad* 256.

praeparationes quot & quales . 225.
ad 226.

sal ad morbos desperatos omnes , *Ae-
tio* . *ibid.*

Viperarum carni virtus peculiaris inest
roborandi tertiae coctionis . 225.

praeparatio , ex *Quercetano* . 225.
ad 226.

& Anguium vires in Dispnoea , Ph-
thisi , Elephantiasi , lue Venerea , ar-
canum . 225. *ad* 226.

Viscera cum repurgant servant rectitu-
dinem . 7.

naturalia *Illustri viri Marcell. Sac-
chetii* in cadaveris sectione admodum
vitiata reperta . 192. *ad* 193.

Vitia ossium interna nonnunquam pariunt
Abscessum . 63. *ad* 64.

Vitiati ossis caussa materialis interna ,
quae . 222. *ad* 223.

Vitiosa genitura cur Phymata natis in-
sinuet . 62. *ad* 63.

Ulcera & Tubercula differunt . 320.
ex pustulis oborta quibus tollantur .
296.

mala quae . 187.

prava saepe ex Pernionibus excitantur . 297.

quando in Ophthalmia expectanda .
152.

quando non sunt cicatrice obducen-
da . 138. *ad* 139.

tonfillarum multiplicia , mitia sc.
pestifera , &c. 319.

Ulcerebus ambustis praesidia quae oppor-
tuna . 72. *ad* 73.

Ulcerebus Paedarthrocaces signa & differen-
tiae . 223. *ad* 224.

Ulcereum cum osse corrupto praesagia .
ibid.

loca licet interdum pura appareant,
non tamen semper fidendum . 325.
ad 326.

Ulcus cur saepe abit in Fistulam . 72.

est solutio continui . 313. *ad* 314.

Dolor est etiam solutio continui , hinc
est de genere *Ulcerebus* . *ibid.*

ex strumis excitatum , quando facit
recidivam . 80. *ad* 81.

quando sentiat recidivam . 227. *ad*
228.

Syriacum quod , *Aretaeo* . 315.

idem ac Tonfillae pestilentes . 326.

Ulcuscula , & Ulcusculum ; quid ea no-
mina , & quid sint . 286. *ad* 287.

in Poedarthrocace quando visantur .

223.

Ulculorum & Pustularum est affini-
tas ,

I N D E X R E R U M

tas , & vicissim haec in illa mutantur . 287. *ad* 288.
 Ulcusculum continui solutionem potius quam Tuberculum significat . 286.
 Umbilici Abscessus quomodo fiant . 238. *ad* 239.
 structura *Severino . ibid.*
 Umbilico Hydrops evacuatus . *ibid.*
 urinae redditae . *ibid.*
 Unguentum attrahens & discutiens in ossis affectione . 227.
Paracelsi in affectibus faucium , post Venae sectionem .
 in Ungula Variculam in Oculo posse contingere . 132. *ad* 133.
 Unitatis & contactus amissio distinguuntur . 314.
 Urina alba , & aquosa , Abscessum circa aures solet praemonstrare . 26.
 multa , crassa , & alba cum apparet , articulorum Abscessus solvit . 23.
 per umbilicum reddita . 238. *ad* 239.
 tenuis & cruda quid portendat . 19.
 Urinae laxitas a vertebrae ex lapsu lacris . 254. *ad* 255.
 Urinam pellens Rusci Decoctum , ex *Dioscoride* . 57.
 Ustio fuit *Hippocrati* usu frequenti . 29.
 in malignis tumoribus , etiam crudis , praestantissimis viris approbata . *ibid.*
 Uterus ad articulos , debilioresque partes obnoxios , quomodo transmittat succos . 261.
 ex Vulvulis male olentibus Abscessus circa aures aborti necant . 26. *ad* 27.
 Vomitoria quomodo & qualia in Paedanchone conducant ? 340.
 Vulnera principibus partibus illata subito necant , non idem earundem abscessus & Ulcera . 339. *ad* 340.

Spinae dorsi aequae periculosa ac capitis . 251. *ad* 252.
 spinalis medullae cur etiam atque etiam lethalia sint . *ibid.*
 Vulneris labia quando constringenda secundum *Aetium* . 102. *ad* 103.
 Vulus , Ulcus , & Fractura , Abscessus plerumque accersunt . 13. *ad* 14.

Z.

Zaratana quid ? 135. *ad* 136.
 Zebel vel Sebel quatenus Venae . 85. *ad* 86.
 Zona a Graecis dicitur Herpes . 137. *ad* 138. cur ejus appellatio implicata . *ibid.*
 a Latinis ignis sacer dicitur . *ibid.*
 ab antiquis curata . *ibid.*
 ad *Severini* tempus usque non bene descripta . 136. *ad* 137.
 Herpetis species , *Scribonio* . 137. *ad* 138.
 idem ac Circinus . 136. *ad* 137.
 Ignis sacri h. e. Erysipelatis species , *Plinio* . 137. *ad* 138.
 in posteriore thorace , & lumbis , non minus , quam in aliis partibus , oboritur . *ibid.*
 quando lethalis *Plinio . ibid.*
 quomodo instar cinguli , & quo loco se ad corpus accomodet . *ibid.*
 in palma . *ibid.*
 Zona quatenus subjiciuntur . *ibid.*
 qui meminerint , Latinorum sententiae expendantur . 137. *ad* 138.
 seu Zosteris quare non meminit *C.*
 Celsus . ibid.
 situs instar fasciae cireuitus *Langio . ibid.*
 cinguli *Plinio . ibid.*
 quomodo repertus *Severino . ibid.*
 Zoster genus Ignis sacri , idem ac Zona , seu Circinus . *ibid.*

F I N I S.